

LArab
S111D

ŒUVRES COMPLÈTES

DE

R. SAADIA BEN IOSEF AL-FAYYOÛMÎ

PUBLIÉES SOUS LA DIRECTION DE

^{Joseph}
J. DERENBOURG

MEMBRE DE L'INSTITUT

VOLUME PREMIER

VERSION ARABE DU PENTATEUQUE

PARIS
ERNEST LEROUX, ÉDITEUR
LIBRAIRE DE LA SOCIÉTÉ ASIATIQUE
DE L'ÉCOLE DES LANGUES ORIENTALES VIVANTES
28, RUE BONAPARTE, 28

1893

466 390
30.9.47

P. FELDHEIM
Hebrew Bookstore
45 ESSEX ST.
NEW YORK 2, N. Y.

ANGERS, IMP. BURDIN ET C^{ie}, 4, RUE GARNIER.

VERSION ARABE
DU
PENTATEUQUE

DE
R. SAADIA BEN IOSEF AL-FAYYOÛMÎ

REVUE, CORRIGÉE ET ACCOMPAGNÉE DE

NOTES HÉBRAÏQUES

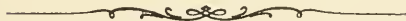
AVEC QUELQUES FRAGMENTS DE

TRADUCTION FRANÇAISE D'APRÈS L'ARABE

PAR

J. DERENBOURG

MEMBRE DE L'INSTITUT



PARIS
ERNEST LEROUX, ÉDITEUR
LIBRAIRE DE LA SOCIÉTÉ ASIATIQUE
DE L'ÉCOLE DES LANGUES ORIENTALES VIVANTES
28, RUE BONAPARTE, 28

—
1893

AVANT-PROPOS

Une édition complète des œuvres de Saadia m'a paru depuis longtemps un hommage mérité par le plus éminent docteur dont se glorifie le judaïsme. Saadia embrassait toutes les branches des sciences qui florissaient à son époque. Il était à la fois grammairien et exégète, philosophe et théologien, mathématicien et astronome, talmudiste et poète. Il avait sans doute, comme tous les savants de son temps, étudié la médecine, mais sur cette discipline il ne nous a laissé aucun travail. Le caractère de Saadia était à la hauteur de sa science. Il était ferme et indépendant et aucune intimidation de ses supérieurs ne le faisait dévier du chemin droit que sa conscience lui avait tracé. Né à Dalâs, en Égypte, en 892, Saadia vint de bonne heure s'établir à Fayyôûm et mourut à Soura, en Irak, dans l'année 942, à l'âge de cinquante ans. Si l'on considère les luttes continuelles qu'il eut à soutenir, soit dans l'intérêt de ses croyances contre les Karaïtes et contre les hérétiques qui menaçaient l'unité du judaïsme, soit pour la défense de

sa dignité personnelle contre le Chef de la captivité (*Rêsch-Galouta*) qui cherchait à abaisser les fonctions de Gaôn, on est surpris du nombre considérable d'ouvrages qu'il nous a laissés et dont une partie est restée inédite dans les bibliothèques de l'Europe.

Dès l'année 1885, je me suis adressé aux savants israélites, versés dans les études orientales et rabbiniques, afin qu'ils unissent leurs efforts aux miens pour la publication des œuvres du Gaôn et pour que s'élevât ainsi, surtout à l'occasion de son millénaire, un monument durable et digne du grand docteur dont il devait porter le nom. J'ai rencontré de l'empressement chez les uns, de la tiédeur chez les autres, mais néanmoins les encouragements ne m'ont pas manqué, et je me suis décidé à me mettre à l'œuvre avec les quelques collaborateurs qui m'avaient assuré de leur concours. Aujourd'hui je mets sous les yeux des lecteurs le premier volume qui contient la version arabe du Pentateuque, revue et corrigée d'après les meilleurs textes dont j'aie pu disposer. Un manuscrit appartenant à un Yéménite établi à Jérusalem, M. David Kohen, m'a servi pour rectifier un grand nombre d'erreurs qui s'était glissées dans l'édition de Constantinople et surtout dans la Polyglotte, où la transcription des caractères hébraïques en caractères arabes a été la cause d'une infinité de bévues et de contresens. Le texte arabe a été accompagné de notes hébraïques qui doivent expliquer aux lecteurs moins initiés à l'idiome arabe, l'exégèse originale et souvent ingénieuse du Gaôn. J'ai, dans la rédaction de ces notes, essayé d'être aussi concis que possible, et souvent il m'a suffi de renvoyer à d'autres com-

mentateurs anciens qui reproduisaient l'opinion de Saadia, tantôt en le nommant, tantôt en omettant la mention de la source où ils avaient puisé.

J'ai tenu à faire connaître également la méthode originale de Saadia dans sa version aux amateurs des études bibliques, qui auraient été hors d'état de comprendre mes notes. C'est pour eux que j'ai ajouté un certain nombre de fragments français à la fin du volume. J'ai traduit littéralement la version arabe de Saadia, en choisissant surtout les morceaux poétiques comme les bénédictions de Jacob et de Moïse, les cantiques du passage de la mer Rouge, etc., etc. Il paraît superflu d'insister ici davantage sur les procédés du Gaôn en cette matière, puisque, dans un volume de notre publication, un mémoire spécial sera consacré à l'exégèse de notre auteur.

Ce volume, pour coïncider avec le millénaire de Saadia, aurait dû paraître quelques mois plus tôt; en revanche nous espérons pouvoir terminer dans le courant de 1893 l'édition des *Proverbes*, celle d'*Isaïe*, ainsi que celle du *Traité des Héritages*.

Paris, avril 1893.

FRAGMENTS
DE LA
VERSION ARABE DU PENTATEUQUE
par SAADIA

TRADUITS EN FRANÇAIS

I. — *Genèse*, I, 1 — IV, 26.

1 — 1. Au commencement Dieu créa les cieux et la terre. — 2. Et la terre était plongée dans un abîme et couverte d'eaux¹, des ténèbres étant sur la surface de l'abîme et les vents de Dieu soufflant sur la surface de l'eau. — 3. Et Dieu voulut² que fût la lumière, et la lumière fut. — 4. Puis, lorsque Dieu sut³ que la lumière était bonne, il distingua entre la lumière et les ténèbres, — 5. et Dieu nomma les époques de la lumière jour, et les époques des ténèbres il les nomma nuit. Et lorsqu'une nuit et un jour se furent passés pour faire une journée, — 6. Dieu voulut qu'il y eût au milieu de l'eau une partie ferme, qui serait une séparation entre deux eaux. — 7. Dieu fit donc la partie ferme et établit une séparation entre l'eau qui était au-dessous et l'eau qui était au-dessus; il en fut ainsi. — 8. Et Dieu nomma la partie ferme ciel. Lorsqu'une nuit et un jour se furent passés pour faire la deuxième journée, — 9. Dieu voulut que les eaux se réunissent au-dessous

1) En traduisant ainsi les mots *tôhou* et *bôhou*, S. établit un rapport entre le premier de ces mots et la phrase relative « aux ténèbres... », et entre le second et « les vents de Dieu... ».

2) Littéralement : Dieu dit. S. traduit ainsi partout jusqu'au verset 24. D'après une ancienne tradition, Dieu *parlait* aux anges lors de la création de l'homme. Toutefois S. lui-même (*Amanât*, p. 89) explique le pluriel *faisons* (v. 26) comme un pluriel de majesté.

3) Littéralement : vit.

du ciel en un seul endroit et que la partie sèche apparût ; il en fut ainsi. — 10. Dieu nomma la partie sèche terre, et l'agglomération des eaux il la nomma mer. Dieu sut que cela était bon. — 11. Puis Dieu voulut que la terre se couvrit de verdure et de plantes portant des graines et d'arbres produisant des fruits, selon leurs différentes espèces, qui sont plantés sur la terre, et il en fut ainsi. — 12. La terre produisit de la verdure et des plantes portant des graines selon leurs différentes espèces et des arbres produisant des fruits, qui sont plantés selon leurs différentes espèces. Dieu sut que c'était bon. — 13. Lorsqu'une nuit et un jour se furent passés pour faire la troisième journée, — 14. Dieu voulut qu'il y eût dans la partie ferme du ciel pour séparer le jour de la nuit des luminaires, dont deux seront des signes, des époques, des jours et des années. — 15. Les luminaires seront dans la partie ferme du ciel pour éclairer la terre ; et il en fut ainsi. — 16. Et Dieu fit les deux grands luminaires, le luminaire le plus grand pour éclairer pendant le jour et le luminaire le plus petit pour éclairer pendant la nuit, et les étoiles. — 17. Dieu les plaça dans la partie ferme du ciel pour éclairer sur la terre, — 18. pour briller pendant le jour et pendant la nuit et pour faire une distinction entre la lumière et les ténèbres. Dieu sut que c'était bon. — 19. Lorsqu'une nuit et un jour se furent passés pour faire la quatrième journée, — 20. Dieu voulut que surgissent de l'eau des êtres remuants, doués d'un souffle de vie¹, et que des oiseaux prissent leur vol au-dessus de la terre dans la direction de la partie ferme du ciel. — 21. Dieu créa les grands poissons marins et tous les êtres vivants rampants qui surgirent de l'eau selon leurs espèces et tous les oiseaux doués d'ailes selon leurs espèces. Dieu sut que

1) Yepheth traduit : « que les eaux fassent mouvoir des êtres remuants ». Il ajoute dans son commentaire que ces êtres avaient été créés de l'eau comme les plantes de la terre. C'est la même pensée que S. veut exprimer. — Peut-être faut-il traduire la seconde partie du verset : ainsi que les oiseaux qui volent, etc. ; car, d'après la tradition, les oiseaux furent créés d'une espèce de marais, mélange d'eau et de terre.

c'était bon. — 22. Dieu les bénit et leur dit en ordonnant¹ : Croissez, multipliez-vous et remplissez l'eau dans les mers et que les oiseaux se multiplient sur la terre. — 23. Lorsqu'une nuit et un jour se furent passés pour faire la cinquième journée, — 24. Dieu voulut que la terre produisît des êtres vivants selon leurs espèces, du bétail, des reptiles et les bêtes sauvages de la terre selon leurs espèces; il en fut ainsi. — 25. Dieu fit les bêtes sauvages de la terre selon leurs espèces, le bétail selon ses espèces et tout ce qui rampe sur la terre selon ses espèces. Dieu sut que c'était bon. — 26. Et Dieu dit : Faisons un homme à notre image, selon notre ressemblance, désigné pour la domination², qui règne sur les poissons de la mer, sur les oiseaux du ciel, sur les bêtes, sur toute la terre et sur tous les reptiles qui rampent sur elle. — 27. Alors Dieu créa Adam à son image, il le créa selon une image noble, désigné pour la domination; mâle et femelle, il les créa tous deux. — 28. Dieu les bénit tous deux et leur dit : Croissez, multipliez-vous et remplissez la terre, emparez-vous d'elle et régnez sur les poissons de la mer, sur les oiseaux du ciel, et sur tous les animaux qui rampent sur la terre. — 29. Dieu dit : Voici que je vous ai accordé toute herbe portant graine qui est sur la surface de la terre entière, et tout arbre fruitier portant graine vous servira de nourriture, — 30. ainsi qu'à toute bête sauvage et à tout oiseau du ciel et à tout ce qui rampe sur la terre ayant un souffle de vie, au point que toute herbe verte servira de nourriture jusqu'à une époque fixée³. Il en fut ainsi. — 31. Dieu sut que tout ce qu'il avait fait était très bon. Lorsqu'une nuit et un jour se furent passés pour faire la sixième journée⁴,

1) Ainsi se distingue la bénédiction donnée aux animaux de celle que Dieu donne plus loin aux hommes qui agissent librement.

2) Saadia explique par cette addition, ici et plus loin, la ressemblance de l'homme avec Dieu, afin d'écarter l'anthropomorphisme.

3) Les animaux et les êtres vivants ne furent accordés comme nourriture qu'après le déluge.

4) Le premier verset du second chapitre est encore rattaché à l'histoire de la création.

II — 1. le ciel et la terre et toutes leurs armées étaient terminés. — 2. Et Dieu termina au septième jour sa création qu'il avait faite, et il cessa en ce jour de créer une chose qui fût semblable à sa création qu'il avait faite¹. — 3. Il le bénit et le sanctifia, puisqu'il y avait cessé de créer une chose qui fût semblable à sa création qu'il avait faite.

— 4. Ce qui suit expose² ce que produisirent les cieux et la terre quand ils furent créés à l'époque où Dieu fit la terre et le ciel. — 5. C'était avant qu'aucun arbre des champs ne fût sur la terre et qu'aucune de ses plantes n'eût encore poussé, puisque Dieu n'avait pas fait pleuvoir sur elle et qu'il n'y avait pas d'homme pour la cultiver, — 6. et qu'aucune vapeur n'en était montée pour humecter toute sa surface. — 7. Alors Dieu créa Adam de la poussière de la terre et souffla dans ses narines la respiration de la vie, et Adam devint un être pensant. — 8. Dieu planta un jardin en Éden, vers l'orient, et y plaça Adam qu'il avait créé. — 9. Dieu fit pousser de la terre toute espèce d'arbres beaux à voir et bons à manger, et l'arbre de la vie au milieu du jardin, ainsi que l'arbre de la science du bien et du mal. — 10. Un fleuve sortait d'Éden qui arrosait le jardin; de là il se divisait et formait quatre bras. — 11. L'un d'eux s'appelait le Nil; il entourait tout le pays de Zawilah où se trouve l'or. — 12. L'or de ce pays est beau; là il y a les perles et le béryl. — 13. Le nom du second fleuve était Djihôn; il entourait tout le pays de l'Abyssinie. — 14. Le nom du troisième fleuve était le Tigre, qui coule à l'est de Mossoul. Le quatrième fleuve était l'Euphrate. — 15. Dieu prit Adam et l'établit dans le jardin d'Éden pour le cultiver et le garder. — 16. Dieu ordonna à Adam en disant: De tous les arbres du jardin il t'est permis de manger. — 17. Et de l'arbre de la science du bien et du mal tu ne mangeras pas, car le jour où tu en mangeras tu mériteras de

1) C'est-à-dire que dorénavant Dieu ne créa plus rien du néant.

2) Les versets qui suivent sont, d'après Saadia, l'exposition ou l'explication de certaines parties de la création qui avaient été seulement indiquées sommairement dans ce qui précède.

mourir¹. — 18. Dieu dit : Il n'est pas bien que l'homme reste seul ; je lui ferai une aide qui lui convienne. — 19. Dieu rassembla de la terre toutes les bêtes sauvages des champs et les oiseaux du ciel et les amena auprès d'Adam pour voir comment il les nommerait, et tout être vivant auquel Adam donna un nom porte ce nom jusqu'aujourd'hui. — 20. Aussi Adam donna-t-il des noms à tout le bétail, aux oiseaux du ciel et à toutes les bêtes sauvages des champs, mais Adam ne trouva pas d'aide qui lui convint. — 21. Dieu fit alors tomber un sommeil profond sur Adam, pour qu'il ne sentît rien, et il s'endormit ; il retira une de ses côtes, et ferma la place avec de la chair. — 22. Il forma de la côte qu'il avait prise une femme, et l'amena auprès d'Adam. — 23. Puis Adam dit : Cette fois je reconnais un os de mes os et une chair de ma chair ; il convient qu'elle soit nommée *Imraat* (femme), puisqu'elle est prise de l'*Imrouou* (homme). — 24. C'est pourquoi l'homme quitte son père et sa mère et s'attache à sa femme, et ils deviennent un seul corps. — 25. Ils étaient tous les deux nus, Adam et sa femme, et n'en éprouvaient aucune honte.

III — 1. Le serpent était rusé entre tous les animaux des champs que Dieu avait créés, et il dit à la femme : Est-ce qu'en vérité Dieu a dit que vous ne devez manger d'aucun arbre du jardin ? — 2. La femme dit au serpent : Nous pouvons manger de tous les fruits des arbres du jardin ; — 3. mais des fruits de l'arbre qui est au milieu Dieu a dit : N'en mangez pas et n'y touchez pas pour que vous ne mouriez pas. — 4. Il lui dit : Vous ne mourrez pas. — 5. Dieu sait qu'au jour où vous en mangerez, vos yeux seront désillés, et vous deviendrez semblables aux anges, connaissant le bien et le mal. — 6. Lorsque la femme vit que l'arbre était bon comme nourriture, qu'il était attrayant pour la vue et désirable pour l'intelligence, elle prit de ses fruits et mangea, puis elle en donna à son mari, qui mangea avec elle. — 7. Leurs yeux se désillèrent, et ils surent qu'ils étaient nus ; ils cousirent ensemble des feuilles de figuier, et s'en

1) En traduisant ainsi, Saadia veut écarter la contradiction entre la menace de Dieu et la conservation définitive d'Adam.

firent des vêtements. — 8. Et ils entendirent la voix de Dieu, traversant le jardin, douce comme le mouvement du jour, et Adam et sa femme se cachèrent de honte devant Dieu, entre les arbres du jardin. — 9. Dieu appela Adam, et lui dit afin de le faire avouer : Où es-tu ? — 10. Il répondit : J'ai entendu ta voix dans le jardin ; j'ai eu peur parce que je suis nu, et je me suis caché. — 11. Dieu dit : Qui t'a appris que tu es nu ? Est-ce que tu aurais mangé de l'arbre dont je t'avais défendu de manger ? — 12. Adam répondit : La femme que tu as placée avec moi, c'est elle qui m'a donné (du fruit) de l'arbre, et j'ai mangé. — 13. Dieu dit à la femme : Qu'as-tu fait ? et elle répondit : Le serpent m'a séduite, et j'ai mangé. — 14. Dieu dit alors au serpent : Puisque tu as fait cela sciemment, sois maudit entre tout le bétail et toutes les bêtes sauvages des champs ; tu marcheras sur ta poitrine, et tu mangeras de la poussière pendant toute ta vie. — 15. Je ferai régner la haine entre toi et la femme, entre tes descendants et les siens : ils t'écraseront la tête, et toi, tu leur mordras le talon. — 16. Puis il dit à la femme : J'augmenterai les souffrances de ta grossesse ; tu mettras au monde des enfants avec douleur ; tu seras soumise à ton mari, et lui, il sera rendu ton dominateur selon son libre arbitre. — 17. Et il dit à Adam : Puisque tu as écouté les paroles de ta femme et que tu as mangé de l'arbre dont je t'avais défendu de manger, que la terre soit maudite à cause de toi ; tu t'en nourriras avec souffrance tant que tu vivras. — 18. Elle te fera pousser des ronces et de l'ivraie, et tu te nourriras des plantes (non cultivées) des champs. — 19. A la sueur de ton visage tu mangeras ton pain, jusqu'à ce que tu retournes à la terre de laquelle tu as été pris, car tu es poussière et à la poussière tu retourneras. — 20. Adam nomma sa femme *Ève* (la vivante), puisqu'elle est la mère de tout être vivant, intelligent et mortel. — 21. Et Dieu fit à Adam et à sa femme des vêtements pour leurs corps, et les en revêtit. — 22. Après cela Dieu dit : Voici qu'Adam est devenu semblable à l'un de nous pour la science du bien et du mal, et maintenant, pourvu qu'il n'étende pas la main et ne

prenne pas également de l'arbre de la vie, pour en manger et vivre éternellement. — 23. Dieu le chassa donc du jardin d'Éden pour qu'il labourât la terre de laquelle il avait été pris. — 24. Et après qu'Adam eut été chassé, Dieu établit à l'est du jardin d'Éden les anges et une lame d'épée flamboyante, pour garder le chemin de l'arbre de la vie.

iv — 1. Or Adam eut commerce avec Ève, sa femme. Elle devint enceinte, enfanta Caïn et dit : J'ai été gratifiée d'un fils de la part de Dieu. — 2. Puis elle enfanta encore Abel, son frère. Abel était pasteur de menu bétail et Caïn cultivait la terre. — 3. Ce fut après quelque temps que Caïn apporta du fruit de la terre comme offrande à Dieu. — 4. Abel apporta aussi des premiers-nés et des plus grasses de ses brebis. Dieu reçut Abel et son offrande ; — 5. mais Caïn et son offrande, il ne les reçut pas. Caïn en fut fortement chagriné et son visage fut abattu de honte. — 6. Dieu dit alors à Caïn : Pourquoi te chagrines-tu et pourquoi ton visage est-il abattu ? — 7. Certes, si tu t'améliores, tu seras agréé, et si tu ne t'améliores pas, partout où tu te dirigeras, ton péché sera accroupi, mais il te sera soumis, et tu seras rendu son dominateur selon ton libre arbitre. — 8. Caïn s'entretint avec son frère Abel, et, lorsqu'ils furent dans les champs, Caïn se leva contre son frère Abel et le tua. — 9. Puis Dieu dit à Caïn, pour lui faire avouer son crime : Où est ton frère Abel ? Il répondit : Je ne sais pas ; suis-je le gardien de mon frère ? — 10. Dieu reprit : Qu'as-tu fait ? la voix du sang de ton frère erie vers moi de la terre. — 11. Maintenant, sois maudit par cette terre qui a ouvert sa bouche et reçu le sang de ton frère de ta main. — 12. De sorte que tu cultiveras la terre, et elle ne t'accordera plus ses forces ; tu seras errant et vagabond sur la terre. — 13. Caïn dit à Dieu : Mon péché est trop grand pour être pardonné. — 14. Si tu m'as chassé aujourd'hui de la surface de la terre, pourrai-je me cacher devant toi ? et si je suis errant et vagabond sur la terre, quiconque me trouvera me tuera. — 15. Dieu dit : C'est pourquoi, quiconque tuera Caïn sera sévèrement châtié. Puis Dieu le marqua d'un signe pour que personne, en le rencontrant,

ne le tuât. — 16. Caïn se retira de devant l'Éternel et resta dans le pays de Nod, à l'est d'Éden. — 17. Caïn eut commerce avec sa femme, qui devint enceinte et enfanta Hénoch; puis il bâtit une ville, qu'il appela Hénoch d'après le nom de son fils. — 18. Il naquit à Hénoch Irad; Irad engendra Mechouyaël; Mechouyaël engendra Mehouschaël, et Mehouschaël engendra Lémec. — 19. Lémec se choisit deux femmes, dont l'une s'appelait Adah, et l'autre Tsillah. — 20. Adah enfanta Jabal; il fut le premier qui demeura dans les tentes et posséda du bétail. — 21. Son frère se nommait Joubal; il fut le premier qui mania le tambourin et la lyre. — 22. Tsillah également enfanta Toubalcaïn; il fut le premier qui forgea tous les ouvrages d'airain et de fer. Sa sœur était Naamah. — 23. Lémec dit à ses deux femmes avec assurance : O Adah et Tsillah, écoutez mes paroles! O femmes de Lémec, prêtez l'oreille à mon discours! Pensez-vous que j'aie tué un homme en le frappant ou un enfant en le blessant? -- 24. Si Caïn doit être vengé sévèrement, Lémec le sera encore bien davantage. — 25. Adam eut de nouveau commerce avec sa femme, et elle enfanta un fils qu'elle appela Seth en disant : Dieu m'a gratifié d'une autre postérité à la place d'Abel, puisque Caïn l'a tué. — 26. A Seth, lui aussi, il naquit un fils qu'il appela Énosch. A cette époque, l'invocation du nom de Dieu fut profanée.

II. — *Genèse*, vi, 1-8.

vi — 1. Lorsque les hommes commencèrent à se multiplier sur la terre et que des filles leur naquirent, — 2. les fils des races nobles virent que les filles des races vulgaires étaient belles, ils se choisirent des femmes parmi celles qui leur plurent. — 3. Dieu dit : Mon essence ne restera pas éternellement enfermée dans ces hommes, puisqu'ils sont chair et que la durée de leur vie sera cent vingt ans. — 4. Les Forts étaient à cette époque sur la terre et encore après, les fils des races nobles se mêlaient, contre

l'ordre, aux filles des races vulgaires, qui leur donnaient des enfants; ce sont là les Forts d'autrefois, si renommés. — 5. Lorsque Dieu vit que la méchanceté des hommes augmentait sur la terre, et que toutes les pensées de leur cœur les portaient vers le mal toujours, — 6. Dieu les menaça au sujet de ce qu'il les avait créés sur la terre, et fit entrer la souffrance dans leur cœur — 7. en disant : J'effacerai l'homme que j'ai créé de la surface de la terre, aussi bien l'homme que le bétail, les reptiles et les oiseaux du ciel, puisque je les ai menacés au sujet de ce que je les avais créés ¹. — 8. Mais Noé trouva grâce auprès de Dieu.

III. — *Genèse*, XLIX, 1-29.

XLIX — 1. Puis Jacob appela ses fils et dit : Rassemblez-vous, pour que je vous révèle ce qui vous arrivera à la fin des jours. — 2. Rassemblez-vous, et entendez cela, ô fils de Jacob! écoutez Israël, votre père! — 3. Ruben! tu es mon premier-né, ma force et la première faveur que j'aie obtenue, supérieur en noblesse, supérieur en puissance. — 4. Et maintenant tu n'auras pas même la supériorité d'une gorgée d'eau, puisque tu es monté sur la couche de ton père; mais, alors que tu t'es déshonoré, alors mon lit a été sauvé. — 5. Siméon et Lévi sont deux frères qui manient des instruments de violence. — 6. Que mon âme n'entre pas dans leur communauté et que mon être ne se réunisse pas à leur assemblée, car dans leur colère ils ont tué un peuple, et pour leur agrément ils ont démoli ses murailles. — 7. Que leur colère soit réprouvée, combien elle est forte! et leur courroux, combien il est opiniâtre! Je les diviserai dans la famille de Jacob, et je les disperserai dans la famille d'Israël. — 8. Toi, ô Juda! tes frères te reconnaîtront comme maître, ta main sera sur la nuque de tes ennemis et les fils de ta mère s'humilieront devant toi. — 9. Tu

¹) Peut-être : lorsque je les ai créés. Cela ferait allusion à la menace de Dieu lorsqu'il introduisit Adam dans le jardin d'Éden.

seras, ô Juda, comme un jeune lion en force, car tu as sauvé mon fils (Joseph) du meurtre; lorsqu'il est couché et accroupi, comme le lion et la lionne, qui le fera lever? — 10. Le sceptre n'échappera pas aux gens de Juda, ni le législateur à son commandement, jusqu'à ce que vienne celui à qui il appartient et à qui les tribus se réuniront, — 11. qui attachera son ânon à la vigne, et à la treille es fils de son ânesse, qui lavera son vêtement dans le vin et dans le sang des raisins son manteau, — 12. dont les yeux seront plus rouges que le vin et les dents plus blanches que le lait. — 13. Zabulon demeurera au bord de la mer; sur ses rivages, il y aura des vaisseaux, et l'extrémité de ses frontières ira jusqu'à Sidon. — 14. Issachar était comme un corps détaché qui couche entre les deux rangées. — 15. Puis il vit combien le repos était bon et combien la terre était agréable, il tendit le cou au jouget devint soumis comme un sujet payant des tributs. — 16. Dan gouvernera en faveur de son peuple, comme toutes les tribus d'Israël. — 17. Dan sera comme le serpent sur la route, comme une couleuvre dans un sentier, qui mord le talon du cheval de manière que le cavalier tombe en arrière, — 18. en disant : J'espère dans ton secours, ô Dieu ! — 19. Gad, quelle que soit l'armée qui l'attaque, lui coupera les talons. — 20. Pour Ascher, sa nourriture sera grasse et il fournira les délices des rois. — 21. Nephtali est comme une biche qui s'élance, qui répond par des paroles de bonté. — 22. Joseph est un fils qui porte des fruits, comme une branche fertile au-dessus d'une source d'eau; il a des rameaux qui sont étendus au-dessus d'un mur. — 23. Ils lui causèrent de l'amertume, lui imposèrent par leur nombre et le menacèrent, les porteurs de flèches. — 24. Mais son arc restait fortement tendu et ses bras étaient victorieux, parce qu'il obéissait au Glorieux de Jacob, et par là il entretenait le noyau d'Israël. — 25. Je demande au Tout-Puissant, au Dieu de ton père de te secourir et à l'Omnipotent de te bénir des bénédictions du ciel d'en haut, des bénédictions de l'abîme qui demeure en bas et des bénédictions des mamelles et des entrailles. — 26. Que les bénédictions de ton père s'ajoutent aux bénédictions de mes

ancêtres, à ce que désirent les collines du monde ; que tout cela se repose sur la tête de Joseph et sur le crâne de l'élú de ses frères ! — 27. Benjamin est comme le loup qui déchire ; le matin il dévore sa proie et le soir il distribue du butin. — 28. Ce sont là les douze tribus d'Israël ; c'est ce que leur père leur dit en les bénissant, et il bénit chacun d'eux selon son mérite.

IV. — *Exode*, XIV, 30 — XV, 21.

xiv — 30. Dieu secourut, à cette époque, les enfants d'Israël de la main des Égyptiens, et les enfants d'Israël virent les Égyptiens morts sur le rivage de la mer. — 31. Les enfants d'Israël virent la grande calamité que Dieu avait infligée aux Égyptiens ; alors le peuple craignit Dieu et crut en Dieu et en Moïse, son prophète.

xv — 1. Alors Moïse et les fils d'Israël chantèrent ce cantique en l'honneur de Dieu et ils dirent tous : Chantons en l'honneur de Dieu, car il a montré sa toute-puissance ; chevaux et cavaliers, il les a lancés dans la mer. — 2. Ma force et ma gloire sont l'Éternel, qui est devenu mon secours, il est mon Omnipotent, auprès duquel je cherche un abri, le Dieu de mon père que j'exalte. — 3. Dieu est le maître des batailles, Dieu est son nom. — 4. Les chars de Pharaon et son armée, il les lança dans la mer, et l'élite de ses généraux se noya dans la mer de Koulzoum. — 5. Les abîmes les ont couverts, ils sont descendus dans le gouffre comme des pierres. — 6. Ta droite, ô Seigneur, brille par sa force ; ta droite, ô Seigneur, terrifie l'ennemi. — 7. Par ta toute-puissance tu abats tes adversaires, tu déchaines ton courroux et il les consume comme du chaume. — 8. Au souffle de ta colère, les eaux se sont amoncelées, les ondes se sont dressées comme des rochers, les abîmes se sont figés au sein de la mer. — 9. Et lorsque l'ennemi dit : Je les poursuivrai, je les atteindrai, je partagerai leur butin, je m'assouvirai sur eux, je tirerai mon épée et ma main les exterminera, — 10. tu as fait souff-

fler ton vent, et la mer les a couverts, ils se sont abîmés comme le plomb au sein des eaux abondantes. — 11. Qui est comme toi, parmi les idoles, ô Seigneur, qui est comme toi, qui es majestueux, saint qu'on redoute de louer, qui fais des miracles? — 12. Tu as étendu ta droite et la terre les a engloutis. — 13. Tu guides par ta grâce le peuple que tu as affranchi, et tu le conduis par ta puissance vers l'endroit de ton sanctuaire. — 14. Les peuples l'entendent et tremblent, et une douleur comme celle de l'enfantement saisit les habitants de la Palestine. — 15. Alors les chefs d'Elam sont dans la stupeur, les grands de Moab sont pris de frayeur et tous les habitants de Canaan sont consternés. — 16. Sur eux pèsent l'anxiété et l'épouvante, par ta toute-puissance ils deviennent muets comme des pierres, jusqu'à ce qu'il ait passé, ton peuple, Seigneur ! jusqu'à ce qu'il ait passé, le peuple que tu as acquis comme propriété. — 17. Tu l'amènes et tu le plantes sur la montagne de ton domaine que tu as préparée pour ta résidence, ô Seigneur ! pour ce temple, ô Seigneur ! que tes mains ont établi. — 18. Dieu est roi à tout jamais. — 19. Lorsque les chevaux de Pharaon, chars et cavalerie, furent entrés dans la mer, alors Dieu ramena sur eux les eaux de la mer, et les enfants d'Israël marchèrent à pied sec au milieu de la mer. — 20. Miriam, la prophétesse, sœur d'Aaron, prit le tambourin à la main, et toutes les femmes la suivirent avec des tambourins et des guitares. — 21. Et Miriam leur répondit : Chantez un cantique à Dieu, car il a montré sa toute-puissance ; chevaux et cavaliers, il les a lancés dans la mer.

V. — *Exode*, xxxi, 18 — xxxiv, 27.

xxx1 — 18. Puis (Dieu) remit à Moïse, lorsqu'il eut fini de s'entretenir avec lui sur le mont Sinaï, les deux tables du témoignage, les deux tables de pierre écrites par la puissance de Dieu.

xxxii — 1. Lorsque les gens virent que Moïse tardait de des-

cedre de la montagne, ils se rassemblèrent autour d'Aaron et lui dirent : Lève-toi et fais-nous une idole qui marche devant nous, car cet homme Moïse qui nous a fait monter du pays d'Égypte, nous ne savons pas ce qu'il est devenu. — 2. Aaron leur répondit : Détachez les pendants d'or qui sont aux oreilles de vos femmes, de vos fils et de vos filles et apportez-les-moi. — 3. Tous les gens détachèrent les pendants d'or qui étaient à leurs oreilles, et ils les apportèrent à Aaron. — 4. Il les accepta d'eux et donna des ordres à quelqu'un qui les transforma dans un moule, puis en fit un veau fondu ; et ils dirent : Voici ton Seigneur, ô peuple d'Israël, qui t'a fait monter du pays d'Égypte. — 5. Lorsqu'Aaron vit cela, il bâtit un autel devant lui, et il déclara et dit : Demain il y aura des victimes¹ en l'honneur de Dieu. — 6. Ensuite les gens se levèrent le matin et offrirent des holocaustes et sacrifièrent des sacrifices de reconnaissance, ils s'assirent pour manger et pour boire, puis se levèrent pour jouer. — 7. Dieu dit alors à Moïse : Va, descends ! car ton peuple que tu as fait monter du pays d'Égypte s'est perverti. — 8. Ils se sont écartés vite de la voie que je leur avais ordonné de suivre ; ils se sont fait un veau fondu, ils se sont prosternés devant lui, lui ont sacrifié en disant : Voici ton Seigneur, ô peuple d'Israël, qui t'a fait monter du pays d'Égypte. — 9. Ensuite il lui dit : Je savais déjà que ces gens-là sont rétifs, — 10. et maintenant si tu me laisses, ma colère s'allumera contre eux et je les anéantirai, tandis que je ferai de toi une grande nation. — 11. Moïse pria Dieu, son Seigneur, et dit : O Seigneur, que ta colère ne s'enflamme pas contre ton peuple que tu as fait sortir du pays d'Égypte avec une grande puissance et une main forte. — 12. Que les Égyptiens ne disent pas ainsi : Pour leur malheur il les a fait sortir, pour les tuer dans la montagne et pour les anéantir de la surface de la terre ! Reviens de ta colère ardente et arrête la calamité de ton peu-

1) Par cette équivoque, Aaron voulait parler des mutins qui seraient tués le lendemain, tandis que le peuple pensait aux sacrifices qu'on offrirait à l'idole.

ple. — 13. Souviens-toi d'Abraham, d'Isaac et d'Israël, tes serviteurs, auxquels tu as juré par ton nom et dit : Je multiplierai votre postérité comme les étoiles du ciel, et tout le pays dont j'ai parlé, je le donnerai à vos descendants et ils le posséderont à tout jamais. — 14. L'Éternel arrêta la calamité qu'il avait dit vouloir infliger à son peuple. — 15. Puis Moïse se détourna et descendit de la montagne, ayant en mains les deux tables du témoignage, les deux tables écrites des deux côtés, du dedans et du dehors. — 16. Les deux tables sont l'œuvre de Dieu et l'écriture est l'écriture de Dieu gravée sur elles. — 17. Josué entendit la voix du peuple qui poussait des clameurs, et il dit à Moïse : Il y a des vociférations de guerre dans le camp. — 18. Puis il dit : Ce n'est pas un son qui indique une victoire, ni un son qui indique une défaite, mais j'entends le son d'un tumulte. — 19. Lorsque Moïse approcha du camp, il vit le veau et les timbales, et sa colère s'enflamma et il jeta de ses mains les deux tables et les brisa au pied de la montagne. Ensuite il prit le veau qu'ils avaient fait, le calcina dans le feu et le lima jusqu'à ce qu'il devint menu ; il répandit (cette poussière) sur l'eau et en fit boire aux enfants d'Israël, comme cela était permis¹. — 21. Moïse dit à Aaron : Que t'a fait ce peuple pour que tu l'aies entraîné dans un si grand péché ? — 22. Il répondit : Que la colère de mon maître ne s'enflamme pas, tu connais ces gens comme méchants. — 23. Ils me dirent : Fais-nous une idole qui marche devant nous, car cet homme Moïse qui nous a fait monter du pays d'Égypte, nous ne savons pas ce qu'il est devenu. — 24. Je leur répondis : Voyez qui a de l'or, détachez-le et donnez-le moi ; je l'ai jeté au feu, et ce veau en sortit. — 25. Lorsque Moïse vit que le peuple était dévoilé, puisque Aaron avait dévoilé les fomenteurs du mal ; (en les séparant) de ceux qui s'y étaient opposés², — 26. il se plaça à la porte du camp en disant :

1) C'est-à-dire ainsi dispersé dans l'eau, car autrement la loi interdit toute jouissance provenant d'un idole.

2) Ce qu'il y avait des meneurs d'une part et d'autre part la masse du peuple qui avait été entraînée.

Que celui qui est pour Dieu avance vers moi. Tous les enfants de Lévi se réunirent à lui. — 27. Il leur dit : Ainsi a parlé Dieu, le Dieu d'Israël : Que chacun de vous ceigne son glaive sur sa hanche ! passez et repassez de porte à porte dans le camp ! Que tout homme tue même son frère, son ami et son proche. — 28. Les enfants de Lévi firent ce que Moïse leur avait ordonné ; et il tomba en ce jour environ trois mille hommes du peuple. — 29. Moïse dit : Remplissez aujourd'hui votre devoir envers Dieu, chacun même contre son fils et son frère, et la bénédiction descendra sur vous aujourd'hui. — 30. Le lendemain, Moïse dit au peuple : Vous avez commis un péché grave ! Et maintenant je vais monter vers Dieu, peut-être obtiendrai-je le pardon de votre péché. — 31. Et Moïse retourna vers Dieu et dit : Seigneur, ce peuple a commis un péché grave en se faisant une idole d'or ; — 32. et maintenant, si tu pardones ce péché, c'est bien ; sinon, efface-moi du livre que tu as écrit, et je serai tranquille. — 33. Dieu répondit à Moïse : Celui qui a péché contre moi, je l'effacerai de mon livre. — 34. Maintenant, va, conduis le peuple vers l'endroit que je t'ai indiqué ; et voici mon ange qui marchera devant eux¹, et, le jour où je demanderai des comptes, je leur en demanderai de leur péché. — 35. Puis Dieu frappa le peuple pour avoir commandé le veau qu'Aaron avait fabriqué.

xxxiii — 1. Ensuite Dieu dit à Moïse : Va. montez d'ici, toi et le peuple que tu as fait monter du pays d'Égypte vers le pays que j'ai promis par serment à Abraham, à Isaac et à Jacob en disant : Je le donnerai à votre postérité. — 2. J'enverrai devant toi un ange, par lequel j'expulserai le Cananéen, l'Amorrhéen, le Héthéen, le Phérézéen, le Hivvéen et le Jébuséen, — 3. vers le pays où coulent le lait et le miel, car moi je ne ferai pas monter là ma lumière parmi vous, parce que vous êtes un peuple récalcitrant, pour que je ne vous anéantisse pas en chemin. — 4. Le peuple,

1) Dans ce verset comme dans ce qui suit, Dieu menace le peuple de remettre le soin de le conduire à un ange, tandis que Moïse obtient par sa prière que Dieu lui promet de s'en charger lui-même.

ayant entendu cette mauvaise nouvelle, s'attrista, et nul ne mit ses ornements. — 5. Dieu dit à Moïse : Dis aux enfants d'Israël : Vous êtes un peuple récalcitrant et, si je faisais monter ma lumière parmi vous un seul instant, je vous anéantirais. Maintenant, continuez à vous dépouiller de vos ornements jusqu'à ce que je vous fasse connaître comment j'agirai envers vous. — 6. Les enfants d'Israël continuèrent à se dépouiller de leurs ornements à la montagne de Horeb. — 7. Moïse prenait habituellement la tente et la dressait hors du camp, à distance, la nommant la tente d'assignation ; quiconque avait à consulter Dieu sortait vers la tente d'assignation, hors du camp. — 8. Et, chaque fois que Moïse sortait vers la tente, tout le monde se levait, et chacun se tenait debout à la porte de sa tente, et suivait Moïse du regard jusqu'à ce qu'il fût entré dans la tente. — 9. Et dès que Moïse entrait dans la tente, la colonne de nuage descendait et s'arrêtait à la porte de la tente, pendant que Dieu parlait à Moïse. — 10. Et tout le peuple, voyant la colonne de nuage arrêtée à la porte de la tente, se levait ensemble, et chacun se prosternait à la porte de sa tente. — 11. Et Dieu parlait avec Moïse bouche à bouche, comme l'homme s'entretient avec son ami ; puis Moïse retournait au camp, et son serviteur, Josué, fils de Noun, était un jeune homme qui ne quittait pas la tente. — 12. Ensuite Moïse dit à Dieu : Tu sais que tu m'as dit : Fais monter ce peuple ; mais tu ne m'as pas fait connaître qui tu enverras avec moi ; cependant tu m'avais dit : J'ai illustré ton nom, et tu as trouvé faveur auprès de moi. — 13. Et maintenant, si j'ai trouvé faveur auprès de toi, fais-moi connaître tes voies afin que je puisse te faire connaître à mon tour pour trouver faveur auprès de toi, et considère cette nation comme ton peuple. — 14. Dieu répondit : Ma lumière marchera avec toi jusqu'au moment où je te ferai reposer. — 15. Moïse lui dit : Si ta lumière ne marche pas avec nous dès maintenant, ne nous fais pas monter d'ici. — 16. Comment reconnaitra-t-on que nous avons trouvé faveur auprès de toi, moi et ton peuple ? N'est-ce pas lorsque ta lumière marchera avec nous

et que moi et ton peuple, nous serons plus illustrés que tous les peuples qui sont sur la face de la terre. — 17. Dieu répondit à Moïse : J'agirai encore selon la parole que tu as dite, puisque tu as trouvé faveur auprès de moi et que j'ai illustré ton nom. — 18. Moïse reprit : Fais-moi voir ta majesté. — 19. Dieu répondit : Je ferai passer toute ma lumière devant toi, et je proclamerai mon nom en ta présence ; je ferai grâce à qui je devrai faire grâce, et je serai miséricordieux pour qui je devrai l'être. — 20. Il lui dit encore : Tu ne pourras pas contempler le commencement de ma lumière ; car aucun homme ne pourra me voir et vivre. — 21. Dieu lui dit : Voici un endroit près de moi, place-toi sur le rocher. — 22. Et lorsque ma lumière passera devant toi, je te mettrai dans les cavités du rocher, je t'abriterai par mon nuage jusqu'à ce que le commencement de ma lumière ait passé. — 23. Puis je retirerai mon nuage de manière à ce que tu voies la fin de ma lumière, mais tu n'en verras pas le commencement.

xxxiv — 1. Ensuite Dieu dit à Moïse : Taille-toi deux tables d'une pierre précieuse, comme les deux premières, sur lesquelles j'écrirai les paroles qui étaient sur les deux premières tables que tu as brisées. — 2. Sois prêt pour le matin, monte le matin sur le mont Sinaï, et tu m'y attendras au sommet de la montagne. — 3. Que nul ne monte avec toi, que personne ne se fasse voir à aucune partie de la montagne, le menu et le gros bétail même ne paîtront pas dans son voisinage. — 4. Moïse tailla les deux tables d'une pierre précieuse comme les premières, et il se leva le matin, monta sur la montagne de Sinaï, comme Dieu lui avait ordonné, ayant pris avec lui les deux tables. — 5. Dieu parut dans les nuages, y arrêta sa lumière avec lui et proclama le nom de Dieu. — 6. La lumière de Dieu ayant passé devant lui, Dieu lui fit connaître le Dieu, le tout-puissant, le clément, le miséricordieux, le longanime, le très gracieux, le très bon, — 7. qui conserve sa grâce à mille générations, qui pardonne le méfait, le délit et le péché, qui absout (les repentants), qui n'absout pas

(ceux qui ne se repentent pas), qui demande compte des péchés des pères en même temps que de ceux des fils, des petits-fils et de la troisième et de la quatrième génération. — 8. Moïse se hâta, s'inclina à terre et se prosterna. — 9. Il dit : Si j'ai trouvé faveur auprès de toi, ô Seigneur, puisque ta lumière marchera parmi nous et que ce peuple est récalcitrant, pardonne nos méfaits et nos péchés et considère-nous comme des élus. — 10. Dieu répondit : Eh bien, je conclus une alliance ; à la face de tout ton peuple je ferai des prodiges tels qui n'ont pas été créés dans le monde entier, chez aucune nation, et tout le peuple au milieu duquel tu es verra l'œuvre imposante de Dieu que j'opère avec toi. — 11. Observe ce que je t'ordonne aujourd'hui. Voici que j'expulse devant toi l'Amorrhéen, le Cananéen, le Héthéen, le Phérezéen, le Hivvéen et le Jébuséen ; — 12. garde-toi de conclure une alliance avec les habitants du pays dans lequel tu entreras, pour qu'ils ne deviennent pas un piège au milieu de toi. — 13. Au contraire, vous renverserez leurs autels, vous briserez leurs stèles et vous couperez leurs bosquets. — 14. Ne te prosterne pas devant une autre divinité, car Dieu se nomme le vengeur et il a le pouvoir de punir. — 15. (Garde-toi) de conclure une alliance avec les habitants du pays ; ils t'égareraient à suivre leurs idoles et, en leur sacrifiant, ils t'inviteraient, et tu mangerais de leur sacrifice ; — 16. tu marierais tes fils à leurs filles, et ces filles, égarées par le culte de leurs idoles, égareraient également tes fils. — 17. Tu ne te feras point des idoles en fonte. — 18. Observe la fête des azymes : sept jours tu mangeras des azymes, comme je te l'ai ordonné, à l'époque du mois de la germination, car dans le mois de la germination tu es sorti du pays d'Égypte. — 19. Toutes prémices des entrailles sont à moi, les mâles qui te naîtront de ton bétail, les premiers-nés des taureaux et des brebis. — 20. Le premier-né de l'âne, tu le rachèteras par un agneau, et, si tu ne le rachètes pas, brise-lui la nuque ; tous les premiers-nés de tes fils, rachète-les. Ne vous présentez pas devant moi sans offrande. — 21. Travaille pendant six jours et chôme le septième : tu chôme-

ras même à l'époque du labourage et des moissons. — 22. Tu célébreras la fête des Semaines pour les prémices de la récolte du froment, et la fête de la Récolte à la fin de l'année. — 23. Trois fois l'année se présenteront tous vos hommes devant le Seigneur, l'Éternel, le Dieu d'Israël. — 24. Car moi j'exterminerai les peuples devant toi, j'élargirai tes frontières et personne ne convoitera ton pays lorsque tu monteras pour te présenter devant l'Éternel, ton maître, trois fois l'année. — 25. N'égorge pas mon sacrifice pascal sur du pain levé, et n'en conserve pas les graisses jusqu'au matin. — 26. Les premières prémices de ta terre, tu les apporteras dans la maison de l'Éternel, ton Dieu. Et ne mange pas de la viande avec du lait. — 27. Puis Dieu dit à Moïse : Écris-toi ces paroles, car à cause d'elles j'ai conclu avec toi une alliance ainsi qu'avec les enfants d'Israël. — 28. Et il resta là auprès de l'Éternel quarante jours et quarante nuits, ne mangeant pas d'aliment et ne buvant pas d'eau, et il écrivit pour lui sur les deux tables les paroles de l'alliance, les dix paroles. — 29. Lorsque Moïse descendit de la montagne, ayant en main les deux tables du témoignage quand il descendit de la montagne, et ne sachant pas que son visage était devenu rayonnant pendant que l'Éternel lui avait parlé; — 30. Aaron et tous les enfants d'Israël le virent et, son visage étant devenu rayonnant, ils craignirent de s'avancer auprès de lui. — 31. Ensuite Moïse les appela, et Aaron et tous les chefs de la communauté retournèrent auprès de lui, et il leur parla. — 32. Après cela, approchèrent tous les enfants d'Israël, et Moïse leur ordonna tout ce que Dieu lui avait dit sur la montagne de Sinaï. — 33. Moïse, ayant achevé de leur parler, mit un voile sur son visage. — 34. Quand Moïse entraît auprès de Dieu pour s'entretenir avec lui, il écartait le voile jusqu'à sa sortie; puis il sortait et disait tout ce qui lui avait été ordonné. — 35. Ainsi tous pouvaient voir que son visage était rayonnant jusqu'à ce qu'il eût remis le voile sur son visage, puis il remettait son voile sur son visage jusqu'au moment où il rentrait pour s'entretenir avec Dieu.

VI. — *Lévitique*, xxvi, 3-46.

xxvi — 3. Si vous suivez mes prescriptions, si vous observez mes commandements et les exécutez, — 4. je vous ferai descendre vos pluies en leur temps, la terre produira ce qu'elle doit et les arbres des champs donneront leurs fruits, — 5. au point que le battage du blé atteindra la vendange et que la vendange atteindra les semailles, et vous mangerez vos aliments en abondance et vous demeurerez dans votre pays en sécurité. — 6. Je ferai régner la paix dans le pays; vous serez couchés sans que personne vous trouble, je ferai disparaître le fléau des animaux nuisibles de la terre, et le glaive ne traversera pas votre pays. — 7. Lorsque vous poursuivrez vos ennemis, ils succomberont devant vous sous votre glaive, — 8. au point que cinq d'entre vous poursuivront cent et que cent poursuivront une myriade; et vos ennemis succomberont devant vous sous votre glaive. — 9. Je tournerai vers vous ma miséricorde, je vous ferai croître et multiplier, et je maintiendrai mon alliance avec vous; — 10. vous mangerez le vieux de ce qui a vieilli, et vous enlèverez le vieux en présence du nouveau. — 11. J'établirai ma demeure parmi vous, et je ne vous haïrai pas; — 12. je laisserai ma lumière se répandre parmi vous, je serai votre Dieu et vous, vous serez mon peuple. — 13. Je suis l'Éternel votre Dieu qui vous ai fait sortir du pays d'Égypte pour que vous n'y soyez plus des esclaves, j'ai brisé les barres de votre joug, et j'ai fait de vous des hommes libres. — 14. Si vous ne m'écoutez pas et que vous n'exécutez pas tous ces commandements, — 15. si vous dédaignez mes prescriptions et mes préceptes, si vous vous laissez d'exécuter mes commandements et que vous rompez mon alliance, — 16. moi, à mon tour, je vous infligerai ces punitions : je vous livrerai rapidement à la consommation et à la fièvre qui feront languir vos yeux et défaillir vos âmes; vous sèmerez en vain vos semences, ou bien vos ennemis

les mangeront. — 17. Je tournerai ma colère contre vous, et vous serez abattus devant vos ennemis; ceux qui vous haïssent vous domineront, et vous fuirez sans que personne vous poursuive. — 18. Si, malgré cela, vous ne m'écoutez pas, j'augmenterai jusqu'au septuple la correction pour vos péchés. — 19. Je briserai l'orgueil de votre puissance, et je ferai votre ciel comme le fer et votre terre comme l'airain. — 20. Vos forces s'épuiseront en vain, votre terre ne produira pas ce qu'elle doit et les arbres des champs ne donneront pas de fruits. — 21. Si vous marchez avec moi avec opiniâtreté sans vouloir m'écouter, j'augmenterai mes châtiments au septuple de vos péchés. — 22. Je lâcherai contre vous les bêtes des champs, qui vous priveront de vos enfants, qui extermineront une partie de votre bétail, qui diminueront votre nombre, et vos routes deviendront solitaires. — 23. Si vous n'êtes pas encore corrigés par ces châtiments, si vous marchez avec moi avec opiniâtreté, — 24. je marcherai également opiniâtrément avec vous et je vous frapperai au septuple de vos péchés. — 25. Je vous punirai par le glaive, qui vengera mon alliance, vous vous réunirez dans vos villes où j'enverrai parmi vous la peste, et vous serez livrés entre les mains de vos ennemis. — 26. Je vous couperai le secours de la nourriture, et beaucoup de femmes cuiront votre pain dans un four et vous le rapporteront au poids, et vous mangerez sans être rassasiés. — 27. Si vous ne m'écoutez pas, si par ces châtiments vous ne revenez pas à l'obéissance et si vous marchez avec moi opiniâtrément, — 28. je marcherai aussi, en vous châtier avec opiniâtreté, et je vous punirai au septuple de vos péchés. — 29. Vous dévorerez la chair de vos fils et de vos filles. — 30. Je détruirai vos temples, je couperai vos stèles, et je jetterai vos corps sur les corps de vos idoles, et je vous haïrai. — 31. Je ferai de vos villes des ruines et de vos sanctuaires des solitudes, et je ne recevrai ni n'agréerai vos sacrifices. — 32. Le pays sera désolé parce que vous ne serez plus, et vos ennemis qui y demeureront en seront stupéfaits. — 33. Et vous, je vous disperserai parmi les nations, et je ferai tirer le glaive derrière vous; votre terre

sera changée en solitude et vos villes en ruines. — 34. Alors la terre acquittera la dette de ses chômages pendant les jours de sa solitude et tandis que vous serez dans les pays de vos ennemis; alors la terre chômera et acquittera la dette de ses chômages. — 35. Et la cause de la durée des jours de sa solitude est qu'elle chômera aussi longtemps que vous ne lui avez pas fait observer le chômage dans les années sabbatiques, lorsque vous y demeuriez. — 36. Pour ceux qui survivront d'entre vous, je leur mettrai la défaillance au cœur dans les pays de leurs ennemis, au point que, atteints par le bruit d'une feuille détachée, ils fuiront comme on fuit devant le glaive, et ils tomberont sans que personne les poursuive. — 37. Et ils trébucheront les uns sur les autres, comme cela arrive à cause du glaive, tandis que personne ne poursuit. Vous ne pourrez pas vous maintenir devant vos ennemis. — 38. Il y en aura parmi vous qui se perdront parmi les nations, et le pays de vos ennemis vous anéantira. — 39. Et les survivants d'entre vous s'humilieront à cause de leurs fautes, dans les pays de leurs ennemis; ils s'humilieront aussi à cause des fautes de leurs pères qui sont avec eux. — 40. Et quand ils auront confessé leurs fautes et les fautes de leurs pères, la forfaiture qu'ils ont commise envers moi et aussi la conduite opiniâtre qu'ils ont suivie sans se repentir ¹, — 41. je me conduirai aussi avec eux opiniâtrément, et je les déporterai dans les pays d'autres ennemis jusqu'à ce que leur cœur faux soit dompté, ou bien jusqu'à ce qu'ils aient expié leurs fautes. — 42. Je me souviendrai de mon alliance avec Jacob, ainsi que de mon alliance avec Isaac, et aussi de mon alliance avec Abraham, je m'en souviendrai pour eux et pour leur pays, — 43. le pays qui a été abandonné d'eux, qui a acquitté la dette de ses chômages en devenant solitaire, tandis qu'eux, ils payaient pour leurs fautes leur dû, puisqu'ils avaient dédaigné mes préceptes et que leurs âmes avaient haï mes prescriptions. — 44. Et pourtant, malgré

1) C'est-à-dire ceux qui ont confessé leurs péchés sans se corriger.

tout cela, quand ils seront dans les pays de leurs ennemis, je ne les dédaignerai ni les repousserai et je ne les anéantirai ni ne romprai mon alliance avec eux, car je suis l'Éternel leur Dieu. — 45. Et je me rappellerai en leur faveur l'alliance avec les ancêtres que j'ai fait sortir du pays d'Égypte en présence des nations pour être leur Dieu, moi, l'Éternel, votre maître, qui tiens ma promesse.

VII. — *Nombres*, XXI, 13-20.

Ils repartirent de là et campèrent sur la rive de l'Arnon, situé dans le désert et partant du territoire des Amorrhéens, car l'Arnon est la frontière entre Moab et les Amorrhéens. — 14. C'est pourquoi on lit dans le livre des Conquêtes de Dieu : Parmi les flots impétueux la mer Rouge et parmi les fleuves l'Arnon¹ — 15. et l'embouchure des fleuves qui incline vers la terre cultivée d'Ar et s'appuie sur la frontière de Moab. — 16. Ils partirent de là vers le Puits, et c'est le Puits au sujet duquel Dieu dit à Moïse : Rassemble le peuple pour que je lui donne de l'eau. — 17. C'est alors qu'Israël composa ce cantique : Jaillis, ô Puits ! Et alors répondez ! — 18. Ce Puits, des princes l'ont creusé, et les nobles du peuple l'ont foré en le traçant avec leurs bâtons. Puis ils partirent de ce désert vers l'endroit du Don. — 19. Et de l'endroit du Don vers la Vallée et de cette vallée vers l'endroit des Temples².

1) D'après une ancienne tradition, Dieu fit pour Israël des prodiges non seulement sur la mer Rouge, mais aussi sur l'Arnon. Dans le livre des Conquêtes de Dieu, ces prodiges étaient énumérés.

2) A défaut du commentaire du Saadia, il est difficile de se rendre compte du sens de ces versets, bien qu'il y ait dans le Targoum des allusions à des traditions que nous ne connaissons pas.

VIII. — *Nombres*, xxiii, 1 — xxiv, 26.

Balaam dit à Balâq : Bâti-moi ici sept autels et prépare-moi sept taureaux et sept bœliers. — 2. Balâq le fit ; ils sacrifièrent tous les deux un taureau et un bœlier sur chaque autel. — 3. Puis Balaam dit à Balâq : Arrête-toi auprès de ton sacrifice ; moi, je m'en irai, peut-être l'ordre de Dieu viendra-t-il à ma rencontre, et la parole qu'il m'enseignera je t'en ferai part. Il s'en alla tranquillement, — 4. et lorsque l'ordre de Dieu vint à sa rencontre, il dit : J'ai dressé sept autels et sacrifié un taureau et un bœlier sur chacun d'eux. — 5. Dieu lui enseigna un discours et dit : Retourne auprès de Balâq et parle ainsi. — 6. Il retourna auprès de lui et le trouva debout auprès de son sacrifice, et tous les princes de Moab étaient avec lui. — 7. Il proféra son oracle et dit : D'Aram me fit venir Balâq, roi de Moab, des montagnes d'Orient, en disant : Lève-toi ! maudis-moi Jacob, livre-moi au mépris le peuple d'Israël. — 8. Comment blâmerai-je ceux que le Tout-Puissant n'a pas blâmés et comment livrerai-je au mépris ceux que Dieu ne méprise pas ? — 9. Et moi, je le vois des cimes des montagnes, je l'aperçois des collines, que c'est un peuple qui demeurera séparé et ne sera pas compté avec les autres nations. — 10. O toi, qui comptes la postérité de Jacob et énumères les descendants d'Israël, je te prie que mon âme meure de la mort des justes et que ma fin ressemble à la leur. — 11. Balâq lui dit : Que m'as-tu fait ? je t'ai appelé pour injurier mes ennemis et voici que tu les bénis. — 12. Il répondit et lui dit : Ne dois-je pas observer et dire ce que Dieu m'enseigne. — 13. Il reprit : Viens avec moi dans un autre endroit d'où tu le verras, seulement tu le verras en partie, mais pas tout entier ; peut-être pourras-tu l'injurier. — 14. Il le conduisit au champ élevé, sur la hauteur de la tour, et il y bâtit sept autels et sacrifia sur chaque autel un taureau et un bœlier. — 15. Balaam lui dit :

Reste ici auprès de ton sacrifice, et moi, je chercherai une rencontre dans cet endroit. — 16. L'ordre de Dieu rencontra Balaam et lui enseigna un discours et dit : Retourne auprès de Balâq et parle ainsi. — 17. Il revint auprès de lui, qui se tenait près de son sacrifice avec les princes de Moab. Balâq demanda : Qu'a dit Dieu ? — 18. Balaam proféra son oracle et dit : Lève-toi, Balâq, et écoute; cherche à bien entendre la parole, fils de Sippôr ! — 19. Le Tout-Puissant n'est pas comme les hommes pour qu'il mente, ni comme un fils d'Adam pour qu'il se repente. Penses-tu qu'il parle et n'agisse pas, qu'il affirme et n'exécute pas ? — 20. Eh bien, n'ai-je pas reçu des bénédictions ? Je les bénis donc et je ne me dédis pas, — 21 parce qu'il ne voit pas d'iniquité dans la famille de Jacob ni de vice parmi les hommes d'Israël ; Dieu, leur Maître, est avec eux, et l'amitié du Roi leur est acquise. — 22. Le Tout-Puissant qui les a fait sortir de l'Égypte les défend avec les cornes du *reém*. — 23. Les mauvais augures ne font pas impression sur la famille de Jacob, ni le sortilège n'influe sur les hommes d'Israël ; on leur dit seulement ce que le Tout-Puissant a fait. — 24. C'est un peuple qui se lève comme un lionceau, et comme un lion il se dresse, sans se coucher avant d'avoir dévoré sa proie et bu le sang de sa victime. — 25. Balâq lui dit : Puisque tu ne l'injures pas, ne lui donne pas de bénédictions. — 26. Balaam lui répondit et dit : Ne t'ai-je pas prévenu que je ferai ce que Dieu m'ordonnera ? — 27. Balâq reprit : Je te conduirai à un autre endroit ; peut-être plaira-t-il à Dieu que tu m'injures ce peuple de là. — 28. Il l'amena sur la cime de la colline qui dominait la surface du désert. — 29. Balaam dit : Bâtis-moi sept autels et prépare-moi sept taureaux et sept béliers. — 30. Balâq fit comme il lui avait dit, et ils sacrificèrent un taureau et un bélier sur chaque autel.

xxiv — 1. Lorsque Balaam vit qu'il plaisait à Dieu de bénir la famille d'Israël, il n'alla pas, comme les deux premières fois, chercher les sortilèges, et il tourna sa face vers le désert. — 2. Ayant étendu ses regards et les voyant camper dans l'ordre de leurs

tribùs, la prophétie de Dieu descendit sur lui. — 3. Il proféra son oracle et dit : Parle, ô Balaam, fils de Beor ! Parle, ô homme à la vue perçante ! — 4. Parle, ô toi qui entends les paroles du Tout-Puissant et qui vois les visions de Celui qui suffit à tout et qui dors les yeux ouverts ! — 5. Combien sont belles tes tentes, ô famille de Jacob, et tes demeures, ô peuple d'Israël ! — 6. Elles sont comme des vallées étendues, comme des jardins aux bords d'un fleuve, comme des tentes dressées par Dieu, comme un cèdre près de l'eau. — 7. L'eau ruisselle de ses branches, c'est une plante abondamment arrosée ; son roi est plus grand qu'Agag et sa royauté est sublime. — 8. Le Tout-Puissant qui a fait sortir son peuple d'Égypte le défend avec les cornes du reêm : il dévore ses ennemis parmi les nations, il ronge leurs os et il les blesse avec des flèches. — 9. Lorsqu'il est couché et accroupi comme un lion ou un lionceau, qui le soulèvera ? Ceux qui te bénissent sont bénis et ceux qui te maudissent seront maudits. — 10. La colère de Balâq s'enflamma contre Balaam, et de colère il frappa des mains en disant : Je t'ai appelé seulement pour injurier mes ennemis, et voici que tu viens de les bénir pour la troisième fois. — 11. Maintenant, pars pour ton pays ; je pensais te faire des honneurs, mais Dieu y a mis obstacle. — 12. Balaam répondit : N'ai-je pas dit aux messagers que tu m'as envoyés : — 13. Quand même Balâq me donnerait de l'argent et de l'or plein son palais, je ne pourrais transgresser l'ordre de Dieu ni faire du bien ou du mal de mon chef ; je ne saurais dire que ce que Dieu me dit. — 14. Maintenant je retourne chez mon peuple. Eh bien, je veux te faire connaître ce que ce peuple fera au tien vers la fin des jours. — 15. Et il proféra son oracle et dit : Parle, ô Balaam, fils de Beor ! Parle, ô homme à la vue perçante ! Parle, ô toi qui entends les paroles du Tout-Puissant et qui connais la science du Très-Haut et qui vois les visions de Celui qui suffit à tout, qui dors les yeux ouverts. — 17. Un homme, je le vois, mais il n'est pas maintenant ; je l'aperçois, mais il n'est pas près : un astre s'élancera de la famille de Jacob et un sceptre se dressera des

hommes d'Israël ; il affaiblira les côtes de Moab et il fera trembler les enfants de Seth. — 18. Édom sera exterminé, et de même Séir et tous les ennemis d'Israël, qui augmentera en vigueur. — 19. Et celui de la famille de Jacob qui régnera fera périr le reste des villes. — 20. Puis il vit Amaléq, et il proféra son oracle en disant : Amaléq est la première des nations, et elle finira par périr. — 21. Puis il vit les Kénéens, et il proféra son oracle en disant : Ta demeure sera forte et tu mettras sur le rocher ton nid. — 22. Lorsque sera venu le temps d'exterminer les Kénéens, combien d'eux seront faits captifs par les hommes de Mossoul. — 23. Puis il proféra son oracle et dit : Malheur à celui qui vivra lorsque le Tout-Puissant l'aura fait, — 24. lorsque les galères, sorties du port de Chypre, châtieront les gens de Mossoul et d'Eber, et que les Chypriens à leur tour seront menés à la destruction. — 26. Puis Balaam se leva, s'en alla, retourna dans son pays ; et Balâq aussi se remit en route.

IX. — *Deutéronome*, XXXII, 1-43.

1. Que les habitants des cieux soient attentifs pour que je parle, et que les habitants de la terre écoutent les paroles de ma bouche ! — 2. Que mon éloquence coule comme la pluie et que ma parole ruisselle comme la rosée, comme l'ondée sur l'herbe et comme les gouttes d'eau qui se succèdent sur le gazon. — 3. Car je vous invoque au nom de Dieu ; rendez donc hommage à la grandeur de notre Maître, — 4. au Créateur dont l'œuvre est parfaite, dont toutes les voies sont (conformes) à la justice, au Tout-Puissant en qui est la vérité et en qui on ne trouve aucune iniquité, qui est équitable et droit. — 5. Elle s'est corrompue devant lui, non pas comme ses élus, mais comme des gens couverts de taches, cette race perverse et tortueuse. — 6. Est-ce par des actions pareilles que vous payez Dieu de retour, ô peuple sot et nullement sage ? N'est-ce pas lui qui t'a produit, créé, qui t'a fait

et organisé? — 7. Souviens-toi des jours d'autrefois et médite les années des générations passées; interroge ton père, il te l'apprendra, tes anciens et ils te le diront. — 8. Le Très-Haut, quand il donna aux nations leurs propriétés et dispersa les fils d'Adam, retint des territoires des nations le compte des enfants d'Israël. — 9. Car ce peuple appartient à Dieu, et Jacob est son élu et sa propriété. — 10. Il l'a pourvu dans le désert et quand ce peuple errait dans des terres incultes, il l'a protégé, a veillé sur lui et l'a gardé comme la prune de ses yeux. — 11. Comme l'aigle veille sur son nid et plane sur ses aiglons, il déploie ses ailes, prend ses aiglons et les emporte sur ses pennes; — 12. ainsi Dieu l'a conduit à lui seul, sans le concours d'aucune autre divinité. — 13. Il l'a fait monter sur les hauteurs de la terre, au point de lui faire manger les produits des vergers; c'est comme s'il l'avait nourri du lait sortant de la pierre et du miel fourni par le dur rocher, — 14. de la crème de la vache, du lait des brebis, ainsi que de la graisse des agneaux, des béliers de Basan et des boucs et encore de la moelle exquise du froment; c'est comme si le sang du raisin l'abreuvait de vin. — 15. Lorsque le peuple élu se fut engraisé ainsi, il regimba quand on lui dit : Tu es devenu gros, gras et dur; alors il abandonna le Dieu qui l'avait créé et méprisa le soutien de son salut. — 16. Il l'irrita par des divinités étrangères, et par ses actes abominables il excita sa colère. — 17. Il sacrifia aux démons qui ne sont pas Dieu, aux idoles qu'il ne connaissait point, à de nouveaux venus que les meilleurs de tes ancêtres n'avaient pas aperçus, — 18. On l'avertit : Tu oublies le Créateur qui t'a produit et le Tout-Puissant à qui tu dois ton origine. — 19. En voyant cela, Dieu rejeta ce peuple parce que ses fils et ses filles avaient excité sa colère. — 20. Il dit : Je retirerai d'eux ma miséricorde, je leur montrerai quelle sera leur fin, car ils sont une race perverse, des enfants sans foi. — 21. De même qu'ils m'ont irrité par qui n'est pas Dieu et excité ma colère par leurs vanités, ainsi je les combattrai par qui n'est pas peuple et je les affligerai par une tribu sans intelli-

gence. — 22. Car le feu de ma colère s'enflammera, puis se propagera jusqu'au plus profond de l'abîme; il dévorera la terre et les plantes, embrasera jusqu'au fondement de la montagne. — 23. Ainsi j'augmenterai leurs malheurs et je répandrai mes flèches parmi eux; — 24. les ardeurs de la faim, la chaleur de la fièvre brûlante et la mort amère et la dent des carnassiers, je les enverrai contre eux en même temps que le venin de ceux qui rampent dans la poussière. — 25. L'épée fera des victimes au dehors et la terreur au dedans; jusqu'à l'adolescent avec la jeune vierge et jusqu'au nourrisson avec le vieillard la craindront. — 26. Déjà je disais : J'irais avec eux jusqu'au bout, et je ferais disparaître leur souvenir parmi les hommes, — 27. si je ne redoutais pas pour eux l'artifice de l'ennemi, que leurs adversaires méconnaissant cela ne disent : Notre main a triomphé et ce n'est pas Dieu qui a fait tout cela. — 28. Car (ces ennemis) sont une nation dépourvue de sagesse et privée d'intelligence. — 29. S'ils étaient devenus sages, ils réfléchiraient là-dessus et comprendraient par là quelle sera leur fin. — 30. Alors ils diraient : Comment un seul homme pourrait-il en poursuivre mille, deux mettre en fuite une myriade, si leur soutien ne les avait pas livrés et si Dieu ne les avait pas vaincus. — 31. Certes leur soutien n'est pas comme notre soutien, et nos ennemis ne savent pas juger; — 32. ils seront châtiés comme si leur vigne venait des vignes de Sodome et des treilles de Gomorrhe; aussi leurs raisins sont des raisins vénéneux et les grappes sont amères pour eux, — 33. et leur vin est comme le venin du serpent, comme le poison de l'espèce tachetée, qui est la plus violente. — 34. Tout cela n'est-il pas réservé chez moi, scellé dans mes trésors? — 35. A moi appartient le châtiment et la rétribution à l'époque où leurs pieds glisseront. O combien est proche le jour de leur catastrophe! Et avec quelle promptitude arrive ce qui est préparé pour eux! — 36. Lorsque Dieu prendra parti pour son peuple et pardonnera à ses serviteurs, lorsqu'il aura vu que leurs forces sont à bout et que, par suite de la colère des ennemis, il n'y a plus ni prisonnier

ni homme libre, — 37. et que l'ennemi aura dit : Où est leur Dieu, le soutien sur lequel ils se sont reposés? — 38. Que ces dieux qui se nourrissaient de la graisse de leurs sacrifices et buvaient le vin de leurs libations se lèvent maintenant, viennent à votre aide et vous mettent sous leur protection! — 39. Voyez maintenant que je suis seul et qu'il n'y a pas de Dieu avec moi, que seul je fais mourir et vivre, de même que depuis longtemps je blessais et ne cessais pas de guérir et que personne ne sauve de ma main. — 40. Moi, je le jure par le ciel, et je dis : Par mon existence éternelle! — 41. J'aiguïserai l'éclat de mon glaive et ma main saisira la justice; je rendrai le châtiment à mes ennemis et la rétribution à ceux qui me haïssent; — 42. ce sera comme si j'enivrais mes flèches de leur sang, comme si mon glaive dévorait leurs chairs et s'abreuvait du sang des tués et des captifs, des têtes des Pharaons parmi les ennemis. — 43. Louez, ô nations, son peuple, car il vengera le sang de ses serviteurs, infligera son châtiment à ses ennemis et pardonnera à son pays et à son peuple.

X — *Deutéronome*, xxxiii, 1-13.

1. Voici les bénédictions dont Moïse, l'envoyé de Dieu, bénit les enfants d'Israël avant sa mort. — 2. Il dit : O Dieu qui t'es révélé à nous sur le mont de Sinaï, qui as fait briller ta lumière du mont Séir et nous es apparu au mont Paran, toi qui as apporté aux myriades des saints une loi de feu (écrite) par ta droite pour eux, — 3. et qui as aussi favorisé des nations! alors tous leurs hommes d'élite t'obéissent, ils suivent tes traces et transmettent tes paroles. — 4. O Dieu qui as ordonné à Moïse de nous donner la Loi et en as fait l'héritage pour la communauté de Jacob, — 5. et dont l'empire s'étendit sur l'élu lorsque ses chefs se réunirent à lui ainsi que toutes les tribus d'Israël! — 6. je te prie que Ruben vive et ne meure pas et qu'il ne soit pas réduit à une population qu'on pourrait compter. — 7. Voici ce qu'il dit à Juda : O

Dieu, entends la voix de Juda et ramène-le à son peuple de ses excursions, que ses mains lui fassent obtenir justice et sois son aide contre ses ennemis. — 8. Il dit à Lévi : O Dieu, qui as accordé tes *toumîm* et tes *ourîm* à l'homme dont tu as reconnu la piété, que tu as éprouvé à Massah et à qui tu as fait des reproches au sujet des eaux de Meribah, — 9. que tu as trouvé parlant de son père et de sa mère comme s'il ne les avait pas vus, qui ne reconnaissait pas ses frères et reniait ses fils parce qu'ils (les Lévités) observaient tes paroles et gardaient ton alliance. — 10. Ils rendent des jugements d'après tes prescriptions aux hommes de Jacob et d'après ta Loi à Israël; ils placent l'encens devant toi et l'holocauste sur ton autel. — 11. O Dieu, bénis ainsi sa troupe et agréé l'œuvre de ses mains, affaiblis les reins de ses adversaires et de ses ennemis pour qu'ils ne puissent plus l'attaquer. — 12. Il dit à Benjamin : Comme il est le favori de Dieu, il reposera confiant en lui; Dieu l'entoure toujours et demeure à ses côtés. — 13. Il dit à Joseph : O Dieu, bénis son pays par les douceurs de ton ciel et de sa rosée, par les abîmes aux couches souterraines, — 14. par les douceurs des récoltes mûries au soleil et les douceurs des grains mûris par la lune, — 15. par les racines des hautes montagnes et les branches des collines antiques, — 16. par les délices de la terre entière et par la faveur de Celui qui demeure dans le buisson. Puisse tout cela descendre sur la tête de Joseph, sur le sommet de l'Élu de ses frères! — 17. Qu'il resplendisse, lui qui est comparé au premier-né de son taureau, et que ses cornes soient comme les cornes du rhinocéros, au point de frapper avec elles les nations jusqu'aux extrémités de la terre, j'entends parler des myriades d'Éphraïm et des milliers de Manassé. — 18. Il dit à Zabulon : Réjouis-toi, Zabulon, dans tes voyages, et toi, Issachar, sous tes tentes, — 19. car les nations se présenteront à notre montagne et y sacrifieront des victimes équitables; elles puiseront ce qui est au fond de la mer et ramasseront ce qui est caché dans le sable. — 20. Il dit à Gad : Béni soit Celui qui élargit son territoire! Gad l'habitera comme

le lionceau qui broie le bras en même temps que le sommet de la tête. — 21. Et il vit au commencement de son pays qu'une réunion de législateurs y sera enterrée, il vint donc auprès des chefs de sa nation, devint leur disciple et agit selon la justice de Dieu et de ses décisions envers le reste du peuple d'Israël. — 22. Il dit à Dan : Sois, ô Dan, comme un jeune lion qui s'élance du Basan. — 23. Il dit à Nephtali : Sois rassasié de la grâce, sois comblé des bénédictions de Dieu et occupe le couchant et le midi de la terre. — 24. Il dit à Ascher : Sois béni de la part des amis de Dieu, ô Ascher, toi qui seras bienvenu auprès de tes frères et baigneras tes pieds dans l'huile ; — 25. tes verrous seront de fer et d'airain ; que ton courage soit comme il est maintenant. — 26. Il n'y a d'autre Dieu que le Dieu d'Israël, qui n'a pas son pareil, qui, par sa toute-puissance, trône dans le ciel et sur les hauteurs pour te secourir. — 27. Il est le refuge, le Dieu éternel ; au-dessous de lui sont les rois du monde puisqu'il a chassé devant toi l'ennemi et qu'il t'a dit : Extermine-le ; — 28. jusqu'à ce qu'une partie d'Israël résidât en sécurité, solitaire selon la parole de Jacob, sur une terre de blé et de vin et où son ciel aussi fait couler de la rosée. — 29. Sois donc heureux, ô Israël ! Quel peuple, comme toi, est secouru par Dieu, qui est ton bouclier, ton aide, ton épée et ton orgueil ? Tes ennemis s'humilieront devant toi, et toi tu fouleras leurs hauteurs.

משאפה¹): 11 ולסאיר² אלאיאת ואלבראהין אלתי בעת אללה בהא
 מוסי פצנעהא פי בלד מצר לפרעון ולגמיע קואדה ולסאיר אהל בלדה:
 12 ולגמיע אלאידי אלשדידה וסאיר אלמכאוף אלעטימה אלתי צנעהא
 מוסי בחצרה גמיע אל אסראיל:

¹ ובכ"י י': אך תגלא אללה לה ונאנאה שאפהא = כי נגלה ה' אליו ודבר עמו בלחש
 פנים אל פנים. ובפ': גיר ואסטה = בלי אמצעי במקום משאפה. עיין במדבר י"ב ח'.
² כן הוא בק' ובפ' ולפי זה "לכל" הוא דבוק עם אשר ידעו פנים אל פנים.
 ובכ"י י': לסאיר = לכל ולפי זה הוא דבוק עם ולא קם נביא עוד. עיין רמב"ן.

יא אשר אלדי סיכון רצא אלותה וגאמסא פי אלדהן קדמת: 25 תבון
מן אלהיד ואלנחאס מגאלקך ולתבן כאִיאמך הדה שגאעתך⁽¹⁾: 26 לים
אללה אלא אלאה אסראיל אלדי לים במתלה סאבן אלסמא ואלשוואהק
בקדרתה. פי עינך⁽²⁾: 27 והו אלוטן אלאלאה אלזולי ומן דונה מלוך
אלעאלם כמא טרד מן בין ידיך אלעדו וקאל לך אנפדה⁽³⁾: 28 התי סבן⁵
בעין אל אסראיל ואתקא מנפרדא נטיר קול יעקוב⁽⁴⁾ פי בלד די בר
ועציר ואיצא סמאזה תדר טלא: 29 פטובאך יא נסל אסראיל מן מתלך
שעב מגאת באללה והו תרסך ועינך וסיפך ואקתדארך⁽⁵⁾ פיִצַע אעדאך
לך ואנת תטא עלי קמאקמהם:

לד

10

1 תם צעד מוסי מן בידאת מואב אלי גבל נבו ראם אלקלעה אלתי
בחדרה ירחו פאוראה אללה גמיע אלבלד מן גרש אלי באניאס⁽⁶⁾: 2 וגמיע
בלד נפתלי ואפרים ומנשה וגמיע בלד יהודה אלי אלבחר אלגרבי:
3 ואלדארום ואלמרג בקיע ירחו קריה אלגבל אלי זגר: 4 וקאל
לה הלא אלבלד אלדי אקסמת לאברהים ואסחק ויעקוב קאילא לנסלכם¹⁵
אעטיה אוריתך בעינך ואלי תם לא תגזו: 5 פמאת תם מוסי רסול
אללה פי בלד מואב באמר אללה: 6 ודפנה⁽⁸⁾ פי אלוואדי פי בלד מואב
ממא ילי בית פעור ולם יעלם אחד בקברה אלי יומנא הלא: 7 ומוסי
אבן מאיה ועשרין סנה אד מאת לם תדמס עינה ולם תזל רטובתה:
8 פבכי בנו אסראיל עלי מוסי פי בידאת מואב תלאתין יומא אלי אן²⁰
אנקצת⁽⁹⁾ אִיאם חונזה: 9 ויהושע בן נון מלי רוח אלהבמה ממא אסנד
מוסי ידיה עליה פקבל מנה בנו אסראיל וצנעו כמא אמר אללה מוסי:
10 ולא יקום בעד דלך⁽¹⁰⁾ נבי לאל אסראיל כמוסי לאן ערפה אללה

(1) "וכימים האלו תחיה גבורתך" עיין ת"א וראב"ע.

(2) "אין אלות באלהי ישראל אשר אין כמוהו שוכן השמים והשחקים בגבורתו בעוצר".

ובפי אלמסתיו בסקום סאבן.

(3) "הוא המעון האל הנצחי ותחתיו מלכי העולם כמו שגרש מפניך האויב ואמר לך השמר אותי" וזה לשון הראב"ע: והגאון אמר כי ובתחת פירוש ובתחת השם.

(4) "עד ששכן קצת מישראל לבטח נפרדים איש מאחיו (עיין רש"י) כמו שאמר יעקב ובר" ר"ל בברכתו. עיין ת"א.

(5) "הוא מנעך ועזרך והרבה וגאונך".

(6) בן תרגם גלעד ודן בכל סקום.

(7) רש"י: עד ים המערב.

(8) רש"י: הקב"ה בכבודו.

(9) "עד אשר תס"י.

(10) "לא יקום אחר זה".

לבנימין אד' הו' ודיד' אללה סיסבן ואתקא בה והו' יטוף בה טול אלומאן
ובין טהראניה יסבן⁽¹⁾: 13 וקאל ליוסף אללהם פבארך פי בלדה מן
מלאך סמאואתך וטלהא מן אלגמור אלגאיצה אלספלי: 14 ומן מלאך
אלגלאת אלשמשיה ומלאך אלחבוב אלקמריה: 15 ומן אצול אלגבאל
אלאליה ומן פרוע אליפאע אלההיה: 16 ומן נעמה אלארין באסרהא
ורצא סאבן אלסנא יחל גמיע דלך בראם יוסף ובהאמה נאסך אמותה:
17 וליבן אלבהא ללממלל בבכר תורה פתציר קרונה כקרין אלברבדאן
חתי ינטה בהא אלסמס אלי אקטאר אלארין ושרהא אנהא רבואת
אפרים ואלוף מנשה⁽²⁾: 18 וקאל לזבולן אפרה יא זבולן פי אספארך⁽³⁾
10 ואנת יא יששכר פי מנאולך: 19 פאן אלסמס אלי גבלכמא
תחצר ותלבה פיה דבאיה עאדלה פהם גרק אלכחאר⁽⁴⁾ ירצעון
ודפאין אלרמל יכנוזאה: 20 ולגד קאל תבארך אלמוסע לה בלדה פהו
כלבו יסכנהא אלדי ידך אלדראע מע אלהאמה: 21 ואנה ראי פי איל
בלדה אן יבין גוקה אלדאסמין הנאך מבנוזא פאתי ריסא אלקום פתלמדהם
15 וצנע בעדל אללה ואחבאמה מע סאיר אל אסראיל⁽⁵⁾: 22 ולזן קאל
כן יא הן בשבל אלסד בקוה אדא יערין מן אלבתניה⁽⁶⁾: 23 ולנפתלי
קאל יא נפתלי אסתכתר מן אלרצא וכן ממלא מן ברכה אללה והו' מן
אלארין גרבא וגובא⁽⁷⁾: 24 ולאשר קאל בן מבארבא מן אלאוליא⁽⁸⁾

(1) עיין ראב"ע. (2) ואמר ליוסף אנה חשם ברך ארצו ממתק שמיד ומגליו ומן תהום
הנוולת מתחת וממתק התבואות הגדלות בשמש וממתק הגרגרים הצומחים בירה ומן מוסרי
הררי קדם ומענפי גבעות עולם וממועדי הארץ כלה ורצון השכן בסנה יבוא כל זה לראש יוסף
ולקרקד נזיר אחיו ויהי ההדר למשל לכבוד שורו ויהיו קרניו קרני ברקני ראם עד שינגח בהם
העינים עד אפסי ארץ וביאור זה שהם רבבות אפרים ואלפי מנשה.

(3) ר"ל שזבולן היה יוצא באניות למסחר ויששכר יושב אהל. עיין רש"י.
(4) מפני שהאומות יראו בהרכס ויזכרו עליו זכאי צדק והם יינקו (העושר) הנטבע בים
ויאספו מטמונות החול. נראה שההר הוא הר ציון ונקרא הר זבולן ויששכר ביחס אל אומות
העולם הכאים מן הים אל חופם ועיין בפירוש השני שהזכיר רש"י. ונראה שלפי דעת הגאון כי
שפע ימים וכו' מוסב על האומות מפני שכתב והם בלשון רבים ולא והמא בלשון שנים ובפ':
וכנוזאה במקום יכנוזאה כלומר וטמונות החול ואוצרותיו.

(5) ואמר לגד בדרך המרחיב לו ארצו והוא ישכון בה כלביא אשר יטרף חורוץ עם
הקרקד כי ראה בראשית ארצו כי שם קהילת מחוקקים טמונה ויבוא אל ראשי העם ויהי תלמידם
ויעש בצדקת ה' ובמשפטיו עם כל ישראל העתקנו את שני הסוקים מלה במלה ולא ידענו
היטב כונן הגאון. ואפשר שבזון אל מה שנמצא ביהושע כ"ב וכו' שבנו בני גר ובני ראובן
מזבת על הירדן בתחלת גבול ארצם וכאשר באו אליהם פנחס ואליעזר ונשיאי העדה להוכיחם
הלכו אליהם ושמעו לקולם ועשו את הקול ה' ומשפטיו עם כל אחיהם בני ישראל. אבל ככל
ואת המחוקקים מה הם. ומלת יסכנהא במקום יסכנה.

(6) ולזן אמר היה דין בגבורה כגור אריה כאשר ידלג פתאום מן הבשן עיין ראב"ע.

(7) ולנפתלי אמר היה נפתלי שבע רצון ומלא ברכת ה' ורש מן הארץ המערב והדרום.

(8) ר"ל מן האהובים והקרובים ואפשר שבזון לשירות הרמב"ן שכל אחיו ויברכוהו בשביל
המעידים הכאים מארצו וגם ויתם רבים היה בתחומו.

הרון אִנֹּךְ פִּי גָבַל הָרָא וְאַנְצֵם אֵלֵי קוֹמָה: ⁵¹ עָלֵי מֵא נִבְתַּתְמָא¹
 אֲלֵאמָהּ בִּי פִי מֵא לְצוּמָה רָקִים פִּי בְרִיָּה סִין וְלֹם תִּקְדָּסָנִי פִי מֵא
 בִּינָהם: ⁵² לְדֹלֶךְ תִּנְטָר אֲלֵאֲרֵץ אֲלֵתִי אַעֲטִיתָהָ לְבִנִּי אֲסֵרָאֵל מִן
 אֲלִמְקַאבְלָהּ וְלֹא תִדְבַּל אֵלֵיהָ:

5

לג

¹ וְהָיָה אֲלִבְרַכָּתָא אֲלֵתִי בְּאֶרֶץ בְּהָא² מוֹסִי רְסוּל אֱלֹהֵה בְּנֵי
 אֲסֵרָאֵל קִבַּל מוֹתָה: ² וְקָאֵל אֱלֹהִים אֲלֵדִי תִגְלִי לֵנָא מִן טוֹר סִינִי
 וְאַשְׁרֵךְ בְּנוֹרָה מִן גָּבַל שְׁעִיר וְלוֹהָ בַּה מִן גָּבַל פֶּאֶרְן וְאַתִּירְבוּתָא אֲלִקְדָּם
 בִּשְׁרִיעָה נֹר מִן יְמִינָה לֵהם: ³ וְאַחַתְבָּא אֵינֵא שְׁעָבָא פְּלִמִּיעַ לְוַאֲנָהם
 פִּי טֹאעַתְךָ וְהֵם יִקְבֹּן אֲתֵאֲרֵךְ וְיִתְנַאקְלוּן כְּלִמְאֲתֵךְ: ⁴ אֱלֹהִים אֲלֵדִי ¹⁰
 אָמַר לֵנָא מוֹסִי בְּאַלְתוּרִיָּה פִּגְעֵלְהָ וְרֵאֲתָהּ לְגוֹקָה יַעֲקֹב: ⁵ וְכֹאֵן מִלְכָּא
 פִּי אֲלִמְצוּפָה הִין תִּגְתַּמַּע אֵלֵיהָ רִיאָסָה וְסֹאִיר אֲסַבְאָטָה: ⁶ אֲסֵאֲלֵךְ
 אֵן יֵחִיא אֶל רֹאבוּן וְלֹא יָמוּת וְלֹא יַעֲזִיר רַחֲטָה דָּא אַחְצָא³: ⁷ וְהָיָה מֵא
 קָאֵל לִיהוּדָה אֱלֹהִים אֲסַמַּע צוֹת יְהוּדָה וְרָדָה אֵלֵי קוֹמָה מִן גִּזְוָה וְאַנְעֵל
 יָדֶיהָ מִנְתַּצְפָּתִין לָהּ וְכֵן לָהּ עוֹנָא עָלֵי אַעֲדָאִיהָ⁴: ⁸ וְקָאֵל לִלּוּי אֱלֹהִים ¹⁵
 אֲלֵדִי אֲנַחֲלַת צִהְאִיחֵךְ וְאַנְוֹאֲרֵךְ לְלִרְגֵל אֲלֵדִי הוּא בְּאֶרֶץ וְקֵד אֲמַתְחַנְתָּה
 פִּי דָאֵת אֲלִמְחַנְהָ וְאַלְצַמְתָּהּ פִּי מֵא אֲלִצְוִמָה: ⁹ פְּגִדְתָּה אֲלִקְאֵל עֵן
 אֲבִיָּה וְאַמָּה כֹּאנָה לֹם יִדְאָהֶם וְלֹם יִתְבַּת אֲלוֹתָהּ וְלֹם יַעֲתַרְףּ בְּבִנְיָה מֵמָא
 חֲרָסוּ מִקְאֲלַתְךָ וְהֵם יַחְפְּטוּן עֲהָדֵךְ: ¹⁰ וְהֵם יִפְתּוּן פִּי אַחְבָּאֲמֵךְ לֹאֵל
 יַעֲקֹב וּפִי תוֹרַתְךָ לֹאֵל אֲסֵרָאֵל וְיַעֲזִירוּן אֲלִבְכוֹר בֵּין יָדִיךְ וְאַלְכַּמָּאֵל ²⁰
 עָלֵי מִדְבַּחֲךָ: ¹¹ אֱלֹהִים כְּדֹאֵךְ פִּבְאֲרֵךְ פִּי גִדְדָה וְאַרְץ מֵא תַצְנַעָה
 יָדָהָ וְאוֹהֵן אַחְקָא מִקְאֻמִּיָּה וְשֹׁאֲנִיָּה מִן אֵן יִקְאֻמוּהָ⁵: ¹² וְקָאֵל

⁽¹⁾ „על אשר גרסתם שְׁעָמִי מֵעַל כִּי“ עֵינִי רִשִׁי.

⁽²⁾ „ואלה הברכות אשר בְּרַךְ כְּהֵן“.

⁽³⁾ „אנה השם אשר נִגְלָה לָנוּ מִהַר סִינִי וּזְרַח מִהַר שְׁעִיר וְהוֹפִיעַ מִן הָרָא פֶּאֶרְן וְהִבִּיא לְרַבְבוֹת קִדְשׁ דָּת אֵשׁ מִיִּמִּינוֹ לֵהֶם וְאַשֶּׁר אֲהַב גִּבִּי עֵם אֲשֶׁר כָּל קְדוּשָׁיו שׁוֹמְעִים לְקוֹלָךְ וְהוֹלִכִים בְּדְרִכֶּיךָ וּמוֹסְרִים אֶת דְּבָרֶיךָ. אֵנָּה הַשֵּׁם אֲשֶׁר צוּה אֶת מֹשֶׁה (לֵחַת) לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה וְשֵׁם אוֹתָהּ מוֹרֶשֶׁת לְקַחֲלָת יַעֲקֹב וְאַשֶּׁר הָיָה מֶלֶךְ בִּישְׁרוֹן כְּעַת אֲשֶׁר הִתְאַסְפוּ רִאשֵׁי הָעָם וְכָל שְׂכֵמֵי יִשְׂרָאֵל אֵשְׁאֵל מִמֶּךָ שִׁיחִיו בְּנֵי רֹאבוּן וְלֹא יָמוּתוּ וְלֹא יִתִּיָּה סִתּוּ מִסְפֵּר“ עֵינִי רֹאבִיִּי שׁוֹכֵר קֶצֶת מִשְׁרֹשׁ הַנָּהוּן וְעֵינִי אֲמַנְאֵת דָּף 133 וְשֵׁם אָמַר כִּי סִינִי שְׁעִיר וּפֶאֶרְן הֵם שְׁלֹשֶׁת שְׁמוֹת לָהּ אֲרוֹךְ אֶחָד וְכָל חֶלֶק מִמֶּנּוּ יִקְרָא עַל שֵׁם הָאֲרֵץ הַסְּמוּכָה לוֹ.

⁽⁴⁾ „אל עֵמֹ תבִּיאָנוּ מִן הַמִּלְחָמָה וְחֵן לִידֵּיו שׁוֹסְפִיקוּ לֹ לִרְיֹב אֶת רִיבֵנוּ“.

⁽⁵⁾ „ואמר לִלּוּי אֵנָּה הַשֵּׁם אֲשֶׁר הִנְחַלְתָּ הַמִּיָּךְ וְאוֹרִיךְ לְאִישׁ אֲשֶׁר הוּא חֹסֶדֶךָ וְכִבְר נְסִיתוֹ כִּמְכַסֵּה (עֵינִי לְמַעַלָּה וְיִי) וְרַבְתָּ עִמּוֹ בְּמִי מְרִיבָה וְאַשֶּׁר מִצַּת אוֹתוֹ מְרַבֵּר עַל אֲבִיו וְאַמּוֹ כֹּאֵל לֹא דָאֵם וְלֹא הִכִּיר אֶת אֲהִיו וְלֹא יָדַע אֶת כְּנוֹ מִפְּנֵי שִׁשְׁמֵרוֹ (הַלּוּיִם) אֲמַרְתָּךְ וְהֵם יַנְצִרוּ בְּרִיתְךָ וְהֵם יוֹרוּ מִסְפָּטֶיךָ לְבוֹת יַעֲקֹב וְתוֹרַתְךָ לְבִנֵּי יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁמְרוּ הַקְּטָרֶת לְפָנֶיךָ וְעוֹלָה עַל מִזְבִּיחֲךָ (וְהֵם הַכֹּהֲנִים) אֵנָּה הַשֵּׁם בְּרַךְ חִיָּיו וְרַצָּה אֶת מַעֲשֵׂה יָדָיו וּמַחֲן מִתְּנִי קִמּוֹ וּמִשְׁנָאִיו מִלְּהַתְקוֹמָם עֲלֵיו“.

כמרהם וסם אלקש מנהא¹ אלצאריה: 34 אלא אן גמיע דלך² מבנו
 ענדי ומלתום פי כזאיני: 35 ולי אלאנתקאם ואלתופיה פי וקת תוול
 אקדאמהם אנה מא אקרב³ יום תעסהם ואסרע אלמעדת להם:
 36 אד יחכם אללה לשעבה וען עבדה יצפה אדא ראי אן אלמקדרה
 5 קד דהבת וללא אלמחבום ואלמתרוך גמיעא מן סלטהם⁴: 37 וקאל
 אלעדו⁵ אין אלאההם אלמעתימד אלדי אסתבנו אליה: 38 אלדין באנו
 יאכלון שחום דבאיחהם וישרבון זמר מואהם יקומו אלאן פיענוכם
 ויכונו עליכם גנא⁶: 39 אנטרו אלאן אנני הו וחדו וליס אלאה מעי אנא
 אמית ואחיי במא טאלמא קד אוהנת ולם אול אישפי⁷ וליס מן ידי
 10 מזלין: 40 ואנא אקסם באלסמא ואקול ובקאי אלדאים: 41 לאסנן
 בריק סיפי ותמסך אלהים ידי וארד אלאתקאם לאעדאיו ואלמכאפה⁸
 עלי שאניי: 42 פכאני אסכר סהאמי מן דמאהם⁹ וסיפי יאכל לחומהם
 פדיו מן דם אלצרויע ואלסבי מן רוים פראענה אלעדא: 43 אמדחו יאיהא
 אלאמם שעבה לאנה ינתקם דם עבדה פירד תלך אלנקמה עלי אעדאיה
 15 יוגפר לבלאדה ושעבה¹⁰: 44 ואתי מוסי ובלם אלקום בהדה אלסתביחה
 הו ויושע בן נון: 45 פלמא פרג מוסי ליבלם גמיע הדה אלכלמאת אלי
 גמיע אסראיל: 46 קאל להם רדו באלכם אלי גמיע אלכלאם אלדי
 אנא שאהדכם בה אליום לתאמרו בה בניכם פיהפטו ויעמלו גמיע
 אמור הדה אלתוריה: 47 לאנה לים בבלאם פארג הו ענכם בל הו
 20 היאתכם ובה תמול מרתכם פי אלבלד אלדי אנתם גאיוון אלארדן
 אליה לתחוזה: 48 תם כלם אללה מוסי פי דאת דלך אליום קאילא:
 49 אצער אלי גבל אלעברין הדא גבל נבו אלדי פי בלד מואב אלדי
 בחצרה יריחו ואנטר אלבלד אלדי אנא מעטיה לבני אסראיל חווא:
 50 ומת פי אלגבל אלדי אנת צאעד אליה ואנצם אלי קומך במא מאת

(1) ר"ל המזיקים מן הפתנים.

(2) "הלא כל זה".

(3) תרגם בלשון תמיהה ר"ל מה קרוב וכו'.

(4) "כי ידיו ה' את דין עמו ויסלח לעבדיו כאשר ראה כי כחם עזבם ואין עוד לא עצור
 לא עזוב מפני חמתם" ר"ל שלא נשאר עוד איש מפני חמת האויבים.

(5) "ואמר האויב".

(6) ראב"ע: כדבריו האויבים שחשבו כי העולות מאכל לשם וכן בלשון רבים כדבריהם.

(7) "כאשר זה כמה פעמים מחצתי ולא חרלתי מלרפאות".

(8) כן הוא בקי ובכ"י ו' וכפ' בטעות אלמכאפה וצ"ל אלמכאפה עיין למעלה ד' י'.

(9) "כאילו אשכיר חצי מן דמם והרכי תאכל בשרם וישבור צמאו מרם חלל ושכו".

מראשי (המלכים ששעבדו את ישראל וכמו) פרעה האויבים ומלת פראענה הוא לשון רבים
 מן פרעון = פרעה. עיין ספרי. ורונש בתשובותיו סימן 76 מוכיר בשם הגאון: פורענות האויבים.

(10) "ארמת ועמו".

ממא אנצבזה מנהם אלבנן ואלבנאת⁽¹⁾: 20 פקאל אחגב רחמתי ענהם
 אוריהם⁽²⁾ מא עאקבתהם לאנהם גיל מתקלב בנן לא אמנה פיהם⁽³⁾:
 21 במא אנהם אכאדוני בגר אלאה ואנצבוני בגרוראתהם כדאך אני
 אכידהם בלא שעב ובקביל גאהל אניטהם: 22 לאן אלנאר תנקדה מן
 גצבי פתתוקד אלי אספל אלתי ותאבל אלארץ ונכאתהא חתי תסטע⁵
 אסאם אלגבל: 23 כדאך אוריהם שרורא וסהאמי אפרקהא⁽⁴⁾
 פיהם: 24 סגאר אלגוע וחמי אלוה וחתף אלמר ואסנאן אלבהאים⁽⁵⁾
 אטלקהא פיהם מע חמיה וואחל אלתיאב: 25 וסיף מתבל מן גאר
 ודיבה מן אלגדור חתי אלשאב חתי אלעאתק ואלרציע מע דוי אלשיבה
 גאפה⁽⁶⁾: 26 ולקד קלת אתקצאהם⁽⁷⁾ באסתחקאק ואעטל מן בין אלנאם¹⁰
 דברהם: 27 לולא אנא אהדר להם כיד אלעד⁽⁸⁾ לילא ינבר דלך אעדאזהם
 בילא יקולו ידנא קד עלת וליס אללה פעל בהם כל הדה אלאמור:
 28 לאנהם⁽⁹⁾ קביל מציע אלחכמה וליס פיהם פהם: 29 ולו תחכמו
 לעקלו בלה יפהמון בהא עאקבתהם: 30 וחו אן יקולו⁽¹⁰⁾ כף יקלב
 אלואחד אלפא ואתנאן יחרבון רבוה לולא אן מעתמדהם אסלמהם ואללה¹⁵
 אמכן מנהם: 31 אנה לים כמעמדהא מעתמדהם ולא אעדאונא
 יפקהין: 32 אנהם יעאקבון כאן מן גפן סדום גפנהם⁽¹¹⁾ ומן דואלי עמרה
 כדאך ענבהם ענאב אלסם וענאקידהם מרה להם: 33 ובחמיה אלתינאנין

(1) „ובאשר ראה זאת ה' נאץ אותם מפני שבניהם ובנותיהם הכעיסוהו“.

(2) „אראה להם“ מכנין הפעיל.

(3) וזה לשון תשובות דונש סימן 141: ואמר לא אמן כס אין אמנה בהם ואינו כן בלתי לא נאמן בהם.

(4) „אחלקם“ ר"ל עד שיכלו מאשפתי דונש סימן 74: מן אוסיף עליהם מרורות.

(5) „ולעפות רעב וחוס רשפי אש ומות קשה ושינוי בהמות“ . . . ובשרשים לאבן גנאה דף 369 הערה 46: פסר פיה סגור והו אלוה. ותרגם לחומי בענין חוס ורשף מן רשפיה שה"ש ח' ודונש בתשובותיו 42 הביא ההעתקה הזאת והשיג עליה.

(6) „יראים ממנו“ ר"ל מן החרב.

(7) כן הוא הנוסחא ב"ק ובכ"י ו' וענינו אישום במצור ובמצוק ובפ': אהלך גהאתהם = אאכר פאותם ושתי ההיעקות האלו אינן מסכימות ע"ס מה שהוכיר דונש בתשובותיו כשם הגאון סימן 174 וזה לשונו: ואמר בפירוש אפאיהם שהוא מלשון אף ואלו היה כן היה אומר אאפיהם אבל אומר שהוא מן פאה. וגראה שכן היתה דעת אונקלוס שתרגם: אהיל רגזי עליהון ואשצנון.

(8) עיין למעלה פסוק כ"א.

(9) ר"ל מפני שהאויבים וכן בפסוק שלאחריו לו חכמו וכו' ר"ל לו חכמו אויבי ישראל ישיבילו יל הדבר להבין סמנו מה היתה אחריתם.

(10) „וזה שיאמרו“.

(11) „ואויביו אינם יודעים שיענישו כאלו מגפן סדום גפנם“ וכן אמר דונש בתשובותיו סימן 77: והם לא ידעו כי נפרעין מהם.

5 אפסד אמאמה לא באוליהא לכן אלמע'בין אלגיל אלעסר אלמנפתל⁽¹⁾:
 6 אללה תכאפון בהדה אלאפעאל⁽²⁾ יא שעב גאהל גיר חכים אלים
 הו מנשיך קאנך הו צנעך ואתקנך: 7 אדבר א'אם אלהר פתפ'הם
 סנין גיל וגיל סל אבאך ויזכרך אשיאנך ויקולון לך: 8 אן אלעאלי מן
 5 חית אנחל אלממס ופרק בני אדם אוקף מן תלם אלממס אחצא בני
 אסראיל⁽³⁾: 9 לאן צפוח אללה שעבה אל יעקוב פצלה וזאצ'תה⁽⁴⁾:
 10 כפאה⁽⁵⁾ פי אריץ אלבר'ה ופי תיה פלאה אלסמאואה אחאט בה ופהמה
 וחפטה כגנין עינה: 11 כאלנסר יתיר עלי וברה ועלי גואולה ירפרף
 יבסט גנאחיה פיאזדהם ויחמלהם עלי רישה: 12 כדאך אללה ס'רה
 10 פראדא ולים מעה מעבודאת אבר: 13 וארכבה עלי קמאקס אלאריץ חתי
 אכל מן נמו אלריאץ וכאנה ארצעה אללכן מן אלהגר ואלעסל מן
 אלצואן אלצלדיו⁽⁶⁾: 14 סמן אלבקר ולכן אלגנס מע שחום אלצראף
 וכבאש בני אלבתני'ה ואלעתדאן מע לב דרמך אלחנטה⁽⁷⁾ וכאן דם
 אלענב ישרבה למרא⁽⁸⁾: 15 פלמא סמן אלמוצוף⁽⁹⁾ כדאך בטר אד קיל
 15 לה⁽¹⁰⁾ קד סמנת וגלטת וגסות⁽¹¹⁾ פתרך אלאלאה אלדי צנעה ואמתחן⁽¹²⁾
 מעתמד גותח: 16 ואנארוה⁽¹³⁾ באגנביין ובמבארה יגצבונה: 17 ידבהון
 ללשיאטין וליסת באלהה ודי מעבודאת לס יערפיהא גרד גאת מן קריב
 ולם יעב בהא אביאר אבאיכס⁽¹⁴⁾: 18 פקיל לה אלזאלק אלמנשיך
 תנסי⁽¹⁵⁾ ואלטאיך אלמבתדיך: 19 פלמא ראי דלך אללה פרפצהם

(1) נראה שהפירוש הוא כן: תדור העקש והנפתל השחית דרכו לפניו לא באותביו כי אם כבעלי מום אנשי רשע.

(2) "הלה" תגמלו באלה המעשים".

(3) "ראב"ע: אמרו המפרשים על דור הפלגה שנפצה כל הארץ כי אז גזר השם להיות ארץ שבעה גוים לישראל והוא יתחסיף למספרם על כן למספר בני ישראל.

(4) "בי נחלת ד' עמו ויעקב בחירו וסגולתו".

(5) וכן ת"א: ספק צרכיהון.

(6) "ויאכילו מתנובת השדה ובאילו הניקחו חלב מסלע ורכש מחלמיש צור" העתיק לפי הענין עיין תהלים פ"א ו"ז.

(7) ענינו הקמת היותר שמן והיותר נקי מן החטים.

(8) "באילו דם הענב משהו ויין" ר"ל המוכחר שבענבים.

(9) "העם הנבחר והמשובח" וכן תרגם למטה ל"ג ה'.

(10) "וכאשר אמרו לו".

(11) "קשית".

(12) "וינסח" כן הוא בכ"י ו' ובק' ונראה שצ"ל אמתהן = ויבן. ועיין פירושו למשלי

כ"ב י' ושם נמצא ג"ב אמתחן בנף הב"י ונרשם בגליונו אמתחן באותיות ערביות אבל בפ' ואסקט ר"ל שחשבונו כנפל מלשון נבל תבול שהוא כמו נפל תפל.

(13) בכ"י י' ובפ': ואכדו יבאידונה = והתחילו להבעיר אש חמתו עיין למטה פסוק כ"א.

(14) "לא שחו לכם אליהם הנבחרים שבאבותיכם" עיין תשובות דונש סימן 72.

(15) "ואמרו לו" תרגם תשי ותשבח במלה אחת מפני שענינם אחד.

ולקְנָהָא לבני אַסְרָאֵל חֲתִי תַצִּירָהָא פִּי אַפּוֹאֲהֶם¹ לְכִי תִכּוֹן לִי הִדָּה
 אֶלְתַּסְבַּחָהּ שֶׁאֵהְרָא עֲלֵיהֶם: ²⁰ אִדּ אִדּ אֶדְכַּלְהֶם אֱלֹי אֶלְבִּלְד אֱלֹדִי
 קִסְמַת לֹאבֵאִיָּהֻם וְהוּ יִפְיֵן לִבְנָא וְעִסְלָא פִּיאַכְל קוּמָהֶם² וְיִשְׁבַּע וְיִסְמֵן תָּם
 יוֹלִי אֱלֹי מַעְבֻּדָּתָא אֲבָר פִּיעֲבֹדָהָ וִירְפָצְנִי וִיפִסֵּךְ עֵהְרִי: ²¹ פִּיכּוֹן אֲדָא
 אֲנִצְאֲבַתְהֶם שְׂרָאִיר בְּתִירָה וְיִשְׁדָּאִיד חֲצֵרַת הִדָּה אֶלְתַּסְבַּחָהּ כִּשְׂאֵהָר עֲלֵיהָ ⁵
 אִדּ יִגְבּ אֵן לֹא תִנְסִי מִן אַפּוֹאֲהָ נִסְלָה לֹאֲנִי עֲאֵלִם כְּנֹאטְרָה³ מִן אֱלֹוִים קִבֵּל
 אֵן אֶדְכַּלָּה אֱלֹי אֶלְבִּלְד אֱלֹדִי קִסְמַת לָהּ: ²² פִּכְתַּב מוֹסִי הִדָּה אֶלְתַּסְבַּחָהּ
 פִּי דִלֵּךְ אֱלֹוֶקֶת וּלְקָנָהָא בְנִי אַסְרָאֵל: ²³ תָּם אֶסְתַּכְלַף מוֹסִי⁴ יְהוֹשֻׁעַ
 אֲבָן נֹון וְקֹאל לָהּ תִשְׁדֹּר וְתֹאדִיד לֹאֲנִךְ תִּדְכַּל בְּנִי אַסְרָאֵל אֶלְבִּלְד אֱלֹדִי
 קִסְמַת לָהֶם וְאִנָּא אֲבֹון מַעֲךְ: ²⁴ פִּלְמָא פִּרְג מוֹסִי מִן כְּתַב גְּמִיעַ כְּלָאֻם ¹⁰
 הִדָּה אֶלְתַּנּוּרִיָּהּ פִּי אֶלְסַפֵּר אֱלֹי אֵן כְּמִלַּת: ²⁵ אִמֵּר מוֹסִי אֶלְלֹוֹאֲנִין
 חֲאִמְלִי צִנְדוּק אֶלְשֶׁהֲאֲדָהּ וְקֹאל לָהֶם: ²⁶ גִּדּוּ הִדָּה אֶלְסַפֵּר אֶלְתַּנּוּרִיָּהּ
 וְצִירָהָ אֱלֹי גִּאֲנִב צִנְדוּק עֵהְרִי אֶלְלָה רִבְכָּם פִּיכּוֹן תָּם עֲלִיךְ⁵ שֶׁאֵהְרָא:
²⁷ לֹאֲנִי עֲאֵלִם כְּלָאֲפֵךְ וְצִעֻבָּהּ רִקְבַתְךָ הוּדָא וְאִנָּא פִּי אֶלְחִיאָהּ מַעֲכָם
 לִם תּוֹאֲלוּ מִזְאֲלָפִין וְכִיף בַּעַד מוֹתִי: ²⁸ גִּזְקוּ אֱלֹי גְמִיעַ שׁוּיֵךְ אֶסְבֹּאֲטָכֶם ¹⁵
 וְעִרְפֹּאֲכֶם חֲתִי אֶבְלָמָהֶם בְּהִדָּה אֶלְכַּלָּאֻם וְאִשְׁהָר עֲלֵיהֶם אֶלְסַמָּא
 וְאֶלְאֲרִין: ²⁹ לֹאֲנִי עֲאֵלִם אֲנִכֶם בַּעַד מוֹתִי סְתַפְסֹדוֹן וְתוֹוֹלוֹן מִן אֶלְטֵרִיק
 אֱלֹדִי אִמֵּרְתֶּכֶם בַּהּ פִּיּוֹאֲפִיכֶם אֶלְשֶׁר פִּי אֲבָר הִדָּה אֶלְאִיאֻם אִדּ תִּצְנַעוּן
 אֶלְשֶׁר בֵּין יְדֵי אֶלְלָה לְתַגִּיטוּהָ בֹאֲעִמָּאֵל יְרִיכֶם: ³⁰ וְכִלְמָהֶם מוֹסִי
 בְּגְמִיעַ כְּלָאֻם הִדָּה אֶלְתַּסְבַּחָהּ אֱלֹי אֵן כְּמִלַּת: ²⁰

לב

¹ יִנְצַת אֶהֱל אֶלְסַמָּאֻתָּא חֲתִי אֶתְכַלֵּם וְיִסְמַע אֶהֱל אֶלְאֲרִין אֶקוֹאֵל
 פִּיאִי⁶: ² וִידֵךְ כֹּאֲלִמְטֵר בְּתִי וְתַהֲטֵל כֹּאֲלִטֵל מִקְאֲלִתִּי כֹאֲלִטֵשׁ עֲלִי
 אֶלְכַּלָּא וְכֹאֲלִרְדָּאֵד עֲלִי אֶלְעִשְׁב⁷: ³ לֹאֲנִי אֶדְעוּכֶם כֹּאֲסֵם אֶלְלָה פֹּאֲעִטוּ
 אֶלְכַּכְרִיא לְרִבְנָא⁸: ⁴ אֶלְזֹאֲלִק⁹ אֶלְצַחִיָּה פַעֲלָה אֱלֹדִי גְמִיעַ סִירָה ²⁵
 בֹּאֲלַחְכֶם אֶלְטֹאִיק דוּ אֶלְאִמָּאֲנָה לֹא גֹור עֵנְדָה הוּ אֶלְעִדֵּל אֶלְמִסְתַּקִּים:

¹ ככ"י ו' ובס': חתי הכתמלחא מן אפואהתם = עד שתחתוק אותה מפיהם. ר"ל שתתיה שגורה בפיהם.

² נראה שענינו קום מנהם = איהו מהם.

³ הגאון לא העתיק המלות אשר הוא עושה. עיין אלמאנא דף 156.

⁴ המלה הזאת חסרה בכ"י ו' ובס': ובאמת נראה שהציווי מוסב על ה'. ועיין רש"י.

⁵ עיין ראב"ע.

⁶ הגאון תרגם: יאוינו וישיבו השמים וישמעו וישיבו הארץ.

⁷ וכן תרגם ג"ב אכן גנאח בשרשים שעירים ורביבים.

⁸ "בפני שאקרא אתכם בשם ה' ולפיכך הבו גדל". ראב"ע: שב אל השמים והארץ.

⁹ תרגם צור כמו יוצר וכן לפטה פסוק י"ח.

אללה בהם כמה צנע בסיוחן ועוג מלכי אלאמור¹ ובאהל בלדחמא
 אלדין אנפדחם: ⁵ ויסלמחם אללה בין ידיכם ותצנע בהם בגמיע
 אלוציה אלדי אוציתכם: ⁶ תשדדו ותאידו לא תנאפהם אן אללה רכך
 נורה סאיר בין ידיך לא ידעך ולא יתרכך: ⁷ ודעי מוסי ביהושע וקאל
⁸ לה בחצרה גמיע אסראיל תשדד ותאיד פאנך תדבל האולי אלקום
 אלי אלבלד אלדי קסם אללה לאבאיהם אן יעטיהם ואנת תנחלה להם:
⁸ ואללה אלדי נורה סאיר בין ידיך הו יכון מעך לא ידעך ולא יתרכך
 פלא תכף ולא תרעד: ⁹ תם כתב מוסי הדה אלתוריה ודפעהא אלי
 אלאימה בני לוי אלחאמלין צנדוק עחד אללה ואלי גמיע שיוך אסראיל:
¹⁰ פאמרדם מוסי קאילא בעד סבע סנין⁽¹⁾ פי וקת סנה אלתס"ב פי
 חג אלמטל: ¹¹ אדא חג גמיע אל אסראיל ליחצרו⁽²⁾ בין ידי אללה רכך
 פי אלמוצע אלדי יבתארה תקרא הדה אלתוריה דא גמיע אסראיל
 בחית יסמענהא⁽³⁾: ¹² ודאך באן תגוק⁽⁴⁾ גמיע אלקום אלהאל ואלנסא
 ואלאטפאל ואלגריב אלדי פי מחאלך לבי יסמעו ויתעלמו ויבאפו אללה
¹⁵ רבכם ויחפטו ויעמלו בגמיע כלאם הדה אלתוריה: ¹⁸ ובנוהם אלדין
 לם יבלגו⁽⁵⁾ יסמעו ויתעלמו ליבאפו אללה רבכם טול אלזמאן אלדין
 אנתם אחיא עלי אלבלד אלדי אנתם עאכרון אלארדן לתחוונה:
¹⁴ וקאל אללה למוסי הודא דנא אנלך לתמות אדע ביהושע וקפא פי
 לבא אלחצר חתי אסתלפה⁽⁶⁾ פמצי מוסי ויהושע ווקפא פי לבא
²⁰ אלמחצר: ¹⁵ פתגלא אללה פי אללבא בעמוד גמאם ווקפא עלי באבה:
¹⁶ פקאל אללה למוסי אנך מנצגע מע אבאך וסיקום דא אלשעב
 פטיגו פי תבע מעבודאת אהל אלבלד אלדי הו סאיר אלי תם פי מא
 בינהם פיתרכני ויפסך עהדי אלדי עאהדתה מעה: ¹⁷ פישתל גצבי
 עליהם פי דלך אלזום פאתרכהם ואחגב רחמתי ענהם פיצירון מאכלא
²⁵ ותציבהם שראיר כתירה ומצאיק פיקול פי דלך אלזמאן אלא אן ממא
 לים נור רבי מעי אנאבתני הדה אלשראיר: ¹⁸ ומע דלך אנא מקים⁽⁷⁾
 עלי חגב רחמתי פי דלך אלזמאן ענהם כסבב אלשר אלדי עמל אד
 ולי אלי מעבודאת אכר: ¹⁹ ואלאן אכתבו לכם הדה אלתסכחה

(1) "אחר שבע שנים" ר"ל בשנה השמינית, עיין ח"א ורש"י ובכ"י י' ובפ': פי כל מדה
 סבע סנין כמו למעלה ט"ו א'.

(2) בכ"י י' ובפ': פי מוגי גמיע אל אסראיל ללחצור.

(3) ח"א: ותשמענין.

(4) "וזה שתקחיל".

(5) "אשר לא הגיעו לבר עונשין". כן הוא בכ"י י'. אבל בפ' ובק': לא יעלמון.

(6) "כדי שאעמידהו תחתך".

(7) "ובכל זאת אסתיר עוד ממנו רחמים שלי". ראב"ע: שאם יקראו אלי לא אענם.

תחיא: 7 ויהל אללה רבך הדה אללענאת עלי אעדאך ועלי שאניך
 אלדין בלבוך: 8 ואנת תתוב ותקבל אמר אללה ותצנע גמיע וצאיאה
 אלתי אנא אמרך אליום: 9 ויידך אללה כירא¹ פי גמיע עמל ידך
 ותמר גסמך ותמר בהאימך ותמר ריאצך אד ירגע אללה אן יקצר
 כך כירא כמא קצר באבאיך: 10 אד תקבל קול אללה רבך לתחפט⁵
 וצאיאה ורסומה אלמכתוב⁶ פי ספר הדה אלתוריה אד תתוב אלי
 אללה רבך בכל קלבך ונפסך: 11 ואעלם אן⁷ הדה אלוצאיא אלתי אנא
 אמרך בהא אליום לים הי בנפיה ענך ולא הי בעידה: 12 לויסת הי
 באלסמא פיקול קאיל מן דא יצעד לנא אלי אלסמא וינזלהא לנא
 ויסמעונהא ונעמל בהא: 13 וליסת הי מן עבר אלבחר פיקול קאיל מן
 דא יעבר לנא אלי גאנב אלבחר ויאצדהא לנא ויסמעונהא ונעמל בהא:
 14 כל אלאמר קריב אליך גדא ימכנך בפך ובקלבך לתעמל בה:
 15 אנטר קד געלת בין ידיך אליום אלחיא⁸ ואלציר ואלמות ואלשר:
 16 אלדי אמרך אליום לתחב אללה רבך ותסיר פי טרקה ותחפט
 וצאיאה ורסומה ואחבאמה ותחיא ותבחר ויבארבך אללה רבך פי
 אלבלד אלדי אנת דאבל אליה לתחוזה: 17 ואן תולי קלבך ולם תחפט
 ותזול ותסגד למעבודאת אבר ותעבדהא: 18 פקר אבדתכם מן
 אליום באנכם תאבדון ולא תטול מדתכם פי אלבלד אלדי אנתם
 עאבדון אלארדן לתסיר אליה לתחוזה: 19 קד אשהרת עליכם אליום
 אלסמא ואלארץ אלחיא⁹ ואלמות באני געלת בין ידיך אלברכאת
 ואללענאת וארי לך אן תבתאר אלחיא¹⁰ לבי תחיא אנת ונסלך:
 20 ודלך לתחב¹¹ אללה רבך ותקבל קולה ותלום טאעתה אד הי
 היאתך וטול אימך לתקים עלי אלארץ אלתי קסם אללה לאבאיך
 אברהים ואסחק ויעקוב אן יעטיהם:

לא

25

1 תם מצי מוסי ובלם בני אסראיל בגמיע הדה אלכלמאת:
 2 וקאל להם אנא אליום אבן מאיה ועשרין סנה לא אטיק ויאה עלי
 אלדבול ואלצרוג ואללה קד קאל לי אנך לא תעבר הדה אלארדן:
 3 אן אללה רבך אלדי מרה גאיז בין ידיך הו ינפד האולי אלאמם מן
 בין ידיך ותחוזהם יהוישע הו יעבר בין ידיך כמא קאל אללה: 4 ויצנע³⁰

¹ עיין למעלה כ"ה י"א.

² "ודע".

³ רש"י: אני מורה לכם שתבחרו.

⁴ "וזה שתאחב".

ואלגריב אלדי יאתי מן בלד בעיד פינטרון צרכאת תלך אלארין ואמראצהא
 אלתי אמרצהא אללה: ²² חתי באן גמיע ארצהא מחרקה בכברית
 וגאר לא תורע ולא תנכת ולא יטלעזפיהא שי מן אלעישב במקלב סדום
 ועמורה אדמה וצביוס אלתי קלב אללה בגצבה וחמיתה: ²³ ויקול
 5 גמיע אלאמס למא דא צנע אללה בדלך לתלך אלארין ומא סבב שדה
 אלגצב אלעטיס הדח: ²⁴ פיגאבון באן דלך עלי מא תרכו אללה¹
 אלאה אבאיהם אלדי עהר מעהם חין אכרגהם מן בלד מצר: ²⁵ ומצו
 ועברו מעבודאת אכר וסגדו להא מעבודאת לס יערפוהא ולס תנצב
 להם נציבא²: ²⁶ ואשתד גצב אללה עלי דלך אלבלד ליאתי עליהא
 10 גמיע אללענה אלמכתובה פי הדא אלספר: ²⁷ פקלעהם אללה מן
 בלדה בגצב וחמיה ובסכט עטיס וטרחהם אלי בלד אכר כמא תרונחם³
 אליוס: ²⁸ פיעתברון פיקולון בדאך⁴ אלמסתוראת ללה רבנא
 ואלמכשופאת אלתי הי אלינא ולבנינא אלי אלהר פי אן נעמל גמיע
 הדח אלתוריה גמיעא:

ל

15

1 ויבון אדא חלת כך גמיע הדח אלאמור אלברכאת ואללענאת
 אלתי תלותהא⁵ עליך פארגע פי נפסך פי מא בין גמיע אלאמס אלדי
 דחאך אללה רבך תם: ² ותב אלי אללה ואקבל קולה בגמיע מא
 אנא אמרך אליוס אנת ובניך בכל קלבך ובכל נפסך: ³ פירד אללה
 20 רבך סביך וירחמך ויעוד ויגמעך מן בין גמיע אלאמס אלדי בדרך
 אללה רבך הנאך: ⁴ פלו אן דחאך פי טרף אלסמא⁶ לגמע שמלך
 אללה מן תם ולקדמך: ⁵ וידלך אללה רבך אלי אלבלד אלדי
 חאזו אבאך וחזתה ויחסן אליך ויתמרך ויתרך מן אבאך: ⁶ וישרח
 אללה רבך צדריך⁷ ויצדר נסלך לתחב אללה בגמיע קלבך ונפסך לבי

(¹) המושך הכתובים כן הוא: הרור האחרון והנכרי כאשר יראו את מכות הארץ הזאת
 ואת החלואיה וזה שכל הארץ שרופה בגפרית ואש בסדום ועמרה ואדמה וצביוס וישאלו כל
 הגוים למה עשה לה ה' בואת יענו ויאמרו יושבי הארץ מפני שעזבו את ברית ה'. העתיק "מלח"
 במלת נאר = אש מפני שכן הוא בבראשית י"ט כ"ד.

(²) ר"ל אלהים אשר לא נתנו להם שום חלק ונחלה. עיון רש"י.

(³) "כאשר תראה אותם היום" ובק: מתל הדא אליוס.

(⁴) "ויהיה להם זה למשל ויאמרו כן הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו הן
 שנעשה וכו'".

(⁵) "אשר קראתי לפניך".

(⁶) העתיק בלשון צווי השב אל לבך ושוב אל ה' אלהיך ואז ישיב ה' את שבותך
 אפילו אם יהיה נדחך בקצה השמים.

(⁷) "ירחיב ה' לבך" ר"ל ויהר לבך לאהוב אותו למען תחיה.

- וסאיר אהל בלדה: 2 אלאעלאם⁽¹⁾ אלעטאם אלתי ראתהא עינאך ותלך אלאיאת ואלבראהין אלעטימא: 3 ולם יעטבם אללה קלבא לתעלמו ועינא תנמרו ואדאנא תסמעו אלי הלא אליוס: 4 וסירתבם ארבעין סנה פי אלבר תיאבבם לם תבל עליבם ונעאלבם עלי ארגאלבם: 5 וטעאמבם אלדי אעתדתמנה⁽²⁾ לם תאכלוה וכמרא ומסברא לם תשרבו לבי תעלמו אנא אללה רבבם: 6 תם גיתם אלי הלא אלמוצע ורג סחון מלך חשבון ועוג מלך אלבתניה תלקנא ללחרב פקתלנאחמא: 7 ואבדנא בלדהמא ורפענאחא נחלה ללראובניין וללגדיין ונצח סבט מנשה: 8 פאחפטו בלאם הלא אלעהד ואעמלו בה לבי תנחו פי גמיע מא תצנעון: 9 אנתם וקוק אליוס 10 כלבם בין ידי אללה רבבם ריאסבם ואסבאטבם ושיולבם וערפאבם וגמיע אל אסראיל: 10 ואטפאלבם ונסאבם ואלגריב אלדי פי וסט עסברך מן מחתטב חטבך אלי מסתקי מאך: 11 לאדכלך פי עהד אללה רבך ופי הרגה אלדי אללה עאהד מעך אליוס: 12 לבי יתבתך אליוס לה לאמא והו יבון לך אלאחא כמא וערך וכמא קסם לאבאך 15 לאברהים ואסחק ויעקוב: 13 וליס מעבם וחדבם אנא עאהד הלא אלעהד והלא אלהרג: 14 אלא מע מן הו מוגור האצר אליוס בין ידי אללה רבך ומע מן ליס מענא אליוס⁽³⁾: 15 ואנתם עלמתם מא אקמנא פי בלד מצר ומא גונא פי מא בין אלאמם אלדין גותם בינהם: 16 וראירם ארגאסחם וטואגיתחם מן לשוב והגארה ופצה ודהב אלתי מעהם: 17 כלא יגד פיהם רגל או אמראה או עשירה או סבט מן קלבה מאיל אליוס ען טאעה אללה רבנא לימצי ויעבד מעבדאית אלתי לאולאך אלאמם כלא יגד פיהם אצל מתמר סם או עלקם: 18 פאדא סמע הלא אלהרג קדר פי נפסה קאילא לא יבון לי אלא סלאם אד אנמא אסיר מע הו קלבי לבי אמר באלדוא אלעטיש⁽⁴⁾: 19 פלא ישא 25 אללה אן יגפר לה דלך כל חניד ושתד גצב אללה וחמיתה פי דלך אלהגל וילזק בה גמיע הלא אלהרג אלמכתוב פי הלא אלספר וימחו אללה אסמה מן תחת אלסמא: 20 ויפרדה אללה עלי שר מן גמיע אסבאט אסראיל כגמיע הרג הלא אלעהד אלמכתוב פי ספר הדה אלתוריה: 21 חתי יקול אלגיל אלאצר מן בניבם אלדין יקומון מן בערבם 30

(1) "הנסים" עיין למעלה ד' לד.

(2) "הלהם אשר הרגלתם בו לא אכלתם".

(3) ובכ"י י' ובפ' הוסיפו: אד נקל אליה = אשר נמסר לו (הכרית לדורות).

(4) "בדי ישאריך בשיתותי צמא". ידוע כי המתאווים לשותות אינם יכולים לרוות את צמאונם וברוב שיתותם ירבה צמאונם כן נראה לי. עיין משלי כ"ג ל"ה.

ואלרמיה תשׁח עלי זוגהא חרמהא ואבנהא ובנתהא: 57 ובמישימתהא
אלסאקטה מנהא ואגנהא אלתי תרמי כהא תנפרד כהא הי
פתאכלהא מן עוז כל שי פי סתר¹ בחצאר וציק ממא וציק עליך
עדוך פי מהאלך: 58 ואן לס תחפט² ותעמל גמיע בלאם הדה
אלתוריה אלמכתובה פי הדה אלספר אן תלאף אסם אלגליל 5
אלמכוף הוא אללה רבך: 59 פיגל אללה צרבאתך עגיבה וצרבאת
נסלך אלמדבורין³ צרבאת כברי דאר⁴ ואמראצא רדי⁵ דאר⁶:
60 וירד עליך גמיע אדוא מצר אלתי הדרתהא מן קבלהם⁷ פתלומך:
61 ואיצא כל צרבה ממא לים מכתובא פי ספר הדה אלתוריה יסלמהא
אללה עליך אלי אנפאדך: 62 ותבקר רהטא דא אחצא בדל מא בנתם
10 כבואכב אלסמא בתר⁸ אד לס תקבל קול אללה רבך: 63 ויבון כמא
קצד אללה בכס אן יחסן אליכם ויתמרכם בדלך יקצד אללה רבכם⁹ אן
יבידכם וינפדכם ותנדרסון ען אלכלד ותנגלון ען אלארץ¹⁰ אלתי אנת
דאכל אליהא לתחוזהא: 64 ויבדרך אללה פי גמיע אלמם מן טרף
15 אלארץ אלי טרפהא פתעבדו תם מעבודאת אדר מא לס תערפהא אנת
ואבאוך כשבא וחגארה: 65 ופי תלך אלמם לא תטמאן ולא יבון
קראר לקדמך ויעטיך אללה תם קלבא רגזא ושגיון אלעין ודבול
אלנפוס: 66 פתכון היאתך מעלקה חדאך ותפוע לילא ונהארא ולא
תאמן בחיאתך: 67 תקול באלגדא¹¹ יא ליתני אמסית ובאלעשא יא
20 ליתני אצבחת מן פוע קלבך אלדי תפוע ומן נטר עינך אלדי תנטר:
68 וירדך אללה אלי מצר פי אלספן פי אלטריק אלתי קלת לך לא
תעוד אבדא אן תראה ותערצון תם ללביע לאעדאיכם עבידא ואמא
ולים משתר: 69 הדה בלאם אלעהד אלדי אמר אללה מוסי אן יעאהד
בני אסראיל פי בלד מואב סוי אלעהד אלדי עאהדהם פי חריב:

כט

25

1 תם דעי מוסי בגמיע בני אסראיל וקאל להם אנתם שאהרתם
גמיע מא צנע אללה בחצרתכם פי בלד מצר בפרעון וגמיע קואדה

(1) "בשליחת הנפולת ממנה ועובריה אשר תשליכם היא בודדת עמהם לאכלם בספר
כל בסתר" כן הוא בכ"י ו' ובפ' ובק' הוסיף עוד תרגום ובניה אשר תלד.
(2) "ואם לא תשמר" ר"ל ואם אחרי כל זאת לא תסור מן הדרך הרעה.
(3) "וישים ה' עליך מכות נפלאות ומכות זרע הזכרים" ר"ל בפסוק מ"ו. הנה זה
הפסוק דבוק עם הפסוק שלפניו.

(4) ר"ל מאת המצרים ובפ' חסרו שתי המלות האלו.

(5) "כאשר חשב וכו' כן יחשוב וכו'".

(6) "ויעקרתם מן הארץ ותגלו מן הארץ". כפל התרגום במלות שונות.

לם תערפחם אנת ואבאוך פתלדם תם מעבודאת אדר מן כשב
והגארה: 37 פתציר וחשה ומתלה וחכאיה¹ פי גמיע אלאמס אלדי
יסוקך אללה אלי תם: 38 אדא חרגת בדארא פי אלצהרא בתירא
פקליל מא תגמע מנה כל יקצמה אלגראד: 39 ואדא תגרס כרומא
ותפלחהא פלא תשרב מנהא כמרא ולא תועיה כל יאכלה אלדוד: 5
40 ואדא יבון לך ויאתין פי גמיע תגמך פלא תדהן מנהא כדהן כל
תנתר נתרא: 41 ואדא תולד בנינא ובנאת פלא יבקון לך כל יגלון פי
אלסבי: 42 וגמיע שגרך ותמר ארצך יקרצה אלפראש²: 43 ואלגריב
אלדי פמא בינכם ירתפע עליך עליא כבירא ואנת תנחט ספלא הויא:
44 חתי אנה יקרצך ואנת לא תקרצה הו יציר ראסא ואנת תציר דנבא: 10
45 ותהל כך גמיע הדה אללענאת ותכלכך פתדרכך אלי אנפאוך אד
לם תקבל אמר רבך פתחפט וצאיה ורסומה אלתי אמרך בהא:
46 פתציר כך איה וכרהאנא ופי נסלך אלמשאבהך³ אלי אלהדר:
47 ובדל מא לם תעבר אללה רבך בפרח וגודה קלב מן בתרה
אלאשיא⁴: 48 פתלדם עדוך אלדי יסלטה אללה עליך בגוע ועטש וערי
ועזו כל שי ויצע אצרא מן חריר עלי ענקך אלי אן ינפדך: 49 ויגוזך אללה
קבילא מן בעיר מן טרף אלארץ במא יתחלק אלנסר קבילא לא תפהם
לגתה: 50 קבילא וקיה אלוגה מן לם יהאב וגה שיך ולא יראף עלי צבי:
51 פיאכל תמר כהאימך ותמר ארצך אלי אנפאוך ולא יבקי לך ברא
ולא עצירא ולא דהנא ולא נתאג כקרך וגפראת גמך אלי אן יבדך: 20
52 ויהאצרך פי גמיע מהאלך אלי אן יהד אסוארך אלשאמבה ואלחצינה
אלתי אנת ואתך כהא פי גמיע בלדך ויהאצרך פי גמיע מהאלך פי
בלדך אלדי אעטאך אללה רבך: 53 ותאכל תמר גסדך לחם בניך
ובנאתך אלדי אעטאך אללה רבך כחצאר וציק ממא וציק עליך עדוך:
54 חתי אן אלרגל אלרגין מך ואלמדלל גרא ישה עלי אביה ואמרתה
חרמתה ובאקי בניה אלדין יבקיחם: 55 מן אן יעטי לואחד מנהם מן
לחם בניה אלדי יאכל ממא לא יבקי לה שיא מן אלחצאר⁵ ואלציק
אלדי וציק עליך עדוך פי גמיע מהאלך: 56 חתי אלרגצה מך
ואלמדללה אלתי לם תעוד קרמהא אן תצעה עלי אלארץ מן אלדללה

(1) ראב"ע: מנורת ושננתם.

(2) מין שרץ העוף שיש לה ארבע כנפים ובלע"ז papillon.

(3) "ובורעך אם הוא דומה לך".

(4) רש"י: בעוד שחיה לך כל טוב.

(5) רש"י: יסתק לו לרעבוננו בשר בנינו ובנותיו עד כי תרע עינינו בבנינו הנותרים מתת

לאחד מהם מבשר בנינו אותהם אשר יאכל.

ורסומה אלתי אמרך בהא אליום פחלת כך הדה אללענאת פאדרבתך:
 16 ובנת מלעונא פי אלחצר ומלעונא פי אלבר: 17 ומלעונא מא
 פי נביגתך ומעאגנך: 18 ומלעונא תמר בטנך וסאיר תמר ארצך ונתאג
 בקרך וגפראת גנמך: 19 וצרת מלעונא פי דכולך ומלעונא פי כרוגך:
 20 ויבעת אללה עליך אלמחק ואלאהאמה ואלזגרה פי גמיע ממדוד
 5 ידך אלדי תצנעה אלי אנפאדך ואבאדתך סריעא מן קבל רדאה
 שמאילך אד תרכתני: 21 וילומך אללה אלובא אלי אן יפניך מן
 אלארץ אלתי אנת האכל אליהא לתהווהא: 22 ויצרבך אללה בחמי
 אלסל ואלהאדה ואלרבע ואלפאלג ובאלגפאף ואלשוב¹ ואלירקאן
 10 פיכלבון אלי אבאדתך: 23 ותבון סמאוך אלתי פוק ראסך באלנחאס
 ואלארץ אלתי תחתך באלחדיד: 24 ויגעל אללה מא ימטרה עלי
 ארצך גבארא ותראבא מן אלסמא יחדר עליך אלי אנפאדך: 25 ויגעלך
 אללה מצדומא פי מא בין ידי אעדאך חתי תכרג אליהם פי טריק
 ואחדה ותהרב בין ידיהם פי סבע טרק פתציר עברה²: 26 ויגעלך
 15 אלארץ: 26 ותציר גלתך מאכלא לטאיר אלסמא ובהאים אלארץ ולים
 מזעג להא: 27 ויצרבך אללה בקרח מצר ואלבואסיר ואלגרר ואלחכה
 מא לא תסתטיע מדאואתה: 28 ויצרבך אללה באלגנן ואלעמי ובהתה
 אלקלב: 29 חתי תציר כמגסם פי אלטהירה במא יגסם אלעמי וכאצה
 פי אלאפלה³: ולא תנגח טרקך ותציר מגשומא ומגצובא טול זמאנך
 20 ולים לך מגית: 30 באן תתווג מראה פואתיהא רגל אכר ותבני ביתא
 ולא תגלם פיה ותגרם כרמא פלא תבדלה: 31 ויבון תורך מלבווא
 חדא עיניך פלא תאכל מנה וחמארך מגצובא מן בין ידיך פלא ירגע
 אליך וגנמך מסלמה אלי אעדאך ולים לך מגית: 32 בנוך ובנאתך
 מדפועין אלי קום אכרין ועינאך תריאהם שאצצתאן אליהם טול
 25 אלומאן ולא פי ידך טאקה: 33 ותמר ארצך וסאיר כסבך יאכלה קום
 לס תערפהם ותציר כדאך מגשומא מעסופא טול אלומאן: 34 חתי תציר
 מעתוהא מן נטר עיניך אלדי תראה: 35 ויצרבך אללה בקרח רדי
 עלי אלרכאב ואלסאקין מא לא תטיק מדאואתה במא יולמך מן קדמך
 אלי האמתך⁴: 36 ויגליך⁵ אללה ומלכך אלדי תנעבה לך אלי קום

(1) כן הוא בהערה 9 לשרש שרף בשרשים לאבן גנאח. ובפ': אלדך.

(2) "למשל" וכן הוא בהערה 12 בשרש זעה בשרשים לאבן גנאח.

(3) "ובפרט באפילה" ר"ל והית ממשש כצהרים כאשר ימשש העור ואין צריך לומר באפילה.

(4) "במה יכאיבך מכף רגלך עד קדקדך" כן הוא בב"י ו' ובפ': מן וטא קדמך

אלי האמתך.

(5) ת"א: יגלי יתך.

אלקום אמן: 18 ומלעון מצל גאהלא פי אלטריק¹ ויקול גמיע אלקום
 אמן: 19 ומלעון מן ימיל חכם גריב ויתים או ארמלה ויקול גמיע
 אלקום אמן: 20 ומלעון מן יצאנע ווגה אביה למא כשה כנפה ויקול
 גמיע אלקום אמן: 21 ומלעון מן יצאנע שיא מן אלבהאים ויקול גמיע
 אלקום אמן: 22 ומלעון מן יצאנע אלתה בנת אביה או בנת אמה 5
 ויקול גמיע אלקום אמן: 23 ומלעון מן יצאנע חמאתה ויקול גמיע
 אלקום אמן: 24 ומלעון מן יצרב צאחבה סרא ויקול גמיע אלקום
 אמן: 25 ומלעון מן יאגד רשוה ליקתל נפסא זכיה ויקול גמיע אלקום
 אמן: 26 ומלעון מן לא יתבת בלאם הדה אלתוריה ליעמל בהא ויקול
 גמיע אלקום אמן: 10

כח

1 ואעלם אנך אן סמעת ואטעת אמר אללה רבך לתחפט ותעמל
 גמיע וצאיאה אלתו אמרך בהא אליוס יגעלך אללה רבך עאליא עלי סאיר
 אמם אלארין: 2 וחלת כך הדה אלברכאת ואדרבתך אדא סמעת אמר
 אללה רבך: 3 ובנת מבארבא פי אלחצר ומבארבא פי אלבר: 15
 4 מבארבא תמר בטנד ותמר ריאצך ותמר בהאימך ונתאג בקרך
 וגפראת גנמך: 5 ומבארבא מא פי נכאיגך ומעאגך: 6 וצרת מבארבא
 פי דכולך ומבארבא פי כרוגך: 7 ויגעל אללה אעדאך אלמקאומין לך
 מצדומין בין ידיך פירגון אליך פי טריך ואחדה ויהרבון מן בין ידיך
 פי סבע טרק: 8 ויאמר אללה כברכתה פי אהראיך ופי גמיע ממדור 20
 ירך ויבארך לך פי אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך: 9 וינעבך אללה
 לה יעבא מקדסא כמא וערך אד תחפט וצאיאה ותסיר פי טרקה:
 10 פינמר גמיע אלאמם אן אסם אללה קד סמי עליך פיאפונך: 11 ויזידך
 אללה בירא² פי תמר גסמך ותמר ריאצך ותמר בהאימך פי אלבלד
 אלדי קסם לאבאיך אן יעטיך: 12 ויפתח אללה לך כזאין בירה³ מן 25
 אלסמא פינול מטר בלדך פי וקתה ויבארך פי גמיע עמל ידיך חתי
 תקרין אממא כתירה ואנת פלא תקתרין: 13 ויגעלך אללה ראסא
 ולא דנבא ותבון עאליא מהצא ולא תבון מתספלא אד תקבל וצאיאה
 אלתו אנא אמרך בהא לתחפטהא ותעמל בהא: 14 ולא תזול מן גמיע
 אלאמור אלתו אמרך בהא אליוס ימנה ולא יסרה פתתבע מעבודאת אכר
 פתעבדהא: 15 ואן לס תקבל קול אללה רבך לתחפט ותעמל וצאיאה

⁽¹⁾ "מתעה בסול" עיון רש"י.

⁽²⁾ "זסף ה' להטובך".

⁽³⁾ "את אוצרות טובו".

אלוים לתכון לה אמה לאצה כמא ועדך ואן תחפט גמיע וצאיאה⁽¹⁾:
 19 ואן יגעלך עליא עלי סאיר אלאמס אלדין בלקהם מדיהא ואסמא
 ופרא ואן תכון שעבא מקדסא ללה רבך כמא ועדך:

כז

5 1 תם אמר מוסי ושיוך אל אסראיל אלקום קאילין אחפטו גמיע
 אלויעה אלתי אמרכם בהא אלוים: 2 פיוכן פי יום תעברון אלארדן
 אלי אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך אנצב לך הגארה עטימה וביצהא
 באספידאג: 3 ואכתב עליהא גמיע עיון הדה אלתוריה בעד עבורך⁽²⁾
 לבי תפתח אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך בלד יפיץ לבנא ועסלא
 כמא ועדך אללה אלאה אבאך: 4 פמן אויל מא תעברון אלארדן
 תנצבו הדה אלהגארה אלתי אמרכם בהא אלוים פי גבל עיבל ותביצוהא
 באספידאג: 5 ואבן תם מדכחא ללה רבך מדכח הגארה לם תחרך
 עליהא חדידה: 6 ולתכן מע דלך הגארה צחיה⁽³⁾ וקרב עליהא
 צואעדך ללה רבך: 7 ואדכח דבאיה סלאמה ובלהא תם ואפרח בין
 ידי אללה רבך: 8 ואכתב עלי אהגאר גמיע⁽⁴⁾ בלאם אלתוריה בינא
 נעמא: 9 תם כלם מוסי ואלאימה אללואניון לאל אסראיל קאילין
 ארכין⁽⁵⁾ ואסמע יא אל אסראיל פאנך יומך הדיא קד צרת שעבא ללה
 רבך: 10 ואקבל קולה ואעמל גמיע וצאיאה אלתי אמרך בהא אלוים:
 11 תם אמר מוסי קומה פי דלך אלוים קאילא: 12 האולי יקומון
 20 ליבארבו אלאמה עלי גבל גריוזים בעד עבורכם אלארדן שמעון ולוי
 ויהודה ויששכר ויוסף ובנימן: 13 והאולי יקומון עלי אללענה עלי גבל
 עיבל ראובן גד ואשר וזבולון דן ונפתלי: 14 פיתדו אללואניון ויקולו
 לגמיע אל אסראיל בצות עאל: 15 מלעון ארגל אלדי יצנע פסלא או
 מסבוכא למא יכרהה אללה או יתגדה מן צנעה צאנע פיצירה לה פי
 25 סתר פיגיבהם גמיע אלקום אמין: 16 ומלעון מסתבף באביה ואמה
 ויקול גמיע אלקום אמין: 17 ומלעון מן יסוג תבם צאחבה ויקול גמיע

(1) „כמו” שהמלכת עליך ה’ אלהיך כי יהיה לך לאלהים ובי תלך בדרכיו ותשמור
 חקיו ומצותיו ומשפטייו ותשמעו מצותיו כן ה’ אלהיך נתנך לראש היום להיות לו וכו’ כאשר
 הביטויך וכי תשמור מצותיו”. וזה לשון דונש בתשובותיו סימן 169: ואמר האמידך פחה כמו

בראש אמור וכו’ ובפ’ פכדאך אהלך אללה לתכון = כן כבד ה’ אותך להיות.

(2) „כל יסודי התורה הזאת אחר שעברת” עיון יהושע ד’ ג’.

(3) ר”ל אע”פ שלא הונף עליהן ברזל תהינה שלמות כבריותאן.

(4) ובכ”ו י’: גמיע עיון = כל יסודי כמו בפסוק ג’.

(5) „הטמא (אונק) ושטעי”.

פי דלך אלומאן וקל לה שכרת¹ אליום אללה רבך אד דכלת אלי אלבלד אלדי קסם אללה לאבאינא אן יעטינאה: ⁴ ויאכד אלמאם תלך אלבניגה מן ידך פיזעהא בין ידי קדם אללה²: ⁵ תם אבתד וקל בין ידי אללה רבך אן לבן אלארמנא כאד אן יכיד אבי³ פנול מצר וסכן תם ברהט קליל פצאר תם אמח כבירה עטימה: ⁶ פאסא בנא אלמצריון ועדבונא וגעלו עלינא כדמה צעבה: ⁷ פצרחנא אלי אללה אלאה אבאינא פסמע צותנא ונטר לצעפנא ושקאינא וצגמנא: ⁸ פאברגנא מן מצר ביד שדידה ודראע ממדודה ותכוין עטים ואיאת ובראהין: ⁹ וגא בנא אלי הדא אלמוצע ואעטאנא הדא אלבלד ופיץ אללבן ואלעסל: ¹⁰ ואלאן הודא קד גית באואיל תמר אלארץ אלדי ¹⁰ רוקתני יא רב תם צעה בין ידי קדם אללה רבך⁴ ואסגד בין ידי אללה רבך: ¹¹ ואפרה בכל ליר רוקך אללה רבך ואלך אנת ואללוי ואלגריב אלדי פי מהאלך: ¹² ואדא פרגת מן תעשיר גמיע עשור גלתך ודלך פי אלסנה אלתאלתה סנה כמאל אלעשור⁵ ודפעת דלך אלי אללוי ואלגריב ואליתים ואלארמלה ואכלו מנה פי מהאלך ושבעו: ¹³ פקל ¹⁵ בין ידי אללה רבך קד נפית אלאקדאם מן ביתי וקד דפעתהא ללוי וללגריב ולליתים וללארמלה כגמיע וצאיאך אלדי אוציתני לס אתגאזו שיא מנהא ולם אנסאה: ¹⁴ ואלעשר אלדי לי לס אכל מנה פי חזני ולם אצרך מנה שיא אלי נגם ולא פי הואיג מית⁶ כל קבלת אמר אללה רבי פיה וצנעת פיה כמא אמרתני: ¹⁵ פאטלע מן מוטן קדסך ²⁰ מן אלסמא ובארך פי שעבך אל אסראיל ופי אלארץ אלתי אעטית לנא כמא קסמת לאבאינא אן תכון ארצא⁷ תפיץ לבנא ועסלא: ¹⁶ ואעלם באן אללה רבך יאמרך פי הדא אליום בהדה אלרסום ואלאחכאם פאחפטאה ואעמל בהא בכל קלכך ובכל נפסך: ¹⁷ ואנך כמא אמרת אללה רבך אן יבון לך אלאהא ואן תסיר פי טרקה ותחפט ²⁵ רסומה ווצאיאה ואחכאמה ותקבל אמרה: ¹⁸ פכדאך אללה רבך אמרך

⁽¹⁾ "הודית" עיין ראב"ע.

⁽²⁾ "לפני מקדש ה' אלהיך" ובכ"י י': מרבח. אבל עיין למטה פסוק י' ואין ענין לסובח

בהבאת הבכורים.

⁽³⁾ "לבן הארמי כמעט האביר את אבי" וכן תרגם אונקלוס.

⁽⁴⁾ "ואחר זה הניח אותו לפני מקדש ה' אלהיך" ר"ל אחר שהניח הכהן את הסנא

נטלוהו הבעלים בעת הודו.

⁽⁵⁾ "וזה בשנה השלישית שנת מלאת המעשרות" ר"ל אחר שנגמר סדר המעשרות והן

מעשר ראשון ושני בשנה הראשונה והשניה.

⁽⁶⁾ "ומן המעשר אשר לי לא אכלתי באבלי ולא הוצאתי ממנו לשמא ולא לצרכי מתי".

⁽⁷⁾ "שתיה ארץ".

5 ואִדָּא אַקאַם אַזְנָאן גַּמִּיעָא תַּם מֵאֵת אַחְדָּהּמָא וְלִים לָהּ וְלֵד פִּלָּא
 תְּכֵן זִוְגָהּ אֶלְמִית לְרַגְל גְּרִיב עֵן אֶלְאִכּוּהָ⁽¹⁾ בֵּל סִלְפָּהָא יִדְבֵּל
 אֶלִּיהָא בָּאן יִתְבָּרְהָא לָהּ זִוְגָהּ וַיִּבְתְּנִי בְּהָא⁽²⁾: 6 וְלִיכֵן אֶלְבֵּכֵר אֶלְדִּי
 יִרְגֹּו אֵן תִּלְד מִנָּה⁽³⁾ יְקוֹם עֲלִי אִסְם אִבִּיהָ אֶלְמִית לִילָא יִנְדֵּרְס אִסְמָה
 5 מֵן אֶל אֶסְרָאִיל: 7 פֶּאן לִם יִשָּׂא אֶלְרַגְל אֵן יִתּוּגְל סִלְפָּתָה פִּלְתַּצְעֵד אֶלִּי
 בָּאב אֶלְחָאבִּם אֶלִּי אֶלְשִׁיזְךָ וְתִקּוּל קֵד אִבָּא סִלְפִּי אֵן יְקִים לֶאֱבִיהָ אִסְמָא
 פִּי מָא בֵּין בְּנֵי אֶסְרָאִיל וְלִם יִשָּׂא אֵן יִבְנִי בִּי: 8 פִּידְעוּ בְּהָ שִׁיזְךָ קְרִיתָהּ
 וַיִּבְלָמוּהָ פִּי דִלְךָ פֶּאֶדָא וְקָפָּה עֲלִי אֶלְקוּל וְקָלָא⁽⁴⁾ אִנָּא לֹא אֶרִיד אֶלְתִּזְוִיג
 בְּהָא: 9 תִּקְדָּמֵת סִלְפָּתָה אֶלִּיהָ בַּחֲצֵרָהּ אֶלְשִׁיזְךָ וְכִלְעֵת נַעֲלָהּ מֵן רַגְלָהּ
 10 וְכִצְקֵת בַּחֲצֵרָתָהּ⁽⁵⁾ וְאִנָּאבְתָּהּ וְקָאֵלֵת כִּדָּא יִצְנַע בְּרַגְלָהּ לֹא יִבְנִי בֵּית
 אִבִּיהָ: 10 וְלִיסְמִי אִסְמָה פִּי אֶל אֶסְרָאִיל בֵּית מְכֻלּוּעַ אֶלְנַעֲל: 11 וְאִדָּא
 תִּכְאֲצֵמָא רַגְלָאן גַּמִּיעָא פִּגְלָב אַחְדָּהּמָא אִבָּהּ פִּתְקִדְמֵת זִוְגָהּ אַחְדָּהּמָא
 לִתְכַלְצָה מֵן יִדָּה פִּמְדָּת יִדָּהּ פֶּאֶמְסַכְת פִּי חִיָּאָה: 12 פֶּאֶקְטַע כְּפָהָא
 וְלֹא תִשְׁפֹּק עֲלִיהָ: 18 לֹא יִכֵּן פִּי כִּיסְךָ צִנְגָתָאן כְּבִירִי וְצִנְגִירִי: 14 לֹא
 15 יִכֵּן לְךָ פִּי בִּיתְךָ מְכִיָּאֶלָאן כְּבִיר וְצִנְגִיר: 15 בֵּל צִנְגָתָא וְאִפִּיאַת עֶאֱדֵלָתָא
 תְּכִין לְךָ וְאִכִּיָּאֶל וְאִפִּיָּה עֶאֱדֵלָה תְּכִין לְךָ לְכִי תִטּוּל אִיָּאֶמְךָ פִּי אֶלְבִּלְד
 אֶלְדִּי אֶלְלָה רִבְךָ מַעֲטִיךְ: 16 לֹאן אֶלְלָה יִכְרָה בֵּל פֶּאֶעֶל הָאוּלִי בֵּל
 צֶאֱנַע אֶלְגִּזּוֹר: 17 אִדְכֵּר מָא צֶנַע בְּךָ עֵמֶלְךָ פִּי אֶלְטִרִיק פִּי כְּרוּגְבִם
 מֵן מַצֵּר: 18 אִנָּה וְאִפִּאֶךָ פִּי אֶלְטִרִיק פִּתְטִרְךָ מִנְךָ גַּמִּיעַ אֶלְמוֹחִפִּין
 20 וְרֶאךָ וְאִנָּת לֹאֲגֹב וְתַעֲב וְלִם יִכָּף אֶלְלָה⁽⁶⁾: 19 פֶּאֶדָא אֶרֶאֱחֵךְ אֶלְלָה
 רִבְךָ מֵן גַּמִּיעַ אֶעֱדֵאִיךְ אֶלְתִּי הוּאֵלִיךְ פִּי אֶלְבִּלְד אֶלְדִּי אֶלְלָה רִבְךָ מַעֲטִיךְ
 נַחֲלָה לִתְחִוּזָהּ פֶּאֶמַח דְּכֵר עֵמֶלְךָ מֵן תַּחַת אֶלְסִמָּא וְלֹא תִנֵּם דִּלְךָ:

כו

1 וְאִדָּא דְּכִלָּת אֶלִּי אֶלְבִּלְד אֶלְדִּי אֶלְלָה רִבְךָ מַעֲטִיךְ נַחֲלָה פְּחוּתָהּ
 25 וְאִקְמַת פִּיהָ: 2 פֶּכֶד מֵן אוֹאִיל תִּמֵּר אֶלְאֶרֶץ אֶלְדִּי תִדְבֵּלָה מֵן רִיאַצְךָ
 אֶלְתִּי אֶלְלָה מַעֲטִיךְ וְצִירָהּ פִּי בְּנִיגָה⁽⁷⁾ וְאִמְיָן בְּהָ אֶלִּי אֶלְמוֹצַע אֶלְדִּי
 יִכְתָּאֶרָה אֶלְלָה רִבְךָ לִיחֵל נִוְרָה פִּיהָ: 3 וְסֵר בְּהָ אֶלִּי אֶלְאִמָּאם אֶלְדִּי יִלִּי

(1) „לאיש אשר איננו מן האחים“.

(2) „ויבנה ממנה“.

(3) „אשר יקוה שתלד ממנו“.

(4) „ואם עמד על דבורו ואמר“.

(5) „לפניו“ ר"ל על גבי קרקע.

(6) ר"ל עמלק. ועיין רש"י.

(7) בלשון פרסי שק לתבואה.

פאסטרקָהא או באעהא פליקתל דלך אלסארק ואנף אהל אלשר מן
 ביעך: 8 ואחתרם מן כלוי אלברין ואחפט רסמה גרא ואעמל פיה
 כמא יפתיכם אלאימֶה אלליואניון כמא אמרתהם: 9 ואדבר מא צנע
 אללה רבך במדים פי אלטריק פי כרוגכם מן מצר: 10 ואדא אנסאת
 צאחבך נסיה פלא תדכל אלי ביתה פתאבד עוצהא⁽¹⁾: 11 כל תקף 15
 כארגא וארגל אלדי אנסאתה הו יברג אליך אלעוין אלי כארג:
 12 ואן כאן רגלא צעיפא פלא תבת ועוצה ענדך: 13 כל רדה אליה
 רדא ענד מגיב אלשמס אד ינאם פיה פידעו לך ותכון לך חסנה בין
 ידי אללה רבך: 14 ולא תגשם אנרא וכאצֶה צעיף או מסכין⁽²⁾ מן
 אבותך או מן ציפך אלדי פי בלרך פי מהאלך: 15 כל אדפע לה אגרתה 10
 פי יומה מן קבל מגיב אלשמס אד הו צעיף ועליהא קד כאטר
 בנפסה⁽³⁾ ולא ידעו עליך אלי אללה פתחל כך עקובה: 16 לא יקתל
 אלאבא ען אלבנין ולא אלבנין ען אלאבא כל יקתל כל אמר בטייתה:
 17 לא תמל חסם גריב או יתים ולא תסתרנהן תוב ארמלא: 18 ואדבר
 אנך כנת עבדא במצר ופֶכך אללה רבך ולדלך אנא אמרך אן תצנע 15
 הדה אלאמור: 19 ואדא חצדת הצאדך פי ציעתך פנסית כפֶה⁽⁴⁾
 פי אליצהרא פלא תרגע פתאבדהא כל תבון ללגריב ואלייתים ואלארמלא
 לבי יבארבך אללה רבך פי גמיע עמל ידיך: 20 ואדא נפצת זיתונך
 פלא תסתקין בעד דלך כל יבון ללגריב ואלייתים ואלארמלא: 21 ואדא
 קטפת כרמך פלא תמשה בעד דלך כל יבון ללגריב ולליתים ואלארמלא: 20
 22 ואדבר אנך כנת עבדא במצר ולדלך אנא אמרך כאן תצנע הדה
 אלאמור:

כה

1 ואדא וקעת בצומֶה בין אנאם פליתקֶדמו אלי דוי אלחבם⁽⁵⁾
 יחבמו בינהם וליזכו אלזכי וישלמו אלטאלם: 2 ואדא אסתחך אלטאלם 25
 צרבא פליבטחה אלחאכם ויצרבה בחצרתה במקדאר טייתה באחצא:
 3 יגלדה ארבעין לא יוד עליהא שיא פאן ואד עלי דלך צארת גלדה
 עטימה וליהן דלך אבאך כחצרתך⁽⁶⁾: 4 לא תכטם אלתור פי דוסה:

(1) עיון למעלה ט"ו ו'.

(2) בפי: ולא סימא = ובפרט אם הוא עני ואביון. ובכל הנוסחאות שלפנינו צעיף

ובסבין בלא א' הפעול.

(3) ועליו (ר"ל על השכר הזה) הוא מכסן את נפשו" עיון רש"י.

(4) „אלומה“.

(5) ר"ל השופטים.

(6) נראה שפירושו ואלה הארבעים יספיקו שיקלה אחיך בעיניך.

18 לא תבן מן בנאת אסראל ממתע⁽¹⁾ ולא מן בני אסראל ממתע:
 19 לא תדבל שיא מן אגעאל אלזנא⁽²⁾ ואתמאן אלכלאב אלי בית אללה
 רבך פי נדר לאן אללה רבך יכרההמא גמיעא: 20 ולא תעאין אבאך
 עינא פצה ולא טעם וכל אמר יעאין: 21 כל אלגריב תעאינה ואבך
 לא תעאינה לבי יבארך לך אללה רבך פי גמיע ממדוד ידך פי אלכלד
 אלדי אנת דאכל אליה לתחווה: 22 ואדא נדרת נדרא ללה רבך פלא
 תוכר אלופא בה לאן אללה רבך יטאלבך בה מטאלבה פתחל כך
 עקובה⁽³⁾: 23 ולו אנתהית אלא מן אלנדר לס תחל כך עקובה⁽⁴⁾:
 24 אלמן מא ברג מן שפתיך אחפטה ואעמל בה במא נדרת ללה רבך
 10 מתברעא מא קלתה בפך: 25 אדא אסתוגרת⁽⁵⁾ פי כרם צאחבך
 פתאכל ענבא אלי אן תשבע ופי אניתך לא תגעל שיא: 26 ואדא
 אסתוגרת פי סנבל צאחבך פאקטף מא תפרכה בידך ומנגלא לא תחרך
 עלי סנבל צאחבך לנפסך:

כד

15 1 ואדא תזוג רגל מראה ומלכה⁽⁶⁾ תם אנהא לס תגד חטאא ענדה
 או וגד עליהא אמרא קביחא פליכתב להא כתאב קטעה וידפעהא
 אליהא ויטלקהא מנה: 2 פאן ברגת מן מנולה ומצת ועארת לרגל
 אכר: 3 פשנאהא אלרגל אלאכר וכתב להא כתאב קטעה פדפעה
 אליהא ויטלקהא מנה או מאת אלרגל אלאכר אלדי אתבדהא לה זוגה:
 20 4 פלא יחל לבעלהא אלאול אלדי אטלקהא ליעוד ויתזוג בהא לתבון
 לה זוגה בעד מא מלכהא גידה⁽⁷⁾ פאנהא בריה בן ידי אללה פלא
 תוקע בטאא עלי בלדך אלדי אללה רבך מעטיך נחלה: 5 ואדא תזוג
 רגל מראה גדידה פלא יכרג פי אלגיש ולא ימר עליה שי מן אלאמור
 בל יבון פארגא לביתה סנה ואחדה ויפרה זוגתה אלתי אתבדהא:
 25 6 לא יסתרהן אחד אלרחא אלספלא ואלעליא⁽⁸⁾ פאנה יסתרהן קות
 אלנפוס⁽⁹⁾: 7 ואן וגד אנסאן קד סרק נפסא מן אבותה מן בני אסראל

(1) ר"ל שאסור ליקח אשה על תנאי לזמן קבוע ומוגבל עיין בראשית ל"ז ט.

(2) "אתנני זנות".

(3) "והיה כך עונש".

(4) ואילו חדלת מלגדור לא היה כך עונש ועתה וכו'.

(5) "ואם הית פועל בכרם רעד" עיין רש"י.

(6) לשון קנין. ובספרי מלמד שהאשה נקנית בבעילה. וכן תרגם למטה פסוק ד' אחרי

אשר הטמאה שענינו אחרי שאיש אחר קנה אותה בבעילה.

(7) עיין למעלה הערה 6.

(8) רש"י: רחום היא התחתונה רבב היא העליונה.

(9) "מחית הנפשות".

כג

1 לא יתוֹנֶה רֶגֶל זֶנֶה אִבִּיהָ וְלֹא יִכְשֶׁף בֶּנֶךָ אִבִּיהָ: 2 לֹא יִדְבֹּל
 מִפְּדוּג אֲלֻצִּי⁽¹⁾ וּמִקְטוּעַ אֲלֶאחֱלִיל⁽²⁾ פִּי גֹן אֱלֹהֶ: 3 לֹא יִדְבֹּל זָנִים פִּי
 גֹּן אֱלֹהֶ חֲתִי אֲלֻלִּי אֲלֶעָאִשֶׁר מִנָּה לֹא יִדְבֹּל פִּי גֹן אֱלֹהֶ: 4 וְלֹא
 יִדְבֹּל עֲמָנִי וּמוֹאבִי פִּי גֹן אֱלֹהֶ חֲתִי אֲלֻלִּי אֲלֶעָאִשֶׁר לֹא יִדְבֹּל⁵
 מִנֵּהם פִּי גֹן אֱלֹהֶ אֱלִי אֲלֶאבֹד: 5 בִּסְבָּב מֵא לֵם יִלְתַּקֹּכֶם בְּאַלְצָבוּ
 וְאַלְמָא פִּי אֲלִטְרִיק פִּי כְרוּגְכֶם מִן מִצֵּר וְאַלְדִּי אֲסַתְגָּאֵר⁽⁶⁾ עֲלֶיךָ בִלְעָם אֲבִן
 בַּעוּר מִן פֶּתוּר אֲרֵם נִהְרִים לִילְעֻנֶךָ: 6 וְלֵם יִשָּׂא אֱלֹהֶ רֶכֶךְ אֵן יִקְבֹּל
 מִן בִּלְעָם בֶּל קֶלֶב אֱלֹהֶ רֶכֶךְ לֶךְ אֲלֻלְעֻנָּה בִּרְכָּה לְמָא אַחֲכָךְ אֱלֹהֶ רֶכֶךְ:
 7 פֶּלֶא תִלְתֵּמֶם סִלְאִמְהֶם וְכִירָהֶם טוּל זִמְאֲנֶךָ אֲבֹדָא: 8 לֹא תִכְרַה¹⁰
 אֲלֶאדוּמִי פֶאנָה אֲזֹן וְלֹא תִכְרַה אֲלִמְצֵרִי פֶאנֶךָ כִּנְת גְּרִיבָא פִּי בִלְדָה:
 9 וְאַלְגִּיל אֲלֵתְאֲלֵת מִן אֲלִבְנִין אֲלִדִּי יוֹלְדוֹן לָהֶם יִדְבֹּלוֹן פִּי גֹן
 אֱלֹהֶ⁽⁴⁾: 10 וְאִדָּא כְרוּגָת פִּי עֲסִכֵּר עֲלִי אַעֲדָאִךְ פֶּאחֲתֵרֶם מִן כֹּל אֲמֵר
 קִבִּיחָ⁽⁵⁾: 11 וְאֵן כֹּאֵן פִּיכֶם רֶגֶל לִים הוּ טֹאֵהֵר מִן עֲאֲרִץ אֲלִלִיל פִּלְיוֹרָג
 אֱלִי כֹאֲרָג אֲלֶעֱסִכֵּר מִן חֵית לֹא יִדְבֹּל אֱלִי וּסְטָה: 12 פֶּאֲדָא כֹּאֵן עֲנֵד¹⁵
 אֲתִגָּאֵה אֲלִלִיל יִרְחִץ בְּאַלְמָא וְעֲנֵד דְּכֹל אֲלִשְׁמָם⁽⁶⁾ יִדְבֹּל אֱלִי אֲלֶעֱסִכֵּר:
 13 וְלִיבִן לֶךְ מִכֹּאֵן⁽⁷⁾ מִן כֹּאֲרָג אֲלֶעֱסִכֵּר תִנּוּל הֵנֶאךְ כֹּאֲרָגָא מִנָּה:
 14 וְלִיבִן לֶךְ וְתֵד מַע סִלְאֲחֶךָ⁽⁸⁾ פֶּאֲדָא תִבְרֹזֹת כֹּאֲרָגָא מִנָּה פֶּאחֲפֵר בֵּה
 וְעֵד וְגַט דִּלְךָ אֲלֶרְגִיעִי: 15 לֹאֵן אֱלֹהֶ רֶכֶךְ נֹרָה סֹאֲלֶךְ פִּי וּסְט עֲסִכֵּרְךָ
 לִיבְלִיכֶךְ וְיִסְלֵם אַעֲדָאִךְ בֵּין יִדֶּךְ פִּיכֹן עֲסִכֵּרְךָ מִקְדָּסָא וְלֹא יִרִי פִיךָ²⁰
 אֲמֵרָא קִבִּיחָא פִּינִצְרָךְ עֵנֶךָ: 16 לֹא תִסְלֵם אֲלֶעֱבֵד לְמוֹלָאֵה אֲלִדִּי
 יִתְבְּלִין מִן דִּינָה⁽⁹⁾ בֶּל תִּמְנָה מַעַךְ⁽¹⁰⁾: 17 וְלִיגֵלֶם עֲנֵדְךָ פִּי מֵא בִינֶךְ פִּי
 אֲלִמְצֻעַ אֲלִדִּי יִתְתֹאֲרָה פִּי אַחֵד מִחֲאֲלֶךְ פִּי אֲלֶאֲצִלַּח לֵה וְלֹא תִצְהַרְהָ⁽¹¹⁾:

(1) ספרא: ואפילו בוצה אחת. — (2) רש"י: שנכרת הגיד.

(3) נראה שלפי דעת הגאון אשר שכר מוכב על מואב לבדו או על בלק מלכס.

(4) "והדור השלישי מן הבנים אשר יולדו להם וכו'" ואמרו בתוספתא קרושין פ"ה ה"ד: מצרי נשא מצרי ואדומי נשא אדומית דור ראשון ושני אסור שלישי מותר.

(5) "עדות דבר" ר"ל דבר מוגזע עיין למטה פסוק ט"ו.

(6) ר"ל האחד מן דברי עדות שיוהר מהם האדם בהיותו במחנה הוא שבעל קרי ירחץ גופו במים בעת הקרוב לביאת השמש ויהיה טבול יום ויבוא אל המחנה אחר הערב שמש.

(7) "ומקום יהיה לך".

(8) "עם כלי מלחמתך" עיין ת"א.

(9) ר"ל מאמנות אדונו ולפיכך לא תחזירנו לו לעבד ע"ג. עיין רמב"ן ובפ': מן דיתה כעבור עונש מכון שחיה עליו והאת אחת מן הנסחאות המשובשות אשר מקורן כחלוק האותיות הערביות.

(10) "אבל הישב לו עמך".

(11) ר"ל לא תרדה אתו בפרך.

תתגטא בה: 18 ואן תוֹגֵל רגל במראה ודכל בהא חס שנאהא:
 14 פגעל להא עללא מן אלכלאם ואזרג עליהא אסמא רד"א פקאל
 אני תוֹגֵל בהדה אלמראה פדנית מנהא פלס אגד להא בראה⁽¹⁾:
 15 חס אגד אבוהא או אמהא אלבראה ואברגאהא אלי שיוף אלקר"ה
 5 ואלי באב אלהאכס⁽²⁾: 16 פקאל אבוהא ללשיוף אני וזגת בנתי להדא
 אלרגל פשנאהא: 17 והודא קד געל להא עללא מן אלכלאם פקאל
 לס אגד להא בראה והדה בראה בנתי ובסטו אלמנדיל או מקאמה⁽³⁾
 בין ידיהם: 18 פליאכדו שיוף אלקר"ה אלרגל יודבוה: 19 ויגרמוה
 מיהא דרהס פצה וידפעוהא אלי אבי אלגאריה למא אזרג אסמא רד"א
 עלי כבר אסראיל ותכון לה זוגה ולא יגזו לה טלאקהא טול עמרה⁽⁴⁾:
 20 ואן באן אלאמר חקא ולא תוגד ללגאריה בראה: 21 פלחזרג
 אלגאריה אלי באב בית אביהא וירגמוהא גמיע אהל קריתיהא באלחגארה
 אלי אן תמות למא צנעת חסיסה פי אל ארסאיל ופגרת מחצנהא פי
 בית אביהא⁽⁴⁾ פאנף אהל אלשר מן בינכס: 22 ואן וגד רגל מצאנע
 15 אמראה דאת אלבעל פליקתלא גמיעא אלרגל אלמצאנעהא והי ואנף
 אהל אלשר מן אל אסראיל: 23 ואדא כאנת גאריה בכר ממלכה לרגל
 פוגדהא רגל פי אלקר"ה פצאנעהא: 24 פאזרגוהמא גמיעא אלי באב
 תלך אלקר"ה וארגמוהמא באלחגארה חתי ימותא אמא אלגאריה
 פכסבב מא לס תערך והי פי אלקר"ה ואמא אלרגל פכסבב מא אתי
 20 זוגה צאחבה ואנף אהל אלשר מן בינכס: 25 ואן וגד אלרגל אלגאריה
 אלממלכה פי אלצחרא פאמסכהא וצאנעהא פליקתל דלך אלרגל
 אלמצאנעהא וחרה: 26 ולא תצנע בהא שיה אד לים להא זטיה תוגב
 אלקתל ואנמא מתל אמרהא הדא כמן יקום עלי צאחבה פיצרבה
 פיפיתה רוחה⁽⁶⁾: 27 ואד וגדהא פי אלצחרא פימכן אן תכון קד
 25 צרכת⁽⁷⁾ פלס יבן לה מגית: 28 ואדא וגד רגל גאריה בכרא מא לס
 תמלך פצבטהא פצאנעהא פוגדא: 29 פליעט דלך אלרגל לאביהא
 למסין דרהמא ותכון לה זוגה בדל מא אתאהא ולא יגזו לה טלאמהא
 טול עמרה:

(1) "נקיות" וכן העתיק מלת בתולים בכל הפרשה בלשון נקיה.

(2) "אל שער השופט".

(3) "השמלה או דבר הדומה לה".

(4) המשך הפסוקים הוא כן אם נשא אשה והוציא עליה שם רע ואבי הנערה הוכיח שהבעל ענה שקר בבתו אז יקחו וקני העיר את האיש וכו'.

(5) "שמכרה לזנות צניעותה בבית אביה".

(6) "באיש אשר יקום על רעהו ויכהו עד שתצא נפשו".

(7) "ואפשר שצערקה".

זאיל מִכָּאֵלֶּה לִים יִקְבֵּל אִמֵּר אֲבִיהּ וְאִמֵּר אִמָּהּ וַיִּוֹדְבָאנָה וְלִם יִקְבֵּל מִנְהִמָּא: ¹⁹ פִּלְקִיבִין עֲלֶיהָ אֲבוּהּ וְאִמָּהּ וַיִּכְרְזָאָה אֵלַי שְׁוֹיִךְ קִרְיָתָהּ וְאֵלַי בָּאֵב הָאֵבִים מוֹצֵעָה: ²⁰ פִּיקוּלָא לֵהֶם אֲבִנְנָא הִדָּא זֵאִיל מִכָּאֵלֶּה לִים יִקְבֵּל אִמְרָנָא וְהוּ מִצְרָף וּמִפְרֵט פִּי אֱלֹהִים: ²¹ פִּירְזָמוּה גְּמִיעַ אֵהֵל קִרְיָתָהּ בְּאֱלֹהֵי־אֲרָהּ חֲתִי יָמוֹת וְאִנָּה אֵהֵל אֱלֹשֶׁר מִן בִּינְכֶם וְגְמִיעַ ⁵ אֵל אִסְרָאֵל יִסְמְעוֹן וַיִּכְאֲפוּן: ²² וְאִדָּא וְגַבְתָּ עֲלֵי אֲנָסָאן כְּטִיָּה חֲבִמָּהָ אֲלִקְתֵּל פִּיקְתֵּל פִּאֲצִלְבָּה עֲלֵי נִשְׁבָּה: ²³ וְלֹא תַבַּת גְּתָתָהּ עֲלֶיהָ בֵּל אֲדַפְנָה דִּפְנָא פִּי דְלֶךְ אֱלִיִּים אִדָּ צִלְבָּ לְמָא אֲפִתְרָא עֲלֵי אֱלֹלָה: ³ וְלֹא תִנְגַּם בְּלֶדֶךְ אֱלֹדֵי אֱלֹלָה רִבֵּךְ מַעֲטִיךְ נַחֲלָה:

10

כב

¹ לֹא תֵר תֹּר אֲכִיךְ אוֹ שְׂאתָה צֹאֲלִין פִּתְתִּגְנָאֵפֵל עֲנֵהמָא בֵּל רִדְהָמָא עֲלֶיהָ רִדָּא: ² וְאִן לִם יִכֵּן אֲכֹךְ קִרְיָבָא אֲלִיךְ אוֹ לִם תַּעֲרַפְהָ פִּצֵּם דְּלֶךְ אֲלֵי מִנּוּלֶךְ וַיִּכּוֹן עֲנֹדֶךְ אֲלֵי אִן יִלְתַּמְסָה אֲכֹךְ פִּתְרִדְהָ עֲלֶיהָ: ³ וְכִדָּא פִּאֲצִנַּע בַּחמָאָרָה וּבִתּוּכָהּ וּבִסְאִיר צֹאֵל אֲכִיךְ אֱלֹדֵי תַצִּיעַ מִנָּה פִּתְגִדְהָא וְלֹא יִחַל לֶךְ אִן תִּתְגָּאֵפֵל עֲנֵהמָא: ⁴ לֹא תֵר חֲמָאֵר אֲכִיךְ אוֹ ¹⁵ תּוֹרָה וְאִקְעִין פִּי אֱלִטְרִיק וְתִתְגָּאֵפֵל עֲנֵהמָא בֵּל אִקְמָהמָא מֵעָה: ¹ אִקְאֲמָה: ⁵ לֹא תִכֵּן אֱלֹאֵת אֱלִרְגָּאֵל: ⁵ עֲלֵי אֱלִנְסָא וְלֹא יִלְבֵּם אֱלִרְגָּל זֵי אֱלִנְסָא: ⁵ לֹאֵן אֱלֹלָה רִבֵּךְ יִכְרָה בֵּל מִן יַעֲנַע דְּלֶךְ: ⁶ וְאִדָּא וְאִפִּית וּבִרָא מִן אֱלִטְאִיר פִּי אֱלִטְרִיק אוֹ פִּי אֱלִשְׁגָּר אוֹ עֲלֵי אֱלִאֲרִין פִּיהּ פִּרָאךְ אוֹ בִּיִין וְאֱלֹאֵם רֵאֲבִצָּה עֲלֵיהֶם פִּלָּא תֵאֲכֹד אֱלֹאֵם מֵעַ אֱלִבְנִין: ⁷ בֵּל אֱטִלֶךְ אֱלֹאֵם ²⁰ אֱטִלֶךְ אֱקָא וְכִדָּא אֱלִבְנִין לִנְפֶסֶךְ לִבִּי יִכָּאֵר לֶךְ וְתִטּוֹל אִיֶּאֱמָךְ: ⁸ וְאִדָּא כִנִּית בִּיתָא גְּדִידָא פִּאֲצִנַּע דִּרְאֲבִין עֲלֵי סִטְחָךְ וְלֹא תִגְעַל גִּרָא: ⁷ פִּי מִנּוּלֶךְ יִסְקֵט מִנָּה מִן יִסְקֵט: ⁹ לֹא תִזְרַע כִּרְמֶךְ מִן נְעִין כִּילָא תַחֲרֵם עֲלִיךְ סִלְאִפָּה אֱלִזְרַע אֱלֹדֵי תִזְרַעָה מֵעַ גְּלָהּ אֱלִכְרִם: ¹⁰ לֹא תַצְמִד: ⁹ אֱלִתּוֹר וְאֱלֹהֵי־מָאֵר גְּמִיעָא: ¹¹ לֹא תִלְבֵּם תּוּכָא מִכְּתִלְטָא מִן צוּף וְכִתְאֵן ²⁵ גְּמִיעָא: ¹² וְאִצְנַע לֶךְ גְּדִאִילָא פִּי אֲרַבְעָה אֲמִרָאָה אֲזֹאֲרִךְ: ¹⁰ אֱלֹדֵי

(1) „אל שער שופט מקומו“.

(2) „הוא פרוץ ושובב בדברים האסורים“.

(3) „כי הוא נתלה מפני שחרף את ה' עיין ראב״ע“.

(4) „עין שמות כ״ג ה“.

(5) „זר נ״ט ע״א: לא תצא אשה בכלי זיין“.

(6) „תכשיתו נשים“.

(7) „סכנה“.

(8) „כדי שלא תאסר עיך המלאה מן הזרע אשר תזרע עם תכונת הכרם“.

(9) „ר״ל לא תאכרם יחד“.

(10) „לבוש העליון“.

וימסחו אלי אלקרי אלתי הואלי אלקתיל: ² פאִיִּה קריִה כאנת אקרב אליה פליאכד אהלהא¹ עגלה מן אלבקר מא לס תפלה ומא לס תמדִ אלניר: ⁴ ויחדרהא אלי ואד צעב מא לס יפלה ולס יזרע ויקפואה פיה: ⁵ תם יתקדִם בעיִן אלאימִה בני לוי לאן אללה רבך אנתארהם ליכדמוה ויבארבו באסמה ועלי קולחם יפצל כל צומה וכל בלא: ⁶ פאדא גסלו גמיע שיוִך תלך אלקריִה אלקריבִה מן אלקתיל אידיהם עלי אלעגלה אלמקפאה פי אלואדי: ⁷ ואכתדו וקאלו אידינא לס תספך הדא אלדס ועיוננא לס תר דלך: ⁸ תנוהם פקאלו אללהם אנפר לקומך אל אסראיל ולא תדע עליהם עקובהִ תואן פי דס ברי פינפר להם ¹⁰ מא תואנו פי דלך אלדס²: ⁹ ואנת פאנך קאתלי דס אלברי מן בינכס פאנך תצנע אלמסתקים ענד אללה: ¹⁰ ואדא כרגת ללחרב עלי אעדאיך פאסלמה³ אללה רבך פי ידך פסבית סביה: ¹¹ וראית פי אלסביה אמראהִ חסני אלחליהִ פשגפת בהא פתכדתהא לך זוגה: ¹² באן תדכלהא אלי וסס מנולך ותחלק ראסהא ותרביִ אטפארהא: ¹³ ותנוע תיאב סביהא ענהא ותקים ותבכי עלי מדהב אביהא ואמהא ¹⁵ ¹⁴ שהרא⁴ תם בעד דלך תדכל אליהא פתבנתי בהא ותכון לך זוגה: ¹⁴ פאן לס תרדהא בעד דלך⁵ פאטלקהא חרהִ לנפסהא וביעא לא תביעהא בתמן ולא תסתרקהא⁶ בעד מא אתיתהא: ¹⁵ ואן כאנת זוגתאן לרגל ואחד אהדאהמא מחבובהִ ואלאכרי משניהִ פולדתא ²⁰ לה אולאדא וכאן אלאבן אלמשינהִ מנהמא: ¹⁶ פפי יום ינחל בניה מא יכון לה פלא יגזו לה אן יפצל אבן אלמחבובהִ עלי אבן אלמשינהִ אלבכר: ¹⁷ כל יגב עליה אן יערף אלנאס באלבכר אבן אלמשינהִ⁷ ליעטי לה סהמין מן גמיע מא יוגד לה אד הו אול נילה ולה חכס אלבכוריה: ¹⁸ ואדא כאן לרגל אבן

(1) „וישביה“.

(2) בפ' בתואהם ומחובר עם פסוק הקודם וזה טעות סופר אבל בנוסחת ק' ובכ"י י' תנוהם וענינו היו שניים להם ר"ל יבואו אחריהם והמושך הפסוקים הוא כך: ואחר שרחצו הזקנים את ידיהם ותתחילו ואמרו ירינו לא שפכו את הדם הזה וכי' הכהנים יעמדו אחריהם ויאמרו אנא ה' כפר לעמך ישראל ולא תענישם על מה שלא השגינו על דם נקי ויכופר להם על אשר לא שמו לב על זה הדם. עיין רש"י.

(3) כן הוא בכל הנוסחאות כלשון יחיד כמו בעברי.

(4) ר"ל אם ראית בשביה אשה יפת תואר וחשקת בה תהיה לך לאשה בתנאי שתביאה לביתך ושתגלה שער ראשה ושתגדל את צפרניה ושתסיר בגדי שביה מעליה ותבכה על אמונת אביה ואמה ירח ימים וכי' עיין רש"י ורמב"ן.

(5) ר"ל אחר שבאת אליה.

(6) ר"ל אל תשוב לעשותה שפחה.

(7) „חייב הוא להודיע לכני אדם כי בן השנואה הוא הבכור“ עיין ראב"ע.

3 ויקול להם אסמעו יא אל אסראיל אתם אליום מתקדמן אלי אלהרב
 עלי אעדאיתם פלא תרק קלובכם ולא תכאפו ולא תפועו ולא תרחבו
 מנהם: 4 לאן אללה רבכם אלסאלך נורה מעבם יחארב לכם אעדאבם
 ויגותכם: 5 תם יכלם אלערפא אלקום קאילין אי רגל בנא ביתא גדידא
 ולם ידשנה פלימין וירגע אלי מנולה כילא יקתל פי אלהרב ורגל אבר 5
 ידשנה: 6 ואי רגל גרם ברמא ולם יבדלה פלימין וירגע אלי מנולה
 כילא יקתל פי אלהרב ורגל אבר יבדלה: 7 ואי רגל אטלך אמראח
 ולם יופהא פלימין וירגע אלי מנולה כילא יקתל פי אלהרב ורגל אבר
 יופהא: 8 תם יידו אלערפא פי מאטבא אלקום ויקולון אי רגל כאף
 רקיק אלקלב פלימין וירגע אלי מנולה ולא יחל קלב אבותה בקלבה: 10
 9 פענד פראגהם מן מאטבא אלקום כדלך ויכל בהם ריסא אלגיוש:
 10 ואדא תקדמת אלי קריה לתחארבהא פנאדהא אילא באלסלאם:
 11 פאן אנאבתך באלסלאם ופתחת לך פגמיע אלקום אלמוגודין פיהא
 יכזו לך דמה ויבדמוך: 12 ואן לס תסאלמך כל חארבתך פחאצרתהא:
 13 פיסלמהא אללה רבך פי ידך פאקתל רגאלהא כחד אלסיף: 14 ואמא 15
 אלנסא ואלאטפאל ואלבהאים וגמיע מא פי אלקריה מן סלבהא פאנגמה
 לנפסך וכל סלב אעדאיך אלדי רוקך אללה רבך: 15 בדא אצנע
 באלקרי אלבעידה מך גדא אלתי ליסת מן קרי האולי אלמאם:
 16 ואמא מן קרי האולי אלמאם אלדין אללה רבך מעטיך נחלה פלא
 תבך מנהם נסמה: 17 כל אתלפחם אתלאפא אלחתין ואלאמורין 20
 ואלבנעאנין ואלפרזין ואלהוין וליבוסיין כמא אמרך אללה רבך: 18 לבי
 לא יעלמוכם אן תצנעו כגמיע מכארהם אלתי צנעוהא למעבודתהם
 פתבטו ללה רבכם: 19 ואדא האצרת קריה אימא כתירה לתחארבהא
 לתפתחהא פלא תפסד שגרהא כאן תחרך עליה אלהדיד אד מנה
 תאכל פלא תקטעה טנא מך אן שגר אלצהרא באלאנסאן אלדי 52
 אכתפי מך פי אלחצאר: 20 לכן אי שגר עלמתה אנה לים במטעם
 פאפסדה ואקטעה ואבני אלאת אלחצאר על אי קריה חארבתך
 אלי אן תחדרהא:

כא

1 ואן וגד קתיל פי אלבלד אלדי אללה מעטיך לתחווה מטרות
 פי אלצהרא לא יערף מן קתלה: 2 פליברג בעין³ שיוכך וחבאמך

⁽¹⁾ "בחשך כי עין השדה הוא כארס אשר יסתר מפניך במצור".

⁽²⁾ "ובנית כלי המצור".

⁽³⁾ "מקצת".

פימות והו יחרב אלי ואחדה מן הזה אלקרי פיהא: 6 כילא יכלב ולי
 אלדס אלקאתל ממא יחמי קלבה פילחקה לבתרה אלטריק פיקתלה
 ולים עליה חכס קתל אד לים שאניא לה מן אמס ומא קבלה: 7 פלדלך
 אמרך אליום באן תפרו לך תלאת קרי: 8 ואן אוסע אללה רבך
 5 תלמך כמא אקסם לאבאיך פאעטאך גמיע אלבלאד אלתי קסם באן
 יעטיהא לאבאיך: 9 ודלך¹ אדא תחפט גמיע הזה אלשריעה ותעמל
 בהא באן תחב אללה רבך ותסיר פי טרקה טול אלזמאן פוזר תלאת
 קרי אכר עלי הזה אללתלאת: 10 לילא יספך דס ברי פי בלדך אלדי
 אללה רבך מעטך נחלה פובן עליך דמא: 11 ואן באן אלדגל שאניא
 10 ליצאחבה פכמן לה וקאם עליה חתי צרבה וקתלה פמאת תם הרב אלי
 ואחדה מן הזה אלקרי: 12 פליבעת שיוך קריתה ויאכדוה מן תם
 ויסלמוה אלי ולי אלדס חתי יקתל: 13 ולא תשפך עליה כל אנף
 קאתלי אלברי² מן בין בני אסראיל ויבאר לך: 14 לא תזיג תכס
 צאחבך אלדי תכמוה אלאולון בנחלתך אלתי תנחלהא פי אלבלד אלדי
 15 אללה רבך מעטך לתחוזה: 15 לא יקם שאהד ואחד עלי אנסאן פי
 שי מן אלדנוב ואלכטאא ואלגנאא אלתי יגיהא בל עלי קול שאהדין
 או תלאתה שיהוד תקום אלאמור: 16 ואן קאם שאהד טלם עלי אנסאן
 לישחד עליה במחאל³: 17 פליקף אלדגלאן אללדאן אלחכומה⁴
 להמא בין ידי אללה ובין ידי אלאימה ואלחכאם אלדין ילו פי דלך
 20 אלזמאן: 18 פלילתמסו דלך אלחכאם גידא פאן באן אלשאהד ישאהד
 זור וקד שחד בכאטל עלי אכיה: 19 פאצנעו בה מתל מא הם אן
 יצנעה באכיה ואנף אהל אלישר מן וסטך: 20 ואלבאקיון יסמעון
 ויבאפון ולא יעודו אן יצנעו מתל הדא אלאמר אלרדי פי מא כינכס:
 21 ולא תשפך עינך פי אלקצאין⁵ נפס בנפס ודיה⁶ עין בעין וסן
 25 בסן ויד ביד ורגל ברגל:

ב

1 ואדא כרגת ללחרב עלי אעדאיך פראית כיולא ומראבב קומא
 אבתר מנך פלא תכאפהם פאן אללה רבך מעך אלמצעדך מן בלד
 מצר: 2 וענר תקדמכס אלי אלחרב פליתקדס אלאמאם ויבאטב אלקום:

(1) "וזה" ר"ל שירחיק ה' את גבולך אם תשמור — (2) "רוצחי הנקי".

(3) רש"י: דבר שאינו.

(4) ובכ"י י: אלכצומה.

(5) "תשלום העונש שזה בשוה".

(6) עיין שמות כ"א כ"ד.

מן ישעל אבנה או בנתה באלנאר וקאסם קסאמאת¹ ומתפאל ומתטאיר וסאחר: ¹¹ וראקי רקאא וסאיל משעוד או עראף ומלתמם מן אלמותי: ¹² לאן אללה רבך יברה כל מן יצנע הדה אלצנאיע ובגרירתהא הו קארצהם מן בין ידיך: ¹³ כל כן סאדגא ללה רבך: ¹⁴ ואן האולי אלאמם אלדין אנת וארתהם מן אלמתפאלין ואלקאסמין² הם יקבלון ואנת לס יטלק לך אללה רבך מתל דלך³: ¹⁵ לכן אי נבי מן בינכם מן בעין אבותך מתלי ינצבה לך אללה רבך מנה פאקבלו: ¹⁶ כגמיע מא סאלת אללה רבך פי גבל חריב פי יום אלגזק וקלת לא אעוד אן אסמע צות אללה רב ולא ארי הדה אלנאר אלעטימה לילא אמות: ¹⁷ פקאל אללה לי קד אחסנו פי מא סאלו: ¹⁸ ואי נבי אנצבה להם מן בעין אבותהם מתלך אלקנה כלאמי פיכאטבהם בגמיע מא אמרה כה: ¹⁹ ואי אנסאן לס יקבל כלאמי אלדי יודיה עני פאני אטאלבה: ²⁰ ואי מתנבי⁴ תוקח פיקול קולא עני מטא לס אמרה אן יקולה ומן יתנבי במעבודתא אחר פליקתל דלך אלמתנבי: ²¹ פאן קלת פי נפסך כף נערף אלקול אלדי לס יקלה אללה: ²² פאנה מא יקולה אלמתנבי ען אללה ולא יגז דלך אלקול ולא יגב⁵ פהו אלקול אלדי לס יקלה אללה ואנמא קאלה אלמתנבי בקחה פלא תחדרה:

יט

¹ ואדא קטע אללה רבך אלאמם אלדין מעטיך בלדהם פורתתהם וסכנת פי קראהם ומנאולהם: ² אפרו לך תלאת קרי פי וסט בלדך ²⁰ אלדי אללה רבך מעטיך לתחוזה: ³ ואצלח טרקהא⁶ עלי תתלית תכם ארצך אלדי ינחלך אללה רבך פתבון מעד׳ה ליהרב אליה כל קאתל: ⁴ והדא חבר אלקאתל אלדי יהרב אליה פיהיא מן יקתל צאחבה בלא מערפ׳ה והו גיר שאני לה מן אמם ומא קבלה: ⁵ ודלך כמן ידבל⁷ מע צאחבה אלי אלשערא ליקטע חטבא פתמיל ידה ²⁵ באלמקטע ליקטע אלעוד או ינסל אלחדיד מן אלעוד פיצבי צאחבה⁸

⁽¹⁾ פ׳: כנגם תגומאת = החוזה ככוכבים.

⁽²⁾ פ׳: מנמין.

⁽³⁾ ואתה לא הרשה לך ה' דברים באלה״.

⁽⁴⁾ ר״ל המתנבא מלכו.

⁽⁵⁾ ר״ל ומה שאמר הנביא ואי אפשר שיהיה ואיננו צריך להיות. עיין אלמנאת דף 133 ומלת יגב הנמצא בכל הנוסחאות אולי טעות סופר הוא במקום יגו = ולא יבוא.

⁽⁶⁾ ת״א: תחבין לך ארהא. ר״ל שהיו מתקנים את הדרוכים לעולי רגלים ולרוצחים בשגגה.

⁽⁷⁾ וזה כמי שיכוא״.

⁽⁸⁾ ר״ל שיר החוטב מוצא את רעהו בגרון שלו תחת האילן או שהכרזל נשמט מן העץ המטבק והרג את רעהו.

ואקמת פיה פקלת אנצב לי מלכא כסאיר אלאמס אלדי הואלי: 15 פיגזו
 אן תנצב לך מלכא¹ מן יכתארה אללה רבך וליבן אלמלך אלדי
 תנצבה מן בעיץ אבותך ולא יגזו אן תנצב עליך רגלא גריבא מן לים הו
 אכאך: 16 לכן לא יסתבחר לה לילא לילא ירד אלקום אלי מצר
 5 לאסתכתאר אלכיל ואללה פקר קאל לכס לא תעודו אלרגוע פי דלך
 אלטריך אבדא: 7 ולא יסתבחר לה מן אלנסא לילא יזול קלבה ומן
 אלדב ואלפצה לא יסתבחר לה גדא: 18 וכמא יגלס עלי כרסי מלכה
 פתכתב לה נסכה הדה אלתוריה פי ספר מן חצרה אלאימה
 אללואניין²: 19 ותבון מעה ויקרא פיהא טול היותה לבי יתעלם אן
 יכאף אללה רבה ויחפט גמיע כלאם הדה אלתוריה והדה אלרסום ויעמל
 10 בהא: 20 לילא ירתפע קלבה עלי אמותה ולילא יזול מן אלשריעה ימנה
 ולא יסרה ולבי תטול איאמה פי מלכה הו ובנוה פי מא בין אל אסראיל:

יח

1 ואד לא יכון ללאימה אללואניין אלדין הם סאיר סבט לוי³ קסם
 15 ונחלה מע אל אסראיל פמן קראבין אללה ונחלתה יאכלון: 2 ונחלה
 לא תבון לה פי מא בין אמותה אד פראיין אללה הי נחלתה כמא אמר
 לה בהא: 3 והדא יכון מעד⁴ רסם אלאימה מן אלקום מן דאבחי אי
 דבח כאן מן אלבקר ואלגנס אן יעטיהם אלדראע ואללחיין ואלקבה:
 4 ואול ברך ועצירך ודהנך ואול גז גנמך תעטיה: 5 לאן אללה רבך
 20 אכתארה מן גמיע אסבאמך ליקום ויכדם באסם אללה הו ובנוה טול
 אלזמאן: 6 ואדא ה' לוי מן בעץ מהאלך אלתי לגמיע אל אסראיל
 אלתי הו מקים בהא פלידכל אי וקת שא אלי אלמוצע אלדי יכתארה
 אללה: 7 ויכדם באסם רבה כגמיע אללואניין אלמקומין תם בין ידי
 אללה⁵: 8 וליתקסמו אנצבה מתסאיה מא כלא מא אתבתה אלאבא מן
 25 אלנואיב⁶: 9 ואעלם אנך דאבל⁷ אלי אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך
 פלא תתעלם אן תעמל כמבארה אולאיך אלאמס: 10 לא יוגד פיבם

(1) "ברשותך שתשים מלך" עיין ראב"ע.

(2) "תכתוב לו נוסחת התורה הזאת על ספר מלפני הכהנים הלויים" ר"ל שאין צריך

לכתוב בעצמו.

(3) "לכהנים וללויים אשר הם כל שבט לוי".

(4) "עמד" כן הוא בקי ובפי' ובכ"י ו זאת המלה איננה.

(5) "ואם יעלה אחר מן הלויים לרגל וכו' יבוא באיזה זמן שירצה אל המקום וכו' וישרת בשם אלהיו וכו'" ר"ל כמו שנמצא בספרי: כהן בא ונושא את חלקו במשמר שאינו שלו עיי' רש"י.

(6) "יחלקו לחלקים שנים חוץ ממה שהאבות קבעו מן המשמרות" ר"ל חוץ מהדברים שאינם באים מחמת הרגל כגון נדרים ונדבות שכבר נקבעו בימי דוד. עיין רש"י.

(7) "ודע כי אתה בא".

אלשגֵר אלי גֵאנב מדבּח אללה רבך אלדי תצנעה: ²² ולא תנצב לך דבֵּה עלי מא' ישנאה אללה רבך:

יז

1 לא תדבּח ללה רבך תורא או שאה אלדי יכון פיה עיב שי מן אלעיוב אלרדיה² לאן בריהה אללה רבך הו: ² ואן וגד פי מא בינכם ⁵ פי בעיץ קראך אלתי אללה רבך מעטיך רגל או אמראה צנע אלשר בין ידי אללה רבך פתגאז עהדה: ³ ומצא ועבד מעבודאת אכר וסגד להא או ללשמם או ללקמר או ללסאיר גֵאום אלסמא ממא לס אטלקלה⁴: ⁴ פאדא אכברת בדלך⁴ פאסתמעא ואלתמסה גֵדא פאדא כאן דלך אלאמר חקא תאבתא וקד צנעת הדה אלכריהה פי מא בינכם⁵: ¹⁰ ⁵ פאברג דלך אלרגל או תלך אלאמראה אללדין צנעא הדה אללאמר אלרדי פי מא בינכם אלרגל וחדה⁶ או אלאמראה וחדה וארגמהא באלחגארה אלי אן ימותא: ⁶ בקול שאהדין או תלאתה שהוד יקתל מן יקתל ולא יקתל בקול שאהד ואחד: ⁷ ואידי אלשאהדין תכטיש בה אֵולא לקתלה ואידי סאיר אלנאס אברא ואנף אהל אלשר⁷ מן וסטך: ⁸ ואדא ¹⁵ ¹⁵ כפי ענך אמר מן אלאחכאם בין דם אלי דם ודין אלי דין וחכם בלא⁸ אלי בלא ואמור צצומאת פי מהאלך פקם ואצער אלי אלמוצע אלדי יבתארה אללה רבך: ⁹ וצר אלי אלאימה אלליואניין ואלי אלהאכם אלדי יכון פי דלך אלזמאן פסל מנהם דלך⁹ אמר אלהכם יפתונך בה: ¹⁰ ¹⁰ פאעמל בחסב אללאמר אלדי יפתוך בה מן דלך אלמוצע אלדי ²⁰ ²⁰ יבתארה אללה ואחפט לתעמל בגמיע מא ידלונך: ¹¹ ובחסב אלדלאלה אלתי ידלונך ואלחכם אלדי יקולון לך תצנע ולא תול מן אללאמר אלדי יפתונך ימנה ולא ויסרה: ²¹ ואי רגל יסתעמל אלקחה פלא יקבל מן אללאמאם אלמקיס תם ליכדם אללה רבך או מן אלהאכם פליקתל דלך אלרגל ואנף אהל אלשר מן אל אסראיל: ¹³ וסאיר אלנאס יסמעון ויבאפון ולא ²⁵ ²⁵ יתוקחון איצא: ¹⁴ ואדא דכלת אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך פתחוזה

(1) עיין ראב"ע.

(2) "מן המומים הרעים" וכ"י י': עיב מן אללאמר אלפאחשה = מן הדברים הנתעבים. וזה כולל כל מה שנדרש בזה בזבחים ל"ו ע"א.

(3) "אשר לא הרשית". — (4) "ואחר שהוגד לך הדבר תשמעו ותחקרו היטב".

(5) "בקרנך" עיין למעלה י"ד י"ד.

(6) "האיש לבדו או את האשה לבדה" ואפשר שהוסף הגאון אלו המלות ללמד שהאשה

אינה יוצאת להריגה עם האיש מפני שהוא נסקל ערום. עיין סנהדרין פ' ג' מ"ח.

(7) "אנשי הרע".

(8) "בין דין נגע" ר"ל למה שנוגע להלכות נגעים.

(9) "ותשאל מהם את דבר המשפט הזה".

טעאם אלצעה לאנד כרזת מן מצר בחפז ואדבר יום כרוגך מן מצר
טול זמאנד: 4 ולא ירי לך במיר פי גמיע תזמך סבעה איאם ולא
יבית מן אללחם אלדי תדבחה פי אלעשא אלי גדאד אליום אלאל: 5
5 ולא יגוז לך אן תדבחה אלפסח פי בעין מחאלך אלדי אללה רבך
מעטיך: 6 אלא פי אלמוצע אלדי יכתארה אללה רבך ליחל נורה תם
תם: 7 תדבחה אלפסח ענד אלמסא קבל מגיב אלשמס: 8 ודלך פי פצל
כרוגך מן מצר: 7 ואנצגה וכלה פי דלך אלמוצע אלדי יכתארה אללה
רבך פיה תם ול באגאדה ואמין אלי מנולך: 8 וכל בעדה: 9 אלפטיר
סתה איאם ופי אליום אלסאבע מכל פי קדם אללה רבך ולא תצנע
10 פיה צנאעה: 9 ואחין סבעה אסאביע מן וקת אכתאד אלמנל פי סנכל
אבתדי בהא: 10 ואצנע חג אסאביע ללה רבך עלי מקדאר ניל ירך ומא
תתברע בה: 11 כמא ירוקך אללה רבך: 11 ואפרח בין ידיה אנת ואבנדך
ואבנדך ועבדך ואמתך ואללוי אלדי פי מחאלך ואלגריב ואליתים
ואלארמלה אלדין פי מא בינכם פי אלמוצע אלדי יכתארה אללה ליחל
15 נורה פיה: 12 ואדבר אנך כנת עבדא במצר ואחפט הזה אלרסום
ואעמל בהא: 13 ואצנע חג אלמטל סבעה איאם ענד גמעך גלתך מן
בירך ותגאריך: 14 ואפרח פי חגך אנת ואבנדך ואבנדך ועבדך ואמתך
וואללוי ואלגריב ואליתים ואלארמלה אלדין פי מחאלך: 15 כדאך תחג
סבעה איאם ללה רבך פי אלמוצע אלדי יכתארה ליכאריך לך פי גמיע
20 גלתך וסאיר מא תמד אליה ירך פתבון פארחא מחצא: 16 תלאה מראר פי
אלסנה יחצר גמיע רגאלך בין ידי אללה רבך פי אלמוצע אלדי יכתארה
פי חג אלפטיר וחג אלסאביע וחג אלמטל ולא יחצרו בין ידיה פארגא:
17 כל יאת כל רגל כמא תנאל ידה: 18 כרוק אללה רבך אלדי אעטאך:
18 ואגעל לך חכמא וערפא פי גמיע מחאלך אלדי יעטי אללה רבך
25 אסבאטך ויחבמו פי מא בין אלקום חכם עדל: 19 לא תמיל אלחכם ולא
תחאב אלוגה ולא תאבד אלרשא לאן אלרשא תעמי עיון אלעלמא ען
אלחק: 20 ותויה אלאקואל אלעאדלה: 20 ואטלב אלחק אלמחין לבי
תחיא ותחוו אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך: 21 לא תגרס סאריה מן

(1) «עד בקר יום הראשון».

(2) פי: פיה הנאך. ומלת שם רבוקה עם מה שלפניה ושל אחריה.

(3) «קודם ביאת השמש».

(4) ר"ל עוד ששה ימים אחר יום הראשון.

(5) ר"ל כפי יכולתך ונדבכתך.

(6) «רק יביא כל איש באשר תשיג ידו».

(7) ר"ל מראות האמת.

אלכלד אנא אמרך אליוס באן תפתח ירך לאכיך צעיפך ומסכינך פי בלדך: ¹² ואן אסתבאע¹ לך אכוך אלעבראני² או אכתך אלעבראני³ פליכדמך סת סנין ופי אלסנה אלסאבע⁴ אטלקה מן ענדך חר⁵: ¹³ ואדא אטלקתה ה⁶א מן ענדך פלא תטלקה פארגא: ¹⁴ בל צלה בצלה מן גנמך ובידרך ותיגארך⁷ וחסב מא רוקך אללה רבך פאעטה: ¹⁵ ואדבר אנך טאל מא כנת עבדא במצר פעלי דלך אפוך אללה רבך ואמרך במתל ה⁸א אלאמר פי מתל ה⁹א אליוס¹⁰: ¹⁶ פאן קאל לך לא אכר¹¹ מן ענדך לאנה אחבך ואחב מנולך אד אלאצלה לה אלמקאם מעך: ¹⁷ פכד אלמיסאם וצעה פי אדנה ענד באבך פיון לך עבד אלהר ולאמתך איצא פאענע בדאך: ¹⁸ ולא יצעב עליך אטלאקך לה ¹⁹ ה²⁰א מן ענדך פאנה יגוז אן יכון קד כדמך צעה מא יסאוי אגר אגיר²¹ סת סנין פובארך לך אללה רבך פי גמיע מא תצנעה: ²² וכל בכור יולד לך פי גנמך ובקרך אדכור פאלומה אלתקדים ללה רבך²³ לא תפלה באלבכר מן בקרך ולא תגז אלבכר מן גנמך: ²⁴ בל תאכלה בין ידי אללה רבך סנה בסנה פי אלמוצע אלדי יכתארה אנת ואלך: ²⁵ ²⁶ ואן כאן פיה עיב מן אומן או אעמי וסאיר אלעיוב אלפאסדה²⁷ פלא תדבחה ללה רבך: ²⁸ וגאיו אן תאכלה פי מחלך ואן יאכלה איצא אלטאהר ואלגנס כמא יאכלאן אלטבי ואלאיל²⁹: ³⁰ מא בלא דמה פלא תאכלה בל צבה עלי אלארין כאלמא:

20

מז

¹ ואחפט שחר אלפריך אן תצנע פיה פסחא ללה רבך כמא אטלקך פיה ללכרוג מן מצר לילא²: ³ ואדבת אלפסח ללה רבך מן אלגנס ומעה מן אלבקר⁴ פי אלמוצע אלדי יכתארה ליחל נורה פיה: ⁵ ולא תאכל מעה כמירא בל כל בעדה⁶. סבעה איאם פמירא

⁽¹⁾ כן הוא בקי ובפי' ולא מצאנו בערבי זה הבנין בענין כי יסכר בנפעל. וכפי' י: אנבאע.

⁽²⁾ "מן הגרן וכן בית הבר שלך" ובפי': מן בדארך ועיצירך = מן גרנך ותרושך.

⁽³⁾ "על כן אנכי מצוך כמו זה הדבר כיום כזה" ופירושו שתתן לעבדך משלך כאשר תשלה אותו כמו שנתתי לך כלי כסף וכלי זהב בצאתך ממצרים. עיין ספרי.

⁽⁴⁾ "לפי שאפשר שכבר עבדך שש שנים הוא כפל מה ששזה שכר שכיר".

⁽⁵⁾ רש"י: מצוה לומר הרי אתה קדוש לבכורה.

⁽⁶⁾ "כל כומים הפוסלים".

⁽⁷⁾ עיין למעלה י"ב ב"ב.

⁽⁸⁾ "כמו שנתן לך בו רשות לצאת ממצרים לילה" ר"ל ה' ביד פרעה. עיין רש"י.

⁽⁹⁾ "ועמו כן הבקר" ר"ל לחגיגה. עיין רש"י.

⁽¹⁰⁾ ר"ל אחר הקרבת קרבן פסח.

פי קראך¹ פלא תתרכה אד לים לה נציב ונחלה מעך: ²⁸ פי כל תלאת סנין תכרג עשור גלתך פי תלך אלסנה ותצעה פי מהלך: ²⁹ פיאתי אללוי אד לים לה נציב ונחלה מעך ואלגריב ואליתים ואלארמלה אלדין פי מהלך פיאבלון וישבעון לכי יבארך לך אללה רבך פי גמיע מא תצנעה ירך: ⁵

טו

¹ פי כל סבע סנין אצנע תסייבא: ² והדא שרה אלתסייב אן יסיב כל די נסי ידה ממא ינסי צאחבה² פלא יקתצי מן צאחבה ולא מן אזיה אד קד סמאהא תסייבא ללה³: ³ ואמא אלגריב פגאיז אן תקתציה ואמא מא יכון לך עלי איך פסיב ירך ענה: ⁴ ויקינא אנה לא יכון פיך מסכין ממא יבארך לך אללה פי אלבלד אלדי יעטיבה נחלה תחוזהא: ⁵ מא דאם תסמע ותקבל אמר אללה רבך ותחפט ותעמל בגמיע הדה אלשריעה אלתי אמרך בהא אליוס⁴: ⁶ כמא אן אללה רבך קד בארך לך כמא וערך פתעיץ אממא כתירה ¹⁵ ואנת פלא תתעיץ⁵ מנהם ותתסלט עלי כתיר מנהם ועליך לא יתסלטון: ⁷ פאן כאן פיך מסכין בדנב או מחנה⁶ מן בעץ אזותך פי בעץ מהלך מן בלדך אלדי אללה רבך מעטיך פלא תקס קלבך ולא תקביץ ירך ענה: ⁸ בל אפתחהא לה פתחא ועוצה תעויצא מקדר מא יעוזה: ⁹ ואחדר אן יכון פי קלבך קול גהל⁷ ²⁰ פתקול קד קרבת אלסנה אלסאבעה סנה אלתסייב פתשה עלי איך אלמסכין פלא תעמיה שוא פידעו עליך אלי אללה פתחל בך עקובתה⁸: ¹⁰ בל אעטה עטאא ולא תשה בה נפסך עליה פאן בגרירה הדא אלאמר יבארך לך אללה רבך פי אעמאלך וגמיע מא תמד אליה ירך: ¹¹ פעלי מא קלת לך⁹ לים יעדס מסכין מן בין

⁽¹⁾ "בעריך".

⁽²⁾ "שישמיט כל בעל משה את ידו מאשר ישה את רעהו". ר"ל שהמלוה לא יתבע מן הלוה את חובו.

⁽³⁾ ר"ל מפני שנקראה השנה הזאת שנת שמיטה לכבוד ה'.

⁽⁴⁾ "ובאמת לא יהיה כך אביון וכי כל זמן שתשמע וכי".

⁽⁵⁾ ענין עיץ בערבי הוא החליף דבר בדבר ובתר בה הגאון מפני שהוא דומה למלת העביט בעברית וכן עשה למטה פסוק ח'.

⁽⁶⁾ "בעין שעשה או לנסותו" הוסיף אלו המלות מפני שהעניות איננה באה על ישראל אלא בזמן שאינם עושים רצונו של מקום. ראה למעלה ד' ח' עיין ספרי.

⁽⁷⁾ "דבר כסילות".

⁽⁸⁾ והיה עליך ענשו עיין ויקרא י"ז. ובכ"י י: עקובה.

⁽⁹⁾ "לפי מה שאמרתי לך" עיין למעלה הערה 6.

רבך ואבתאריך אן תכון לה אמה כאֲמָה מן גִּמִּיעַ אלאמס אלתי עלי
 וגה אלארין: ³ לא תאכל כל מברוה: ⁴ הדה מא תאכלו מן אלבהאים
 אלבקר ואלצאן ואלמאעזו: ⁵ ואלאיל ואלטבי ואליהמור ואלועל
 ואלארוי ואלתיתל ואלוראפה: ⁶ וכל בהימה מטלפה בטלף ומפרקה
 תפריקא אטלאפהא ומצעדה אגתראר מן אלבהאים פכלוהא: ⁷ כלא ⁵
 הדה אלאשכאין פלא תאכלוהא מן מצעדי אלאגתראר ואלמטלפה
 באטלאף מפרקה אלגמל ואלארנב ואלובר אנהא מצעדה אלאגתראר
 וגיר מטלפה בטלף והי מהרמה עליבם: ⁸ ואלכנדיר פאנה מטלף בטלף
 ולא יגתה והו מהרם עליבם לא תאכלו לחומהא ולא תדנו מן נבאילהא
 אלא תנגסו: ⁹ והוא מא תאכלו מן גִּמִּיעַ מא פי אלמא כל ¹⁰
 מא לה אגנהה ופלוס פכלוה: ¹⁰ וכל מא לים לה אגנהה ופלוס פלא
 תאכלוה והו נגס לבם: ¹¹ כל טאיר טאהר פכלוה: ¹² והדה אלאשכאין
 פלא תאכלוהא מן אלטאיר אלנסר ואלעקאב ואלענקא: ¹³ ואלגארהי
 ואלצדא ואלהדא באצנאפהא: ¹⁴ וגִּמִּיעַ אלגראביב לאצנאפהא:
¹⁵ ואלנעאמה ואלבטאף ואלסאף ואלבאז באצנאפהא: ¹⁶ ואלבום
 ואלבאשק ואלשאהין: ¹⁷ ואלקוק ואלרם ואלזמג: ¹⁸ ואלצקר
 ואלבנגא באצנאפהא ואלהדה ואלפאש: ¹⁹ וגִּמִּיעַ דביב אלטאיר
 אלדי הו מהרם עליבם לא תאכלוה: ²⁰ וכל מא הו טאיר טאהר מנה
 פכלוה: ²¹ ולא תאכלו שיא מן אלנבאיל כל אעטהא ללגריב אלדי פי
 מחלך פיאכלהא או תביעהא לאגנבי לאנק שעב מקדס ללה רבך לא ²⁰
 תסבך לחמא בלבן: ²² עשרא תעשר גִּמִּיעַ גִּלָּה זרעך מא תנבתה
 אלצהרא סנה סנה: ²³ וכלה בין ידי אללה רבך פי אלמוצע אלדי
 יכתארה ליסכן נורה פיה עשור בך ועצירך ודהנך ובכור בקרך וגנמך
 לבי תתעלם ביה תעבדה: ²⁴ טול אלומאן: ²⁴ פאן טאל עליך אלטריק
 ולם תטק אן תחמלה ובעד ענך אלמוצע אלדי יכתארה אללה רבך אן ²⁵
 יגעל נורה פיה ובארך לך מע דלך: ²⁵ פבעה בתמן וצרה וכדה
 פי ידיך ואמין אלי אלמוצע אלדי יכתארה אללה רבך פיה: ²⁶ ואצרפה
 פי גִּמִּיעַ מא תשתהי נפסך מן בקר וגנם וכמר ונכיד וגִּמִּיעַ מא תחבה
 וכלה תם בין ידי אללה רבך ואפרח אנת ואהל ביתך: ²⁷ ואללוי אלדי

(1) הגאון לא העתיק כלה שה ועיין למעלה בראשית ל' ל"א.

(2) עיין בשרשים לאבן גנאח בשרש דיש.

(3) "פן תטנארי".

(4) "ועוף הדורס". הוא שם כולל לכל מיני עופות טמאות. ובאמת כוספר אלו המינים

בזאת הפרשה יעלה לעשרים במקום התשע עשר הנמצאים בויקרא י"א עיין ראב"ע שם.

(5) "למען תלמד איך תעבוד אותו".

(6) "ועם כל זאת ברכך" עיין ספרי.

אלנבֹוֹה ואלחאלם אלחלם פיקתל למא תקוֹל אלמחאל עלי אללה רבכם
 אלמכרגבם מן בלד מצר אלמפדיכם מן בית אלעבדיה לידחו בכ ען
 אלטריק אלדי אמר אללה רבך אן תסיר פיה פאנף אהל אלשר¹ מן
 וסטך: ⁷ ואן אגואך אִזֶך אבן אמך או אבנך או אכנתך או אמרתך
 5 אלתי הי הרמתך² או צדיקך אלדי כנפסך פי אלסתר קאילא תעאל
 נעבד מעבודאת אחר מא לם תערפהא אנת ואבאוך: ⁸ מן מעבודאת
 אלאמם אלדין הואליכם אלאקרבין אליך או אלאבעדין מנך מן טרף
 אלארץ אלי טרפהא: ⁹ פלא תשא דלך ולא תקבל מנה ולא תשפק
 עליה ולא תרת לה³ ולא תסתר עליה: ¹⁰ בל אקתלה קתלא וידך
 10 תבטש פיה⁴ אִולא פתקתלה ויד סאיר אלקום אצורא: ¹¹ וארגמה
 באלחגזרה חתי ימות למא קצד ארחאך ען אללה רבך אלמכרגך מן
 בלד מצר מן בית אלעבדיה: ¹² וסאיר אלקום יסמעון ויזאפון פלא
 יעאודון אן יצנעו מתל הדא אלאמר אלרדי פי וסטך: ¹³ ואן סמעת
 ען בעיץ קראך אלתי אללה רבך מעטיבהא אן תסכן פיהא קול קאיל:
 14 15 אן קד כרג קום כפאר מנהא פאצלו אהל קריתם קאילין תעאלו
 נעבד מעבודאת אחר מא לם תערפוהא: ¹⁵ פאלתמס דלך ואסתברה
 וסל ענה נעמא באן באן אלאמר חקא תאבתא קד צנעת הדא אלכריהה
 פי וסטך: ¹⁶ פאקתל קתלא אהל תלך אלקריה בחד אלסיף ואתלפהא
 וגמיע מא פיהא חתי בהאימהא בחד אלסיף: ¹⁷ וגמיע סלבהא אגמעה
 20 אלי וסט רחבתהא ואחרק באלגאר תלך אלקריה וגמיע סלבהא גמלה
 ללה רבך ותכון תלא אלי אלדהר לא תבנא אבדא: ¹⁸ ולא ילזק בידך
 שי מן אלמתלוף לבי ירגע אללה לך מן שדה גצבה ויעטיך רחמתה
 פירחמך ויכתרך כמא קסם לאבאך: ¹⁹ אד תקבל אמר אללה רבך
 ותחפטי ותעמל בגמיע וצאיאה ורסומה אלתי אמרך בהא אליום באן
 25 תצנע אלמסתקים ענדה:

יד

1 ואד אנתם אוליא אללה רבכם כאלבנין¹ פלא תתכדשו² ולא
 תגעלון נתפא בין עיונכם עלי אמואתכם³: ² לאנך שעב מקדס ללה

⁽¹⁾ „אנשי הרע” ת”א: עבר דביש.

⁽²⁾ „המקודשת לך” וכן ת”א: אתה קימך, ר”ל הבאת עמך בברית.

⁽³⁾ „ולא תגור לו.” — ⁽⁴⁾ „תפגע בו בחוקה.”

⁽⁵⁾ „מפני שאתם קרובים לרי אלהיכם כבנים.”

⁽⁶⁾ „ר”ל לא תעשו שררת בבשרכם. ובכ”י י: תתואגו ובס’: תתואגו מן ואג והוא במקום

וגא = לא תחנו שרט בבשרכם.

⁽⁷⁾ „על מתיכם.”

כדאך תאכלה אן יגזו ללגנם ואלטאהר אן יאכלא מנה: ²³ לכן תשדך
אלא תאכל אדם פאנה מסכן אדם אלנפס¹ פלא תאכל אלנפס
מע אללהם: ²⁴ ואד לא יגזו אן תאכלה² פצבֵה עלי אלארץ כאלמא:
²⁵ ואד לא תאכלה יכאר לך³ ולבניך מן בעדך אדא תצנע אלמסתקים
ענד אללה: ²⁶ עדא אקדאסך מא כאן לך מנהא⁴ ונדורך פאחמלהא ⁵
ואת בהא אלי אלמוצע אלדי יכתארה אללה: ²⁷ ואצנע צואעדך
לחומהא ודמאהא כמלא⁵ עלי מדבח אללה רבך ומן דם דבאיחך יצב
עלי מדבחה וכל לחומהא: ²⁸ אחפֵט ואקבל גמיע הדה אלאמור אלתי
אמרך בהא לבי יכאר לך ולבניך בעדך אלי אלהה אדא תצנע אלכיר
ואלמסתקים ענד אללה רבך: ²⁹ ואדא קטע אללה רבך אלאמס אלדין ¹⁰
אנת דאכל אלי תם לתקרצֵהם מן בין ידיך פאדא קרצתהם וסכנת מא פי
קראהם וביותהם⁶: ³⁰ אחזר לך אן תוהֵק פי תבעהם בעד אנפאדהם מן
בין ידיך ובילא תלתמס למעבודאתהם קאילא כף כאן יעבדהא האולי
אלאמס פאצנע אנא איצא כדאך: ³¹ לא תצנע כדאך ללה רבך פאן
כתורא ממא יכרהה אללה וישנאה צנעוה למעבודאתהם חתי אן בניהם ¹⁵
ובנאתהם קד יחרקונהא באלנאר להא⁷:

יג

¹ פגמיע מא אמרכם בה פאחפֵטוה ואעמלו בה לא תזידו עליה
ולא תנקצו מנה: ² ואן קאם פי מא בינכם מדעי נבֹוֹה או האלם⁸ חלם
פאעטאכס איִה או כרהאנא: ³ פלו אתת אלאיִה ואלכרהאן ממן קאל ²⁰
לך⁹ תעאל בנא אלי מעבודאת אבר מא לס תערפאה פנעבדהא: ⁴ פלא
תקבל מן דלך אלמדעי אלנבֹוֹה או אלהאלם אלחלם פאן אללה רבכם
ממתחנבם ליטֵהר¹⁰ הל אנתם מחבֹוה מכלצין בכל קלובכם ונפוסכם:
⁵ כל פי תבע אללה רבכם תסירו ואיִאה פארהבו ווצאיאה פאחפֵטוהא
וקולה פאקבלו ואיִאה פאעבדו וטאעתה פאלומוהא: ⁶ ודלך אלמדעי ²⁵

(¹) "מושב הרם הוא הנפש".

(²) "ולפי שאינו מותר לך לאכלו וכו'".

(³) "ואם לא תאכלנו יושב לך" ובכ"י י: "אד לא תאכלו כדאך לבי יכאר לך".

(⁴) "ר"ל אשר יהיו לך מן הקדשים ולא לכהנים. — (⁵) "כליל".

(⁶) "וישבת בעריותם ובבתיהם".

(⁷) "כי הרבה טמה שיתעב וישנא ה' עשו לאלהיהם עד כי לפעמים שורפים באש את בניהם ובבתיהם".

(⁸) "האומר שדבר ה' עמו בהקיץ או בתלום". עיין ראב"ע. וכן תרגם לסטה פסוק ד'

ופסוק ו'.

(⁹) "ואפילו באו האית והמופת מן האיש אמר לך".

(¹⁰) "להראות". ובכ"י י נוסף ללגנס = לבני אדם. עיין אלמאנא דף 133.

בקרכם וגמכם: ⁷ פתאבלוהא תם בין ידי אללה רבכם ותפרחון
 בגמיע מא אנבסטת ידכם¹ אנתם וביותכם במא רוקך אללה רבך:
⁸ לא תצנעו מן הדה אלאמור² במא נחן צאנעון אליום כל אנסאן מא
 חסן ענדה: ⁹ פאנכם לס תצירו בעד אלי אלמסתקך ואלנחלה אלתי
⁵ אללה רבך מעטיך: ¹⁰ פאדא עברתם אלארדן וגלסתם פי אלבלד אלדי
 אללה רבכם מעטיכם³ ויסתקרבכם⁴ מן גמיע אעדאיכם אלמחוטון בכם
 וגלסתם ואתקון: ¹¹ פאי מוצע אנתארה אללה רבכם ליחל נורה פיה
 אליה תאתו בגמיע מא אמרכם מן צואעדכם ודבאיכם ועישורכם
 ורפאיכם וליאר נדורכם אלתי תנדרוהא ללה⁵: ¹² פתפרחו בהא⁶
¹⁰ בין ידי אללה רבכם אנתם ובנוכם ובנאתכם ועבידכם ואמאכם ואללוי
 אלדי פי מהאלכם אד לים לה נציב ונחלה מעכם: ¹³ ואהדר לך
 אן תקרב קראביך פי אי מוצע ראיתה: ¹⁴ אלא פי אלמוצע אלדי
 אנתארה אללה מן אחד אסבאטך תם קרב קראביך ואצנע גמיע מא
 אמרך בה: ¹⁵ לכן מתי אשתהת נפסך לחמא פאדבך כרוק אללה
¹⁵ רבך אלדי אעטאך פי סאיר קראך וגאיז אן יאכל מנה אלטאהר ואלנגם
 כמא יוכלאן לחם אלטבי ואלאיל⁷: ¹⁶ לכן אלדס לא תאכלה צבה
 עלי אלארין כאלמא: ¹⁷ ולא יגזו לך אן תאכל פי מהאלך עשור בךך
 ועצירך ודהנך ובכור בקרך וגנמך ונדורך אלתי נדרתהא ותברעך
 ורפאיך: ¹⁸ אלא בין ידי אללה רבך תאכלה פי אלמוצע אלדי
²⁰ ינתארה אללה רבך אנת ואבנך ואבנתך ועבדך ואמתך ואללוי אלדי
 פי מהאלך ותפרח בין ידי אללה רבך במא אנבסטת בה ידך: ¹⁹ ואהדר
 אן תתרך אללוי טול מקאמך פי בלאדך⁸: ²⁰ ואדא אוסע אללה רבך
 תבמך כמא ועדך פקלת אכל לחמא ען שהוה מן נפסך לה פבלה מתי
 אשתהיתה: ²¹ ואן בעד ענך אלמוצע אלדי ינתארה אללה רבך ליחל נורה
²⁵ פיה פאדבך מן בקרך וגנמך אלדי רוקך אללה רבך כמא אמרתך וכלה
 פי מהאלך מתי מא אשתהתה נפסך: ²² לכן כמא יוכל אלטבי ואלאיל

(¹) ר"ל בכל מה שיש לכם. עיין אבן גנאח בשרש שלה.

(²) עיין רש"י וראב"ע.

(³) בכ"י י: מנחלכם.

(⁴) בכ"י י' ובפ': אראחכם.

(⁵) שני הפסוקים האלה דבקים ור"ל כאשר עברתם את הירדן וכו' איזה מקום שיובחר
 ד' וכו'. ובכ"י י' נוספה בתחילת הפסוק הראשון מלת "אלא" כלומר: לא באתם עד עתה אל
 המנוחה כי אם כאשר עברתם את הירדן וכו'.

(⁶) ר"ל בכל אלו המתנות המפורשות בפסוק הקודם.

(⁷) לפי דעת הגאון הכתוב מדבר מבשר תאווה שהוא מותר לזבח ולאכול בכל מקום,
 והוסף שהטמא והטהור יכולים לאכול ממנו כמו שאוכלים יחד בשר הצבי והאיל שאינם ראויים לקרבן.

(⁸) רשבי"ם: כל הימים אשר אתה חי על הארמה.

אללה רבכם ותסירו פי גמיע טרקה ותלומה: ²³ יקרץ אללה גמיע האולי אלמם מן בין ידיכם פורתם אממא אכבר ואעטם מנכם: ²⁴ וכל מוצע יטאה קדמכם יכון לכם מן אלבר ואללבנאן ונהר אלפראת ואלבהר אלכביר יכון תמכם: ²⁵ ולא יקה אנסאן בין ידיכם כל פועכם ופועכם ילקיה אללה רבכם עלי גמיע אלבלד אלדי תסלכוה ⁵ כמא ועדכם: ²⁶ אנטרו האנא תאל עליכם¹ אליום ברכאת ולענאת: ²⁷ פאמא אלברכאת פאן קבלתם וצאיא אללה רבכם אלתי אנא אמרכם אליום: ²⁸ ואמא אללענאת פאן לם תקבלו וצאיא אללה רבכם וולתם ען אלטריק אלדי אנא אמרתכם בה אליום ואתבעתם מעבודאת אבר מא לם תערפוהא: ²⁹ פאדא אדלך אללה רבך אלי אלבלד אלדי ¹⁰ אנת צאיר אליה לתחוזה פאתל² אלברכאת עלי גבל גרזים ואללענאת עלי גבל עיבל: ³⁰ אלא אנהמא פי גאנב אלארדן ורא טריק מגיב אלשמם ען בלד אלכנעאני אלמקים פי אלגור ממא ילי אלגבל³ ענד מרג מרה: ³¹ לאנכם גאיון אלארדן לתדבלו ותחוזו אלבלד אלדי אללה רבכם מעטיכם פאדא חזתמה וגלסתם פיה: ³² פאחפטו⁴ ¹⁵ ואעמלו בגמיע אלרסום ואלאחכאם אלתי אנא אמרכם בהא אליום:

יב

¹ הדיה אויל אלרסום ואלאחכאם⁵ אלתי תחפטוהא ותעמלו בהא פי אלבלד אלדי אעטאך אללה אלאה אכאך אן תחוזה טול אלומאן אלדי אנתם אחיא עלי אלארץ: ² אן תבירו גמיע אלמואצע ²⁰ אלדי עבד תם אלמם אלדין אנתם קארצוהם ומעבודאתהם עלי אלגבאל אלרפיעה ועלי אליפאע ותחת כל שגרה ריאן: ³ ואנקצו מדאבחהם וכסרו דבאכהם וסואריהם אחרקו באלנאר ופסול מעבודאתהם תגדעוהא ואבירו אסמאיהם מן דלך אלמוצע: ⁴ ולא תצנעו בדאך ללה רבכם: ⁵ כל אלמוצע אלדי יכתארה אללה רבכם מן גמיע אסכאטכם ליחל ²⁵ פיה נודה אלתמסו מסכנה חתי תצירו אליה: ⁶ פתחמלו אליה צואעדכם ודבאיחכם ועשורכם ורפאיכם ונדורכם ותברעכם ובכור

⁽¹⁾ «אטכי קורא לכם ברכות וקללות» עיין למעלה ד' ח'.

⁽²⁾ «קראת».

⁽³⁾ «סול תהר» בן הטסהא בק' ובפ' ובכ"י י': סמא ילי אלגלגל. וזה לשון בער העישר: מול הגלגל כנגד שכם ולא הוא גלגל שאמר היום גלותי (יהושע ח' ד') כי זו גלגל רחוקה מהם וביניהם מהלך כ' ימים אלא היא שאמר וירד (צ"ל וילך) אליהו ואלישע מן הגלגל (סלכים ב' ב' א').

⁽⁴⁾ «לכן אם ירשתם אותה וישבתם בה תשטרו לעשות».

⁽⁵⁾ «אלה הם ההקדים והמשפטים הראשונים».

פי וסט מצר בפרעון וגמיע קואדה¹ וסאיר אהל בלדה: 4 ומא צנע
 בגנד מצר וכילה ומראכבה אלדי אטאף מא בחר אלקלום עלי וגוההם
 למא כלובכם פאהלככם אלי יומנא הדא: 5 ומא צנע בכם פי אלבר
 אלי אן גיתם אלי הדא אלמוצע: 6 ומא צנע בדתן ואבירם בני אליאב
 5 אבן ראבן אד פתחת אלארץ פאהא פאבתלעתהם וביותהם ואביותהם
 וגמיע אלאנאם אלדין מעהם פי מא בין בני אסראיל: 7 כל עיונכם
 ראת גמיע צנע אללה אלעטים אלדי צנעה: 8 פאחפטו גמיע אלשריעה
 אלתי אמרכם בהא אליום לבי תשתדו ותדכלו ותחווזו אלבלד אלדי
 צאירון אליה לתחווזה: 9 ולבי תטול מדתכם פיה כמא קסם אן
 10 יעמיה לאבאיכם ולנסלהם והו בלד יפיץ לבנא ועסלא: 10 פאן אלבלד
 אלדי אנת צאיר אליה לתחווזה לים הו כבלד מצר אלדי כרגת מנה
 אלדי כנת תורע זרעך פיה ותסקיה ברגלך כגנאן אלבקול²: 11 לכן
 אלארץ אלתי אנתם גאיוון אליהא לתחווזהא ארץ גבאל ובקאע מן
 מטר אלסמא תשרב מאא: 12 ארץ אללה רכך מתעאהדהא ודאימא
 15 ענאיתה בהא מן אול אלסנה אלי אכרהא³: 13 פאן סמעתם לוציא
 אלתי אמרתם בהא אליום לתחבו אללה רככם ותעבדוה מזלצין בכל
 קלבכם ובכל נפסכם: 14 נזלת מטר בלדכם פי וקתה וסמיא ולקיסא ותגמע
 ברך ועצירך ודהנך: 15 ואנבת עשכא פי צהראך לבהאימך פתאכל
 ותשבע: 16 ואחדרו אן יגדע קלובכם פתולון ותעבדון מעבודאת
 20 אכר ותסגדון להא: 17 פישתד גצב אללה עליכם ויחכם אלסמא פלא
 יכון מטר ואלארץ לא תנבת אדאהא פתכידון בסרעה ען אלארץ
 אלגדה אלתי אללה מעטיכמוהא: 18 וצירו כלאמי⁴ הדא פי קלובכם
 ופי נפוסכם ואעקדוהא עלאמה עלי איריכם ותכון מנשורה בין עיונכם:
 19 ואעלמוהא בניכם ותדרסוהא⁵ פי האל גלוסך פי מנולך ומסירך פי
 25 טריקך וניאמך וקיאמך: 20 ואכתבהא עלי כדוד פתוח ביותך ואבואבך:
 21 לבי תטול איאמכם ואימם בניכם עלי אלארץ אלתי קסם אללה
 לאבאיכם אן יעמיכם כאימם אלסמא עלי אלארץ: 22 פאנכם אן
 הפטתם גמיע הדא אלוציא אלתי אנא אמרכם ועמלתם בהא אן תחבו

⁽¹⁾ כן הוא הנוסחא בקי ובפי: לפרעה ולכל עבדיו ולכל עם ארצו ובכ"י י: לפרעון
 מלך מצר ולסאיר אהל בלדה.

⁽²⁾ "כגני הירקות.

⁽³⁾ "ארץ אשר ה' אלהיך משגיח עליה וכו' תמיד שקידתו עליה וכו'".

⁽⁴⁾ הגאון השתמש בשני הפסוקים פעם בלשון זכר ופעם בלשון נקבה אע"פ כי הכל
 מוסב על מלת "כלאמי" שהוא לשון זכר.

⁽⁵⁾ "ותהגו בו".

מע אלותהם כל הבאת אללה הי נציבהם⁽¹⁾ כמא אמר בהא להם:
 10 ואנא אקמת פי אלגבל מתל אלמרה אלואלי ארבעין יומא וארבעין
 לילה פסמע אללה פי דלך אלוקת איצא ושא אלא יהלכך⁽²⁾: 11 וקאל
 אללה לי קם פאמץ בין ידי אלקים פרלהם חתי ימצון פירתון אלבלד
 אלדי קסמת לאבאיהם אן אעטיהם: 12 ואלאן יא אסראיל מא אללה 5
 רבך יטלב מנך אלא אן תלאפה ותסיר פי טרקה ותחבה ותעבדה
 מלצא בכל קלכך וכל נפסך⁽³⁾: 13 ותחפט וציאיה ורסומה אלתי
 אמך בהא אליום ליבאר לך: 14 והודא ללה רבך אלסמאואת בלהא⁽⁴⁾
 ואלארץ וכל מא פיהא: 15 לבנה אצטפא אבאך פאחבהם ואכתאר
 בניהם מן בעדהם ואנתם⁽⁵⁾ הם מן בין אלאמם כמא תשאהדון: 10
 16 פאזילו גש קלובכם⁽⁶⁾ ורקאבכם לא תצעבוהא אבדא: 17 לאן
 אללה רבכם הו רב אלארבאב וסיד אלאסיאד אלטאיק אלכביר אלגבאר
 אלמניף אלדי לא יחאבי אלזונה ולא יאבד רשוה: 18 צאנע חכם
 אליתים וארמלה ומהב אלגריב ירוק לה טעאמא וכסוה⁽⁷⁾: 19 ואחבו
 אלגריב פטאלמא כנתם גרבא פי בלד מצר: 20 וכן אללה רבך 15
 ואעבדה ואלזמה ואחלף באסמה בארא: 21 הו מדחתך והו אלאהך
 כמא צנע מעך תלך אלכבאיר ואלמהאויב אלתי ראתהא עינאך:
 22 פמנהא⁽⁸⁾ אן אבאך נולו מצר בסבעין נפסא ואלאן פקד צירך
 אללה רבך כבואב אלסמא כתרה:

20

יא

1 פאחבב אללה רבך ואחפט מא אסתחפטך⁽⁹⁾ ורסומה ווצאיהא
 ואחבאמה טול אלזמאן: 2 ואעלמו מן אליום אן לים אלעמל עלי
 בניכם⁽¹⁰⁾ אלדין לס יעלמו ולם ירו אדאב אללה רבכם ועטמתה וידה
 אלשדירה ודראעה אלממדורה: 3 ואיאתה ואעמאלה אלתי צנעהא

(1) "ומתנות ה' הן נהלתם" וכן ת"א: מתנן דיהב לה ה' אנון אחסנתה.

(2) "ואבה שלא ישחיתך".

(3) עיין אלמאנא דף 168 שהזכיר שם דברי חז"ל הכל כירי שמים הוץ מיראת שמים (ברכות ל"ג).

(4) "השמים כלם".

(5) "ובחר בבניהם אחריהם והם אתם" ר"ל ואתם זרעם. וכן פירש ראב"ע.

(6) ת"א: ותעדרון ית טפשות לבבון.

(7) ת"א: כזונא וכסו.

(8) ר"ל מן אלו הגדולות והנוראות הוא כי בשבעים נפש וכו'.

(9) "ושמרת את אשר ישאל לשמור".

(10) ר"ל שבניכם אינם חייבים לעשות המצות כמזכר מפני שלא ראו מעשי ה' אשר

אלגבל: ²² ופי דאת אלאשתעאל ודאת אלמחנה וקבור אלמשתהיין
 לס תזאלו מסכטין אללה: ²³ ולמא בעת אללה בבצעבם מן רקים ברנע
 קאילא אצעדו ואנטרו אלארין אלדי אעטיכם כאלפתמוה ולם תאמנו
 בה ולם תקבלו אמרה: ²⁴ באלגמלה¹ לס תזאלו מזאלפין אללה מן יום
 ערפתכם: ²⁵ פלמא שפעת בין ידי אללה תלך אלארבעין יומא
 ואלארבעין לילה או אראד אללה אן ינפדכם: ²⁶ פעלית² בין ידי אללה
 וקלת אללהם יא רב לא תהלך קומך וצפותך אלדין פכבתהם בעטמתך
 ואכרגתהם מן מצר ביד שדידה: ²⁷ אדכר אוליאך אברהים ואסחק
 ויעקוב ולא תנטר אלי צעובה הדיא אלקום וטלאחה וכטיתה: ²⁸ כילא
 יקול אהל אלבלד אלדי אכרגתנא מנה ממא לס יטק רבהם אן ידכלהם
 אלבלד אלדי ועדהם בה מן שנאתה להם אכרגהם ליקתלהם פי
 אלבר: ²⁹ והם קומך וצפותך אלדין אכרגתהם בקותך אלעטימה
 ודראעך אלממדודה:

י

15

1 פי דלך אלוקת קאל אללה לי אנחת לך לוחי אלגוהר כאלאולין
 ואצעד בהמא אלי אלגבל וקד צנעת³ צנדוקא מן נשב: ² חתי
 אכתב עליהמא אלכלמאת אלתי כאנת עלי אללוחין אלאולין אללדין
 כסרתהמא וצירהמא פי אלצנדוק: ³ פצנעת צנדוקא מן נשב אלסנט
 ונחת לוחי אלגוהר כאלאולין וצעדת אלי אלגבל והמא פי ידי:
 4 פכתב עליהמא כאלכתאב אלאול אלעשר אלכלמאת אלתי כלמכם
 אללה בהא פי אלגבל מן וסט אלנאר פי יום אלגוק ורפעהמא אלי:
 5 תם ולית פנולת מן אלגבל וצירת אללוחין פי אלצנדוק אלדי צנעתה
 פבקיא תם כמא אמרני אללה: ⁶ ולמא שפעני פי הרון אקאם אלי אן רחל
 בנו אסראיל מן בארות בני יעקן אלי מוסרה תם מאת הרון ודפן תם⁴ ואם
 25 אלעזר אבנה מכאנה: ⁷ ורחלו מן תם אלי גרגר ומנהא אלי יטבת
 ארין דאת אודיה מא: ⁸ פי דלך אלוקת אפרו אללה סכט לוי ליחמלו
 צנדוק עהר אללה ויקימון בין ידיה פיכדמוה ויבארכו באסמה אלי
 יומנא הדיא למא אסעפוני⁵: ⁹ ולדלך לס יכן לליואניין נציב ונחלה

(1) „ובכלל” ר”ל בכל עת.

(2) המושך הפסוקים הוא כן: ובאשר התנפלותי וכי התפללתי.

(3) כן הנוסחא בכ”י א’ ובפ’ ועינינו: וכבר עשית וארון היה נעשה קודם שנפסלו
 הלחת כמו שנראה מפסוק ג’. ובק’: ואצנע = ועשה. וזה לפי דעת הראב”ע.

(4) „ואחר ששמע ד’ את תפילתי בעד אהרן חיה עד שנסעו בני ישראל מבארת בני
 יעקן למוסרה וימת ויקבר שם”. עיין ראב”ע.

(5) „מפני שבאו לעזרתו” ר”ל במעשה העגל.

מא אסגטת אללה רבך פי אלכר ודלך מן אליום כרגת מן מצר ואלו אנ
 גיתם אלי הדא אלבלד לס תזאלו מאלפין אללה: ⁸ ופי חרב
 אסגטתם אללה פגצב עליכם וכאד אנ ינפדכם: ⁹ חין צעדת אלי
 אלגבל לאכר לוחי אלגוהר לוחי אלשהאדה אלתי עהדהא אללה מעכם
 פאקמת פיה ארבעין יומא וארבעין לילה לס אכל טעאמא ולם אשרב ⁵
 מאא: ¹⁰ ודפע אללה לי לוחי אלגוהר אלמכתובין בקדרה אללה
 ועליהמא מתל גמיע אלכלמאת אלתי כלמכם אללה בהא פי אלגבל
 מן וסט אלנאר פי יום אלגוק: ¹¹ וכאן דלך בעד ארבעין יומא וארבעין
 לילה דפעהמא אלי: ¹² וקאל לי קם אנחדר סריעא מן ההנא לאן קד
 אפסדו קומך אלדין אכרגתהם מן בלד מצר וזאלו סריעא מן אלטריק ¹⁰
 אלדי אמרתהם: ¹³ וצנעו להם מסבוכא: ¹⁸ תם קאל אללה לי עלמת
 האולי אלקום אנהם צעאב אלרקאב: ¹⁴ ואן כפפת ען אלתשפע
 אפניחם: ¹⁵ פמחית אסמאהם מן תחת אלסמא וגעלת מנך אמר
 עאטמא ואכתר מנהם: ¹⁵ פולית: ¹⁶ ונולת מן אלגבל והו משתעל באלנאר
 ולוחא אלשהאדה עלי ידי: ¹⁶ פנטרת פאדא בכם קד אטטאתם ללה ¹⁵
 רבכם ואתכדתם עגלא מסבוכא וזלתם סריעא מן אלטריק אלדי
 אמרתכם: ¹⁷ פצבטת באללוחין וטרחתהמא ען ידי וכסרתהמא
 בחצרתכם: ¹⁸ ושפעת בין ידי אללה כאלמרה אלאלה ארבעין יומא
 וארבעין לילה לס אכל טעמא ולם אשרב מאא בסבב טייתכם אלתי
 אטטאתם וצנעתם אלשר בין ידי אללה ואסגטתמוה: ¹⁹ לאן חדרת מן ²⁰
 אלגצב ואלחמיה אלתי סגט אללה בהא עליכם לינפדכם פסמע אללה
 פי דלך אלוקת: ²⁰ ועלי הרון וגר אללה גרא וכאד אנ ינפדה:
 פאסתגפרת לה איצא פי דלך אלוקת: ²¹ ואמא טייתכם והי אלעגל
 אלדי אתכדתמוה פאני אדלתה פחרקתה באלנאר וברדתה באלמברד
 נעמא חתי דק באלתראב פטרחת תראבה פי ואדי אלמא אלמנחדר מן ²⁵

אם בעבור צדקתך עם רשעת הגוים יחר ועוד להקים את בריתו עם האבות הנה ידע תרע
 באמת כי לא בצדקתך וכו'.

(¹) „וכסעט השמידים“.

(²) „יהי זה טקן ארבעים יום וארבעים לילה נחן לי את שניהם“.

(³) בפ' הוסיף „בסלובחא“ = ללכת בה וכן הוסיף בהרבה פסוקים.

(⁴) ר"ל אם תמנע מלהתפלל בעדם אשמידם. ותרגם כן להרחיק הרעת שה' אינו שומר

את דבריו. עיין ג"כ שמות ל"ב י'.

(⁵) ר"ל אחר שנתן לי ה' הלוחת טקן ארבעים יום וארבעים לילה ואחר שצונו לירד

מן ההר כפני העגל וכו' ואפן.

(⁶) לא העתיק הגאון מלת „גם“ מפני שקודם מעשה העגל ה' לא אמר להשמידם.

אבל עיין מה שכתב בזה ראב"ע.

(⁷) „וכסעט השמידים“.

10 פאדא אכלת ושבעת פבארך אללה רבך עלי אלבלד אלג'ד אלדי
 אעטאך: 11 ואחדר אן תנסא אללה רבך פלא תחפט וצא'אה ואחבאמה
 ורסומה אלתי אמרך בהא אליום: 12 כילא תאכל ותשבע ותבני ביותא
 חסאנא פתסבנהא: 13 ובקרך וגנמך יכתרון ופצה ודהב יכתר לך
 5 וגמיע מא לך יכתר: 14 פירתפע קלבך פתנסא אללה רבך אלדי אכרנך
 מן בלד מצר מן בית אלעבודיה: 15 אלמסלכך פי אלבר אלכביר
 אלמכ'ף חית אלחיות אלמהרק'ה ואלעקארב ועט'ט חית לים מא¹
 אלמכרנך לך מאא מן אלצואן אלצלד: 16 אלמטעמך אלמן פי אלבר
 מא לם יערף אבאוך ליעדכך וימתחנך ויעוצ'ך לירא פי אכרתך²:
 17 ולא תקל³ פי נפסך אן קותי ועט'ט קדרתי אכתסבת לי ה'א
 אליסאר: 18 בל אדכר אללה רבך פאנה אלמעט'ך קו'ה תכתסב בהא
 אליסאר לבי יפי בעהדהא אלדי קסם לאבאיך כיומנא ה'א: 19 פאן
 נסית אללה רבך ומצית פעבדת מעבודאת אכר וסגדת להא פקד
 ערפתכם מן אליום אנכם תכידון: 20 כאלאמם אלדין אללה מבידהם
 15 מן בין ידיכם כדלך תובדון אד לא תקבלו' אמר אללה רבכם:

ט

1 ואעלם יא אסראיל אנך ג'איו פי ה'ה אלמד'ה¹ אלארדן
 לתדבל ותחזו אממא אכתר ואעט'ט מנך פי קרי כבירה וחצינה תדאני
 אלסמא: 2 קום כביר רפיע בנו אלגבאברה כמא עלמת וסמעת מן דא יקום
 20 בין ידי אלגבאברה: 3 פאעלם מן אליום אן אללה רבך נורה ג'איו בין
 ידיך כנאר אכל'ה הו ינפדהם והו יזומהם בין ידיך פתקרצהם ותכידהם
 סריעא כמא וערך אללה: 4 ולא תקל פי נפסך אדא דפעהם אללה מן
 בין ידיך אנה בעלאחי אדל'ני אללה אחזו ה'א אלבלד ובטלם תלך
 אלאמם אללה קארצהם מן בין ידיך: 5 בל לים בעלאחך ובאסתקאמה
 25 קלבך פקט אנת סאיר לתחזו בלדהם לכן מע טלם אואליך אלאמם
 אללה רבך קארצהם מן בין ידיך ולכי יפי באלקול אלדי קאל לאברהים
 ואסחק ויעקוב: 6 פתיקן אנך לים בעלאחך אללה רבך מעט'ך ה'א
 אלבלד לתחזוה אד אנת שעב צעב אלרקאב⁶: 7 פאדכר ולא תנסו

(1) „וצמאון מקום אשר אין בו מים“.

(2) „ולחטיבך תחת זה (ר"ל תחת הענני והנסיני) באחריתך“ עיין אלמאנאת דף 200.

(3) „ולא תאמר“.

(4) „אם לא שמעתם“.

(5) „בזמן הזה“ וכן פירש הראב"ע.

(6) ר"ל אל תחשוב שה' נתן לך את הארץ מפני צדקתך בלבד ומרשעת הגוים בלבד כי

אבֹתֵךְ מִנִּי פִכִּיף אֲטִיק אֵן אֶקְרָצֶהֶם: ¹⁸ לֹא תִפְּחֶם בֹּל אֲדַכֵּר מֵא צַנֵּעַ
 אֱלֹהֶה רֶכֶךְ בַּפֶּרֶעוֹן וּסְאִיר אֶלְמִצְרַיִן: ¹⁹ אֲלֹאֲעֵלָאֵם אֶלְעִטִּימָהּ אֱלֹתִי
 רֵאתָהָ עֵינָךְ וְאֵלֹאִיָּאתָ וְאֶלְבְּרָאֵהִין וְאֶלִּיד אֶלִּישְׁדִּידָהּ וְאֶלְדִּרָאֵעַ אֶלְמִמְדוּדָהּ
 כִּמָּא אֶכְרָגְךְ אֱלֹהֶה רֶכֶךְ כְּדָאךְ יִצְנֵעַ בְּגִמִּיעַ אֱלֹאֵמֶם אֱלֹתִי תִנְאֶפְהֶם:
²⁰ וִיבַעַת בְּאֶלְעֵאֲהָהּ פִּיהֶם הִתִּי יִכִּיד אֶלְבִּאֲקִיִּין וְאֶלְמִנְסִתְרוֹן מִן בִּין ⁵
 יִדְךָ: ²¹ פִּלֹּא תִרְהַבְהֶם לֹאֵן נֹור אֱלֹהֶה רֶכֶךְ פִּי מֵא בִּינְךְ אֶלְטֹאִיק אֶלְעִטִּים
 אֶלְמִזִּיף: ²² וְהוּ יִטְחֹטֵה אֹולֹאִיךְ אֱלֹאֵמֶם מִן בִּין יִדְךָ קִלִּילָא קִלִּילָא
 אֲד לֹא יִגְזוּ אֵן תִּפְנִיָּהֶם סְרִיעָא כִּילֹא יִכְתֵּר עֲלִיךְ וְחִישׁ אֶלְצִהֲרָא:
²³ פִּאֲדֹא אֶסְלִמְהֶם אֱלֹהֶה רֶכֶךְ בִּידְךָ וְאֶהֱאִמְהֶם אֶהֱאִמָּהּ כְּבוֹרָה אֱלִי
 אֶנְפִּאֲדָהֶם: ²⁴ וְאֶסְלִם מְלוּכָהֶם פִּי יִדְךָ פִּאֲבֵד אֶסְמִמָּהֶם מִן תַּחַת אֶלְסִמָּא ¹⁰
 פִּאֵן אֶנְסִאֲנֹא לֹא יִקָּף בִּין יִדְךָ אֱלִי אֵן תִּנְפֹּדְהֶם: ²⁵ וְאֶחֱרָקוּ פִּסּוּל
 מַעֲבֹודָאֲתָהֶם בְּאֶלְנֹאר וְלֹא תִתְמָן שִׁיא מִן אֶלְפִצָּה וְאֶלְדִּהֵב אֱלֹתִי
 עֲלֵיהֶם² פִּתְאֲזָדָה לֶךְ כִּילֹא תוֹחֵק כֹּה פִּאֲנָה כְּרִיהָ אֱלֹהֶה: ²⁶ וְלֹא
 תִּדְגֵּל מֵא יִכְרַהֵה אֱלֹהֶה אֱלִי בִיתְךָ וְתִכּוֹן מִתְלוּפֹא מִתְלָה בֹּל רִגְסָה
¹⁵ תִּרְגִּיסֹא וְאֶכְרַהֵה כְּרִיהָ אֲד הוּ מִתְלוּף:

ח

¹ וְגִמִּיעַ אֶלּוּצִאיָא אֱלֹתִי אֶמְרֶךְ בֵּהָא אֱלִיִּים אַחֲפִטְוֵהָא וְאֶעֱמֵלוּ
 בֵּהָא לְבִי תַחֲיוּ וְתִכְתְּרוּ וְתִדְגֵּלוּ וְתַחֲוּוּ אֶלְבִּלְד אֱלֹדִי קֶסֶם אֱלֹהֶה
 לֹאֲבִאיִכֶם: ² וְאֲדַכֵּר גִּמִּיעַ אֶלְטֹרִיק אֱלֹדִי סִיָּרְךָ רֶכֶךְ פִּי אֶלְכֵּר הִדָּה
 אֶרְבַּעִין סְנָה לִיתַעֲבֶךְ וְיִמְתַּחֲךָ וְיִטְהַר לִלְנֵאֵם מֵא פִי קִלְבְּךָ³ אֶתַּחֲפֵט
 וְצִאיָאֵה אִם לֹא: ³ וְאֶתַּעֲבֶךְ וְאֶזְאָעֶךְ פִּאֲטַעֲמֶךְ אֶלְמֵן אֱלֹדִי לִם תַּעֲרַפֵּה
 וְלִם יַעֲרַפֵּה אֲבֹאךָ לְבִי יַעֲרַפֶּךָ אֲנֵה לִים עֲלִי אֶלְכְּזוּ וְחִדָּה יִהִיא אֶלְאֲנִסֵּאֵן
 בֹּל עֲלִי גִמִּיעַ קוֹל אֱלֹהֶה יַעֲשִׂי: ⁴ וְתִיאֲבֶךָ לִם תִּבֵּל וְרִגְלֶךָ לִם
 תַּחֲפֶ: ⁵ פִּי הִדָּה אֶלְאֶרְבַּעִין אֶלְסִנָּה: ⁵ פִּאֲעֵלִם פִּי נִפְסֶךְ אֲנֵה כִּמָּא יוֹדֵב
 אֶלְמֵר וְלִדָּה אֱלֹהֶה רֶכֶךְ מוֹדֵבֶךָ: ⁶ פִּאֲחֲפֵט וְצִאיָאֵה וְסֵר פִּי טֹרְקָה ²⁵
 וְכַפָּה: ⁷ פִּאֵן אֱלֹהֶה רֶכֶךְ מִדְּגֶלְךָ אֱלִי בִלְד גִּיד בִּלְד אֹודִיָּה מֵא וְעִיִּין
 וְגִמֵּר תַּפְגֵּר פִּי בִקְאָעָה וְגִבְאֵלָה: ⁸ בִּלְד חֲנִטָּה וְשַׁעִיר וְגִפֵּן וְתִין וְרִמָּאֵן
 בִּלְד זִיתוֹן וְזִית וְעֵסֶל: ⁹ בִּלְד לֹא תֹאבֵל פִּיה טַעֲמֶךָ בְּתַקְדִּירָה⁶ וְלֹא
 יַעֲיוּךְ פִּיה שִׁיא בִלְד מִן הֶגְאֲרָתָה אֶלְחִדִּיד וּמִן גִּבְאֵלָה תִקְטַע אֶלְנַחֲסֵם:

⁽¹⁾ „ואם נתן וכו' והמים וכו' ואם נתן מלכיהם בדרך אבר את שמם כי לא יתיצבו.”

⁽²⁾ „אשר עליהם” ובכ”ו י: מעהם = עמם. — ⁽³⁾ „להראות את בני אדם מה בלבבך.”

⁽⁴⁾ „כי על כל דבר די יהיה” ובכ”ו י: כל עלו גמיע מא אכרגה קול אלה יעיש.

וזה תרגום הכתוב כלה במלה: על כל מה שיוציא דבר ה' יהיה עיני ראביע.

⁽⁵⁾ וכן תרגם אבן גנאה בשרש בצק, והוסיף: כלומר לא נשארה מבלי נעל.

⁽⁶⁾ „במרה ובמשקל” ר”ל שהכל יהיה ברוח ולא בצמצום.

אלומאן ונחיא כיומנא הדא: ²⁵ וחסנאת¹ תכון לנא אדא חפטנא
ועמלנא גמיע הדה אלשריעה בין ידי אללה רבנא כמא אמרנא:

ז

1 אדא אדכלך אללה רבך אלי אלכלד אלדי אנת דאכל אליה
5 לתחוזה פטחטח אממא כתירא מן בין ידיך אלחתין ואלגרנשין
ואלאמורין ואלכנעאנין ואלפרזין ואלחויין ואלכבוסיין סבעה אמם
אכלר ואעטם מנך: ² פסלמם אללה רבך בין ידיך פאקתלם
ואתלפם ולא תעאהר מעהם עהדא ולא תרף עליהם: ³ ולא
תצאהרם פתעטי אבנתך לאבנה ולא תאכל אבנתה לאבנך: ⁴ פאנהם
10 יזילון אבנך מן עבאדתי פיעבדון אלהא אבר פישתל גצב אללה עליך
וינפדך סריעא: ⁵ כל כדא פאענעו בהם מדאבחהם פאנקצו ודבאבהם
פכסרו וסואריהם תגדעו ופסולתם פאהדקוהא באלנאר: ⁶ לאנך שעב
מקדם ללה רבך וכך אכתאר אללה אן תכון לה אמא באצה מן גמיע
אלאמם אלתי עלי וגה אלארין: ⁷ ולים מן כתרתכם מן גמיע אלאמם
15 אצטפאכם אללה ואכתארכם כל אנתם אקל מנהם מגמועין⁸: ⁸ לכן
מן מחבה אללה לבם ומן חפטה אלימין אלתי קסם בהא לאבאיבם
אברגבם אללה ביד שדידה ופדאך מן בית אלעבודיה מן יד פרעון מלך
מצר: ⁹ פאעלם אן אללה רבך הו אללה אלטאיק אלאמין חאפט
אלעהד ואלאהסאן למחביה וחאפטוי וציאיה לאלף גיל: ¹⁰ ומכאפי
20 שאניה בחצרתה לאנפאדה ולא יוצר לה שויא כל בחצרתה יכאפיה:
11 ואחפט אלוציא ואלרסום ואלאהכאם אלתי אמרך בהא אליום
ואעמל בהא: ¹² פיוון גוא מא תסמעון הדה אלאהכאם ותחפטוהא
ותעמלו בהא אן יהפט אללה רבך לך אלעהד ואלפצל אללדין קסם
בהמא לאבאין: ¹³ פיוכלך ויבארך פיך ויכלרך ויבארך פי תמרך³
25 ותמר ארץך ברך ועצירך ודהקך ונתאג בקרך וגפראת גנמך פי
אלכלד אלדי קסם אללה לאבאיבם אן יעטיבה: ¹⁴ ותכון מבארבא
מן גמיע אלאמם ולא יבקא פיך עאקר ולא עאקרה ולא פי בהאימך:
15 ויזיל אללה מנך כל מרין וגמיע אדוא מצר אלרדיה אלתי תערפאה
לא יחל כך שויא מנהא כל יחלהא בשאניך: ¹⁶ פתפני גמיע אלשעוב
30 אלתי יעטיבהם אללה רבך ולא תשפק עינך עליהם ולא תעבד
מעבודתהם פיוונו לך והקא: ¹⁷ פאן קלת פי נפסך הדה אלאמם

⁽¹⁾ ר"ל והיו לך מעשים טובים שיגינו עליך. וזה ענין ת"א: וזכוא. ע"י אלמאנא דף 261.

⁽²⁾ כי אתם המעט מהם כלם יחד.

⁽³⁾ בכ"ו י: פי נסלך = זרעך.

לתחוזה: ² לבי תבאף אללה רבך ותחפץ גמיע רסומה וועצאיה אלתי אנא
 אמרך בהא אנת ואבנך ואבן אבנך טול אִיאם היאתך ולבי תטול מדתך:
³ פאסמע דלך יא אסראיל ואחפטה ואעמל בה לבי יבאר לך ולבי תבאר
 גִּדָא כמא ועדך אללה אלאה אבאך פי בלד יפיץ לבנא ועסלא:
⁴ אעלם¹ אל אסראיל אן אללה רבנא אללה אלואהד: ⁵ ואחבב אללה
 רבך מבלצא² בכל קלבך ונפסך וגדך³: ⁶ ולתבן הדה אלכלמאת
 אלתי אנא אמרך בהא אליום פי נפסך: ⁷ ואחבהא לבניך ואהרסהא⁴
 פי האל גלוסך פי מנולך ומסירך פי טריקך וענד ניאמך וקיאמך:
⁸ ואעקרהא עלאמה עלי ידיך ותבון מנשורה בין עיניך: ⁹ ואבתבהא
 עלי כרוד פתוח מנולך ואבואבך: ¹⁰ ויבון אדא אדכלך אללה רבך אלי
 אלכלד אלדי קסם לאבאך לאברהים ואסחק ויעקוב אן יעטיבה תלך
 קרי עטימה גיאר לס תבנהא: ¹¹ וביות ממלוה כל ביר לס תמלאהא
 וצהארוג מנקודה לס תנקרהא וברום וויאתין לס תגרסהא פאכלת
 ושבעת: ¹² פאהדר לך אן תנסא אללה רבך אלדי אגרך מן בלד
 מצר מן בית אלעבדיה: ¹³ כל כך אללה רבך ואעבדה ואחלק באסמה
¹⁵ בארא⁵: ¹⁴ לא תתבע מעבודאת אבר מן מעבודאת אלאמס אלדין
 חואליבס: ¹⁵ לאן אללה רבך טאיק מעאקב⁶ פי מא בינכם לילא
 ישתד גצבה עליה פינפדך ען וגה אלארץ: ¹⁶ ולא תגרבו אללה רבכם
 כמא גרבתמה פי דאת אלמחנה⁷: ¹⁷ כל אחפשו חפשא וצאיא אללה
²⁰ רבכם ושואהדה ורסומה אלתי אמרך בהא: ¹⁸ ואצנע אלמסתקים
 ואלביר בין ידיה לבי יבאר לך פתדכל ותחוו אלכלד אלגיד אלדי קסם
 אללה לאבאך: ¹⁹ וידפע אללה גמיע אעדאך בין ידיך כמא ועדך:
²⁰ ואן סאלך אבנך גדא קאילא מא סבב אלישואהד ואלרסום ואלאחכאם
 אלתי אמדכם אללה רבנא בהא: ²¹ פקל לה אנא כנא עבידא לפרעון
²⁵ במצר פאגרנא אללה מנהא ביד שדידה: ²² ואהל איאת ובראהין
 עטימה צאדה במצר פי פרעון וגמיע אלה בחצרתנא: ²³ ואזרגנא מן
 תם לבי ודלנא ויעטינא אלכלד אלדי קסם עליה לאבאינא: ²⁴ פאמרנא
 אללה כאן נצנע הדה אלרסום ונבאף אללה רבנא לבי יבאר לנא טול

(¹) "דע" כן הוא הנוסחא בכ"י י' ובפ'; ובק': אסמע. וכן תרגם למטה ט' א'.

(²) "בתמים".

(³) כן הנוסחא בק' ובפ'. ועיניו בכל כוחר. וזה דעת ראב"ע שאמר מטעם מאד מאד

ובכ"י י': ווגדך = ועשרך. וזה דעת ה"ל בפסחים כ"ה א'.

(⁴) "והגידם לבניך ותהנה בס".

(⁵) "באמה".

(⁶) ב"ק הוסיפו כאן "נורה" וכן בח"א: שכנתה.

(⁷) ר"ל אם יוכל ה' לעשות איזה דבר אם לא. עיין אלמאנא 212.

באן תקים¹ פי יום אלסבת: ¹⁶ אכרם אבאך ואמך כמא אמרך אללה
 רבך לבי תטול איאמך ויזאר לך פי אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך:
¹⁷ לא תקתל אלנפם ולא תזון ולא תסרק ולא תשחד עלי צאחבך
 שהאדה זור: ¹⁸ ולא תתמץ זוגה צאחבך ולא תשתה מנולה וציעתה
⁵ ועבדה ואמתה ותורה וחמארה וסאיר מא לה: ¹⁹ הדה אלכלמאת
 כלם אללה בהא גמיע גוקכם פי אלגבל מן לדן אלנאר ואלגמאם
 ואלצבאב בצות עטים גיר מעאוד² ובתבהא עלי לוחי אלגוהר ודפעהמא
 אלי: ²⁰ פלמא סמעתם אלצות מן לדן טלאם אלגים³ ואלגבל משתעל
 באלנאר תקדם אלי ריסא אסכאטכם ומשאיככם: ²¹ פקלתם הודא קד
¹⁰ אוראנא אללה רבנא ברמה ועטמתה וסמענא צותה מן דאכל אלנאר
 ועלמנא אליום אנה יגוז אן יכלם אללה⁴ אנסאנא פחיא: ²² ואלאן
 פלא נהלך ולא תאכלנא⁵ הדה אלנאר אלעטימיה פאנא אן עאודנא
 אסתמאע כלאם אללה רבנא איצא מתנא: ²³ לאנה אי בשרי סמע
 צות אללה אלחי מזאטבה מן אלנאר מתלנא פעאשו: ²⁴ תקדם אנת
¹⁵ ואסמע גמיע מא יקולה אללא רבנא ואנת תכלמנא בגמיע מא יכלמך בה
 אללה רבנא ונסמע ונעמל בה: ²⁵ פסמע אללה בלאמכם אד כלמתמוני
 וקאל לי קד סמעת כלאם האולי אלקום אד כלמך וקד אחסנו פי גמיע
 מא קאלו: ²⁶ פליתמנו אן יבקא להם הדא אלקלב⁶ אן יזאפונו
 ויחפט וצאיאי טול אלזמאן לבי יזאר להם ולבניהם אלי אלדהר:
²⁷ אמין פקל להם ארגעו אלי אכביתכם: ²⁸ ואנת פקם ההנא בין ידי
²⁰ חתי אכלמך בגמיע אלוצאיא ואלשראיע ואלאחכאם אלתי תעלמהם
 יצנעונהא פי אלבלד אלדי אנא מעטיהם יהוונה: ²⁹ פאחפטו ואעמלו
 כמא אמרכם אללה רבכם ולא תזולו ימנה ולא יסרה: ³⁰ בל פי גמיע
 אלטריק אלתי אמרכם אללה רבכם תסירון לבי תחיו ויזאר לכם ותטול
²⁵ מדתכם פי אלבלד אלדי תחווונה:

ו

1 והדה אלוצאיא ואלרסום ואלאחכאם אלתי אמרני אללה רבכם
 אן אעלמכמוהא תצנעוהא פי אלבלד אלדי אנתם צאירון⁷ אליה

(¹) "שתשמור" — (²) ראב"ע: כי זה היה פעם אחת.

(³) "מחוך חשך הענין".

(⁴) "כי אלהים יכול לדבר".

(⁵) "ועתה לא נמות ולא תאכלנו".

(⁶) "לכן מי יתן ויחאווי שישאר להם זה הלב" הגאון הוסיף זאת המלה בתהלת הפסוק מפני

שה' לא יתאוה שום דבר והכל יעשה בגזירתו אבל רצונו שהאדם יבחר במה שהוא טוב לו.

(⁷) בכ"י י: גאיוון.

אלבתניה מן בלד מנשה: 44 והלה אלשריעה אלתי תלאהא מוסי עלי בני אסראיל: 45 והלה אלשואהד ואלרסום ואלאחכאם אלתי אמר בהא מוסי בני אסראיל אלבארזין מן מצר⁽¹⁾: 46 פי דאך גאנב אלארדן פי אלואדי ממא ילי בית פעור פי בלד סיוחן מלך אלמורין אלמקים פי חשבון אלדי קתלה מוסי ובנו אסראיל פי ברוגהם מן מצר: 47 פהאזו 5 בלדה ובלד עוג מלך אלבתניה והמא מלכא אמורין אללדין פי גאנב אלארדן אלשרקי: 48 מן ערוער אלתי עלי שאטי ואדי ארטון ואלי גבל שיאון הו חרמון: 49 וגמיע אלגור גאנב אלארדן אלשרקי אלי בחירה טבריה⁽²⁾ תחת מצב אלקלעה:

10

ה

1 תם דעא מוסי בגמיע אל אסראיל פקאל להם אסמעו אלרסום ואלאחכאם אלתי אנא אמרבם אליום פתעלמוהא ואחפטוהא ואעמלו בהא: 2 אן אללה רבנא עהד מענא עהדא פי חרב: 3 ולים מע אבאינא פקט עהד אללה דלך אלעהד אלא מענא איצא ונחן ההנא אליום בלנא אחיא: 4 ודלך אן שאפהא⁽³⁾ בלמכם אללה פי חרב מן וסט אלנאר: 15 5 ואנא קאים בין נור אללה ובניכם פי דלך אלוקת אברכם בכלאמה לאנכם כפתם אלנאר ולם תצעדו אלגבל פקאל לבס⁽⁴⁾: 6 אנא אללה רבך אלדי אברגתך מן בלד מצר מן בית אלעבודיה: 7 לא יכון לך אלאה אבר מן דוני: 8 ולא תצנע לך פסלא ולא כל יסבה ממא פי אלסמא אלתי פוקך וממא פי אלארין אלתי תחתך וממא פי אלמא 20 אלדי תחת אלארין: 9 לא תסגד להא ולא תעבדהא לאני אללה רבך אלמטיק אלמעאקב מטאלב בדנוב אלאבא מע אלבנין ואלתוואלת ואלהכאוע מן שאני: 10 מגאוי באלאחסאן אלופא מן מחביו והאפטו וצאיאי: 11 לא תחלף באסם אללה רבך זורא לאן אללה לא יברי מן יחלף באסמה זורא: 12 ואחפט יום אלסבת וקדסה כמא אמרך אללה 25 רבך: 13 סתה אים תעמל ותצנע גמיע צנאיעך: 14 ואליום אלסאבע סבת ללה רבך לא תעמל שיא מן אלצנאיע אנת ואבנך ואכנתך ועבדך ואמתך ותורך והמארך וסאיר כהאימך וציפך אלדי פי מחאלך לבי יסתריה עבדך ואמתך מתלך: 15 ואדכר אנך בנת עבדא פי בלד מצר פאברגך אללה רבך מן תם ביד שדידה ודראע ממדודה ולדלך אמרך 30

(1) "היוצאים ממצרים".

(2) "עיר ים טבריה" והוא ים אשר קרא במקום אחר גניסר = ים כנרת.

(3) "מה אל פה" עיין במדבר י"ב ח' ופס': בגיר ואסטה = בלא אסמעני.

(4) "ואמר לבס".

אלדין יסוקבם אללה אלי תם: 28 ותגדמון תם אללה מן צנעה אירי אלנאם מן הגר ובישב מא לא תבער ולא תסמע ולא תאכל ולא תשתם: 29 פאטלבו מן תם אללה רבכם תגדוה⁽¹⁾ ואלתמסה מזלצא⁽²⁾ ככל קלבך ונפסך: 30 ואדא צאק כך ונאלך גמיע הדה אלמור פי אבר תלך 5 אלאיאם תב אלי אללה רבך ואקבל אמורה: 31 לאן אללה רבך טאיק רחים לא יכליך⁽³⁾ ולא יהלכך ולא ינסא עדה אבאיך אלדי קסם בה להם: 32 ואלאן פסל ען אלאיאם אלואויל אלתי סלפת מן קבלך מן יום כלק אללה אדם עלי אלארין ומן טרף אלסמא אלי טרפה הל כאן קט מתל הדה אלמאר אלעטים או סמע מתלה: 33 והל סמעת אממה 10 צות אללה מכלמהא⁽⁴⁾ מן דאכל אלנאר כמא סמעת אנת פעאשת: 34 או רפע אללה עלמא כאן טהר פתכלין לה אממה⁽⁵⁾ מן בין אברי באעלאם ואיאת ובראהין ומלהמה ויד שדידה ודראע ממדודה ומלאוק כבירה כמא צנע לבם אללה רבכם במצר בהצרתכם: 35 פאנת יגב עליך אן תעלם⁽⁶⁾ אן אללה הו אללה לא גירה ולא סואה: 36 ומן אלסמא אסמעך צותה ליודכך ועלי אלארין אוראך נארה אלעטימה 15 וסמעת כלאמה מן דאכל אלנאר: 37 ודלך בעד מא אהב⁽⁷⁾ אבאך ואכתאר נסלהם מן בעדהם ואברגך ברצאיה⁽⁸⁾ בקולה אלעטימה מן מצר: 38 ליקרין אממא אכבר ואעטם מנך מן בין ידך וידכלך ויעטיך בלדהם נחלה כמא תרי אליוס: 39 פאעלם דלך וארדה פי קלבך אן אללה הו אלאלאה פי אלסמאואת אלעליא ואלארין אלספלי לא סואה: 20 ואחפט רסומה וועאיאה אלתי אמרך בהא אליוס לכי יכאר לך ולבניך מן בערך ותטול מדתך פי אלכלד אלדי אללה רבך מעטיך טול אלזמאן: 41 חינוך אפרד מוסי תלאת קרי פי גאנב אלארדן אלשרקי: 42 ליהרב אליהא כל קאתל יקתל צאהבה בגיר קצד והו גיר שאני לה 25 מן אמס ומא קבלה פיהרב אלי ואחדה מנהא פיהיא: 43 פכצר פי אלסהל מן אלבריה מן בלד ראבן וראמות פי אלגרש מן בלד גד וגולן

(1) ר"ל אם תבקשו את ה' תמצאוהו. (2) "בתמים".

(3) ובן חרגם ירפה ישעיה ה' כ"ד.

(4) "קול אלהים מדבר אל העם".

(5) "או הרים ה' נס באשר נגלה לבחר לו גוי" וזה לשון בן כלעם בפירושו: תבע פיה אלמפסר קול אלחרגוס ואשתקת מן "נס" אלדי הוא אלעלם = הלך בעל הפתרון בזאת המלה אחר התרגם וגזר "הנסה" מן "נס". וזה פלא כי אין זה דעת אונקלוס שתרגם: או נסין רעבר ד' ועיין רש"י. ועיין דונש בתשובותיו סימן 140 שהשיג על הגאון ואמר כי מלת אלהים בזה הפסוק ענינה אלהים אחרים.

(6) "ולכן חובה עליך לדעת כי ה' הוא אלהים לא אחר ולא זולתו".

(7) "וזה (היה) אחרי אשר אהב וכו'".

(8) "בחסדו".

באלנאר אלי כבד אלסמא יחיט בה סואד אלגמאם ואלצבאב⁽¹⁾:
 12 פבלמכם אללה מן לדן אלנאר פכנתם סאמעין אלבלאם ושבהא
 לא תרון סוי אלצות פקט: 13 ואזכרכם בעהדה אלדי אמרכם אן
 תעמלו בה והי אלעשר בלמאת ובתבהא עלי לוחי אלחגארה: 14 ואמרני
 אללה פי דלך אלוקת באן אעלמכם רסומא ואחכאמא תעמלוא בהא 5
 פי אלבלד אלדי אנתם צאירון אליה לתחווה: 15 פאחדרו גרא עלי
 נפוסכם פאנכם לס תרו שבהא פי יום כאטבכם אללה פי הרב מן וסט
 אלנאר: 16 לילא תפסדון פתצנעון לכם פסלא עלי שכל כל שגין
 מן דכר או אנתי⁽²⁾: 17 או שכל מן בהאים אלארין או שכל מן אלטאיר
 די אלגנאח אלדי וסיר פי אלסמא: 18 או שכל ממא ידכ עלי אלארין 10
 או שכל מן אלסמך אלדי פי אלמא תחת אלארין: 19 כילא תרפע
 עיניך אלי אלסמא פתנטר אלשמם ואלקמר ואלבואבב וגמיע נגום
 אלסמא⁽³⁾ פתווול ותסגד להא ותעבדהא אלתי בל נורהא אללה רבך
 לגמיע אלשעובי⁽⁴⁾ אלדין תחת גמיע אלסמא: 20 ואנתם אצטפאכם
 אללה ואזכרכם מן שביה בכור אלהדיד מן מצר לתבונו לה שעב 15
 צפוא⁽⁵⁾ כהדא אליוס: 21 ואד קד וגד אללה עלי בסבככם וקסם
 לילא⁽⁶⁾ אעבר אלארדן ולא אדכל אלבלד אלגיד אלדי מעטיך אללה
 רבך נחלה: 22 ואנא מאית פי הדא אלבלד לא אעבר אלארדן ואנתם
 עאברוה פתחווון דלך אלבלד אלגיד: 23 פאחדרו אן תנסו עהד אללה
 רבכם אלדי עהדה מעכם פתצנעו לכם פסלא שבה כל מא נהאך ענה 20
 אללה רבך⁽⁷⁾: 24 לאן עקאב אללה רבך נאר אכלה הו אלטאיק
 אלמעאקב⁽⁸⁾: 25 ואדא אולדתם בנין ובני בנין ועתקתם פי אלבלד
 פאפסדתם באן עמלתם פסלא מן כל שבה ופעלתם אלשר בין אללה
 רבכם ואסגטתמוה: 26 קד אשהדת עליכם מן אליוס אלסמא ואלארין
 אנכם סתבירון סריעא מן אלבלד אלדי אנתם עאברון אלארדן אליה 25
 לתחווה ולא תטול מדתכם פיה כל אנפאדא תנפדון: 27 ויבדרכם
 אללה פי מא בין אלמאם ותבקון רהט דו אחצא פימא בין אלמאם

(1) "וכביב לו חשך הענן והערפל".

(2) "על הבנית כל נפש אדם זכר או נקבה".

(3) "וכל מזלות השמים" עיין וישעיה י"ג ו' ומה שהעירט שם.

(4) "אשר הפיץ ד' אלהיך את אורם לכל העמים".

(5) "ר"ל העם אשר בחר בו. וכן תרגם מלת נחלה במדבר ט' כ"ו וישעיה י"ט כ"ה

ובכל מקום אשר ענינו על דרך העברה.

(6) פ': אן לא.

(7) אלו שלשה הפסוקים דבקים וזה ענינם: אחר שהתאנק בי ד' וכו' ואחר שאנכי

סת וכו' השמרו לכם וכו'.

(8) "כי נקמת ה' אלהיך דומה לאש אכלה הוא האל הנוקם".

24 אללהם יא רב אנת אבתדית אן תרי עבדך עטמתך וקדרתך אלשדירה
 לאן אִי אלאה פי אלסמא ופי אלארץ יענע כענאיעך וגבארותך:
 25 אסאלך אן אגוזי ואנטר אלי דלך אלבלד אלדו פי דאך גאנב
 אלארדן ודלך אלגבל אלגִיד ואללכנאן: 26 פוגד אללה עלי כסבכסם
 5 ולם יסמע לי כל קאל לי חסבך ולא תוד פי מסאלתי² פי הדא
 אלבאב: 27 לבן אצעד אלי ראם אלקלעה וארפע עניך אלי אלגרב
 ואלשמאל ואלגנוב ואלשרק ואנטרהא בעניך פאנך לא תגוז הדא
 אלארדן: 28 ומר יהושע ושדדה ואִידה פאנה יעבר בין ידי האולי
 אלקום וינחלהם אלבלד אלדי תראה: 29 תם גלסנא פי אלוואדי
 10 ממא ילי בית פעור:

ד

1 ואלאן יא אסראיל אסמע אלרסום ואלאחכאם אלתי אנא
 מעלמכם לתעמלו בהא לבי תחיו ותדעלו ותחווזו אלבלד אלדי אללה
 אלאה אבאכס מעטיכם: 2 לא תזידו ישיא עלי מא אמרכם בה ולא
 15 תנקצו מנה ואחפטו וצאיא אללה רבכם אלתי אנא אמרכם בהא:
 3 עיונכם ראת גמיע מא צנע אללה בפעור אלצנם אן כל רגל
 אתבעה אנפדה אללה רבכם מן בינכם: 4 ואנתם אללאזמון טאעה
 אללה³ רבכם כלכם אחיא אליום: 5 אנטרו קד עלמתכם רסומא
 ואחכאמא כמא אמרני אללה רבי לתצנעוהא פי אלבלד אלדי אנתם
 20 צאירון אליה לתחווזה: 6 פאחפטוהא ואעמלו בהא פאנהא חכמתכם
 ופהמכם בחצרה אלאמם אדא הם סמעו הדא אלרסום וקולו יקינא⁴ אן
 הדא אלקביל אלכביר שעב חכים פהים: 7 לאן אִית אמִה כבירה להא
 אלאה קריב אליהא כאלאלאה רבנא מנא מתי מא דעונאה: 8 ואִית אמִה
 כבירה להא רסום ואחכאם עאדלה כגמיע הדא אלתוריה אלתי אנא
 25 תאליהא⁵ עליכם אליום: 9 וכאצִה אחתדם ואחפט נפסך גִדא כילא
 תנסא אלבללאם אלדי ראתה עינאך ויוול מן קלבך טול אִיאם חיאתך
 כל ערפה לאבנך ואבן אבנך: 10 פי יום וקפת בין ידי אללה רבך ענד
 הרב חין קאל אללה לי אגמע לי אלקום חתי אסמעהם כלאמי לבי
 יתעלמו אן יכאפוני טול אלאִיאם אלתי הם מקימון עלי אלארץ ויעלמו
 30 בניחם: 11 פתקדמתם ווקפתם אספאל אלגבל ואלגבל משתעל

(1) "אשאל ממך כי אעבור".

(2) "לשאול ממני" ובק: מכתבתי.

(3) ת"א: ברחלתי דה. — (4) "באמת".

(5) "קורא" וכן תרגם בכל מקום נתן או שם אם תושא משה והנשוי התורה.

- עוג פי אלבתניה: 5 כל הדה [קרי חצינה] בסור שאמך ומצארכ
ונגור סוי קרי אלרביץ פאנהא כתירד' ג'דא: 6 וכמא צנענא בסיוחן
מלך חשבון כדאך אתלפנא מן כל קריה' אלדחט ואלנסא ואלאטפאל:
7 וכל בהימה' וסלב אלקר' גנמנאהא: 8 פחצל לנא פי דלך אלוקת
בלד מלכי אלמוריון אללדין פי חדא גאנב אלארדן מן ואדי ארנון אלי 5
גבל חרמון: 9 אלדי יסמונה אלצידאניון שריון ואלמוריון שניר:
10 וגמיע קרי אלסהל ואלגרש ואלבתניה אלי סלבה ואדרעאת הי איצא
ממלכה⁽²⁾ עוג פי אלבתניה: 11 לאנה בקי מן באקיה' אלגבאברה' הודא
לה סריר מן חידר פי אלראביה' אלתי לבני עמאן טולה תסעה' דרע
וערצה' ארבעה' דרע בדראע אלמלך⁽³⁾: 12 והדא אלבלד אלדי חונאה
פי דלך אלוקת פמן ערער אלתי עלי ואדי ארנון ונצף גבל אלגרש
וקראה דפעת דלך אלי אלראובנין ואלגדיין: 13 ובאקי גרש וגמיע
אלבתניה ממלכה' עוג דפעתה אלי נצף סבט אלמנשה וגמיע שט אלמוגב
ואלבתניה יסמאן בלד אלשג'עא⁽⁴⁾: 14 ויאיר אבן מנשה אכד גמיע
אלמוגב אלי חד אלגשורין ואלמעכתין פסמאהא באסמה סואד יאיר 15
אלי יומנא הדא: 16 ולמכיר דפעת אלגרש: 16 ודפעת אלי אלראובנין
ואלגדין מן אלגרש אלי ואדי ארנון ווסט אלואדי וחדה אלי ואדי יבק
תכם בני עמאן⁽⁵⁾: 17 ואלגור ואלארדן וחדה מן גינסר אלי בחר אלגור
ואלבחירה' אלמית' ומצב אלקלעה' שרקא⁽⁶⁾: 18 פאמרת האולי
מנכם⁽⁷⁾ פי דלך אלוקת קאילא אד אללה רבכם קד אעטאכם הדא 20
אלבלד פחותמוה פאעברו מגדין בין ידי אבותכם בני אסראיל כל דוי
חיל: 19 עדא נסאכם ואטפאלכם ומאשיתכם פאני עאלם אן לכם
מאשיה' כתירה' פלויקמו פי קראכם אלתי אעטיתכם: 20 אלי אן יקר'
אללה אבותכם מתלכם פיהווי הם איצא אלבלד אלדי אללה רבכם
מעטיהם פי דאך גאנב אלארדן פתרגעו כל אמר אלי חוזה אלדי 25
אעטיתכם: 21 ואמרת יהושע פי דלך אלוקת וקלת לה עינאך קד
ראת גמיע מא צנע אללה בהדין אלמלכין כדאך יצנע אללה בגמיע
אלממאלך אלתי אנת גאיו אליהא: 22 פלא תכאפוהם אן אללה רבכם
מחארב ענכם: 23 תם תחננת בין ידי אללה פי דלך אלוקת קאילא:

(1) בכ"י י' נוסף: מחדקה = מוסבות. — (2) תם ג"כ ממלכת.

(3) ת"א: באמת טלך. ת"י: באמתה דגרמה = באמת גופו.

(4) אחר שהזכיר מה שנתן מארץ עוג לראובני ולגדי ומה שחלק לחצי שבט המנשה

סיים כאן לאמר: כל חבל ארעב והבשן שתייהם וקראו ארץ רפאים.

(5) "ותוך הנחל וגבולו עד נחל יבק וגבול בני עמון".

(6) "ואשרת הפסגה" ולא תרגם מלת תחת.

(7) "ואצו אלה (השבטים) מכם".

ואלדמיאטיון אלדין לרגו מן דמיאט קרצוהם ואקאמו מכאנהם: 24 פקומו
 ארחלו ואעברו ואדי ארגון אנטר קד אסלמת פי ידך סיחון מלך חשבון
 אלמורי ובלדה פאבדי בקרצה ותהרש במחארבתה: 25 ומן הדא
 אליוס אבתדי באיקאע פועך וזופך פי קלוב אלמם אלדין תחת גמיע
 5 אלסמא פאדא הם סמעו בלברך רגזו וארתעדו מן בין ירדך: 26 פבעתת
 ברסל מן בריוה קדמות אלי סיחון מלך חשבון באלסלאם ואלכלאם:
 27 אעבר¹ פי בלדך פי אלטריק אלגאדא אסיר ולא אמיל ימנה ולא יסרה:
 28 טעאמא תמירני בתמן פאבלה ומאא תביעני בתמן פאשרבה ואעבר
 ברגלי פקט: 29 כמא צנע בי בעין דלך² בנו עשו אלמקומון בשעיר
 10 ואלמואביון אלמקומון בעאר אלי אן אעבר אלארדן אלי אלבלד אלדי אללה
 רבנא מעטינאה: 30 פלם ישא סיחון מלך חשבון אגאזתנא פי בלדה לאן
 אללה רבך צעב רוחה ואיד קלבה לכי יסלמה פי ידך כמא תרי אליוס:
 31 פקאל אללה לי אנטר קד בדית אן אסלם סיחון ובלדה פי ידך פאבד
 בקרצה וחו בלדה: 32 פכרג סיחון תלקאנא הו וגמיע קומה ללחרב אלי
 15 יהין: 33 פאסלמה אללה רבנא פי אידינא פקתלנאה ובניה וסאיר קומה:
 34 פפתחנא גמיע קראה פי דלך אלוקת ואתלפנא מן כל קריה אלהט
 ואלנסא ואלאטפאל לס נבק שרידא: 35 וגנמנא כל בהימה וסלב
 אלקרי אלתי פתחנא: 36 מן ערער אלדי עלי שאטי ואדי ארגון
 ואלקריה אלתי פי אלואדי ואלי גרש לס תבק קריה מנעת מנא כל אלבל
 20 אסלמה אללה רבנא בין ידינא: 37 עדא בלד בני עמון פאנך לס תקרבה
 פגמיע שאטי ואדי יבק³ וקרי אלגבל וסאיר מא נהאנא ענה אללה רבנא:

ג

1 תם ולינא פצעדנא טריק אלבתניה פכרג עוג מלך אלבתניה
 תלקאנא הו וגמיע קומה ללחרב אלי אדרעאת: 2 פקאל אללה לי לא
 25 תלפה פאני קד אסלמתה פי ידך וגמיע קומה ובלדה פאצנע בה כמא
 צנעת בסיחון מלך אלמורי אלמקים בחשבון: 3 פאסלם אללה רבנא
 פי ידנא איצא עוג מלך אלבתניה וקומה פקתלנאהם חתי לס נבק
 מנהם שרידא: 4 ופתחנא גמיע קראה פי דלך אלוקת ולם תבק קריה
 לס נאכדהא מנהם מן דלך סתין קריה⁴ עלי גט אלמוגב ממלכה

(1) בכ"י י': אריד אן אגזו = ארצה לעבור.

(2) "קצת מזה" ר"ל איזה דברים ששאלתי מהם. עיין ראב"ע.

(3) כן הוא בפ'. ובק': ארגון. ובכ"י י': אלארדן.

(4) "מהם ששים עיר" על גבול אלמוגב ולמטה י"ג וי"ד העתיק כל חבל כמשמעו ולא

ידעתי למה תרגם ארגוב באלמוגב.

- 4 ומר לקומך וקל להם אנכם גאיוון פי תלם אלותכם בני עשו אלמקימין
 בשעיר פסיגאפונכם פאחדרו גרא: 5 לא⁽¹⁾ תתחרשו בהם פאני לים
 מעטיכם מן בלדהם ולא וטי קדם לאן וראתה לעשו אעטית גבל ישעיר:
 6 כל איתרו מנהם טעאמא בתמן פבלוה ומאא פאשרבוה: 7 לאן
 אללה רבך קר בארך לך פי גמיע אעמאלך ואחסן עליך⁽²⁾ ענד מסירך 5
 פי אלבר אלעטים פהדה ארבעין סנה אללה רבך מעך לס יעוזך שיא⁽³⁾:
 8 פגזנא אלותנא בני עשו אלמקימין בשעיר מן טריק אלבידא ואילת
 ועציון נבר ולינא ורחלנא טריק בדיה מואב: 9 פקאל אללה לי לא
 תחאצר אלמואביין ולא תתחרש בהם פאני לא אעטיכם מן בלדהם
 חווא אן לבני לוט געלת עאר וראתה: 10 וכאן אלמחיבין⁽⁴⁾ אקאם
 בהם קבלהם קום כביר ורפיע ובתיר כאלגבארין: 11 והם יחסבון
 אלטיגעא כאלגבארין ואלמואביין יסמנהם מחיבין⁽⁵⁾: 12 ואמא פי שעיר
 פאקאם אלהורין קבל בני עשו חתי אתו פקרצוהם ואנפדוהם מן
 בין אידיהם ואקאמו פי מכאנהם כמא צנע אל אסראיל בבעין חוזה
 אלדי אעטאהם אללה: 13 אלאן קומו אעברו ואדי זרד פעברנאה: 15
 14 וכאנת גמלה אלאיאם מנד סרנא מן רקים ברנע אלי אן עברנא
 ואדי זרד תמאניה ותלתין סנה אלי אן פני גמיע אלקום אלמחארבין מן
 אלעסבר כמא קסם אללה עליהם: 15 וואפה מן ענד אללה⁽⁶⁾ חלת
 בהם לאהאמתהם אלי אן פנו: 16 פלמא פני גמיעהם מן בין אלאמה:
 17 קאל אללה לי תכלימא: 18 אנת גאיו אליום תלם מואב אלדי הו
 עאר: 19 פתקרב מן בני עמון פלא תחאצרהם ולא תתחרש בהם פאני
 לא אעטיך מן בלדהם חווא אד געלתהא לבני לוט חווא: 20 ודי תחסב
 איצא מן בלד אלגבארין לאן אלגבאברה אקאמו בהא קבלהם ואלעמאניין
 יסמנהם די אלהים⁽⁷⁾: 21 קום כביר ורפיע כאלגבארין אנפדהם אללה
 מן בין אידיהם פקרצוהם וגלסו מכאנהם: 22 כמא צנע לבני עשו 25
 אלמקימין בשעיר אד אנפל אלהורין מן בין ידיהם פקרצוהם ואקאמו
 מכאנהם אלי הדא אליום: 23 ואלעיון אלמקימון ברפח⁽⁸⁾ אלי גזה

(1) פי: מן אן ועינו ונשמרתם מאד משתתגרה בם.

(2) והטיב עמך ומטעם הוה תרגם אונקלוס: ספק לך צרכך.

(3) לא תחסיר אותך דבר.

(4) עיין מה שהעירנו בראשית י"ד ה'.

(5) האמים לפנים יושב ביניהם עם גדול ורם ורב כענקים והם (ר"ל האמים והעם היושב ביניהם) נחשבו לרפאים כמו הענקים והמואבים קראו להם אמים.

(6) מוכה מאת ד' וכן תרגם אונקלוס: מהא.

(7) אנשי מוזמות ואונקלוס תרגם: השבני.

(8) וכן בת"א: רפח. וכן תרגם הער אדר במדבר ל"ד ד'.

הוא אלמוצע: ³² ופי' הוא אלאמר אפלא תומנן באללה רבבם⁽¹⁾:
³³ אלסאיר נורה אמאמכם פי' אלטריק ליצלה לכם מבאנא לגזולכם
 ובאלנאר לילה ליציכם⁽²⁾ אלטריק אלדי תסלכונה ובאל גמאם נהארא:
³⁴ פסמע אללה בלאמכם פסנט וקסם קאילא: ³⁵ אן ראי רגל מן
 האולי אלנאם הוא אלגיל אלרד' אלבלד⁽³⁾ אלדי אקסמת באעטאיה
 לאבאיכם: ³⁶ סוי כלב בן יפנה פאנה יראה ולה אעטי אלבלד אלדי
 סלכה ולבניה למא אתבע טאעה אללה: ³⁷ איצא על' וגד אללה
 בסבב מא חדת אד' תאחרתם⁽⁴⁾ קאילא איצא אנת לא תדכלה:
³⁸ יהושע אבן נון אלקאים בין ידיך הו ידכלה פשדדה פאנה יורתה
 לבני אסראיל: ³⁹ ואטפאלכם אלדין קלתם אנהם יכונון גנימ' ובנוכם
 אלדין הם אליוס לא יערפון לירא ושרא הם ידכלונה ולהם אעטיה
 פיוחוונה: ⁴⁰ ואמא אנתם פולו וארחלו פי' אלבר אלי טריק בחר
 אלקלום: ⁴¹ פאגבתמוני וקלתם קד אטאנא ללה ונחן נצעד פנחארב
 כמא אמרנא אללה רבנא פתקלד כל ואחד מנכם אלתא חרבה
 ובאדרתם⁽⁵⁾ לתצעדו אלי אלגבל: ⁴² פקאל אללה לי לא תצעדו ולא
 תחארבוהם פאני לים נורי מעכם לילא תנסדמו בין ידי אעדאיכם:
⁴³ פקלת לכם דלך ולא קבלתם כל נאלפתם אללה ותוקחתם עלי צעוד
 אלי אלגבל: ⁴¹ פכרג אלאמוריין אלמקימון פי' דלך אלגבל תלקאכם
 פכלבוכם כמא ילסע אלנחל⁽⁶⁾ וחטמוכם⁽⁷⁾ פי' שעיר אלי חרמה:
⁴⁵ ²⁰ פרזעתם באכין בין ידי אללה פלם יסמע צותכם ולא אגאבכם:
⁴⁶ פאקמתם פי' רקים מדה טוילה שביה' בסאיר מא אקמתם⁽⁸⁾:

ב

¹ תם ולינא ורחלנא פי' אלבר אלי טריק בחר אלקלום כמא
 אמרני אללה ואסתדרנא גבל שעיר מדה טוילה: ² תם כלמני אללה
²⁵ תכלימא: ³ הסבכם מן אלאחאטה' בהוא אלגבל ולו ענה שמאלא:

(1) העתיק בלשון שאלה "האם אינכם מאמינים וכו'".

(2) "לחאיר לכם" ובכ"י י' ובפ': ליריכם = להראותכם.

(3) כן הוא בק' ובפ' מבלי העתקת מלת טובה שאינה נמצאת בבמדבר י"ד כ"ג.
 ובכ"י י': אלבלד אלגיר.

(4) כן הוא בכ"י י' ובפ' "בגלל מה שקרה כאשר אחרתם" ונראה שענינו כאשר שבתם
 עוד מאחרי ד' וזה כמעשה הסלע. ועיין רמב"ן ובק': בסבבכם = בגללכם. בלי הוספה.

(5) "ומהרתם" ועיין בשרשים לאבן גנאח בשרש הין בההערת 58.

(6) "כאשר ינשכו הדבורים" ועיין ראב"ע.

(7) וכן תרגם וכתותי תהלים פ"ט כ"ד "ואחטם" מגזרת כתת.

(8) ר"ל שישבו בקרש י"ט שנה. עיין רש"י. ראה תשובת רונש סימן 34 שהשיג על
 תגאון ואמר כי הכף ביימים הוא כמו הימים.

14 פאגבתמוני וקלתם מא אעלה אן יעמל הוא אלאמר אלדי קלתה:
 15 פאזדת מן אסבאטכם רגאלא חבמא מערופין פגעלתהם ריסא
 עליכם ריסא אלוך וריסא מיין וריסא למסין וריסא עשראת וערפא עלי
 אסבאטכם: 16 ואמרת חבאמכם פי דלך אלוקת קאלא אסמעו פי מא
 בין אבותכם ואחבמו באלעדל בין כל רגל ואכיה וציפה: 17 לא תחאבו
 אלוזה פי אלחכם ואסמעו פי אלצגור כאלכביר ולא תחדרו אחדא
 פאן אלחכם חו ללה ואי אמר צעב עליכם אהפעזה אלי חתי אנטר
 פיה⁽¹⁾: 18 ואוציתכם פי דלך אלוקת בגמיע אלאמור אלתי וגב אן
 תצנעוהא: 19 תם רחלנא מן הרב וסרנא תלך⁽²⁾ אלבריה אלעטימה
 אלמזופה אלתי ראיתמוהא עלי טריק גבל אלמוריין כמא אמרנא
 אללה רבנא חתי גינא אלי רקים ברנע: 20 פקלת לכם קד גיתם
 אלי גבל אלמורי אלדי אללה רבנא מעטינאה: 21 אנטר קד געל
 אללה רבך אלבלד בין דרך אצער פחזה כמא וערך אללה אבאך לא
 תבך ולא תרעד: 22 ותקדם אלי כתיר מנכם פקלתם נבעת ברגאל
 בין דינא ירמו לנא אלבלד וירדון עלינא גואבא ען אלטריק אלדי נצער
 פיה ואלקרי אלתי נדבל אליהא: 23 פחסן דלך ענדי פאזדת מנכם אתני
 עיטר רגלא רגלא ואחדא מן כל סבט: 24 פולו וצעדו אלי אלגבל וגאו
 אלי ואדי אלענקוד וראמזה: 25 ואזלו מעהם מן תמר אלארין ואחדרוה
 אלינא וררו עלינא גואבא וקאלו אן אלבלד אלדי אללה רבנא מעטינאה
 לגיד: 26 פלם תשאו אלצעוד אליה וכאלפתם אמר אללה רבכם: 20
 27 ותברסותם⁽³⁾ פי אכביתכם וקלתם מן שנאה אללה לנא אברגנא מן
 בלד מצר ליסלמנא פי יד אלמוריין פינפדונא: 28 אלי אין נחן צאעדון
 ואזותנא אמאסו⁽⁴⁾ קלובנא בקולהם אן אלקום אכתר וארפע מנא ואן
 קראהם כבאר וחצינה תדאני אלסמא חתי בני אלגבאברה ראיןאהם
 תם: 29 פקלת לכם לא תראהבוהם ולא תאפוחם: 30 אללה רבכם
 אלסאיר נורה בין ידיכם⁽⁵⁾ הוא יחארב ענכם בגמיע מא צנע במצר
 כחצרתכם: 31 וכמא ראית פי אלבלד אן אללה רבך חמלך כמא יחמל
 אלמר ולדה אישפאקא⁽⁶⁾ פי כל טריק סרתם פיהא אלי אן גיתם אלי

(1) „כדי שאעניין בו“.

(2) בן הוא כבי יי וב"ק. וב"פ: אלי תלך.

(3) ההעתקה הזאת נזכרת בפירוש בן כלעים ויאמר שענין המלה הזאת הוא: אלתלם

וקלה ארצא = התרעומה ומיועז החסתקות.

(4) כ"פ: אדאבו. הגאון השתמש במלה הרומה לעברית ולארמית כנו שעישה ג"כ

ישעיה ג' ד'.

(5) „אשר אורו הולך לפניכם“ וכן תרגם בפסוק ל"ג.

(6) „בחמלתו“.

ספר דברים

א

1 הדה אלכלמאת אלתִי כלם כהא מוסי בני אסראיל פי עבר
אלארדן פי ברֹחֵה אלבידא מקאבל אלקלוס⁽¹⁾ בין פארן ובין תופל
5 ולבן וחצרת ודי אלדחב: ² עלי מסאפה אחד עשר יומא מן חרב⁽²⁾ עלי
טרוק גבל שער אלי רקים ברנע: ³ פלמא כאן פי אלסנה אלארבעין
פי אליום אלאל מן אלשהר אלחאדי עשר כלם מוסי בני אסראיל בגמיע
מא אמרה אללה אליהם: ⁴ בעד פתחה בלד סיחון⁽³⁾ מלך אלמורין
אלמקים פי חשבון ועיג מלך אלבתניה אלמקים פי עשתרות פי אדרעאת:
10 ⁵ פי עבר אלארדן פי בלד מואב אמען מוסי פי ביאן הדה אלתוריה
קאילא: ⁶ אללה רבנא קאל לנא פי חרב חסבכם אלמקאם פי הדה
אלגבל: ⁷ ולו וארחלו ואדכלו אלי גבל אלמורי וגמיע גיראנה פי
אלגור ואלגבל ואלסהל ואלדארום וסאחל אלבחר בלד אלבנעאנין
ואללבנאן אלי נהר אלכביר נהר אלפראת: ⁸ ואנמרו קד געלת אלכלד
15 בין ידיכם אצערד⁽⁴⁾ וחוזוהא כמא קסם אללה לאבאיכם אברהם ואסחק
ויעקוב אן יעטיהם ולנסלהם בעדהם: ⁹ וקלת לבם פי דלך אלוקת
לא אסתטיע וחדִי אן אחתמלבם⁽⁵⁾: ¹⁰ אד אללה רבכם בתרכם
פהודאכם אליום כמאכב אלסמא בתרה: ¹¹ ואסל אללה אלאה
אבאיכם אן יויד פִיכם מתלבם אלף מרה ויבארך פִיכם כמא ועדכם⁽⁶⁾:
12 כִּיִּן אחתמל וחדִי תקלכם וקצצכם⁽⁷⁾ ונצאמאתכם: ¹³ האתו לבם
ברגאל חכמא פהמא מערופין לאסבאטכם אצירדם ריסא עליכם:

(1) בכ"ו י': בחר אלקלוס = ים סוף.

(2) "ברחוק יומ מן חרב".

(3) "אחר שבבש ארץ סיחון".

(4) "על".

(5) בק' נוסף אן אחרון ונראה כי זה טעות.

(6) "ואשאל מאת ד' אלהי אבותיכם להרכיב אתכם".

(7) "קורותיכם" וכן תרגם הגאון מלת משא בכל מקום.

פִּיכּוֹן סָהֶם נָחֻלְתָּנָא נֶאֱקָצָא: ⁴ וְלוֹ חֲתִי יוֹאֲפִי אֶלְטִלָּאֻק לְבִנִי אִסְרָאֵיל¹
 לְבָקִית חֲצִתְהוֹן מִזְאֲרָה עָלֵי חֲצָה אֶלְסִבֵּט אֶלְדֵּי יִתְוֹגֵן מִנָּה וְנֶאֱקָצָה מִן
 חֲצִתְנָא: ⁵ פֶּאֶמֶר מוֹסִי בְּנִי אִסְרָאֵיל עֵן קוּל אֱלֹלָה וְקֹאֵל לָהֶם נַעֲמָא
 קֹאֵל סִבֵּט וְלֹד יוֹסֵף: ⁶ וְהִדָּא מָא אִמֵּר אֱלֹלָה בְּהָ פִי חֲבִים בְּנֵאֲת
 צִלְפָּחֶדֶז² אֵן יִתְוֹגֵן בְּמִן חֶסֶן עֲנִדְהֵן לְבִן יִכּוֹן מִן עֲשִׂירָה סִבֵּט אֲבִיהֵן³: ⁵
⁷ חֲתִי לֹא תִדּוֹר חֲצָה אֶלְנַחֲלָה לְבִנִי אִסְרָאֵיל מִן סִבֵּט אֱלִי סִבֵּט בֵּל
 יִלּוֹם בֵּל סִבֵּט מִנְהֶם נַחֲלָה אֲבִיָּה: ⁸ וְבִדָּא חֲבִים בֵּל בְּנֵת⁴ תִּרְתִּי נַחֲלָה
 מִן בַּעֲיָן אִסְבֵּאֻט בְּנִי אִסְרָאֵיל פִּלְאָחַד מִן עֲשִׂירָה סִבֵּט אֲבִיָּהָא תִּבּוֹן
 זִוְגָה לְבִי יִרְתִּי בֵּל סִבֵּט מִנְהֶם נַחֲלָה אֲבִיָּה⁵: ⁹ וְלֹא תִדּוֹר אִיָּה נַחֲלָה
 בִּאֲנֵת מִן סִבֵּט אֱלִי סִבֵּט אֲזֵר בֵּל יִלּוֹם בֵּל סִבֵּט מִן בְּנֵי אִסְרָאֵיל נַחֲלָתָה: ¹⁰
¹⁰ פִּצְנַע בְּנֵאֲת צִלְפָּחֶד בְּמָא אִמֵּר אֱלֹלָה מוֹסִי: ¹¹ פִּצְאֲרַת מַחֲלָה
 וְתִרְצָה וְחִגְלָה וּמִלְכָּה וְנוֹעָה בְּנֵאֲת צִלְפָּחֶד נִסְאָא לְבִנִי אַעֲמָאֻקִּין:
¹² אֶלְדִּין מִן עֲשִׂירָה בְּנֵי מִנִּישָׁה אֲבִן יוֹסֵף פִּבְקִית נַחֲלָתְהֵן פִּי עֲשִׂירָה סִבֵּט
 אֲבִיָּהֵן: ¹³ הִדָּה אֱלִזְצִאִיא וְאֶלְאֲחִכָּאֻם אֱלִתִּי אִמֵּר אֱלֹלָה בְּהָא מוֹסִי אֱלִי
 בְּנֵי אִסְרָאֵיל פִּי בִידָאֲת מוֹאֲב עָלֵי אֶרְדִּין יִרְחוּ: ¹⁵

⁽¹⁾ ואף כי יבוא היכל לבני ישראל תשאר נחלתן נוספת על חלק השבט אשר תהיינה להם לנשים ונגרעה מן נחלתנו.

⁽²⁾ „במשפט בנות צלפחד“.

⁽³⁾ „אך יהיה ממשפחת מטה אביהן“.

⁽⁴⁾ „וכן משפט כל בת“.

⁽⁵⁾ „למען יירש כל שבט מהם נחלת אבותיו“.

טרה עליה אניה בלא תעמֹד: ²³ או אוקע עליה אִי חָגַר כאן בלא עלם
פמאת והו פי דלך לים בעדֹ לה ולא טאלב שרֵה: ²⁴ פלתחבם
אלגמאעִה בין אלקאתל ובין אלולִי בהדה אלאחכאם: ²⁵ ותזלין הדא
אלקאתל מן יד אלולִי ותרהִה אלי קריִה־המאה אלתי הרב אליהא ויקים
5 בהא אלי מות אלאמאם אלכביר אלדי מסחִי ²⁶ בדהן אלקדם: ואן
הו זארג ען הדִ קריִה־המאה אלתי הרב אליהא: ²⁷ פאנאבה ולי
אלדם זארג ען הדִ קריִה־המאה פקתלה פלא תאר לה: ²⁸ בל
יגלם פי קריִה־המאה אלי מות אלאמאם אלכביר ובעד דלך רגע אלי
ארין הווה: ²⁹ פלתבן הדה לבם רסום חבם עלי מר אגִיאלבם פי גמיע
10 מסאבנבם: ³⁰ כל מן קתל נפסא עאמדא ³¹ פבוקל יסאהדין אקתלוה
ואמא שאהד ואהד פלא ישהד עליה פיקתל: ³² ולא תאזלו דיִה ען
נפס קאתל יגב עליה אלקתל ³³ בל יקתל קתלא: ³⁴ ולא תאזלו מנה
איצא דיִה פתהרבוהא אלי בעין קרי אלחמי ליעוד פיסבן אלבלד בעד
מות אלאמאם ³⁵ ולא תדנסו אלבלד אלדי ספכה אלא כרם סאפכה: ³⁶ ולא
15 ידנסו אלבלד אלדי אנתם מקימון בה אלדי נורי סאבן פיה פאני אללה
נורי סאבן פמא בין בני אסראיל:

לו

1 תם תקדֹם ריסא אבא עשירִה בני גלעד אבן מכיר אבן מנשה
20 מן עשאר בני יוסף פקאלו בין די מוסי ואלא ישראל וריסא אבא בני
אסראיל: ² אן אללה אמר סִדנא באן יעטי אלבלד נחלה באסהם לבני
אסראיל ואמרה אצא באן ידפע ³ נחלה צלפחד אצינא לבנאיתה:
3 פנכאף אן יצרן נסאא לזאחד מן אסכאט בני אסראיל ⁴ פתנקין
נחלתהן מן נחלה אבאניא ותויד עלי הצֵה אלסבט אלדי יתווגן מנה

(1) „או הפיל, עליו איזה אבן שיהיה בלי דעת ומת ועם זה לא היה אויב לו וכו'.”

(2) „המשוח.”

(3) ר"ל אין לדרש הרם ממנו.

(4) „בזדון.”

(5) תרגום אונקלוס: די הוא חייב למקטל.

(6) „ולא תקחו גם כן ממנו כופר כדי שיטום אל אחת מערי המקלט לשוב לשבת בארץ אחרי מות הכהן” עיין ספרי ומכלל יוצי ותתרגומים. ולפי זה הפסוק מדבר לתורג כמזכיר. וכבי י: אלי מות וזה מסכים עם פירוש רש"י והכתוב מדבר בהורג כשוגג שלא לוקח כפר כדי שישכח אל אחותו קודם מות הכהן.

(7) „וצוהו גם כן לתת.”

(8) „וגירא פן תהיינה נשים לאחר מושבטי בני ישראל.”

ואפני' להא הואליהא תעטוהם⁽¹⁾: 3 פתבון אלקרי סבני להם ואפניתהא
 תבון לכהאימהם וסרחתם וסאד חיואנהם: 4 ואפני' אלקרי אלתי
 תעטוהא אליואניין מן בארג האיט אלקרי' אלף דראע מסתדירא:
 5 תם אמסחו מן בארג אלקרי' אלי גהה אלמשרק אלפי דראע ואלי
 גהה אלגנוב אלפי דראע ואלי גהה אלמערב אלפי דראע ואלי גהה⁵
 אלשמאל אלפי דראע ואלקרי' פי וסטהא פדלך יבון להם מקדאר
 אפני' אלקרי: 6 ואלקרי אלתי תעטוהא אליואניין מנהא סת קרי
 אלחמי אלתי תעולונהא⁽²⁾ ליהרב אליהא אלקאתל ואציפו אליהא
 אתנתין וארבעין קרי': 7 פיציד גמיע אלקרי אלתי תעטוהם תמאן
 וארבעין קרי' ואפניתהא: 8 פהדה אלקרי אלתי תעטוהם מן חוז בני
 אסראיל פממן אבד בתירא בחרו וממן אבד קלילא קלל' וליעט כל
 סבט עלי קדר נחלתה⁽³⁾: 9 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 10 מר
 בני אסראיל וקל להם אדא אתם גותם אלארדן אלי בלד בנעאן:
 11 תסמ' (לכס דלך קרי חמי יהרב אליהא א' קאתל קתל נפסא
 סהוא: 12 פתבון תלך אלקרי תחמי' מן אלולי ולא יקתל חתי יקום¹⁵
 בין ידי אלגמאעה פיהבמין עליה בלד⁽⁴⁾: 13 ואלקרי אלתי תעולונהא
 סת קרי חמי תבון לכס: 14 ותלאת מנהא מן עבר אלארדן ותלאת
 מנהא פי בלד בנעאן תבון קרי חמי: 15 לבני אסראיל⁽⁵⁾ ואלגריב
 ואלדביל פמא בינכם ליהרב אליהא כל מן קתל נפסא סהוא: 16 ואן
 כאן צרבה באני' חריר פקתלה פהו קאתל יסתחק אלקתל': 17 ואן
 צרבה בחגר מקבוי' במקדאר מא ימות בה פקתלה פהו קאתל יסתחק
 אלקתל: 18 או צרבה באני' נשב מקבוי' במקדאר מא ימות בה
 פקתלה פהו קאתל יסתחק אלקתל: 19 וולי אלדס יקתלה אדא צארפה
 בחק⁽⁶⁾: 20 ואן דפעה בשנאה או טרה עליה שיא בתעמד⁽⁷⁾ פקתלה:
 21 או צרבה בידה בעדו' פקתלה פהו קאתל יסתחק אלקתל וולי²⁵
 אלדס יקתלה אדא פאגאה בחק: 22 ואן דפעה בגתה בלא בגצה או

(1) פי: תעטוהם איאהא.

(2) „אשר תבדילו מהן“.

(3) „ותן כל שבט לפי נחלתו“.

(4) הגאון העתיק והקדומים כמו וקראתם.

(5) „ושפטו אותו כזה“ ר"ל למיתתו.

(6) הגאון לא העתיק טלת תחיינה מפני שזה הפסוק דבק עם הפסוק שלפניו. ודגוש בתשובותיו סימן 177 חזקונו והשיג עליו וזה דעת הראב"ע.

(7) „רוצה הוא שיהיב מיתה“.

(8) „ואם תבחו באבן הנאהות ביד אשר יש בה שיעור להמית“ עיין ת"א ות"י.

(9) תרגום אונקלוס: מן דינא הוא וקטלנה וכן בפסוק כ א.

(10) „בודוק“.

אלגטוב אלי עקרבין⁽¹⁾ ויעבר אלי צן פיבון כרוגה אלי גטוב רקים
 ברנע ליכרג אלי רפה ויעבר אלי מאול: ⁵ ויסתדיר מן מאול אלי
 ועדי אלעריש ויבון כרוגה אלי אלכחר: ⁶ ואלחד אלגרבי⁽²⁾ יבון
 לבם אלכחר אלכביר ותלמה: ⁷ והדא יבון לבם אלחד אלישמאלי מן
⁵ אלכחר אלכביר תחדו⁽³⁾ אלי גבל הור: ⁸ ומנה אלי חמאה פיבון
 כרוגה אלי צרד: ⁹ ויכרג אלי זפרן וינתחי אלי חצר עינן: ¹⁰ והדו
 לבם אלחד אלישרקן מן חצר עינן אלי פאמיה⁽⁴⁾: ¹¹ וינחדר מן פאמיה
 אלי דפני מן שרקי אלעין וינחדר ויצרב אלי גאנב בחר גנסר⁽⁵⁾
 שרקא: ¹² וינול אלי אלחרון ויבון כרוגה אלי אלכחרה אלמיתה הדה
¹⁰ תבון לבם הדוד אלבלד מסתדירא: ¹³ פאמר מוסי בני אסראיל ען
 קול אללה⁽⁶⁾ הדא אלבלד אלמהדוד תלועיה⁽⁷⁾ כאסהם כמא אמר
 אללה אן יעטי לתסעה אסבאט ונצף: ¹⁴ אד קד אכל סבט ראובן וסבט
 גד ונצף סבט מנשה נחלתהם לביות אבאיהם⁽⁸⁾: ¹⁵ הדאן אלסבטאן
 ואלנצף אכלו נחלתהם מן עבר ארדן ויהיו אלישרקן: ¹⁶ תם כלם
¹⁵ אללה מוסי תכלימא: ¹⁷ הדה אסמא אלגאאל אלדין יקסמון לבם
 אלבלד אלעור אלמאמם ויהושע בן נון: ¹⁸ ושריפא מן כל סבט כדוה
 ליקסם אלבלד: ¹⁹ והדה אסמאיהם מן סבט יהודה כלב בן יפנה: ²⁰ ומן
 סבט שמעון שמואל בן עמיהוד: ²¹ ומן סבט בנימין אלידד בן בסלון:
²² ומן סבט דן בקי בן יגלי: ²³ ומן בני יוסף מן סבט מנשה חננאל בן
²⁰ אפר: ²⁴ ומן סבט אפרים קמואל בן ישפטן: ²⁵ ומן סבט זבולן
 אליצפן בן פרנך: ²⁶ ומן סבט ישישבר פלטיאל בן עון: ²⁷ ומן סבט
 אשר אחיהוד בן ילמי: ²⁸ ומן סבט נפתלי פדהאל בן עמיהוד: ²⁹ האולי
 אלדין אמר אללה אן יקסמו לבני אסראיל בלד כנעאן:

לה

²⁵ ¹ תם כלם אללה מוסי פי בידאת מואב עלי ארדן ויהא קאילא:
² מר בני אסראיל באן יעטו לללזאנין מן נחלה הוזהם קרי יסכטונהא

⁽¹⁾ ר"ל למקום העקרבוס. הגאון לא העתיק "למעלה" אלא במלת "אלי" וכן תרגם בפסוק ח' מלת "לבא".

⁽²⁾ "ותגבול חמוערבי ויהיה היום הגדול וגבולו".

⁽³⁾ רשב"ם: תחתיו לשון תחום וגבול.

⁽⁴⁾ תרגום וינחן: לאפמאי וכן תרגם בפסוק י"א רבלה דפני.

⁽⁵⁾ ת"א: על כף ים גנסר.

⁽⁶⁾ "על פי ה'".

⁽⁷⁾ "וזאת הארץ לגבולותיה אשר תחלקו".

⁽⁸⁾ "כי כבר לקחו שבט ראובן ושבט גד וחצי שבט מנשה נחלתם לבית אבותם".

אֲרַבְעִין לְכָרוֹג בְּנֵי אִסְרָאֵל מִן בְּלַד מִצְרַיִם אֱלֹהִים אֱלֹאֵל מִן אֱלֹהֵי הָאֱרֶצֶת
 אֲלֵצָאמִם: ³⁹ וְכָאֵן לֹה מֵאִידָהּ וּתְלָאֵת וְעִשְׂרוֹן סִנֵּה לְמֹא מֵאֵת הַנֶּאֱדָ:
⁴⁰ חֵם בָּאֵן זָכָר מֹא סִמֵּעַ אֲלֵכְנַעֲאֵל¹ מֶלֶךְ עֶרֶד וְהוּ סֹאבֵן אֲלֵדָארוֹם
 פִּי בְלַד בְּנֵעָאֵן בְּמִנֵּי בְנֵי אִסְרָאֵל: ⁴¹ וְרַחֲלוּ מִן חֵם וּנְזֹלוּ פִי צִלְמִנָה:
⁴² וְרַחֲלוּ מִנְהָא וּנְזֹלוּ פִי פִּוֶּנִּן: ⁴³ וְרַחֲלוּ מִנְהָא וּנְזֹלוּ פִי אֲבֵת: ⁴⁴ וְרַחֲלוּ
 מִנְהָא וּנְזֹלוּ פִי עִי אֲלֵמִנְאֹז² פִּי בְלַד מִזְאֵב³: ⁴⁵ וְרַחֲלוּ מִנְהָא וּנְזֹלוּ
 פִי דִיבֵן גֵּד: ⁴⁶ וְרַחֲלוּ מִנְהָא וּנְזֹלוּ פִי עֵלְמֵן דְּבִלְתִּימָה: ⁴⁷ וְרַחֲלוּ מִנְהָא
 וּנְזֹלוּ פִי זָבָאֵל אֲלֵעֲבָרִים⁴ בֵּין יְדֵי נָבוֹ: ⁴⁸ וְרַחֲלוּ מִנְהָא וּנְזֹלוּ פִי בִידָאֵת
 מִזְאֵב עֲלֵי אֶרֶדֶן יַרְחוֹ: ⁴⁹ פְּנֹזֹלוּ עֲלֵי אֲלֵאֶרְדֵּן מִן בֵּית יִשְׁמֵת אֵלֵי מֶרֶג
 יִשְׁטִים וְדֹלֶךְ בִּידָאֵת מִזְאֵב⁵: ⁵⁰ פְּכֹלֶם אֲלֵלָה מִזְסִי פִי בִידָאֵת מִזְאֵב
 עֲלֵי אֶרֶדֶן יַרְחוֹ תְּבִלִּימָא: ⁵¹ מֶר בְּנֵי אִסְרָאֵל וְקָל לֹהֵם אֲנִתִּם גְּאִיזוֹן
 אֲלֵאֶרְדֵּן אֵלֵי בְלַד בְּנֵעָאֵן: ⁵² פֶּאֶקְרָצֹו זָמִיעַ אֵהֵל אֲלֵבְלַד מִן בֵּין יְדִיבִם
 וְאִבִּידוּ זָמִיעַ מִזְרַפְאֵתֵהֶם⁶ וְאִצְנֵאִם מִסְּבִיכָאֲתָהֶם וּבִיעָהֶם תִּנְפִּדוּהָ:
⁵³ וְאֵדָא קֶרְצַת־מִוְחָם פֶּאֶסְכְּנוּ אֲלֵבְלַד פֶּאֶנִי קֶד אַעֲמִיתֵכֶם אִיֵּאֵה⁷:
⁵⁴ וְתוֹזְעוּהָ⁸ בִּאֲסָהֶם לַעֲשָׂאֲרֵכֶם לְלִכְתִּיד כְּתִירוֹ נַחֲלָתָה וְלִלְקָלִיל קִלְלוּהָ:
⁵⁵ וּמִן זָרָג לֹה אֲלֵסָהֶם פִּי אִי מוֹזֵעַ פְּלִיכֵן לֹה וְעֲלֵי אֲסָבֵאֵט אֲבֵאִיבִם
 תוֹזְעוּהָ: ⁵⁶ וְאֵן לֹם תִּקְרָצֹו אֵהֵל אֲלֵבְלַד מִן בֵּין יְדִיבִם פִּיִּצִיר מֹא תִבְקוּנָה
 מִנְהֶם כֹּאבֵר פִּי עִיזִנְכֶם וּבְמִסָּאֵל פִּי גִנוּבֵכֶם⁹ וְיִצְאִיקוּכֶם פִּי אֲלֵבְלַד אֲלֵדִי
 אֲנִתִּם מִקִּימוֹן פִּיהָ: ⁵⁷ פֶּאֶכּוֹן בְּמֵאִי קֶצֶדֶת אֵן אִצְנֵעַ בְּהֶם אִצְנֵעָה בְּכֶם:

20

לד

¹ חֵם כֹּלֶם אֲלֵלָה מִזְסִי תְּבִלִּימָא: ² מֶר בְּנֵי אִסְרָאֵל וְקָל לֹהֵם
 אֲנִתִּם דֶּאֱלִילֵן אֵלֵי בְלַד בְּנֵעָאֵן פֶּהֲדָה הַדוּד אֲלֵבְלַד אֲלֵדִי יִהְיֶעַל לִבִּם
 נַחֲלָה¹⁰: ³ פִּיבְתִּדִי לִבִּם אֲלֵחֶדֶד אֲלֵגִנוּבִי מִן בְּרִיֵּה צֵן אֵלֵי גִאֲנִב אֲדוּם
 פִּיכֵן מִן טוֹרֶף אֲלֵבְחִירָה אֲלֵמִיתָה אֲלִישְׂרָקִי¹¹: ⁴ חֵם יִסְתַּדִּיר לִבִּם

(1) וְאֵהֵר כֶּךְ חִיָּה הַרְבֵּר (הִדְרֹעַ) אִשְׁרֵי שְׁמִיעַ הַבְּנֵעִי" ר"ל הַמִּלְחָמָה אִשְׁרֵי נִלְחָמוּ
 יִשְׂרָאֵל עִם מֶלֶךְ עֶרֶד. עִי' רֵאבִי"ע. וּבִכְי' י': חֵם סִמֵּעַ מִבְּלִי הַחוּסָת.
 (2) עִי' לְמַעַלָּה כֹּא יֹא וְהַחֲעִירָה שֵׁם.
 (3) „בֶּאֱרֵץ מִזְאֵב".
 (4) ק': אֲלֵעֲבָרִימִין וּבִכְי' י' וּבִכְי' י' אֲלֵעֲבָרִין.
 (5) עֵד מוֹשִׁיָּר הַשְּׁטִיט וְהוּ עֶרְבַת מִזְאֵב עִי' רֵשִׁי.
 (6) עִי' וִיקְרָא כֹּא א.
 (7) וְכֹאֲשֶׁר הוֹרִשְׁתֶּם אוֹתָם (ר' לֹאֵת יוֹשְׁבֵי הָאֶרֶץ) תִּשְׁכּוּ בֶּאֱרֵץ כִּי כִבֵּר אֲנִי נִתְּתִיה לָכֶם".
 (8) וְתַחֲלִקוּ.
 (9) כְּמֹחַט בְּעִיטוֹכֶם וּכְמֹחַט שֶׁל סִקָּאִים בַּעֲדִיכֶם.
 (10) „אֵלֶּה גְבוּלוֹת הָאֶרֶץ אִשְׁרֵי תִשֶּׁל לָכֶם לְנַחֲלָה".
 (11) וְתַחֲלִיל לָכֶם גְּבוּל הַגֶּנֶז מִמְדָּבָר צֵן אֶל צֵד אֲדוּם וְיֵהִי (הַגְּבוּל) הַמִּזְרָחִי מִקְצֵה יַם הַמֶּלֶח".

סוֹאֲדָהָן וּסְמָאָה סוֹאֵד יֹאִיר: 42 וּמִצֵּי נֹכַח פֶּתַח קֶנֶת וּרְסָאֲתִיקָהָ
וּסְמָאָהָ נֹכַח עָלֵי אִסְמָהָ:

לג

1 וְהָיָה מֵרָאחֵל בְּנֵי אִסְרָאֵל אֵד כָּרְגוּ מִן בְּלַד מִצֵּר עָלֵי גִיּוֹשָׁהָם
5 בִּיד מוֹסִי וְהָרוֹן: 2 פֶּכֶתֶב מוֹסִי כְרוּגָהָם אֵלֵי מֵרָאחֵלֶם⁽¹⁾ עָלֵי קוֹל
אֱלֹלָהּ וְהָיָה מֵרָאחֵלֶם לְכְרוּגָהָם: 3 אֵד רָחֵלוּ מִן עֵין שֶׁמֶם פִּי אֱלִישָׁהָר
אֱלֹאֵל פִּי אֱלִיּוֹם אֱלִצְאָמָם עֶשֶׁר מִנֶּה וְדִלֶךְ מִן גֹּד אֱלִפְסָה פֶּכֶרֶג בְּנֵי
אִסְרָאֵל בִּיד רַפְיֵעָה בַּחֲצֵרָה גְמִיעַ אֱלִמְצֵרִיין: 4 וְהֵם יִדְפְּנוּן אֱלִדִין
קִתְלָהֶם אֱלֹלָהּ פִּיהֶם מִן כָּל כֶּבֶד וְצִנֵּעַ אַחֲבָאמָא בְּמַעֲבֹדָתָהֶם:
10 5 פֶּרָחֵלוּ מִן עֵין שֶׁמֶם וְנֹזְלוּ פִּי סִכֶּת: 6 וְרָחֵלוּ מִן תָּם וְנֹזְלוּ פִּי אִיתֶם
פִּי טֶרֶף אֱלִבְרָיָה: 7 וְרָחֵלוּ מִן תָּם וְנֹזְלוּ פִּי פוּהָהּ חִירוֹת⁽²⁾ אֱלֹתִי פִּי
חֲצֵרָה בְּעַל צִפּוֹן וְנֹזְלוּ בֵּין יָדֵי מִגְדֵּל: 8 וְרָחֵלוּ מִן תָּם וְעִבְרוּ פִּי וּסְט
אֱלִבְחֵר אֵלֵי אֱלִבְרִיָּה תָם סָאֵרוּ מִסַּאפָּה תִּלְאֲתָהּ אִיָּם פִּי בְרִיָּה אִיתֶם
וְנֹזְלוּ פִּי מֵרָה: 9 וְרָחֵלוּ מִנְּהָא וְגָאוּ אֵלֵי אֵילִם וּכְאֵן פִּיהָ אֲתִנְתָּא
15 עֶשֶׂרָה עֵין מָא וּסְבַעֲיוֹן נִכְלָהּ פִּנְזֹלוּ הִנָּאךְ: 10 וְרָחֵלוּ מִנְּהָא וְנֹזְלוּ עָלֵי
אֱלִקְלוּם: 11 וְרָחֵלוּ מִן תָּם וְנֹזְלוּ פִּי בְרִיָּה סִין: 12 וְרָחֵלוּ מִן תָּם וְנֹזְלוּ
פִּי דְפִקָּה: 13 וְרָחֵלוּ מִנְּהָא וְנֹזְלוּ פִּי אֱלוּשׁ: 14 וְרָחֵלוּ מִנְּהָא וְנֹזְלוּ פִּי
רַפְיָדִים וְלֹם יִכֵּן תָּם מָא לִלְקוֹם יִשְׁרַבּוּנָה: 15 וְרָחֵלוּ מִנְּהָא וְנֹזְלוּ פִּי
בְרִיָּה סִינִי: וְרָחֵלוּ מִנְּהָא וְנֹזְלוּ פִּי מִקְאֲבֵר אֱלִמְשִׁתְּהִיין: 17 וְרָחֵלוּ
20 מִנְּהָא וְנֹזְלוּ פִּי חֲצֵרָת: 18 וְרָחֵלוּ מִנְּהָא וְנֹזְלוּ פִּי רִתְמָה: 19 וְרָחֵלוּ
מִנְּהָא וְנֹזְלוּ פִּי רִמֵּן פֶּרִץ: 20 וְרָחֵלוּ מִנְּהָא וְנֹזְלוּ פִּי לִבְנָה: 21 וְרָחֵלוּ
מִנְּהָא וְנֹזְלוּ פִּי רִסָּה: 22 וְרָחֵלוּ מִנְּהָא וְנֹזְלוּ פִּי קִהֲלָתָה: 23 וְרָחֵלוּ
מִנְּהָא וְנֹזְלוּ פִּי גָבֵל שֶׁפֶר: 24 וְרָחֵלוּ מִן תָּם וְנֹזְלוּ פִּי חֲרָדָה:
25 וְרָחֵלוּ מִנְּהָא וְנֹזְלוּ פִּי מִקְהֲלָת: 26 וְרָחֵלוּ מִנְּהָא וְנֹזְלוּ פִּי תַחַת:
25 27 וְרָחֵלוּ מִנְּהָא וְנֹזְלוּ פִּי תֵרָה: 28 וְרָחֵלוּ מִנְּהָא וְנֹזְלוּ פִּי מִתְקָה:
29 וְרָחֵלוּ מִנְּהָא וְנֹזְלוּ פִּי חִשְׁמִנָה: 30 וְרָחֵלוּ מִנְּהָא וְנֹזְלוּ פִּי מִסְרוֹת:
31 וְרָחֵלוּ מִנְּהָא וְנֹזְלוּ פִּי בְנֵי יַעֲקֹן: 32 וְרָחֵלוּ מִנְּהָא וְנֹזְלוּ פִּי חֵר אֱלִגְדָּגָד:
33 וְרָחֵלוּ מִנְּהָא וְנֹזְלוּ פִּי יִטְבַּחְתָּה: 34 וְרָחֵלוּ מִנְּהָא וְנֹזְלוּ פִּי עֵבֶרְנָה:
35 וְרָחֵלוּ מִנְּהָא וְנֹזְלוּ פִּי עֲצִין גִּבֵּר: 36 וְרָחֵלוּ מִנְּהָא וְנֹזְלוּ פִּי בְרִיָּה צֶן
30 הִי רִקִּים: 37 וְרָחֵלוּ מִנְּהָא וְנֹזְלוּ פִּי גָבֵל הוֹר פִּי טֶרֶף בְּלַד אֲדוּם:
38 פֶּצַעֵד הָרוֹן אֱלִאמָאם אֵלֵי גָבֵל הוֹר פִּמָּאת תָּם כְּאִמֵּר אֱלֹלָהּ פִּי סִנָּה

(1) ר"ל איך יצאו ממקום למקום. עיין ראב"ע.

(2) "ויחננו בפי החירות" ואפשר שחסר כאן ורגעו = וישבו. עיין שמות י"ד ב'.

סבט מן בני אֶסְרָאֵל נחלתה: ¹⁹ לֹאן לֹא נָחֹז מֵעַם שִׂיָּא מִן עֵבֶר
 אֶל־אֶרְדֵּן אֱלִי הַנֶּאֱדָר (אִדָּא קִבְצָנָא נחלתנא) ² מִן עֵבֶר אֶל־אֶרְדֵּן שְׂרָקִיא:
²⁰ קֹאֵל לֵהֶם מוֹסִי אֵן עֲנַעְתָּם הִיא אֶל־אֶמֶר וּתְגַדִּידָתֶם בֵּין יְדִי אֱלֹהֵי פִי
 אֶל־גִּישִׁי: ²¹ וְעֵבֶר לָכֶם בֶּל מְגִרָד פִּיכֶם אֶל־אֶרְדֵּן בֵּין יְדִיהֶם אֱלִי אֵן יִקְרִין
 אַעֲדָא מִן בֵּין יְדִיהֶם: ²² פֹּאֲדָא פִתַּח אֶלְבֶּלֶד בֵּין יְדִיהֶם פִּבְעֵד דִּלֵּךְ ⁵
 תִּרְגָּעִין תְּכֻנוּ אֲבִירָא עֵנֵד אֱלֹהֵי וְעֵנֵד אֶל אֶסְרָאֵל וּיְכֻן הִיא אֶלְבֶּלֶד לָכֶם
 חֲזֹא בֵין יְדִיהֶם: ²³ וְאֵן לֹם תַּעֲנֵנוּ בְּדֹאךְ פִּקֵּד אֲשִׁיתֶם לֵלָה פִּאֲעֵתְרֵנוּ
 כְּשִׁיתֵּיכֶם אִדָּא נִאֲלֵתְכֶם עֻקֻּבְתָּהּ ³: ²⁴ וְאֲבִינוּ לָכֶם קְרִי לֹאֲשִׁפְאֵלְכֶם
 וְחִטָּאִיר לְגִנְמֵכֶם וּמֵא גִרָג מִן פִּמְכֶם תַּעֲנֵעוּהוּ: ²⁵ קֹאֵלוּ לֵה עֵבִידֵךְ
 יַעֲנִיעוּן כִּמְא יִאֲמִרְהֶם סִדָּנָא: ²⁶ אֲשִׁפְאֵלְנָא וְנִסְאֲנָא וּמוֹאֲשִׁינָא וְסִאִיר ¹⁰
 בְּהִיאֲמֵנָא יְקִימוּן פִּי בֶלֶד אֶל־גִּישִׁי: ²⁷ וְעֵבִידֵךְ יַעֲבֵר מִנֶּהֱם בֶּל מְגִרָד
 לִלְגִישִׁי בֵין אֱלֹהֵי לִלְחָרֵב כִּמְא קֹאֵל סִדָּנָא: ²⁸ פֹּאֲמֵר לֵהֶם מוֹסִי וְאֶלְעֹזֵר
 אֶל־אֲמֵאִם וְהִוִּישֵׁעַ בֵּן נֹן וְרִיסָא אֲבָא גִמְאֵעָה בְּנִי אֶסְרָאֵל ⁴: ²⁹ וְקֹאֵל
 אֵן עֵבֶר מֵעַבְסֵם אֶל־אֶרְדֵּן בֶּל מְגִרָד לִלְחָרֵב בֵּין יְדִי אֱלֹהֵי חֲתִי יִפְתַּח
 אֶלְבֶּלֶד בֵּין יְדִיכֶם פִּאֲעִטְהֶם בֶּלֶד גִּרִּישֵׁם חֲזֹא: ³⁰ וְאֵן לֹם יַעֲבֵרוּ מְגִרְדִּין ¹⁵
 מֵעַבְסֵם פִּלְיָחוּזִי פִּימָא בִּינֵכֶם פִּי בֶלֶד כִּנְעָאן: ³¹ פֹּאֲגִאֲבוּהֶם וְקֹאֵלוּ גִמְיַע
 מֵא אֲמֵר אֱלֹהֵי בְּה עֵבִידֵךְ אֲנָא צִאֲנֵעוּן: ³² פִּנְחֵן נַעֲבֵר מְגִרְדִּין בֵּין
 יְדִי אֱלֹהֵי אֱלִי בֶלֶד כִּנְאֵעֵן חֲתִי יִחְצֹל לֵנָא הֹוֹ נחלתנא ⁵: מִן עֵבֶר
 אֶל־אֶרְדֵּן: ³³ פִּאֲעֵטִי מוֹסִי בְּנִי גֵד וְכִנִּי רֹאבוּן וְנִצֵּף סִבְט מְנִישָׁה אֲבִן יוֹסֵף
 בֶּלֶד מִמְלַכְהָ סִיחֹן מֶלֶךְ אֶל־אֲמוֹרִיִּין וְבֶלֶד מִמְלַכְהָ עֵיג מֶלֶךְ אֶלְכַּתְנִיָּה ²⁰
 בֶּל אֶרֶץ מֵעַ קִרְאָהָא אֶלְתִּי עֲלִי תִגְמָהָא מִסְתִּירָא ⁶: ³⁴ פִּכְנִי בְּנִי גֵד
 דִּיבִן וְעִטְרֵת וְעִרְעֵר: ³⁵ וְעִטְרֵת יוֹשֵׁן וְיִעֹזֵר וְיִגְבְּהָ: ³⁶ וּבֵית נִמְרָה
 וּבֵית הָרֵן קְרִי חֲצִינָה וְחִטָּאִיר גִּנִּם: ³⁷ וְכִנִּי רֹאבוּן בְּנִי חֲשִׁבוּן וְאֶלְעֵלָא
 וְקִרְיָתִים: ³⁸ וְכִנִּי וְכֵעֵל מֵעֵין מִנְקוּלָה אֲסִמְאֵהֶן וְשִׁבְמָה וְדִלֵּךְ אֲנֵהֶם
 סִמֹּן אֶלְקָרִי אֶלְתִּי כִנְוָהָא כִּמְא יִשְׁאִיר: ³⁹ תֵּם מִצִּי בְּנִי מִבִּיר אֲבִן מְנִישָׁה ²⁵
 אֱלִי גִרִּישִׁי פִּתַּח־חֲוָהָא וְטִרְדֹּו אֶל־אֲמֹרִי אֱלִדִּי פִּיחָא: ⁴⁰ וְאֶעֱטִי מוֹסִי
 אֶל־גִּישִׁי לְמִבְדִּיר אֲבִן מְנִישָׁה וְסִבְנָהָא: ⁴¹ וּמִצִּי יִאִיר אֲבִן מְנִישָׁה וּפִתַּח

(1) "עד המקום הזה".

(2) "כי לקחנו נחלתנו" עיין ת' אונקלוס.

(3) "ותתנו את המאכלים באשר ימצא אתכם עשוי".

(4) "וראשו אבות עדת בני".

(5) "עד שיהיה לנו אחות נחלתנו".

(6) "ארץ מלכות סיוון . . . וארץ מלכות עוג . . . כל הארץ עם עריה אשר

בגבולה סביב".

(7) "אשר תוסבו שמוות ושבמה וזה שקראו הערבים אשר בנו כמנו שרצו" ר"ל ששמו

שמות נבו ובעל מעין שהיו שמות אלוים ולא שם שבמה.

לב

1 ומאשיה כתררה כאת לבני ראובן ולבני גד עטימה גדא פראו
 בלד יעזר ובלד גלעד פאדא בהמא מוצע מאשיה: 2 פגאו בנו גד ובנו
 ראובן וקאלו למוסי ואלעזר אלמאם ואשראף אלגמאעה קאילין: 3 אן
 עטרו ודיבן ויעזר ונמרה והשבון ואלעלה ושבם ונבו ובען: 4 אלבלד
 אלדי פתחה אללה בין ידיגמאעה בני אסראלֹהו בלד יעלה ללמאשיה
 ולעבידך מאשיה: 5 פאן וגדנא חטאא ענדך ידפע אלינא הדא אלבלד
 נחלה ולא תגזנא אלארדן: 6 קאל להם מוסי הל אבותבם ימצון אלי
 אלהרב ואתם תגלסון ההנא: 7 ולם תגבנין קלוב בני אסראל מן
 אלמציר אלי אלבלד אלדי אעטאהם אללה: 8 כדא צנע אבאובם
 חין בעלת בהם מן רקים ברנע לירמו אלבלד: 9 פבלמו אלי
 ואדי אלענקוד וראוה וגבנו קלוב בני אסראל מן אן ידלו אלי אלבלד
 אלדי אעטאהם אללה: 10 פאשתד גצב אללה פי דלך אלוקת ואקסם
 קאילא: 11 אן ירא אלרגאל אלדין צעדו מן מצר מן אבן עשרין סנה
 15 פצאעדא אלבלד אלדי אקסמת אן אעטיה לאברהם: 12 ואסחק ויעקוב
 אד לם יתבעו טאעתי: 12 אלא בלב בן יפנה אלקנו ויהושע בן נון
 פאנהמא אתבעא טאעה אללה: 13 ולמא אשתד גצב אללה עליהם
 תוההם פי אלבריה ארבעין סנה אלי אן פני גמיע אלגיל אלדי פעל
 אלשר בין ידיה: 14 פהודאבם קד קמתם מבאן אבאובם עלי תעלים
 20 אלנאם אלטאין: 15 לתידרו איצא פי שדה גצב אללה עלי בני אסראל:
 16 לאנבם אן רגעתם ען טאעתה וזאד פי תרבהם פי אלבריה פתחלבון
 האולי אלקום אדא אמסבו ענבם: 16 פתקדמו אליה וקאלו אנא נבני
 חטאיר למואשינא ההנא וקרי לאטפאלנא: 17 ונתגלד מסרעין: 17 בין
 ידי בני אסראל אלי אן נועלהם אלי מבאנהם פתקים אטפאלנא פי קרי
 25 הצינה מן קבל אהל אלבלד: 18 לא נרגע אלי ביותנא אלי אן יחו כל

(1) "למה תרכו ותמסו את לב בני ישראל".

(2) פ': אלדי אמר אללה כאלמציר אליה = אשר צוה ה' לבוא אליה.

(3) "לתור את הארץ".

(4) "אשר נשבעתי לתת אותה לאברהם".

(5) לפי מה שלמדו האנשים החמאים וענין ההעתקה הזאת כמו שתרגמו אונקלוס ויונתן: תלמודי גובריא הייבא. עיין ראב"ע.

(6) "כי אם תשובו ולא תשמעו אליו הוא יענבם עוד במדבר ושהתם להעם הזה אם יחרישו

לכם" הגאון הוסף א"א אמסבו ענבם ר"ל אם ישמעו אליכם. עיין למעלה ל' ה' ואויב י"ג י"ג.

(7) "מהירים" עיין רש"י וראב"ע.

אלפי גמלה אלגנימה⁽¹⁾ אלתי גנמהא קום אלגזו ערד אלגנס סתמאיה
 אלף וכמסה וסבעין אלפא: 33 וערד אלבקר אתנאן וסבעין אלפא:
 34 וערד אלחמיר אחד וסתון אלפא: 35 ומן אלנאס מן אלנאס אלתי
 לס יערפן מצאנעה אלרגל אתנאן ותלאתין אלפא: 36 פכאן נצף דלך
 והו נציב אלדין ברגזו ללגזו ערד אלגנס תלאתמאיה אלף וסבעיה ותלאתין 5
 אלפא וכמס מאיה: 37 פכאן ערד אלמכס ללה מן אלגנס סתמאיה
 וכמסה וסבעין ראסא: 38 ואד אלבקר סתה ותלאתין אלפא פמכסהא
 ללה אתנאן וסבעין⁽²⁾: 39 ואד אלחמיר תלאתין אלפא וכמסמאיה
 פמכסהא ללה אחד וסתון: 40 ואד אלנאס סתה עשר אלפא פמכסהא
 ללה אתנאן ותלאתין ראסא: 41 פדפע מוסי אלמכס אלמרפוע ללה 10
 אלי אלעזר אלמאס כמא אמרה אללה: 42 וערד קסס בני אסראיל
 אלדי קסמה מוסי מן קום אלגזאה: 43 פכאן דלך מן אלגנס תלאת
 מאיה אלף וסבעיה ותלאתין אלפא וכמס מאיה: 44 ומן אלבקר סתה
 ותלאתין אלפא: 45 ומן אלחמיר תלאתין אלפא וכמס מאיה: 46 ומן
 אלנאס סתה עשר אלפא: 47 פאבד מוסי מן דלך ואחדא מן כל כמסין 15
 מן אלנאס ואלבהאים ודפעה אלי אללויאנין האפטי מחפט מסכן אללה
 כמא אמרה: 48 תם תקדס אלי מוסי אלמכסין באלוף אלגיש ריסא
 אלאלוף וריסא אלמין: 48 פקאלו לה עבירך רפעו גמלה אהל אלהרב
 אלדין מענא⁽³⁾ פלם יפתקד מנא רגל: 50 וקד קרבנא קרבנא ללה
 אי רגל טנא וגד אניה דהב מן דמלג וסואר וחלקה ותרכי (וחקאב)⁽⁴⁾ 20
 לנסתגפר ען נפוסנא בין ידי אללה: 51 פקבין מוסי ואלעזר אלמאס
 אלדהב מנהם כל אניה מצוגה⁽⁵⁾: 52 פכאן גמלה דהב אלרפיעה אלדי
 רפעוה ללה סתה עשר אלפא וסבע מאיה וכמסין מתקאלא מן ריסא
 אלאלוף ואלמין: 53 ואמא סאיר אהל אלהרב פמא גנמה כל ואחד
 כאן לה⁽⁶⁾: 54 ולמא אבד מוסי ואלעזר אלמאס אלדהב מן ריסא 25
 אלאלוף ואלמין אתו בה אלי כבא אלמהצר דכרא לבני אסראיל בין
 ידי אללה:

(1) כל הבזה עין ראב"ע. וזה לשון המבחר: יתר עושר כמו יתרם עשה ויתרם לעולליות.

(2) ובפני שהבקר היו ישה ושלשים אף.

(3) אשר עמנו.

(4) העתקת שמות אלו החלאים נמצאת ג"כ בשרשים לאבן גנאח חוץ מהעתקת מלת עגיל המתורגם שם קרט והגאון תרגם תרכי וכלי כפך ענינו כמו תרך והוא הנזכר לאונס.

(5) כל בלי עשוי ביד הצורף.

(6) ושאר אנשי המלחמה מה שבזו כל אחד לו היה.

אלעסכר אלי בידאת מואב אלתי עלי ארדן ירהו: 13 פֶּזַר מוסי ואלעזר
אלאמאם ואשראף אלגמאעָה תלקאָהם אלי כֶּאֱרָג אלעסכר: 14 פֶּסֶט
מוסי עלי אלמוֹכְלוֹן באלגִיש ריסא אלאלוף וריסא אלמיִין אלגִאִיִן מן
גזאָה־אלחרב⁽¹⁾: 15 וקאל להם מוסי הל אסתבקותם כל אנתי: 16 אלים
הִן⁽²⁾ לבני אסראיל בקול בלעם חתי אוקען נכתא באללה⁽³⁾ בסבב
פֶּעוֹר פֶּחֱל אלובא בגמאעָה אללה: 17 פֶּאלאן אקתלו כל דבר מן
אלאטפאל וכל מראָה ערפת מִצְאָעָה אלרגִל⁽⁴⁾: 18 וסאיר אטפאל
אלנסא אלתי לס יערפן מִצְאָעָה אלרגִאל אסתבקותהן לכם: 19 ואנתם
פֶּאנזלו כֶּאֱרָג אלעסכר סבעָה אִיאָם כל מן קתל נפסא וכל מן הנא
10 בקתיל פתתדִכוּ פי אלים אלתאלת ופי אלים אלסאבע אנתם וסביכִם:
20 וכל תוב ואניָה מן גִּלּוֹד ומעמול מן מרעו ואניָה כִּשב תדִכּוּה:
21 תם קאל אלעזר אלאמאם לרגִאל אלגזאָה־אלגִאִיִן מן אלחרב⁽⁵⁾
הדא רסם אלשריעָה אלתי אמר אללה בהא מוסי: 22 אמא אלדִהב
ואלפֶּצֶה־ואלנחאם ואלחדיד ואלקלעי ואלאסרִב: 23 פֶּכל שי ימכִן אן
15 ידִבל אלנאר⁽⁶⁾ אמרוֹה פי אלנאר פיטִהר ואִיצֵא ידִכא במא אלנִצֵּחַ⁽⁷⁾
וכל מא לא ידִבל אלנאר אמרוֹה פי אלמא: 24 ואגסלו תיאבכִם פי
אליום אלסאבע ואטִהרו ובעד דִּלְך תדִכּוֹן אלי אלעסכר: 25 תם קאל
אללה למוסי קאִילא: 26 ארפע גִּמְלָה־מא פי אלסבי מן אלנאם
ואלבהאים אנת ואלעזר אלאמאם וריסא אבא אלגמאעָה: 27 ואקסם
20 דִּלְך בין אהל אלחרב אלכֶּאֱרָגִין ללגזו ובין סאיר אלגמאעָה: 28 וארפע
מכִסא ללה מן אהל אלחרב אלכֶּאֱרָגִין ללגזו ראסא ואחדא מן כל כִּמִּס
מאִיה מן אלנאם ואלבקר ואלחמיר ואלגִנִם: 29 וכדו דִּלְך מן קסמִהם
רפיעָה ללה ואדפֶּע דִּלְך אלי אלעזר אלאמאם⁽⁸⁾: 30 וכד מן קסם בני
אסראיל ואחדא מן כִּמִּסִּין⁽⁹⁾ מן אלנאם ואלבקר ואלחמיר ואלגִנִם וסאיר
25 אלבהאים ואדפֶּע דִּלְך אלי אללִיִּואִנִיִן האפִטִי מחפֶט מסבִן אללה:
31 פֶּצַנֶע מוסי ואלעזר אלאמאם כמא אמר אללה מוסי: 32 פֶּכֶּאן

(1) ובכ"י י: מן אלחרב.

(2) בפ' נוסף: בן מטגיאַת = הסיתו.

(3) "עד שהפילו (ר"ל נשי מדין) מעל".

(4) בכ"י י: קד ערפת ר"ל אשה בעולה. וזה נגד דעת ספרי.

(5) "הבאים מהמלחמה" עיין אללמע דף 43 שורה 10.

(6) "אשר יוכל לבא באש".

(7) "וגם במי הזיה יתחמא" עיין למעלה י"ט י"ג.

(8) "שא את סבוס" עיין שמות ל' י"ב.

(9) "קחו זאת מחלקם תרומה לה" ותן אותה לאִעִזר.

(10) "וקח מחלק של בני ישראל אחר מחמשים".

בעלהא פי יום סמע בדלך פקד פסך נדורהא אלדי עליהא ולפט שפתייהא
אלדי עקרתה עלי נפסהא⁽¹⁾ ואללה יגפר להא: 10 וגדר אלארמלה
ואלמטלקה פגמיע מא עקרתה עלי נפסהא פתאבת עליהא: 11 ואן
כאנת קד נדרת פי בית בעלהא או עקרת עקדא עלי נפסהא בימין:
12 פסמע דלך בעלהא ואמסך ענהא ולם ינתהרהא פקד תבתת נדורהא
וכל עקד עקרתה עלי נפסהא: 13 ואן פסך דלך פי יום סמע בדלך פכל
מא ברג מן שפתייהא מן נדור ועקוד עלי נפסהא פגיר תאבת ולמא
פסכהא בעלהא פאללה יגפר להא: 14 ובדאך כל נדר וכל ימין בעקד
לעדאב אלנפס פבעלהא יתבת דלך ובעלהא יבטלה: 15 ואן אמסך
ענהא מן יום אלי יום פקד תבת גמיע נדורהא ועקודהא אלתי עליהא
10 תבתהא למא אמסך ענהא פי יום סמע דלך: 16 פאן פסך דלך בעד
מא סמע בה פקד חמל וזרהא: 17 הדה אלדסום אלתי אמר אללה
בהא מוסי פימא בין אלרגל ומארתה⁽²⁾ ופימא בין אלאב ואבנתה פי
האל זבאיהא והי פי בית אביהא:

לא

15

1 תם כלם אללה מוסי תבלימא: 2 אנתקם נקמה בני אסראיל
מן אלמדעיין ובעד דלך תנצם אלי קומך: 3 פקאל מוסי לקומה גרדו
מנכם רגאלא ללגיש יגזון אלמדין ליחלו נקמה אללה בהם: 4 אלפא
מן כל סבט מן אסכאט בני אסראיל תבעתו בהם ללגזו: 5 פאנמאו⁽³⁾ מן
אלקה אל אסראיל אלף מן כל סבט פצארו אתני עיטר אלפא מגרדין ללגזו: 20
6 פבעת בהם מוסי אלפא מן סבט ללגזו ובפינחם אבן אלעזר אלמאם
ללגזו ואניה אלקדם ואבואק אלתגליב בידה: 7 פגזו אל מדין כמא אמר
אללה מוסי וקתלו כל רגל: 8 וקתלו במסח מלוך מדין מע קתלאהם אוי
ורקם וצור וזור ורבע ואיצא בלעם אבן בעזר קתלוה באלסוף: 9 פסבי בנו
אסראיל נסא מדין ואטפאלהם וגמיע בהאימהם ומואשיהם ואתאתהם⁽⁴⁾
25 גמזו: 10 וגמיע קראהם מע⁽⁵⁾ מסאכנהם וקצוריהם⁽⁶⁾ אחרקוהא באלנאר:
11 ואבדו גמיע אלסלב ואלפי מן אלנאם ואלבהאים: 12 וגזאו אלי מוסי
ואלעזר אלמאם ואלי גמאעה בני אסראיל באלסבי ואלפי ואלנהב אלי

⁽¹⁾ ק': פגמיע נדורהא ועקודהא אלתי עקרתהא עלי נפסהא גיר תאבת = וכל נדריה ואסריה אשר אסרה על נפשה לא יקומו.

⁽²⁾ פ' חוסף כאן מלת דאימא = תמיד ובין אב לבתו כנעוריה לבד.

⁽³⁾ ובן תרגם אינקלוס: ואתבחרו.

⁽⁴⁾ "גנבסיהם" עיין ת"א וראב"ע.

⁽⁵⁾ ק': מן ססאכנהם.

⁽⁶⁾ "ארטנותיהם" עיין רש"י וראב"ע.

ומזאגהם ללדתות ואלכבשין ואלחמלאן באחצאיהם עלי אלסביל:
 28 ועתודא ללדבוה סוי אלקרבאן אלדאים וברה ומזאגה: 29 ופי אליום
 אלסאדס תמאניה רתות וכבשאן וארבעה עשר חמלא בני סנה צחאחא:
 30 וברהם ומזאגהם ללדתות ואלכבשין ואלחמלאן באחצאיהם עלי
 5 אלסביל: 31 ועתודא ללדבוה סוי אלקרבאן אלדאים וברה ומזאגה:
 32 ופי אליום אלסאבע סבעה רתות וכבשין וארבעה עשר חמלא בני
 סנה צחאחא: 33 וברהם ומזאגהם ללדתות ואלכבשין ואלחמלאן
 באחצאיהם עלי סבילהם: 34 ועתודא ללדבוה סוי אלקרבאן אלדאים
 וברה ומזאגה: 35 ופי אליום אלתאמן מבת פי אלקדס¹ יכון לכם כל
 10 צנאעה מכסב לא תצנעו: 36 וקרבו צעידה קרבאנא מקבולא מרציא
 ללה רתא ואחדא וכבשא וסבעה חמלאן בני סנה צחאחא: 37 וברהם
 ומזאגהם ללדת וללכבש ואלחמלאן באחצאיהם עלי אלסביל: 38 ועתודא
 ללדבוה סוי אלקרבאן אלדאים וברה ומזאגה: 39 הוא מא תקרבו
 ללה פי אעיאדכם מא חלא נדורכם ותברעכם מן צואעד והדאיא ומזאג
 15 ודבה סלאמה²:

ל

1 פקאל מוסי לבני אסראיל גמיע מא אמרה אללה בה: 2 תם
 כלם מוסי ריסא אלאסכאט אלדין לבני אסראיל³ קאילא הוא אלאמר
 אלדי אמר אללה בה: 2 אי רגל נדר נדרא ללה או חלה ימינא ליעקד
 20 עקדא עלי נפסה פלא יבדל קולה ככל מא חרג מן פיה יעמל: 4 ואיה
 מראה נדרת נדרא ללה או עקדת⁴ עקדא פי בית אביהא פי חאל
 צבאהא: 5 פסמע אבוהא נדראה ועקדהא אלדי עקדת עלי נפסהא
 פאמסך ענהא⁵ פקד תבת גמיע נדוראה וכל עקד עקדתה עלי נפסהא:
 6 ואן אנתהרהא⁶ אבוהא פי יום סמע דלך פכל נדוראה ועקדהא אלדי
 25 עקדתה עלי נפסהא גיר תאבת ואללא יגפר להא אד אנתהרהא אבוהא:
 7 ואן צארת לרגל ונדוראה עליהא או לפט שפתיהא אלדי עקדתה
 עלי נפסהא: 8 פסמע בעלהא פי אי יום סמע⁷ פאמסך ענהא פקד
 תבתת נדוראה ועקדהא אלתי עקדתהא עלי נפסהא: 9 ואן אנתהרהא

¹ עיין וקרא כ"ג ל"ו והערה שם.

² "מעולות ומנחות ונסכים וזבח שלמים".

³ "אשר לבני ישראל" דלא כפירש"י וראב"ע.

⁴ "או אסרה" עיין ראב"ע.

⁵ ענינו וחשך עצמו מלדבר אתה.

⁶ לשון מניעה.

⁷ "באותה יום ישמע".

לכל חמל מן אלסבעה: 30 ועתודא מן אלמאעז ליסתגפר ענכס: 31 מא
כלא אלקרבאן אלדאים וברה תקרבו דלך וצחאחא תכון לכס ומזאגהא:

כמ

- 1 ופי אליום אלאֹל מן אלשהר אלסאבע אסס מקדם יכון לכס כל
צנאעה מכסב לא תצנעו ויום גלבה יכון לכס: 2 וקרבו צעידה מקבולה 5
מרציה ללה רתא מן אלבקר ואחדא וכבשא וסבעה חמלאן בני סנה
צחאחא: 3 ומעהם מן אלבר סמידא מלתותא בדהן תלאתה עשור
ללרת ועשרין ללכבש: 4 ועשרא לכל חמל מן אלסבעה: 5 ועתודא מן
אלמאעז דכזה ליסתגפר ענכס: 6 מא כלא קרבאן אלשהר וברה
ואלקרבאן אלדאים וברה ומזאגהמא כאלסביל מקבולה מרציה קרבאן 10
ללה: 7 ופי אלעאשר מנה אסס מקדם יכון לכס ואניעו אנפסכס וכל
עמל לא תעמלו: 8 וקרבו צעידה ללה מקבולה מרציה רתא ואחדא
וכבשא וסבעה חמלאן בני סנה צחאחא: 9 ומעהם מן אלבר סמידא
מלתותא בדהן תלאתה עשור ללרת ועשרין ללכבש: 10 ועשרא לכל
חמל מן אלסבעה: 11 ועתודא מן אלמאעז ללדכזה מא כלא דכזה 15
אלגפראן ואלקרבאן אלדאים וברהמא ומזאגהמא: 12 ופי אליום אלצאמס
עשר מנה אסס מקדם יכון לכס וכל צנאעה מכסב לא תצנעו וחגו חגא
ללה סבעה איאס: 13 וקרבו צעידה קרבאנא מקבולא מרציה ללה
תלאתה עשר רתא מן אלבקר וכבשין וארבעה עשר חמלא בני סנה
צחאחא: 14 ומעהם מן אלבר סמידא מלתותא בדהן תלאתה עשור לכל 20
רת מן אלתלאתה עשר ועשרין לכל כבש מן אלכבשין: 15 ועשרא
לכל חמל מן אלארבעה עשר: 16 ועתודא מן אלמאעז ללדכזה סוי
אלקרבאן אלדאים וברה ומזאגה: 17 ופי אליום אלתאני אתנא עשר
רתא מן אלבקר וכבשין וארבעה עשר חמלא בני סנה צחאחא:
18 וברהם ומזאגהם ללרתות וללכבשין ואלחמלאן באחצאיהם עלי 25
אלסביל: 19 ועתודא מן אלמאעז ללדכזה סוי אלקרבאן אלדאים וברה
ומזאגה: 20 ופי אליום אלתאלת אחד עשר רתא וכבשין וארבעה
עשר חמלא בני סנה צחאחא: 21 וברהם ומזאגהם ללרתות וללכבשין
וללחמלאן באחצאיהם עלי אלסביל: 22 ועתודא ללדכזה סוי אלקרבאן
אלדאים וברה ומזאגה: 23 ופי אליום אלארבע עשרה רתות וכבשין
וארבעה עשר חמלא בני סנה צחאחא: 24 וברהם ומזאגהם ללרתות
וללכבשין ואלחמלאן באחצאיהם עלי אלסביל: 25 ועתודא מן אלמאעז
ללדכזה סוי אלקרבאן אלדאים וברה ומזאגה: 26 ופי אליום אלצאמס
תסעה רתות וכבשין וארבעה עשר חמלא בני סנה צחאחא: 27 וברהם

5 ועשר ויבה סמיד מן אלבר מלתות ברבע קסט מן דהן מטהון:
 6 צעידה דאימה כמה צנעת פי ברעה סיני⁽¹⁾ מקבולה מרציה ללה:
 7 ומעה מן אלמואג רבע קסט לכל חמל ירש פי אלקדם רשא
 מן עתיקה⁽²⁾ ללה: 8 ואדא צנעת אלחמל אלתאני בין אלגרובין
 5 פכצעידה אלגדאה ומזאגה אצנעה⁽³⁾ קרבאנא מקבולא מרציה ללה:
 9 ופי יום אלסבת חמלאן אבנא סנה צחיחאן ומעהמא עשראן מן אלבר
 סמידא מלתותא בדהן ומזאגה: 10 דלך קרבאן סבת בסבת מע אלקרבאן
 אלדאים ומזאגה: 11 ופי רווס שהורכם קרבו צעידה ללה רתין מן
 אלברקר וכבשא וסבעה חמלאן בני סנה צחאחא: 12 ותלאתה עשור
 10 מן אלבר סמידא מלתותא בדהן לכל רת ועשרין ללכבש: 13 ועשרא
 לכל חמל כדאך אלצעידה אלמקבולה אלמרציה ללה: 14 ומזאגהם
 נצף קסט לכל תור ותלת קסט ללכבש ורבע קסט לכל חמל מן אלשראב
 הדא קרבאן שהר בשחר לשחר אלסנה: 15 ועתודא מן אלמאעו דבוה
 ללה ומע אלקרבאן אלדאים יקרב דלך ומזאגה: 16 ופי אלשהר אלאול
 15 פי אליוס ארבע עשר מנה פסח ללה: 17 ופי אליוס אלכאמס עשר
 מנה חג סבעה אים יוכל פטיר: 18 פי אליוס אלאול מנהא אסם מקדם
 כל צנאעה מכסב לא תצנעו: 19 וקרבו קרבאנא צעידה ללה רתין
 מן אלברקר וכבשא וסבעה חמלאן בני סנה צחאחא יכונו לכס: 20 ומעהם
 מן אלבר סמידא מלתותא בדהן תלאתה עשור לכל תור ועשרא ללכבש:
 20 21 ועשרא לכל חמל מן אלסבעה: 22 ועתודא ללדבוה ליסתגפר ענבם:
 23 מא תלא קרבאן אלגדאה וקרבאן אלדאים אלתאן⁽⁴⁾ תקרבו הדא:
 24 ומתלהא קרבו פי כל יום מן אלסבעה אלאים קרבאנא מקבולא
 מרציה ללה מע אלקרבאן אלדאים ומזאגה: 25 ופי אליוס אלסאבע
 אסם מקדם יכונו לכס כל צנאעה מכסב לא תעמלו: 26 ופי יום אלכבור
 25 פי תקריבכם ברא גדידא ללה בער אסאביעכם⁽⁵⁾ אסם מקדם יכונו לכס
 כל צנאעה מכסב לא תצנעו: 27 וקרבו צעידה מקבולה מרציה ללה
 רתין מן אלברקר וכבשא וסבעה חמלאן בני סנה: 28 ומעהם מן אלבר
 סמידא מלתותא בדהן תלאתה עשור לכל רת ועשרין ללכבש: 29 ועשרא

(1) כאשר נעשתה במדבר סיני ר"ל כאותה שניעשו בימי המלואים (שמות כ"ט א)
 הגאון העתיק במדבר סיני כי בהר סיני לא נקרב תמיד.

(2) ת"א: נסוך דחמר עתיק.

(3) «וכאשר תעשה הכבש השני בין הערבים תעשהו וכו'.

(4) «מלכד עולת הבקר ועולת התמיד השנית» ר"ל תמיד של שחר ותמיד של בין הערבים. אולי העתקת הגאון מורה על מאמר ר' יהודה (בבלי יומא ע"ג) אחר (ר"ל מן שבעת ככשים) קרב עם תמיד של שחר וששה עם תמיד של בין הערבים.

(5) «אחר שבועותיכם» (שבעה). תרגום יונתן: כד יתמלון שבעתי שבועיא.

אעמאמהן ואנקל נחלה אביהן להן: 8 ומר בני אמראיל וקל להם אִי רגל מאת וליס לה אבן פאנקלו נחלתה לאבנתה: 9 פאן לס תבן לה אבנה פאעטו נחלתה לאבותה: 10 פאן לס יבן לה אבנה פאעטוהא לאעמאמה: 11 פאן לס יבן לה אעמאם פאעטוהא לנסיבה אלאקרב אליה מן עשירתה יחוזהא וליבן דלך לבני אסראיל רסם חכם במא 5 אמר אללה מוסי: 12 ולמא קאל אללה למוסי אצער אלי גבל אלעברים הדא ואנטר אלבלד⁽¹⁾ אלדי אנא מעטיה בני אסראיל: 13 פאדא אבצרתה פאנצם אלי קומך אנת איצא כמא אנצם הרון אכוך: 14 כמא כאלפתמא אמרי פי בריה צין ענד צצומה אלגמאעה פלם תקדסאני בדלך אלמא כחצרתהם ולדלך סמי מא צצומה רקים⁽²⁾ פי בריה צין: 10 15 קאל מוסי בין ידי אללה קאילא: 16 אן שית יא רב אלאה ארואה גמיע אלבישר פאסתכלך רגלא עלי אלגמאעה⁽³⁾: 17 יכרג בין ידיהם וידכל בין ידיהם ויכרגהם וידכלהם ולא יבן כנגם לים להם ראע: 18 פקאל אללה למוסי כד יהושע אבן נון פאנה רגל פיה פצלי⁽⁴⁾ ואסנר ידך עליה: 19 ואוקפה בין ידי אלעזר אלמאם וסאיר אלגמאעה ומרה 15 כחצרתהם: 20 ואזעל עליה מן בהאיך לבי תקבל מנה⁽⁵⁾ גמאעה בני אסראיל: 21 וליבן וקופה בין ידי אלעזר אלמאם חתי יסאל פי הואיגה כהיאה אלמאם בין ידי אללה וען אמרה יכרגו וידכלו⁽⁶⁾ הו ובנו אסראיל וסאיר אלגמאעה: 22 פצנע מוסי כמא אמרה אללה אן אבד יהושע ואוקפה בין ידי אלעזר אלמאם וסאיר אלגמאעה: 23 ואסנר 20 ידיה עליה ואוצאה כמא קאל לה אללה:

כח

1 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 2 מר בני אסראיל וקל להם קרבאני דאימי⁽⁷⁾ מרצי מקבולי אחפטוה אן תקרבוה לי פי וקתה: 3 ובין להם⁽⁸⁾ אן אלמרצי אלדי תקרבונה ללה חמלאן אבנא סנה צחיחאן פי 25 כל יום צעידה דאימא: 4 אהדהמא באלגדאה ואלאכר בין אלגרובין:

⁽¹⁾ פ' וק': בלד כנעאן.

⁽²⁾ "לא קדשתם אותי כמים החם לעיניהם ולכן נקראו מי מריבת קדש".

⁽³⁾ הגאון מחבר פסוק י"ב וי"ג עם פסוק ט"ו וענינו ויהי כאשר אמר ה' אל משה ילה ... ונאספת ... ויאמר משה לפני ה' אם תרצה מיתתי מנה תחתי איש על העדה וגו'.

⁽⁴⁾ "תרון".

⁽⁵⁾ "ושמעוהו".

⁽⁶⁾ "ער שישראל ממנו על צרכיו בחכונת האורים לפני ה' ועל פיו יצאו ויבואו" ר"ל על

פי אלעזר הכהן. ובפ': ען אמר אללה = על פי ה' ר"ל על פי משפט האורים.

⁽⁷⁾ "קרבני תמיד".

⁽⁸⁾ ר"ל והודעת להם כי הקרבן אשר תקריבו לה' לרצונו וכו'.

אליחצאליון ועשאר אלגונין: 49 ועשאר אליצדיון ועשאר אלשלמיון:
 50 פכאן עדר עשאר נפתלי הדה זמסה וארבעין אלפא וארבע מאיה:
 51 פדלך זמלה עדר בני אסראיל סת מאיה אלף ואלף ואחד וסבע
 מאיה ותלאתון: 52 תם כלם אללה מוסי קאילא: 53 להאולי יגב אן
 5 יקסם אלבלד נחלה באחצא אסמאיהם: 54 פללכתיר תבחר נחלתה
 וללקליל תקללהא כל סבט עלי קדר עדדה: 55 ועלי לבן
 באלסהם יקסם אלבלד באסמא אסבאט אבאיהם: 56 ועלי קדר אלסהם
 תקסם נחלתהם בין בתיר וקליל: 57 והדה אעדאד לוי לעשאיהם
 עשאר אלגרשנין ועשאר אלקהתיין ועשאר אלמרדיון: 58 וסאר
 10 עשאיהם: 59 עשאר אללכנין ועשאר אלחברנין ועשאר אלמחליין
 ועשאר אלקרריון ואולד קהת עמרם: 29 וכאן אסם זוגה עמרם יוכבד
 אבנה לוי אלתי ולדת ללוי במצר פולדת הרון ומוסי ומרים אלתהמא:
 60 וולד להרון נדב ואביהוא ואלעזר ואיתמר: 61 ומאת נדב ואביהוא
 במא קרבא נארא גריבה בין ידי אללה: 62 פכאן עדדהם תלאתה
 15 ועשרין אלפא כל דכר מן אבן שחר פצאעדא לס: 63 יעדו פי זמלה בני
 אסראיל אד לס יעמו נחלה פי וסטהם: 64 האולי מעדודו מוסי ואלעזר
 אלאמאם אללדאן עדא בני אסראיל פי בידאת מואב עלי ארדן ירחו:
 64 ולם יבן פיהם רגל מן מעדודי מוסי וחרון אלאמאם אללדאן עדא
 בני אסראיל פי ברירה סיני: 65 לאן אללה חכם עליהם באן יתמאותו:
 20 פי אלברירה ולם יבק מנהם רגל אלא כלב אבן יפנה ויהושע אבן נון:

בו

1 תם תקדם בנאת צלפחד אבן חפר אבן גלעד אבן מכיר אבן
 מנשה מן עשאר מנשה אבן יוסף אללאתי אסמאיהן מחלה ונעה והגלה
 ומלכה ותרצה: 2 פקמן בין ידי מוסי ואלעזר אלאמאם ואלאשראף
 25 וסאר אלזמאעה ענד באב זבא אלמחצר קאילאת: 3 אן אבאנא
 מאת פי אלברירה והו פלם יבן פי זמלה אלזמאעה אלדין תגמעו עלי
 אללה מע קרח לאנה מאת בזטיטה ולם יכלף בנין: 4 פלם ינקץ אסם
 אבינא מן בין עשירתה אד לים לה אבן כל אעטנא נחלה פימא בין
 אעמאמנא: 5 פרפע מוסי חכמהן אלי אללה: 6 תם קאל אללה למוסי
 30 תכלימא: 7 נעמא קאל בנאת צלפחד אעטהן חוז נחלה פימא בין

(1) "כל שבט לפי מספרו".

(2) "ושאר משפחותיהם".

(3) ובכ"ו י: אד.

(4) "ה' גזר עליהם שימותו אחד אחד".

אלאראליין: 18 פכאן ערד עשאר גר הדה ארבעין אלפא וזמס מאיה:
 19 ובנו יהודה אלא⁽¹⁾ ער ואונן ומאתא פי בלד כנעאן: 20 תם צאר
 בנו יהודה⁽²⁾ לעשאיריהם עשאר אלטלניין ועשאר אלפרניין ועשאר
 אלזרחיין: 21 ובנו פרץ עשאר אלזצרחניין ועשאר אלחמולניין: 22 פכאן
 ערד עשאר יהודה הדה סתה וסבעין אלפא וזמס מאיה: 23 ובנו
 יששבר לעשאיריהם עשאר אלתולעיין ועשאר אלפוניין: 24 ועשאר
 אליישבין ועשאר אלשמרניין: 25 פכאן ערד עשאר יששבר הדה
 ארבעה וסתין אלפא ותלאה מאיה: 26 ובנו זבולן לעשאיריהם עשאר
 אלסרדיין ועשאר אלאולניין ועשאר אליחלאליין: 27 פכאן ערד
 עשאר זבולן הדה סתין אלפא וזמס מאיה: 28 ואבנא יוסף לעשאיריהם
 מנשה ואפרים: 29 פכאן מנשה עשאר אלמכיריין ועשאר
 אלגלעדניין מן גלעד אבן מכיר⁽³⁾: 30 ובנו גלעד עשאר אלאיעזריין
 ועשאר אלחלקיין: 31 ועשאר אלאשריאלניין ועשאר אלשבמיין
 32 ועשאר אלשמיריין ועשאר אלחפריין: 33 וצלפחד אבן חפר לם
 יבן לה כנון אלא כנאת ואסמהן מחלה ונעה וחגלה ומלכה ותרצה: 34
 פכאן ערד עשאר מנשה הדה אתנין וזמסין אלפא וסבע מאיה:
 35 ובנו אפרים לעשאיריהם עשאר אלשתלחניין ועשאר אלזכריין
 ועשאר אלתחניין: 36 ועשאר אלעריין מן ערן אבן שותלח⁽⁴⁾:
 37 פכאן ערד עשאר בני אפרים הדה אתנין ותלאהן אלפא וזמס
 מאיה האולי אולאד יוסף ועשאיריהם: 38 ובנו בנימן לעשאיריהם עשאר
 אלבלעיין ועשאר אלאשבליין ועשאר אלאחרמיין: 39 ועשאר
 אלשופמיין ועשאר אלהופמיין: 40 ועשאר אלארדיין ועשאר אלנעמיין
 מן בני בלע⁽⁵⁾: 41 פכאן ערד עשאר בנימן הדה זמסיה וארבעין אלפא
 וסת מאיה: 42 ובנו דן לעשאיריהם עשאר אלשוהמיין ומא תעשר
 מנה⁽⁶⁾: 43 פכאן ערד דלך ארבעה וסתין אלפא וארבע מאיה: 25
 44 ובנו אשר לעשאיריהם עשאר אלימיין ועשאר אלישוין ועשאר
 אלבריעיין: 45 ועשאר אלחכריין ועשאר אלמלכיאליין מן בני בריעה⁽⁷⁾:
 46 וכאן אסם אבנה אשר ישרח: 47 פכאן ערד עשאר אשר הדה
 תלאה וזמסין אלפא וארבע מאיה: 48 ובנו נפתלי לעשאיריהם עשאר

(1) „בראשונה.

(2) „ואחרי כן היו בני יהודה.”

(3) „ומשפחות הנלעדיים מגלעד בן מכיר.”

(4) „ומשפחות הערניים מערן בן שותלח.”

(5) „ומשפחות הארדי ומשפחות הנעמי מכני בלע.”

(6) „משפחות השוחטים ומה שהתחם להם” עיין ראביע.

(7) „ומשפחות החכרי ומשפחות המלכיאלי מכני בריעה.”

בית אבאיה אלשמעוני¹: 15 ואסם אלמראה אלמדיניה אלמקתולה
 בזבי אבנה צור והו רייס אהל בית מן אמתה² במדין: 16 תם כלם
 אללה מוסי תכלימא: 17 האצר אלמדינין חתי תקתלוהם: 18 לאנהם
 אעדא לכס³ באגתיאלהם אלדי אגתאלוכם בסבב פעור ובסבב בזבי
 5 אבנה שריף מדין אלתהם אלמקתולה פי יום אלובא בסבב פעור:

כו

1 ולמא כאן בעד אלובא קאל אללה למוסי ולאלעזר אבן הרון
 אלאמאם תכלימא: 2 ארפעא גמלה גמאעה בני אסראיל מן אבן עשרין
 סנה פצאעדא לביות אבאיהם כל מן יכרז לגיושהם: 3 פאמר מוסי
 10 ואלעזר אלאמאם באחצאיהם⁴ פי בידאת מואב עלי ארדן ירחו: 4 מן
 אבן עשרין סנה פצעדא כמא כאן אמר אללה מוסי ובני אסראיל
 אלכארגין מן בלד מצר⁵: 5 פכאן בנו ראובן בכר אסראיל עשירה
 אלחנוכין ועשירה אלפליין⁶: 6 ועשירה אלחצרונין ועשירה אלכרמיין:
 7 פכאן עדד עשאר ראובן הדא תלאתה וארבעין אלפא וסבע מאיה
 15 ותלאתין: 8 ואבן פלוא אליאב: 9 ובנו אליאב גמאל ודתן ואבירם
 הו דתן ואבירם דעאה אלגמאעה אלדין תלפפו⁷ עלי מוסי והרון פי
 גמאעה קרח וכאן דלך בין ידי אללה⁸: 10 פפתחת אלארץ פאהא
 פאבתלתהמא מע קרח פי וקת מות תלך אלגמאעה ואכלת אלנאר⁹
 אלמאיתין וכמסין רגלא פצארו עלמא: 11 ובנו קרח כסף בהם¹⁰ ולם
 20 ימות: 12 ובנו שמעון לעשאיריהם עשאר אלגמאליין ועשאר אלימינין
 ועשאר אליכניין: 13 ועשאר אלזרחין ועשאר אלשאולין: 14 פכאן
 עדד עשאר שמעון הדא אתנין ועשרין אלפא ומאיתין: 15 ובנו גר
 לעשאיריהם עשאר אלצפונין ועשאר אלחגיין ועשאר אלשוניין:
 16 ועשאר אלאזנין ועשאר אלעריין: 17 ועשאר אלארודיין ועשאר

(1) "נשיא בית אבותיו השמעוני" עיין ראב"ע.

(2) ר"ל ראש משפחה בעמו.

(3) "כי אויבים הם לכס".

(4) "ויצו משה ואלעזר הכהן לפקדם" וכן תרגם אונקלס.

(5) עיין רש"י.

(6) "ויהיו בני ראובן בכור ישראל משפחת החנוכיים" וכן העתיק בכל הפרשה.

(7) וכן תרגם אונקלס: דאחכנשו.

(8) "וזה היה לפני ה'" שהיה ריבם על משה לא על ה' כמו שררשו חז"ל (סנהדרין

ק"י ע"א).

(9) "ותכלע אותם עם קרח בעת מות העדה הזאת ואכול האש וגו'". הגאון העתיק כן
 לומר לך שקרח מהנכלעים היה ולא מהשרופים. וזה נגד דברי חז"ל (שם) ונגד דעת הראב"ע
 (למעלה ט"ז לד.).

(10) "טבעו ולא מתו" ר"ל בלעה הארץ אותם אבל ניצולו אח"כ וחיו.

וקאל סיבון מסבנד⁽¹⁾ עלבא ותציר פי אלעבר וכרך: ²² ואדא יבון וקת לנפי אלקיניין פכס יסבי מנהם אלמוצליין⁽²⁾: ²³ תם צרכ מתלה פקאל אלול למן יהיא אדא צירה אלטאוק⁽³⁾: ²⁴ ואלדראמין⁽⁴⁾ מן פרצה קברס⁽⁵⁾ תערב אלמוצליין ואלעבריון והם איצא אלי אבארה: ²⁵ תם קאם בלעם פמצי ורגע אלי מוצעה ובלק איצא מצי אלי סבילה: ⁵

כה

1 תם אקאם אל אסראיל פי שטים וכדא אלקום אן זואנו בנאת מואב: ² פרעון באלקום אלי דבאח מעבודאתהם פאכלו מנהא וסגרו להא: ³ פלאום⁽⁶⁾ אל אסראיל פעור אלענם ואשתר גצב אללה עליהם: ⁴ פקאל אללה למוסי כד מעד⁽⁷⁾ ריסא אלקום ואצלבהם ללה הדא אלשמם תרגע ¹⁰ ישרה גצבה ען אל אסראיל: ⁵ פקאל מוסי לחבאמהם ליקתל כל רגל מן פי נאחיתה⁽⁸⁾ מן מלאומי פעור אלענם: ⁶ ואדא ברגל מן בני אסראיל קד אקבל וקדם אלי מא בינהם מראה מדיניה בחצרה מוסי וגמאעתהם והם יבבון ענד באב זבא אלמחצר: ⁷ פלמא ראי פינחס אבן אלעזר אבן הרון אלממם קאם מן וסט אלגמאעה ואבד רמחא בידה: ⁸ ודבל ¹⁵ וראה אלי אלקבה פטענהמא גמיעא אדרגל ואלמראה פי בטנהא⁽⁹⁾ פאנחבם אלובא ען בני אסראיל: ⁹ פכאן עדד מן מ את באלובא ארבעה ועשרין אלפא: ¹⁰ וכלם אללה מוסי קאילא: ¹¹ אן פנחס אבן אלעזר אבן הרון אלממם רד חמיתי ען בני אסראיל במא גאר לי פי מא בינהם התי לם אפנהם בעקאבי⁽¹⁰⁾: ¹² פלדלך קל לה⁽¹¹⁾ אני ²⁰ מעטיה עהדי סלאמה: ¹³ יכון לה ולנסלה בעדה עהד אמאמה אלהר כדל מא גאר לרבה ובפר ען בני אסראיל: ¹⁴ וכאן אסם אדרגל אלאסראילי אלמקתול אלדי קתל מע אלמדיניה זמרי אבן סלוא שריף

(1) ובכ"ו י: מלך.

(2) "מושבך איתן יהיה וחשים בסלע קנך אבל אם יהיה העת לבער הקינים וכמה מהם ישבו האשוריים" הגאון תרגם אשור בכמה מקומות באלמוצל.

(3) "ל אל אוי למוי שיהיה בעת שיעשה ה' אלה הרברים. עיין ראב"ע.

(4) "אלדראמין" נראה מלת וזה נלקחה מלשון לעז דרומון הנזכר בפ' רשב"ם וענינו ספינה גדולה.

(5) "והספינות אשר בהן קפרו וענו האשורים ובני עבר והם ג"כ (ילכו) לאבדון".

(6) וכן תרגם אונקלוס ואתחבר.

(7) "קח אתך".

(8) "ל שיהרג כל איש מן האנשים אשר סביבו."

(9) "בטנה" עיין רשב"ם וראב"ע.

(10) "בקנאו לי את קנאתי בתוכם עד שלא כליתם בעונש".

(11) כן הוא בכ"ו י אבל בפ' להם ר"ל לבני ישראל.

אֲבִיתָךְ יֵאָמֶר יַעֲקֹב וּמִנְאֻלָּךְ יֵאָמֶר אִסְרָאֵל: ⁶ פָּהּ כְּאוֹדִיָּה מִמְדוּדָהּ
וּבְגָנָן עָלַי נָהָר וּבְמִצְרָבִי: ⁷ צָרְבָהּ אֱלֹהִים וּבְאֵרוֹ עָלַי מָא: ⁸ יֵהְיֶה
אֱלֹהִים מִן דּוֹאֲלֵיהּ וְגִרְסָהּ בִּי מֵא גִזֵּר וִירְתַּפֵּעַ מִן אַגְגָּה ⁹ מַלְכָּה וְתִתְסַנְּאִי
מִמְלַכְתָּהּ: ¹⁰ וְאֱלֹהִים אֱלֹהֵי מִצְרָיִם מִן מִצְרָיִם כְּאֶרֶץ אֱלֹהִים מֵאנֶע עֵנָה ¹¹
פָּהּ יֵאָבֵל אֶעְדָּא מִן אֱלֹהִים ¹² וְעִטְמָהּ יֵהְיֶה ¹³ וְסִהָמָה תִּדְנַפְהֶם: ¹⁴
¹⁵ וְאֵדָא גִּתָּא וְרַבִּין פָּהּ כְּאֵסֶד אוֹ לְבוֹ ¹⁶ מִן דָּא יִתְיַדָּה מִבְּאֶרְכָּךְ
מִבְּאֶרְךְ וְלֹאֲעֵנְךְ מִלְּעִין: ¹⁷ פִּאֲשֵׁתְךָ גִּצְבִּי בְּלֹק עָלַי בְּלֵעַם וְצִפְק כְּפִיָּה
חֲרָדָא ¹⁸ וְקָאֵל לָהּ אֲנִימָא דְעוֹת בְּךָ לְתַסְבֵּי אֶעְדָּא פִּאֲדָא בְּךָ קָד
בְּאַרְכְּתָהּ הִדָּה אֱלֹהִים אֱלֹהֵי: ¹⁹ פִּאֲלָאן פִּאֲנִצְרָךְ אֱלִי
²⁰ מוֹצֵעַךְ לְקֵד עֹזְמַת אֵן אֲבִרְמָךְ פִּמְנֵעַךְ אֱלֹהִים מִן אֱלֹהֵי: ²¹ קָאֵל
לָהּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵי לְרַסְלָךְ אֱלֹהִים בְּעִתָּת בְּהֵם אֱלִי: ²² לוֹ אֶעְטַנִּי בְּלֹק
מִלְּכָה בְּצִיָּה אוֹ דְּהִבָּא לֹא אֶסְתַּטֵּעַ אֵן אֲתַגְאֹז אֲמִר אֱלֹהִים פִּאֲעֵמֵל
גִּידָהּ אוֹ רִדָּהּ מִן רֵאִי אֱלֹהִים יִקְוֵלָהּ אֱלֹהִים אֱקוּלָהּ פִּקְטָ: ²³ וְאֵלָאן הָא
אֲנִי מִנְצֵרְךָ אֱלִי קוּמִי תִעָּאֵל חֲתִי אֶעְרַפְךָ ²⁴ מֵא יִצְנֵעַ הָאוּלִי אֱלֹהִים
²⁵ בְּקוּמְךָ בִּי אֲכֹר אֱלֹהִים: ²⁶ פִּצְרִי מִתְּלָהּ וְקָאֵל קָל יֵאָבֵל עָלַי בְּעוֹר
וְקָל יֵאָהֵא אֱלֹהִים אֱלֹהֵי: ²⁷ קָל יֵאָבֵל אֱלֹהִים: ²⁸ קָל יֵאָבֵל אֱלֹהִים
וְעִאֲרָךְ מִעֲרַפְךָ אֱלֹהִים וְנִאֲטֵר מִנִּאֲטֵר אֱלֹהִים וְהוּ נִאֲטֵר וְהוּ מִפְּתוּחָ
אֱלֵעִין: ²⁹ אֲמִר אֱרָאָה ³⁰ וְלִים הוּ אֱלֹהִים וְאֱלֹהִים פָּהּ גִּיד קָרִיב אֵן
יִשְׁלַק ³¹ כּוֹכַב מִן אֱלִי יַעֲקֹב וְיִקְוֵם קִצְיָה מִן אֱלִי אֱסִרָאֵל פִּיּוּחָ ³² גִּהָאֵת
³³ מוֹאֵב וְיִזְלֹל סִאִיר בְּנֵי שֵׁת: ³⁴ וְסִיכִין אֱדוּם מִנְקִרְצָא וְכִדְלָךְ יִשְׁעִיר
וְסִאִיר אֶעְדָּאִיהּ וְאֱסִרָאֵל יִזְדָּאֵת תִּאִידָא: ³⁵ וְאֱלֹהִים יִסְתֹּלִי מִן אֱלִי יַעֲקֹב
יִבִּיד אֱלִישְׁרִיד מִן אֱלִי: ³⁶ תָּם רֵאִי עֵמֶלְךָ וְצָרְךָ מִתְּלָהּ וְקָאֵל אֱלִי
אֱלֹהִים עֵמֶלְךָ וְאֱזָרָהּ אֱלִי אֲבִאֲדָה ³⁷: ³⁸ תָּם רֵאִי אֱלִי עֵמֶלְךָ מִתְּלָהּ

(1) "באהלים" מלשון אהל ומקנה. עיי' תשובות דונש על רס"ג סי' 2 ועוד עיי' מכלל יופי.

(2) ר"ל יותר מן אגג.

(3) עיין למעלה כ"ג כ"ב.

(4) "הוא יאכל ציון מן הגוים".

(5) פ': יערק, וענינו אחד.

(6) "והציון ימחצום ויחלוס".

(7) כן הוא בכ"י י'. פ': לְבוֹהַּ וְעִינִין לְמַעְלָה כ"ג כ"ד.

(8) "מאף". — (9) "זאת הפעם השלישית".

(10) "לכה ואודיעך".

(11) "איש אחד אראנו" עיין רשב"ם וראב"ע.

(12) ובכ"י י': יטלע = יעלה.

(13) "הליש" וכן תרגם דברים ל"ב ל"ט.

(14) "ואשר ימשול מכינת יעקב ואביד השריד מן הערים".

(15) "ראשון בגוים עמלק ואחריתו לאבדון, ובכ"י י': אול חרב אלאמם = הגוי הנלחם

עם ישראל בראשונה.

ההנא ענד קרבאנך ואנא אתלכין מן ההנא: ¹⁶ פואפא אמר אללה אלי בלעם ולקנה בלאמא פקאל ארגע אלי בלק וקל בדא: ¹⁷ פגא אליה והו קאים עלי קרבאנה וריסא מואב מעה קאל מא דא קאל אללה: ¹⁸ פצרב מתלה וקאל קם יא בלק ואסמע ואנצת לקולי יא אבן צפור: ¹⁹ לים אלטאיק באלנאס פיכדב ולא כבני אדם פינדס אתראה יקול ⁵ ולא יפעל או יתבלם ולא יקום בה: ²⁰ אלא אן ברכאת קד קבלתהא פאבארך פיהם ולא ארדהא: ²¹ ממא לס יבצר גלא פי אל יעקוב ולא דגלא פי אל אסראיל פאללה רבהם מעהם וצהאבה אלמלך להם: ²² אלטאיק אלמברגהם מן מצר בארק אלדים מאנע ענהם: ²³ ולא טירה תחיד פי אל יעקב ולא קסאמה תותר פי אל אסראיל ¹⁰ ואנמא יקאל להם מא צנע אלטאיק פקט: ²⁴ והו שעב כלב יקום וכאסד ירתפע לא ינצגע אלי אן יאכל אלפריסה וישרב דם אלצרעי: ²⁵ קאל לה בלק אד לא תסבה סבא פלא תבארכה ברכה: ²⁶ פאגאבה וקאל אלם אקל לך אן כלמא יקולה אללה אצנע: ²⁷ קאל תעאל אנדך אלי מוצע אבר פלעל יסהל ענד אללה פתסבה לי מן הנאך: ¹⁵ ²⁸ פאכדה אלי ראם אלראביה אלמטלעה עלי וגה אלסמאווה: ²⁹ קאל אבן לי ההנא סבעה מדאבה ואעד לי סבעה רתות וסבעה כבאש: ³⁰ פצנע כמא קאל לה וקרבא תורא וכבשא עלי כל מדבח:

כד

¹ פלמא ראי בלעם אן אלאצלה ענד אללה תבריד אל אסראיל ²⁰ לס ימין באלמרתין אלאלתין פי טלב אלפאלאת ואקבל בוגהה אלי ברהם: ² פלמא מד בצרה וראהם נזלין עלי נטאם אסבאמה חלת עליה נכזה אללה: ³ פצרב מתלה וקאל קל יא בלעם אבן בעור וקל יאיהא אלרגל אלהיד אלבער: ⁴ וקל יא סאמע אקואל אלטאיק ונאטר מנאטר אלכאפי והו נאים והו מפתוח אלעין: ⁵ מא אגוד ²⁵

(¹) "נהגה ברבות קבלתי ואברך אותם ולא אשיבנה" (ר"ל את הברכה) וכן תרגם אונקלוס.

(²) "וריעות המלך להם" ותרועות מלשון חבה וריעות עיין רש"י ורשב"ם.

(³) "אל המוציאים סמורים בקרני ראם נלחם להם" ובפירושו לתהלים צ"ה ד' אמר הגאון: ארק אלרים והו אלקרין ר"ל שקרני ראם נקראו בערבי ארק. ועיין אבן גנאח בשרשים צד 789.

(⁴) "ולא נחש ישריש בבית יעקב ולא קסם יפעל פעולה בבית ישראל ורק יאמר להם כה פעל אל".

(⁵) נראה מזה שהגאון השתמש כלביא בלשון יחיד וזכר.

(⁶) וכן תרגם אונקלוס: ריש רבתא.

(⁷) "בהשתי העמים הראשונות לבקש הקסמים וישן פניו אל מדברם".

(⁸) וכן תרגם אונקלוס: דשפיר חוי. עיין רש"י ורשב"ם.

(⁹) "והוא ישן ועיניו פתוחות" עיין ראב"ע.

אתראני אסתטיע אן אקול שיא אלא מא ילקנניה¹ אללה פקט:
 39 ומציא גמיעא חתי גאא אלי קריה חצות: 40 ודבה בלק בקרא
 וגנמא ובעת בדרך אלי בלעם ואלי אלריסא אלדין מעה: 41 פלמא
 כאן באלגדאה אבד בלק בלעם ואצעדה אלי בעץ ביע מעבודה²
 5 פנטר מן תם אלי בעץ אלקום:

כג

1 פקאל אבן לי ההנא סבעה מדאבה ואעד לי סבעה רתות
 וסבעה כבאש: 2 פצנע דלך וקרבא תורא וכבשא עלי כל מדבח³:
 3 תם קאל לה בלעם קף ענד קרבאנך ואמצי אנא פלעלי יואפיני אמר
 10 אללה ואי קול ילקנניה אכברתך בה ומצי פי הדי: 4 פלמא ואפאה
 אמר אללה⁵ קאל יא רב אני קד נצדת סבעה מדאבה וקרבת תורא
 וכבשא עלי כל ואחד מנהא: 5 פלקנה אללה בלאמא פקאל ארגע
 אלי בלק וקל כדא: 6 פרגע אליה פאדא בה ואקפא ענד קרבאנה
 וגמיע ריסא מואב מעה: 7 פצרב מתלה וקאל מן ארס סירני בלק מלך
 15 מואב מן גבאל אלמשרק קאילא תאעל פאלען לי יעקוב ודם אל
 אסראיל: 8 מא אסב מא לם יסבה אלטאיקומא אדם מא לא ידמה אללה:
 9 ואנא אראה מן רוס אלגבאל ואלמחה מן אליפאע אנה שעב סיסכן
 פרידא ולא יחסב מע סאיר אלאמס⁶: 10 יא מן יעד נסל יעקוב
 ויחצי דריה אסראיל אסאלך אן תמות נפסי⁷ מות אלמסתקימין ותבון
 20 אברתי מתלהם: 11 קאל לה בלק מא דא צנעת בי דעוחד לתסב
 אעדאי פאדא בך תבארך פיהם: 12 פאגאבה וקאל לה אלא אן מא
 ילקנניה אללה אחפטה ואקולה: 13 קאל תעאל מעי אלי מוצע אבר
 תנטרה מנה לבנך תנטר בעצה לא כלה פלעלך תסתטיע אן תסבה⁸
 14 פאכדה אלי אלציעה אלמשרפה⁹ עלי ראם אלקלעה פבני הנאך
 25 סבעה מדאבה וקרב תורא וכבשא עלי כל מדבח: 15 וקאל לה קף

(1) "ועתה אף כי באתי האוכל דבר מאומה אם לא אשר ילמדני אלהים".

(2) "אל אחת מן כמות אלהיו" ת"א: לרמת דחלתה.

(3) "ויעש כן (בלק) ויקריבו שניהם שור ואיל על כל מזבח".

(4) "בנחת" והמלה הזאת אחת מן השבעים שמות נפרדים אשר באר הגאון מלשון המשנה.

(5) "דבר ה'" וכן ת"א.

(6) "עם כל הגוים".

(7) "אתה (האל) המונה זרע יעקוב וסופר צאצאי ישראל אשאל ממך שתמות נפשי וגו'". עיין ראב"ע ורש"י ורשב"ם.

(8) "אולי תוכל לקללו" הגאון לא העתיק מלת "משם" השנית ובכ"י י: פתסבה לי מן תם כמשמעות הכתוב.

(9) "את שדה המצפה" ר"ל אשר הצופים עומדים ישם לראות אם יבוא חיל על העיר.

אלדי אקולה לך אצנעה פקט: ²¹ פקאם באלגדאָ וואסרג אַתאנא וּמְצִי מֵעַ רִיסָא מוּאָב: ²² תָּם אַשְׁתָּד גִּצְבַּ אַלְלָה לְמִצִּיָּה טאַמעא¹ פּוֹקָה מִלֵּאךְ אַלְלָה פִּי אַלטריק לִיחִידָה עֵן דִּלֵּךְ וְהוּ רֵאכְבַּ עֲלִי אַתאנא וּמַעָה גִלְאמָאָה: ²³ פִּלְמָא רֵאֶת אַלְאֶתָאן מִלֵּאךְ אַלְלָה קֵאִימָא פִּי אַלטריק וּסִיפָה מַעֲלַת בִּידָה מֵאֶלֶת עֵן אַלטריק וּסֵאֶרֶת פִּי אַלְצִיאַע פִּצְרֵבָהָא ⁵ בִּלְעָם לִירְדָּהָא אֲלִי אַלטריק: ²⁴ תָּם וְקָה מִלֵּאךְ אַלְלָה פִּי זָקוֹק אֲלֵכְרוּם וְהִנָּאךְ גִּדָּאָר יִמְנָה וִיסֵרָה²: ²⁵ פִּלְמָא רֵאֶתָה אַלְאֶתָאן אִזְדַּחַמַּת מֵעַ אֲלֵחָאִיט פִּצְגִּטָּת רָגֵל בִּלְעָם אֲלִי אֲלֵחָאִיט פּוּאָד פִּי צִרְבָּהָא: ²⁶ תָּם עָאָד מִלֵּאךְ אַלְלָה פִּגְאָז וּוּקָה פִּי מוּצַע מְצִיק מֵא לִיִּם טְרִיק יִמָּאֵל עֵנָה יִמְנָה אִי יִסֵּרָה: ²⁷ פִּלְמָא רֵאֶתָה רִבְצַת תַּחַת בִּלְעָם פֵּאֶשְׁתָּד גִּצְבָּה פִּצְרֵבָהָא ¹⁰ בֵּאלְעִצָּא: ²⁸ פִּפְתָּה אַלְלָה פֵּאָהָא פִּקֵּאלַת לְבִלְעָם מֵא דֵּא צִנְעַת בֵּךְ אִד צִרְבַּתְנִי הִדָּה אֲלֵמֵרָה אֲלֵתֵּאֲלֵתָה³: ²⁹ קֵאל לֵאנֵךְ תִּמְרָסַת בִּי⁴ וְלוֹ אֵן כֹּאן פִּי יְדִי סִיף לִבְנֵת קֵד קִתְּלַתְךָ: ³⁰ קֵאלַת אֲלִסַּת אֵנָא אַתֵּאנֵךְ אֲלֵתִי רִבְבַּתְנִי מִד כֵּנֶת אֲלִי אֲלִיִּים הֵל עֹדְתֵךְ⁵ אֵן אַצְנַע בֵּךְ כִּדָּא קֵאל לֵא: ³¹ תָּם כִּשְׁף אַלְלָה עֵן בַּצֵּר בִּלְעָם פִּרְאִי אֲלֵמִלֵּאךְ וְאִקְפֵּא פִּי ¹⁵ אַלטריק וּסִיפָה מַעֲלַת בִּידָה פִּכֵּר בֵּין יִדָּה סֵאָגְדָּא: ³² פִּקֵּאל לָה לֵם צִרְבַּת אַתֵּאנֵךְ הִדָּה אֲלֵמֵרָה אֲלֵתֵּאֲלֵתָה וְאֵנָא כִּרְגָת פִּי אֵן אַחִידֵךְ אֵן תּוֹרַטְתָּ אַלטריק הִדָּא⁶: ³³ חֲתִי רֵאֶתְנִי אַלְאֶתָאן פִּמֵּאלַת עֲנִי הִדָּה אֲלֵמֵרָה אֲלֵתֵּאֲלֵתָה וְלוֹ לֵם תִּמֵּל עֲנִי לִקְתִּלְתֵּךְ אֵלָאן וּבִקִּיתָהָא⁷: ³⁴ קֵאל לָה קֵד אֲבִטָּאֶת וְלֵם אַעֲלֵם אֵנֵךְ וְאִקָּה תִּלְקֵאִי פִּי אַלטריק וְאֵלָאן ²⁰ פֵּאָן סֵאָךְ מְצִי רִגְעַת⁷: ³⁵ קֵאל אִמִּץ מֵעַ אֲלֵקוּם וְאֵלְקוּל אֲלֵדִי אֲקוּלָה לֵךְ קֵלָה פִּקְט פִּמְצִי מַעָהם: ³⁶ פִּלְמָא סִמַּע בִּלְק כִּמְצִי בִלְעָם כִּרְגַּ תִּלְקָהָא אֲלִי קִרִּיָּה מוּאָב עֲלִי אֲרִנּוֹן⁸ אֲלֵתִי פִּי טִרְפָּה: ³⁷ פִּקֵּאל בִּלְק לְבִלְעָם אֵלֵם אֲרַסֵּל אֲלִיךְ מֵרָה קֵבֵל הִדָּה⁹ לֵאדַּעְוֵךְ לֵם לֵם תִּגְ¹⁰ אֲלִי אַתֵּרֵאנִי לִסַּת אִקְדָּר אֵן אֲכִרְמֵךְ: ³⁸ קֵאל וְאֵלָאן אִד קֵד צִרַת אֲלִיךְ ²⁵

(1) רש"ם: כרצון מתאוה לקללם.

(2) "ושם גדר ומין ושמה".

(3) "פעם שלישית".

(4) "גלחמתי" ובכ"י: "תמרדת" = מרדת בי.

(5) "ההרגלתך" וכן ת"א. עיין ראב"ע ומכלל יוסי.

(6) "למה הבית אתונך זאת הפעם השלישית ואנכי יצאתי להטותך כי הדרך מלאה

התחתים לפני עד שראתני האתון וחס לפני זאת הפעם השלישית ולולי נסתה מפני" וכו' ובק' מלות זה שלש פעמים תרגמו: תלאת ערכאת ובכ"י: הרה אלתאלתה אדפעהא.

(7) "אם רע בעיניך לבתי אשובה".

(8) "עלי הכס ארנון".

(9) "פעם אחת לפני זאת".

(10) "למה לא באת" עיין ראב"ע.

3 וחדר אלמואביון מן קבל אלקום גֵּדָא אֵד הֵם כְּתִירוֹן וְזָגְרוּ מִנְהֶם:
 4 פִּקָּאל לְשׁוּיֹךְ מִדִּין אֵלָאן סִילַחֵם הָדָא אֶלְגֹּק כֹּל אֲנָאם⁽¹⁾ הוואלינא
 כִּמָּא יִלְחֵם אֶלְתֹּר צִנֹּר אֶלְצַהֲרָא וּבִלֵּק אֲבָן צִפּוֹר מִלְכָּהּ פִּי דִלֵךְ אֶלֻקֶּת:
 5 פִּבְעֵת בְּרַסֵּל אֵלִי בִלְעָם אֲבָן בַּעֲוֹר אֵלִי פִתּוֹרָא אֶלְתִּי עֲלִי אֶלְפִרְדָּת⁽²⁾ בִּלְד
 5 קוֹמָה לִידְעוּ בָּהּ קֵאִילָה הוּדָא אֶלְקוּם אֶלְדִּי בְּרָג מִן מִצֵּר קִד גִּטָּא
 טָאֲהֵר אֶלְאֲרִיץ וְהוּ גֵּאֵלֵם מִקֶּאֱבִלִי: 6 וְאֵלָאן פִּתְעָאֵל אֶלְעֵנָה לִי אֵד הוּ
 אַעֲטָם מִנִּי פִלְעָלִי אֶסְתַּטִּיעַ אֵן אַחֲרֵבָה⁽³⁾ וְאֶטְרַדָּה עֵן בִּלְדִּי⁽⁴⁾ לֵאנִי
 אַעֲלֵם אֵן מִן תְּבֹאֲרֵבָה מִבְּאֲרֵךְ וּמִן תִּלְעֵנָה יֵלְעֵן: 7 פִּמְצִי שׁוּיֹךְ מוֹאֵב
 וְשׁוּיֹךְ מִדִּין בִּפְאֲלָאֵת מַעֲהָם חֲתִי וְאִפּוּ בִלְעָם פִּאֲזַבְרוּהָ בְּכֹלָאֵם בִּלֵּק:
 8 10 קָאֵל לָהֶם בֵּיתוֹ הֵהֱנֵא אֶלְלִילָה אֲרֵד עֲלֵיבָם גִּזְאֵבָא כִּמָּא יִקוּל אֶלְלָה
 לִי פִאֲקָאֵם רִיסָא מוֹאֵב עֲנֵד בִּלְעָם: 9 פּוֹאֲפָא אֲמַר אֶלְלָה⁽⁵⁾ בִּלְעָם
 וְקָאֵל לָהּ מִפִּתְתַּחְתָּהָ⁽⁶⁾ מִן הָאוּלִי אֶלְקוּם אֶלְדִּין עֲנֵדֵךְ: 10 קָאֵל אֵן בִּלֵּק
 אֲבָן צִפּוֹר מִלֵּךְ מוֹאֵב בַּעַת בַּהֶם⁽⁷⁾ אֵלִי: 11 יִקוּל⁽⁸⁾ אֵן אֶלְקוּם אֶלְדִּין
 בְּרָגוֹ מִן מִצֵּר קִד גִּטּוֹ טָאֲהֵר אֶלְאֲרִיץ פִּאֲלָאן תַּעֲאֵל סִבָּהֶם לִי פִלְעָלִי
 15 אֶסְתַּטִּיעַ אַחֲרֵבָהֶם פִּאֲטְרַדָּהֶם: 12 קָאֵל לָהּ לֹא תִמְצֵן מַעֲהָם וְלֹא תִלְעֵן
 אֶלְקוּם פִּאֲנָה מִבְּאֲרֵךְ: 13 פִּקָּאֵם בִּלְעָם בֹּאֲלִגְדָּאָהּ וְקָאֵל לְרִיסָא בִּלֵּק
 אֲמִצּוֹ אֵלִי בִלְדִכֶּם פִּאֵן אֶלְלָה נִהָאִי עֵן אֵן אֲמִצִּי מַעֲבָם⁽⁹⁾: 14 פִּקָּאֵם
 רִיסָא מוֹאֵב וְגִזְאוֹ אֵלִי בִלֵּק וְקָאֵלוּ קִד אֲבָא בִלְעָם אֵן יִגִּי מַעֲנָא: 15 וְעֹאוֹד
 בִּלֵּק אִיצָא בַּעַת רִיסָא אֲגִל וְאַעֲטָם מִן דִּלֵּךְ: 16 פִּגִּזְאוֹ אֵלִי בִלְעָם וְקָאֵלוּ
 20 לָהּ בִּדָּא קָאֵל בִּלֵּק אֲבָן צִפּוֹר לֹא⁽¹⁰⁾ תִּמְתַּנַּע מִן אֶלְמַסִּיר אֵלִי: 17 פִּאֲנִי
 סֹאֲבֵרְמֵךְ גֵּדָא וְכֹל מֵא תִקוּל לִי אֶצְנַעְהָ וְתַעֲאֵל פִּאֲלַעֵן לִי הָאוּלִי אֶלְקוּם:
 18 פִּאֲגִזְאֵב בִּלְעָם קוֹאֵד בִּלֵּק וְקָאֵל לָהֶם לֹא אַעֲטָאִי בִלֵּק מִל בֵּיתָהּ
 פִּצָּהּ וְדִהֲבָא לִם אֶסְתַּטִּיעַ אֵן אֶתְגִּזְאוּ אֲמַר אֶלְלָה רִבִּי פִּאֲעַמֵּל צִגִּירָהּ אוּ
 כִּבִּירָהּ: 19 וְאֵלָאן אֶקִּימוּ אֲנָתָם אִיצָא הֵהֱנֵא אֶלְלִילָה חֲתִי אֲנִטֵּר מֵא
 25 יַעֲוֹד אֶלְלָה יִבְאֲטִבֵּנִי בָּהּ: 20 פּוֹאֲפָא אֲמַר אֶלְלָה בִלְעָם לִילָא וְקָאֵל
 לָהּ אֵן כֹּאֵן הָאוּלִי אֶלְקוּם גִּזְאוֹ לִידְעוּךְ פִּקָּם אֲמִיץ מַעֲהָם לִבָּן אֶלְאֲמַר

(1) "כל הבריות" ר"ל האדם והבהמה והעצמונים.

(2) "אשר על פרת".

(3) "אכה" השתמש הפסוק בלשון רבים כפי מה שהעיר אלמאנאט צד 89.

(4) "מארצי".

(5) וכן תרגם אונקלוס "ואתא מימרא מן קדם ה'" וכן בפסוק כ'.

(6) ראב"ע: פתחון ותחלת דבור.

(7) "שלחם אלי".

(8) "ויאמר".

(9) "מנע ממני שאלך עמכם".

(10) ס': לם = למה.

ומן דלך אלוואד אלי דאת אלכנאים⁽¹⁾: 20 ומן תם אלי אלוואד אלדי פי בלד מואב ענד ראם אלקלעה אלמטלעה⁽²⁾ עלי וגה אלסמאווה: 21 תם בעת אל אסראיל ברסל אלי סיהון מלך אלאמורין קאילא: 22 אריד אן אגוז פי בלדך ולסנא נמיל אלי ציעה וברם ולא נשרב מא צהריג כל פי טריק אלגארה נסיר אלי אן נגוז תלמך: 23 פלם ידע 5 סיהון אסראיל אן יגוז פי תלמה פגמע גמיע קומה וכרג תלקאהם אלי אלכריה חתי ואפי יהץ פהארבהם: 24 פקתלה אסראיל בחד אלסיף והאז בלדה מן ארנון אלי יבק אלי בני עמון אד כאן תלמהם שדודא עליה⁽³⁾: 25 ואכדו גמיע הדה אלקרי פסכנו אסראיל פי גמיע קרי אלאמורין פי חשבון ורסאתיקהא⁽⁴⁾: 26 ודלך אן חשבון הי מנבר סיהון⁽⁵⁾ 10 מלך אלאמורין והו כאן הארב מלך מואב אלאול פאכד גמיע בלדה מן ידה אלי ארנון: 27 ולדלך יקול אלממחלון אדכלו אלי חשבון חתי תבנא ותהיא קריה סיהון: 28 לאן נארא כרגת מן חשבון ולהיב מן קריה סיהון פאבלת עד מואב ואצחאב ביע ארנון: 29 פוילך יא מואב ביה בדת יא קום עבדת כמוש⁽⁶⁾ לקד געל בניה אסאריובנאתה סביא לסיחון 15 מלך אלאמורין: 30 וואל סימאהם⁽⁷⁾ מן חשבון אלי דיבון ותוהש אלי נפה אלתי ענד מידבא: 31 ולמא אקאם אסראיל פי בלד אלאמורין: 32 בעת מוסי בקום ירמון יעור פפתחו רסאתיקהא וקרצו אלאמורי אלדי פיהא: 33 תם ולו פצעדו טריק אלבתניה פכרג עוג מלך אלבתניה תלקאהם הו וגמיע קומה ללהרב אלי אדדעאת: 34 פקאל אללה למוסי 20 לא תלצה פאני מסלמה בידך וגמיע קומה וכלדה פאצנע בה כמא צנעת בסיחון מלך אלאמורין אלמקים פי חשבון: 35 פקתלוה ובניה וגמיע קומה חתי לס יבק להם שריד והאזו בלדה:

כב

1 תם רחלו בנו אסראיל פנולו פי בידאת מואב אלתי עלי ארדן 2 ולמא ראי בלק אכן צפור גמיע מא צנע אסראיל באלאמורין:

(1) "אל בעלת בתי כנזיות".

(2) "ומשם אל הגיא אשר בארץ מואב אצל ראש המגדל הנשקף על ארץ שממה" עיין ראב"ע. והגאון מתרגם כל אלו השמות לפי ענינם.

(3) "כי היה גבולם חוק עליו" ר"ל לא יכלו בני ישראל לרשת את ארצו.

(4) "וכפרוה" עיי' רש"י וראב"ע.

(5) נראה שענינו עיר מלוכה. ועיין פירוש בן כלעים למעלה י"ד.

(6) "העם אשר עבדת כמוש" ק': יא קום. ובס': שעב כמוש.

(7) "ואבדו גדולתם מחשבון עד דיבון ושממה הארץ עד נפח". העתיק וגירס מלשון ניר

(מלכים י"א ל"ח) ומלת ונשם מלשון שממה.

ונזלו פי אבת: 11 ורחלו מנהא ונזלו פי עיי אלמנאזי פי אלבריה
 אלתי עלי גהה מואב מן משרק אלשמם: 12 ורחלו מן תם ונזלו פי
 ואדי זרד: 18 ורחלו מן תם ונזלו פי גאנב אלארנון אלדי פי אלבריה
 אלכארג ען תכם אלמוריון לאן ארנון הו אלחד בין מואב ואלאמוריון:
 14 ולדלך יקאל פי כתאב פתוח² אללה מן דרדור אלקלום ומן אלאודיה
 5 פארנון³: 15 ומצב אלאודיה אלדי מילה אלי עמארה ער ואסנאדה אלי
 תכם מואב: 16 ורחלו מן תם אלי אלביר והי אלביר אלתי קאל אללה
 למוסי ענהא אגמע אלקום חתי אעטיהם מאא: 17 חניד אנשא אסראיל
 הדה אלאנשא פקאלו אצעדי יא ביר תנאובו להא⁴: 18 ביר חפרהא
 10 אלריסא ובראהא נבל אלקום ראסמוהא בוכאיתיהם⁵ תם רחלו מן
 תלך אלבריה אלי דאת אלעטא⁶: 19 ומן דאת אלעטא אלי אלווד⁷

(¹) "ויחנו בעיני המעברות" ובכ"י י': בלאקע אלגאזאת פ': וחטוא פי בלאקע אלגיון =
 ויחנו בחורבות אשר בשתי גדות הנהר. עיי' רשב"ם.
 (²) פ': מלאהם.

(³) "על כן יאמר בספר גבורות ה' ממשברי ים) סוף ומהנחלים ארנון ושפך הנחלים
 וגו' ר"ל כשם שיסופר מגבורות השם בים סוף כן דברו מגבורותיו אשר הראה בנחלים. נראה
 שהגאון העתיק מלות "את והב" בענין הבא מלשון תרגום יונתן בן עוזיאל בעלעולא דסגירותא.
 וזה לשון בן בלעם בפירושו על התורה: את והב בסופה דהב אלתרגום פיה עלי מא נקל
 אלאולין פי אן ואדי ארנון צנעת ללקום אעגובאת פיה ותבעה אלכפסר פקאל פי שרתה אן
 אלדראדר פאלקלום ופי אלאודיה ארנון והרא אללפט כחיר מא ידרסה מן לס יערף מענאה
 וקר אוקפת פיה מדה חתי ראית פי בעץ כלאם אלערב אן אלדראדר אלמיואה אלגוירה פסה
 לי אנה עבר ען קול אלמדרש פי את והב בסופה געל סופה מהל ים סוף יעני אן מן אלמאצע
 אלתי צנע ללקום פיהא איאת ים סוף ופי אלאודיה ארנון ואלי הרא אשר אלתרגום פי עד
 יעבר עמך ה' ואלנץ אנמא דהב אלי דבר חדוד בלד אלמאמורי אלמחכום להם בה ליכרג מן דלך
 חדוד בלד מואב אסתתני עליהם בה כקולה אל תצר את מואב פקאל פי חשבון עיר סיחון
 וסאיר תלך אלחדוד אלדי דבר לימנע בהרא ען אלתערץ עלי שי מן בלד מואב אלא מא
 כרג קרימא מן אידיהם וצאר מלך אלמאמורי כקולה ויקח את כל ארצו מירו עד ארנון.
 ובעברית: דעת התרגום היא לפי מה שמסרו הראשונים שבנחל ארנון נעשו נסים לעם והלך אחריו
 בעל הפתרון ואמר בתרגומו מן המים האדירים ים סוף ובנחלים ארנון ומלת אלדראדר (אשר
 תרגם בה והב) יבקש אותה זמן ארוך מי שאינו יודע ענינה וחפשתי אחריה איזה זמן עד שראיתי
 באחד מערב כי דראדר ענינה המים האדירים ונתברר לי שביאר לפי מה שנאמר במדרש את
 והב בסופה כמו בים סוף ר"ל שמן המקומות אשר נעשו בהם אותות לעם הם ים סוף ונחלי
 ארנון. ולזה רמז התרגם בפסוק עד יעבר עמך ה' (שמות כ"ז ט"ז והוסיף שם ית ארטוגא).
 והפסוק לא כיון כי אם ליכור גבול ארץ האמורי הנתן להם להוציא ממנו תחומי ארץ מואב
 הנמנעים מהם כמו שאמר אל תצר את מואב ואמר על חשבון עיר סיחון ושאר התחומים אשר
 זכר להתוירם שלא יקרו כלום מארץ מואב חוץ מה שיצא מקודם מידם ונאחזו בו האמורים
 כאמרו ויקח את כל ארצו מירו עד ארנון.

(⁴) וכן תרגם ותען שמות מ"ו כ"א ואגבתהם.

(⁵) "המחוקקים אותה כמשענותם".

(⁶) "ואחר זה נסעו ממדבר אל בעלת המתנה" עיין התרגומים.

(⁷) "אל הנחל".

וְגַם אָדָם תִּלְקָאָה בִּשְׂעֵב עֵשִׂים יוֹד שְׂדִידָהָ: ²¹ פִּלְמָא אַבָּא אָדָם אֵן יִתְרָךְ אֶל אִסְרָאֵל אֵן יִגְזוּ פִּי תַבְמָה מֵאֵל עֵנָה: ²² פִּרְחָלוּ מִן רִקִּים וְגֵאָת גִּמְעֵתָהֶם אֵלֵי גִבֹּל הוֹר: ²³ פִּקְאֵל אֱלֹלָה לְמוֹסֵי וְהָרוֹן פִּי גִבֹּל הוֹר עֵנָה תִּלְסֵם בְּלֹד אָדָם קִאִילָא: ²⁴ יִנְצֵם הָרוֹן אֵלֵי קוֹמָה פִּאנָה לֹא יִדְבֹּל אֱלֹבֶלֶד אֱלֹדֵי אַעֲטִיתָה בְּנֵי אִסְרָאֵל כִּמָּא קֶלֶת חֵין גִּאלְפִתְמָא ⁵ אַמְרִי¹ פִּי מֵא אֱלִצְמוּמָה: ²⁵ גִּד הָרוֹן וְאַלְעוֹר אַבְנָה וְאַנְעֵדְהָמָא אֵלֵי גִבֹּל הוֹר: ²⁶ וְאַסְלֵךְ הָרוֹן תִּיאַבָּה וְאַלְבַּשְׁהָא אֱלֵעוֹר אַבְנָה וְהָרוֹן יִנְצֵם וַיָּמוּת הֵנָּאךְ: ²⁷ פִּנְנַע מוֹסֵי כִּמָּא אַמְרָה אֱלֹלָה פִּנְעָדוּ אֵלֵי גִבֹּל הוֹר בַּחֲצֵרָה אֱלִגְמָאעָה: ²⁸ וְסִלֵּךְ מוֹסֵי תִיאַב הָרוֹן וְאַלְבַּשְׁהָא אֱלֵעוֹר אַבְנָה וּמֵאָת הָרוֹן הֵנָּאךְ פִּי רֵאֵס גִּבֹּל הוֹר² וְגוֹל מוֹסֵי וְאַלְעוֹר מִן אֱלִגְבֹּל: ¹⁰ ²⁹ פִּלְמָא רֵאֵת אֱלִגְמָאעָה אֵן הָרוֹן קֵד מֵאָת כִּבָּא עֲלִיהָ תִּלְאָתִין יוֹמָא גִּמִּיעַ אֶל אִסְרָאֵל:

כא

1 תֵּם סִמַּע אֱלִבְנַעֲאֵי מֶלֶךְ עֵרֶד אֱלִמְקִים פִּי אֱלֹדָאָרוֹם בָּאֵן בְּנֵי אִסְרָאֵל קֵד גָּאוּ טָרִיק אֲתָרִים פִּחְאֲרִכְהֶם וּסְבֵא מִנְהֶם סִבִּיא: ² פִּנְדֹר ¹⁵ אֶל אִסְרָאֵל נִדְרָא לָלֶה וְקֵאלוּ אֵן אֶסְלֵמַת הָאוּלִי אֱלִקוֹם פִּי יָדֵי גֵעֵלַת קִרְאָהֶם צוּאִפִּי: ³ פִּסְמַע אֱלֹלָה דֵּעָא אֶל אִסְרָאֵל וְאַסְלֵם פִּי אִידִיָּהֶם אֱלִבְנַעֲאֵי פִּנְעִלוּה וְקִרְאָה צוּאִפִּי וּסְמִי דִּלֵּךְ אֱלִמוּצֵעַ חֲרֵמָה: ⁴ תֵּם רִחָלוּ מִן גִּבֹּל הוֹר טָרִיק בַּחֲר אֱלִקְלוֹם לִיסְתִּדִּירוּ כִּבְלֹד אָדָם וְצִגְרַת נְפוּסָהֶם פִּי אֱלִטְרִיק: ⁵ פִּתְכִלְמוּ פִּי אֱלֹלָה וּפִי מוֹסֵי וְקֵאלוּ לֵם אַנְעֵדְתִּמָּאנָא³ ²⁰ מִן מִצֵּר נְמוּת פִּי אֱלִבֶּר מִמָּא לִים גִּבּוּ וְלֹא מֵא וְקֵד צִגְרַת נְפוּסָנָא מִן אֱלִטְעָאִם אֱלִגְפִיקָה⁴: ⁶ פִּבְעַת אֱלֹלָה פִּי אֱלִקוֹם חֵיאַת מַחֲרָקָה⁵ לִסְעֵתָהֶם פִּמֵּאָת מִנְהֶם קוֹם כְּתִירוֹן: ⁷ פִּגָּאוּ אֱלִקוֹם אֵלֵי מוֹסֵי וְקֵאלוּ קֵד אֱבִטְאָנָא אֵד תִּכְלִמָּנָא פִּי אֱלֹלָה וּפִיךְ אַדַּע אֱלֹלָה אֵן יוֹיֵל עֲנָא אֱלֹהִיָּאָת פִּדְעִי לֵהֶם מוֹסֵי: ⁸ פִּקְאֵל אֱלֹלָה לֵה אַנְנַע מַחֲרָקָא וְאַרְפַּעָה ²⁵ עֲלִי עֵלִם פִּכֵּל מִלְסוּעַ יִלְתַּפֵּת לֵה תִיאַבָּא פִּיכָא⁶: ⁹ פִּנְנַע מוֹסֵי תִעֲבָאָנָא מִן נַחֲאֵם וְגִעֵלָה עֲלִי עֵלִם פִּכָּאֵן אִי אִנְסָאֵן לִדְגָה תִעֲבָאֵן אֱלִתַּפֵּת תִּיאַבָּא אֵלֵי דִּלֵּךְ בְּקִי חֵיא: ¹⁰ תֵּם רִחֵל בְּנֵי אִסְרָאֵל מִן תֵּם

(1) „כאשר דברתי כאשר כוונתי“.

(2) „בראש הור ההר“.

(3) „עין רש“.

(4) „בלהם הקל“ עין ראב״ע.

(5) „חשורפים“.

(6) „ובל הנשך אשר יפנה אליו בחשוכה וחי“ עין רש״י. וכן תרגם הגאון בפסוק ט׳.

יֹא לִיתֵנָא תוֹפִיָּא בּוֹפֵאֵה אֲזוּתָנָא בִּין יְדֵי אֱלֹהִהּ: ⁴ וּלֹם גִּיתְמָא בְּזוֹק
 אֱלֹהִהּ אֵלֵי הָדָא אֲלֹבֵד נְמוֹת פִּיהּ נַחַן וּבִהַאי־מָנָא: ⁵ וּלֹם אַצְעֲדִתְמָנָא
 מִן מִצֵּר פְּגִיתְמָא בְּנָא אֵלֵי הָדָא אֲלִמְוִצֵּעַ אֲלֹרְדִי מוֹצֵעַ לֹא זֹרַע פִּיהּ
 וּלֹא תִין וְגַפְן וּרְמָאן חֲתִי מֵא לִים לְלִשְׁרֵב: ⁶ פֶּאקְבֵּל מוֹסִי וְהָרוֹן הָאֲרִבִּין¹
⁵ מִן בִּין יְדֵי אֲלֹנֹק אֵלֵי בָאב כָּבֵא אֲלִמְחִצֵּר פּוֹקֵעַא עֲלִי וְגוֹהֲמָא פִטְהֵר
 נוֹר אֱלֹהִהּ לֵהמָא: ⁷ תֵּם כֹּלֵם אֱלֹהִהּ מוֹסִי תְבִלִּימָא: ⁸ בָּד אֲלֵעֲצֵאֵהּ
 וְגֹק אֲלִגְמָאֵעָה אַנֹּת וְהָרוֹן אֲנוֹךְ וְקוֹלָא עֲלִי אֲלִצְבֵּר² בַּחֲצֵרְתָּהֶם אֵן
 יִכְרָג מָאֵה פִתְכָּרָג לֵהֶם אֲלִמָּא מִן אֲלִצְבֵּר וְתִסְקִיֵּהֶם וּבִהַאי־מָהֶם: ⁹ פֶּאֲבֵד
 מוֹסִי אֲלֵעֲצֵא מִן בִּין יְדֵי אֱלֹהִהּ כֵּמָא אֲמֵרָה: ¹⁰ וְגֹק מוֹסִי וְהָרוֹן אֲלֹקִים
¹⁰ אֵלֵי חֲצֵרָה אֲלִצְבֵּר פִּקְאֵל לֵהֶם אֲסִמְעוּ יֹא עֲסֵאֵהּ מִן הָדָא אֲלִחְגֵּר נִכְרָג
 לִבֶּם מָאֵא³): ¹¹ פִּרְפֵּעַ יֵדֵהּ וְצִרְבֵּי אֲלִצְבֵּר בַּעֲצֵאֵהּ מִרְתִּין פִּכְרָג מֵא
 כְּתִיר שִׁרְבֵּת מִנֵּה אֲלִגְמָאֵעָה וּבִהַאי־מָהֶם: ¹² פִּקְאֵל אֱלֹהִהּ לְמוֹסִי וְהָרוֹן
 כֵּמָא לֹא תוֹמְנָאֵהֶם בִּי וְתִקְדָּסֵאֲנִי בַּחֲצֵרָה בְּנֵי אֲסֵרָאִיל כִּדְאָךְ לֹא תִדְכָּלָא
 הָדָא אֲלֹנֹק אֵלֵי אֲבִלְבֵּד אֲלֹדִי אֲקִסְמֵת בַּהּ לֵהֶם⁴): ¹³ דִּלְךְ מֵא אֲלִצְבִּימָהּ
¹⁵ אֲלֹדִי לֵאצֵּם בְּנוֹ אֲסֵרָאִיל רִסוּלִי רִבְחֵם בִּסְבָּכָה פִּתְעִטֵּם פִּיהֶם⁵): ¹⁴ תֵּם
 בַּעֲתִי מוֹסִי בִּרְסֵל מִן רִקִּים אֵלֵי מֶלֶךְ אֲדוּם קֵאִילָא כִּדָּא קֵאל אֲנוֹךְ
 אֲסֵרָאִיל אַנֹּת אַעֲלֵם בְּזִמִּיעַ אֲלִמְצֵאִיב אֲלִתִּי נֵאלְתָנָא: ¹⁵ וְאֵן אֲבֵאִינָא
 נִזְלוּ מִצֵּר פֶּאקְמָנָא בְּמִצֵּר מִדֵּה טוּוֹלָהּ וְאִסִּי אֲלִמְצִרִין בְּנָא וּבִאֲבֵאִינָא:
¹⁶ פִּדְעוּנָא אֱלֹהִהּ פִּסְמַע צוֹתָנָא וּבַעֲתִי בִּרְסוּל⁶ אֲכִרְגָּנָא מִן מִצֵּר וְהָא
²⁰ נַחַן פִּי קִרְיָהּ רִקִּים פִּי טִרְף תִּכְמֵךְ: ¹⁷ נִרִיד אֵן נִגְזוּ פִי בִלְדֵךְ וּלְסָנָא
 נִמִּיל אֵלֵי צִיעָהּ וּלֹא כִרֵּם וּלֹא נִשְׁרֵב מֵא צִהֲרָג לִכְנָא נִסִּיר פִּי טִרִיק
 אֲלִגְאֹדָה לֹא נִמִּיל יִמִּינָא וּלֹא שְׂמֵאלָא אֵלֵי אֵן נִגְזוּ תִכְמֵךְ: ¹⁸ קֵאל לֵה
 אֲלֵאחְמִרִי⁷) לֹא תִגְזוּ פִי תִכְמִי כִילָא בִּאֲלִסִּיף אֲכִרְגֵּי תִלְקֵאךְ: ¹⁹ קֵאל
 לֵה בְנוֹ אֲסֵרָאִיל נִצְעֵד פִּי אֲלִמְחִגָּהּ וְאֵן שִׁרְבֵּנָא לֵךְ מָאֵא נַחַן וּמֵאִשִּׁיתָנָא
²⁵ פִּדְעָנָא תִּמְנֵה וְלִים אֲמֵר אֲלֵא אֵן נִגְזוּ פִקְט⁸): ²⁰ קֵאל לֹא תִגְזוּ כִּדְאָךְ

⁽¹⁾ ראב"ע: כדמות בורחוס.

⁽²⁾ "ורברתם על הסלע" עיניו דברו אל העדה אודות הסלע שיתן מימנו. ובפ' ללצכר = אל הסלע כמשמעו.

⁽³⁾ "מהאבן הזאת נוציא לכם מים" ולפי זה ה"ה"א של חמן אינה לשאלה ולתתה אלא לאמתת הדבר עיין רמב"ן ומכלל יוסף. ובכ"י י': אמון. ואפשר שלפי דעת הגאון משה הטא שה' לא צוה להכות את הסלע רק לרבר אליו.

⁽⁴⁾ "אשר נשבעתי לכם" ובכ"י י': אעטיתם כמשמעת הכתוב.

⁽⁵⁾ "המה מי מריבה אשר בעבורם רבו בני ישראל את שני נביאי אלהיהם והראה להם גדולתו" ועיין ויקרא י' ג'.

⁽⁶⁾ "נביא" עיין רש"י.

⁽⁷⁾ "האדמוני" על שם עִשׂוּ הוא אדום ועיין בראשית כ"ה, ל'.

⁽⁸⁾ הגאון לא העתיק מלת "ברגלי".

טאהר רמאד אלבקרה ויצעה כארג אלעסכר פי מוצע טאהר ויכון
 לגמאעה בני אסראיל מחפוטא למא אלנצה⁽¹⁾ והו דכוה: ¹⁰ ויגסל אלגאמע
 רמאדהא תיאבה וינגס אלי אלליל ותכון לבני אסראיל וללגריב אלדאכל
 פימא ביניהם רסס אלדהר: ¹¹ ומן דני במית מן גמיע אנפס אלנאם
 פלינגס סבעה א״ם: ¹² והו יתדכא מנה פי אליוס אלתאלת ופי אליוס ⁵
 אלסאבע פיסהר ואן לס יתדך מנה פיהמא פלא יטהר: ¹³ פכל מן דנא
 במית מן נפוס אלנאם אלדי ימות ולא יתדכא פקד נגס מסכן אללה
 אן דכלה⁽²⁾ פינקטע דלך אלאנסאן מן בין אלגוק⁽³⁾ אד מא אלנצה לס
 ירש עליה פהו נגס לדלך ונגאסתה עליה אבדא⁽⁴⁾: ¹⁴ והדה אלשריעה
 אי אנסאן מאת פי כבא פכל מן דכל אליה וגמיע מא פיה ינגס סבעה ¹⁰
 א״ם: ¹⁵ וכל אנא מפתוח מא לים עליה צמאס מקיד פהו נגס: ¹⁶ וכל
 מן דנא עלי וגה אלצהרא בקתיל סוף או מית או עטס אנסאן או קבר
 ינגס סבעה א״ם: ¹⁷ וליונד לה מן רמאד⁽⁵⁾ חריק אלכוה ויצב עליה
 מאא מן נביע פי אנא: ¹⁸ ויאכד רגל טאהר שיא מן צעתר⁽⁶⁾ ויגמסה
 פי דלך אלמא וינצה מנה עלי אלכבא ועלי גמיע אלאניה ואלנפוס אלתי ¹⁵
 כאנת פיה ועלי אלדאני באלעטס או באלקתיל או אלמית או אלקבר:
¹⁹ כדאך ינצה אלטאהר עלי אלנגס פי אליוס אלתאלת ואלסאבע פאדא
 דבאה פי אליוס אלסאבע⁽⁷⁾ גסל תיאבה ורחץ באלמא וטהר באלעשי:
²⁰ ואי רגל תנגס ולס יתדך פינקטע דלך אלאנסאן מן בין אלגוק למא
 נגס מקדס אללה אד דכלה ולס ינצה עליה מא אלנצה פהו נגס ²⁰
²¹ ויבין להם הדא רסס אלדהר ונאצה מא אלנצה יגסל תיאבה ומן
 לאמס מא אלנצה ינגס אלי אלליל: ²² וכל מא לאמסה אלנגס ינגס
 פאן כאן אנסאן דנא בה פלינגס אלי אלליל:

ב

¹ תם גאו בנו אסראיל אגמעין⁽⁸⁾ אלי ברית צין פי אלשהר אלאל ²⁵
 ואקאם אלקום פי רקים ומאתת הנאך מרים ודפנת תם: ² ולס יכן מא
 ללגמאעה פתגוקו עלי מוסי והרון: ³ ולמא כאצם אלקום מוסי קאלו

(1) "למי הזה" עיין רש"י.

(2) "אם נכנס בו" עיין רש"י וכן תרגם למטה פסוק כ'.

(3) "ונכרת האיש שהוא מתוך הקהל" כמו שאמר למטה פסוק כ'.

(4) ראב"ע: תמיד. רש"י: אעפ"י שטבל.

(5) הגאון העתיק כאלו נכתב "מאפר" כאל"ף.

(6) "מעט אוזב".

(7) ספרי: והנאו כיום השבועי ואח"כ וכנס בגדיו וגו'.

(8) "כלם יחד" עיין רש"י וראב"ע.

יחמלון וזרהם רסם אלההר עלי מר אגאלהם ופימא בין אסראיל לא
 ינחלו נחלה: 24 פאן עשור בני אסראיל אלתי ירפעונהא ללה רפיעה
 געלתהא ללליואניין נחלה פלדלך קלת להם פי מא בין בני אסראיל לא
 ינחלו נחלה: 25 ובלם אללה מוסי קאילא: 26 ומר אלליואניין וקל להם
 5 אדא תאכדון מן בני אסראיל אלעשור אלתי געלתהא לבם מנהם
 בנחלתכם פארפעו מנהא רפיעה ללה עשורא מן אלעשור: 17 ודלך אן
 תחםב לבם רפאיעכם כאלבד לבני אסראיל מן אלבדאר⁽¹⁾ ובאלסלאפה
 מן אלתגאר: 28 פכדאך תרפעו אנתם איצא רפיעה ללה מן גמיע
 אעשארכם אלתי תאכדונהא מן בני אסראיל ואעטו רפיעה אללה מנהא
 10 להרון אלאמאם: 29 וליבן מא תרפעונהא ללה מן גמיע עטאיאכם
 אגודהא ואצלהא מנהא⁽²⁾: 30 וקל להם⁽³⁾ אדא רפעתם אגודה מנה
 צאר אלבאקי לבם יא ליואניון בגלה בני אסראיל מן אלבדאר ואלתגאר⁽⁴⁾:
 31 וגאזו אן תאכלה⁽⁵⁾ פי כל מוצע אנתם ואהלכם לאנה אגרתכם בדל
 נדמתכם פי זבא אלמחצר: 32 ולא תחמלו ענה וזרא ענר רפעכם אגודה
 15 מנה ואקדאם בני אסראיל לא תבדלוהא ולא תהלכו:

יט

1 תם כלם אללה מוסי והרון תכלימא: 2 הדא רסם אלשריעה
 אלתי אמר אללה בהא מר בני אסראיל באן יאתוך בבקררה צפרא
 צחיהה מא לים פיהא עיב ממא לם יקע⁽⁶⁾ עליהא ניר: 3 וארפעוהא
 20 אלי אלעזר אלאמאם יכרזהא כארג אלעסבר וידבחהא בחצרתה⁽⁷⁾:
 4 ויאבד מן דמהא באצבעה וינצה מקאבל וגה זבא אלמצר מנה סבע
 מראר: 5 ויאמר בחרקהא⁽⁸⁾ בחצרתה גלדהא מע לחמהא ודמהא
 ופרתהא: 6 תם יאבד אלאמאם עוד ארו וצעתרא וצבג קרמו וילקי
 דלך אלי וסט חריקהא: 7 ויגסל תיאבה הדא אלאמאם⁽⁹⁾ וירחיץ בדנה
 25 באלמא ובעד דלך ידכל אלי אלעסבר וינגם אלי אלמגיב: 8 ואלמחרקהא
 יגסל תיאבה וירחיץ בדנה באלמא וינגם אלי אלמגיב: 9 ויגמע רגל

(1) «בדגן לבני ישראל מן הגורן» עיין רש"י.

(2) «ואשר תרימו לה» מכל מתנותיכם יהיה הטוב והמובחר שבהן».

(3) ר"ל ללויים. עיין ספרי.

(4) «יהיה הנשאר לבם הלויים, כתבואת בני ישראל מן הגורן והיקב» ע"י למעלה פסוק כ"ז.

(5) «ומותר לאכלו» עיין ראב"ע.

(6) ובכ"ז י': וטלע.

(7) ר"ל יצוה להוציאה מתוך למחנה ושחשט לפניו. רש"י: זר שוחט ואלעזר רואה.

(8) «ויצוה לשרפה». ספרי: אחר שורף ואלעזר רואה.

(9) «הכתה הוח» ר"ל המשליך את האזוב. עיין ספרי.

אמאמתכם לגמיע אמור אלמדבך ודאכל אלסנך ותכדמונה פקד געלת
אמאמתכם כדמה מוהובה ואי אננכי תקדם אליהא פליקתל: 8 תם כלם
אללה הרון פקאל אני קד אעטיתך הפט רפאיעי מן גמיע אקדאם בני
אסראיל¹ אעטיתהא לך מסחא² ולבניך רסם אלדער: 9 הוא יבון
לך מן זואיץ אלאקדאם מן בעד אלמחרק³ מן גמיע קראבינהם וברהם⁵
ודכותהם וקרבאן אלאתם אלדי יאתוני בה פהו מן זואיץ אלאקדאם לך
ולבניך: 10 ובזאיץ אלטהר⁴ תאכלה כל דבר יאכל מנה בדאך יבון
לך קדסא: 11 והדה לך רפאיע עטאיהם מן גמיע מהרכאת בני אסראיל
לך אעטיתהא ולבניך ולבנאתך מעך רסם אלדער וכל טאהר פי מנולך
יאכלהא: 12 וגמיע אגוד אלדחן ואלעציר ואלבר⁶ אואילהא אלתי
יגעלוניהא ללה קד געלתהא לך: 13 ובבור כל מא פי ריאצהם אלתי
יאתון בהא ללה תבון לך וכל טאהר פי מנולך יאכלהא: 14 וגמיע צואף
פי אל אסראיל יבון לך: 15 וכל אול בטן מן כל בשרי אלדי יקדמונה
ללה מן אנסאן ובהימה יבון לך לכן יגב אן תפדי בבור אלנאם ובבור
אלבהימה אלגסה: 16 ופדא אלנאם⁶ מן אכן שחר בקימתה כמסה¹⁵
מתאקיל פצה במתקאל אלקדם והו עשרון דאנקא: 17 פאמא בבור
אלבקר ואלצאן ואלמאעז פלא תפדהא פאנהא מקדסה רש דמהא עלי
אלמדבך וקתר שהומהא קרבאנא מקבולא מרציא ללה: 18 ולחמהא
יבון לך כקין אלתחריד וסאק אלימני יבון לך: 19 וסאיר רפאיע אלאקדאם
אלתי ירפעונהא בנו אסראיל ללה געלתהא לך ולבניך ולבנאתך מעך²⁰
רסם אלדער עהר תבת אלדער הו⁷ ללה לך ולנסלך מן בעדך: 20 תם
קאל אללה לה פי ריאצהם לא תנחל ולא יבן לך קסם פימא בינהם
פאני קד געלת קסמך ונחלתך פימא בין בני אסראיל⁸: 21 ולבני לוי
קד געלת כל עשר מן אל אסראיל נחלה בדל כדמתהם אלדין יכדמון
כבא אלמחצר: 22 ולא יתקדם איצא בנו אסראיל אלי כבא אלמחצר²⁵
פיהמלון וזרא ויהלכון: 23 ויכדם אלליואניון וחדהם⁹ כבא אלמחצר והם

(1) „את תרומתי מכל קדשי בני ישראל“.

(2) נראה שר"ל מפני שנמשחת או מן היום שנמשחת ובוקרא ד' ל"ה העתיק מלת

משחה חצה = חלק.

(3) לאחר הקטרת האישוס.

(4) „ובמקום היותר טהור“ וזה בעזרת. ועיין רש"י.

(5) „היותר טוב מן השמן והחמירוש והדגן“ עיין התרגומים וראב"ע.

(6) תרגם יונתן: ופרקניה דבר נש.

(7) „ברית קיימת לעולם היא“ עיין רש"י ורשב"ם.

(8) „אני נתתי חלקך ונחלתך בתוך בני ישראל“ עיין ת"א וספרי. ובכ"י י: קד געלת

קראבון קסמך = אני נתתי קרבנותי חלקך.

(9) „לברם“.

עלי עצה לוי לאנך אנמא תאכד עצה ואחדה לגמלה ביות אבאיהם⁽¹⁾:
 19 וצעהא פי זבא אלמחצר בין ידי אלשהאדה אלתי אחצרך הנאך:
 20 פאלרגל אלדי אלתארה תפרע עצהא חתי אהדי עני תדמר בני
 אסראיל אלדין הם מתדמרון עליכם: 21 פבלם מוסי בני אסראיל פדפע
 5 אליה כל אשראפהם עצה מן כל שריף לביות אבאיהם אתנתא עשרה
 עצה ועצהה הרון פימא בינהם⁽²⁾: 22 פוצעהא מוסי בין ידי אללה פי
 זבא אלשהאדה: 23 פלמא כאן מן גד דכל מוסי אלי זבא אלשהאדה
 פאדא קד פרעת עצהה הרון אלתי הי לבית לוי פאזרגת פרועא ונורת
 נוארא ועקדת לוא: 24 תם אכרג מוסי גמיע אלעצה מן בין ידי אללה אלי
 10 גמיע בני אסראיל פנטר כל ואחד אלי עצהא פאזדהא⁽³⁾: 25 תם קאל
 אללה למוסי רד עצה הרון בין ידי אלשהאדה תכון חפט עלאמה לדוי
 אלכלף פיפנא תדמרהם עלי ולא יהלכון: 26 פצנע מוסי כמא אמרה
 אללה מן דלך: 27 תם קאל בנו אסראיל למוסי הודא תופי מנא ובאד
 מנא פבלנא האלכון⁽⁴⁾: 28 ואדא כאן כל מן תקדם אלי מסכן אללה
 15 יהלך פהא נחן פאנן מתופין⁽⁵⁾:

יח

1 פקאל אללה להרון אנת ובנוך ואל אביך מעך תחמלון וזר
 אלמקדם ואנת ובנוך מעך תחמלון וזר אמאמתכם: 2 ואיצא אבותך
 סבט לוי סבט אביך קדמהם אליך פינצאפו אליך ויזדמוך ואנת ובנוך
 20 מעך פקט⁽⁶⁾ בין ידי זבא אלשהאדה: 3 ויהפטו מהפטך ומהפט גמיע
 אלזבא ואמא אלי אניה אלקדם ואלי אלמדבח לא יתקדמו⁽⁷⁾ בילא
 יהלבו איצא הם ואיצא אנתם: 4 ואלמנצאפון אליך יהפטון⁽⁸⁾ חפט זבא
 אלמחצר וגמיע זדמתה ואגנבי לא יתקדם אליכם: 5 ותחפטון חפט
 אלקדם וחפט אלמדבח ולא יכון ויאדה סבט עלי בני אסראיל: 6 פאני
 25 קד אבדת אבותכם אלליואנין מן בין בני אסראיל וגעלתהא הבח
 לכם ללה ליזדמו זדמה זבא אלמחצר: 7 ואנת ובנוך מעך תחפטון

(1) „כי לא תקח רק מטה אחד לכל בתי אבותם“.

(2) נראה שצ"ל בינהם.

(3) „וידא כל אחד מטהו ויפקחו“.

(4) ר"ל הן גיעו רבים ממנו ואברו רבים ממנו ונירא פן נמות כלנו.

(5) „הנה אנחנו תמנו וגוענו“.

(6) ראב"ע: לברכם ולא הלויים.

(7) פ"י: ויהפטו מהפטך ומחפט כל אלמטרב לכן לא יתקדמו אלי אלה אלקדם
 ואלמדבח לילא ימותו הם ואנתם.

(8) „והנלויים עליך ישמרו“.

הרבו מן ירדן צותהם⁽¹⁾ לאנחם קאלו כולא תבתלענא אלארין:
 35 ונאר ברגת מן ענד אללה ואחרקת אלמאיתין וזמסין אלרגל מקרבני
 אלכזור:

יז

- 1 וכלם אללה מוסי קאילא: 2 מר אלעזר אבן הרון אלמאם
 באן ירפע אלמגמאר מן בין אלמחרקין⁽²⁾ וידרי אלנאר הנאך לאנהא
 קד תקדסת: 3 פאמא מגמאר אולאך אלמכטיין עלי נפוסהם פיצנעוהא
 צפאיה רקאקא גשאא ללמדבא פאנהם למא קדמוהא בין ידי אללה קד
 תקדסת ותציר עלאמה לבני אסראיל: 4 פאכד אלעזר אלמאם
 אלמגמאר אלנהאם אלתי קדמוהא אלמחרקין פארקוהא צפאיה ללמדבא: 10
 5 דברא לבני אסראיל לבי לא יתקדם רגל אנכי מן לים הו מן נסל
 הרון ליכזר כזורא בין ידי אללה ולא יכון בקרה וגמועה כמא נול
 אללה עלי יד מוסי פיה⁽³⁾: 6 ותדמרת גמאעה בני אסראיל מן גד עלי
 מוסי והרון קאילין אנתמא קתלתמא מן אמה⁽⁴⁾ אללה: 7 פלמא תגזקו
 עליהמא אלתפתו אלי כבא אלמחצר פאדא כזור אללה קד טהר פי 15
 אלגמאם⁽⁵⁾: 8 פתקדם מוסי והרון בין ידי כבא אלמחצר: 9 וכלם
 אללה מוסי קאילא: 10 אן ארתפעתמא מן בין הדה אלגמאעה אפניתהם
 כטרפה⁽⁶⁾ פוקעא עלי וגוההמא: 11 וקאל מוסי לחרון כד אלמגמרה
 ואגעל עליהא נארא מן פוק אלמדבא ואלק כזורא ואדהב בה מסרעא
 אלי אלגמאעה ואסתגפר ענהם פאן אלסכט קד ברג מן בין ידי אללה 20
 וקד בדא בהם אלצדאם: 12 פאכד דלך הרון כמא קאל מוסי והאצר
 אלי וסט אלגוק פאדא כאלובא קד אבתדא בהם פכזר אלכזור ואסתגפר
 ענהם: 13 וזקף בין אלמותי ואלאחיא פאנהבם אלובא: 14 פכאן ערד
 מן מאת כדלך אלובא ארבעה עשר אלפא וסבע מאיה סוי מן מאת
 כסכב קרה: 15 ורגע הרון אלי מוסי אלי כאב כבא אלמחצר וקד 25
 אנהבם אלובא: 16 תם כלם אללה מוסי קאילא: 17 מר בני אסראיל וכד
 מנהם עצא עצא לבל בית מן אשראפהם לביות אכאיהם יכון דלך אנתתא
 עשרה עצא ואכתב אסם כל רגל עלי עצאה: 18 ואסם הרון פאכתבה

(1) "לצעקת קולם" עיין רש"י.

(2) "סבין הנשרפים" וכן תרגם אונקלוס.

(3) ר"ל כאשר גלה ה' דעתו למשה על קרח. עי' ראב"ע שהביא תפירושו הוה בשם י"א.

(4) "מסע ה'" ובפ' נוסף: כלקא = אנשים.

(5) "והנה כבוד ה' נראה בעיני".

(6) "עיין למעלה טו"ז כ"א והתעירה יסם".

תתראם עלינא איצא תרוסא: 14 ואיצא לס תדלנא אלי בלד יפיץ לבנא ועסלא ולא אעטיתנא נחלה מן ציעה וברס פלו תהדרת האולאך אלקום בקלע עיונהם לס נצר אליך⁽¹⁾: 15 פאשתד דלך עלי מוסי גדא פקאל אללהם לא תקבל בכורם ודל בה עלי אני לס אסגר לאחדהם 5 חמארא פצלא ען אני אסי אלי אחדהם⁽²⁾: 16 תם קאל מוסי לקרה אנת וגמועך אחצרו בין ידי אללה מע הרון גדא: 17 וליאבד כל רגל מגמרה ואלקו עליהא בכורה וקדמוהא בין ידי אללה מאיתין וזמסין מגמרה ואת והרון כל ואחד מגמרתה: 18 פאבד כל ואחד מגמרתה וגעלו פיהא נארא ואלקו עליהא בכורא ווקפו עלי באב כבא אלמחצר 10 ומוסי והרון: 19 וגזק עליהם קרה גמיע אלגמאעה אלי באב כבא אלמחצר פטהר נור אללה לגמיעהם: 20 וכלם אללה מוסי והרון תבלימא: 21 אן אנפרזתמא מן בין הדא אלגמאעה אפניתהם כטרפה⁽³⁾: 22 פוקעא עלי וגוההמא וקאלא יא טאיך יא אלאה ארואח כל בשרי ארגל ואחד⁽⁴⁾ יבטי ועלי כל אלגמאעה תסכט: 23 וכלם אללה מוסי 15 קאילא: 24 מר אלגמאעה וקל להם ארתפעו ען חואלי מסכן קרה דתן ואבירם: 25 פקאם מוסי ומצי אלי דתן ואבירם ומצו מעה שיוף בני אסראיל: 26 פכלם אלגמאעה וקאל להם אעתולו מן אבביה האולי אלקום אלטאלמין ולא תדנו בשי ממא הו להם כילא תנסאפו בגמיע כטיאיהם: 27 פארתפעו ען חואלי מסכן קרה דתן ואבירם והמא כרגא 20 איצא פאנתצבא עלי באב כבאיהמא ונסאוהמא ובנוהמא ואטפאלהמא⁽⁵⁾: 28 פקאל מוסי בהדה תעלמון אן אללה בעת בי אן אעמל גמיע הדא אלאעמאל וליס מן תלקא נפסי: 29 אן מאת האולי אלקום כמות כל אלנאם וטולבו במטאלבתהם פליס אללה בעת בי: 30 ואן כלק אללה כלקא אן תפתח אלארץ פאהא פתבתלעהם וגמיע מא להם פינולון 25 אחיא אלי אלתרי עלמתם אן האולי אלקום קד עצו אללה: 31 פבאן ענד פראגה מן קול הדא אלבלאם אנשקת אלארץ אלתי תחתהם: 32 ופתחת אלארץ פאהא פאבתלעתהם וביותהם וכל אנסאן לקרה וגמיע אלסרחה: 33 פנולו הם וגמיע מאלהם אחיא אלי אלתרי ותגטת עליהם אלארץ ובאדו מן בין אלגזק: 34 וגמיע בני אסראיל אלדין חואליהם

(1) «אף כי תפחידם לעקר עיני האנשים ההם».

(2) «אל תקבל קטרתם ויודע בזה שאני לא העמסתי מושא על חטור אחד מהם ואף כי הרעותי את אחד מהם».

(3) «אם תבדלו מתוך העדה הזאת אכלה אותם» וכמו זה תרגם למטה י"ז ו' ועי' תרגום הגאון שמואל ל"ב י'.

(4) «כן הוא בכ"י ו' ובפ' אבל בקי': אלרגל אלואחד».

(5) «ככ"י ו' ובפ' נוסף: לירו מא יבון = לראות מה יהיה».

זָאֵרָג אֶלְעֶסְבֶּר: ³⁶ פֶּזְרָגוֹה זָאֵרָג אֶלְעֶסְבֶּר וּרְגִמּוֹה בְּאַלְחָגָאֲרָה חֲתִי
מֵאֵת כִּמָּא אִמֵּר אֱלֹלָה מוֹסִי: ³⁷ וְקָאֵל אֱלֹלָה לְמוֹסִי קִאִילָא: ³⁸ מִר
בְּנֵי אִסְרָאִיל וְקָל לָהֶם אֵן יִצְנְעוּ לָהֶם דְּוֹאבֵה עֲלֵי אֲכִנָּאף אֲזֹרְחֵם: ³⁹ עֲלֵי
מִר אֲגִיאלָהֶם וַיִּנְעֲלוּ עֲלֵי דְוֹאבֵה אֲלִכְנָף סִלְךְ אִסְמֵאֲנָגוֹן: ⁴⁰ פִּיכּוֹן דְּלִךְ
לָכֶם דְּוֹאבֵה טֹאֲהֲרָה: ⁴¹ תְּרוּחָא פִתְדִּכְרו גְּמִיעַ וְצִאִי אֱלֹלָה וְתַעֲמִלוּהָ
וְלֹא תִרְוּמִי אֲתַבְּאֵעַ קְלוֹבְכֶם וְעִיּוֹנְכֶם אֲתִי אַנְתֶּם טֹאגּוֹן וְרֹאֵהָ:
⁴² לְבִי תִדְּכְרוּ דְּלִךְ דִּאיֵמָא: ⁴³ וְתַעֲמִלוּ גְּמִיעַ וְצִאִי פִתְכוֹנוֹ מִקְדָּשִׁין
לֹאֲלֹאֲהֶכֶם: ⁴⁴ אֲנָא אֱלֹלָה רַבְכֶּם אֲלִדִּי אֲכִרְגַּתְכֶם מִן בְּלַד מִצְרַיִם
לֵאכּוֹן לָכֶם אֲלֹאֲהָא אֲנָא אֱלֹלָה רַבְכֶּם אֲלִדִּי אֲלִבְקָא: ⁴⁵

10

טז

1 וְתִקְדָּשׁ: ² קִרְחָ בֶן יִצְהָר בֶּן קֶהֱת בֶּן לֹוי וְדָתָן וַאֲבִירָם אֲבִנָּא
אֱלִיאֵב וְאוֹזָן בֶּן פֶּלֶת בְּנוֹ רֹאוּבֵן: ³ פּוֹקְפוֹ אֲמֵאֵם מוֹסִי וְאַנָּאִם מִן בְּנֵי
אִסְרָאִיל מֵאִיתָאֵן וְכִמְסוֹן אִשְׂרָאֵף אֲלִגְמֵאעָה דְּעֹאֲהַּ מִחְצֵר דְּוֹו אִסְמָא:
⁴ פִּתְגָּזְקוֹן עֲלֵי מוֹסִי וְהִרּוֹן וְקָאֵלוּ לְהֵמָּא חֲסַבְכִּמָּא רִיאַסָה: ⁵ אִד אֲלִגְמֵאעָה
כִּלְהֶם מִקְדָּשׁוֹן וְפִימָא בִּינְהֶם נוֹר אֱלֹלָה פִּמָּא בְּאַלְכִּמָּא תִתְשַׁרְפָּאֵן עֲלֵי ⁶
גִּזְק אֱלֹלָה: ⁷ פִּסְמֵעַ דְּלִךְ מוֹסִי וּוּקַע עֲלֵי וְגֵהָה: ⁸ פִּכְלָם קִרְחָ וְכָל
גְּמוּעָה: ⁹ וְקָאֵל לָהֶם גְּדֵא יַעֲרָף אֱלֹלָה מִן הוּ לֵה וּמִן אֲלִמְקָדָם פִּקְרָבָה אֱלִיָּה
וּמִן יִתְאֲרָה יִקְרָבָה אֱלִיָּה: ¹⁰ אֲצִנְעוּ כִּלְהָ כְּדוֹ מִגְּאֵמֵר קִרְחָ וְכָל גְּמוּעָה:
¹¹ וְאִנְעִלוּ עֲלִיָּהָ נֹאֲרָא וְאַלְקוֹן פִּיָּהָ כְּבוֹרָא בֵּין יְדֵי אֱלֹלָה גְּדֵא פִּאִירָגָל
אֲכִתְאֲרָה אֱלֹלָה פִּהוּ אֲלִמְקָדָם חֲסַבְכֶם דְּלִךְ יָא בְּנֵי לֹוי: ¹² תָּם קָאֵל
מוֹסִי לָהֶם: ¹³ אִסְמֵעִי יָא בְּנֵי לֹוי: ¹⁴ אֲקִלִּיל עֲנִדְכֶם אִד אֲפִרְזֶכֶם אֲלֹאֲהָ
אִסְרָאִיל מִן גְּמֵאֲעָתָהֶם פִּקְרָבְכֶם אֱלִיָּה לְתַדְּמִי כְּדִמָּה מִסְכְּנָה וְתִקְפוּ
בֵּין יְדֵי אֲלִגְמֵאעָה תִּכְדְּמוּנָהֶם: ¹⁵ פִּכְדָּאֵךְ קִרְבֶּךְ וְסֹאִיר אֲזֹתֶךְ בְּנֵי לֹוי
מִעֵךְ חֲתִי טִלְכַּתֶּם אֲלֵאֲמֵאמָה אִצָּא: ¹⁶ לְדִלְךְ אַנְתָּ וְכָל גְּמוּעָךְ
אֲלִמְגִּתְמַעִין עֲלֵי אֱלֹלָה וְהִרּוֹן מִן הוּ חֲתִי תִתְדַמְּרוּ עֲלִיָּה: ¹⁷ תָּם בַּעַת ¹⁸
מוֹסִי יִדְעוּ כְּדָתָן וַאֲבִירָם אֲבִי אֱלִיאֵב פִּקְרָאֵל לֹא נִצְעַד: ¹⁹ אֲקִלִּיל מֵא
אֲצַעֲדָתָנָא מִן בְּלַד יִפְיִין אֲלִלְבָן וְאַלְעֶסֶל לְחִקְתִּלְנָא פִּי אֲלִבְרָחָם חֲתִי

(1) «הבגר העליון».

(2) רשכ"ם: הציצית הזה יהיה לכם לראייה».

(3) «למען תזכרו זה תמיד».

(4) «חתי לער» — (5) «ויקרב».

(6) וכן תרגם יונתן: פגו לבון רבנותא.

(7) בכ"י ו' ופס': ילחמם אלוהי = לבקש חזון.

(8) דע שכלל הפרשה הזאת הגאון השתמש במלת גמוע לעדת קרח ובמלת גמאעה

לעדת ישראל.

(9) «ויאמר משה להם» ר"ל לקרח ולבני עדתו.

מעבם או סכן פימא בינכם עלי מרִ אגִיאלכם פעמל קרבאנא אראד אן
 יכון מקבולא מרצִיא ללה פכמא תצנעון בדאך יצנע: ¹⁵ יאִיהא
 אלגִוק¹ רסם ואחר לכס וללגריב אלדגיל רסם אלדהר עלי מרִ
 אגִיאלכם כמא אן אלגריב מתלכם בין ידי אללה: ¹⁶ בדאך שריעה
 5 ואהדה² וחכם ואחר יכון לכס וללגריב אלדגיל פימא בינכם: ¹⁷ תם
 כלם אללה מוסי קאילא: ¹⁸ מר בני אסראיל וקל להם אדא דכלתם
 אלי אלבלד אלדי אנא מדגלכם אליה: ¹⁹ פמתי מא אכלתם מן
 טעאמה פארפעו רפיעה ללה: ²⁰ אֹל עגינכם גרדקה תרפעוהא רפיעה
 כרפיעה אלבדאר כדאך תרפעוהא: ²¹ ובדאך מן אֹל עגינכם תגעלו
 10 ללה רפיעה עלי מרִ אגִיאלכם: ²² ואן סהותם פלס תעמלו הדה
 אלוציאוי אלתי אמר אללה בהא מוסי: ²³ מתל גמיע מא אמר אללה
 בה עלי יד מוסי מן יום אבתדי באלאמר³ והלם אלי אגִיאלכם: ²⁴ פאן
 כאן אלסהו ען עיון אלגמאעה⁴ פליצנעו רתא מן אלבקר צעידה מקבולא
 מרצִיא ללה ומעה ברִ ומואגִ כמא יגב ועתוד מן אלמאעז ללדכוה:
 15 ²⁵ ויסתגפר אלמאם ען גמאעה בני אסראיל פיגפר להם אד דלך סהו
 והם פאתו בצעידתהם⁵ קרבאנא ללה ודכותהם בין ידי אללה עלי
 סהוהם: ²⁶ פיגפר לגמאעה בני אסראיל וללגריב אלדגיל פימא בינכם
 אד גמיע אלקום עלי סהו: ²⁷ ואן אטא אנסאן ואחד בדלך סהוא
 פלוקרבִ שאה אבנה סנתהא ללדכוה: ²⁸ פיסתגפר אלמאם ען דלך
 20 אלאנסאן אלסאהי עלי מא אטא סהוא בין ידי אללה פיגפר לה ויצפה
 ענה: ²⁹ אלצריה מן בני אסראיל ואלגריב אלדגיל פימא בינכם שריעה
 ואהדה תכון לכס למן יטמי סהוא: ³⁰ ואִי אנסאן צנע דלך ביד רפיעה
 מן אלצריה ואלדגיל פהו קרף רבה וינקטע דלך אלאנסאן מן בין
 קומה: ³¹ למא אזדרא בכלאם אללה ופסך עהדה⁶ פינקטע דלך
 25 אלאנסאן אנקטאעא וזרה עליה: ³² ולמא אקאם בנו אסראיל פי
 אלברִ וגדו רגלא יחתטב חטבא פי יום אלסבת: ³³ פקדמוה אלדין
 וגדוה יחתטב חטבא אלי מוסי והרון וסאיר אלגמאעה: ³⁴ וויצעוה פי
 אלהם לאנה לס יפסר להם מא יצנע בה: ³⁵ פקאל אללה למוסי
 יקתל אלרגל קתלא ודלך אן ירגמוה באלהגארה גמיע אלגמאעה

(¹) «אתם תקהל» ה'א' הוא לקריאה. עי' ראב"ע שהשיג על העתקת הגאון בשם י"א.

(²) «כמו שהגר הוא ככם לפני ה' בן תהיה לכם תורה אחת».

(³) «ככל אשר צוה וכו' מיום אשר החל לצוות».

(⁴) נראה שכוון אל תקהל ששנה לפי שראשי העדה ושופטיה לא הורו כהוגן. עי' רש"י.

(⁵) «עולתם» וכן איתא בספרי קרבנם אשה לה' זו עולה.

(⁶) «בריהו' פ': וציהה = מצותו».

פראמו אלבלד: 39 ולמא כלם מוסי בהדא אלכלאם גמאעה בני אסראיל
 חון אלקום גרא: 40 ואדלגו באלגדאד פצעדו אלי ראם אלגבל וקאלו
 הא נחן צאעדון אלי אלמוצע אלדי אמרנא אללה¹ פקד אבטאנא:
 41 קאל להם מוסי יא קום לא תתגאוו אמר אללה פאנהא לא תנגח:
 42 לא תצעדו פאן אללה ליס הו מעכס ולא תנצדמו בין ידי אעדאיכס: 5
 43 לאן אלעמאלקין ואלבנעאנין תם בין ידיכס פתקעון באלסיף לאנכס
 רגעתס ען טאעה אללה ולא יבון אללה מעכס: 44 פאעתדו וצעדו²
 אלי ראם אלגבל וצנדוק עהד אללה ומוסי לם יזולא מן וסט אלעסכר:
 45 פנול אלעמאלקין ואלבנעאנין אלמקימון פי דלך אלגבל פצרבוהם
 10 וטרדוהם³ אלי חרמה:

טו

1 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 2 מר בני אסראיל וקל להם
 אדא דלתם אלי בלד סכנאכס אלדי אנא מעטיכס הנאך: 3 פקרבתם
 קרבאנא ללה צעידה או דביחא תסויג נדר או תברעא או פי אעיידכס
 15 וארדתם אן יבון מקבולא מרציא ללה מן אלבקר או מן אלגנס:
 4 פליקרב צאחב דלך אלקרבאן מעה ללה⁴ מן אלבר עשר סמיד
 מלתות ברבע קסט דהן: 5 וכמרא ללמזאג רבע קסט תצנעהא מע
 אלצעידה או מע אלדבה ללהמל אלואחד: 6 וללכבש⁵ פקדס מן אלבר
 עשרין מן סמיד מלתות בתלת קסט דהן: 7 וכמרא ללמזאג תלת קסט
 20 תקרבה מקבולא מרציא ללה: 8 ואן צנעת מן אלבקר צעידה או דבחא
 תסויג נדר או סלאמה ללה: 9 פליקרב מעה מן אלבר תלאתה עשור מן
 סמיד מלתות בנצף קסט דהן: 10 וכמרא קרבה ללמזאג נצף קסט
 קרבאנא מקבולא מרציא ללה: 11 בדא יצנע מע כל תור ומע כל
 בבש ומע כל ראם מן אללהמל או מן אלמאעז: 12 בחשב אחצא מא
 25 תקרבון בדאך אצנעו מע כל ואחד מן אלמחציין: 13 בדא יצנע כל
 צריח אדא קרב קרבאנא מקבולא מרציא ללה: 14 ואי דכיל דכל

(1) פ' הוסיף: באלצער אליה = לעלות בו.

(2) „ויסבנו עצמם ויעלו“ ואפשר שענינו כמו פתיעדו = ויעברו על דבר ה'. ובעל
 העישר פירש נתגאו וזדו וזה דומה לדברים א' מ"ג: ותזדו לעלות ההרה. ואונקלס תרגם כאן
 וארשיעו כמו שתרגם שם ותזדו.

(3) פ': והטטותם עיני שבירת. עי' מכלל יופי וכן תרגם הגאון וכתותי (תהלים פ"ט כ"ד).

(4) המשך הפסוקים הוא: כי תבאו בו ובי תעשו וכו' ותרצו שיהיה קרבנכם לריח ניחוח
 יקריב המקריב עם הקרבן סלת עשרון וכו'.

(5) „ולאיל“. רש"י: ואם איל הוא.

ואיאתי אלתי צנעתהא פי מצר ופי אלבר ואמתחונני הדה אלמרה
 אלעאשרה⁽¹⁾ ולם יקבלו אמרי: ²³ אן ראו⁽²⁾ אלבלד אלדי אקסמת עליה
 לאבאיהם ובדלך כל מן יעצני לא יראה⁽³⁾: ²⁴ ואמא עבדי כלב פגזא
 מא כאן לה ראי אבר אתבע בה טאעתי לאדללנה אלבלד אלדי צאר
 אליה ולנסלה יורתה: ²⁵ ואלאן פאלעמאלקין ואלבנעאניון מקימון פי
 אלמרג פולו פי גר וארחלו אלי אלבריה אלי טריק בחר אלקלום⁽⁴⁾:
²⁶ תם כלם אללה מוסי והרון תכלימא: ²⁷ אלי כם אבקי הדה אלגמאעה
 אלרדיה אלתי דמרת אלאמה עליה⁽⁵⁾ ולקר סמעת תדמר בני אסראיל
 אלדי תדמרו עלי: ²⁸ אלא קל להם ובקא אלדאים יקול אללה אן לס
 אצנע בכם כמא קלתם בחצרת: ²⁹ ופי הדא אלבר תקע אגסאדכם
 מן כל מערוד ומחצי מנכס⁽⁶⁾ מן אבן עשרין סנה פצאעדא כמא
 תדמרתם עלי: ³⁰ ואן אתם דלתם אלבלד אלדי אקסמת באמרי⁽⁷⁾
 אסכנכס פיה אלא כלב בן יפנה ויהושע בן נון: ³¹ ואטפאלכם אלדין
 קלתם⁽⁸⁾ אנהם יצירון גנימה פאני אדללהם חתי יערפו אלבלד אלדי
 זהרתם פיה: ³² ואמא אגסאדכם אתם פתקע פי הדא אלבר:
³³ ובנוכס יקימון תאיהין פי אלבר ארבעין סנה פירמון⁽⁹⁾ טגיאנכס אלי
 פנא אגסאדכם פיה: ³⁴ באחצא אלאים אלתי רמתם פי אלבלד ארבעין
 יומא לכל יום סנה תחמלון אווארכם אלי תמאם ארבעין סנה⁽¹⁰⁾ פתערפון
 מוצע אענאתי⁽¹¹⁾: ³⁵ אנא אללה קלת דלך ואצנעה⁽¹²⁾ בגמיע הדה
 אלגמאעה אלרדיה אלמגתמעה עלי פי הדא אלבר יפוןן באלמות:
³⁶ ואלרגאל אלדין בעת בהם מוסי לירומו אלבלד פרעו ודמרו עליה
 אלגמאעה ואברגו שנאעה עלי אלארין: ³⁷ פמאת אולאך אלרגאל
 אלדין אברגו שנאעה רדיה עלי אלבלד באלצדאם בין ידי אללה:
³⁸ ויהושע בן נון וכלב בן יפנה עאשא מן גמלה אלרגאל אלדין מצו

(1) "כפעס העשירות" עיין ערכין ט"ז א' ששם נמנו העשרה נסיונות.

(2) פ': לא ראו = לא יראו.

(3) "וכל אשר ינאצני" ר"ל מבניהם עיין ראב"ע. פ': וכל מן עצאני לשעבר.

(4) "ועתה העמלקי וכו' לכן פנו" וכו'.

(5) "עד מתי אשאיר את העדה הזאת (ר"ל את המרגלים) המלינים את העם עלי"

עיין רש"י.

(6) "מכל פקוד ונמנה מנכס".

(7) ת"א: די קיימות במימרי.

(8) ובכ"י ו': תוחמתם = חשבתם.

(9) העושר: יגידו וישיחו את זנותכם.

(10) ר"ל עוד ל"ט שנה שכבר היו רועים במדבר שנה אחת עיין אלאמאנאת צד 213

ואנמא כנאת ל"ט = ולא היו כי אם ל"ט.

(11) ר"ל וידעתם מי הוא הגורם שאני אשבור את שבועתי ואבטל דברי עי' ראב"ע ומכלל יופי.

(12) "דברתי ואעשה זאת".

אלבלד פנקע באלסיף ויציר נסאנא ואטפאלנא גנימא¹ אלא אן אלאצלח
לנא אלרגוע אלי מצר: 4 תם קאל בעצהם לבעץ נוֹלִי ריסא ונרגע
אלי מצר: 5 פוקע מוסי והרון עלי וגוההמא בחצרה גוק גמאעה בני
אסראיל: 6 ויהושע בן נון וכלב בן יפנה מן ראמי אלבלד חרקא
תיאבהמא: 7 וקאלא לגמאעה בני אסראיל קאילין אלבלד אלדי מרנא 8
פיה לנרומה בלד גִּיד גִּדא גִּדא: 8 אן כאן ללה מראד פינא אדכלנאה
וזהבה לנא בלד יפִיץ אללבן ואלעסל: 9 אמא עלי אללה פלא תתדמרו
ולא תכאפו אהל אלבלד פאנהם טעאמנא וסיוול טלהם ענהם¹ ואללה
מענא פלא תכאפיהם: 10 פכאד גמיע אלשעב אן ירגמוהמא²
באלהגארה תם טהר נור אללה פי כבא אלמחצר לגמיע בני אסראיל: 10
11 פקאל אללה למוסי אלי כם יעצונני האולי אלקום ואלי כם לא
יומנן בי מע גמיע אלאאת אלתי צנעתהא פימא בינהם: 12 יסתחקון
אן אצרכהם³ באלובא ואקרצהם ואגעלך אמא אעטם ואכתר מנהם:
13 קאל מוסי ללה פיסמע דלך אלמצריון אלדין אצערדת האולי אלקום
מן בינהם בקדרתך: 14 פיקולון מע אהל הדא אלבלד אלדין סמעו אנך 15
אללה נורך פימא בין האולי אלקום עינא בעין ירונה וגמאמך מקים
עליהם⁴ ובעמוד גמאם תסיר בין ידיהם נהארא ובעמוד נאר לילא:
15 פאדא קתלתהם אגמעין כרגל ואחד קאל גמיע אלאמם אלדין סמעו
אזכארך הדא קאילין: 16 ממא לם יטק אלרב אן ידכל האולי אלקום
אלבלד אלדי ועדהם בה⁵ קתלהם פי אלבר: 17 ואלאן יתבין עטם 20
קדרתך יא רב כמא קלת לי⁶: 18 אנך אללה טויל אלאמהאל כתיר
אלפצל גאפר אלדנב ואלגרם ויברי ולא יברי מטאלב בדנוב אלאבא
מע אלבנין ואלתואלת ואלרואבע⁷: 19 אצפה דנב האולי אלקום בכתרה
פצלך וכמא אחתמלת להם מן מצר ואלי אלאן: 20 קאל אללה קד
צפחת ענהם אלמעאגלה כמא סאלת⁸: 21 ולכן ובקאי אלדאים ונורי 25
אלדי ימלא גמיע אלארין: 22 אן גמיע אלרגאל אלדין ראו ברמי

(1) "ויסור צלם מעליהם".

(2) ר"ל ובמעט רגמו אותם.

(3) ר"ל הייבוס הם וראוים ישאבה אותם.

(4) "ויאמרו עם יושבי הארץ הזאת אשר ישמעו כי אתה ה' אשר הם רואים עין בעין
אורך בקרב העם הזה וענגך וכו'".

(5) "אשר הבטיח להם" ולא תרגם מלת נשבע בדרכו מפני שהמאמר הזה כפי הגוים

יושבי הארץ.

(6) "ועתה יראה גודל גבורתך ה' כאשר דברת לי".

(7) עיין שמות ל"ד ד'.

(8) רשעים: עכשיו. ר"ל ישאריך אפי להם ולא אכס בדבר מיד.

ותשדדו וכלו מן תמרהא והדא אלפעל אַיִם ככור אלענב: ²¹ פצעדו וראמו אלכלד מן ברִיָּה צין אלי רחוב אלי חמאָה: ²² פצעדו אֵלֵא¹ אלי אלדארום וגאָו² אלי חברי ותם אחימן וששי ותלמי בנו אלגבאברה וכאנת חברי קד בנית קבל צען מנבר³ מצר בסבע סנין: ²³ וגאָו אלי ואדי אלענקוד וקטעו מן תם חבלה וענקוד ענב ואחדא וחמלוה באלדחק ⁵ פימא בין אתנין ומן אלדמאן ומן אלתין: ²⁴ פלדלך סמי אלמוצע ואדי אלענקוד בסבב אלענקוד אלדי קטעוה מן תם בנו אסראיל: ²⁵ ורגעו מן ריִאם אלכלד בעד ארבעין יומא: ²⁶ וסארו חתי גאָו אלי מוסי והרון וסאיר גמאעָה בני אסראיל אלי ברִיָּה פארן אלי רקים פאגאבוהמא ¹⁰ באלכבר וסאיר אלגמאעָה ואורוהם תמר אלארין: ²⁷ וקצו עליה וקאלו צרנא אלי אלכלד אלדי בעתת בנא אליה והקא⁴ אנה יפיץ אללכן ואלעסל והדא תמרה: ²⁸ כלא אן אלקום אלמקימין בה עיוון ואלקרי חוינָה עטימָה גֵדא ואיצא אולאד אלגבאברה ראינאָהם תם: ²⁹ ואלעמאלקָה מקימין פי בלד אלדארום ואלחתיון ואליוסיון ¹⁵ ואלאמוריון סכאן פי אלגבל ואלכנעאני סאכן עלי אלכחר ועלי שאטי אלארדן: ³⁰ פאסבת כלב אלקום אלי קול מוסי⁵ וקאל כל נצעד צעורא ונחזוהם פאנא נטיקהם: ³¹ ואלקום אלדין מצו מעה קאלו לא נטיק אן נצעד אלי אלקום לאנהם אשד מנא: ³² ואצרגו שנאעָה⁶ עלי אלכלד אלדי ראמוה אלי בני אסראיל וקאלו אלכלד אלדי מרנא ²⁰ בה פרמנאָה הו בלד יהלך אהלָה וגמיע אלקום אלדין ראינאָהם פיה דוו מסאחָה: ³³ וראינא תם אלעלוג⁷ בני אלגבאברה מן עלוהם פצרנא פי עיוננא באלגראד וכדאך כנא פי עיונהם:

יד

¹ פרפעת אלגמאעָה באצואתהם וכבו פי תלך אללילה: ² ותדמר עלי מוסי והרון גמאעָה בני אסראיל וקאלו להם יא ליתנא מתנא פי בלד מצר יא ליתנא מתנא פי הדא אלבר: ³ ולם ידכלנא אללה דלך

⁽¹⁾ "ויעלו בראשונה".

⁽²⁾ "ויבאו" ולא כפי' התלמוד (סוטה ל"ד) שכלב לבדו בא אל חברון.

⁽³⁾ כן הוא בכ"י י'. ובפ' הסרה מלת צען ובק': פסמאט מצר והוא חלק מעיר אלקארהה.

⁽⁴⁾ "ובאמת".

⁽⁵⁾ "חשתיק את העם (לשמוע) אל דבר משה".

⁽⁶⁾ ובכ"י י' נוסף רדיה = רעה.

⁽⁷⁾ הוראת זאת המלה היא אנשים גסים ובורים כלי כל אמונה. ובכרשית ו' ד' תרגם

אלגבאברה = הגבורים והענקים.

פי עבדי מוסי: 9 פאשתד גצב אללה עליהמא ואתפע נודה: 10 פכמא זאל אלגמאם ען אלכבא פאדא במרים ביצא כאלתלג: 11 פלמא אלפתת הרון אלי מרים פאדא בהא ברצא: 12 פקאל למוסי יא סדי לא תגעל עלינא כטייה פימא גהלנא: 13 ולא תבק הדה כסקמ: 14 מן בטן אמה וקד תהר'א נצף גסמה: 15 פדעי מוסי רבה קאילא אללהם פאשפאה: 16 פקאל אללה לה ולו אן אבאהא בעק פי וגההא אלם יגב אן תסתחי מנה סבעה אי'אם פלתקק כדאך לארג אלעסכר ובעד דלך תנצם אליה: 17 פוקפת מרים לארג אלעסכר סבעה אי'אם ולם ירחל אלקום אלי אנצמאמהא: 18 ובעד דלך רחלו אלקום מן חצרות וגזלו פי ברייה פארן: 19

יג

1 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 2 אבעת ברנאל ירומו בלד כנעאן אלדי אנא מעטיה לבני אסראיל רגלא ואחדא מן סבט אבאיה תבעתו בה כל שריף מנהם: 3 פבעת בהם מוסי מן בריה פארן עלי קול אללה ובלהם רגאל רוסא בני אסראיל: 4 והדה אסמאיהם מן 15 סבט ראובן שמיע בן זכור: 5 ומן סבט שמעון שפט בן חורי: 6 ומן סבט יהודה כלב בן יפנה: 7 ומן סבט יששכר וגאל בן יוסף: 8 ומן סבט אפרים הושע בן נון: 9 ומן סבט בנימין פלטי בן רפוא: 10 ומן סבט זבולן גדאיל בן סודי: 11 ומן סבט יוסף: 12 ומן סבט מנשה גדי בן סוסי: 13 ומן סבט דן עמיאל בן גמלי: 14 ומן סבט אשור סתור בן 20 מיכאל: 15 ומן סבט נפתלי נחבי בן ופסי: 16 ומן סבט גד גאואל בן מבי: 17 הדה אסמא אלרגאל אלדין בעת בהם מוסי לירומו אלבלד וסמי מוסי הושע בן נון יהושע: 18 ולמא בעת בהם מוסי לירומו בלד כנעאן קאל להם אנצעדו אלא אלי אלדארום תם אנצעדו אלי אלגבל: 19 ואנצעדו אלבלד מא הו ואלקום אלמקימין בה אשדיר הו אם מסתרך 25 אקליל הו אם כתר: 20 ומא אלארין אלתי הו סאכנהא אגדה הו אם רדיה ומא אלקרי אלתי הו סאכנהא אפי ארכאין אם פי חצון: 21 ומא הדה אלארין: 22 אחי סמינה אם הזלי וחל פיהא שגר מגרום: 23 אם לא

(1) ת"א: הורא כתלגא.

(2) וכן הרגם נואלו ישעיה י"ט י"ג מלשון אולת וסכלות.

(3) "כנפל" ועיין ראב"ק.

(4) ואפשר שלא הזכיר יוסף עם אפרים לחלק בין הנשיא שהוציא דבת הארץ ובין הנשיא

שלא הוציא דבת הארץ.

(5) "עלו בראשונה בדרום ואחר כן עלו את ההר".

(6) "תכונת הארץ".

(7) "עץ נטוע" עיין ת"י.

אלדד ומידד מתנבין פי אלעסבר: 28 פאגאבה יהושע בן נון כאדם מוסי מן תלאמידה⁽¹⁾ וקאל יא סיד יא מוסי אהבסהמא: 29 קאל לה מוסי הל תגאר לי לית צאר⁽²⁾ אמה אללה אנביא באן יגעל אללה מן נורה ונבואתה עליהם⁽³⁾: 30 פלמא אנצם מוסי אלי אלעסבר הו ושיוך בני אסראיל: 31 הבת ריח מן ענר אללה פקטעת סלוי מן אלכחר ואלקתה עלי אלעסבר שביה במסיר יום⁽⁴⁾ ימנה ויום יסרה חואליה וארתפאעה⁽⁵⁾ מן אלארץ מתל דרעין: 32 פאקאם אלקום באקי יומהם ולילתהם וטול נהאר גדהם פגמעו אלסלוי אקלהם גמע עשרה אנאביר פסטחורא להם סטיהא חואלי אלעסבר: 33 אללהם בעד בין אסנאנהם קבל אן ימצגוה⁽⁶⁾ או אשתד גצב אללה עליהם פצרכהם צרכה עטימיה גדא: 34 פסמי דלך אלמוצע קבור אלשהוה לאנהם דפנו פיה אלקום אלמשתהיין: 35 ורחלו מנה אלי הצרות פלמא אקאמו בהא:

יב

1 תכלמת מרים והרון פי מוסי בסבב אלמדאה אלחסנא אלתי 15 תווגהא לאנה כאן קד אעתולהא⁽⁷⁾: 2 וקאלא אן כאן מן אגל אלנבוה אפתדאה וחדה פקט כאטבה אללה⁽⁸⁾ אליס קד כאטבנא אוצא פסמע אללה דלך: 3 ובאן מוסי כאשעא גדא אבחר מן גמיע אלנאם אלדין עלי וגה אלארץ: 4 פקאל אללה גפלה למוסי והרון ומרים אצרגו תלתאתכם אלי כבא אלמחצר פצרגו תלתאתהם: 5 פתגלי אללה בעמוד גמאם וקאם עלי כאב אלכבא ונאדא יא הרון ויא מרים פצרגא כלאהמא: 6 קאל אסמעא כלאמי אן יכון נביכמא אנא אללה תערפת בה פי רויא או כאטבתה פי חלם: 7 פליס כדאך עבדי מוסי כל פי גמיע אמתי מחקך הו⁽⁹⁾: 8 אן שפאהא אכאטבה ורויא ולא באחאדית וצור אללה אלמכלוקה לה⁽¹⁰⁾ יראהא פמא באלכמא לס תכאפא אן תתכלמא

(1) „מתלמידיו“.

(2) כן נמצא בקי כלי העתקת מלת כל ובפי גמיע.

(3) „מאורו ונבואתו“.

(4) „כמו דרך יום“.

(5) „וגבהו“ וכן תרגם אונקלס: ורמא.

(6) ר"ל שהבשר היה בפיחם ולא לעושות עוד.

(7) „וכאשר היו בחצרות דברו כרים ואהרן במשה על אודות האשה היפה אשר נשא

ושכבר פירש ממנה“ עיי' תרגום אונקלס וספרי.

(8) „אם הדבר תלוי בנבואה התראה כי רק עמו לברו דבר ה“.

(9) „אני ד' נודעתי לו במראה או דברתי אתו בחלום ולא כן עבדי משה בכל עמי

נאמן הוא“.

(10) „וצורות ה' הנבראות לו יראה“.

גְּמִיעָהּ אֵל יִבְכּוּן עָלַי פִּקּוּלוֹן אַעֲטֵנָא לַחֲמָא נֹאכְלָה: ¹⁴ לֹא אֲטִיק
 אֲנִי וַחֲדָיָאן אֲסֹסְהֶם בַּל הוּא תְּקִיל עָלַי: ¹⁵ וְאֵן בְּנֵת אֱלֹזְמַתְנִיה עֻקְבָּהּ
 פִּאֲגַעְלָהָ אֲמַתְתִּי (1) אֵן וְגַדַת הַטָּאָא עֲנֹדָךְ וְלֹא אֲדִי בְלִיתִי: ¹⁶ פִּקָּאל
 אֱלֹלָה לְמוֹסִי אֲגַמַּע לִי סַבְעִין רִגְלָא מִן שִׁינְךָ אֲסַרְאִיל אֱלֹדִין תַּעֲלֵם
 אֲנִיָּהם שִׁינֵיהֶם וְעִרְפָּאָהֶם וְגַדְהֶם אֵלֵי זָבָא אֲלִמְחֶצֶר יִקְפוּ חָם מַעַךְ: ⁵
¹⁷ חֲתִי אֲתַגְלִי פִּאֲזֹאטְכָךְ הֵנֵאךְ וּאֲפִידְהֶם מִן אֱלֹנֹר אֱלֹדִי עָלַי וְגַחֲךָ (2)
 וְאֲגַעְלָה עֲלֵיהֶם פִּיעָאוֹטְךָ עָלַי סִיאסָה אֱלֻקֹּם וְלֹא תִסֹּסְהֶם אֲנִי וַחֲדָךְ:
¹⁸ וְקַל אֵלֵי אֱלֻקֹּם אֲסַתְעֲדֵי אֵלֵי גַד חֲתִי תִאֲבֹלוּ לַחֲמָא לֶאֱגַל מֵא
 בְּכִיתִם בֵּין יָדֵי אֱלֹלָה וְקִלְתֶּם מִן יַעֲמָנָא לַחֲמָא וּמֵא בֵּאן אֲצִלָּה לֵנֵא
 פִּי מַצֵּר וְיַעֲטִיבִם אֱלֹלָה לַחֲמָא תִאֲבֹלוּנָה: ¹⁹ לֹא יוֹמֵא וְאַחֲדָא וְלֹא
 יוֹמִין תִּאֲבֹלוּן וְלֹא זִמְסָה וְלֹא עֲשֵׂרָה וְלֹא עֲשָׂרִין: ¹⁰ אֲלֹא אֵלֵי אִיאִם
 שְׁהֵר אֵלֵי אֵן יִבְרָג מִן אֲנַאפְכֶם מִתְּלֵא (3) וְיִצִּיר לְכֶם הוֹאֲלָה (4) לֶאֱגַל מֵא
 וְהִדְתֶּם פִּי נוֹר אֱלֹלָה אֱלֹדִי פִּי מֵא בִּינְכֶם וּבְכִיתֶם בֵּין יָדֵיהֶם וְקִלְתֶּם לֶם
 אֲבִרְגָנָא מִן מַצֵּר (5): ²¹ קָאֵל מוֹסִי סַת מֵאִיהֶם אֶלְךָ רִגְלָא אֱלֻקֹּם אֱלֹדִין אֲנִי
 פִּי מֵא בִּינְהֶם וְאֲנִי קִלְתִּי אֲנִי אַעֲטִיָּהֶם לַחֲמָא יִאֲבֹלוּנָה שְׁהֵרָא: ¹⁵
²² פִּמֵּן אֲנִיָּא עֲנֵהֶם (6) אֲנִיָּם וּבִקֵּר תִּדְבַּח לָהֶם פִּתְכִּיָּהֶם אוֹ גְּמִיעַ
 סַמֵּךְ אֲלִבְחֵר יִחַשׁ לָהֶם פִּיקְנַעְהֶם: ²³ פִּקָּאל אֱלֹלָה לְמוֹסִי הֵל
 קִדְרָה אֱלֹלָה תִּקְצֹר אֱלֵאן תִּנְטֹר אִיוֹאפִיבִם בְּלֵאמִי אִם לֹא:
²⁴ פִּרְגֵּי מוֹסִי וְאֲזַבֵּר אֱלֻקֹּם בְּגִמִּיעַ בְּלֵאִם אֱלֹלָה וְגַמַּע סַבְעִין
 רִגְלָא מִן שִׁינֵיהֶם וְאֻקְפֵּהֶם חוֹאֲלֵי אֲלִזְבָּא: ²⁵ פִּתַּגְלִי אֱלֹלָה פִּי
 אֲלִגְמָאִם וְזֹאטְבָה וְאִפְאֵד מִן אֱלֹנֹר אֱלֹדִי עֲלִיהֶם וְגַעְלָה עָלַי אֲלִסְבְּעִין
 אֲלִשְׁיוֹךְ פִּלְמָא אֲסַתְקֵךְ עֲלֵיהֶם דְּלֵךְ אֱלֹנֹר תִּנְבֹּו וְלֶם יִתְתַּאֲגוּ אֵלֵי
 עוֹדָה (7): ²⁶ וּבִקֵּי רִגְלָאן פִּי אֲלַעֲסֵבֶר אִסֶּם אֲחִידְהֵמָּא אֲלִדָּד וְאֲלִאֲזֵר
 מִידָד פִּאֲסַתְקֵרְתִּי עֲלֵיהֵמָּא אֲלִנְבֹּוֹהֶם וְהֵמָּא מִן אֲלִמְכַתוּבִין לֶם יִבְרָגָא
 אֵלֵי אֲלִזְבָּא כֹּל תִּנְבִּיאֵי פִי אֲלַעֲסֵבֶר: ²⁷ פִּחֲאֲצֵר גִּלְאִם (8) פִּאֲזַבֵּר מוֹסִי אֵן
²⁵

(1) „ואם תבריהני לזה להענישני עשה עונשי להרגני“.

(2) „ואתן להם מן האור אשר על פניך“ ואפשר שלפי דעת הגאון מלת רוח תורה על חוזה אשר היה על פני משה בדרתו מהר סיני. ובכ"י י: „עליך“.

(3) הגאון הוסיף מִתְּלֵא = על דרך משל.

(4) עיין אכן גמאח בהערה 58 לשורש זור: ותרגם הוא = רוון או בשם = דבר נתעב.

(5) „למה הוציאנו ממדבר“.

(6) „ומי יספיק להם“ כן הוא הנוסחא בפ. ובכ"י י: „ובק“: פמן אענאתהם = ומראותיהם.

ולפי זה העם שהיה קצר אמונה יאל הצאן ובקר וכו'. וחלוקה הנוסחאות מקורו באותיות הדומות בכתב ערבי.

(7) נראה שר"ל ולא היו צריכים עוד לאצילות משה פעם אחרת כלומר שהתנבאו

מאליהם. וכן תרגם אונקלוס: ולא פסקין. או מפני שלא נתנבאו עוד פעם שנית וזה כדעת ספרי.

(8) „נער אחד“ עיי' רש"י.

פא' ליר יחסן אללה בה אלינא נחסן אליך מנה: ³³ פרחלו מן גבל אללה מסאפה תלאתה א'אם וענדוק עהרה יסיר בין ידיהם מסאפה תלך אלתלאתה אל'אם ליכתאר להם מסתקרא⁽¹⁾: ³⁴ וגמאמה עליהם נהרא אדא רחלו מן אלעסבר: ³⁵ ובאן אלסביל ענד רחיל אלענדוק 5 אן יקול מוסי קם יא רב בעזרנא⁽²⁾ ותבדד אעדאוך ויהרב שאניוך מן בין ידך: ³⁶ וענד נזולה אן יקול רד יא רב נורד⁽³⁾ אלי רבואת אלוף אסראיל:

יא

1 ובאן אלקום כמעטני⁽¹⁾ אלישר בין ידי אללה פסמע אללה דלך 10 ואשתד גצבה ואשתעלת פיהם נארה פאחרקת פי טרף אלעסבר: 2 פערך אלקום אלי מוסי פדעי רבה פגארת אלנאר⁽²⁾: ³ וסמא דלך אלמוצע אלמשתעלה למא אשתעלת פיהם נאר אללה: 4 ואללפיה אלדין פימא בינהם תשהו שיהוה פרנע בנו אסראיל איצא מעהם ובכו וקאלו מן יטעמנא לחמא: 5 דברנא אלסמך אלדי כנא נאכלה במצר מגאנא ואלקתא 15 ואלבטיך ואלבראת ואלבצל ואלתום: 6 ואלאן אנפסנא יאבסה ממא לים לנא שי ואנמא עיוננא אלי אלמן ממדוד⁽³⁾: 7 ובאן אלמן כבור אלבוברה ולונה כלון אללולו: 8 יטוף אלקום פילקטונה ויטחנן מנה פי אלרחא או ידקון פי אלמדך ויטבכון מנה פי אלבראם ויענעון מנה מלילא ויכון טעמה כחלאוה בדס⁽⁴⁾: 9 וענד נזול אלטל עלי אלעסבר 20 לילא ינול אלמן עליה: 10 פלמא סמע מוסי אלקום יבכון לעשאיורהם כל אמר עלי באב כבאה פאשתד גצב אללה גדא וסא דלך ענד מוסי: 11 קאל מוסי ללה לס אכלית עבדך ולס לס אגד חטאא ענדך אד עזרת כלפיה גמיע האולי אלקום עלי: 12 הל אנא חמלתהם אם ולדתהם אד קלת לי ססהם⁽⁵⁾ באנך תחמלהם פי הגרך כמא יחמל אלהאצן 25 אלדציע אלי אלבלד אלדי אקסמת לאבאיהם: 13 מן אין לי להם אעטי

(1) „לבחור להם מקום לחנות שם” וכן תרגם אונקלוס.

(2) „יהי הדרך בנסע הארון שאמר משה אם תקום ה' לעזרתנו יפצו אויביך” עיין אלאמאנאת צד 104.

(3) „השב אורך לרובבות” עיין אונקלוס.

(4) „ר'ל כחושבו און. עי' ראביע ובב' י': כמתענדון אלשר = והיו כמזודים לעשות הרע.

(5) „רשי': שקעה במקומה בארץ. — (6) „ועינונו רק אל המן בשואות.”

(7) „ר'ל כטעם מתוקה האפויה בשמן. ודונש בתשובותיו סימן 43 טעה והחליף הב' בכ' וכן הראביע בשפת יתר סימן 40. והראיה שהנוסחא הישרה היא בב' שהעתק הגאון

שמות ט"ז ל"א כצפיתות בדבש כקטאיף בעסל = עוגות בדבש. כלומר שהמן שאינו מבושל היה טעמו כרקיט הטבול בדבש.

(8) „היה להם למנהיג.”

נפלא להחילהם: 7 ופי תגויק אלגוק תנפלו נפלא ולא תגלבו: 8 ובנו
הרון אלימֶה יצרבון באלאבואק פיבון דלך לבס רסס אלההר עלי
מד אגאלבס: 9 ואדא צעדתם אלי הרב פי בלדבס מע אלעדו
אלמעאדיכס פגלבו באלאבואק פאדא בֹקתם בין ידי אללה¹ רבבם
תגאתון מן אעדאיכס: 10 ופי יום פרחבס ואעיאדבס ורום שיהורבס
פאצרבו באלאבואק עלי צואעדבס ודבאיח סלאמתבס פיבון לבס
דברא בין ידי רבבס אנא אללה רבבס אמרת בדלך²: 11 פלמא
באן פי אלשהר אלתאני מן אלסנה אלתאניה פי עשרין מנה ארתפע
אלגמאס ען מסבן אלישהאדה: 12 פרחל בנו אסראיל אלי מראחילהם
מן ברֶה־סי וסבן אלגמאס פי ברֶה־ה פארן: 13 פבאן אִול רחילהם
עלי קול אללה ביד מוסי: 14 באן רחל מרבו עסבר בני יהודה עלי
מקדמה לגיושהם ועלי גישה נחשון אבן עמינדב: 15 ועלי גיש סבט
יששבר נתנאל בן צוער: 16 ועלי גיש סבט וכולן אליאב בן הלן:
17 תם פעל³ אלמסבן פרחל בנו גרשון ובנו מררי האמלוה: 18 תם
רחל מרבו עסבר ראובן לגיושהם ועלי גישה אליצור בן ישראור: 15
19 ועלי גיש סבט שמעון שלמיאל בן צורישדי: 20 ועלי גיש סבט גד
אליסף בן דעואל: 21 תם רחל אלקהתיון האמלו אלמקדם וקד נצב
אלמסבן אלי מגיחם⁴: 22 תם רחל מרבו עסבר אפרים לגיושהם ועלי
גישה אלישמע בן עמיחוד: 23 ועלי גיש סבט מנשה גמליאל בן
פדחצור: 24 ועלי גיש סבט בנימן אכידן בן גדעוני: 25 תם רחל מרבו
עסבר בני דן עלי סאקה אלעסאבר לגיושהם ועלי גישה אחיעזר בן
עמישדי: 26 ועלי גיש סבט אשר פנעיאל בן עכרן: 27 ועלי גיש סבט
נפתלי אחרע בן עינן: 28 הדה מראחיל בני אסראיל לגיושהם פלמא
רחלו: 29 קאל מוסי⁵ לחובב בן דעואל אלמדיני חמוה אנא ראחלון
אלי אלמוצע אלדי קאל אללה איאה אעטיכס פתעאל מענא נחסן אליך
25 פאן אללה קד ועד אל אסראיל בכיר: 30 קאל לא אמצי אלא אלי
ארצי ומולדי: 31 קאל יא הדה לא תתרכנא כאנד תעלם אן פי
טול מקאמנא פי אלבר בנת לנא כאבצארנא⁶: 32 פאן סרת מענא

¹ "ואם תקעתם בחצוצרות לפני ד" וכן תרגם בויקרא כ"ג כ"ד זכרון תרועה תכיד
גלבה = תקיעת תרועה.

² "צויתי זה".

³ תרגם אונקלוס: ומתפרק.

⁴ "וכבר הוקם המשכן בבואם" ר"ל על ידי הגרשונים והמרורים. עיין ראב"ע.

⁵ "ובאשר נסעו אמר משה" חבר הגאון את שני הפסוקים.

⁶ "ואתה ידעת כי כל זמן הנותנו במדבר היית לנו כענינו" מלשון עינים הייתי לעזר
(איוב כ"ט ט"ו) עיין רש"כ"ם וכן פירש ראב"ע באמרו: רמז על העצה שנתן למשה וגו'.

אלשהר אלתאני פי אליזם אלדאבע עישר מנה יצנעוה בין אלגרוזין
 ומע פטיר ומראר יאכלוה: ¹² ולא יבקו מנה שיא אלי אלגראה ולא
 יבסרו מנה עטמא ובסאזר רסום אלפסח יצנעוה: ¹³ ואי רגל באן
 טאהרא ולם יבן עלי ספר ואמתנע⁽¹⁾ אן יעמל אלפסח ינקטע דלך
 5 אלאנסאן מן בין קומה אד לם יקרב קרבאן אללה פי וקתה פקר חמל
 דלך אלרגל וורה: ¹⁴ ואן דכל פיהם דליל פליצנע פסחא ללה ברסם
 אלפסח וחכמה בדאך יצנע אד שריעא ואחדה תבון לבם ללדליל
 וצריה אלאמה⁽²⁾: ¹⁵ ופי יום נצב אלמסכן גטאה אלגמאם עלי לבא
 אליטהאדה⁽³⁾ ובאלליל יבון עליה כרויא אלנאר אלי אלגראה: ¹⁶ בדאך
 10 יבון דאימא אלגמאם גטיה נהארא ורויא אלנאר לילא: ¹⁷ ועלי קדר
 ארתפאע אלגמאם ען אלזבא פבעד דלך ירחל בנו אסראיל ופי מוצע
 יסכן פיה אלגמאם תם ינול בנו אסראיל: ¹⁸ עלי קול אללה ירחל
 בנו אסראיל ועלי קולה ינולון פהם טול מדא מא סכן אלגמאם עלי
 אלמסכן מקימון: ¹⁹ ואן טאל אלגמאם עלי אלמסכן אימא כתרדא
 15 פיחפט בנו אסראיל חפט אללה פלא ירחלון: ²⁰ ורבמא באן אלגמאם
 אימא מחצאה עלי אלמסכן פהם עלי קול אללה ינולון ועלי קולה
 ירחלון: ²¹ ורבמא באן אלגמאם מן אלמסא אלי אלזכאח תם ירתפע
 באלגראה פירחלון או נהארא ולילא תם ירתפע פירחלון: ²² או יומין
 או ישהרא או חולא אדא טאלת מדא אלגמאם עלי אלמסכן פסכן עליה
 20 פבנו אסראיל מקימון גיר ראהלון ופי ארתפאעה ירחלון: ²³ בדאך עלי
 קול אללה ינולון ועלי קולה ירחלון יחפטון מא אסתחפטהם מן קולה
 ביד מוסי⁽⁴⁾:

י

תם כלם אללה מוסי תכלימא: ² אננע בוקין מן פצה מצמתין
 25 יבונאן לך לדעיה אלגמאעה ותרחיל אלעסאבר: ³ ואן צרב בהמא
 אגתמע אליך אלגמאעה אלי באב לבא אלמחצר: ⁴ ואן צרב באחדהמא
 אגתמע אליך אלאשראף רוסא אלוף אסראיל: ⁵ ואנפבו נפכה מגלבה
 ירחל בהא אלעסאבר אלנאולה פי אלמישרק: ⁶ ואנפבו נפכה מגלבה
 תאניה ירחל בהא אלעסאבר אלנאולה פי אלגנוב בדאך ינפבון

⁽¹⁾ תרגם אונקלוס: ויתמנע. כפרי: אין וחדל אלא כל שיכול לעשות ולא עשה.

⁽²⁾ „ולאזרח העם“.

⁽³⁾ „בסחו הענין על אהל העדות“ ר"ל על המקום שהיו שם הלוחות.

⁽⁵⁾ „שומרים את אשר צוה להם לשמור על פיו ביד משה“.

19 וגעלתהם להרון ולבניה מן בני אסראיל ליכדמו כדמתהם פי
 זבא אלמחצר ויסתגפרו ענהם ולא יהל בהם ובא אדא הם תקדמו אלי
 אלקדם: 20 פצנע מוסי והרון וגמאע' בני אסראיל ללליואניין כגמיע
 מא אמר אללה בה מוסי פי סכבהם⁽¹⁾ כדלך צנעו בהם: 21 פתדלו
 וגסלו תיאבהם וופהם הרון ופא בין ידי אללה ואסתגפר ענהם וטהרהם: 5
 22 ובעד דלך דכלו אלליואניין ליכדמו כדמתהם פי זבא אלמחצר בין
 ידי הרון ובניה כגמיע מא אמר אללה מוסי כסכבהם כדאך צנעו בהם:
 23 תם כלם אללה מוסי תבלימא: 24 הדא רסם אלליואניין⁽²⁾ מן אבן
 זמס ועשרון סנה פצאעדא ידכל ללגיש לכדמ' זבא אלמחצר: 25 ומן
 אבן זמסין סנה ירגע ענה ולא יכדמה אבדא: 26 לכן יכדם מע אלותה 10
 פי הפט זבא אלמחצר ואמא כדמתה אללולי פלא יכדמהא⁽³⁾ כדא
 פאצנע בהם פי מהפטתם:

ט

1 וקבל דלך כלם⁽¹⁾ אללה מוסי פי בר'ה סיני פי אלסנה אלתאני'ה
 לזרוגהם מן בלד מצר פי אלשהר אללול קאילא: 2 ליצנע⁽²⁾ בנו אסראיל 15
 אלפסה פי וקתה: 3 פי אליום אלדאבע עשר מן הדא אלשהר בין
 אלגרוכין יצנעוה פי וקתה כגמיע רסומה ואחכאמה יצנעוה: 4 פכלם
 מוסי בני אסראיל פי עמל אלפסה⁽³⁾: 5 פעמלוה פי אלשהר אללול
 פי אליום אלדאבע עשר מנה בין אלגרוכין פי בר'ה סיני כגמיע מא
 אמר אללה מוסי כדאך צנעו בנו אסראיל: 6 פכאן פיהם אנאם תנצסו 20
 במ'ת מן אלנאם פלם יגו להם אן יצנעו אלפסה פי דלך אליום פתקדמו
 פיה בין ידי מוסי והרון: 7 וקאלו נחן אנגאם במ'ת מן אלנאם פלם
 נמנע אן נקרב מתל קרבאן אללה⁽⁴⁾ פי וקתה פימא בין בני אסראיל:
 8 קאל להם מוסי קפו חתי אסמע מא יאמר אללה פיכס: 9 פכלם
 אללה מוסי קאילא: 10 מר בני אסראיל וקל להם אי אנסאן כאן נגאם 25
 מן מ'ת או פי ספר מנכס או מן אזיאלכס פליצנע פסחא ללה⁽⁵⁾: 11 פי

(1) „בעבורם“.

(2) „זאת תקת הלויים“.

(3) „אכל ישראל עם אחיו במשמרת אהל כוועד ועבדתו הראשונה לא יעבד“ עיין רש"י ורמב"ן.

(4) „וקדם לכן דבר“ ספרי: ללמדך שאין מוקדם ומאוחר בתורה.

(5) „יעשו אותו“ בלשון צווי.

(6) „כענין עשית הפסח“.

(7) ר"ל להקריב כמו שהקריבו בני ישראל את קרבן ה' כמועדו.

(8) „שש מלות האלו דבוקות למע שלאחריו ר"ל יעשה פסח לה' ביד וכו'“.

אלהוה¹ מאיה ועשרון מתקאלא: 87 וגמיע בקר אלצעידה אתנתא
עשרה ואלבכאיש אתנא עשר ואלחמלאן בנו סנה אתנא עשר ואלבר
מעשה² ואלעתדאן אתנא עשר ללדכוה: 88 וגמיע בקר דבאיה
אלסלאמה ארבע ועשרון וסתון כבשא וסתון עתודא וסתון חמלא בנו
סנה הוא דשן אלמדבה בעד מא מסח: 89 ובאן מוסי אדא דגל זבא
אלמחצר ליכלם יסמע אלצות מטאבה מן פוק אלגשא אלדי עלי
ענדוק אלשהארה בין אלכרובין פיאטבה:

ח

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר הרון וקל לה אדא אסרגת
10 אלסרג פאלי מא ילי וגה אלמנארה תצי סבעתהא: 3 פצנע הרון בדאך
ואסרג סרג אלמנארה אלי מא ילי וגההא כמא אמר אללה מוסי:
4 והדה ענאעה אלמנארה מצמתה מן דהב חתי ארגלהא וסוסאנהא
מצמתה כאלמנטר אלדי ארא אללה מוסי בדאך צנעהא: 5 תם כלם
אללה מוסי קאילא: 6 קדם אלליואנין מן בין בני אסראיל פטהרהם:
15 7 ובדא אצנע בהם פי תטהורהם אנצה עליהם מן מא אלדכוה וימרו
אלמוס עלי גמיע בדנהם ויגסלו תיאבהם ויטהרו: 8 ויאצלו תורא מן
אלבקר ומעה בד סמיד מלתות בדהן ורת אבר גדה מן אלבקר
ללדכוה: 9 וקדמהם בין ידי זבא אלמחצר וגזק גמאעה בני אסראיל:
10 וקדמהם בין ידי אללה ויסגר בנו אסראיל אידיהם עליהם: 11 ויזפהם
20 (הרון זפא³) בין ידי אללה מן בין בני אסראיל פיכונ ויזמון דמה
אללה: 12 ואלליואנין יסנדו אידיהם עלי ראם אלתורין ואצנע אהדהמא
דכוה ואלאזר צעידה ללה ואסתגפר ענהם: 13 ואוקפהם בין ידי הרון
ובניה וזפהם זפא ללה: 14 ואעזלהם מן בין בני אסראיל ויכונו לי:
15 ובעד דלך ידגלו ליזדמו זבא אלמחצר וקר טהרתהם⁴ וזפתהם
25 זפא: 16 לאנהם מגעולון לי מן בין בני אסראיל בדל כל בכר פאתח
בטן מן בני אסראיל אתגדתהם לי: 17 כמא⁵ כאן לי כל בכר ממא בין
בני אסראיל מן אנסאן אלי בהימה ודלך אנני פי יום אהלבת כל בכר
פי בלד מצר אקדסתהם לי: 18 בדלך אתגדת אלליואנין בדלהם:

(1) "וזה כל זהב הכפות מאה ועשרים שקל".

(2) "והמנחה עמהם".

(3) תרגם הגאון בפרשה זו שרש תנופה בלשון הולכה כבוד ובהדור מפני שהתנופה
הזאת מוסבת על בני אדם.

(4) "וכבר הנפת וטהרת אותם".

(5) "כמו שהיה לו כל בכור בתוך בני ישראל... וזה כי ביום הבותי... כן לקחתי
את הלויים תחתם ואתן אותם לאהרן... לעבוד עבדתם".

ללדבנה: 59 ולדבנה אלסלאמה בקרתין במסה בבאש במסה עתדאן במסה
 חמלאן בני סנה הוא קרבאן גמליאל בן פדהצור: 60 פי אליום אלתאסע
 קרב שרף בני בנימן אבירן בן גדעוני: 61 ובאן קרבאנה קצעה פצה
 וזנהא מאיה ותלתין מתקאלא וברניב פצה וזנה סבעון מתקאלא בלאהמא
 ממלואן סמידא מלתותא בדהן ללהדיה: 62 ודרגא מן דהב וזנה עשרה 5
 מתאקיל ממלוא בזורא: 63 ותורא מן אלבקר ובבשא וחמלא אבן סנתה
 ללצעידה: 64 ועתודא מן אלמאעו ללדבנה: 65 ולדבנה אלסלאמה
 בקרתין במסה בבאש במסה עתדאן במסה חמלאן בני סנה הוא קרבאן
 אבירן בן גדעוני: 66 פי אליום אלעאשר קרב שרף בני דן אחיעזר אבן
 עמישדי: 67 ובאן קרבאנה קצעה פצה וזנהא מאיה ותלתין מתקאלא 10
 וברניב פצה וזנה סבעון מתקאלא בלאהמא ממלואן סמידא מלתותא
 בדהן ללהדיה: 68 ודרגא מן דהב וזנה עשרה מתאקיל ממלוא בזורא:
 69 ותורא מן אלבקר ובבשא וחמלא אבן סנתה ללצעידה: 70 ועתודא מן
 אלמאעו ללדבנה: 71 ולדבנה אלסלאמה בקרתין במסה עתדאן במסה
 חמלאן בני סנה הוא קרבאן אחיעזר בן עמי ישי: 72 פי אליום אלהאדי 15
 עשר קרב שרף בני אשר פנעיאל בן עברן: 73 ובאן קרבאנה קצעה פצה
 וזנהא מאיה ותלתין מתקאלא וברניב פצה וזנה סבעון מתקאלא בלאהמא
 ממלואן סמידא מלתותא בדהן ללהדיה: 74 ודרגא מן דהב וזנה עשרה
 מתאקיל ממלוא בזורא: 75 ותורא מן אלבקר ובבשא וחמלא אבן סנתה
 ללצעידה: 76 ועתודא מן אלמאעו ללדבנה: 77 ולדבנה אלסלאמה בקרתין 20
 במסה בבאש במסה עתדאן במסה חמלאן בני סנה הוא קרבאן פנעיאל בן
 עברן: 78 פי אליום אלתאני עשר קרב שרף בני נפתלי אחירע בן עיני:
 79 ובאן קרבאנה קצעה פצה וזנהא מאיה ותלתין מתקאלא וברניב פצה
 וזנה סבעון מתקאלא בלאהמא ממלואן סמידא מלתותא בדהן ללהדיה:
 80 ודרגא מן דהב וזנה עשרה מתאקיל ממלוא בזורא: 81 ותורא מן 25
 אלבקר ובבשא וחמלא אבן סנתה ללצעידה: 82 ועתודא מן אלמאעו
 ללדבנה: 83 ולדבנה אלסלאמה בקרתין במסה בבאש במסה עתדאן
 במסה חמלאן בני סנה הוא קרבאן אחירע בן עיני: 84 הדה גמלה
 דשן אלמדבה פי יום מסחה מן אשראף בני אסראיל מן קצאע אלפצה
 אתנתא עשרה ומן כראניב אלפצה אתנתא עשר ומן דרוג אלדבה אתנתא 30
 עשר: 85 כל קצעה מן מאיה ותלתין מתקאל פצה וכל ברניב מן
 סבעין פולך גמיע פצה אלאניה אלפא מתקאל וארבע מאיה מתקאל
 במתקאל אלקדם: 86 ודרוג אלדבה אלאתנא עשר אלממלוה בזורא
 כל דרג מן עשרה מתאקיל במתקאל אלקדם פולך גמיע דהב

וחמלא אבן סנתה ללצעידה: 28 ועתודא מן אלמאעז ללדכוה: 29 ולדבח
 אלסלאמה בקרתין זמסה בבאש זמסה עתדאן זמסה חמלאן בני סנה הדא
 קרבאן אליאב בן חלון: 30 פי אליוס אלראבע קרב שריף ראובן אליצור
 בן שדיאור: 31 ובאן קרבאנה קצעה פצה ונהא מאיה ותלתון מתקאלא
 5 וברניב פצה ונה סבעון מתקאלא בלאחמא ממלואן סמידא מלתותא
 בדהן ללהדיה: 32 ודרגא מן דהב ונה עשרה מתאקיל ממלוא בלורא:
 33 ותורא מן אלבקר ובבשא וחמלא אבן סנתה ללצעידה: 34 ועתודא
 מן אלמאעז ללדכוה: 35 ולדבח אלסלאמה בקרתין זמסה בבאש
 זמסה עתדאן זמסה חמלאן בני סנה הדא קרבאן אליצור בן שדיאור:
 36 פי אליוס אלכאמס קרב שריף שמעון שלמיאל בן צורי שדי: 37 ובאן
 10 קרבאנה קצעה פצה ונהא מאיה ותלתון מתקאלא וברניב פצה ונה
 סבעון מתקאלא בלאחמא ממלואן סמידא מלתותא בדהן ללהדיה:
 38 ודרגא מן דהב ונה עשרה מתאקיל ממלוא בלורא: 39 ותורא מן
 אלבקר ובבשא וחמלא אבן סנתה ללצעידה: 40 ועתודא מן אלמאעז
 15 ללדכוה: 41 ולדבח אלסלאמה בקרתין זמסה בבאש זמסה עתדאן
 זמסה חמלאן בני סנה הדא קרבאן שלמיאל בן צורי שדי: 42 פי אליוס
 אלסאדס קרב שריף בני גד אליסף בן דעואל: 43 ובאן קרבאנה קצעה
 פצה ונהא מאיה ותלתון מתקאלא וברניב פצה ונה סבעון מתקאלא
 בלאחמא ממלואן סמידא מלתותא בדהן ללהדיה: 44 ודרגא מן דהב
 20 ונה עשרה מתאקיל ממלוא בלורא: 45 ותורא מן אלבקר ובבשא וחמלא
 אבן סנתה ללצעידה: 46 ועתודא מן אלמאעז ללדכוה: 47 ולדבח
 אלסלאמה בקרתין זמסה בבאש זמסה עתודאן זמסה חמלאן בני סנה
 הדא קרבאן אליסף בן דעואל: 48 פי אליוס אלסאבע קרב שריף בני אפרים
 אלישמע בן עמיהוד: 49 ובאן קרבאנה קצעה פצה ונהא מאיה ותלתון
 25 מתקאלא וברניב פצה ונה סבעון מתקאלא בלאחמא ממלואן סמידא
 מלתותא בדהן ללהדיה: 50 ודרגא מן דהב ונה עשרה מתאקיל ממלוא
 בלורא: 51 ותורא מן אלבקר ובבשא וחמלא אבן סנתה ללצעידה:
 52 ועתודא מן אלמאעז ללדכוה: 53 ולדבח אלסלאמה בקרתין זמסה
 בבאש זמסה עתדאן זמסה חמלאן בני סנה הדא קרבאן אלישמע בן
 30 עמיהוד: 54 פי אליוס אלכאמס קרב שריף בני מנשה גמליאל בן פדהצור:
 55 ובאן קרבאנה קצעה פצה ונהא מאיה ותלתון מתקאלא וברניב פצה
 ונה סבעון מתקאלא בלאחמא ממלואן סמידא מלתותא בדהן ללהדיה:
 56 ודרגא מן דהב ונה עשרה מתאקיל ממלוא בלורא: 57 ותורא מן
 אלבקר ובבשא וחמלא אבן סנתה ללצעידה: 58 ועתודא מן אלמאעז

- אשראיל רוסא ביות אבאיהם אלדין הם רוסא אלאסבאט והם אלאחאצרון
 עלי עדרהם: 3 פאתו בקרבאנהם ללה סת עגל מצבב⁽¹⁾ ואתני
 עשר תורא עגלה לכל שריפין ותור לכל ואחד פקדמוהא בין ידי
 אלמסכן: 4 פקאל אללה למוסי קאילא: 5 בדהא מנהס תכון לדמה
 גבא אלמחצר ואדפעהא אלי כל פריק מן אלליואניין חסב בדמתהם: 5
 6 פאבד מוסי אלעגל ואלבקר פדפעהא אלי אלליואניין: 7 עגלתין
 וארבע בקראת לבני גרשון חסב בדמתהם: 8 וארבע עגל ותמאן
 בקראת דפע לבני מררי חסב בדמתהם ואלגמיע עלי יד איתמר⁽²⁾ אבן
 הרון אלאמאס: 9 ולבני קהת לס ידפע שיא לאן בדמה אלקדם עליהם
 ואנמא יחמלונה עלי אכתאפהם: 10 ולמא קרב אלאשראף דשן אלמדבה
 פי יום מסחה וקדמו קראבינהם בין ידי אלמדבה: 11 קאל אללה למוסי
 שריף ואחד פי כל יום יקרב קרבאנה דשנא ללמדבה: 12 פכאן
 אלמקרב פי אליום אלאול קרבאנה נחשון בן עמינרב מן שבט יהודה:
 13 וכאן קרבאנה קצעה מן פצה וזנאה מאיה ותלתון מתקאלא וברניב
 פצה וזנה סבעון מתקאלא במתקאל אלקדם⁽³⁾ בלאהמא ממלואן סמידא
 מלתותא בדהן ללהדיה: 14 ודרגא מן דהב וזנה עשרה מתאקיל ממלוא
 בזורא: 15 ותורא מן אלבקר וכבישא וחמלא אבן סנתה ללצעידה:
 16 ועתודא מן אלמאעו ללדבחה: 17 ולדבה אלסלאמה בקרתין וזמסה
 כבאש וזמסה עתדאן וזמסה חמלאן בני סנה הדא קרבאן נחשון בן
 עמינרב: 18 פי אליום אלתאני קרב נתנאל בן צוער שריף יישבר: 20
 19 קרב קרבאנה קצעה מן פצה וזנאה תלתון ומאיה מתקאלא וברניב
 פצה וזנה סבעון מתקאלא בלאהמא ממלואן סמידא מלתותא בדהן
 ללהדיה: 20 ודרגא מן דהב וזנה עשרה מתאקיל ממלוא בזורא:
 21 ותורא מן אלבקר וכבישא וחמלא אבן סנתה ללצעידה: 22 ועתודא
 מן אלמאעו ללדבחה: 23 ולדבה אלסלאמה בקרתין זמסה כבאש
 זמסה עתדאן זמסה חמלאן בני סנה הדא קרבאן נתנאל בן צוער:
 24 פי אליום אלתאלת קרב שריף וכולן אליאב בן הלון: 25 וכאן קרבאנה
 קצעה פצה וזנאה מאיה ותלתון מתקאלא וברניב פצה וזנה סבעון
 מתאקלא בלאהמא ממלואן סמידא מלתותא בדהן ללהדיה: 26 ודרגא
 מן דהב וזנה עשרה מתאקיל ממלוא בזורא: 27 ותורא מן אלבקר וכבישא

(1) «בעלות בריהו ברזל» ואולי בנות הגאון על מאמר הבמינו ז"ל בספרי: אין צב אלא
 מוסקין שלא היו מתוסבים כלום. לפי דרכו כהר הגאון בטלה ערבות הרומה לעברית. ועוד
 עיי' תרגום יונתן: טחפן ומספן.

(2) «הכל על יד איתמר».

(3) לא העתיק בשל הקדש כי אם מיום הראשון.

אלאמאם אלי באב זבא אלמחצר: 11 ויעמל אלאמאם אחדחמא דכוה
 ואלאזר צעידה ויסתגפר ענה ממא אלמא פי אמר מית⁽¹⁾ ויקדם ראסה
 פי דלך אליוס: 12 ויתנסך ללה אִיאם נסכה ויאת בהמל אבן סנתה
 לקרבאן אלאתם ואלאִיאם אלואיל תסקט למא אנקטע נסכה: 13 והדה
 5 ישריעה אלנאסך פי יום כמאל אִיאם נסכה יאתי בה⁽²⁾ אלי באב זבא
 אלמחצר: 14 פִקְרֵב קרבאנה ללה חמלא אבן סנתה צחוחא ללצעידה
 ורחלה אבנה סנתהא צחוחה ללכוה וכבשא צחוחא לדבה אלסלאמה:
 15 וסלה פטיר גראדק פטיר⁽³⁾ מלתותה בדהן ורקאק פטיר ממסוחה
 בדהן ואלבר ואלמואג אלדי מעהא: 16 פִקְדֵמָהא אלאמאם בין ידי
 10 אללה ויצנע דבותה וצעידתה: 17 ואלכבש יצנעה דבה אלסלאמה
 ללה מע סלה אלפטיר תם יצנע אלבר ואלמואג אלדי מעהא: 18 ויחלק
 אלנאסך ענד באב זבא אלמחצר שער ראסה⁽⁴⁾ ויאזדה וילקה עלי
 אלנאר אלתי תחת דבה אלסלאמה: 19 ויאזד אלאמאם אלדראע
 מטכוה⁽⁵⁾ מן דלך אלכבש וגרדקה ואחדה ורקאקה ואחדה מן סלה
 15 אלפטיר ויצע דלך עלי כפי אלנאסך בעד חלקה יערה⁽⁶⁾: 20 ויחרך
 אלגמיע תחריבא בין ידי אללה וליבן קדסא ללאמאם מע קין אלתהריך
 וסאק אלרפיעה ובעד דלך ישרב אלנאסך זמרא: 21 הדה שריעה
 אלנאסך אלדי יגדר וקרבאנה ללה ען נסכה סוי מא תנאלה ידה וליבן
 דלך במקדאר מדה נסכה יצמה אלי שריעה אלנסך⁽⁷⁾: 22 תם כלם
 20 אללה מוסי קאילא: 23 מר הרון ובניה וקל להם כדא פבארבו בני
 אסראיל מקולא להם⁽⁸⁾: 24 יבארבך אללה ויחפטך: 25 ויצי כנור וגהה
 עליך וירופך: 26 ויקבל בקעדה⁽⁹⁾ אליך ויציר לך אלסלאם: 27 פיתלו⁽¹⁰⁾
 אסמי עלי בני אסראיל ואנא אבארך פיהם:

ז

1 ולמא כאן פי יום פרג מוסי מן נצב אלמסכן מסחה וקדסה וגמיע
 25 אניתה ואלמדבה וגמיע אניתה מסחהא וקדסהא: 2 וקרב אשראף בני

(1) "אשר חמא בדבר המות" עיי' רש"י.

(2) רש"י: את עיקר קרבנו. ובב' ו' ובפ' כהא = אותן ר"ל כל מה שמפרש והולך.

(3) כן הוא בכל הטוסחאות שלפינו והעתיק חלת מצות במקום סלת חלת.

(4) "וגלה הנזיר אצל פתח אהל מועד את שער ראשו".

(5) ראב"ע: והוא בשלה. — (6) "אחרי גלחו את שעריו".

(7) "זאת תורת הנזיר וקרבנו לה" על נזרו. . . . ויהיה זה לפי שיעור ימי נזרו אשר

יוסף על תורת הנזירות עיי' רש"י.

(8) ר"ל ככרבה האמורה לבני ישראל ואפשר שר"ל האמורה לאחרין ולבנינו.

(9) "ויקבל אותך ברצון" עיי' אלאמאנא דף 97 ועוד עיי' פי' ראב"ע לפסוק כ"ה.

(10) "ויקראו בשבחי" עיי' רש"י.

- בימין אחרת ויקול להא יגעלך אללה מסבֵּה וימינא¹ פי מא בין קומך במא יגעל ורבך סאקטֵה וכמנך וארמא: ²² ודלך אדא צאר הדא אלמא אללאען פי אמעאך פירם אלבטן ויסקט אלורך ותקול אלמראה אמין אמין: ²³ ויכתב אלמאם הדא אללענאט פי כתאב וימחזה באלמא אלמֵד: ²⁴ ויסקהא אלמא אלמֵד אללאען פיסתחיל פיהא ⁵ מֵד: ²⁵ ויאבֵד מן ידהא קרבאן אלגירֵה ויחֲרֵבֶה בין ידי אללה ויקדֵמה אלי אלמדבֵּה: ²⁶ ויקבֵץ מנה פיהא ויקתֵרה עלי אלמדבֵּה ובעד דלך יסקהא אלמא: ²⁷ פאדא סקאהא פאן כאנת קד תנָסֵת וזגהא זיגהא אסתחאל פיהא מֵד פורם בטנהא וסקטת ורבהא וצארת מסבֵּה פִימא בין קומהא: ²⁸ ואן כאנת לס תתנָסֵת בל הי טאהרֵה ברית ¹⁰ והמלת המלא: ²⁹ הדא ישריעֵה אלגירֵה פי אן תחיד אמראה ען זוגהא פתתנָסֵת: ³⁰ או רגל יטר בכאלה ראי גירֵה פיגאר עלי זוגתה פליוקפהא בין ידי אללה ויצנע כהא אלמאם גמיע מא פי הדא אלישריעֵה: ³¹ התי יברי אלרגל מן אלזור ותלך אלמראה תחמל וזרהא:

י

- 1 וכלם אללה מוסי קאילא: ² מר בני אסראיל וקל להם אי רגל ¹⁵ או מראה סגֵג² נדר נסך לינסך לרבה: ³ פמן אלזמר ואלמסכר מנה יתנסך התי כל זמר וכל מסכר מנה לא ישרב וכל נקיע³ אלענב לא ישרבה וענבא רטבא ויאבסא לא יאכל: ⁴ וטול איִם נסכה מן כל מא יעמל מן גפן אלזמר מן אלפרצאן⁴ אלי אלזג לא יאכל: ⁵ וטול איִם נדר נסכה לא ימֵד האלק עלי ראסה אלי אן תתם אלאיִם אלתי ²⁰ תנסכֵהא ללה וכן מקדֵסא וירבי פרע יער ראסה: ⁶ וטול איִם נסכה ללה אלי הצרה מֵת⁶ לא ידבֵל: ⁷ התי אבזה ואמה ואבזה ואבזה לא יתנָסֵת בהם פי מותהם לאן נסך רבה עליה: ⁸ כדלך טול איִם נסכה מקדֵסא וכן ללה: ⁹ פאן מאת מעה מֵת בגתֵה או גפלה⁹ פקד קטע אֵיל¹⁰ נסכה פליחלק ראסה פי יום טהרה ודלך פי אליום אלסאבע ²⁵ יחלקה: ¹⁰ ופי אליום אלתאמן יאת כשפנין או פרזי חמאם אלי

⁽¹⁾ "לקולן ולשבעה".

⁽²⁾ עיי' ויקרא כ"ב כ"א.

⁽³⁾ מֵת מִשְׁרֵת הוא מן השבעים מלות אשר פירש הגאון מלשון המשנה עיי' תשובות דונש אות 59 וראב"ע פירשו כתגאון.

⁽⁴⁾ בן הוא כב' י' וכפ' ובת"א: פרעוץ. וזה מסכים למה שנמצא כנזיר ל"ט ע"א.

⁽⁵⁾ עיי' אכן גמאת ירש זג ולפי דעתי צ"ל פרצאר.

⁽⁶⁾ ר"ל שלא יבטל גם באהל המת.

⁽⁷⁾ רש"י: פתע זה אונס. פתאם זה שוגג.

⁽⁸⁾ בכר נפסקה החלת נזרו וכן תרגם למוטה י"ב.

תנפוחם אלי גֹּאֲרָג אֶלְעֶסְכֶּר וְלֹא יִגָּסוּ עֶסְכֶּרְהֶם אֱלֹדִי אֲנִי סֹאכֵן פִּימֹא
 בִּינֶהֱם: ⁴ פִּצְנֵעוּ בְדֹאךְ בְּנוֹ אֶסְרָאִיל וְנִפּוּחֶם אֱלִי גֹאֲרָג אֶלְעֶסְכֶּר בְּמֹא
 אֲמַר אֱלֹלֶה מוֹסִי בְדֹאךְ צִנְעוּ בְּנוֹ אֶסְרָאִיל: ⁵ תָּם בְּלִם אֱלֹלֶה מוֹסִי קִאִילֹא:
⁶ קָל לִבְנֵי אֶסְרָאִיל אִי רָגֵל אוֹ מִדְּאֵה יִצְנַע שִׂיֵּא מִן גִּמְאִיִּא אֱלֹנֶאִם
⁵ פִּינְכֵת נִבְתָּא בִּאלְלֵהָ) פִּיאֲתָם: ⁷ תָּם יִקְר בְּכִטִּיתָה אֱלֹתִי צִנְעָהָ
 פִּלִּירֵד אֶלְטִלְאֲמֵה בְּרֹאסְהָ וּבְמִסְהָ יוֹד עֲלִיהָ וּדְפַעְהָ אֱלִי מִן טִלְמָה:
⁸ וְאֵן לִם יִכֵּן לִלְמִטְלוֹם וְלִי לִתְרֵד אֶלְטִלְאֲמֵה עֲלִיהָ פִּלְתֵּכֵן אֶלְטִלְאֲמֵה
 אֶלְמִדְּהוּדָה לֵלֶה וְהִי לִלְאֲמֵאם²) סִי כִבִּשׁ אֶלְגִּפְרָאֵן וַיִּסְתַּגֵּפֶר בַּה עֲנָה:
⁹ וְכֹל רִפְעִיהָ מִן גִּמְעִי אֶקְדָּאִם בְּנוֹ אֶסְרָאִיל פִּלְאִי אֲמֵאִם דְּפַעוּהָ פְּהִי
¹⁰ לֵה³): ¹⁰ וְכֹל אֲמַר יִכּוֹן אֲמַר אֶקְדָּאִם אֱלִיהָ לֹאִי אֲמֵאִם דְּפַעְהָ כֹּאנֵת
 לֵה⁴): ¹¹ תָּם בְּלִם אֱלֹלֶה מוֹסִי קִאִילֹא: ¹² מִר בְּנוֹ אֶסְרָאִיל וְקָל לֵהֶם
 אִי רָגֵל חֲאֲדֵת וְהִגְתָּה פִּכֹּאנֵת לִיאֲנֵה: ¹³ בֹּאֵן גִּאֲעִיקָה רָגֵל מִצִּאֲעִיקָה
 אֲנִסְאֵל וּבְפִי דִלְךְ עֵן וּוְגָהָא וְאֲנִסְתֵּרֵת וְהִי נִגְסָה וְשֹׁאֲחֵד לִים עֲלִיהָ וְהִי
 לִם תִּקְהֵר⁵): ¹⁴ וְכִטְר בְּבֹאֲלֵהָ⁶) רֹאִי גִירָה פִּיגְאֵר עֲלִיהָ וְהִי נִגְסָה
¹⁵ אוֹ גִיר נִגְסָה⁷): ¹⁵ פִּלְיֹאֵת דִּלְךְ אֶלְרָגֵל בּוּוֹגְתָה אֱלִי אֶלְאֲמֵאִם וַיֵּאֵת
 בְּקִרְבָּאֲנָהָ מַעְהָ⁸) עֶשֶׂר יוֹבָה מִן דְּקִיק אֶלְשַׁעִיר לֹא יִצֵּב עֲלִיהָ דִּהֲנֹא
 וְלֹא יִגְעַל פּוֹקָה לִכֹּאנֵא לֹאֲנָה קִרְבָּאֵן אֶלְגִּירָה קִרְבָּאֵן אֶלְדִּבֵּר יִדְבֵּר
 בֹּאֶלְדִּנּוּב: ¹⁶ פִּיקְדִּמָּהָ אֶלְאֲמֵאִם וַיִּקְפְּהָ⁹) בֵּין יְדֵי אֱלֹלֶה: ¹⁷ וַיֵּאֲבֹד
 אֶלְאֲמֵאִם מִן אֶלְמֹא אֶלְמִקְדָּם פִּי אֲנִיָּה בֹּקֶר וּמִן אֶלְתִּרְאֵב אֱלֹדִי יִכּוֹן פִּי
²⁰ עֲרִיצָה אֶלְמִסְכֵּן יֵאֲבֹד וַיִּלְכִּי פִי אֶלְמֹא: ¹⁸ וַיִּקְפְּהָ אֶלְאֲמֵאִם בֵּין יְדֵי
 אֱלֹלֶה וַיִּבְשֶׁף רֹאסְהָ וַיִּגְעַל עֲלִי יִדְהָא קִרְבָּאֵן אֶלְדִּבֵּר קִרְבָּאֵן אֶלְגִּירָה
 פִּלְיִמְסֵךְ פִּי יִדְהָ אֶלְמֹא אֶלְמִר¹⁰) אֶלְלֹאֲעֵן: ¹⁹ וַיַּחְלִפְהָ אֶלְאֲמֵאִם וַיִּקּוֹל
 לֵהָ אֵן בֹּאֵן לִם יִצֵּאֲעֵךְ רָגֵל וְלִם תַּחֲדִי אֱלִי נִגְאִסָה גִיר וּוְגֵךְ פֹּאכְרִי
 מִן הִדָּא אֶלְמֹא אֶלְמִר אֶלְלֹאֲעֵן: ²⁰ וְאֵן כִּנֵּת קִד חֲדַת אֱלִי גִיר וּוְגֵךְ
²⁵ וְתִנְגְּסֵת בַּה וַיִּגְעַל גִּירָה פִּיךְ מִצִּאֲעִיקָה: ²¹ וַיַּחְלִף אֶלְאֲמֵאִם אֶלְאֲמִרָהָ

(1) פִּי: כִּעֵד אֱלֹלֶה = כְּבֹרִית חֵי.

(2) רִיל שִׁמְהָ שֹׁאֲחֵר לֵה עֲנִינוּ לִכְחֵן.

(3) „וַיַּחֲזִיחַ לְאִיזָה כְּחֵן שִׁתְּנוּהוּ לֹא”.

(4) „וְכֹל אִישׁ אֲשֶׁר בִּירוֹ לְצוֹת עַל קִדְשׁוֹ לְאִיזָה כְּחֵן שִׁתְּנֵם לֹא יִחְיוּ”.

(5) „וְהָיָה לֹא נִמְכְּרָה עֵינִי סְפִירוֹ וְרִשְׁיָי” לְהוֹצִיא אֶת חֲאִנּוּסָהּ אֲבָל בְּפִי הַנּוֹסָח תִּצְבֵּן.

(6) „וַיִּעֲלֶה בְּמַחְשַׁבְתּוֹ” כְּמוֹ שִׁפְיָ רַבִּיִּעִי.

(7) הַגִּאֲוֹן לְפִי דְרָבּוֹ קִיעֵר הַעֲנִינוּ.

(8) רַבִּיִּעִי: עֲנָה אוֹ בְּעִבְרִית.

(9) רִיל הָאִשָּׁה עֵינִי סְפִירוֹ וְכֹמוֹת דָּף חֵי עִיָּא וְלֹא כְּמוֹ שִׁפְיָ רַבִּיִּעִי.

(10) בְּקִי חֲסִרָה מִלֵּת אֶלְמִר.

וכל מא יצלה להא הם יכדמו: 27 עלי קול הרון ובניה יכון גמיע
 כדמה בני גרשון מן חמלהם וגמיע עמלהם ועדו עליהם כחפט גמיע
 חמלהם: 28 הדה כדמה עשאר גרשון פי כבא אלמחצר וחפטהא
 עלי יד איתמר אבן הרון אלאמאם: 29 ובנו מררי לעשאירהם וביות
 אבאיהם תעדהם: 30 מן אבן תלתין סנה פצאעדא אלי אבן כמסין סנה 5
 כל מן ידכל ללגיש לכדמה כבא אלמחצר: 31 והדא חפט חמלהם וגמיע
 עמלהם פי כבא אלמחצר תכאתג אלמסכן ואמהאגה ועמדה וקואעדה:
 32 ועמד אלצראדק מסתדירא וקואעדהא ואותאדהא ואטנאבהא וגמיע
 אניתהא וסאר אעמאלהא ועדו באסמא גמיע אניה חפט חמלהם:
 33 הדה כדמה בני מררי פי כבא אלמחצר עלי יד איתמר אבן הרון 10
 אלאמאם: 34 פעד מוסי והרון ואשראף אלגמאעה בני קהת לעשאירהם
 לביות אבאיהם: 35 מן אבן תלתין סנה פצאעדא אלי אבן כמסין סנה
 כל מן ידכל ללגיש לכדמה כבא אלמחצר: 36 וכאן עדדהם לעשאירהם
 אלפין וסבע מאיה וכמסין: 37 האולי עדד עשאר קהת כל מן יכדם
 פי כבא אלמחצר אלדי עד מוסי והרון עלי קול אללה ביד מוסי: 15
 38 ועדד בני גרשון לעשאירהם ולביות אבאיהם: 39 מן אבן
 תלאתין סנה פצאעדא אלי אבן כמסין סנה כל מן דכל ללגיש
 ללכדמה פי כבא אלמחצר: 40 וכאן עדדהם לעשאירהם לביות אבאיהם
 אלפין וסת מאיה ותלאתין: 41 האולי מעדודו עשאר בני גרשון כל מן
 כדם פי כבא אלמחצר אלדי עד מוסי והרון עלי קול אללה: 42 ועדד 20
 עשאר בני מררי לעשאירהם לביות אבאיהם: 43 מן אבן תלאתין
 סנה פצאעדא אלי אבן כמסין סנה כל מן דכל ללגיש ללכדמה פי כבא
 אלמחצר: 44 וכאן עדדהם לעשאירהם תלאתא אלאף ומאיתין: 45 האולי
 מעדודו עשאר בני מררי אלדי עד מוסי והרון עלי קול אללה ביד
 מוסי: 46 וגמיע אלמעדודין אלדי עד מוסי והרון ואשראף אסראיל 25
 אלליואנין לעשאירהם ולביות אבאיהם: 47 מן אבן תלאתין סנה
 פצאעדא אלי אבן כמסין סנה כל מן דכל ליכדם כדמה עמל וכדמה
 אלהמל פי כבא אלמחצר: 48 וכאן עדדהם תמאניה אלאף וכמס מאיה
 ותמאנין: 49 עלי קול אללה עדדהם מוסי כל פריק פי עמלה וחמלה
 ועדדה כמא אמר אללה מוסי⁽¹⁾:

30

ה

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר בני אסראיל באן ינפו מן
 אלעסבר כל אברין וכל דאיב וכל נגם למית: 3 מן דכר אלי אנתי

(1) «על פי ה' פקד אותם משה כל כח וכל על עבודתו ומישאו ומנינו כאשר צוה ה' את משה.

ומדאהן אלסתר⁽¹⁾ ואללכו אלדאים יכון עליהא: 8 ויבסמו עליהא
 תוב צבג קרמו ויגטוהא בגשא גלוד דארש ויצלחו אקואבהא:
 9 וליאזרו תוב אסמאנגון פיגמו בה מנארה⁽²⁾ אלאצאה וסרגהא
 וכלאבאתהא ומאמרהא וגמיע אניה דהנהא אלתי יכדמונהא בהא:
 5 10 ויגעלוהא וגמיע אניתהא פי גשא גלוד דארש ויצנעו⁽³⁾ דלך עלי
 אלדחק: 11 ועלי מדבח אלדחב פליבסמו תוב אסמאנגון ויגטוהא בגשא
 גלוד דארש ויצלחו אקואבהא: 12 ויאזרו גמיע אניה אלדמיה אלתי
 יכדמון בהא פי אלקדם פיגעלוהא פי תוב אסמאנגון ויגטוהא בגשא
 גלוד דארש ויצנעוהא עלי אלדחק: 13 וירמזו אלמדבח ויבסמו עליה
 10 תוב ארגואן: 14 ויגעלו עליה גמיע אניתה אלתי יכדמון עליה בהא
 אלמגאמר ואלמגאשל ואלמגארף ואלכראנב וסאיר אניה אלמדבח
 ויבסמו עליה גשא גלוד דארש ויצלחו אקואבה⁽³⁾: 15 פאדא פרג
 הרון ובנוה מן תגטיה⁽⁴⁾ אלקדם וגמיע אניתה ענר רחיל אלעסכר פבעד
 דלך ידכל בנו קחת ויחמלוהא ולא ידנו מן אלקדם פיהלבון הדח צפה
 15 חמל בני קחת⁽⁵⁾ בכבא אלמחצר: 16 ויבאלה אלעזר אבן הרון אלאמאם
 דהן אלאצאה ובכור אלצמוג ואלבר אלדאים ודהן אלמסח פדלך
 ובאלה אלמסכן וגמיע מא פיה מן קדם ואניתה: 17 תם כלם אללה
 מוסי והרון תכלימא: 18 לא תקטעא עשאיר סבט קחת⁽⁶⁾ מן בין
 אללויאנין: 19 כל אצנעא להם הדח אללה חתי יחיו ולא יחלבו
 20 בדנוהם אלי באין אלאקדאם ידכל הרון ובנוה וילונחם כל פריק עלי
 כדמתה וחמלה: 20 ולא ידכלו פינטרו ענר תגטיה⁽⁶⁾ אלקדם פיהלבון:
 21 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 22 ארפע גמלה בני גרשון הם איצא
 לכיות אבאיהם ועשאיריהם: 23 מן אבן תלתין סנה פצאעדא אלי אבן
 כמסין סנה תעדהם כל מן ידכל ללגיש לכדמה⁽⁷⁾ כבא אלמחצר:
 24 25 וחדה כדמה עשאיר גרשון לכדמה ולחמל: 25 ויחמלו שקאק
 אלמסכן וכבא אלמחצר וגשאה וגשא אלדארש אלדי עליה מן פוק
 וסתר באב כבא אלמחצר: 26 וקלוע אלצראדק וסתר באבה⁽⁸⁾ אלתי
 עלי אלמסכן ואלמדבח מסתדירא ואטנאבהא וסאיר אניה כדמתהא

(1) "חמסך" וזהו דעת רש"י שהוא לשון כסוי. ובש': אלרש' = תויה. וככ"י י': אלמזוג
 = הנסך בצירי תחת הנזן.

(2) בכ"י י': ויגעלו = ושמו.

(3) פ': דחוקהא והוא לשון מוט.

(4) "זה משפט משא בני קחת".

(5) "משפחות שבט קחת".

(6) ראב"ע: ככסות. — (7) "כל הבא לצבא לעבדת אהל מועד".

(7) "ואת מסך פתחו".

אלצראדק מסתדידא וקואעדא ואותאדא ואטנאבהא: ³⁸ ואלנאולון
 בין די אלמסכן בין די זבא אלמחצר פי אלמשרק¹ מוסי והרון ואבנא
 האפטו מהפט אלמקדם² ומהפט בני אסראיל ואי אנכי תקדם אלי
 דלך פליקתל: ³⁹ פדלך גמיע עדר אלליואנין אלדין עדהם מוסי והרון
 עלי קול אללה לעשאזיהם כל דבר מן אבן שחר פצאעדא אתנאן ⁵
 ועשרון אלפא: ⁴⁰ תם קאל אללה למוסי עד כל כדר דבר מן בני
 אסראיל מן אבן שחר פצאעדא וארפע אחצא אסמאיהם: ⁴¹ וכל לי
 אלליואנין אנא אללה ירפתהם בדל כל כדר מן בני אסראיל ובהאים
 אלליואנין בדל כל כדר מן בהאים בני אסראיל: ⁴² פעד מוסי במא
 אמרה אללה בה כל כדר פי בני אסראיל: ⁴³ פכאן כל כדר דבר ¹⁰
 באחצא אסמאיהם בדלך אתנין ועשרין אלפא ומאיתין ותלאתה וסבעין:
⁴⁴ תם כלם אללה מוסי קאילא: ⁴⁵ כל אלליואנין בדל כל כדר מן
 בני אסראיל ובהאים אלליואנין בדל בהאימהם פיעירו לי אנא אללה
 ירפתהם: ⁴⁶ ואמא פדא³ אלמאיתין ואלתלאתה ואלסבעין אלואדין
 עלי אלליואנין מן כבור בני אסראיל: ⁴⁷ פכל זמסה מתאקיל לכל ¹⁵
 זממה מנהם במתקאל אלקדם כל מתקאל עשרון דאנקא: ⁴⁸ וארפע
 אלפצה להרון ובניה פדא אלפאצלן עליהם: ⁴⁹ פאכל מוסי פצה
 אלפדא מן אלואדין עלי פדא אלליואנין: ⁵⁰ מן כבור בני אסראיל
 אכל תלך אלפצה וחי אלף ותלאת מאיה וזמסה וסתין מתקאלא
 במתקאל אלקדם: ⁵¹ ודפעא אלי הרון ובניה עלי קול אללה במא ²⁰
 אמרה:

ד

¹ תם כלם אללה מוסי והרון קאילא: ² ארפעא זמלה בני קהת
 מן בין בני לוי לעשאזיהם וביות אבאיהם: ³ מן אבן תלתין סנה פצאעדא
 אלי זמסין סנה כל מן ודכל ללגיש ליעמל צנאעה פי זבא אלמחצר: ²⁵
⁴ והדה זממה בני קהת פי זבא אלמחצר זאין אלאקדאם: ⁵ וידכל
 הרון ובניה עדר רחל אלעסבר פיהי⁴ אלסנף אלמסתור ויגטון בה
 צנדוק אלשהאדה: ⁶ ויגעלו עליה גשא גלוד דארש ויבסמו תובא
 זמלתה אסמאנזון פוקה ויצלחו אקואבה: ⁷ ועלי אלמאדה אלמזגה
 יבסמו תוב אסמאנזון ויגעלו עליה אלקצאע ואלהדוג ואלמלאעק ³⁰

⁽¹⁾ אף כאן לא העתיק הנאון מלת קדמה ע"י למעלה ב' ג.

⁽²⁾ ק טו: אלמסכן = המושכן.

⁽³⁾ „פדיון“ וכן תרגם אונקלוס.

⁽⁴⁾ „ויבטנו“.

גָּמִיעַ אִנִּיָּה זָבָא אֶלְמַחְצֵר וּמַחְפֹּט בְּנֵי אִסְרָאֵל וַיִּדְמּוּ כְּדַמָּה אֶלְמַסְכֵּן:
 9 וַאֲדַפַּע אֶלְלִיּוֹאֲנִיין אֵלֵי הָרוֹן וּבְנֵיהָ מַסְלִמּוֹן מַעֲטוֹן לָהּ הֵם מִן בְּנֵי
 אִסְרָאֵל: 10 וּבְכָל הָרוֹן וּבְנֵיהָ עָלֵי אֵן יַחְפֹּטוּ אִמְאֻמְתָּהֶם וְאִי גִאֲנִבִי
 תִּקְדָּם אִלֵּיהֶם פְּלִיקְתָּל: 11 תָּם כְּלָם אֱלֹלָה מוֹסֵי קִאִילָא: 12 פֹּאנִי
 5 קֶד שְׂרַפְתָּ (א) אֶלְלִיּוֹאֲנִיין מִן בְּנֵי אִסְרָאֵל בְּדֵל כָּל כֶּכֶר אֹלָּ בִטָּן מִן בְּנֵי
 אִסְרָאֵל פִּיצִיר לִי אֶלְלִיּוֹאֲנִיין: 13 כִּמָּא כֹאן לִי כָּל כֶּכֶר פִּי יוֹם אֶהְלַכְתָּ
 כָּל כֶּכֶר פִּי כִלְד מִצֵּר אֶקְדַּסְתָּ לִי כָּל כֶּכֶר פִּימָא בֵּין בְּנֵי אִסְרָאֵל מִן
 אִנְסָאן אֵלֵי בְּהִימָה כְּדֹאךְ יִצִּיר לִי הָאוּלִי אֲנָא אֱלֹלָה שְׂרַפְתָּהֶם⁽²⁾:
 14 תָּם כְּלָם אֱלֹלָה מוֹסֵי פִי כְּדִיָּה סִינִי קִאִילָא: 15 עָדָּ בְנֵי לֹוִי לְבִיּוֹת
 10 אֲבֹאִיהֶם וְעִשְׂאִירָהֶם כָּל דְּכֵר מִן אֲבִן שֹׁהֵר פִּצְאָעְדָא תַעֲדָהֶם: 16 פַּעֲדָהֶם
 מוֹסֵי עָלֵי קוֹל אֱלֹלָה כִּמָּא אֲמַר: 17 פִּהָאוּלִי כֹאנִי בְנֵי לֹוִי בְּאִסְמֵאִיהֶם
 גִּרְשׁוֹן וְקַהֲת וּמִרְרִי: 18 וְהִדָּה אִסְמָא בְּנֵי גִרְשׁוֹן לַעֲשְׂאִירָהֶם לְבִנֵי וּשְׁמַעִי:
 19 וּבְנֵי קַהֲת לַעֲשְׂאִירָהֶם עֶמְרָם וַיִּצְהָר וְחִבְרוֹן וְעִזִּיאֵל: 20 וּבְנֵי מִרְרִי
 לַעֲשְׂאִירָהֶם מַחֲלִי וּמוֹשִׁי הִדָּה עִשְׂאִיר אֶלְלִיּוֹאֲנִיין לְבִיּוֹת אֲבֹאִיהֶם:
 15 21 לְגִרְשׁוֹן עִשִּׂירָה לְבִנֵי וְעִשִּׂירָה שְׁמַעִי הִדָּה עִשְׂאִירָהֶם: 22 עֶדְדָהֶם
 בִּאֲחֻצָא כָּל דְּכֵר מִן אֲבִן שֹׁהֵר פִּצְאָעְדָא סִבְעָה אֱלָאף וְזִמָּם מֵאִיָּה:
 23 וְעִשְׂאִירָהֶם יִנְלוֹן וְרָא אֶלְמַסְכֵּן פִּי אֶלְמַגְרִב: 24 וּשְׂרִיפָהֶם אֱלִיסָף בֶּן
 לֹאֵל: 25 וְחַפְטָהֶם מִן זָבָא אֶלְמַחְצֵר אֶלְמַסְכֵּן וְאֶלְזָבָא וְגִישָׁאָה וְסֹתֵר
 בֹּאב זָבָא אֶלְמַחְצֵר: 26 וְקִלְוִיעַ אֶלְצִרְאֲדֵק וְסֹתֵר בֹּאבָה אֶלְדִּי עָלֵי אֶלְמַסְכֵּן
 20 וְאֶלְמִלְכָּה מִסְתִּירָא וְאֶטְנִאֲבָהָ וְסֹאִיר כְּדַמְתָּהָ: 27 וְלִקְהֵת עִשִּׂירָה
 עֶמְרָם וְעִשִּׂירָה יִצְהָר וְעִשִּׂירָה חִבְרוֹן וְעִשִּׂירָה עִזִּיאֵל הִדָּה עִשְׂאִיר קַהֲת:
 28 בִּאֲחֻצָא כָּל דְּכֵר מִן אֲבִן שֹׁהֵר פִּצְאָעְדָא תִּמְאִנִּיָּה אֱלָאף וְסֹת מֵאִיָּה
 חֹאפְטוּ מַחְפֹּט אֶלְקָדָם: 29 וְעִשְׂאִירָהֶם יִנְלוֹן אֵלֵי גִאֲנִב אֶלְמַסְכֵּן פִּי
 אֶלְגִּנוֹב: 30 וּשְׂרִיפָהֶם אֱלִיצֶפֶן בֶּן עִזִּיאֵל: 31 וְחַפְטָהֶם אֶלְצִנְדוֹק וְאֶלְמֵאִידָה
 25 וְאֶלְמִנְאָרָה וְאֶלְמִדָּאֲבָה וְאִנִּיָּה אֶלְקָדָם אֶלְתִּי יִסְתְּכִדְמוֹן כִּהָא וְאֶלְסֹתֵר
 וְגִמִּיעַ כְּדַמְתָּה: 32 וּשְׂרִיף אֶשְׂרָאף אֶלְלִיּוֹאֲנִיין אֶלְעִזֹּר אֲבִן הָרוֹן אֶלְאֻמָּאם
 מוֹכֵל בְּחֹאפְטֵי מַחְפֹּט אֶלְקָדָם⁽³⁾: 33 וּלְמִרְרִי עִשִּׂירָה מַחֲלִי וְעִשִּׂירָה
 מוֹשִׁי הִדָּה עִשְׂאִירָה⁽⁴⁾: 34 וְעֶדְדָהֶם בִּאֲחֻצָא כָּל דְּכֵר מִן אֲבִן שֹׁהֵר
 פִּצְאָעְדָא סֹתָה אֱלָאף וּמֵאִיתָאן: 35 וּשְׂרִיפָהֶם צוּרִיאֵל בֶּן אֲבִיחִיל וְיִנְלוֹן
 30 אֵלֵי גִאֲנִב אֶלְמַסְכֵּן פִּי אֶלְשִׁמְאֵל: 36 וּבִכְאֵלָה חַפְטוּ בְנֵי מִרְרִי תִּלְתָּא
 אֶלְמַסְכֵּן וְאֶמְהֵאָה וְעֶמְרָה וְקוֹאֲעֵדָה וְכָל אִנִּיָּה וְכְדַמְתָּה: 37 וְעֶמֶד

(1) „בְּחֹרְתִי בְּלִיָּים“ כִּמּוֹ שִׁפִּי רֹאבִי: עִי: מַעֲלָה גְדוֹלָה לְלִיָּים.

(2) „כֵּן יִהְיֶה לִי אֵלֹ (הַלִּיָּים) אֲנִי קֵן בְּחֹרְתִי בִּסִּי“.

(3) „מִמּוֹנָה עַל שׁוֹמְרֵי מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ“ וְכֵן תִּיֵּא.

(4) בִּפִּי: הֵאֵתָאן עִשְׂרֵיתָאָה = אֱלֹהִים שְׁתֵּי מִשְׁפַּחְתֵּינוּ.

וארבע מאי'ה וכמסין לגיושהם ירחלון תאניהם⁽¹⁾: 17 וירחל כבא אלמחצר
עסבר אלליואנין פיוסט אלעסאכר⁽²⁾ וכמא הם ינולון כדאך ירחלון כל
פרק⁽³⁾ פי מכאנה ומרבוה: 18 ומרבו עסבר אפרים לגיושהם פי
אלמגרב ושריפהם אלוישמע בן עמיחוד: 19 ועדד גישה ארבעון אלפא
וזמס מאי'ה: 20 ואלי גאנבה סבט מנישה ושריפהם גמליאל בן פדהצור: 5
21 ועדד גישה תלאתון ואתנאן אלפא ומאיתאן: 22 ואלי גאנבה סבט
בנימן ושריפהם אכידן בן גדעני: 23 ועדד גישה תלאתון וכמסה אלפא
וארבע מאי'ה: 24 כדלך גמיע עדד עסבר אפרים מאי'ה אלפא ותמאני'ה
אלאף ומאי'ה לגיושהם וירחלון תאלתא: 25 ומרבו עסבר דן פי אלשמאל
לגיושהם ושריפהם אחיעזר בן עמישדי: 26 ועדד גישה אתנאן וסתון
אלפא וסבע מאי'ה: 27 ואלי גאנבה סבט אשר ושריפהם פגיעאל בן
עכרן: 28 ועדד גישה אחד וארבעון אלפא וזמס מאי'ה: 29 ואלי גאנבה
סבט נפתלי ושריפהם אחידע בן עינן: 30 ועדד גישה תלאת'ה וכמסין
אלפא וארבע מאי'ה: 31 כדלך גמיע עסבר דן מאי'ה וסבע'ה וכמסין
אלפא וסת מאי'ה וירחלון אכירא לגיושהם: 32 האולי מעדודו בני אסראיל
לכיות אכאיהם גמלה עדד אלעסאכר לגיושהם סת מאי'ה אלפא ותלאת'ה
אלאף וזמס מאי'ה וכמסין: 33 ואלליואנין לס יחצו פי גמלה בני אסראיל
כמא אמר אללה מוסי: 34 תס צניעו בנו אסראיל גמיע מא אמר אללה
מוסי כדאך נולו פי מראבוהם וכדאך רחלו כל סבט לעשצורה עלי
ביות אכאיהם:

20

ג

1 וחדה נסבה הרון ומוסי פי וקת גאטב אללה מוסי פי כר'ה
סיני⁽¹⁾: 2 וחדה אסמא בני הרון נדב אלכבר ואכיהוא אלעזר ואיתמר:
3 הדה אסמא בני הרון אלאימ'ה אלממסוחין אלדין כמל ואגבהם
ללאמאמ'ה: 4 ומאת נדב ואכיהוא בין ידי אללה כמא קרבא נארא
גריבה בין ידי אללה פי כר'ה סיני ולם יבן להמא בנון ואם אלעזר
ואיתמר כחצר'ה הרון אכיהמא: 5 ככלם אללה מוסי קאילא: 6 קדם
סבט לוי ואוקפהם בין ידי הרון אלאמאם פיכדמוה: 7 ויחפטו מהפט'ה
ומחפט'ה אלגמאע'ה בין ידי כבא אלמחצר ויכדמו כדמה אלמסכן: 8 ויחפטו

(1) ר"ל שנית ביחס אל הנספחים ראשונה. העתיק כאלו כתוב שניים בקטן תחת היות.

(2) ר"ל סתגות ישראל. עיין ראבי"ע.

(3) כל כת וכת על טקומו ורגלו. עיין ראבי"ע וסכלל ויפ'.

(4) «במדבר סיני» כסו שכתוב (למטת י"ד) ועי' מה שכתב הראב"ע וזה לשונו: הנה

היו תולדות אהרן ושרה במדבר סיני כאשר היו בחר סיני.

גיושהם: 46 פִּדְלָךְ גְּמֻלָּה עֲדָהֶם! סֵת מֵאִיָּה אֶלֶף וּתְלָאת אֶלְפָּה וְכַמֶּם
מֵאִיָּה וְכַמֶּסֶן: 47 וְאַמָּא אֶלְלִיּוֹאֲנִיּוֹן לִסְבֵּט אֲבֵאִיהֶם פֶּלֶם יַעֲדוּ מַעֲהֶם:
48 תָּם כֻּלָּם אֶלְלָה מוֹסִי קֵאלֵא: 49 אִמָּא סְבֵט לֹוי לֹא תַעֲדָה וְלֹא
תִרְפַּע גְּמֻלָּתָהֶם פִּי מֵא בֵּין בְּנֵי אִסְרָאֵל: 50 וְאַתָּה פּוֹכֵל אֶלְלִיּוֹאֲנִיּוֹן עָלֵי
5 מִסְכֵּן אִלְשֶׁהֲאֲדָהּ וְעָלֵי גְמִיעַ אֲנִיתָה וְגְמִיעַ מֵא לָהּ פֶּהֶם יִהְיֶמוֹן אֶלְמִסְכֵּן
וְגְמִיעַ אֲנִיתָה וְהֶם יִבְרָמוּנָה וְהוֹאֲלִיה יִנְלוֹן: 51 וּפִי רַחֲלִיה יִפְצֻלוּ
אֶלְלִיּוֹאֲנִיּוֹן וּפִי נִזְוֹלָה יִנְעֻבוּהָ אֶלְלִיּוֹאֲנִיּוֹן וְאִי אֲנִיבִי תִקְדֵּם אֵלַי דִּלְךְ
פִּלִּיקְתָּל: 52 וַיִּנְזְלוּ בְנֵי אִסְרָאֵל כֹּל סְבֵט פִּי עֲסִכְרָה⁽²⁾ פִּי מִרְכּוּהָ⁽³⁾ עָלֵי
גְיוֹשֶׁהֶם: 53 וְאֶלְלִיּוֹאֲנִיּוֹן יִנְלוֹן חוֹאֲלֵי מִסְכֵּן אִלְשֶׁהֲאֲדָהּ לִילָא יִכּוֹן סְבֵט
10 עָלֵי גְמֵאָה בְּנֵי אִסְרָאֵל וַיַּחֲפֹטוּן אֶלְלִיּוֹאֲנִיּוֹן מֵא אֶסְתַּחֲפֻּשְׁתָּהֶם מִן דִּלְךְ:
54 פִּצְנַע בְּנֵי אִסְרָאֵל בְּגְמִיעַ מֵא אִמֵּר אֶלְלָה מוֹסִי:

ב

1 תָּם כֻּלָּם אֶלְלָה מוֹסִי וְהָרוֹן קֵאלֵא: 2 כֹּל סְבֵט פִּי מִרְכּוּהָ
בְּעֶלְאִמָּאֵת לִבּוֹת אֲבֵאִיהֶם יִנְזֹל בְּנֵי אִסְרָאֵל חֲדָא כְּבָא אֶלְמַחֲצֵר (וְהוֹאֲלִיה)⁽¹⁾
15 יִנְלוֹן: 3 וְאֶלְנִאזְלוֹן פִּי אֶלְמִשְׁרָק⁽²⁾ מִרְבּוּ עֲסִכְר בְּנֵי יְהוּדָה לְגְיוֹשֶׁהֶם
וּשְׂרִיפָהֶם נַחֲשׁוֹן בֵּן עֲמִינָדָב: 4 וְעַדֵּד גְּיִשָּׁה אַרְבַּעָּה וּסְבַעוֹן אֶלְפָּא וְסֵת
מִיָּה: 5 וְאֶלְנִאזְלוֹן אֵלַי גְּאֻנְבָה⁽³⁾ סְבֵט יִשִּׁשְׁכָר וּשְׂרִיפָהֶם נִתְנָאֵל בֵּן
צוּעֵר: 6 וְעַדֵּד גְּיִשָּׁה אַרְבַּעָּה וְכַמֶּסֶן אֶלְפָּא וְאַרְבַּע מֵאִיָּה: 7 וְאֵלֵי
גְּאֻנְבָה סְבֵט זְכוּלָן וּשְׂרִיפָהֶם אֵלִיאֵב בֵּן חֶלְוִן: 8 וְעַדֵּד גְּיִשָּׁה סְבַעָּה
20 וְכַמֶּסֶן אֶלְפָּא וְאַרְבַּע מֵאִיָּה: 9 פִּדְלָךְ גְּמִיעַ עַדֵּד עֲסִכְר יְהוּדָה מֵאִיָּה
וְתַמְנִין אֶלְפָּא וְסֵת אֶלְאָה וְאַרְבַּע מֵאִיָּה לְגְיוֹשֶׁהֶם וְהֶם אוֹלָא יִרְחֶלוֹן:
10 מִרְבּוּ עֲסִכְר רֵאוּבֵן פִּי אֶלְגֻּנֹב לְגְיוֹשֶׁהֶם וּשְׂרִיפָהֶם אֶלְיָצוֹר בֵּן שְׂדִיאוֹר:
11 וְעַדֵּד גְּיִשָּׁה סֵת וְאַרְבַּעוֹן אֶלְפָּא וְכַמֶּם מֵאִיָּה: 12 וְאֶלְנִאזְלוֹן אֵלֵי
גְּאֻנְבָה סְבֵט שִׁמְעוֹן וּשְׂרִיפָהֶם שְׁלִמְיָאֵל בֵּן צוּרִישְׁדִי: 13 וְעַדֵּד גְּיִשָּׁה
25 תַּסְעָה וְכַמֶּסֶן אֶלְפָּא וּתְלָאת מֵאִיָּה: 14 וְאֵלֵי גְּאֻנְבָה סְבֵט גֵּר וּשְׂרִיפָהֶם
אֶלִיסָף בֵּן רְעוּאֵל: 15 וְעַדֵּד גְּיִשָּׁה כְּמִסָּה וְאַרְבַּעוֹן אֶלְפָּא וְסֵת מֵאִיָּה
וְכַמֶּסֶן: 16 פִּדְלָךְ גְּמִיעַ עַדֵּד עֲסִכְר רֵאוּבֵן מֵאִיָּה וְאַחַד וְכַמֶּסֶן אֶלְפָּא

(1) "וזה כל מספרם"

(2) "כל שבט על מחנהו" עיי' ראב"ע.

(3) מִרְבּוּ בלשון ערבי הוא הנקודה האמצעית שבתוך העגול והגאון העתיק בו בכל מקום מלת דגל ור"ל מקום הדגל.

(4) "מנגד לאהל מועד וסביבו".

(5) הגאון לא העתיק מלת קדמה.

(6) "מצדו".

- שמעון תסעה וכמסון אלפא ותלאת מאיה: 24 ואלמעדודון בדלך מן בני גד תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל כארג גישה: 25 ואלמעדודון לסבט גד כמסה וארבעין אלפא וסת מאיה וכמסון: 26 ואלמעדודון בדלך מן בני יהודה תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא 5 כל כארג גישה: 27 ואלמעדודון לסבט יהודה ארבעה וסבעין אלפא וסת מאיה: 28 ואלמעדודון בדלך מן בני יושבר תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל כארג גישה: 29 ואלמעדודון לסבט יושבר ארבעה וכמסון אלפא וארבע מאיה: 30 ואלמעדודון בדלך מן בני זבולון תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל כארג גישה: 31 ואלמעדודון לסבט זבולון סבעה וכמסון אלפא וארבע מאיה: 32 ואלמעדודון בדלך מן יוסף פמן אפרים תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל כארג גישה: 33 ואלמעדודון לסבט אפרים ארבעין אלפא וכמס מאיה: 34 ואלמעדודון 15 בדלך מן בני מנשה תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל כארג גישה: 35 ואלמעדודון לסבט מנשה אתנאן ותלאתון אלפא ומיאאתאן: 36 ואלמעדודון בדלך מן בני בנימן תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל כארג גישה: 37 ואלמעדודון לסבט בנימן 20 כמסה ותלאתון אלפא וארבע מאיה: 38 ואלמעדודון בדלך מן בני דן תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל כארג גישה: 39 ואלמעדודון לסבט דן אתנאן וסתון אלפא וסבע מאיה: 40 ואלמעדודון בדלך מן בני אשר תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא 25 כל כארג גישה: 41 ואלמעדודון לסבט אשר אחד וארבעין אלפא וכמס מאיה: 42 ואלמעדודון בדלך מן בני נפתלי תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל כארג גישה: 43 ואלמעדודון לסבט נפתלי תלאת וכמסון אלפא וארבע מאיה: 44 האולי אלמעדודון אלדין עדהם מוסי והרון ואשראף אסראיל אלאתני 30 עשר רגלא כל ואחד מנהם ירדף בית אבאיה: 45 ובאן מן עדה מנהם מנסובא אלי בית אביה מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל מן יורג פי

(1) "כל אחד מהם נשאו לבית אבותיו".

(2) "ויהי מי שפקד מהם טווחם לבית אבותיו מבין עשרים שנה ומעלה ר"ל שלא נפקד לבית אבותם רק מי שהיו בן כ"ו ומעלה. ע"י ראבי"ע.

ספר במדבר

א

1 וכלם אללה מוסי פי ברִיָּה סיני פי זבא אלמחצר פי אליום
אלאול מן אלישהר אלתאני מן אלסנה אלתאני לברוגהם מן בלד מצר
קאילא: 2 ארפעו גמלה גמאעה בני אסראיל לעשאיריהם וביות אבאיהם
באחצא אסמא כל דכר לגמאגמהם: 3 מן אבן עשרין סנה פצאעדא
5 כל מן יכרג אלי גיש בני אסראיל תחציהם לגיושהם⁽¹⁾ אנת וחרון:
4 וליבן מעבם רגל מן כל סבט והדא אלרגל הו ריים בית אביה:
5 והדא אסמא אלרגאל אלדון יקומון מעבם מן ראובן אליעזר בן שדיאור:
6 ומן שמעון שלמיאל בן צורישידי: 7 ומן יהודה נחשון בן עמינדב:
8 ומן יששכר נתנאל בן צוער: 9 ומן זבולן אליאב בן חלן: 10 ומן
10 בני יוסף פמן אפרים אלישמע בן עמידוד ומן מנשה גמליאל בן פדהצור:
11 ומן בנימין אבירן בן גדעני: 12 ומן דן אחיעזר בן עמישדי: 13 ומן
אשר פגעיאל בן עכרון: 14 ומן גד אליסף בן דעואל: 15 ומן נפתלי
אחירע בן עינן: 16 האולי דעאה אלגמאעה אשראף אסבאט אבאיהם
והם רוסא אלוף בני אסראיל: 17 פאכל מוסי וחרון האולי אלרגאל אלדון
15 שרחת אסמאיהם⁽²⁾: 18 וגוקו גמיע אלגמאעה פי אליום אלאול פי אלישהר
אלתאני פתנסבו⁽³⁾ לעשאיריהם וביות אבאיהם באחצא אלאסמא מן אבן
עשרין סנה פצאעדא לגמאגמהם: 19 כמא אמר אללה מוסי עדהם פי
ברִיָּה סיני: 20 פכאן בנו ראובן בכר אסראיל תאלידהם לעשאיריהם
לכיות אבאיהם באחצא אסמא לגמאגמהם כל דכר מן אבן עשרין סנה
20 פצאעדא כל מן יכרג פי גיושהם: 21 ואלמעדרודון כדלך מנהם סתה
וארכעון אלפא וכמס מאיה: 22 ואלמעדרודון כדלך מן בני שמעון
תאלידהם לעשאיריהם לכיות אבאיהם באחצא אסמא לגמאגמהם כל
דכר מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל זארג גישה: 23 ואלמעדרודון לסבט

⁽¹⁾ כפי וקי חסרה מלת לגיושהם.

⁽²⁾ ראביע: שהם מפורשים.

⁽³⁾ מכלל יופי: כלומר תראו יחסם מאוזה שבט הם.

פי סנה אלאטלאק קדסא ללה בצ'אע אלצואפי ותציר ללאמאם: 22 ואן
 אקדס ללה מן ציעה אשתראהא וליסת לה בחוז: 23 פליחסב לה
 אלאמאם תקסיט אלקימה⁽¹⁾ מן סנתה אלי סנה אלאטלאק פידפע
 אלקימה פי דלך אליוס קדסא ללה: 24 ותרגע אלציעה פי סנה
 אלאטלאק ללכאיע אלדי אשתראהא מנה לאלדי לה חוז אלאריץ⁽²⁾: 5
 25 וגמיע קימתך תבון במתאקיל אלקדס כל מתקאל עשרון דאנקא:
 26 ואמא בכר יבכר ללה מן אלבהאים פלא יחתאג אן יקדסה אנסאן
 אן באן מן אלגנס ואלבקר פהו ללה⁽³⁾: 27 ואן אקדס שיא מן
 אלבהאים אלגנסה פליפדה בקימתה ויזר עליהא כמסהא ואן לס יפתכהא
 פליבע בקימתה: 28 ואמא כל צואף יגעלהא אללנסאן ללה מן גמיע 10
 מאלה מן עבד⁽⁴⁾ ובהאים וציעה חוזה פלא יבאע ולא יפתך כל יבון
 מן צואין אלאקדאס ללה: 29 וכל מתלוף יסתחך אלתלה⁽⁵⁾ מן אלגנס
 פלא יפדא כל יקתל קתלא: 30 וגמיע עשור אלאריץ מן חבהא ומן
 תמר אלשגז פהו ללה קדס: 31 ואן אפך רגל שיא מן עשורה פליזר
 עליה כמס תמנה: 32 וגמיע עשור אלבקר ואלגנס מא יגוז תחת אלעצא 15
 פאלעאשר יבון קדסא ללה: 33 לא יפחין ענה בין גיד או רדי ולא
 יגדה פאן גדרה פקד צאר הו וכדילה קדסא ללה לא יפך: 34 הדא
 אלוציא אלתי אמר בהא מוסי לבני אסראיל פי גבל סיני:

(1) ר"ל הערך הקצוב שהוא חייב לשלם.

(2) בב"י ו' ובפ"י: רקבה אלאריץ.

(3) רמב"ן: אין צורך להקדיש אותו כי אם הוא שור או שיה לר' הוא מעצמו.

(4) רש"י: מאדם כגון ישההרים עבדיו ושפחותיו הכנענים.

(5) כל מחויבי מיתה אשר דינם ליהרג נראה שלפי דעת הגאון אין להם פדיון ולא

ערך אצ"ס שלא נגמר דינם.

בז

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר בני אסראיל וקל להם אִי־
 אנסאן סגִי נדרא מן אלנפוס ללה פליקֹם⁽¹⁾: 3 פִּיבֹן קימֶה אלדבר מן
 עשרין סנה אלי סתין סנה לִמְסִין מתקאל פִּצֶה במתקאל אלקדם: 4 ואן
 5 באנת אנתי פקימתהא תלאתון מתקאלא: 5 ואן באן מן אבן לִמְסִין סנין
 אלי עשרין פקימֶה אלדבר עשרון מתקאלא ואלאנתי עשרֶה: 6 ואן
 באן מן אבן שהר אלי לִמְסִין סנין פקימֶה אלדבר לִמְסֶה מתאקיל פִּצֶה
 ואלאנתי תלאתֶה מתאקיל: 7 ואן באן מן סתין סנה פצאעדא פקימֶה
 אלדבר לִמְסֶה עשר מתקאלא ואלאנתי עשרֶה מתאקיל: 8 ואן באן
 10 מדינא מן אלקימֶה פליוקֶה בין יִדי אלמאם ויקֹמֶה חסב מא תנאל יִד
 אלנאדר כדאך יקֹמֶה אלמאם: 9 ואן באנת בהימֶה תצלה אן יִקְרֵב
 מנהא קרבאנא ללה פכל מא יִגַּעל מן דלֶךְ ללה יבֹן קדסא בעינֶה⁽²⁾:
 10 לא יבדלה ולא יִגִּירֶה גִידא ברדי ולא רדִיא בְגִיד פאן גִיד בהימֶה
 בבחימֶה פקד צאר הו ובדילה קדסא: 11 ואן באנת בהימֶה נִסֶּה או⁽³⁾
 15 מא לא יִקְרֵב מנהא קרבאנא ללה פלתוקֶה בין יִדי אלמאם: 12 פִּיקֹמֶהא
 אלמאם עלי גִודתהא או רדאתהא ויבֹן אלוּאֵב כמא קֹם אלמאם:
 13 ואן שא פבאכהא פליזד עלי אלקימֶה לִמְסֶהא: 14 ואִי רגֶל אקדס
 ביתה קדסא ללה פליקֹמֶה אלמאם עלי גִודתה או רדאתה וכמא
 יקֹמֶה כדאך יֵבֵב: 15 פאן שא אלמקֶדס פבאך מנולה פליזד עלי קימתה
 20 לִמְסֶהא ויבֹן לה: 16 ואן אקדס רגֶל ללה שׂא מן צִיעֶה חוזה פלתבן
 אלקימֶה עלי קדר בדרה כל מבדר כֶּה מן שעיר לִמְסִין מתקאלא מן
 פִּצֶה: 17 פאן אקדס צִיעתה מן סנה אלמטלאק פאלקימֶה תאבתֶה
 בחאלהא⁽⁴⁾: 18 פאן אקדסהא בעד סנה אלמטלאק פליחסב לה אלמאם
 אלדראהים עלי קדר אלסנין אלבאקיאַת אלי סנה אלמטלאק וינקין מן
 25 קימתה: 19 ואן שא אלרגֶל אלמקֶדס אלצִיעֶה אן יפתכהא פליזד עלי
 אלקימֶה לִמְסֶהא פתגב לה: 20 ואן לם יפתכֶהא ובאעהא אלמטין⁽⁵⁾
 לרגֶל אֵכֶר פלא תפתֶךְ אבדא: 21 ותבֹן עגד כרוגהא מן יִד אלמשתרי⁽⁶⁾

(1) «איש כי יפליא נדר נפשות לדי ונעיר».

(2) «בעצמה» ר"ל שלא יחליפנו.

(3) והגאון הוסיף מלת או להבדיל בין הטמאה והיא הבחמה שמתה או שנעשית
 טריפה ובין אשר לא יקריבו והיא בעלת מוס קבוע. ועיי' תמורה ל"ב א'. ובכ"י י' לא נמצאה
 מלת או.

(4) «העיר קיים כמו שהוא» ר"ל שישאר חמושים כסף בלא שינוי.

(5) ר"ל הגזבר כן הוא בספרא.

(6) «בצאתו מיד הלוקח».

ואנתם פי בלד אעדאיתם חניד תתסב אלארץ ותסתופי עטלהא:
 35 וסבב טול איאם וחשתהא אן תתעטל כמא לס תעטלוהא פי
 עטלכם פי מקאמכם בהא⁽¹⁾: 36 ואלבאקון מנכם אדכל אלגבן פי
 קלובכם פי בלדאן אעדאיהם חתי אנה לו לחקקם צות ורקק מנדפע
 להרבו כאלהרב מן אלסיף⁽²⁾ ווקעו וליס כאלב: 37 ועתר בעצהם
 5 בבעיץ כמא יבון מן קבל אלסיף וליס כאלב ולא יבון לבם קיאם מן
 בין ידי אעדאיתם: 38 ויבד מנכם⁽³⁾ פי מא בין אלאמם ויפניכם בלד
 אעדאיתם: 39 ואלבאקון מנכם ישעון בדנוכחם פי בלדאן אעדאיהם
 ואיצא בדנוב אבאיהם אלדין מעהם ישעון⁽⁴⁾: 40 פאן אקרן בדנוכחם
 10 ודנב אבאיהם כנכתהם אלדי נכתו בי ואיצא כמא סלכו מעי לגאגא
 ולם יתובו⁽⁵⁾: 41 אנא איצא אסיר מעהם עלי אללגאג ואדכלהם
 בלדאן אעדאיהם אחרון⁽⁶⁾ או אלי אן ינהום קלכחם אלגאיש או אלי
 אן יסתופי דנוכחם⁽⁷⁾: 42 ואדבר עהדי אלדי מע יעקוב⁽⁸⁾ ואיצא עהדי
 אלדי מע אסחק ואיצא עהדי אלדי מע אברהם אדכרה להם ולארצתם⁽⁹⁾:
 15 43 אלארץ אלתי תרבת מנהם ואסתופת עטלהא באסתיהאשהא
 מנהם והם אסתופו דנוכחם גואהם אד זהדי פי אחכאמי ורסומי אקלתהא
 אנפסחם⁽¹⁰⁾: 44 ואיצא מע הדה אלאמור פי כונחם פי בלד אעדאיהם
 לא אוחד פיהם ולא אקלאהם ולא אפניהם ולא אפסך עהדי מעהם לאני
 אללה רבכם: 45 ואדבר להם עהד אלאולין אלדי אכרתהם מן בלד
 מצר כחצרה אלאמם לאבון להם אלאהא אנא אללה רבכם אלצאדק
 20 אלועד⁽¹¹⁾: 46 הדה אלהם אלהם ואלאהכאם ואלדלאיל אלתי געלהא אללה
 בינה ובין בני אסראיל עלי טור סיני על יד מוסי:

(1) „ופעם אורך ימי השמה שתשבות הארץ כמו שלא שבתה בשמיטותיה כאשר ישבתם בה“.

(2) „שם ישיגם קול ע"ה נדף וטו כנס מופני הרב“.

(3) „ויאכדו מקצת סבם בין הגוים“ ובפ': תבאדון פי אלאמם.

(4) ר"ל וידעו ויפלו. ובב' י' ובק': יבסעון = יגרעו.

(5) ר"ל כבד וזאת אלף עינם בקרו אם התודו את עונם וכו' ורא' שבו מדרכיהם.

(6) ואביאם אל ארץ אויבים אחרים.

(7) ר"ל אם עד שיבטל לבם או עד שיתכפרו עונותיהם ביסורים.

(8) „ראב"ע: ויאמר הגאון כי טעם לחזקו בתהילה יעקב בעבור היות שנותיו כלם

בברית

(9) „אזכר להם ולאצט“.

(10) „הארץ אשר נעזבה מתם והרצתה את שמיטותיה בהיותה שמימה טהם והם רצו את עונם לענינם על שטאמו כששפטו וכו' כל זה מוסב על והארץ אזכר“.

(11) „המקום את הבטחתו“.

רבכם אלדי אַרְגָּתְכֶם מִן בְּלֶד מִצְרַיִם מִן אֵין תְּכוֹנוֹ לְהֵם עֲבִידָא וְכִסְרָת
 קְרָאכִים אִסְרָכֶם וּסְרִיתְכֶם אַחֲרָאֲרָא⁽¹⁾: 14 פֶּאן לֵם תִּסְמְעוּ לִי וְלֹם
 תַּעֲמְלוּ בְּגִמְיַע הִדָּה אֱלֹוִצֵּאִיא: 15 וְאֵין זִהְרָתֶם פִּי רִסּוּמִי וְאַחֲבֵאֲמִי
 וְאַקְלָאֲתִי אֲנַפְסְכֶם לִילָא תַעֲמְלוּ וְצֵאֲמִי וְתַפְסְכוּ עֵהְדִי: 16 אֲנָא אִיצָא
 אֲצִנַּע בְּכֶם הִדָּה אֱלַעֲקֻבָּאֲתִי⁽²⁾ פֶּאֻכְל בְּכֶם עַלִי סְרַעֲהָ⁽³⁾ מִן חֲמִי 5
 אֶלְסָל וְאַלְהָאֲרָהּ מֵא תִשְׁכֵּן עֵיוֹנְכֶם וְתִדְבֹּל נְפֻסְכֶם וְתִזְרַעֲוִן וְרַעֲכֶם
 לִלְפְרָאֵג אוּ יֵאֲבֹלָה אַעֲרָאֲכֶם⁽⁴⁾: 17 וְאַחֲלִי גִצְבִי בְּכֶם פִּתְנַעֲדֻמִּין בֵּין
 יְדֵי אַעֲדָאִיכֶם וְיִסְתֹּלִי עֲלֵיכֶם שְׁאֲנִיכֶם פִּתְהֲרֻכִּין וְלֹא כֹאֲלֵב לְכֶם:
 18 וְאֵין לֵם תִּקְבְּלוּ מִנִּי מַע הִדָּה זִדְתְּכֶם פִּי אֱלֹתָאֲדִיב סִבְעָא עַלִי
 לְטֵאִיאֲכֶם: 19 וְאַכְסֵר אַקְתָּדָאֵר עֵזְכֶם וְגִעְלָת סִמְאֲכֶם בְּאַלְחֲדִיד וְאַרְצְכֶם
 כֹּאֲלִנְחָאֵם: 20 פִּיפְנָא קְוֹאֲכֶם פְּרָאגָא וְלֹא תִכְרַג אֲרִצְכֶם אֲדָאֵהָא וְיִטְגֵר
 אֲלִעֲחָרָא לֹא יִכְרַג תְּמִרָה: 21 וְאֵין סִלְבָתֶם מַעִי לְגֵאָגָא⁽⁵⁾ וְלֹם תִּשְׁאוּ
 אֵין תִּסְמְעוּ לִי וְזִדְתְּכֶם צִרְבָּהּ הִי סִבְעָ כְּטֵאִיאֲכֶם: 22 וְאַטְלַק פִּיכֶם
 חִיוֹאֵן אֲלִעֲחָרָא פִּתְבֹּל מִנְכֶם וְיִקְטַע מִן בְּהֵאִימְכֶם וְיִקְלֹל עֲרִדְכֶם וְתִתְוַחֲשׁ
 15 טְרַקְאֲתְכֶם: 23 וְאֵין לֵם תִּתְאַדְּבוּ לִי בַּהֲדָה אֱלַעֲקֻבָּאֲתִי וְסִלְבָתֶם מַעִי
 לְגֵאָגָא: 24 וְסִרְתִּי אֲנָא אִיצָא מַעֲכֶם עַלִי לְגֵאָגָא וְצִרְבָתְכֶם בְּסִבְעָ עַלִי
 לְטֵאִיאֲכֶם: 25 וְאַדְוִיכֶם סִיפָא מִנְתַּקְמָא נִקְמָה אֱלַעֲהֵד פִּתְגִתְמַעֲוִן אֱלִי
 קְרָאֲכֶם וְאַבְעֵת אֱלֹוֹבָא פִּי מֵא בִינְכֶם וְתִסְלַמִּין בִּיד אֵל עֵדֹו: 26 וְאַכְסֵר
 לְכֶם מַעֲוִנָה אֱלִמְעָאֵם⁽⁶⁾ וְיִצְבוּ בְּתִירָהּ מִן אֱלִנְסָא טַעֲאֲמְכֶם פִּי תִנּוּר וְאַחַד
 20 וְיִרְדְּנָה פִּי אֱלִמְיֹזָאֵן וְתִאֲכֹלוּן וְלֹא תִשְׁבַּעֲוִן: 27 וְאֵין לֵם תִּסְמְעוּ לִי
 וְחִטְיַעֲוִן בַּהֲדָה אֱלַעֲקֻבָּאֲתִי וְסִלְבָתֶם מַעִי לְגֵאָגָא: 28 סִרְתִּי אִיצָא
 בַּעֲקֻבָּהּ אֱלִלְגֵּאָגָא וְאַדְבַּתְכֶם סִבְעָא עַלִי לְטֵאִיאֲכֶם: 29 פִּתְאֲכֹלוּן לַחֹם
 בְּנִיכֶם וּבְנֵאֲתְכֶם: 30 וְאַנְפֹּד בִּיעֵכֶם וְאַקְטַע אֲנִדָּאֲכֶם וְאַלְקִי אֲגִסְאֲדָכֶם
 עַלִי אֲגִסְאֲדִי טֹאֲגִיתְכֶם וְאַקְלָאֲכֶם: 31 וְאַגְעֵל קְרָאֲכֶם לְרֵאֲבָא וְאַוּחִשׁ
 25 מִקְאֲדָסְכֶם וְלֹא אַקְבֹּל וְלֹא אֲרִצָּא קְרָאֲבִינְכֶם⁽⁷⁾: 32 וְאַוּחִשׁ אֱלִבְלָד
 מִנְכֶם וְיִסְתֹּוֹחֲשׁ מִנָּה⁽⁸⁾ אַעֲדָאֲכֶם אֱלִמְקִימִין בַּהּ: 33 וְאַדְוִיכֶם פִּי מֵא
 בֵּין אֱלִאֲמִם וְאַגְרָד וְרֵאֲכֶם אֱלִסִּיף פִּתְצִיר אֲרִצְכֶם וְחִשָּׁה וְקְרָאֲכֶם
 לְרֵאֲבָא: 34 חֲיִנִּיל תִּסְתּוּפִי אֱלִאֲרִץ עֲטִלְהָא⁽⁹⁾ מֹול אִיאֵם וְחִשְׁתָּהָא

(1) "בני חורין".

(2) "אלו העונשים".

(3) "במהרה" ותרגם בהלה כמו בבהלה. ועיין ראב"ע.

(4) "או ואכלו אויביכם" עיין רש"י.

(5) ת"א: בקשיו.

(6) "ואשכור" כ"ם מסעך אכל.

(7) ת"א: ולא אקבל ברעוא.

(8) ראב"ע: ישומו עליה הפ' משוש לכל הארץ.

(9) "והוא תשלם הארץ את שבתותיה" ר"ל את שמיטותיה אשר לא שמרן.

עֹמֶה יִתְבָּח אוּ מִן נֹסֵיב דָּאֲתָה מִן עֲשִׂירְתָּה יִתְבָּח אוּ נֹאֲלֵת יִדָּה פִּפְךָ
 נִפְסָה⁽¹⁾: 50 פְּלִיחָאֲסֵב מִשְׁתַּרְיָה בִּם מִן סִנָּה אֲנִבְאֵע לָהּ אֵלֵי סִנָּה
 אֲלֵאֲטִלָּאֵק פִּי־סִקֵּט חֲמֵן בִּיעָה עֲלֵי אַחְצָא אֲלִסְנִין⁽²⁾ וְלִכֵּן מַעָּה פִּי־הָא
 כְּאִיָּאֵס אֲלֵאֲרִי: 51 פֶּאֶן בְּקִי מִן אֲלִסְנִין כְּתִיר פְּעִלִי קִדְרָהָא יִרְדֵּ פִּכְאֲבָה
 מִנְסֹבָא מִן חֲמֵן יִשְׂרָאֵה: 52 וְאֵן בְּקִי מִנְהָא קִלִּיל אֵלֵי סִנָּה אֲלֵאֲטִלָּאֵק 5
 פְּלִיחָסְבָּה וְעֲלֵי קִדְרָהָא יִרְדֵּ פִּכְאֲבָה: 53 וּבְאֲלֵגְמִלָּה⁽³⁾ כְּאֲרִי סִנָּה
 בִּסְנָה יִכֹּן מַעָּה וְלֹא יִסְתּוּל עֲלֶיהָ בְּאֲקֵמָא בַּחֲצִרְתָּךְ: 54 וְאֵן לִם יִנְפֵךְ
 בַּהֲדָה אֲלֵאֲמֹד פְּלִיבֹרֵג פִּי סִנָּה אֲלֵאֲטִלָּאֵק חֹו וְכִנּוּה מַעָּה: 55 לֵאֵן בְּנֵי
 אֲסִרָאִיל עֵבֵד לִי אֵד הֵם עֲבִידֵי אֱלֹדֵי אֲכֻרְגָתָהֶם מִן בִּלְד מִצֵּר אֵנָּה
 אֲלֵלָה רַבְכֶּם אַעֲבֹדוּ⁽⁴⁾: 10

בו

1 לֹא תִצְנְעוּ לִבְכֶּם אוֹתָאֲנָא וּמִנְחֹותָא וְנִצְבָּא לֹא תִקִּימוּ לִבְכֶּם וּחֲגָרָא
 מוֹזַרְפָּא⁽⁵⁾ לֹא תִצְעוּ פִי בְּלִדְכֶם לְתַסְגְּדוּ לָהּ לֹאֲנִי אֲלֵלָה רַבְכֶּם אֵלֹוֹאֲחֵד:
 2 סְבוֹתִי פִּאֲחַפְטִי וּמִקְדָּשִׁי פִּהֲאֲבוּה אֵנָּה אֲלֵלָה רַבְכֶּם אֲגִאֲזִיכֶם כִּירָא:
 3 אֵלֹא אֵן סִרְתֶּם פִּי רְסוּמִי וְחַפְטָתִם וְצִאֲצִי וְעַמְלָתִם כְּהָא: 4 אֲנוֹלֵת 15
 אֲנִי־אֲלֵכֶם פִּי וְקִתְהָא פִּאֲכֻרְגָתִי אֲלֵאֲרִין אֲדֵאֲהָא⁽⁶⁾ וְשִׁגְרִי אֲלֵצִהָרָא יִכְרֵג
 תְּמִרָה: 5 חֲתִי יִדְרֵךְ לִבְכֶּם אֲלֵדִיאֵס אֲלֵקְטָאֵף וְאֲלֵקְטָאֵף יִדְרֵךְ לִבְכֶּם
 אֲלֵבְדָּרָא וְתֵאֲבִלּוֹן טַעֲמִכֶּם הֵנִיא וְתִקִּימוֹן וְאֲתִקֵּן פִּי בְּלִדְכֶם: 6 וְאֲנֵעַל
 לִבְכֶּם אֲלֵסְלֵאֲמָה פִּי אֲלֵאֲרִין פִּתְנַגְגֵּעוֹן וְלִים מוֹעֵג וְאֵעֲטֵל שֶׁר־אֲלֵחִיוָאֵן
 אֲלֵמִפְסֵד⁽⁷⁾ מִן אֲלֵאֲרִין וְסִיף לֹא יִמֵּר בְּבִלְדְכֶם: 7 וְאֵדָא בְּלִבְתֶּם 20
 אַעֲדֹאכֶם וְקֵעוּ בִין יְדִיכֶם תַּחַת סִיפְכֶם: 7 חֲתִי יִכְלֵב מִנְכֶם אֲלֵמִסְהָ
 מֵאִיָּה וְאֵלֵמֵאִיָּה תִכְלֵב רְבוּה וִיקַע אַעֲדֹאכֶם בִּין יְדִיכֶם תַּחַת אֲסִי־אִפְכֶם:
 9 וְאִקְבֵּל בְּרַחֲמֵי⁽⁸⁾ אֵלִיכֶם וְאֲתִמְרִכֶם וְאֲכַתְרִכֶם וְאִפִּי בַּעֲדֵי לִבְכֶם:
 10 וְתֵאֲבִלּוֹן עֵתִיק אֲלֵמַעְתֵּךְ וְתִכְרֹגוֹן אֲלַעְתִּיק מִן חֲצִרָה אֲלֵחֲדִית:
 11 וְאֲנֵעַל מִסְכְּנִי פִי מֵא בִינְכֶם וְלֹא אֲקִלֵּאכֶם: 12 וְאֲסִיר נֹרִי⁽⁹⁾ פִּי מֵא 25
 בִינְכֶם וְאֲכֹן לִבְכֶם אֲלֵאֲהָא וְאֵנְתֶם תְּכֹנוּ לִי יִשְׁעָכֶם: 43 אֵנָּה אֲלֵלָה

(1) וְגֵאל אֶת עַמּוּדֵי.

(2) וְיִמְעַט מִחִיר מִמִּכְרוּ לִפִּי מִסְפֵּר חֲשִׁימִי.

(3) וּבְכִלָּה.

(4) וְתַעֲבֹדוּ וְלֹא בְנוֹ אֲדָם.

(5) אֲכֹן מִצְוִיֹּתֵי וְעִי רֵאבִי.

(6) בֶּן תְּרֵם וְכֹל כֹּל מִקּוֹם וְעֵינֵי הוֹב רֵל מֵה יִשְׁתּוּצִיא הֲאֵרֻמָּה לְשֵׁלם לְעִיבִדִּית.

(7) אֵת הָרֵעֵת תִּכָּאֵה מִן הַחִיָּה הַמִּפְסֵדִית.

(8) רַחֲמִים שֶׁלִּי וְהַסִּירָה הַזֹּאת נִכְפַּת וְאֵינֶנָּה בְּכִי וְלֹא כֵּס.

(9) תֵּא: וְאֲשִׁירִי שִׁבְעִיתִי.

סני ביעה וירד אלפאצל אלי אלרגל אלדי באעה וירגע אלי חוזה:
 28 ואן לס תגל ידה מקדאר מא ירד עליה פליבק ביעה פי יד אלמשתרי
 לה אלי סנה אלמטלאק ויזרג פיהא וירגע אלי חוזה: 29 ואי רגל
 באע ביתא מסכנא פי קרייה להא סור פיוון באלזיאר⁽¹⁾ אלי אנקצא
 5 סנה מן יום ביעה פיוון פכאכה חולא: 30 פאן לס יפכה אלי אן
 כמלת סנה תאמא פקר תבת אלבית אלדי פי אלקריוה אלתי להא סור
 בתאתא ללמשתרי ולאגיאלה ולא יזרג פי סנה אלמטלאק: 31 וביות
 אלארבאין אלתי לים להא סור יחיש כהא⁽²⁾ פמתל ציאע אלארין
 תחשב אן יכון להא ולאיה ותזרג פי סנה אלמטלאק: 32 ואמא קרי
 10 אלזיואנין וביות קרי חוזהם פלהם אן יפתכוהא אבדא: 33 פמן
 אשתרי דלך מנהם פלזרג כל בית מביוע וקרייה חוזה⁽³⁾ פי סנה
 אלמטלאק לאן ביותהם וקראהם הי חוזהם פי מא בין בני אסראיל:
 34 וציאע פנא קראהם לא תבאע לאנהא הוו אלדחר להם: 35 ואדא
 תמאהן אבוק ומאלת ידה מעך פאשדרה כאן יכון לך סאכנא וציאע
 15 פיעיש מעך: 36 ולא תאבד מנה עינה ולא רבא ובה רבך חתי יעיש
 אבוק מעך: 37 ולא תדפע לה ורקד וטעאמך בעינה ולא ברבא⁽⁴⁾:
 38 לאני אללה רבכם אלמזרגכם מן בלד מצר לאעטיכם בלד בנעאן
 לאכון לבם אלאהא: 39 ואדא תמאהן אבוק מעך פבאע נפסה לך פלא
 תסתדמה בדמה אלעביד: 40 כל כאגיר או ציף יכון מעך ואלי סנה
 20 אלמטלאק ידס מעך: 41 תם יזרג מן ענדך הו ובנוה מעה וירגע אלי
 עשירתה והוו אבאיה: 42 לאנהם עבידי אלדי אזרגתהם מן בלד מצר
 פלא יבאעו ביע אלעביד: 43 לא תסתול עליה באקמא ובך רבך: 44 ועבדך
 ואמתך אלדאן יכונאן לך פמן אלמס אלדין הואליכם מנהם תשתרון
 אלעביד ואלאמא: 45 ואיזא מן בני אלסכאן מעכם אלמקומין מעכם
 25 תשתרון ומן עשירתהם אלדין מעכם אלמולודין פי בלדכם פיוונו לבם
 חוזה: 46 ותוריתונם לבניכם מן בעדכם ורת אלחוה אלדחר ותסתדמונהם
 אבדא ואמא אחד אבותכם בני אסראיל פכל ואחד לא יסתול עליה
 באקמא: 47 ואדא נאלת יד גריב או סאכנ מעך ותמאהן אבוק מעה פבאע
 נפסה לגריב או סאכנ⁽⁵⁾ מעך או לאצל עשירה אלגריב: 48 פבעד מא
 30 אנבאע פכאך יכון לה וואחד מן אבותה יפתכה: 49 או עמה או אבן

(1) ר"ל תהיה לו הבחירה.

(2) "הסוכבת אותם".

(3) רש"י: ואם יקנה בית או עיר מהם.

(4) "את כספך ואת אביך לא תתן לו בנשך ובמרבית" עיין בבא מציעא דף ס"א א'.

(5) "לגר או לתושב".

ואלפראד מן ענבך⁽¹⁾ פלא תקטפה לאנהא סנה עטלה ללארץ:
 6 וליכן מא ינבת פי אלארץ אלמעטלה לבס מאבלא⁽²⁾ לך ולעבדך
 ולאמתך ואגירך וציפך אלמקמין מעד: 7 ולבהאימך וללוהש אלדי פי
 ארצך תכון גמיע גלתהא מאבלא: 8 תם אחיך לך סבע סנין עטלה
 ודלך סבע סנין סבע מראר פתציר גמלה דלך תסע וארבעין סנה: 5
 9 ואצרב בבוק מגלב⁽³⁾ פי אליוס אלעאשר מן אלשהר אלסאבע והו יום
 אלגפראן אצרכו פיה באלבוק פי גמיע בלדכס: 10 וקדסו הדה אלסנה
 אלבמסין ונאדו בעתק פי אלבלד לגמיע אהלה פיוכן לבס אטלאקא
 ירגע פיה כל אמר אלי עשירתה ואלי חווה: 11 ומן שרוט הדה סנה
 אלאטלאק⁽⁴⁾ סנה אלבמסין אן לא תזרעו פיהא ולא תחצרו כלפיהא 10
 ולא תקטפו פראדהא: 12 לאנהא סנה אלאטלאק תכון לבס מקדסה
 ומן אלעחרא תאבלו גלתהא מבאחה⁽⁵⁾: 13 ופי הדה סנה אלאטלאק
 ירגע כל אמר אלי חווה: 14 ואדא בעת ביעא לצאחבך או אבתעת
 מנה פלא יגבן כל ואחד אכאה: 15 באחצא סנין מן בעד סנה אלאטלאק
 תשתרי מן צאחבך ובאחצא גלתהא יביעך הו: 16 פעלי קדר כתר⁽⁶⁾ 15
 אלסנין יגב אן תכתר לה אלתמן ועלי קדר קלתהא יגזו אן תקללה
 לאנה אנמא יביעך גלאת מחצאת: 17 ולא יגבנו כל ואחד צאחבה
 וכך רבך פאני אללה רבכס אלמעאקב: 18 ואעמלו רסומי ואחבאמי
 ואחפטוהא ואסבנו אלבלד ואתקון: 19 ותברג אלארץ תמדהא פתאכלוה
 הניא ותקימון ואתקון עליהא: 20 פאן קלתם מא נאכל פי אלסנה 20
 אלסאבעה אד לא נזרע ולא נגמע גלתהא: 21 פאני אמר בברכתי
 לבס פי אלסנה אלסאדסה פתכפכס⁽⁶⁾ גלתהא תלאת סנין: 22 ותזרעון
 פי אלסנה אלתאמנה ואנתם תאכלון מן גלתהא עתיקא ואלי אלסנה
 אלתאסעה אלי מגי גלתהא תאכלון עתיקא: 23 ואלארץ פלא תנבאע
 בתאטא לאנהא לי אלארץ ואנמא אנתם סבאן ואציאף ענדי: 24 ופי 25
 גמיע בלד חוזכס אנעלו ולאייה ללארץ: 25 ואדא תמאהן אכוך פבאע
 שיא מן חווה פליאת וליה אלאקרב אליה פיתולי ביע אביה: 26 ואי
 רגל לס יכן לה ולי פנאלת ידה פאצאב במקדאר פבאבה: 27 פליחסב

(1) "גזירי ענבך" ר"ל הענבים שהשאיר בכרמו ושמרם לעצמו לאכול אותם בשנה השביעית. ועין רש"י.

(2) "מהי כל מה שתצמיח הארץ בשבתה לבס לאכלה וכו'" ר"ל שהכל שיוס בו ספני

שהוא הקר.

(3) "ותקעתם בשופר."

(4) "וטמנאי שנת הרור הוא."

(5) "הנעשית הקר."

(6) "ותכפיק לבס."

אשראיל עהד אלדהר: 9 תם ידפע אלי הרון ובניה ויאכלוה פי מוצע
מקדם לאנה להם מן כואץ אלאקראם מן קרבאן אללה רסם אלדהר:
10 ולמא קאם¹ אבן מראה אשראיליה וזה אבן רגל מצרי פי מא בין בני
אשראיל תנאצי פי אלעסבר הדא אלאבן אלאשראיליה ואלרגל
אלאשראיליה: 11 וסב אבן אלאשראיליה אלאסם ושתמה פאתו בה אלי
5 מוסי וכאן אסם אמה שלומית בנת דברי מן סבט דין: 12 פוצעוה פי
אלחבם ליכין להם אמרה ען קול אללה: 13 תם כלם אללה מוסי
קאילא: 14 אכרג אלשאתם כארג אלעסבר וליסנד כל מן סמעה אידיהם
עלי ראסה ולירגמה גמיע אהל אלמחצר רגמא²: 15 ומר בני אשראיל
10 וקל להם אי אנסאן שתם רבה פקד חמל וזרא עטימא³: 16 ומן סב
כדאך אסם אללה פליקתל קתלא ולירגמה גמיע אהל אלמחצר רגמא
ואלדכיל כאלצריה סואא אימהמא סב אלאסם פליקתל: 17 ואי אנסאן
קתל אהדא מן נפוס אלנאם פליקתל קתלא: 18 ומן קתל בהימה
ירמהא ראסא מתלהא בדל ראס⁴: 19 ואי אנסאן געל עיבא פי אחד מן
15 אמתה פליצנע בה כמא צנע: 20 ללכסר בדל כסר וללעין בדלהא
ולסן בדלהא כמא יגעל עיבא פי אנסאן כדאך יגעל עליה⁵: 21 ומן
צרב בהימה פליגרם ומן צרב אנסאנא פמאת⁶ פליקתל: 22 וליכין
לכס חבם ואחד יסאוי פיה אלדכיל ואלצריה לאני אללה רבבם
אלואהד⁷: 23 פכלם מוסי בדלך בני אשראיל ואכרגו אלשאתם כארג
20 אלעסבר פרגמוה באלחגארה וצנעו בנו אשראיל פי סאיר מא נזל
עליהם⁸ כמא אמר אללה מוסי:

כה

1 תם כלם אללה מוסי פי טור סיני תבלימא: 2 מר בני אשראיל
וקל להם אדא תדכלו אלי אלבלד אלדי אנא מעטיבם פעטלו אלארין
25 עטלה ללה: 3 אן תכון סת סנין תזרע ציעתך וסת סנין תרפק ברמך
ותגמע גלתהא: 4 ופי אלסנה אלסאבעה עטלה ללארין הי סבת ללה
פלא תזרע ציעתך ולא תרפק ברמך: 5 וכלה זרעך לא תחצדה

⁽¹⁾ "ויקם".

⁽²⁾ "האנשים הנמצאים שם" וכן תרגם למטה פסוק מ"ו.

⁽³⁾ "חטא גדול".

⁽⁴⁾ "ל ישלם את הבהמה בהדומה לה שור תחת שור וכן כולם.

⁽⁵⁾ לפי דעת חז"ל בבא קמא פ"ג ב' העונש הוא עונש מובן ולפיכך חוסף הגאון

שמות כ"א מלת דיה = עונש מובן: וחטה אני למא לא פירש כמו זה אלו השקוסים.

⁽⁶⁾ "ומת".

⁽⁷⁾ "אני די אלהיכם אל אהד".

⁽⁸⁾ "בכל טה שנצטוו בו".

אלתאמן אסם מקדם יכון לכם וקרבנו קרבאנא זאידיא ללה ואמכתו פי קדסה¹ וכל צנאעיה מכסב לא תעמלו: ³⁷ הדה אעידי אללה אלתי יגב אן תסמוהא כאסמא באציה לתקרבנו פיהא קרבאנא ללה מן צאעידה ובר' ודבה ומואז' ואגב כל יום ביומה: ³⁸ מא כלא סבות אללה ומא כלא עטאיאכס וגדורכס ותברעכס אלתי תגעלוהא ללה: ³⁹ ואמא פי ⁵ אליוס אלכאמס עשר מן אלישהר אלסאבע פי אואן גמעכס גלה אלארין תחלו הגא ללה סבעה איאס ופי אליוס אלאול מנהא עטלה ופי אליוס אלתאמן עטלה: ⁴⁰ וכדו לכם פי אליוס אלאול מן תמר שגר אלתארז ומן לב אלנבל ומן אנצאן עוד אלאס עלי צנעה אלצפר² ומן ערב אלואדי ואפרחו בין ידי אללה רבכס סבעה איאס: ¹⁰ ⁴¹ וחלו דלך הגא ללה סבעה איאס פי אלסנה בדאך רסס אלהר עלי מר אגיאלבס פי אלישהר אלסאבע תחגוה: ⁴² ואגלוסו פי אלמטאל סבעה איאס לאמרי³ וכל צריח מן אל אסראיל יגלוסו פי אלמטאל: ⁴³ לכו יעלס אגיאלבס אני אללה רבכס אגלסת בני אסראיל פי טלאל מן גמאמי⁴ חין אחרתהס מן בלד מער: ⁴⁴ פכאטב מוסי בני אסראיל ¹⁵ ואוצאהס באעידי אללה⁵:

כד

¹ תס כלס אללה מוסי קאילא: ² אוין בני אסראיל אן יאתוך בדהן זיתון צאף מן אלמדקוק ללאצאה יסרג בה אלסרג דאימא: ³ בארג סגר אלשהאדה פי כבא אלמחצר יצדה⁶ הרון מן אלמסא אלי ²⁰ אלצבה בין ידי אללה דאימא רסס אלהר עלי מר אגיאלבס: ⁴ עלי אלמנארה אלטאהרה יצדה⁷ בין ידי אללה דאימא: ⁵ וכד סמידא פאכבוה אתנתי עשרה גרדקה לתבון כל גרדקה מן עשרון: ⁶ וצירהא צפין פי כל עק סת מנצדה עלי אלמאידה אלטאהרה בין ידי אללה: ⁷ ואעל עלי אלמצפסה לבאנא דביא וליבן ען אלכבו⁸ פוחא מקרבא ²⁵ ללה: ⁸ ופי כל יום אלסבת יצפה בין ידי אללה דאימא מן ענר בני

(¹) "וישבתם במקדש" וכן תרגם ועצרה ישעיה א' יג.

(²) מספיו עין אחרג ומליכ התמרים ומן ענפי עין ההרס "שחם כמעשה קליעה" תרגם מלת כפת כמו כפת בחוריק ישעיה ט' יג ואויב טו יב.

(³) חמלה הואת נוספת ואינני יודע טעמה. יאפשר שרצה בו שהמנוח הואת היא רק לזכרים מפני ששנים אינן חייבות בסוכה.

(⁴) רש"י: ענני כבוד.

(⁵) "וידבר משה אל בני יש אל ויצום (להוג) את מועדי ה'."

(⁶) ר"ל את השמן לכל גר וגר ועיין רש"י.

(⁷) ר"ל את הנרות — (⁸) במקום הלחם עיין רש"י.

המלאן צהאחא אבני סנה ותורא מן אלבקר ובכשין יכונא צעידה ללה
 ובדחמא ומזאנהמא קרבאנא מקבולא מרצ"א ללה: 19 וקרבו איצא
 עתורא מן אלמאעו ללדבזה וחמלין אבני סנה לדבה אלסלאמא:
 20 פ"הר"ך מא יגב מנהא אלמאמס מע רגיפי אלבכור תחריכא בין ידי
 5 אללה עלי אלחמלין ולתכן קדסא ללה תדפע אלי אלמאמס:
 21 ואסמו דאת הדא אליוס אסמא מקדסא יכון לכס כל צנאע"ה
 מכסב לא תצנעו רסס אלהר בגמיע מסאבנכס לאג"אלכס: 22 ואדא
 הצדתס זרע בלדכס פלא תסתקין גה"ה צ"עתך פי הצאדך ונתיר זרעך
 פלא תלקטה ללציע"ה ואלגריב אתרבהמא אנא אללה רבכס אגאזיכס
 10 לדיא: 23 תס כלס אללה מוסי קאילא: 24 מר בני אסראיל וקל להס
 פי אליוס אלאל"ל מן אלשהר אלסאבע יכון לכס עטלה ותבויק² גלבה
 ואסס מקדס: 25 כל צנאע"ה מכסב לא תצנעו וקרבו קרבאנא
 ללה:³ 26 תס כלס אללה מוסי קאילא: 27 אמא פי אלעאשר מן
 הדא אלשהר אלסאבע פהו יוס אלגפראן אסס מקדס יכון לכס ואציעו
 15 אנפסכס וקרבו קרבאנא זאידא ללה: 28 וכל עמל לא תעמלו פי דאת
 הדא אליוס לאנה יוס גפראן לכי יסתגפר פיה עינכס בין ידי אללה:
 29 וכל אנסאן באלג' לס יצס פי דאת הדא אליוס פינקטע מן
 קומה: 30 וכל אנסאן יצנע שיא מן אלעמל פי דאת הדא אליוס אביר
 דלך אלנאסאן מן בין קומה: 31 בדאך שיא מן אלצנאע"ה לא תעמלו
 20 רסס אלהר לאג"אלכס פי גמיע מסאבנכס: 32 הי עטלה סבת לכס⁵
 ותגיעו אנפסכס מן עשי"ה אלתאסע פי אלשהר אלי עשא אלתאלי
 תעטלו עטלתכס: 33 תס כלס אללה מוסי קאילא: 34 מר בני אסראיל
 וקל להס פי יוס אלזאמס עשר מן הדא אלשהר אלסאבע הג' אלמט"ל
 סבע"ה איאס ללה: 35 פי אליוס אלאל"ל אסס מקדס כל צנאע"ה מכסב לא
 25 תצנעו: 36 ופי הדא אלסבע"ה איאס תקרבו קרבאנא ללה ופי אליוס

(1) "והניף מה ישטעון תנופה טהם הכהן עם שני הלחם של בכרים תנופה לפני ד'
 על שני הכבשים והיו קדש לר' וינתן לכהן" נראה שלפי דעת הגאון השני כבשים הם כבשי
 השלמים אשר מהם הכהן מרים החזה והשוק ומניף אותם עם לחם הבכרים. ובהעיקרתו כאן
 ולמעלה י"ח מלת "על" בענין "עם" אין מקום למחלקת התנאים בספרא. וזה לשון המבחר:
 ותנופת הכבשים כתנופת הלזם אחר שהניפו הכבשים חיים יזחטן ומפשיטן ולוקח חזה ושוק
 מכל אחד משניהן ומניחן בצד שתי הלחם ומניח שתי ידיו מלמטה ומניף הכל... ותבשר ותלחם
 נאכל לכהנים לאותו היום. ועיין רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ח' י"א.

(2) "תקיעת תרועה בשופר".

(3) ובכ"י י': קרבאנא זאידא = קרבן מוסף המבואר בפרשת פנחס. וכן למטה בפסוק
 כ"ז ופסוק ל"ז גם בנוסחתנו.

(4) "כל אדם שהגיע לשלש עשרה שנה".

(5) "מנוחת שבת היא לכס".

כג

- 1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר בני אסראיל וקל להם
 עאיאר אללה אלתי יגב אן תסמוהא באסמא באצֶה הדה הי אעיארדי:
 3 סתה אִיאם תצנע אלצנאיע ופי אליום אלסאבע עטלה הי סבת ואסם
 מקדֶם כל צנעה לא תצנעו כדאך הי סבת ללה פי גמיע מסאבנכם: 5
 4 והדה אעיאר אללה אלתי אסמאיהא באצֶה אלתי יגב אן תסמוהא
 באצֶה פי אוקאתהא⁽¹⁾: 5 פי אלשהר אלאֹל פי אליום אלדאבע עשר
 מנה בין אלגרוכין פסחא⁽²⁾ ללה: 6 ופי אליום אלזאמם עשר מן
 הדה אלשהר הג אלפטיר ללה סבעה אִיאם תאכלו פטירא: 7 ופי
 אליום אלאֹל מנהא אסם מקדֶם יבון לכם וכל צנאעה מכסב⁽³⁾ לא 10
 תצנעו: 8 וקרבו קראבין ללה פי הדה אלסבעה אִיאם פי אליום
 אלסאבע אסם מקדֶם וכל צנאעה מכסב לא תצנעו: 9 תם כלם אללה
 מוסי קאילא: 10 מר בני אסראיל וקל להם אדא תדכלון אלי אלבלד
 אלדי אנא מעטיכם פאחצרו מן זרעהא ואתו⁽⁴⁾ בגמר אֹל הצאדכם
 אלי אלזאמם: 11 פִּיחֶרְכֶּה בין ידי אללה עלי מא ירתצו מנכם וליבין 15
 תחריבה לה פי גד אלעטלה⁽⁵⁾: 12 וקרבו פי יום תחריבכם לה חמלא
 צחיחא אבן סנתה צעידה ללה: 13 ומעה מן אלבר עשרין מן סמיד
 מלחול בדהן קרבאנא מקבולא מרצִיא ללה ומואנה מן אלזמר רבע
 קסט: 14 ולבוא וסויקא ופריכא לא תאכלו אלי דאת דאך אליום אלי
 אן תאתו בקרבאן רבכם רסם אלהר עלי מר אגיאלכם פי גמיע 20
 מסאבנכם: 15 ואחצו מן גד אלעטלה מן יום גיתם בגמר אלתהריך
 סבעה אסאביע תאמה תבון: 16 ואלי גד אלסבוע אלסאבע פיציר
 גמלה מא תהצונה גמסין יומא וקרבו קרבאנא גדידא ללה⁽⁶⁾: 17 באן
 תאתו⁽⁷⁾ מן מסאבנכם בלבו ללתהריך רגיפין מן עשרין סמידא יבונאן
 ולטירא ילבזאן המא בכור ללה: 18 וקרבו מע אלרגיפין⁽⁸⁾ סבעה 25

(1) אלה מועדי ד' אשר להם שמות מיוחדות אשר חוכה עליהם לקרותם בשמותם
 בזמניהם.

(2) כן הוא בקי ובכ"י מלשון התרגום פסחא. ובש"י: פסח.

(3) כל מיאבת קנין.

(4) קצרו מורעה והביאו עיני רמב"ן.

(5) סמחת השביתה ר"ל סמחת יום הראשון של פסח וכן העתיק בפסוק מ"ז
 ובפסוק מ"ז ובל' זה נגד דעת הצדוקים והקראים האומרים שהשביתה הוא שבת בראשית.

(6) רש"י: היא המנחה הראשונה שהובאה בן החדש.

(7) ר"ל והקרבו הוא שיתבוא.

(8) עם השני להם.

בני אסראיל ומא ירפעונה ללה: ¹⁶ פיהמלון ענהא דנובא ואתאמא אדא
 אכלו כדאך אקדאסהם לאני אללה מקדסהם: ¹⁷ תם כלם אללה מוסי
 קאילא: ¹⁸ מר הרון ובניה וסאיר אל אסראיל וקל להם אי רגל מן
 אל אסראיל או אלגרבא אלדאכלין פי אל אסראיל שא אן יקרב קרבאנה
 5 עלי צרב נדורהם או תברעהם אלדי יקרבוניהא ללה ללצעידה:
¹⁹ פאלמרתצא מנכס¹ אן יכון דברא מן אלבקר ואלצאן ואלמאעז:
²⁰ ומא פיה עיב פלא תקרבוה פאנה לא ירתצא מנכס: ²¹ ובדלך אי רגל
 שא אן יקרב דבה סלאמה ללה תסויג נדרא² או תברעא מן אלבקר
 או מן אלצאן פאלצחיהו אלמרתצי מנה לא יכון פיה עיב: ²² מן עורא
 10 או מבסורה או מבתורה או דאת תאלול או גרב או חזאז פלא תקרבוהא
 ללה ולא תגעלו מנהא קרבאנא עלי אלמדבה ללה: ²³ ואי תור או
 שאה גאמזה או מדמגה³ פאצנעה עלי גהה תברע ואמא עלי גהה
 אלנדר פלא ירתצי: ²⁴ ואלממרוס ואלמדקוק ואלמנצול ואלמקטוע⁴
 פלא תקרבוהא ללה ופי בלדכס לא תצנעוהא: ²⁵ ומן יד אלממס
 15 לא תקבלו קרבאן רבכס אלדאס ופיה שי מן הדא אלעיוב⁵ לאן
 פסאדהא מעהא והו אלעיב אלדי פיהא פלא ירתצי מנכס: ²⁶ תם כלם
 אללה מוסי קאילא: ²⁷ אי עגל או חמל או גדי⁶ ולד פליקס סבעה איאם
 מע אמא ומן אליום אלתאמן פצאעדא ירתצי אן יקרב קרבאנא ללה:
 28 ואלבקררה ואלנעגה הי וולדהא לא תדבחוהמא פי יום ואחד:
 29 ודא דבחתם דבה שבר ללה פעלי מא ירתצי מנכס⁷ אדבחוה:
 30 אן יכון יוכל פי דלך אליום פקט לא תבקו מנה אלי אלגראה אני
 אללה אמרת בדלך⁸: ³¹ פאחפטו וצאיאו ואעמלו בהא לאני אללה
 אגאזיכס לירא: ³² ולא תבדלו אסס קדסי כל אתקדס פי מא בין
 בני אסראיל אני אללה מקדסכס: ³³ אלמכרגבס מן בלד מצר לאבון
 25 לכס אלאהא אנה אללה צאדק אלדהר⁹:

⁽¹⁾ "המקובל מנכס לרציו".

⁽²⁾ הגאון תרגם כן מלת פלא בפעל ובהפעיל ככל מקום שיבוא אחריו נדר (למטה
 כ"ז ובמדבר ו' ב' ט"ז ו'). ואפשר שבהר הגאון בואת המלה הערבית שענינה הבדלה
 והפרשה כמו שאמר הראב"ע במדבר ו' ב' יפריש או יעשה דבר פלא כי רוב העולם הולכים
 אחר תאותם. עיין רש"י: להפריש בדבורו.

⁽³⁾ מלה ערבית נגזרת מן דמאג = מוח, וענינה שמוחו לה. ורש"י פירש שפרסותיו
 קלוטות וזה מסכים לדעת אבן גנאח בשרשים שרש קלט. ובפ': קילוט.

⁽⁴⁾ כל אלו מיני כירוס הם.

⁽⁵⁾ לפי העתקת הגאון הכתוב מדבר בקרבן תמיד הנקרא לחם כמו שפ' ג"כ הספרא אבל תרג'
 בכל אלה וכו' אחר מכל אלה המומים מה שאינו כן בספרא שאמר: כי בכל אלה לרבות כל הקרבנות.

⁽⁶⁾ "עגל או שה או גדי" וזה מה שאמר הראב"ע שנקראים על שם סופם.

⁽⁷⁾ "באופן שיהיה מקובל מנכס וזה שיאכל וכו'".

⁽⁸⁾ "אני ד' צויתי זאת." — ⁽⁹⁾ "האמת לעולם" בכ"י ו' ובפ': אלמאקב = המעניש.

אלאקדאס ועזאמֶהא⁽¹⁾ יאכל: ²³ ואמא אלי אלסנג פלא ידגל ואלי אלמדבה לא יתקדס אד פיה עיב ולא יבדל מקדסי לאני אללה מקדסהא: ²⁴ פאמר מוסי בדלך הרון ובניה וסאיר בני אסראיל:

כב

- 1 תם כלם אללה מוסי קאילא: ² מר הרון ובניה כאן יגאנבו ⁵ אקדאס בני אסראיל ולא יבדלו מא סמיתה קדסא⁽²⁾ ממא הם מקדסוה לי אנא אללה ישראל⁽³⁾: ³ קל להם עלי מר אגיאלבם אר רגל מן נסלבם תקדס אלי אלאקדאס אלתי יקדסוהא בנו אסראיל ללה והו פי חד נגם ילומה⁽⁴⁾ פינקטע תלך אלנפם מן עאלמי לאני⁽⁵⁾ אללה אלמעאקב: ⁴ אר רגל מן נסל הרון והו אברין או דאיב פלא יאכל מן אלאקדאס ¹⁰ אלי אן יטהר ומן דני⁽⁶⁾ במית או ברנת מנה מצאנעה אנסאל: ⁵ ואר רגל דני ככל דביב סבילה אן יגם מנה או באנסאן סבילה אן יגם מנה עלי סביל נגאסתה⁽⁷⁾: ⁶ פאר אנסאן דני בשי מן דלך פלינגם אלי אלמגיב ולא יאכל מן אלאקדאס אלי אן יגסל דאתה באלמא: ⁷ פאדא גאבת אלישמם פקד טהר ובעד דלך יאכל מן אלאקדאס לאנה טעאמה: ¹⁵ ⁸ ואלמיתא ואלסקימה לא יאבלחמא פיעצוני בהא אנא אללה אלמעאקב: ⁹ פליחפמו מא אסתחפוטתהם ולא יחמלו עליה וזרא פיהלבון בסבבה אדא הם תבדלוה לאני אללה מקדס דלך⁽⁸⁾: ¹⁰ וכל אנגיב פלא יאכל קדסא חתי ציק אלמאם ואגירה לא יאכלא קדסא: ¹¹ ואר אמאם אשתרי אנסאנא שראא במאלה פחו יאכל מנה וכדלך תילאר ²⁰ ביתה הם יאבלון מן טעאמה: ¹² ואיר אבנה אמאם תזוגת רגלא אנגיבא פחי לא תאכל מן רפאיע אלאקדאס: ¹³ ואיר אבנה אמאם צארת ארמלה או מטלקה לא נסל להא פלתרגע אלי בית אביהא כחכם צבאיהא ומן טעאם אביהא תאכל וסאיר אלאנגביין לא יאכלו מנה: ¹⁴ ואר אנסאן אכל שיא מן אלאקדאס סהוא פליזר עליה מתל ²⁵ במסה וידפעה אלי אלמאם ען אלקדס⁽⁹⁾: ¹⁵ ולא יבדלו אקדאס

(1) רל מן קדשום קלום ועיין רשי. (2) "לא יחללו מה שקדתי בשם קדש".

(3) כבדתי אותו רל את הקדש.

(4) "והוא כגדר טומאת הרבוקה בו" רל שגף המקריב טמא ולא בישר הקדשים. עיין ספרא.

(5) "מן עולמי" בן הוא בן ובפ' ובכ"י י: מן בן ידו = מלפני.

(6) המושך הפסוקים הוא זה: והנוגע וכו' או איש וכו' נפש אשר תגע בו וכו'.

(7) "ואיש אשר יגע בכל שרץ אשר מדרכו שיטמא שיטמא או בארס אשר מדרכו שיטמא".

טמנו על דרך טמאתו ובספרא: לרבות את השעורים. ועיין רשי.

(8) רל ושטרו את הקדש אשר נתתי להם לשמור ולא ישאו בגללו חטא ומתו בעבורו.

אם הם טהלים אותו טפני שאני ד מקדש את הקדש. וכן בספרא: בקדש הכתוב מוכר.

(9) "תחת הקדש" שאכל בשגגה.

פאנה תבדלה⁽¹⁾: 5 לא ינתפו נתפא מן שעור דרוסהם וזואיא להאחם
לא יחלקוהא ופי אבראנהם לא ידרשון כדשא: 6 ליכנו מקדסין
לרבהם ולא יבדלו אסמה פאנהם למא הם מקרבון קראבין אללה רבהם
אלדאימ⁽²⁾ יכנו מקדסין: 7 במרא⁽³⁾ פאגרה ומבדולה לא יתווגו
5 ובמרא⁽⁴⁾ מטלקה מן בעלהא לא יתווגו פאן כל ואחד מנהם⁽⁵⁾ מקדס
לרבה: 8 פקדסה באללואם⁽⁶⁾ לאנה יקרב קרבאן רבך אלדאים⁽⁷⁾
פליבין לך מקדסא כמא אני אללה אלקדום מקדסכם: 9 ואי אבנה רגל
אמאם תבדלת⁽⁸⁾ פפגרת פקד פצחת אבאהא פלתחרק באלנאר:
10 ואלאמאם אלכביר מן אלותה אלדי יצב עלי ראסה דהן אלמסה
10 ויכמל ואגבה בלבם אלתיאב ראסה לא ישעת ותיאבה לא ימוקאה:
11 ועלי אי אנסאן מית פלא ידלל חתי באביה⁽⁹⁾ ואמה לא יגס:
12 ומן אלמקדס לא יזרג וראהמא⁽¹⁰⁾ ולא יבדל תקדום רבה פאנה
למא צאר תאג דהן מסה רבה עליה אנא אללה ישרפתה⁽¹¹⁾: 13 פלא
יתווג אללא במרא⁽¹²⁾ בכר: 14 ואמא ארמלה ומטלקה ומבדולה ופאגרה
15 פלא יתווג באחדי האולי אללא במרא⁽¹³⁾ בכר מן קומה יתווג: 15 ולא
יבדל נסלה בסואהא מן קומה⁽¹⁴⁾ לאני אללה מקדסה: 16 תם כלם
אללה מוסי קאילא: 17 מר הרון וקל לה אר רגל מן נסלך עלי מר
אגיאלבם יכון פיה עיב לא יתקדם ליקרב קרבאן רבה: 18 אר רגל
פיה עיב לא יתקדם פמן דלך רגל אעמי ואומן ואזרם וכאמע: 19 או
20 רגל בה כסר רגל או כסר יד: 20 או אחדב או אכפש או כתיב⁽¹⁵⁾ פי
עינה או גרב או חווא או אדר: 21 בדאך כל רגל פיה עיב מן נסל
הרון אלאמאם לא יתקדם ליקרב קראבין אללה ומהמא דלך אלעיב
פיה⁽¹⁶⁾ פקרבאן רבה לא יתקדם ליקרבה: 22 לבן רוק רבה מן זואין

(1) "ולא ישמא לכבד שבעמיו כי זהו חילולו" ר"ל כל מה חוץ מהקדושים המנויין באן ואפילו גדול ונשיא מטמא את הכהן וכן ת"א ברכא.

(2) "התמידים".

(3) "כל אחד ימחה" הוסיף אלו המלות לפי שקדוש הוא לשון יחיד וכן הוסיף למעלה פסוק א'.

(4) רש"י: על כרחו שאם לא רצה לגרש הלכה ויסרהו עד שיגרש.

(5) "כי הוא מקריב את קרבן תמיד לאלהיו" ותמיד נקרא להם במדבר כ"ח ב'.

(6) תחל מלשון חלול ועיין ראב"ע.

(7) "ואף לאביו".

(8) "אחרי (מטת) שניהם" עיין ספרא.

(9) "כברתי אותו" להיות כהן גדול.

(10) "באחרת מעמו".

(11) פ': נכת והוא לבן פוסק את הסירה ונכנס בשחור, ספרא.

(12) "כל זמן שהמום בו" ואם עבר מומו כשר.

בהימיה לתנווהא פאקתל אלמראה ואלכוימה למא צנעא דאדיה⁽¹⁾
פקד חל דמאהמא בדלך: 17 ואי רגל אגד אנתה בנת אביה או בנת
אמה פנטר אלי סואתהא ונטרת הי אלי סואתה פדלך עאר פלינקטעא
מן חצרה קומהם למא בשף סואה אנתה פקד חמל וזרה: 18 ואי רגל
צאנע מראה האינא פכשף סואתהא וערי נכיעהא ודי בשפת נביע 5
דמהא פלינקטעא גמיעא מן בין קומהם: 19 וסואה זאלתך ועמתך
פלא תכשף לאן מן ערי נסיכתה פקד חמל וזרה⁽²⁾: 20 ואי רגל
צאנע זוגה עמה פקד בשף סואה עמה וממא חמלא וזרהמא ימותאן
עקימאן: 21 ואי רגל אתגד זוגה אביה אלתי הי מבעדה מנה⁽³⁾ פלמא
כשף סואה אביה יכונאן עקימאן: 22 פאחפטו גמיע רסומי ואחכאמי 10
ואעמלו כהא ולא ישתתבם אלבלד אלדי אנא מרזלכם תם לתחוזה:
23 ולא תסירו פי רסום אלאמם אלדין אנא טארדהם מן בין ידיכם פאנהם
למא צנעו גמיע דהא אקליתיהם⁽⁴⁾: 24 וקלת לבם האכמא⁽⁵⁾ אנתם תחוזון
בלדהם ואנא אעטיה לבם תחוזה בלדא יפיין אללכן ואלעסל אנא אללה
רבכם אלדי אפרותכם מן גמיע אלאמם: 25 פמיזו אלכוימה אלטאהרה 15
מן אלננשה ואלטאיר אלננס מן אלטאהר ולא תננסו אנפסכם באלכהאים
ואלטאיר וסאור מא ידב עלי אלארין אלדי אפרותה לבם ללתננים:
26 ובזנו לי מקדסין לאני אללה אלקדום אפרותכם מן בין אלאמם
לתבזנו לי זאצה⁽⁶⁾: 27 ואי רגל או מראה כאן ואחד מנהמא⁽⁷⁾ משעוודא
או עארפא פליקתלא קתלא ובאלהגרה ירגמומהא פקד חל דמאהמא: 20

כא

1 תם קאל אללה למוסי מד לאימה בני הרון וקל להם לא ינגם
ואחד מנכם במית מן קומה⁽⁸⁾: 2 אלא כנסיכה אלאקרב אליה⁽⁹⁾
לאמה ואביה ואבנה ואבנתה ואליה: 3 ואנתה אלכבר אלאקרב אליה
והי אלתי לס תצר לרגל פכהא ינגם: 4 ולא ינגם בכטיר מן קומד 25

(1) בן הוא ככל הטעמאות וצ"ל צנעתא דהיה = תכל עשן ושחי מלות האלו אינן
במקרא ועיין למעלה י"ח ב"ג.

(2) ת"א: אדו ית קרובה גיל.

(3) "שהוא רחוקה ממנו" ר"ל שהיא אסורה עליו אם יש לה בנים מאתו.

(4) "מאסתים" עיין רש"י.

(5) בשפטי.

(6) להיות לי סגולה.

(7) בי יהיה אחר מחס.

(8) "במת טעמו".

(9) היותר קרוב.

35 לא תצנעו גורא פי אלחכם ולא פי אלמסאחא ואלוזן ואלמבאיל:
 36 בל מוזון עאדלה וצנאאת עאדלה ואכילא עאדלה ואקסאט עאדלה
 תכון לכם אנא אללה רבכם אלעדל¹ אלמזרגכם מן ארץ מצר:
 37 ואחפטו גמיע רסומי ואחבאמי ואעמלו בהא אנא אללה אגאזיכם לירא:

ב

5

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר בני אסראיל איצא² וקל
 להם אי אנסאן מן בני אסראיל ומן אלגריב אלדביל פי מא בינהם יעטי
 מן נסלה ללצנם פליקתל קתלא והוא אן אהל אלבלד ירגמוה באל
 הגארה: 3 ואנא אהל גצבי בדלך אלאנסאן פאקטעה מן בין קומה
 10 אד אעטא מן נסלה ללצנם לבי יגם מקדסי ויבדל אסם קדסי: 4 ואן
 תגאפל אהל אלבלד תגאפלא ען דלך אלאנסאן מע אעטאיה מן נסלה
 ללצנם פלם יקתלוה: 5 אחללת גצבי בדלך אלאנסאן ובמגאנסיה
 פאקטעתה וגמיע אלטאגין פי תבעה מן בין קומהם: 6 ואי אנסאן ולי
 אלי אלמשיעודין ואלעארפין ליטגי אלנאם פי תבעהם³ אחללת גצבי בדלך
 15 אלאנסאן פאקטעתה מן בין קומה: 7 פתקדסו וכונו מקדסין לאני אללה
 רבכם אלקדוס⁴: 8 ואחפטו רסומי ואעמלו בהא לאני אללה מקדסכם:
 9 ואי אנסאן לען אבאה ואמה פליקתל למא לען אבאה ואמה פקד חל
 דמה⁵: 10 ואי רגל זנא בזוגה רגל או זנא במראה צאחבה⁶
 פליקתל אלזאני ואלזאניה קתלא: 11 ואי רגל צאגע זוגה אביה פקד
 20 כשף סואה אביה פליקתלא גמיעא פקד חל דמאהמא: 12 ואי רגל
 צאגע כננה פליקתלא גמיעא ולמא צנעא דאחיה פקד חל דמאהמא:
 13 ואי רגל צאגע דברא עלי פן מצאגעה אלנאם פקד צנעא גמיעא
 בריה וליקתלא פקד חל דמאהמא: 14 ואי רגל אתבד מראה ואמהא
 פתלך פאחשה פליחרק באלנאר הו והן עלי אלבלד⁷ ולא תכון
 25 פאחשה פי מא בינכם: 15 ואי רגל געל מצאגעתה מע בהימה פליקתל
 קתלא ואלבהימה איצא פאקתלוהא: 16 ואיה מראה תקדמת אלי

(1) "הצדיק".

(2) "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם עוד" אפשר שכוון בזה למה שאמר הראב"ע בפירושו.

(3) כן הנוסחא בקי ובפ' וענינו שהוא מכית את בני אדם לפנות אחר האבות והידיעונים

ולפי זה ישר הפרש בין הפסוק הזה ובין הפסוק שלמעלה "ט ל"א. ובכ"י י' חסרה מלת אלנאם = בני אדם.

(4) "הקדוש".

(5) "ל מותר לשפוק את דמו.

(6) הברול בין שני חלקי הפסוק במלת או לפי דעת הספרא שאמר איש פרט לקטן

ורעהו פרט לעבדים.

(7) "ר"אב"ע: זאת או זאת אם היתה האם אשתו תשרף הבת וכן הפך הרבר.

18 לא תנמס ולא תחקר עלי קומך ואחבב לצאחקך מלל נפסך⁽¹⁾ אנא
אללה אגאודך לירא: 19 ורסומי פאחפטוהא בהאימך לא תנווהא מן
נועין וציעתך לא תזרעהא מן נועין ותוב מן נועין מלחמין⁽²⁾ לא יעלו
עליך: 20 ואי רגל צאע אמראה מצאעא אנסאל ודי אמה מטובה
לאי רגל כאן⁽³⁾ ופדא לס תפדא או עתקהא לס ידפע אליהא פלתכן⁵
מהדודה ולא יקתלא אד לס תעתק: 21 פליאת בקרבאנה אלי
אללה אלי באב לבא אלמחצר כבשא לקרבאן אלאתם: 22 ויסתגפר
אלאמאם ענה בה בין ידי אללה ען גטיתה אלתי אטא פיגפר לה
דלך: 23 ואד תדללון אלי אלבלד פתגרסין כל יגד מטעם פחרמו
תמרה תחרימא⁽⁴⁾ תלאת סנין יבון עליבם מחרמא לא יוכל: 24 ופי¹⁰
אלסנה אלראבעה יבון גמיע תמרה מקרסא מוהלא⁽⁵⁾ ללה: 25 ופי
אלסנה אלזאמסה תאכלו תמרה פאני אללה רבכם אויד לבם פי
גלהת: 26 ולא תאכלו מע אדם⁽⁶⁾ ולא תתטרו ולא תתפאלו:
27 לא תחדקו בזאיא ראסבם⁽⁷⁾ ולא תסתאצל זואיא לחיתך: 28 וזדשא
עלי מית⁽⁸⁾ לא תגעלו פי אבדאנכם ובתאבה ריש⁽⁹⁾ לא תגעלו פים¹⁵
אנא אללה אלמעאקב: 29 ולא תבדל אבנתך ללפגור כילא יפגר אהל
אלבלד פתמתלי פואחש: 30 סבותי פאחפטוהא ומקדסי פתאקוה
אנא אללה שרפתהא⁽¹¹⁾: 31 ולא תולו אלי אלמשעודין ואלעארפין
ולא תטלכו אן תעצוני בהא אנא אללה רבכם עאלם אלגיב⁽¹²⁾: 32 מן
בין ידי די אלישיבה פקם ואבתהג וגה אלשיך וכך רבך אנא אללה²⁰
אלמעאקב: 23 ואדא סבן מעכם גריב פי בלדכם פלא תגבנוה: 34 וליבן
כאלצריה מנכם אלגריב אלדליל פי מא בינכם ואחבב לה כנפסך
לאנה טלמא כנתם גרבא פי בלד מצר אנא אללה רבכם אגמעין⁽¹³⁾:

(1) ראב"ע: שואבב הטוב לחבורו כמו לנפשו.

(2) עיין ירמיה לאבן גמא שרש שעמנו הערה 73.

(3) ואיש בו ישבב את אשה שכבת זרע והיא אמה מאורשה לאוהא איש שיהיה ותפדה
לא נפדתה או לא נתן לה גט שיהיה היא לוקה ולא יומתו מפני שאיננה משוחררת עי' רש"י.

(4) ת"א: ותחריקון רחמין.

(5) ר"ל ראוי להקריבו ולפי דרכו תרגם הלולים בלשון נופל על לשון.

(6) עי' רש"י.

(7) ע"פ הרמ"י ורבותינו ז"ל דרשו בסנהדרין ס"ג א' את הכתוב הזה על ענינים רבים.

(8) לא התנו צורה עגולה לפאת ראשכם ובספר המכסר: מלשון ותקופתו (תהלים

יש ז) שלא יגלה סביב סביב והמצוע יותר.

(9) וכן ת"א: על מות.

(10) ת"א: רושמין הרותין.

(11) אני די כבודתי אותם.

(12) לא תבקשו לחבורות אותי אני די יודע נסתרותי.

(13) ובקש טוב לו כלנפשיך כי זמן ארוך גרים היתם בארץ מצרים אני די אלהיכם כלכם.

29 ואעלמו¹ אן מן צנע שיא מן הדה אלמכארה תנקטע תלך אלנפוס אלצאנעאט מן קומהא: 30 פאחפטו מא אסתחפטתכם לילא תצנעו מן רסוס אלמכארה אלתי צנעת מן קבלכם ולא תעצוני כהא אנא אללה רבכם אנאזיכם זירא²:

יט

5

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר גמאעה בני אסראיל וקל להם בוגו מקדסין לאני אללה רבכם אלקדוס: 3 לינף כל רגל אמה ואבאה וסכותי אחפטו אנא אללה רבכם אנאזיכם זירא: 4 לא תולו אלי אותאן ומעבודאט מסבוכה לא תצנעו לכם אנא אללה רבכם אלואחד³: 5 ואדא דבחתם דבה סלאמה ללה פעלי מא ירתצי מנכם⁴: 10 אדבחה: 6 אן יבון יובל יום דבחכם ומן גדה ומא בקי אלי אליוס אלתאלת פליחרק באלנאר: 7 ואן אבל מנה שי פי אליוס אלתאלת פהו באלאגם לא יקבל: 8 ואבלה פקד חמל וורה למא בדל אקדאם אללה⁵ וינקטע דלך אלאנסאן מן קומה: 9 ואדא חצרתם זרע בלדכם פלא תסתקין גהה מן ציעתך פתחצדהא⁶ ולקאט זרעך פלא תלקטה: 10 וברמך פלא תמשה⁷ ומפרוט ברמך פלא תלקטה כל אתרבהא ללצעין ואלגריב אנא אללה רבכם אנאזיכם זירא: 11 לא תסרקו ולא תגחדו ולא ינבת כל אמר בצאחבה: 12 לא תחלפו באסמי באטלא פאנד אד בדלת אסם אללה רבך אנא אללה רבך אלמעאקב⁸: 13 לא תגישם צאחבק ילא תגצבה ולא תבת אגרה אלאגיר ענדך אלי אלגדאח: 14 לא תשתם אצם ובין ידי אלאעמי לא תצייר מעתרא וכה רבך אנא אללה אלמעאקב: 15 לא תצנעו זורא פי אלחכם לא תחאבו פקידא ולא תבתהגו גלילא כל אחכם פי מא בין קומך באלעדל: 16 לא תמיץ מאחלא בקומך ולא תקם עלי דם צאחבק אנא אללה אלמעאקב: 25 17 לא תשנא אצך פי קלכך כל עטה ועטא ולא תחמל ענה וורה⁹:

(1) "ודיעו".

(2) "ולא תמרונו אני ד' אלהיכם המשלם לכם שכר טוב".

(3) "אני ד' אלהיכם אל אחד".

(4) "באופן שיהיה מקובל ברצון מכם" וכן תרגם למעלה לרצונו א' ג'.

(5) "את קדשי ד'".

(6) "לא תלך עד פאת שדך לקצור אותו".

(7) "ובזה הלשון תרגם עוללות וישעיה י"ז ו'.

(8) "כי אם חללת את שם אלהיך אני ד' אלהיכם הנפרע ממך".

(9) "כן הוא הנוסחה בקי ובפי וענינו אם לא תוכיחוהו תשא בעבורו השא ר"ל תענש בעבורו וזה דעת הראב"ע. ובכ"י י: "לא תחמל עליה וזרע עיניו" אשר תוכיח את עמיתך אל תוכיחוהו בחטא אשר לא חטא. ועיין פירוש הגאון למשלי ט' ו'.

8 ואמא סואה זוגה אביך פהי זוגה אביך פלא תבשפן סואתהא':
 9 וסואה אנתך אכנת אביך או אכנת אמך אלמולודה דאכלא או
 לארגא² פלא תבשפן סואתהא: 10 סואה בנת אבנך או בנת אכנתך
 פלא תבשפהמא לאנהמא סואתך: 11 סואה בנת זוגה אביך אלמולודה
 מן אביך הי אלתי בלת³ אנהא אנתך פלא תבשפן סואתהא: 12 סואה
 אלת אביך פלא תבשף לאנהא נסיבה אביך: 13 סואה אלת אמך פלא
 תבשף לאנהא נסיבה אמך: 14 סואה עמך לא תבשף ודלך אלא
 תתקדם אלי זוגתה אד הי עמתך: 15 סואה בנתך פלא תבשף והי
 זוגה אבנך פלא תבשף סותהא: 16 סואה זוגה אביך פלא תבשף לאנהא
 סואה אביך: 17 סואה מראה ואכנתהא פלא תבשפן ובדלך בנת
 אכנהא ובנת אכנתהא לא תתלד לתבשף סואתהמא אד הן נסאיב
 פהי פאחשה: 18 ומראה מע אלתהא פלא תתלד לתבון צרתהא
 לתבשף סואתהא מעהא פי היאתהא: 19 ואלי מראה פי היצה נגאסתהא
 לא תתקדם לתבשף סואתהא: 20 ומע זוגה צאחבך לא תגעל
 מצאעתך לאנסאל לתתנגם בהא⁴: 21 ולא תעט מן נסלך ללתקריב
 ללעגם ולא תבדל אסם רבך אנא אללה אלמעאקב⁵: 22 ואלדבר
 פלא תצאע עלי צרוב מצאעאת אלנסא פאנהא בריה: 23 ומע שי
 מן אלבהאים לא תגעל מצאעאתך ללתתנגם בהא ובדלך אלמראה לא
 תקף בין ידי בדימה לתנוהא פאנהא אכדה⁶: 24 לא תעצוני בשי מן
 הדא פאן במתלהא עאצוני אלאמם⁷ אלדין אנא טאדדחם מן בין
 ידיכם: 25 ולמא נגם אהל אלבלד טאלבתהם בדנובהם פשתת אלבלד
 אהל⁸: 26 פאחפטו אנתם רסומי ואחכאמי ולא תענעו שיא מן הדא
 אלמבארה אלצאריה ואלגריב אלדגיל פי מא כינכם: 27 אד גמיע הדא
 אלמבארה ענעהא אהל אלבלד אלדין מן קבלכם חתי נגם: 28 לילא
 ישתתכם אלבלד אד נגסתמוה במא שתת אלאמם אלדין מן קבלכם: 29

(1) אחר שאמר ערות אביך וערות אמך ביאר זה באמרו שערות אמך היא האם עצמה וערות אביך היא אשת אביו ועי' רש"י.

(2) ר"ל בין שגולדה מאשה אחרת בבית אביו אחרי מות אמה או שגולדה מאב אחר וכן תרגם אונקלוס.

(3) היא הנאמרת עליה שיהא אהותך ר"ל בפסוק ט' וכן בראש"ע: ויש אומרים כי זה הפסוק יהווק.

(4) החוליד זרע לשמאה בת רב"ע: והוסף לשמאה בת כי לא ינקת כל הנוגע בה.

(5) הנפרע ממך.

(6) השתתת עיין ראש"ע.

(7) ולא תמרוני בכל אלה כי בדומיהם המרוני הגויים וכן תרגם בכל מקום טומאת הנפש. ועיין למעלה י"א מ"ג.

(8) ובאשר נטמאו יושבי הארץ פקדתי עליהם את עונותיהם והארץ הפיצה את יושביה.

פי מא ביניהם יחרק צעידה או דבחה⁽¹⁾: 9 ואלי באב זבא אלמחצר
לא יאתי בה ליקרבה בדאך ללה פינקטע דלך אלאנסאן מן בין קומה:
10 ואי רגל מן אל אסראיל ומן אלגריב אלדכיל פי מא ביניהם יאכל
שיא מן אדם אהללת (גצבי)⁽²⁾ פיה וקטעתה מן בין קומה: 11 לאן נפס
5 גמיע אלבשרין אדם מסכנהא⁽³⁾ ולדלך געלטה לבס עלי אלמדבחה
ליסתגפר בה ען נפוסכם לאן אדם בדאך כפר ען אלנפס: 12 ולדלך
קלת לבני אסראיל כל אנסאן מנכם לא יאכל דמא חתי אלגריב אלדכיל
פי מא ביניהם לא יאכל דמא: 13 ואי רגל מן אל אסראיל ומן אלגריב
אלדכיל פי מא ביניהם צאד צידא מן אלווש ואלטאיר ארדין יוכלאן
10 חלאלא⁽⁴⁾ פלעב דמה ויוארה באלתראב: 14 לאן נפוס אלבשרין
כל ואחדה פי דמה⁽⁵⁾ ולאני קלת לבני אסראיל דם כל בשרי לא
תאכלו אד נפוס כל אלבשרין אדם מסכנהא וכל מן אכלה ינקטע:
15 ואי אנסאן אכל נבילה או פריסה מן אלצריה ואלגריב פיגסל תיאבה
וירחיץ באלמא וינגס אלי אלמגיב ויטהר: 16 פאן הו לם יגסלהא או
15 לם ירחיץ בדנה פקד זאד פי חמל וזרה⁽⁶⁾:

יח

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 כלם בני אסראיל וקל להם
אנא אללה רבכם: 3 כענאיע אהל בלד מצר אלדי אקמתם פיה לא
תענעו וכענאיע אהל בלד כנעאן אלדי אנא מדבלבם תם פלא תענעו
20 וברסומהם לא תסירו: 4 אחבאמי פאענעו ורסומי פאחפטו וסירו כהא
אנא אללה רבכם אנאזיכם לירא⁽⁷⁾: 5 ואחפטו רסומי ואחבאמי פאן
גזא אי אנסאן עמל כהא אן יחיא אלחיאה אלדאימה אנא אללה אלדאים
אלבקא⁽⁸⁾: 6 וכל רגל מנכם אלי נסיב דאתה⁽⁹⁾ לא יתקדם לבשף
סואתהא אנא אללה נהיתכם ען דלך⁽¹⁰⁾: 7 סואה אביך וסואה אמך
25 לא תכשף אמא סואה אמך פהי אמך נפסהא פלא תכשפן סואתהא:

(1) "השורף עולה או זבח" ר"ל המקטיר את האברים בחוץ. ועיין רש"י. ובכ"י י: וקרב.

(2) ח"א: רוגז.

(3) "כי נפש כל אדם הרים משכנה" ר"ל הנפש שוכנת בהרים.

(4) "בהתר".

(5) פ': פי דם כל ואחד מנהם = כדם כל אחד מהם.

(6) ר"ל הוסף עון על עונו מפני שלא בלבד אכל נבלה או טרופה כי אם גם

נשאר בטומאתו.

(7) "אשלם לכם שכר טוב" ועיין רש"י.

(8) "כי שכר כל איש אשר יעשה אותם הוא שיח" חיי עד, אני ד' החי לעולם.

(9) "קרובי בשרו" ר"ל הקרובים ממשפחתו.

(10) "אני ד' הוזהרתי אחכם מזה" ובכ"י י' נוסף וקלת = ואמרתי.

אללדן אדבל מן דמהמא ללאסתגפאר פי אלקדם פליכרזא אלי זארג
 אלעסכר פיהרקו⁽¹⁾ באלנאר גלודהמא ולחומהמא ופרותהמא:
 28 ואלמהרקמה יגסל תיאבה וירחץ בדנה באלמא ובעד דלך ידבל
 אלי אלעסכר: 29 פיוון דלך לבס רסם אלדהר פי אליוס אלעאשר מן
 אלשהר אלסאבע תגיעו אנפסכם ושיא מן אלעמל לא תעמלו אלצריח 5
 ואלגריב אלדכיל פי מא בינכם: 30 ופי הדא אליוס יסתגפר ענכם
 ליטהרכם כמא בינת⁽²⁾ פמן גמיע זטאיאכם בין ידי אללה פתטהרון:
 31 וסבת הי עטלה לבס אל תגיעון אנפסכם רסם אלדהר: 32 ובדלך
 יסתגפר אלמאם אלדי ימסח ויכמל ואגבה ליאם מבאן אביה פילכם
 תיאב אלעשר תיאב אלקדם: 33 פיסתגפר פי זואיץ אלאקדאם ופי 10
 זבא אלמחצר וענד אלמדבא יסתגפר פיהא ען אליאימה וען סאיר
 אלגון: 34 פיוון הדא לבס רסם אלדהר אן יסתגפר בדאך ען בני
 אסראיל מן גמיע זטאיאכם מרה ואחרה פי אלסנה פצנע הרון כמא
 אמר אללה מוסי:

15

יז

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר הרון ובניה וסאיר בני
 אסראיל וקל להם הדא אלאמר אלדי אמר אללה בה: 3 אי רגל מן
 בני אסראיל ידבה תורא או כבשא או עזא פי אלעסכר או זארגה:
 4 ולא יאתי בה אלי באב זבא אלמחצר פיקרבה אד הו קרבאן ללה⁽³⁾
 בין ידי מסבנה פהו יחסב עליה כמן קד ספך דם אנסאן⁽⁴⁾ פינקטע 20
 דלך אלאנסאן מן בין קומה: 5 לבי יאתו בני אסראיל בדבאיחהם אלתי
 לעלהם ידבחוהא⁽⁵⁾ עלי וגה אלצחרא פיגו כהא בין ידי אללה אלי
 באב זבא אלמחצר אלי אלמאם פידבחוהא דבאיח סלאמה ללה:
 6 וירש אלמאם דמהא עלי מדבא אללה אלדי ענד באב זבא אלמחצר
 ויקתר ישחמהא מקבולא מרציא ללה: 7 ולא ידבחון אבדא דבאיחהם 25
 ללשיאטין⁽⁶⁾ אלדי הם גטון פי תבעהם פיוון להם דלך רסם אלדהר
 לאיאלהם: 8 וקל להם אי רגל מן בני אסראיל ומן אלגריב אלדכיל

(1) "הכהנים".

(2) וביום הזה יספר (הכהן) עליכם לטהר אתכם כטו ישבארתי.

(3) בן הוא הנסחא בקי ובפי ובכ"י י: ליקרבה קרבאנא ללה. והענין אחר ור"ל שיקריבו בני ישראל את החורין בא"י הם קרבנות הנוקדשים לז.

(4) ספרא: באלו שפך דם האדם שמתחייב בנפשו.

(5) "שהיו יכולים לזכות".

(6) קבון מלת שיטאן = שטן.

אלענדוק פאנה לא ימות⁽¹⁾: 14 תם יאבד מן דם אלת ינצח באצבאעה קבאלה אלגשא שרקא מרה ואחרה⁽²⁾ תם ינצח בין ידיה מנה סבע מראת: 15 תם ידבח עתוד אלדבוה אלדי ללקום וידבל מן דמה אלי דאבל אלסגה פיצנע בה כמא צנע בדם אלת אן ינצח מנה קבאלה אלגשא ובין ידיה: 16 פיסתגפר פי אלקדם ען מעאצי בני אסראיל וגרומהם וגמיע דנובהם וכלך יצנע מן אלדמוין פי זבא אלמחצר אלדי הו סאכן מעהם פי מא בין מעאציהם⁽³⁾: 17 ולא יכון אחר מן אלנאם פי זבא אלמחצר חין ידבל ליסתגפר פי אלקדם אלי אן יזרג וקר אסתגפר⁽⁴⁾ ענה וען אלה וען גמיע גוק אל אסראיל: 18 תם יזרג אלי 10 אלמדבח אלדי בין ידי אללה פיסתגפר עליה כאן יאבד מן דם אלת ודם אלעתוד מגמועין⁽⁵⁾ פיצע עלי ארכאן אלמדבח מסתדירא: 19 תם ינצח עליה מן אלדם באצבאעה סבע מראת פיסתגפר ויקדם מן מעאצי בני אסראיל: 20 פאדא פרג מן אלאסתגפאר פי אלקדם ופי זבא אלמחצר וענד אלמדבח קדם אלעתוד אלה: 21 פאסנד ידיה עלי 15 ראסה ואקר בדנוב בני אסראיל וגרומהם וגמיע זטאיהם פאדא תלאהא ענד ראס אלעתוד⁽⁶⁾ בעת בה מע רגל מעד לה אלי אלבר: 22 פהו יחמל אלעתוד עלי ענקה ען גמיע דנובהם⁽⁷⁾ אלי ארין מנקטעה תם יטלקה פי אלבר: 23 תם ידבל הרון אלי זבא אלמחצר פיזרג אלמגמרה⁽⁸⁾ תם יזע אלתיאב אלעשר אלתי לבסחא פי דבולה אלי 20 אלקדם וידעהא הנאך: 24 תם יגסל בדנה באלמא פי מוצע מקדם וילבם תיאבה אלמעלומה⁽⁹⁾ תם יזרג פיקרב צואעדה וצואעד אלקום ויסתגפר ענה וען אלקום: 25 וישחום אלדבואת⁽¹⁰⁾ יקתרהא עלי אלמדבח: 26 ואלמטלק אלעתוד פי גבל עזאו יגסל תיאבה וירחין בדנה באלמא ובעד דלך ידבל אלי אלעסבר: 27 ואמא רת אלדבוה ועתוד אלדבוה

(1) רש"י: הא אם לא עשה כתקנה חייב מיתה.

(2) «פעם אחת» עיין רש"י.

(3) ויפטר בקדש על עונות בני ישראל ועל פשעיהם וכל חטאתם וכן יעשה בשני הדמים (ר"ל מן דם הפר וכן דם השעיר) באהל מועד השכן אתם בתוך חטאתם ר"ל שיעשה זה בבית המקדש וכן באהל מועד. ונראה שלפי דעת הגאון הטומאות הם העבירות החמורות והן ע"ז ג"ע ש"ד וזה נגד דעת חז"ל כספרא שאמרו שהכתוב מדבר בטומאת מקדש וקדשיו.

(4) «עד צאתו וכבר כפר».

(5) ר"ל שהם מעורבין יחד.

(6) «אחר שפטר את העונות על ראש השעיר».

(7) «הוא ישא את השעיר על צוארו בעד כל פשעיהם» וקשה להולמו כי לא נשא השעיר על כתפיו אלא אם היה הולה. עיין יומא ס"ו ע"ב.

(8) «יוציא את המזחלה» עם הכף אשר היתה בו הקטורת.

(9) «בגדיו הידועים» ר"ל שהוא עובד בהם כל השנה.

(10) רש"י: אימורי פר ושעיר.

נָגְסוּ מִסִּבְתּוֹ אֱלֹדִי הוּא בִּינְהֵם³²: הִדָּה שְׂרִיעָה אֱלֹדִיב וּמִן תִּלְרָג מִנֵּה
נִטְפָה אֲנִסְאֵל לִלְתַּנְגֵּם כֹּהֵא: ³³ וְאֱלֹהֵאִיץ פִּי טַמְלָהּא וְאַלְפֵאִיץ דּוּכָה
מִן דְּכֹר וְאַתִּי וְרָגַל יִצְאָנֵע נָגְסָה:

טז

- 1 אֵן אֱלֹהֵה כֻּלָּם מוֹסִי בְּעַד מוֹת אֲבִי הָרוֹן אֵד תִּקְדָּמָא בִּין יְדֵי
אֱלֹהֵה עֲלֵי מָא בִּין¹ פִּמְאָתָא: ² וְקָאֵל אֱלֹהֵה לְמוֹסִי מִר הָרוֹן אֲזָאָךְ
בָּאָן לֹא יִדְבֹּל פִּי כְּתִיר מִן אֲלֹאקָאֵת אֱלִי אֲלֵקָדָם מִן דֹּאֲבֵל אֲלִסְגָּף אֱלִי
חֲצִרָה אֲלִגְשָׁא אֱלֹדִי עֲלִי אֲלִצְנִדּוֹק לִילָא יָמוֹת פִּאֲנִי מִתְגַּל בְּאַלְגִּמָּאם
פּוֹק אֲלִגְשָׁא: ³ כֹּהֵדָה אֲלֹאמּוֹר יִדְבֹּל הָרוֹן אֱלִי אֲלֵקָדָם בָּאָן יַחְצֵר רִתָּא
מִן אֲלִבְקֵר לִלְדִּבּוּהָ וּבִכְשָׁא לִלְצִעִידָה: ⁴ וְאָן יִלְבַּם תּוֹנִיָּה מִן עִשֶׁר
מִקְדָּסָה בְּעַד אָן יִכּוֹן עֲלֵי בְדִנָּה סְרָאוּיֵל מִן עִשֶׁר⁵ וְיִתְקַלֵּד בּוֹנָאֵר מִן
עִשֶׁר מַחֲיָן⁶ וְיִתְעַמֵּם כְּעַמָּאמָה מִתֵּל דִּלְךָ כֹּהֵדָה הִי תִיֵּאֵב אֲלֵקָדָם וְיִגְסֵל
בְּדִנָּה בְּאַלְמָא וְיִלְבַּסְהָא: ⁵ וְלִיֵּאֲבֵד מִן עֵנֵד גִּמְאָעָה בְּנִי אֲסִרָאֵל עֲתוּדִין
לִלְדִּבּוּהָ וּבִכְשָׁא לִלְצִעִידָה: ⁶ פִּיבְתָרִי אֱלֹא⁷ פִּיקְדָם רִתָּא אֲלִדִּבּוּהָ
אֱלֹדִי לֹה וְיִסְתַּגַּפֵּר עֵנָה וְעֵן אֱלֹהֵה: ⁷ תָּם יֵאֲבֵד אֲלֵעֲתוּדִין וְיִקְסַהֲמָא בִּין
יְדֵי אֱלֹהֵה עֵנֵד בָּאֵב כָּבָא אֲלִמְחִצֵּר: ⁸ וְיִלְקִי עֲלִיהֶמָּא סַהֲמִין אַחַדְהָמָא
לְבִית אֱלֹהֵה וְאַלְאָזֵר לְגַבֵּל עוֹזָו⁹: ⁹ פִּלִּיקָדָם אֲלֵעֲתוּד אֱלֹדִי וְקַע עֲלִיהָ
אֲלִסְהֵם לְבִית אֱלֹהֵה וְיִצְנַעָה דִּבּוּהָ: ¹⁰ וְאַלְעֲתוּד אֱלֹדִי וְקַע עֲלִיהָ
אֲלִסְהֵם לְגַבֵּל עוֹזָו וְיִקַּף חֵיא בִּין יְדֵי אֱלֹהֵה לִיסְתַּגַּפֵּר עֵנָה לִיבְעִתָּה
לְגַבֵּל עוֹזָו לְלִבְרָה: ¹¹ וְיִקְדָם הָרוֹן תּוֹנִיָּה¹² רִתָּא אֲלִדִּבּוּהָ אֱלֹדִי לֹה
וְיִסְתַּגַּפֵּר עֵנָה וְעֵן אֱלֹהֵה תָם יִדְבַחָה: ¹² תָּם יֵאֲבֵד מִלָּא אֲלִמְגִמֵּר גִּמֵּר
נָאֵר מִן פּוֹק אֲלִמְדִּבָּה מִן בִּין יְדֵי אֱלֹהֵה וּמִלּוֹ חֲפִנִיָּה מִן כְּבוֹד אֲלִצְמוֹג
אֲלִמְדִּקּוֹק וְיִדְבֹּל אֲלִגְמִיעַ אֱלִי דֹאֲבֵל אֲלִסְגָּף: ¹³ פִּילְקִי דִּלְךָ אֲלִבְכוֹר
עֲלֵי אֲלִנָּאֵר בִּין יְדֵי אֱלֹהֵה חֲתִי יִגְטִי צָבָאֵב אֲלִבְכוֹר אֲלִגְשָׁא אֱלֹדִי עֲלֵי

(1) ר"ל מִפְּנֵי שֶׁהִטְטֵמָא מִקְדָּשׁ חַיִּיב כִּרְת׃ וּלְפִיכָךְ חֻבָּה עֲלִיבָם שְׁתַּחֲרִיקוּן אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִטּוֹמְאָתָם.

(2) «כְּמוֹ שֶׁכְּמוֹרָא» בִּפְּי וְהִי כִּיּוֹם הַשְּׁמִינִי. וְהוּא לִשְׁוֹן הַרְמִיבִין: מִיד כֹּאשֶׁר מִתּוֹ בְּנֵי הַזֹּחִיר אֵת אַחֶרן מִן תִּיּוֹן וּמִן הַשֶּׁכֶּר שֶׁלֹּא יָמוֹת וְאִמֵּר עוֹד לְמִשְׁחָה שִׁנְהִיר אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יָמוֹת כִּקְרַבְתּוֹ לִפְנֵי ד'. וְאִפְשֶׁר שֶׁהֶגְאָן הַסִּמְיָךְ הַפְּסוּק עִם הַפְּסוּק וְהוֹרֵתָם וְכוּ'.

(3) «אַחֵר שְׁחִית עַל גִּטּוֹ מִכְּנִסֵּי כוּיָן» עֵיּין סְנֵהֲדִרִין מִטְ ע"ב.
(4) «שֶׁשׁ נִקְיָה רִל מְבִלִּי שֶׁנִּתְעַרַּב בָּהּ יָשׁוּם דְּכֹר וְזֶה שֶׁהֶאֱכִיט אִשֶּׁר לִכְשׁ הִכְתָּן הַגְּדוּל לְעִבְדוֹת יוֹם הַכַּפּוּרִים לֹא הָיָה כְּמוֹ הֶאֱכִיט הַמִּתּוֹאֵר בַּשְּׁמוֹת לִט' כ"א.

(5) וְיִתְחַלֵּל בְּרֹאשׁוֹנָה.

(6) גִּוְרָל אַחֵר לְבִית ד' וְהֶאֱהָר לֵהֵר עֵן וְתִקְףָה עֵיּין מִה שֶׁכְּהִיֵּא הַרְאִיבִיעַ בְּשֵׁם הֶגְאָן.

(7) «שְׁנִית» עֵן לְמַעַלָּה פְּסוּק וְיֵא וְזֶה שֶׁכְּתִב הַרְאִיבִיעַ.

ואי אנא נשב פליגסל באלמא: 18 ואדא טחר אלדאבי מן דוכה
 פליחין לה סבעה איאם לטחרה ויגסל תיאבה וירחיץ בדנה כמא מן
 נביע ויטהר: 14 ופי אליוס אלחאמן יג בשפנינן או פרבי חמאם אלי
 אלחאמאם אלי אלכאב כבא אלמחצר⁽¹⁾: 15 וינענ אלחאמאם אחרהמא
 5 דכוח ואלאכר ללצעידה ויסתגפר ענה בין ידי אללה מן דוכה: 16 ואי
 רגל כרגת מנה נטפה אנסאל פליגסל גמיע בדנה באלמא וינגם אלי
 אלמגיב: 17 ואי תוב או גלד צאר עליה מנהא שי פליגסל באלמא
 וינגם אלי אלמגיב: 18 ואיה מראה צאנעהא רגל כנטפה אנסאל⁽²⁾
 פלירחצא באלמא וינגם אלי אלמגיב: 19 ואיה מראה כאנת דאיכה
 10 והו אן יכון דם יחל מן פרעהא⁽³⁾ פלתקם סבעה איאם פי חיצתהא
 וכל מן דנא כהא ינגם אלי אלמגיב: 20 וגמיע מא תנצנע עליה פי
 חיצתהא ינגם וגמיע מא תגלם עליה ינגם: 21 וכל מן דנא כמנצנעהא
 יגסל תיאבה וירחיץ באלמא וינגם אלי אלמגיב: 22 וכל מן דנא כשי
 מן אלאניה אלתי תגלם עליה יגסל תיאבה וירחיץ באלמא וינגם אלי
 15 אלמגיב: 23 ואן כאן עלי מצנעהא או עלי אלאנא אלדי הי גאלסה
 עליה ממאסא לה פלינגם אלי אלמגיב: 24 ואן צאנעהא רגל פקד צאר
 חבם חיצתהא עליה⁽⁴⁾ וינגם סבעה איאם וכל מצנע ינצנע עליה וינגם:
 25 ואיה מראה פאיך דמהא איאמא כחירה מן גיר וקת חיצתהא או
 בעקבה פגמיע איאם פיין נגאסתהא פלתבן פיהא כאמם חיצתהא
 20 נסה: 26 וגמיע אלמצנע אלדי תנצנע עליה טול איאם פיהא פליבן
 להא כמצנע חיצתהא וגמיע אלאנא אלדי תגלם עליה פליבן נגסא
 כנגאסתה פי חיצתהא: 27 וכל מן דנא כשי מנהא פלינגם כאן
 יגסל תיאבה וירחיץ באלמא וינגם אלי אלמגיב: 28 ואן הי טחרת מן
 פיצתהא⁽⁵⁾ פלתחין סבעה איאם ובעד דלך תטהר: 29 ופי אליוס
 25 אלחאמן תאכד שפנינן או פרבי חמאם ותאת כהמא אלי אלחאמאם
 אלי כאב כבא אלמחצר: 30 ויעמל אלחאמאם אחרהמא דכוח ואלאכר
 צעידה ויסתגפר ענה בין ידי אללה מן פיין נגאסתהא: 31 פיגב אן
 תגאנכא בני אסראיל מן נגאסתהם ולא יחלכון כנגאסתהם אדא הם

(1) זאת ההערתה הקצרה נמצאת בק' ובפ' ובכ"י י' נעתק הפסוק בשלימותו: ופי
 יום אלחאמן יאכד שפנינן או פרבי חמאם ויאת בין ידי אללה אלי כאב כבא אלמחצר
 ויסלמחא אלי אלחאמאם.

(2) בכ"י י': מצנעהא אנסאל ועיין במדבר ה' כ"ג.

(3) "דם היורד מערותה"

(4) "כבר היה דין נדחת עליו" ר"ל שוממא שבעת ימים כנדה. עיין ספרא.

(5) וכן תרגם אונקלוס: מדוכה. בק' ובפ': חיצתהא = נדחת.

אנצנע פיה פליגסל תיאבה וכדאך מן אכל פיה פליגסל תיאבה:
 48 פאן דזל אלמאס פנטר פאדא לס יתפש אלבלא פי אלבית בעד
 תטינה פליטהרה פאן אלבלא קד ברא: 49 ויאזל לתדביתה עצפורין
 ועוד ארו והריר קרמו וצעתרא: 50 וידבה אלעצפור אלואחד עלי אנא
 מן זוק עלי מא מן נביע: 51 ויאזל אלעוד ארו ואלעעתר והריר קרמו 5
 ואלעצפור אלחי ויגמסא פי דס אלעצפור אלמדכוח ואלמא אלדי מן
 נביע וינצחה עלי אלבית סבע מראת: 52 וידלי אלבית בדם אלעצפור
 ואלמא אלנאבע ואלעצפור אלחי ואלעוד ארו ואלעעתר ואלחריר קרמו:
 53 ויטלק אלעצפור אלחי בארג אלקרית אלי וגה אלעחרא ויסתגפר ען
 אלבית ויטהר: 54 הדה אלשריעה לגמיע בלא אלברין וללבלח: 10
 55 ולברין אלתיאב ואלמנאזל: 56 ולשאמה וללעארצה וללבקעה:
 57 ואלפתיא פי¹ וקת אלתנגים ואלתטהיר הדה שריעה אלברין:

טו

1 תם כלם אללה מוסי והרין קאילא: 2 כלמא לבני אסראיל
 וקולא להם אז רגל כאן דאיבא מן אהלילה² פדובה דאך הו נגם: 15
 3 והדה צפה דובה אלתי תכון בה נגאסתה אמא אן יגעל אהלילה
 אלדוב כאלריאל או נגתם מנה פתלך נגאסתה³: 4 והבמה⁴ אן יבון
 כל מצנע ינצנע עליה יגם וכל אנא יגם עליה יגם: 5 ואי אנסאן
 דנא מן מצנע פליגסל תיאבה וירחיץ באלמא ויגם אלי אלמגיב:
 6 ואלדי יגם עלי אנא יגם עליה דאיב יגתסל באלמא ויגם אלי 20
 אלמגיב: 7 ומן דנא בגסד דאיב פליגסל תיאבה וירחיץ באלמא ויגם אלי
 אלמגיב: 8 ואן בזק אלדאיב עלי אלטאהר יגסל תיאבה וירחיץ באלמא
 ויגם אלי אלמגיב: 9 וכל מרכב ירכב עליה אלדאיב יגם: 10 וכל
 מן דנא בשי ממא יבון תחתה כדאך יגם אלי אלמגיב ומן חמל שיא
 מנהא⁵ יגסל תיאבה וירחיץ באלמא ויגם אלי אלמגיב: 11 וגמיע מא 25
 דנא בה אלדאיב ולם יגסל דאתה⁶ באלמא פליגסל תיאבה וירחיץ
 באלמא ויגם אלי אלמגיב: 12 ואי אנא זוק דנא בה אלדאיב פליכסר

(¹) בכי י: תרל עלו.

(²) מין אטרו.

(³) וזה תואר זכר אשר יהיה בו טמאטו אם ישחוריד האמה את הזכר כזכר או שסתם

הזכר את פי האמה וזהו היא טמאטו.

(⁴) מדוכר.

(⁵) מהם ר"ל כל האמור כענין זכר וזקן ונושכיו ומרכבו. עיין ספרא.

(⁶) ר"ל בעוד שלא טבל גופו. עיין רש"י.

אלי באב כבא אלמחצר בין ידי אללה: 24 ויאבד אלמאם כרוך קרבאן
אלאתם ולג אלהן ויהרכהא תהריכא בין ידי אללה: 25 תם ידבחה
ויאבד מן דמה ויצע עלי שחמה אדן אלמטתהר אלימי ועלי אבהאם
ידה אלימי ואבהאם רגלה אלימי: 26 ויצב מן אלהן פי כפה אליסרי:
27 וינצה באצבעה אלימי מן אלהן אלדי עלי כפה אליסרי סבע מראת בין
ידי אללה: 28 ויצע באקי אלהן אלדי פי כפה עלי שחמה אדן אלמטתהר
אלימי ועלי אבהאם ידה אלימי ואבהאם רגלה אלימי עלי מוצע דם
קרבאן אלאתם: 29 ובאקיה יצעה עלי ראם אלמטתהר ויסתגפר ענה
בין ידי אללה: 30 תם יעמל⁽¹⁾ מן אלשפאנינן או מן פרזי אלחמאם עלי
10 מא תנאל ידה: 31 תנאל ידה אהדהמא דכוה ואלאצר צעידה מע אלהיה
ויסתגפר ענה בין ידי אללה: 32 הדה שריעה מן כאן כה בלא אלברין
ולם תנל ידה פי וקת טהרה: 33 תם כלם אללה מוסי והרון תכלימא:
34 אדא דלחתם אלי בלד כנעאן אלדי אנא מעט לכם אן תחוזה
פאהללת בלא אלברין פי בעין בית ארין הוובם: 35 פליאת אלדי
15 לה אלבית ויכבר אלמאם קאילא קד טהר לי פי אלבית שביה
בלא⁽²⁾: 36 ויאמר אלמאם ליפרגו אלבית קבל אן ידבל לינטר אלבלא
ולא יגם גמיע מא פיה ובעד דלך ידבל פינטר אלבית: 37 פאן ראי
אלבלא פאדא פי חיטאן אלבית כטוט⁽³⁾ מזערה או מחמרה ומנטרהא
מתספל מן אלהאם: 38 פיכרג מן אלבית אלי באבה וליוקפה סבעה
20 איאם: 39 תם ידגע פי אליום אלסאבע פאן כאן אלבלא קד תפשי פי
חיטאן אלבית: 40 פליאמר אלמאם ותכלע אלחגאר אלדי פיהן
אלבלא ותרמי אלי כארג אלקרירה אלי מוצע נגם: 41 ויקשר⁽⁴⁾ אלבית
מן דאבל מסתדירא וירמו באלתראב אלדי קשרהא אלי כארג אלקרירה
אלי מוצע נגם: 42 ויאבדו הגארה אבר פידבלוהא מוצע תלך אלחגארה
25 ותראב אבר יוכד ויטין אלבית: 43 פאן עאר אלבלא ואנתשר פי
אלבית בעד מא גלעת אלחגארה ובעד מא קשר אלבית ובעד מא
טיין: 44 פדבל אלמאם ונטר פאדא קד תפשי אלבלא פי אלבית פהו
ברין מאחק פי אלבית והו נגם: 45 פלינקצה מן הגארה וששבה וגמיע
תראבה וירמי דלך אלי כארג אלקרירה אלי מוצע נגם: 46 ומן דבל
30 אלי אלבית טול אלאיאם אלדי אוקפה⁽⁵⁾ פלינגם אלי אלמגיב: 47 ומן

(1) בקי ובפי לא נעתקה מלת אחד שהוא אך למותר. ובפי הסרה ג"כ העתקת את אשר
תשיג ידו מפני שהם ג"כ יתרות. ובכ"י י' נמצא תרגום כל אלו המלות ואת מתורגם כלשון עס.

(2) עיין רש"י.

(3) "שורות וקוים" ועיין בשרשים לאבן גנאת שחביא את פתרון הגאון והשיג עליו.

(4) ובן תרגם אונקלוס: יקלשון.

(5) בכ"י י' ובפי: אלדי אוקף פיהא = אשר הוסגר בהם.

טאהראן ועוד ארזו וחריר⁽¹⁾ קרמו וצעתר: ⁵ תם יאמר אלמאם פידבה
 אהדהמא פי אנא בוך עלי מא מן נביע⁽²⁾: ⁶ וליאבד אלעצפור אלהי
 ועוד ארזו וחריר קרמו וצעתרא ויגמס דלך מע אלעצפור אלהי פי דם
 אלעצפור אלמדבוה עלי אלמא אלדו מן נביע: ⁷ וינצח עלי אלמטטהר
 מן אלברין סבע מראת ויטהרה ויטלק אלעצפור אלהי עלי וזה אלצהרא: ⁵
⁸ תם יגסל אלמטטהר תיאבה ויחלק גמיע שעה וירחיץ באלמא ויטהר
 ובעד דלך ידבל אלי אלעסבר ויקים צאג מנולה סבעה איאם:
⁹ פאדא כאן איצא פי אליום אלסאבע⁽³⁾ יחלק גמיע שער ראסה
 ולחיותה והואגב עניה מע סאר שעה ויגסל תיאבה וירחיץ בדנה
 באלמא ויטהר: ¹⁰ ופי אליום אלתאמן יקדם צחיחין ורכללה
 אבנת סנתהא צחיהה וילאיתה עשור מן סמיד הדיה מלתותה בדהן ולג
 דהן: ¹¹ ויוקף אלמאם אלמטטהר אלרגל אלמטטהר והי בין ידי אללה
 ענד באב זבא אלמחצר: ¹² ויאבד אלמאם אחד אלכרופין ליקרבה
 ען אלתם ואללג אלדהן ויחרכהא תחריבא בין ידי אללה: ¹³ תם
 ידבהה פי אלמוצע אלדו ידבה אלדבוה ואלצעידה פי מוצע אלקדם
 לאן קרבאן אלתם הו באלדבוה ללאמאם מן בואין אלאקדאם: ¹⁴ תם
 יאבד מן דמה ויגעל עלי שחמה אדן אלמטטהר אלימי ועלי אבהאם
 ידה אלימי ואבהאם רגלה אלימי: ¹⁵ ויאבד אלמאם מן אללג
 אלדהן ויצע עלי כפה אליסרי: ¹⁶ תם יגמס אצבעה אלימי מן אלדהן
 אלדו עלי כפה אליסרי וינצח באצבעה סבע מראר בין ידי אללה: ²⁰
¹⁷ תם יצע מן באקיה עלי שחמה אדן אלמטטהר אלימי ועלי
 אבהאם ידה אלימי ואבהאם רגלה אלימי עלי דם קרבאן אלתם:
¹⁸ ואלפאצל מנה יצעה עלי ראס אלמטטהר ויסתגפר ענה בין ידי
 אללה: ¹⁹ תם יעמל אלמאם אלדבוה ויסתגפר ען אלמטטהר מן
 נאסחתה ובעד דלך ידבה אלצעידה: ²⁰ תם יצעד אלצעידה ואלהדיה
 עלי אלמדבה ויסתגפר ענה אלמאם ויטהר: ²¹ ואן כאן פקרא לא
 תנאל ידה דלך פליקרב כרופא ואחדא קרבאן אלתם ללתחרך
 ליסתגפר ענה ועשרא מן סמיד מלתות בדהן הדיה ולג דהן: ²² ושפנין
 או פרבי חמאם עלי מא תנאל ידה פיוון אהדהמא דבוה ואלאבד
 צעידה: ²³ פליאת בהמא פי אליום אלתאמן מן איל טהרה אלי אלמאם
³⁰

(¹) בן הטסחא בכ"ו י' ובפ' ר"ל ובגר מושי הצבוע בתולעת. וזה נגד דעת קדמונינו
 שאמרו כלם ששני הוא בגר של צמר. ובק': צבג קרמו. וזה מה שתרגום אונקלוס: וצבע והורין.
 ושניו הטסחאות הנה נמצא בכל הפרשה.

(²) "תמים חלקוהם מן טעין".

(³) "ובחיותו עוד ביום השביעי" ר"ל אחר שישוב מהוין לאחלו.

גלד או פי מא צנע מנה: 49 ויבין אלבלא אלצור או אחר פי אלחוב
 או פי אלגלד או אלסדא או אללחמה או פי שי מן אנא אלגלוד פדלך
 הו בלא אלברין פליורא אלי אלמאם: 50 תם ינטרה אלמאם ויוקפה
 סבעה איאם: 51 תם ינטרה אלמאם פי אליוס אלסאבע פאן תפשי
 5 פי אלחוב או פי אלסדא או אללחמה או פי אלגלד וגמיע מא יעמל
 אלגלד ללצנאעא פדאך אלבלא ברין מאחק והו נגס: 52 פליחרק
 אלחוב או אלסדא או אללחמה באן מן צוף או כתאן או גמיע אנא
 אלגלד אלדי יבין פיה אלבלא פאנה ברין מאחק לדלך יחרק באלנאר:
 53 ואן ראה אלמאם לס יתפש פי אלחוב או אלסדא או אללחמה או
 10 גמיע אניה אלגלד: 54 פליאמר אלמאם בגסלה באלמא ויוקפה סבעה
 איאם תאניה: 55 תם ינטרה אלמאם בעד מא גסל פאן באן לס ינקלב
 לונה ולם יתפש פהו נגס וליחרק באלנאר והי מהלכה באנת פי סחקה
 או זבירתה⁽¹⁾: 56 פאן ראה אלמאם קד כבי אלבלא בעד מא גסל
 פליחרקה מן אלחוב או מן אלגלד ויקטעה מן אלסדא או אללחמה⁽²⁾:
 15 57 ואן טהרת ויארד פי אלחוב או אלסדא או אללחמה או גמיע אנא
 אלגלוד פהי אלמנתשרה⁽³⁾ פלתיחרק באלנאר אלחוב אלדי פיה אלבלא:
 58 ואלחוב או אלסדא או אללחמה או גמיע אנא אלגלוד אן גסלת
 פואל ענהא אלבלא פלתיגסל תאניה ותטהר: 59 הדה שריעה בלא
 אלברין אלצאין⁽⁴⁾ פי חוב אלצוף או אלכתאן או אלסדא או אללחמה או
 20 שי מן אנא אלגלוד ליטהר או לינגס:

יד

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 הדה תבון שריעה אלברין
 פי וקת טהרה אן יותא בכברה אלי אלמאם⁽⁵⁾: 3 פליורג אלמאם
 אלי כארג אלעסבר פאדא נטר אן אלברין קד אשפי מן בלא אלברין
 25 אמר פיה במא יגב⁽⁶⁾: 3 פיאמר אלמאם ויוגד ללמתטהר עצפורהאן היאן⁽⁷⁾

(1) העתקה הוצאת הובא בספר המבחר וזה לשונו: ואינו קרוב שיהיה בקרבתו כבגר
 ישן שנפל שעריו ומתחיל וגבחת כבגר חדש שמגביה שעריו. וכן בתרגום אונקלוס: בשחיקותה
 או בחרותותיה. ותראב"ע תביא בשם תנאון פירוש אחר וזה לשונו: בקרחת הפאה האחרת כי
 בגבחת היא מפאת פני הבגר. ורש"י ערב את שני הפירושים.

(2) "ויקריעו מן הבגר או מן העור ויחתכנה מן השתי או מן הערב".

(3) "מתפשטת".

(4) "צרעת פרטית" מפני שלא דבר הכתוב בצרעת ככלל.

(5) ר"ל הרואים את המצורע מחוץ למחנה יבואו ויגידו לכהן כי נרפא הוא ואז הכהן

יצא אליו.

(6) "יצות בו מה חובתו".

(7) כן הוא בכ"י י. ובק' ובפ' חסרה זאת המלה.

מבאנחה ולם תתפש פי אלגלד והי באביה פהו מן אתר אלכי פליטהרה
אלאמאם פאנחה תשוט אלכי⁽¹⁾: 29 ואי רגל או מראה כאן בה בלא
פי ראסה או פי להיתה: 30 פליטהרה אלאמאם פאן כאן מנטרה
עמיקא מן אלגלד ופיה שער דקיק אצהב פלינגסה אלאמאם פאנה
בלף והוא ברין אלדאם או אללחיה: 31 ואן ראה אלאמאם וליס מנטרה
עמיקא מן אלגלד וליס פיה שער אסוד פליוקפה סבעה איאם: 32 תם
נטרה פי אליוס אלסאבע פאן הו לם יתפש ולם יכן פיה שער אצהב
ומנטרה לים עמיק מן אלגלד: 33 פליחלק גמיע ישערה מא בלא מוצע
אלכלף פליוקפה סבעה איאם תאניה: 34 תם נטרה אלאמאם פי אליוס
אלסאבע פאן הו לם יתפש פי אלגלד ומנטרה לים עמיקא מן אלגלד
פליטהרה ויגסל תיאבה ויטהר: 35 ואן תפשי אלכלף פי בדנה בעד
טהרה: 36 פנטרה אלאמאם וקד תפשי פי אלגלד פלא יפחין ען
אלישער אלאצהב בכרהאן⁽²⁾ אנה נגס: 37 ואן וקף אלכלף פי
עינה ונבת פיה שער אסוד פקד ברא אלכלף והו טאהר פליטהרה
אלאמאם: 38 ואי רגל או מראה כאן פי גלד בדנהם בקע בקע בייץ:
39 פלינטר אלאמאם פאדא כאן פי גלד אבדאנהם בקע באביה בייץ⁽³⁾
פהו בהק אנתשר פי אלגלד והו טאהר: 40 ואי אנסאן אנתתף שער
ראסה פהו אצלע והו טאהר: 41 ואן אנתתף ממא ילי וגהה פהו אגלה
והוא טאהר: 42 ואן כאן פי אלצלעה או אלגלחה בלא אביין מהמר
פימן אן יכון ברצא⁽⁴⁾ קד אנתשר פי צלעתה או פי גלחתה: 43
44 פלינטרה אלאמאם אן כאנת שאמה אלבלא ביצא מהמרה פי
צלעתה או פי גלחתה עלי סביל מנאטר ברין סאיר גלד אלברין
ואחבאמהא⁽⁵⁾: 44 הו רגל אברין והו נגס פלינגסה אלאמאם תנגיסא
פאן בלאה פי ראסה: 45 ואלאברין אלדי בה אלבלא יגב אן תכון
תיאבה ממוקף וראסה משעתא ועלי שארבה יתלתם וינאדי אלנגס
אלנגס⁽⁶⁾: 46 טול מא אקאם בה אלבלא ינגס פאנה נגס פלינגס
פראדא בארג אלעסבר יכון מסבנה: 47 ואי תוב כאן פיה בלא אלברין
מן תוב צוף או כתאן: 48 או סדא או לחמה מן כתאן או צוף או פי

(1) הגאון תרגם כזה הפסוק שאת כמו שתרגם למעלה בפסוק כ"ג צרכת במלת אתר = רועש. והעתיק כאן צרכת בערבי שו"ט = חמום.

(2) ר"ל לא יבקש סומן מוסאה בשער תצהב.

(3) בכ"י י' ובס': פי ביאצאה = בלובן שלהם וזה כמו שפירש רש"י: שאין לובן שלהן עין אלא כהה.

(4) "אפשר ישכבר פרהה צרעת".

(5) "בדרך מראות צרעת שאם עור גופו ומשפטיה".

(6) רש"י: משמיע שהוא כמא ר"ל כדי להרחיק בני אדם ממנו.

אלבלא ולם יתפש פי אלגלד פליטהרה פאנהא עארצה ויגסל תיאבה ויטהר: 7 ואן תפשת אלעארצה פי גלדה בעד מא אורי ללאמאם פטהרה פליורהא לה תאניה: 8 ואדא ראי אלאמאם קד תפשת פי גלדה פלינגסה פאנהא בריץ: 9 ואדא כאן באנסאן בלא בריץ פליות בה אלי אלאמאם: 10 פנטר אלאמאם פאדא בשאמה ביצא פי גלדה וקד אנקלבת אלשער אביץ או גזו מן לחם נקי⁽¹⁾ פי אלשאמה: 11 בריץ עתיק פי גלד בדנה פלינגסה אלאמאם ולא יוקפה אד הו נגס: 12 ואן אנתשר אלברין פי אלבהן חתי גטא גמיע בדין אלמכתלי⁽²⁾ מן ראסה אלי רגליה גמיע מנטר עיני אלאמאם: 13 פנטר אלאמאם פאדא קד גטא אלברין גמיע בדנה פליטהרה אד קד אנקלב בלה אביץ פהו טאהר: 14 וא' יום טהר פיה לחם נקי פלינגס פיה: 15 באן ירי אלאמאם אללחם אלנקי פלינגסה לאן אלגזו מן אללחם אלנקי מע אלברין נגס הו⁽³⁾: 16 ואן רגע אללחם אלנקי פאנקלב אביץ פליג אלי אלאמאם: 17 פאדא נטר אלאמאם אן אלבלא קד אנקלב אביץ פליטהרה אנה טאהר: 18 ואי אנסאן כאן פי גלד בדנה קרח פברא: 19 פצאר פי מיצע אלקרה שאמה ביצא או בקעה ביצא מהמרה פליור ללאמאם: 20 פאדא ראי אלאמאם מנטרהא מתספלה מן אלגלד ושערהא קד אנקלב אביץ פלינגסה פאנהא בלא בריץ אנתשר פי אלקרה: 21 ואן הו נטרהא ולם יכן פיהא שער אביץ וליס הי מתספלה מן אלגלד כל הי כאביה פליוקפה אלאמאם סבעה איאם: 22 ואן הי תפשת פי אלגלד פלינגסה אלאמאם פאנהא בלא: 23 ואן וקפת אלבקעה מבאנהא לם תתפש פהי מן אתר⁽⁴⁾ אלקרה פליטהרה אלאמאם: 24 ואי אנסאן כאן פי גלד בדנה כ' נאר תם צאר גז אלכי בקעה ביצא מהמרה או ביצא פקט⁽⁵⁾: 25 פלינטרהא אלאמאם פאן אנקלב אלשער אביץ ובאן מנטרהא עמיקא מן אלגלד פהו בריץ אנתשר פי אלכי פלינגסה אלאמאם⁽⁶⁾: 26 פאן ראהא אלאמאם וליס פיהא שער אביץ וליס הי מתספלה מן אלגלד כל הי כאביה פליוקפה אלאמאם סבעה איאם: 27 תם ינטרה פי אליוס אלסאבע פאן תפשת פי אלגלד פלינגסה אלאמאם פאנהא בלא בריץ: 28 ואן וקפת אלבקעה

(1) "חלק מבשר נקי".

(2) "כל בשר הננוע".

(3) "כאשר יראה הכהן הבשר החי ויטמאהו מפני שחלק מבשר החי עם הצרעת טמא הוא".

(4) ת"א: רושם שחנא. ועיין רש"י.

(5) "או רק לבנה".

(6) לא העתיק הגאון המלות נגע צרעת היא כי למותר הן.

פי אלמא וסאיר אלנפוס אלדאבֿה⁽¹⁾ עלי אלדרינ: 47 תפרו⁽²⁾ בין אלננס ואלטאהר ובין אלחיואן אלדי יוכל ואלדי לא יוכל:

יב

1 תם בלם אללה מוסי תבלימא: 2 מר בני אסדאיל קאילא איה
אמראה עלקת פולדת דכרא פתננס סבעה איאם כאיאם בעד היצתהא⁽³⁾ 5
תבון נגאסתהא: 3 ופי אליוס אלחאמן תלתן קלפה אחלילה⁽⁴⁾:
4 ותלאתה ותלתין יומא תקים פי דם אלטהר לא תלאמס שיא מן
אלאקדאם ולא תדבל אלי אלקדס אלי כמאל איאם טהרהא: 5 פאן
ולדת אנתי פלתננס אסבועין כחכס היצתהא⁽⁵⁾ וסתה וסתין יומא תקים
עלי דם אלטהר: 6 וענד כמאל איאם טהרהא לאבן או אבנה תאת 10
בבביש אבן סנתה ללציעדה ופרך חמאם או שפנינא ללדכוה אלי באב
זבא אלמחצר אלי אלאמאם: 7 ויקרבה בין ידי אללה ויסתגפר ענהא
ותטהר מן נביע דמהא הדה שריעה אלואלדה ללדכר או ללאנתי:
8 פאן לם תנל ידהא מקדאר שאה פלתאגד שפנינן או פרבי חמאם
אדהמא ללציעדה ואלאכר ללדכוה ויסתגפר ענהא אלאמאם פתטהר: 15

יג

1 תם בלם אללה מוסי וחרון קאילא: 2 אי אנסאן כאן פי גלד
בדנה שאמה או עארצה או בקעה או צאר⁽⁶⁾ פי בדנה בלא בריץ פליות
בה אלי חרון אלאמאם או אלי אחד מן בניה אלאימה: 3 פינטר
אלאמאם אלבלא פי גלד אלכדן פאן כאן פיה שער קד אנקלב אביין 20
ומנטר אלבלא עמיק מן גלד בדנה פהו בלא בריץ פאדא ראה כדאך
פליננסה: 4 ואן באנת בקעה ביצא לים מנטרהא עמיק מן אלגלד
וישערהא לם ינקלב אביין פליוקפה⁽⁷⁾ סבעה איאם: 5 תם ינטרה פי
אליוס אלסאבע פאן וקף אלבלא בעינה לם יתפש פי אלגלד פליוקפה
סבעה איאם תאניה: 6 תם ינטרה פי אליוס אלסאבע תאניה פאן כבי 25

(1) פי: אלסאפיה. וכן מנחג הגאון לתרגם פעל שרץ.

(2) ר"ל זאת התורה תבדיל.

(3) וכן ת"א: בזמני רחוק מוכחה וכן העתיק הגאון למטה ט"ו ל"ג מלת דוח האיץ והוא אשה שיש לה וסתה.

(4) ערלת אמתה.

(5) כדון דותה ר"ל כדון וסתה.

(6) או היה ר"ל אפילו יהיה נגע אחר משנים ומשלשה מינים הנזכרים מצטרפין.

ועיין ספרא דף ס' א'.

(7) יעטרהו.

בהא ינגם: 27 וכל סאלך עלי כפיה מן גמיע אלוהש אלסאלך עלי
 ארבע פהו נגם לבם כל מן דנא נבאילהם ינגם אלי אלמגיב: 28 ומן
 חמל מן נבאילהם יגסל תיאבה וינגם אלי אלמגיב בדאך הי אנגאם
 לבם: 29 והדא לבם אלנגם מן אלדביב אלדאב עלי אלארץ אלכלדה
 5 ואלפאר ואלצב לאצנאפהא: 30 ואלורל ואלחרדון ואלעטאיה ואלחרבא
 ואלסאם אברין: 31 הדה אלנגסה לבם מן גמיע אלדביב כל מן דנא
 בהא פי האל מותהא ינגם אלי אלמגיב: 32 וכל מא וקע עליה מנהא
 בעד מותהא ינגם מן גמיע אניה אלזשב או טוב או גלד או מסה וכל
 אניה יעמל בהא צנעה וידכל פי אלמא וינגם אלי אלמגיב ויטהר:
 10 33 וכל אנא לוק וקע מנהא שי אלי דאכלה כל מא דאכלה ינגם
 ואיאה פאכסרו: 34 מן גמיע אלטעאם אלדי יוכל ממא ידאכלה
 אלמא ינגם וגמיע אלשראב אלדי ישרב פי כל אנא ינגם: 35 וכל
 מא וקע מן נבאילהם עליה פינגם מן תנור ומסתוקד פאנקצוהמא
 לאנהא נגסה וכדאך נגם יכון לבם: 36 אמא עין ובור ומלאם אלמא
 15 פיון טהרא⁽²⁾ ומן דנא נבאילהא⁽³⁾ פינגם: 37 ואן וקע מן נבאילהא
 עלי שי מן אלנבאת ואלחב אלדי יזרע⁽⁴⁾ פהו טאהר: 38 פאן געל מא
 עליה ווקע מן נבאילהא עליה פהו נגם לבם: 39 ואדא מאת מן
 אלחיואן אלדי הו טלק לבם אן תאכלוה מן דנא נבאילהא פלינגם
 אלי אלמגיב: 40 ומן אכל מנהא יגסל תיאבה וינגם אלי אלמגיב ומן
 20 חמל מנהא יגסל תיאבה וינגם אלי אלמגיב: 41 וגמיע אלדביב אלדאב
 עלי אלארץ פהו רגם לא יוכל: 42 מן סאלך עלי צדדה וסאלך עלי
 ארבע אלי כל מא בתרת ארגלה⁽⁵⁾ מן גמיע אלדביב אלדאב עלי
 אלארץ לא תאכלוהם פאנהם ארגאם: 43 לא תרגסו אנפסכם בשי
 מן אלדביב אלדאב ולא תתרגסו בהם פתעצוני בדלך⁽⁶⁾: 44 אנא
 25 אללה רבכם פתקדסו וכונו מקדסין פאני אלקדוס ולא תנגסו אנפסכם
 בשי מן אלדביב אלדאב עלי אלארץ: 45 לאני אללה אלמצעדכם מן
 בלד מצר לאבון לבם אלאהא פכונו מקדסין לאני אללה אלקדוס:
 46 הדה שריעה אלכהאים ואלטאיר וגמיע אלנפוס אלחיה אלדאבה

(1) פ: וכלך חכם כל מא הו לבם נגם = וכן הרין בכל מה שהוא טמא לבם.

(2) רש"י: הטובל בהם.

(3) רש"י: אפילו הוא בתוך מעין ובור שבהם הנבילה.

(4) "מן הצמחים ומן הזרע אשר יזרע".

(5) וכן ת"א: עד כל סגירות רגליו. ר"ל מן השרץ ההולך על גחון וכו' עד השרץ אשר

רבו רגליו.

(6) "ותמרוני בזה" עיין למטה י"ח כ"ד וספרא ז"ז ב': ואם משמאים אתם בהם סופכם

ליטמא בם.

וקולא להם הדא אלהיוואן אלדי יגזו אן תאכלוה מן גמיע אלבהאים
 אלתי עלי אלארץ: ³ כל מטלפא בטלף ומפרק טלפהא תפריקא
 ומצעדה אלאגתראר מן אלבהאים פכלוהא: ⁴ ואמא הדה פלא
 תאכלוהא מן אלמצעדה אלאגתראר ומן אלמטלפא אלאטלאף אלגמל
 פאנה מצעד אגתראר גיר מטלף בטלף והו נגס לבס: ⁵ ואלובר
 פאנה מצעד אגתראר גיר מטלף בטלף מהרם הו לבס: ⁶ ואלארנבה
 פאנה מצעדה אגתראר וגיר מטלפא בטלף מהרמה הי לבס: ⁷ ואלכנזור
 פאנה מטלף בטלף וטלפה מפרק תפריקא והו אגתראר לא יגתר
 מהרם הו לבס: ⁸ מן לחומהא לא תאכלו ובנבאילהא לא תדנו בדאך
 הי נגסה לבס: ⁹ והדא מא יגזו אן תאכלו מן גמיע מא פי אלמא כל
 מא לה אגנהא ופלוס פי אלמא פי אלכחאר ואלאודיה פכלוה: ¹⁰ וכל
 מא לים לה אגנהא ופלוס פי אלכחאר ואלאודיה פי גמיע דביב אלמא
 וגמיע אלהיוואן אלדי פיה פהו רגס לבס: ¹¹ וסביל בונה רגסא הו אן
 מן לחומהא לא תאכלו ובנבאילהא תרגסו: ¹² בדאך כל מא לים לה
 אגנהא ופלוס פי אלמא רגס הו לבס: ¹³ והדא תרגסו מן אלטאיר
 ולא יוכלו לאגהא אגנאס אלנסר ואלעקאב ואלענקא: ¹⁴ ואלחדא
 ואלעדא לאענאפהא: ¹⁵ וגמיע אלגראביב לאענאפהא: ¹⁶ ואלנעאס
 ואלטאף ואלסאף ואלכאז לאענאפהא: ¹⁷ ואלכוס ואלזמג ואלבאשק:
¹⁸ ואלשאהין ואלקוק ואלרס: ¹⁹ ואלעקר ואלבנבא לאענאפהא
 ואלהדד ואלפאש: ²⁰ וגמיע דביב אלטאיר אלסאלך עלי ארבע ארגל
 הו רגס לבס: ²¹ אמא הדה פכלוה מן גמיע דביב אלטאיר אלסאלך
 עלי ארבע מא לה כראעאן פוק רגליה ליתב: ²² בהמא עלי אלארץ:
²³ והדא מא תאכלוה מנהם אלגראד וצנופה ואלדבא וצנופה ואלחרגל
 וצנופה ואלגנדב וצנופה: ²⁴ וסאיר דביב אלטאיר אלדי לה ארבע
 ארגל פהו רגס לבס: ²⁵ ומן הדה פאנגסו: ²⁶ כל מן דנא בנבאילהם
 ונגס אלי אלמגיב: ²⁷ ומן חמל מן נבאילהם יגסל תיאבה וינגס אלי
 אלמגיב: ²⁸ מן גמיע אלבהאים אלתי הו מטלפא בטלף ותפריקא
 ליסהא: ²⁹ מפרקה ואגתראר ליסהא מצעדה פהי רגסה לבס מן דנא

(1) העתיק כאן טמא כמשמעו ובפסוקים הבאים תרגם מחרס = אסור.

(2) "ובזה יהיה שקין שמישרם לא תאכלו וכו' ועל דרך הזה כל אשר אין לו וכו'.

(3) עיין ראב"ע שהשיג על הגאון ואמר שזה העוף לא היה ולא נברא.

(4) עיין מה שחקרנו בזה בדברים י"ד וי"ג.

(5) וכן ת"א: לקצא.

(6) ר"ל וסביל אלה האמורים למטה כ"ו כ"ז תטמאו והשתמש בהעתקתו פעם בלשון

זכר פעם בלשון נקבה.

(7) כ"א: ליסת.

ואכותכם גמיע בני אסראיל הם יבכון עלי אלהריק אלדי אחרקה אללה:
 7 ומן באב זבא אלמחצר לא תכרזו לילא תהלכו לאן דהן מסה אללה
 עליכם פענעו במא קאל מוסי: 8 תם כלם אללה הרון קאילא: 9 זמרא
 ומסברא לא תשרב אנת ובנוך מעך פי דכולכם אלי זבא אלמחצר ולא
 5 תהלכו רסם אלהר עלי מר אזיאלכם: 10 ולתפעלו¹ בין אלקדם
 ואלבלד ואלנגם ואלטאהר: 11 ולתפתו² בני אסראיל בגמיע אלרסום
 אלדי אמרתכם עלי ידי מוסי: 12 תם כלם מוסי להרון ולא לעזר
 ולאיתמר אבניה אלבאקין כדו אלהדיה אלפאצל³ מן קראבין אללה
 וכלוהא פטירא לוק אלמדבה לאנהא מן זואין אלאקדאם: 13 וגזי
 10 אן תאכלהא איצא פי סאיר אלמואצע אלמקדס⁴ אד הי רוקך ורוך בנוך
 מן קראבין אללה לאן בדא אמרת: 14 ואמא קין אלתחרך וסאק
 אלרפיעה פכלוהמא פי מוצע טאהר⁵ אנת ובנוך ובנאתך מעך פאנהא
 רוקך ורוך בנוך קד אעטיתחמא מן דבאיה סלאמה בני אסראיל:
 15 בדאך סאק אלרפיעה וקין אלתחרך מע אלשחום אלמחרקה
 15 יאתו בהא לתחרך תחריבא בין ידי אללה פתכון לך ולבנוך מעך רסם
 אלהר במא אמר אללה: 16 ועתוד אלדבוה אלתמסה מוסי פהודא
 קד אחרק פסכט עלי אלעזר ואיתמר אבני הרון אלבאקין קאילא: 17 מא
 באלכם לס תאכלו אלדבוה פי מוצע מקדם לאנהא מן זואין אלאקדאם
 ואללה אעטאכם איאהא לתחמלו וזר אלגמע ותסתגפרו ענהם בין ידי
 20 אללה⁶: 18 ואיצא הודא לס ידכל מן דמהא אלי אלקדם אלגואני פקד
 כאן וגב אן תאכלוהא פי אלקדם⁷ במא אמרת לכם: 19 פקאל הרון
 אלי מוסי הודא אליום אלדי קרבו דבותהם וצעידתהם בין ידי אללה
 וואפאני מתל הדה אלמצאיי פלו אכלת אלדבוה אליום הל כאן יחסן
 דלך ענד אללה⁸: 20 פלמא סמע מוסי דלך חסן ענדה:

יא

25

1 וכלם אללה מוסי והרון וקאל להמא: 2 כלמא בני אסראיל

(1) "כדי שתבדילו" ע"י רש"י. — (2) "ותורו" מלשון אשר יורו אתכם הכהנים דברים כ"ד ח'.
 (3) "ומותר לכם ג"כ לאכול אותה בשאר מקומות הנזקשים" וכן נמצא בספרא מ"ז א':
 לרבות הלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש.
 (4) ר"ל בתוך ירושלים. עיין ספרא. — (5) ר"ל וכן יובאו השוק והחזה עם החלמים.
 (6) השתמש הגאון כאן בלשון רבים מפני שהגיעה מוסבת על כל הכהנים שהיו עם
 ישני בני אהרן.

(7) "ועוד הן לא הובא מדמה אל הקדש פנימה וכבר היה ראוי שתאכלו במקום קדש"
 ובספרא ע"ז ב': ואין חטאת פסולה עד שיכנס דמה לפניו.

(8) "ותקראה אותי כאלו הצרות ואלו אכלתי חיום את החטאת ההיה זה לרצון לפני ד'"
 והא הא השאלה עיין אבן גנאה בספרו אללמע 357.

מסתדירא: ¹³ תם בלגו אליה אעצא אלצעידה מע אלראם וקתר דלך
 עלי אלמדבח: ¹⁴ וגסל אלגוף ואלאכארע וקתר דלך מע אלצעידה
 עלי אלמדבח: ¹⁵ תם קדם קרבאן אלקום פאגד עתוד אלדכוה אלדי
 ללקום פדבחה ודכא בה כאלאול: ¹⁶ וקדם אלצעידה וצנעהא
 באלסירה: ¹⁷ תם קדם אלהיה ומלא בפה מנהא וקתר דלך עלי ⁵
 אלמדבח מא גלא צעידה אלגדאה: ¹⁸ ודבח אלתור ואלכבש דבאיה
 אלסלאמה אלתו ללקום ובלגו בנו הרון אליה אלהם ורשה עלי אלמדבח
 מסתדירא: ¹⁹ ואלשחום מן אלתור ומן אלכבש אלאליה ואלמגשי
 ואלבלי וויאדה אלכבד: ²⁰ פגעלו אלשחום מע אלקצוין² וקתר אלשחום
 עלי אלמדבח: ²¹ ואלקצוין ואלסאק אלאימאן חרבהא הרון תחריבא ¹⁰
 בין ידי אללה כמא אמר מוסי: ²² תם שאל הרון ידוה אלי אלקום
 ובארך עליהם בעד אן נול: ²³ מן עמל אלדכוה ואלצעידה ודבח
 אלסלאמה: ²⁴ תם דכל מוסי והרון אלי כבא אלמחצר וכרגא ובארכא
 אלקום ותגלי ללקום נור אללה: ²⁵ באן¹ ברגת נאר מן ענד אללה
 פאכלת עלי אלמדבח אלצעידה ואלשחום פנטר אלקום ורגו ווקעו עלי ¹⁵
 וגוההם:

י

¹ תם אגד אבנא הרון נדב ואביהוא כל רגל מגמרתה וגעלא
 פיהמא נארא וצירא עליהמא בכורא וקרבא בין ידי אללה נארא גריבה
 מא לם יאמרדם² בהא: ² וברגת נאר מן ענד אללה פאכלתהמא ²⁰
 ומאתא בין ידי אללה: ³ פקאל מוסי להרון הו מא קאל אללה אני
 באלמקרבין אלי אתעטם⁴ ובחצרה גמיע אלקום אתכרם פסכת הרון:
⁴ תם דעא מוסי במישאל ואלצפן אבני עזיאל עם הרון פקאל להמא
 תקדמא אחמלא אלותכם⁵ מן בין ידי אלקדם אלי גארג אלעסבר:
⁵ פתקדמא והמלאהמא בתואניהמא אלי גארג אלעסבר כמא אמר ²⁵
 מוסי: ⁶ קאל מוסי להרון ולאלעזר ולאיתמר אבניה רווסכם לא
 תשעתו ותאיבכם לא תמוקו ולא תהלכו ועלי גמיע אלגמעה יכון סגט⁷

(1) כמ"י י: אלמגשי אלגוף = המכסה את הקרב.

(2) "עם ההזות" ועיין למעלה ז' ל'.

(3) "אחר שורד (מן המזבח) וכן בראש"ע: וכבר ירר.

(4) ר"ל שכבוד ר' נראה ביציאת האש.

(5) ר"ל אשר לא צוה את הכהנים.

(6) "אתגדל בנקרבים אלי".

(7) פ': אכויבמא.

(8) "יהיה קצף" עיין ר' כח"י בלקושים.

וקָתְרָהָא עַלִי אֶלְמִדְבַּח מַע אֶלְעִידָהּ¹ לֹאנְהָא קִרְבָּאן כַּמְאֵל לֵלֵה מִקְבֹּל
 מִרְצִי: 29 תָּם אֲזִי מוֹסִי אֶלְקִין וְחִרְבָּה תַחֲרִיבָא בִין יְדֵי אֱלֹהֵה וּבִאֵן
 לְמוֹסִי נְצִיבָא מִן כְּבִישׁ אֶלְכַּמְאֵל כַּמָּא אִמֵּר אֱלֹהֵה מוֹסִי: 30 תָּם אֲזִי
 מוֹסִי מִן הָרֹן אֶלְמִסּוּחִיָּהּ וּמִן אֶלְדֵּם אֱלֹדִי עַלִי אֶלְמִדְבַּח פְּנִצָּה עַלִי הָרֹן
 5 וְתִיאֲבָה וּבְנִיָּה וְתִיאֲבַב בְּנִיָּה מַעָּה וּקְדָםָהּ אֲגַמְעִין: 31 וְקֹאֵל מוֹסִי לְהָרֹן
 וּבְנִיָּה אֲטַכְּלוּ אֱלֹלְחָם עֵנֵד בֶּאֱב כָּבֹא אֶלְמַחְצֵר וְתָם אִיצָא פְּכִלוּה מַע
 אֶלְכְּבוּ אֱלֹדִי פִי סֵל אֶלְכַּמְאֵל כַּמָּא אִמֵּרְת וּקְלֵת הָרֹן וּבְנוּהָ יִאֲכֹלוּהָ:
 32 וּמָא פִּצֵּל מִן אֱלֹלְחָם וְאֶלְכְּבוּ פִּאֲהִרְקוּהָ בִּאלְנָאֵר: 33 וּמִן כָּאֱב כָּבֹא
 אֶלְמַחְצֵר לֹא תִלְרְגוּ סַבְעָהּ אִיאֵם אֱלֹי יוֹם פִּרְאָג אִיאֵם כַּמְאֲלָם פֶּאֵן
 10 סַבְעָהּ אִיאֵם תַּכְמֵל וְאֶזְבְּבָם²): 34 וּכְמָא עֵמֵל בְּכֶם אֱלֹיִם כְּדֹאֲךְ אִמֵּר
 אֱלֹהֵה אֵן יַעֲמֵל³ וְיִסְתַּגְפֵּר עֵנְכֶם: 35 וְעֵנֵד בֶּאֱב כָּבֹא אֶלְמַחְצֵר תִּלְסֹו
 לִילָא וְנִהָאֵרָא סַבְעָהּ אִיאֵם וְתַחֲפִטּוּ חַפְטֵּי אֱלֹהֵה וְלֹא תַחֲלִכוּ לֹאֵן
 כְּדֹאֲךְ אִמֵּרְת: 36 וְצִנַּע הָרֹן וּבְנוּהָ בְּגִמִּיעַ אֶלְאִמּוֹר אֱלֹתִי אִמֵּר אֱלֹהֵה מוֹסִי:

ט

1 פִּלְמָא כֹּאֵן אֱלֹיִם אֶלְתֵּאֲמֵן דַּעֵא מוֹסִי כְּהָרֹן וּבְנִיָּה וְאִשִּׁיאֲךָ
 15 אִסְרָאִיל: 2 פִּקְאֵל לְהָרֹן כִּד עֲגֵלָא מִן בִּקֵּר לְלִדְבוּהָ וּכְבִּישָׁא לְלִעִידָהּ
 צַחֲוִין וְקָרְבַּחְמָא בִין יְדֵי אֱלֹהֵה: 3 וּמִר בְּנֵי אִסְרָאִיל קֹאִילָא כִּדוּ עֲתוּרָא
 מִן אֶלְמַאֲעוּ לְלִדְבוּהָ וְעֲגֵלָא וּכְבִּישָׁא אֲבִנֵי סִנֵּה צַחֲאָחָא לְלִעִידָהּ:
 4 וְתוּרָא וּכְבִּישָׁא לְלִסְלֵאֲמָהּ יִדְבַּחָאן בִין יְדֵי אֱלֹהֵה וְהִדִּיָּהּ מִלְתּוּתָהּ בְּדֵהן
 20 לֹאֵן הִדָּא אֱלֹיִם אֱלֹהֵה מִתְגַּלֵּל לָבָם: 5 פִּקְדָּמוּ מָא אִמֵּר בְּה מוֹסִי אֱלֹי
 כָּאֱב כָּבֹא אֶלְמַחְצֵר וְתַקְדָּם גִּמִּיעַ אֶלְגַּמַּע וּוּקְפּוּ בִין יְדֵי אֱלֹהֵה: 6 קֹאֵל
 מוֹסִי הִדָּא אֶלְאִמֵּר אֱלֹדִי אִמֵּר אֱלֹהֵה אַעֲמִלוּה וְיִתְגַּלֵּי לָבָם נוֹר אֱלֹהֵה:
 7 פִּקְאֵל מוֹסִי לְהָרֹן תַּקְדָּם אֱלֹי אֶלְמִדְבַּח וְאַעֲמֵל דְּכוּתְךָ וְצַעֲיִדְתְךָ
 וְאַסְתַּגְפֵּר עֵנְךָ וְעֵן קוּמְךָ וְאַעֲמֵל קִרְבָּאֵן אֶלְקוּם וְאַסְתַּגְפֵּר עֵנְהֶם כַּמָּא
 25 אִמֵּר אֱלֹהֵה: 8 פִּתְקָדָם הָרֹן אֱלֹי אֶלְמִדְבַּח פִּדְבַּח עֲגֵל אֶלְדְּבוּהָ אֱלֹדִי
 לֵה: 9 פִּקְדָּם בְּנֵי הָרֹן אֶלְדֵּם אֱלִיָּה פִּגְמָם אַצְבַּעָה פִּוִּה וְגַעַל עַלִי אֶרְכָּאֵן
 אֶלְמִדְבַּח וּבִאֲקִי אֶלְדֵּם צֵב עֵנֵד אֶסְאֵם אֶלְמִדְבַּח: 10 וְאַלְתֵּרֵב וְאַלְכְּלִי
 וְוִיאֲדָהּ אֶלְכְּבֵד מִן אֶלְדְּבוּהָ קָתֵר דִּלְךָ עַלִי אֶלְמִדְבַּח כַּמָּא אִמֵּר אֱלֹהֵה
 מוֹסִי: 11 וְלַחְמָה וְגִלְדָּה אַחֲרַקְהָמָא כַּאֲלֵנָאֵר כֹּאֲרָג אֶלְעַסְכֵּר: 12 תָּם
 30 דְּבַח אֶלְעִידָהּ וּבְלָגוּ בְּנֵי הָרֹן אֶלְדֵּם אֱלִיָּה וְרִשָּׁה עַלִי אֶלְמִדְבַּח

(1) "עֵם הָעֵלֶה".

(2) "כִּי שִׁבְעַת יָמִים יִמְלֹאוּ חֻבַּתְכֶּם" ר"ל שִׁשְׁבַּעַת יָמִים נִצְרָכִים לְמִלְאוּת יְמֵי מִלְאִיכֶם.

(3) ר"ל כְּמוֹ שֶׁנִּשְׁעֶשֶׂה בְּכֶם הַיּוֹם כֵּן צוּה ד' לַעֲשׂוֹת כָּל שִׁבְעַת הַיּוֹמִים.

אללה פתגֹךְ אלגֹמֶע אלי באב זבא אלמחצֹר: 5 וקאל להם מוסי
הדא אלאמר אלדי אמר אללה אן יעמל: 6 פקֹדֶם הרון ובניה פגסלהם
באלמא: 7 וגַעַל עליה אלתוניה וקִלְדָה באלונאר ואלבסה אלממטר
וגַעַל עליה אלצדרה ושִדְרָה בהמיאנהא וקִלְדָה בה⁽¹⁾: 8 וציֹר עליה
אלכדנה וגַעַל פיהא אלאנאר ואלצחאיה: 9 וציֹר אלעמאמה עלי ראסה 5
וגַעַל דונהא⁽²⁾ ממא ילי וגַהה עזאבה אלדבה תאג אלקדם כמא אמר
אללה מוסי: 10 ואבֹד מוסי דהן אלמסוחיִה ומסח מנה אלמסכן וגַמִיע
מא פיה וקֹדֶסֶהם: 11 ונִצָה מנה עלי אלמדבה סבע מראר ומסח
אלמדבה וגַמִיע אניתה ואלחוץ ומקעדה וקֹדֶסֶהם: 12 וצֵב מן דהן
אלמסוחיִה עלי ראס הרון ומסחה וקֹדֶסֶה: 13 וקֹדֶם מוסי בני הרון 10
ואלבסהם תואניא וקִלְדָהם בזנאניר וצִמְדָהם בקלאנס כמא אמר אללה
מוסי: 14 תם קֹדֶם רַת אלדבוֹה ואסנד הרון ובנוה אידיהם עלי ראסה:
15 פִדְבַּחַה מוסי ואבֹד מן דמה וגַעַל עלי ארכבאן אלמדבה מסתדירא
באצבעה ודִבְאָה ובאקי אלדס צִבָה ענד אסאסה וקֹדֶסה ואסתגפר ענה:
16 ואבֹד מוסי גַמִיע אלתרב אלדי עלי אלגוף וזיאדה אלכבד ואלכליתין 15
ושחמהמא וקֹתֵר עלי אלמדבה: 17 ואלרת מע גִלְדָה ולחמה מע
פִרְתָה אחרק באלנאר זארג אלעסכר כמא אמר אללה מוסי: 18 תם
קֹרֵב כבש אלצִעִידָה פאסנד הרון ובנוה אידיהם עלי ראסה: 19 פִדְבַּחַה
מוסי ונִצָה אלדס עלי אלמדבה מסתדירא: 20 ועִצָא מוסי אלכבש
אעִצָאא וקֹתֵר אלראס ואלאעִצָא ואלקצבָה: 21 ואלגוף ואלאבארע 20
נסלהא באלמא וקֹתֵר מוסי גַמִיע אלכבש עלי אלמדבה הו צִעִידָה
מקבול מרִצִי קרבאן ללה כמא אמר אללה מוסי: 22 תם קֹדֶם אלכבש
אלתאני כבש אלכמאל ואסנד הרון ובנוה אידיהם עלי ראסה: 23 פִדְבַּחַה
מוסי ואבֹד מן דמה פִגַעַל עלי שחמָה אדן הרון אלימני ועלי כהאם
ידה אלימני ובהאם רגִלָה אלימני: 24 תם קֹדֶם בני הרון וגַעַל מן אלדס 25
עלי אשחאם אדאנהם אלאיאמן ואבאהם ארגִלהם אלאיאמן ורִשִׁי מוסי
באקי אלדס עלי אלמדבה מסתדירא: 25 ואבֹד אלתרב ואלאליִה
וגַמִיע אלשחם אלדי עלי אלגוף וזיאדה אלכבד ואלכליתין ושחמהמא
ואלסאק אלאימן: 26 ומן אלסל אלפטיֹר אלדי בין ידי אללה אבֹד
גִרְדָקָה פִטִירָה ואחרָה וגִרְדָקָה זבו מדהונה ואחרָה ורקאקה וציֹרהא 30
עלי אלשחום ואלסאק אלאימן: 27 וגַעַל אלכל עלי ידי הרון ועלי ידי
בניה וחרִבָהא⁽³⁾ תחרובא ללה: 28 תם אבֹדהא מוסי מן פוק אידיהם

(1) כבי י: וצדרה.

(2) ר"ל ישהצין תלוי כמצנפת. עיין שמות כ"ט ו'.

(3) פ': חרבת. והתנופה היתה למה שהיה על כפי אהרן ובניו.

20 ואִי אֲנִסָּאן אֶכֶל לַחֲמָא מִן דְּבַח אֶלְסְלֹאמָה אֱלֹדִי לֵלֶה וּנְגַאסְתָּה עֲלֶיהָ
 פִּינְקֻטַּע דְּלָךְ אֶלְאֲנִסָּאן מִן קוּמָה: 21 ואִי אֲנִסָּאן לֹאמֶם שִׂיא מִן
 אֶלְנִגַּאסְתָּה בְּנִגַּאסָּה אֲנִסָּאן אוּ בְכַהִימָה נִגְסָה אוּ בְשִׂי מִן אֶלְדִּיבִיב אֶלְנִגְסִי
 פֹּאכֶל מִן דְּבַח אֶלְסְלֹאמָה אֱלֹדִי לֵלֶה פִּינְקֻטַּע אִיבָּא דְּלָךְ אֶלְאֲנִסָּאן מִן
 קוּמָה: 22 תָּם כֹּלָם אֶלְלָה מוֹסִי קִאִילָא: 23 מֶר לִבְנֵי אֶסְרָאִיל קִאִילָא
 כֹּל שֶׁחֶם בִּקֵּר וְצָאן וּמֵאֵעוּ לֹא תֹאכְלוּהָ: 24 וְשֶׁחֶם אֶלְנִבִּילָהּ וְאֶלְסְקִימָהּ
 אֶסְתַּעֲמִלוּהָ פִי כֹל צִנְעָה וְאֶכֶלָא לֹא תֹאכְלוּהָ: 25 פֶּאן כֹּל מִן יֹאכֶל
 שֶׁחֲמָא מִן אֶלְבַּהִימָה אֶלְתִּי יִקְרֵב מִנְהָא קִרְבָּאן לֵלֶה יִנְקֻטַּע דְּלָךְ
 אֶלְאֲנִסָּאן אֶלְאֶכְלָה מִן קוּמָה: 26 וְכֹל דָּם לֹא תֹאכְלוּהָ פִי גְמִיעַ מִסַּאבְנִכֶּם
 מִן אֶלְטִאִיר וְאֶלְבַּהִיאִים: 27 אִי אֲנִסָּאן אֶכֶל שִׂיא מִן אֶלְדֵם יִנְקֻטַּע דְּלָךְ
 אֶלְאֲנִסָּאן מִן קוּמָה: 28 תָּם כֹּלָם אֶלְלָה מוֹסִי קִאִילָא: 29 מֶר בְּנֵי
 אֶסְרָאִיל וְקָל לֶהֶם אֶלְמִקְרֵב דְּבַח סְלֹאמָה לֵלֶה הוּא אֱלֹדִי יֹאכֶל בִּקְרִבָּאנָה
 לֵלֶה מִן דְּבַח אֶלְסְלֹאמָה: 30 יִדָּאָה תַּחֲמֵל קִרְאֲבִין אֶלְלָה אֶלְשֶׁחֶם מִעַ
 אֶלְקִין יֹאכֶל בָּהּ מִעָה פִּיחֲרִכָּה תַּחֲרִיכָא לֵלֶה²: 31 וְיִקְתֵּר אֶלְאֲמָם
 אֶלְשֶׁחֶם עֲלֵי אֶלְמִדְּבַח תָּם יִצִּיר אֶלְקִין לַהֲרוֹן וּבְנֵיהָ: 32 וְאֶלְסָאק
 אֶלְאִימִן אֶעֱטוּהָ רַפְּעָה לֶלְאֲמָם מִן דְּבִיאָה סְלֹאמְתִּכֶּם: 33 וְאֶלְמִקְרֵב
 דָּם אֶלְסְלֹאמָה וְאֶלְשֶׁחֶם מִן בְּנֵי הָרוֹן לֶהּ יִבּוֹן אֶלְסָאק אֶלְאִימִן נִצִּיבָא:
 34 לֹאן קִין אֶלְתַּהֲרִיךְ וְסָאק אֶלְרַפְּעָה אֶלְדָּתָהּמָא מִן בְּנֵי אֶסְרָאִיל מִן
 דְּבִיאָה סְלֹאמְתָּהֶם וְאֶעֱטִיתָהּמָא לַהֲרוֹן אֶלְאֲמָם וּבְנֵיהָ רָסִם אֶלְדָּהָר מִן
 20 בְּנֵי אֶסְרָאִיל: 35 הִדָּה חֲצֵה הָרוֹן וּבְנֵיהָ מִן קִרְאֲבִין אֶלְלָה מִן יוֹם קִדְמוֹ
 לִיאֲמֹ לֵי³: 36 אֶלְתִּי אִמֵּר אֶלְלָה בְּהָא אֵן יַעֲטוּהָ מִן יוֹם מִסְחָהָ מִן
 בְּנֵי אֶסְרָאִיל רָסִם אֶלְדָּהָר לֹאֲגִיאֲלָהֶם: 37 הִדָּה אֶלְשִׁירֵיעָה לִּלְצַעֲרִיהָ
 וְאֶלְהִדִּיָּה וְאֶלְדִּכּוּהָ וְקִרְבָּאן אֶלְאֲתָם וְלִלְכִמָּאֵל וְלִדְבַח אֶלְסְלֹאמָה:
 38 אֶלְתִּי אִמֵּר אֶלְלָה בְּהָא מוֹסִי פִי גְבֹל סִינִי פִי יוֹם אִמֵּר בְּנֵי אֶסְרָאִיל
 25 אֵן יִקְרְבוּ קִרְאִינָהֶם לֵלֶה פִי בְרִיָּה סִינִי:

ח

1 תָּם כֹּלָם אֶלְלָה מוֹסִי קִאִילָא: 2 קָדָם הָרוֹן וּבְנֵיהָ מִעָה
 וְאֶלְתִּיאֵב וְדָהָן אֶלְמִסּוּחִיָּה וְרָתָּה אֶלְדִּכּוּהָ וְאֶלְכִּבְשִׁין וְאֶלְסֵל אֶלְפִּטִּיר:
 3 וְגִמִּיעַ אֶלְגִּמֵּעַ גִּזְקָה אֶלִּי בֹאב כִּבֹּא אֶלְמַחְצֵר: 4 פִּצְנַע מוֹסִי כִּמָּא אִמְרָה

(1) "חולח" ר"ל בהנחה שיש בה אחד מ"ח טריפות. וכן העתיק למטה כ"ב ח'.

(2) המשך שני הפסוקים האלו זה הוא: המקריב את זבח שלמיו לך והוא המביא את קרבנו לך מנחה שלמיו ידיו מביאה את קרבנות ד' את החלב עם החזה וכיוצא (את החלב) עמו (ר"ל עם החזה) להניף וכו' ולפי זה אין צורך לשלשה בהנכם. עיין רש"י ומנחות ס"ב ע"א וכן תרגם מלת על בלשון עם למטה מ' כ' וי' ט"ז.

(3) "זה חלק אהרן ובניו מן קרבנות ד' מן יום אשר נקדשו לכהן לך".

ז

- 1 והדה שריעה קרבאן אלאתם הו איצא מן כואיץ אלאקדאס:
 2 פי מוצע תדבח אלדבוה ידבח קרבאן אלאתם ודמה ירש עלי אלמדבח
 מסתדירא: 3 וגמיע שהמה ירפעה מנה⁽¹⁾ אלאליה ואלתרב אלמגמי
 אלגור: 4 ואלכליתין ואלשהם אלדי עליהמא אלדי עלי אלאחשא וזיאדה
 5 אלכבד מע אלכליתין ינועהא: 6 ויקתרעה אלמאם עלי אלמדבח
 קרבאנא ללה כדאך מא יציר קרבאן אלאתם: 6 כל דבר מן אלאימה
 יאכלה ופי מוצע מקדם יוכל לאנה מן כואיץ אלקדאס: 7 כאלדבוה
 קרבאן אלאתם שריעה ואחדה להמא אלמאם אלדי גפר בה לה יכון:
 8 ואלמאם אדא קרב צעידה אנסאן פגלדהא בעד תקריבהא יכון לה:
 9 וכל הדיה ממא יכבו פי אלתנור או יעמל פי טנגיר או עלי טאבך אי
 אמאם קרבהא לה תכון: 10 וכל הדיה מלתותה בדהן או גאפה לגמיע
 בני הרון תכון לאלואחד כאלאכר: 11 והדה שריעה דבח אלסלאמה
 אלדי יקרבה ללה: 12 ואן קרבה עלי שבר פליקרב מעה גראדק
 15 פטיר מלתותה בדהן ורקאק פטיר ממסוחה בדהן וסמיד רפך
 גראדק מלתותה בדהן: 13 מע גראדק כבו למיר יקרב קרבאנה מע
 דבח שבר סלאמתה: 14 פליקרב מן דלך ואחדא⁽²⁾ מן כל קרבאן רפיעה
 ללה ללאמאם אלדי ינצח דם⁽³⁾ אלסלאמה לה יכון: 15 ולחם דבח שבר
 אלסלאמה פי יום קרבאנה יוכל לא יבך מנה אלי אלגדאה: 16 ואן
 20 כאן דבח קרבאנה נדרא או תבדעא פלויכל פי יום תקריבה ומן אלגד
 פמא פצל מנה יוכל⁽⁴⁾: 17 ואלפאצל מן לחם אלדבח אלי אליום
 אלתאלת⁽⁵⁾ פליחרק באלנאר: 18 פאן אבל מנה פי אליום אלתאלת פלא
 ירתצי אלמקרב לה לא יחסב לה כל יכון כאלאכס⁽⁶⁾ ואי אנסאן אבל
 מנה פקד חמל וזרה: 19 ולחם אלאקדאס אן דנא בשי מן אלנאסאט
 פלא יוכל כל יחרק באלנאר ואלטאהר מנה פלא יאכלה אלא טאהר⁽⁷⁾: 25

(1) תרגם כאלו כתוב ירום אותו.

(2) ובכ"י: רגויא ואהרא = לחם אהר.

(3) פ': דם דבאיה = דם זבחי. ובכ"י: דם דבח = דם זבח.

(4) פ': ופי גדה יוכל מא פצל מנה = וטמחרתו יאכל הנוטר מנו. והנוסחא הזאת יותר ברורה ומסבבת למה שאמרו חז"ל שמצות לאכול לכל הפחות בקצת חובב ביום הראשון.

(5) "עד היום השלישי" עיין למטה י"ט ו'. ובכ"י: פי אליום אלתאלת = ביום השלישי.

(6) זאת הנוסחא נמצאת בשרשים לאבן גנאה שרש פגל הערה 25 לפי כ"י אקספארד.

ובכ"י: באלבאוס.

(7) "ובשר הקדשים אשר יגע בדבר מן הטמאות לא יאכל אבל ישרף באש והטהור

מן הבשר לא יאכלו כי אם טהור".

וישעל עליהא אלאמאם הטבא פי כל גדאָה וינצד עליהא אלצעידה ויקתֵר עליהא שחום אלסלאמָה: 6 כדאָך⁽¹⁾ אלנאר דאימא תוקד עלי אלמדבּח ולא תטפא: 7 והדה שריעָה אלהדיָה אן יקדמהא בנו הרון בין ידי אללה בין ידי אלמדבּח: 8 וירפּע מנהא בקבצתה מן סמידהא ודהנהא וגמיע לבאנהא אלדי עליהא פיקתֵר פוחהא עלי אלמדבּח⁽²⁾ מקבול מרצי ללה: 9 ואלפאצֵל מנהא יאכלה הרון ובנוה פטירא תוכל פי מוצע מקדֵם פי צהן כבא אלמחצֵר יאכלוהא: 10 לא תכזו כמירא געלתהא קסמהם מן קראבני מן כואיץ אלאקדאם הי כאלדבּוה וקרבאן אלאתם: 11 כל דבר מן בני הרון יאכלהא רסם אלהר לאגיאלכס מן קראבין אללה כל מן לאמסהא תקדֵם: 12 תם כלם אללה מוסי קאילא: 13 הוּא קרבאן הרון ובניה אלדי יקרֵבה ללה מן יום⁽³⁾ מסחה עשר אלוּיבָה סמידא הדיָה דאימא נצפהא כאלגדאָה ונצפהא באלעשי: 14 עלי טאבֵק באלדהן תעמל סתותיָה⁽⁴⁾ תאת כהא רפֵכָה תרדא⁽⁵⁾ תקרֵבהא מקבול מרצי ללה: 15 ובדלֵךְ אלאמאם אלמסתלֵף בעדה מן בניה ינצעהא רסם אלהר ללה גמלָה תקתֵר: 16 וסאיר הדאיא אלאמאם גמלָה תקתֵר ולא תוכל: 17 וכלם אללה מוסי תכלימא: 18 מר להרון ולבניה קאילא הדה שריעָה אלהבּוה פי מוצע תדבּח פיה אלצעידה תדבּח אלהבּוה בין ידי אללה אד הי מן כואיץ אלאקדאם: 19 אלאמאם אלמדבּי⁽⁶⁾ כהא יאכלהא פי מוצע מקדֵם תוכל פי צהן כבא אלמחצֵר: 20 כל מן דני בלחמהא תקדֵם ואן אנתצֵח מן דמהא אלדי ינצֵח מנהא⁽⁷⁾ עלי תוב פִיגסל פי מוצע מקדֵם: 21 ואנא אלכּוֹף אלדי תטבֵךְ פיה יכסר פאן טבֵכַת פי אנא נחאם פלידלֵךְ⁽⁸⁾ ויגסל באלמא: 22 כל דבר מן אלאימָה יאכלהא אד הי מן כואיץ אלאקדאם: 23 וכל דבּוה ידכל מן דמהא אלי כבא אלמחצֵר ליסתגפר בה פי אלקדֵם פלא תוכל כל תהרק באלנאר: 25

(1) "בן" ר"ל על זה הדרך.

(2) "על המזבח".

(3) "מן היום" ראב"ע: ורבים אמרו כי בית תחת מ"ם והטעם כי מיום המשח אותו הנה זה חייב להקריב תמיד מנחתו. ככ"ו י: פי יום == ביום.

(4) המלה הזאת נמצאת בכל הנוסחאות חוץ בפי' והיא שהיתא המובאה כמה פעמים בתלמוד (עבודה זרה ל"ח ב' ברכות ל"ח א') ולמטה ז' י"ב הענין וסלת מרכבת סמיר רפך == סלת רבה, ר"ל מרכבה בשמן ובזאת המלה הערבית תרגם כאן תופיני.

(5) ובפי': מתורדָה ועיין למעלה ב' ו'.

(6) "המטהר" ר"ל המסיר חטא החוטא. עיין ראב"ע.

(7) תרגם באלו בתוב אשר יזה ממנה ר"ל מן החטאת.

(8) פ': יגדר.

בקימתה מתאקיל פצה במתקאל אלקדם⁽¹⁾ ללקראבין⁽²⁾: 16 ואלדי
 אנטא בה מן אלקדם יגרם מתלה וכמסה יוד עליה ויעטה ללאמאם
 ואלאמאם יסתגפר עליה בכבש אלקרבאן פיגפר לה: 17 ואי אנסאן
 אנטא פעמל ואחדה מן פראיץ אללה אלתי לא תעמל ולם יעלם באנה
 קד אתם וחמל וורה: 18 פליאת בכבש צחיה מן אלגנס בקימתה 5
 ללקרבאן אלי אלאמאם ויסתגפר ענה אלאמאם ען סהוה אלדי סהא
 והו לא יעלם פיגפר לה: 19 הו קרבאן אלאתם⁽³⁾ ען אתמה אלדי
 אתם ללה: 20 תם כלם אללה מוסי קאילא: 21 אי אנסאן אנטא ונבל
 נבלת באללה פגחד צאחבה ודיעה או מעאמלה⁽⁴⁾ או גצב או גשם
 צאחבה: 22 או וגד צאלה וגחדהא וחלה עלי באטל עלי בלה⁽⁵⁾ מן 10
 גמיע מא יעמל אלאנסאן פינטא כהא: 23 פאדא הו אנטא ואתם
 פלירד אלגצב אלדי גצבה או אלגשם אלדי גשמה או אלודיעה אלתי
 אודעת ענדה או אלצאלה אלתי וגדהא: 24 או מא סוי דלך ממא חלה
 עליה באטלא פלירדה בראסה ויוד עליה אכמאסה ויעטה לאלדי הו
 לה פי יום אעתראפה בדנבה⁽⁶⁾: 25 וליאת בקרבאנה ללה כבשא 15
 צחיהא מן אלגנס בקימתה ללקרבאן אלי אלאמאם: 26 ויסתגפר ענה
 אלאמאם בין ידי אללה ויגפר לה עלי איה בלה מן גמיע מא יעמל
 פיאתם כהא:

ו

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר הרון ובניה קאילא הדא 20
 שריעה אלצעידה⁽⁷⁾ אלצעידה תוצע עלי וקיד אלמדבה טול אלליל
 אלי אלגדאה וגאר אלמדבה תסתוקד עליה: 3 וילבם אלאמאם קמיצא⁽⁸⁾
 מן עישר וסראויל עישר ילבם עלי בדנה וירפע אלרמאד אלדי תאכל אלנאר
 אלצעידה עלי אלמדבה⁽⁹⁾ ויצירה לזק אלמדבה: 4 תם יסלך תיאבה
 וילבם תיאבה אבר ויכרג אלרמאד אלי כארג אלעסבר אלי מוצע 25
 טאהר: 5 ואלנאר אלתי עלי אלמדבה תסתוקד פיה ולא תטפא

(1) אלו שתי המלות נמצאות בב"י ו' ואינן לא בקי ולא בס'.

(2) "לקרבנות" ר"ל בערך הכשכים המיוחדים לקרבנות. ואפשר שצ"ל ללקרבאן בנוו בפסוק ו'ה וכו'.

(3) "קרבן אשם הוא".

(4) "בשותפות" וכן הרגס אונקלוס ועי' ג'כ רש"י.

(5) "על דבר אחד" ר"ל איזה דבר שיהיה. וכן למטה בפסוק כ'ו.

(6) "יום אשר התורה על השאתו" עיין רשכ"ס.

(7) ר"ל שהתורה היא שתונת העולה על המוקד וכו'.

(8) "חילוק".

(9) העתיק מלה במלה וענינה חבא מן האש אשר תאכל וכו'.

ה

1 ואִי אֲנִסְאֵן אֲטָא בָּאן סַמַּע צוֹת חֶרֶג וְהוּ שְׂאֵהָד אוּ רְאִי דִלְךְ
 אוּ עֵלִם בַּהּ וְלִם יִכְבֵּר פִּקְדֵּי הַמֶּלֶךְ וּזְרָה: 2 אוּ אֲנִסְאֵן דְּנִי בִשִּׁי מִן
 אֲלֵאמֹר אֲלִנְגְסֵהּ אוּ בִנְכִילֵהּ וְחֹשׁ נִגְסֵי אוּ בִנְכִילֵהּ בְּהִימֵהּ נִגְסֵהּ אוּ
 5 בִנְכִילֵהּ שִׁי מִן אֲלִדְכִיבִים אֲלִנְגְסֵי וְגֵאָב דִּלְךְ עֵנָה פָּחוּ נִגְסֵי וְאַתֶּם: 3 אוּ
 דְּנִי בִנְגְסֵהּ אֲנִסְאֵן בִּשִּׁי מִן נִגְאִסְתָּה מִמָּא סְכִילָה אֵן יִנְגְסֵי בְּהָא פִּגְאָב
 עֵנָה פְּאַתֶּם וְהוּא עֵאֲלִם בְּמָא פִּעַל וְאַתֶּם⁽¹⁾: 4 אוּ אֲנִסְאֵן חֲלָף בִּלְפֻט
 שְׂפִתִּיהָ לֵאסְאָהּ אוּ לֵאחְסָאֵן עֲלִי גְמִיעַ מָא לְפֻט אֲלֵאנְסָאֵן בִּימִין וְגֵאָב
 דִּלְךְ עֵנָה תֶּם עֵלִם בְּמָא פִּעַל⁽²⁾ וְאַתֶּם בּוֹאֲחֵדֶה מִן הֵדֶה: 5 פֹּאדָא אַתֶּם
 10 בּוֹאֲחֵדֶה מִנְהָא תֶּם אִקְרִי בְּמָא אֲטָא: 6 פְּלִיאַת בְּקִרְבָּאנָה לֵלָה עֲלִי
 כְּטִיתָה אֲלִדִּי אֲטָא אַנְתִּי מִן אֲלִנְגְסֵי נִעְגָה אוּ שְׂאָה לְלִדְכוּהּ וּיסְתַּגְפֵּר
 עֵנָה אֲלֵאמָאִם מִן כְּטִיתָה: 7 פֶּאֶן לִם תִּנְל יִדָּה מִקְדָּאָר שְׂאָה פְּלִיאַת
 בְּקִרְבָּאנָה עֲלִי מָא אֲטָא שְׂפִנִינִן אוּ פִּרְכִּי חֵמָאִם לֵלָה אַחְדָּהמָא
 לְלִדְכוּהּ וְאַלְאָכֵר לְלִצְעִידָה: 8 פֹּאדָא אַתִּי בְּהֵמָא אֲלִי אֲלֵאמָאִם פְּלִיקְרִב
 15 אֲלִדִּי לְלִדְכוּהּ אִולָא וּפִצֵּל רֵאסָה מִמָּא יִלִּי קִפְאָה⁽³⁾ וְלֹא יִפְרוּ: 9 וּיִנְצַח
 מִן דֶּם אֲלִדְכוּהּ עֲלִי הָאִיט אֲלִמְדִּבָּה וְאַלְפֹאֲצֵל מִן אֲלִדֶּם יִמְצֵל⁽⁴⁾ עֲלִי
 אִסְאִם אֲלִמְדִּבָּה לֵאנְהָא דְכוּהּ: 10 וְאַלְתָּאנִי יַעֲמִלָה צִעִידָה בְּאַלְסִירָה
 וּיסְתַּגְפֵּר עֵנָה אֲלֵאמָאִם עֵן כְּטִיתָה אֲלִתִּי אֲטָא וּיִגְפֵּר לָהּ: 11 וְאֵן לִם
 תִּנְל יִדָּה תִּמֵּן שְׂפִנִינִן אוּ פִּרְכִּי חֵמָאִם פְּלִיאַת בְּקִרְבָּאנָה עֲלִי מָא אֲטָא
 20 עֶשֶׂר אֲלִוִּיבָה סְמִיד לְלִדְכוּהּ וְלֹא יִעֲבֵי עֲלִיָּהָ דְּהֵנָּא וְלֹא יִזְעֵל עֲלִיָּהָ
 לְבִאנָא לֵאנְהָא דְכוּהּ: 12 פֹּאדָא אַתִּי בְּהָא אֲלִי אֲלֵאמָאִם וְקִבִּין אֲלֵאמָאִם
 מִנְהָא מְלוּ קִבְצָתָה פּוּחָהָא פִּקְתָּרָה עֲלִי אֲלִמְדִּבָּה מִעַ קִרְאִבִּין אֲלֵלָה
 כְּדֹאךְ תַּצִּיר דְכוּהּ: 13 וּיסְתַּגְפֵּר עֵנָה אֲלֵאמָאִם עֵן כְּטִיתָה אֲלִתִּי אֲטָא
 בּוֹאֲחֵדֶה מִן הֵדֶה וּיִגְפֵּר לָהּ וְתַצִּיר לְלֵאמָאִם כְּסֹאִיר אֱלֹהֵאדִּוִּא⁽⁵⁾: 14 תֶּם
 25 כֻּלָּם אֲלֵלָה מוֹסִי תְכִלִּימָא: 15 אִי אֲנִסְאֵן נִכְתָּ נִכְתָּא וְאַטָא בִּסְחוּ
 בִּשִּׁי מִן אִקְדָּאִם אֲלֵלָה פְּלִיאַת בְּקִרְבָּאנָה לֵלָה כְּבִשָּׂא צִחִיָּהָ מִן אֲלִנְגְסֵי

(1) „ונעלם ממנו ואשם (ר"ל שנעלמה ממנו הטומאה) והוא ידע מה שעשה ואשם"
 בכ"י י' ובס': חסרה מלת ואשם השנית והיא אך למותר.

(2) „ואחר זה ידע מה שעשה".

(3) „מצד אחורי הצואר".

(4) „והנשאר מן הדם מכבשחו (מלשון כובש את בית השחיטה) ובכ"י י': ימצי כמו
 למעלה א' ט"ו.

(5) „בכל המנחות".

- 18 ומנה יצב עלי ארכאן אלמדבה אלדי בין ידי אללה אלדי פי כבא אלמדחזר ובאקיה יצבה ענד אסאם מדבה אלצעידה אלדי פי כאב כבא אלמדחזר: 19 וגמיע שחמה ירפעה מנה ויקתר עלי אלמדבה: 20 ויעמל בה זכמא עמל בתור דבוה אלמאם⁽¹⁾ כדאך יעמל בה ויסתגפר ענהם ויגפר להם: 21 ויכרז אלדור כארז אלעסבר פיהרקא כמא אחרק 5 אלדור אלאול הו דבוה אלזוק: 22 אן אכטא שריף פיעמל ואחדה מן פראיין אללה אלתי לא תעמל בסהו פאתם: 23 תם⁽²⁾ עלם כטיתיה אלתי אכטאהא פליאת בקרבאנה עתודא מן אלמאעז דכרא צחיהא: 24 ויסנר ידה עלי ראסה וידבחה פי מוצע ידבה אלצעידה בין ידי אללה כדלך מא יכון דבוה⁽³⁾: 25 ויאכז אלמאם מן דם אלדבוה באצבעה 10 ויגעלה עלי ארכאן מדבה אלצעידה וסאיר דמה יצבה ענד אסאסה: 26 וגמיע שחמה יקתרה עלי אלמדבה בשחם דבה אלסלאמה ויסתגפר ענה אלמאם מן כטיתה פיגפר לה: 27 ואן אכטא אנסאן מן עואם אלבלד סהוא פעמל ואחדה מן פראיין אללה אלתי לא תעמל פאתם: 28 תם ערק כטיתיה אלתי אכטא פליאת בקרבאנה מן אלמאעז צחיהה 15 אנתי עלי כטיתה אלתי אכטא: 29 ויסנר ידה עלי ראסהא וידבחהא פי מוצע אלצעידה: 30 ויאכז אלמאם מן דמהא באצבעה ויגעל עלי ארכאן מדבה אלצעידה וסאיר דמהא יצבה ענד אסאם אלמדבה: 31 וגמיע שחמהא ינועה כמא ינוע שחם אלמאעז⁽⁴⁾ מן דבה אלסלאמה ויקתרה אלמאם עלי אלמדבה מקבול מרצי ללה⁽⁵⁾ ויסתגפר לה 20 אלמאם פיגפר לה: 32 ואן הו גא בקרבאנה מן אלצאן ללדבוה פליאת בהא אנתי צחיהה: 33 ויסנר ידה עלי ראסהא וידבחהא ללדבוה פי מוצע אלצעידה: 34 ויאכז אלמאם מן דמהא באצבעה ויגעל ועלי ארכאן מדבה אלצעידה וסאיר דמהא יצבה ענד אסאסה: 35 וגמיע שחמהא ינועה כמא ינוע שחם אלצאן מן דבה אלסלאמה ויקתרה אלמאם עלי אלמדבה עלי קראבין אללה⁽⁶⁾ ויסתגפר ענה אלמאם ען כטיתה אלדי אכטא פיגפר לה:

(1) «כפר החטאת של הכהן (המשוח)» עיון רש"י.

(2) «ואחר זה» ועיון רש"י וכשרשים לאבן גנאה שרש או. וכן בפסוק כ"ח.

(3) «זבוח יהיה חטאת».

(4) «חלב העז» עיון רש"י.

(5) בק' ובפ': «עלי קראבין אללה» = על אשוי ד' כמו בפסוק ל"ה.

(6) «כפי קרבנות ד'».

14 ויקָרֵב מִנֶּה קִרְבָּנָה קִרְבָּנָא לֵלֶה אֶלְתֶּרֶב אֶלְמַגְטִי אֶלְגֹּף וּסְאִיר
 אֶלְשֶׁחַם אֶלְדִּי עַלִּי אֶלְגֹּף: 15 וְאֶלְבְּלִיתִן וְאֶלְשֶׁחַם אֶלְדִּי עַלִּיהֶמָּא אֶלְדִּי
 עַלִּי אֶלְאֶחֶשָׁא וְוִיאֶדָּה אֶלְבְּכֹד מִעַ אֶלְבְּלִי יִנְעָהָ: 16 וּיקְתָּרֶהָ קִרְבָּנָא
 מִחֶרְקָא מִרְצִיא מִקְבֹּלָא כֹּל שֶׁחַם כְּדָאךְ לֵלֶה: 17 רֶסֶס אֶלְדֶּהָ עַלִּי
 מִרְ אֶגִּיֶּלְבֶם פִּי גְמִיעַ מִסְאֲכֻנְכֶם כֹּל שֶׁחַם וְכֹל דֶּם לֹא תֹאכְלוּהֶמָּא: 5

ד

1 תָּם כֻּלָּם אֶלְלֶה מוֹסִי תְבִלִּימָא: 2 מִר בְּנֵי אִסְרָאִיל קִאִילָא אִי
 אֶנְסָן אֶזְטָא בְּסִדּוּ פִי שִׁי מִן פִּרְאִיין אֶלְלֶה אֶלְתִּי לֹא תַעֲמַל פַּעֲמַל
 וְאֶחָדָּה מִנֶּה: 3 אֵן אֶזְטָא אֶלְאֶמָּא אֶלְמַמְסוּחַ עַלִּי סְבִיל זָטָא אֶלְנָאסִי
 10 פִּלְיִקָּרֵב עַלִּי זָטִיתָה אֶלְתִּי אֶזְטָאָהָא רִתָּא מִן אֶלְבְּכֹר צִחִיָּהָ לֵלֶה
 לְדִבּוּהָ: 4 וְיָאֵת בְּאֶלְרֵת אֶלִּי זָבָא אֶלְמַחְצֵר בִּין יְדֵי אֶלְלֶה וְיִסְנֵד
 יֶדֶה עַלִּי רֶאסָה וְיִדְבַּחַה בִּין יְדֵי אֶלְלֶה: 5 וְיִאֶדָּה אֶלְאֶמָּא אֶלְמַמְסוּחַ
 מִן דְּמָה פִּדְלָלָה אֶלִּי זָבָא אֶלְמַחְצֵר: 6 וְיִגְמַס אֶזְבְּעָה פִּיה וְיִנְצָה מִנֶּה
 סְבַע מִרְאָר בִּין יְדֵי אֶלְלֶה קְבֹאֶלָּה סִגָּף אֶלְקֶדֶס: 7 תָּם יִצַּע מִן אֶלְדֶּם
 15 עַלִּי אֶרְכָּאן מְדַבַּח בְּכֹר אֶלְאֶזְמָאג אֶלְדִּי בִּין יְדֵי אֶלְלֶה פִּי זָבָא אֶלְמַחְצֵר
 וּבֹאקִי אֶלְדֶּם יִצְבָּה עֲנֵד אֶסָם מְדַבַּח אֶלְעִידָּה אֶלְדִּי עַלִּי זָבָא
 אֶלְמַחְצֵר: 8 וְגְמִיעַ שֶׁחַם אֶלְרֵת אֶלְדִּבּוּהָ יִנְעָהָ מִנֶּה אֶלְתֶּרֶב אֶלְמַגְטִי
 אֶלְגֹּף וּסְאִיר אֶלְשֶׁחַם אֶלְדִּי עַלִּי אֶלְגֹּף: 9 וְאֶלְבְּלִיתִן וְאֶלְשֶׁחַם אֶלְדִּי
 עַלִּיהֶמָּא אֶלְדִּי עַלִּי אֶלְאֶחֶשָׁא וְוִיאֶדָּה אֶלְבְּכֹד מִעַ אֶלְבְּלִי יִנְעָהָ:
 10 כִּמָּא יִרְפַּע מִן תּוֹר דְּבַח אֶלְסִלָּמָה וּיקְתָּרֶהָ אֶלְאֶמָּא עַלִּי מְדַבַּח
 אֶלְעִידָּה: 11 וְגִלְד אֶלְתּוֹר וְגְמִיעַ לַחֲמָה מִעַ רֶאסָה וּאֶבְאָרְעָה וּבִטְנָה
 וּפִרְתָּה: 12 וְיִזְרַג גְּמִיעַ דִּלְךָ זָאָרָג אֶלְעֶסְכֹּר אֶלִּי מִיִּצַּע טָאָהָר אֶלִּי
 מִטְרָה אֶלְרִמָּאָד וְיִחֶרְקָה מִעַ חֶטֶב בְּאֶלְנָאָר עַלִּי מִטְרָה אֶלְרִמָּאָד יִחֶרְקָ:
 13 פֶּאן אֶזְטָא גְמִיעַ מִן גְּמִיעַ אִסְרָאִיל¹ וְגֹאֵב אִמֵּר מִן עֵינִן אֶלְגֹּף
 25 פִּיעֲמַל וְאֶחָדָּה מִן פִּרְאִיין אֶלְלֶה אֶלְתִּי לֹא תַעֲמַל פֶּאֲתָמוּ: 14 תָּם
 עֶרְפַּת אֶלְבְּקִיָּה אֶלְתִּי אֶזְטָאָהָא פִּלְיִקָּרֵב אֶלְגֹּף רִתָּא מִן אֶלְבְּכֹר
 לְדִבּוּהָ וְיָאֵת בֵּה בִּין יְדֵי זָבָא אֶלְמַחְצֵר: 15 וְיִסְנֵד שִׁוְךָ אֶלְגְּמַע
 אִידִיָּהָ עַלִּי רֶאסָה אֶלְרֵת בִּין יְדֵי אֶלְלֶה וְיִדְבַּחַה אֶלְרֵת בִּין יְדֵי אֶלְלֶה:
 16 וְיִדְבֹּל אֶלְאֶמָּא אֶלְמַמְסוּחַ מִן דְּמָה אֶלִּי זָבָא אֶלְמַחְצֵר: 17 וְיִגְמַס
 30 אֶזְבְּעָה פִּיה וְיִנְצָה מִנֶּה סְבַע מִרְאָת בִּין יְדֵי אֶלְלֶה קְבֹאֶלָּה אֶלְסִגָּף:

(1) גִּרָאָה שְׂכֻנָּתוֹ: וּלְפִי זֶה כֹּל הַחֶלֶב הוּא לַגְבוּהָ וְאִסּוּר לֹאֲדֹם. עֵינִין רֹאבִיעַ.

(2) ר' בְּחַיִּי: לְפִי מִנְּהַג הַעַם וּדְרָבֵס שֶׁחַם אֲנִשּׁוּם. עֵינִין רֹאבִיעַ.

(3) «וְאִם חֶטֶא קָהַל אֶחָד מִכָּל יִשְׂרָאֵל» וּבִבְכִי י': וְאֵן כִּתָּא גְּמִיעַ אֶל אִסְרָאִיל = וְאִם יִשְׁגֶּה כֹּל עַדֵּת יִשְׂרָאֵל.

במלח ולא תעטל אלמלח פאנה עהד רבך מן הדיתך⁽¹⁾ ומע סאיר
קראבינך פקרב מלחא: 14 ואן קרבת הדיה בבור ללה פפריכא מקלו
באלנאר גרישא מן אלהדף⁽²⁾ קרבהא: 15 ואגעל עליהא דהנא וציר
עליהא לבאנא כדאך היא הדיה: 16 ויקתר אלמאם פוחהא מן גרישהא
ורהנהא מע גמיע לבאנהא קרבאנא ללה: 5

ג

1 ואן באן קרבאנה דבח סלאמה מן אלבקר דברא או אנתי
פליקרבה צחיהא בין ידי אללה: 2 ויסנד ידה עלי ראם קרבאנה
וידבחה ענד באב כבא אלמחצר וירשו בנו הרון אלאימה אדם עלי
אלמדבה מסתדירא: 3 ויקרב מן דבח אלסלאמה קרבאנא ללה אלתרב
אלמגטי אלגוף וסאיר אלשחם⁽³⁾ אלדי עלי אלגוף: 4 ואלכליתין
ואלשחם אלדי עליהמא אלדי עלי אלאחשא וזאדה אלכבד מע אלכלי
ינועהא: 5 ויקתר דלך אלמאם עלי אלמדבה⁽⁴⁾ קרבאן מקבול מרצי
ללה: 6 ואן באן קרבאנה מן אלגנס דבח סלאמה ללה דברא או אנתי
פצחיהא יקרבה: 7 פאן באן קרבאנה מן אלצאן⁽⁵⁾ פליקרמה בין ידי
אללה: 8 ויסנד ידה עלי ראסה וידבחה ענד באב כבא אלמחצר וירש
בנו הרון דמה עלי אלמדבה מסתדירא: 9 ויקרב מנה קרבאנא ללה
שחמה ואלאליה⁽⁶⁾ צחיהא יקלעהא אמאם אלעצאין אלשחם אלמגטי
אלגוף וסאיר אלשחם אלדי עליה: 10 ואלכליתין ואלשחם אלדי עליהמא
אלדי עלי אלאחשא וזאדה אלכבד מע אלכלי ינועהא: 11 פיקתר דלך
אלמאם עלי אלמדבה קרבאן מהדק⁽⁷⁾ ללה: 12 ואן באן קרבאנה
מן אלמאעו פליקרבה בין ידי אללה: 13 ויסנד ידה עלי ראסה וידבחה
בין ידי כבא אלמחצר וירשו בנו הרון דמה עלי אלמדבה מסתדירא:

(1) "לא תשבות המלח מן מנחתך מפני שהוא ברית אלהיך".

(2) לא מצאתי המלה הזאת באוצר השרשים. ונראה שענינה תבואה לחה ומלאה עם קליפתה.

(3) הוא השומן המחובר לבשר ומלת תרב נופלת לפעמים על החלב הנספג מן הבשר.

(4) וכן הנוסחא ג"כ בפי' ולפי' לא העתיק מלות על העלה אשר על העצים אשר על האש אבל בכ"י י: עליו אלעצידה אלדי עליו אלחטב אלתי עליו אלנאר. ובאמת לפי פשוטו של מקרא המלות האלו מיותרות וצריכות להדרש. עיין רש"י.

(5) בכ"י י: מן אלחטל ושני הנוסחאות הנה נמצא הרבה פעמים.

(6) "חלבו והאליה" עיין ראב"ע שהביא הדעת הזאת בשם הגאון והשיג עליו. ותרגם כאן יסורנה במלת יקלעהא = יעקרונו כחוקה ר"ל שיסורנו כאופן שיוסר עם העצה חלב רב שהוא מחובר בה בצד הפנימי ועיין ר' בחיי קמ"ג ג'.

(7) "קרבן נשרף".

אלשפאנן או מן פראך אלחמאם: 15 ויקדמה אלחמאם אלי אלמדבה
 ויפצל⁽¹⁾ ראסה תם יקתרה עלי אלמדבה וימצ⁽²⁾ דמה עלי האיט
 אלמדבה: 16 וינוע חוצלתה מע קאנסתה⁽³⁾ ויטרהה לזק אלמדבה
 שרקא מוצע אלרמאד: 17 ויפצלה מן אנגהתה ולא יפרזה תם יקתרה
 5 אלחמאם עלי אלמדבה עלי אלחטב אלדי עלי אלנאר הי צעידה קרבאן
 מרצי ללה:

ב

1 וא' אנסאן קרב קרבאן הדיה ללה וכאן קרבאנה סמידא'
 פליצב עליה דהנא ויגעל עליה לבאנא: 2 ואת בהא אלי בעין בני
 10 הרון אלימא ויקבץ מנהא מלו קבצתה מן סמידהא ומן דהנהא מע
 גמיע לבאנהא ויקתר פוחהא דלך⁽⁴⁾ עלי אלמדבה קרבאן מקבול מרצי
 ללה: 3 ואלפאצל מנהא להרון ובניה מן זואין אלאקדאס מן קראבין
 אללה: 4 ואן קרבת הדיה מן כבו אלחנור פלחן גראדק סמיד פטיר
 מלתותה בדהן ורקאק פטיר ממסותה בדהן: 5 ואן כאן קרבאנך הדיה
 15 עלי אלמאבק פלחן פטירא מן סמיד מלתות בדהן: 6 ואתרדהא
 תרדה וצב עליהא דהנא בדלך תבון הדיה⁽⁶⁾: 7 ואן כאן קרבאנך
 הדיה מן צנעה אלטנגיר⁽⁷⁾ פלחעמל סמידא בדהן: 8 פלחאת באלהדיה
 אלתי קד עמלת מן אחדי הדה⁽⁸⁾ ללה ויקדמהא אלי אלחמאם יקדמהא
 אלי אלמדבה: 9 וירפע מנהא פוחהא ויקתרה עלי אלמדבה קרבאן
 20 מקבול מרצי ללה: 10 ואלפאצל מנהא להרון ובניה מן זואין
 אלאקדאס מן קראבין אללה: 11 גמיע אלהדאיא אלתי תקרבונהא
 ללה לא תעמל במירא לאן כל זמיר ובל עסל לא תקרבו מנהמא
 קרבאנא מחרקא⁽⁹⁾ ללה: 12 לכן קרבאנא אלא תקרבונהמא ללה ואלי
 אלמדבה לא יצעדא לקבול מרצי: 13 וגמיע קרבאן הדאיאך אמלחהא

(1) "יפירד" ועיין אבן גנאת שרש מלך.

(2) העתיק ונמצא במלה ערבית הדומה לו וענינו שובבש את בית המליקה כדי שירד
 הדם על קיר המזבח.

(3) "עם הקורבן" וזה דעת אבא יוסי בן חנן בספרא. ועיין שרשים לאבן גנאת שרש נצה.

(4) "ואם היה קרבנו סלח".

(5) "ר"ל הריח הזה הנורף מן קמין הסלח והשמן עם כל הלבונה וכן נמצא בהושע ויד
 ח: וזכרו כיון לבנון ושם פי' מכלול יופי: ענינו ריח וקבול הדבר ברצון כמו אזכרתה לך."

(6) "ובזה תהיה מנחה" וכן למטה פ' טו.

(7) "עין אבן גנאת שרש רחש."

(8) "מאת מאלה" ר"ל משלשת מיני המנחה.

(9) "קרבן הנשרף באש" והוסף הנשרף באש להוציא את שתי הלחם של עצרת

הבאות מן השאור ואת הבכורים הבאים מן הרבש.

ספר ויקרא

א

1 תם דעא אללה במוסי פזאטבה אללה מן זבא אלמחצר
 קאילא: 2 כלם בני אסראיל קאילא אִי אנסאן קרב מנכס קרבאנא
 ללה מן אלבהאים פמן אלגנס ואלבקר תקרבוה: 3 אן באן קרבאנה
 צעידה מן אלבקר זכרא צחוחא יקרבה וליקרמה אלי באב זבא 5
 אלמחצר עלי מא ירתצי ענה בין ידי אללה: 4 ויסנדידה עלי ראסה
 וירצי ענה ויגפר לה: 5 וידבה אלת בין ידי אללה וליקרם בנו הרון
 אלאימֶה אלהם וירשה: 6 ענד אלמדבח מסתדירא אלדי ענד באב זבא
 אלמחצר: 6 ויסלך אלצעידה ויעצהא אעצאא: 7 וישעל: 8 בנו הרון
 אלמאם נארא עלי אלמדבח וינצדו עליהא חטבא: 8 וינצד בנו הרון
 אלמאם אלאעצא ואלראם ואלקעבה: 9 עלי אלחטב אלדי עלי אלנאר
 אלתו עלי אלמדבח: 9 וגופה ואכארעה יגסלהא באלמא ויקתר
 אלמאם אלכל עלי אלמדבח צעידה הי קרבאן מקבול מרצי ללה: 10
 ואן באן קרבאנה מן אלגנס מן אלצאן או מן אלמאעז צעידה
 פליקרבה זכרא צחוחא: 11 וידבהא אלי גאנב אלמדבח שמאליא בין 15
 ידי אללה וירש בנו הרון אלאימֶה דמה עלי אלמדבח מסתדירא:
 12 ויעצה אעצאא וראסה וקעבתה וינצדהא אלמאם עלי אלחטב
 אלדי עלי אלנאר אלתו עלי אלמדבח: 13 ואלגוף ואלאכארע יגסלהא
 באלמא ויקרם אלמאם אלכל ויקתרה עלי אלמדבח צעידה קרבאן
 מרצי ללה: 14 ואן באן קרבאנה צעידה ללה מן אלטאיר פליקרבה מן 20

(1) פ: מרצוא ענד אללה. והענין אחד ר"ל באופן שיהיה הקרבן לרצון לפני ד'. וזה
 ג"כ דעת רשב"ם נגד דעת ספרא.

(2) השתמש בלשון יחיד ואפשר שיענינו אחד מן בני אהרן ועיין למטה ב' א' שחרגם
 בני אהרן אחד מבני אהרן.

(3) "ובערו" עיין מה שהביא רבינו בחיי קמ"א עמוד ג' בשם הגאון.

(4) עיין שרשים לאבן גנאת שרש פדר: ירצה בו הראה הלב והכבד.

(5) "לעלה" שהוא קרבן מקבל ומרוצה לפני ד' ובמקומות אחרות הגאון תרגם ריח
 נחוח במלת מרוצה לכד.

אלמחצר ואגסלהם באלמא: 13 ואלבם הרון תיאב אלקדם ואמסחה וקדם
 ליאם לי: 14 וקדם בניה ואלבסהם תואניא: 15 ואמסחהם כמא מסחת
 אבאהם ליאמו לי ויבון מסחהם דאך להם אמאמה אלהר לאגאלהם:
 16 וצנע מוסי כגמיע מא אמרה אללה בה: 17 פלמא כאן פי אלשהר
 5 אלאול מן אלסנה אלתאניה פי אליוס אלאול מנה נצב אלמסכן:
 18 פאול מא נצבה מוסי וצע¹ קואעדה ורעב עליה תצאתנה וצע
 פיה אמהאנה ואוקף עמדה: 19 תם כסט אלצבא עליה וציר אלגשא
 עליה מן פוק כמא אמרה אללה: 20 תם אכד אלשהאדה פוצעהא פי
 אלצנדוק וגעל עליה אלהוק וגעל עליה אלגשא מן פוק: 21 תם
 19 אדללה אלי אלמסכן ועלק אלסנף אלמסתור פסתרה עליה כמא אמרה
 אללה: 22 תם געל אלמאידה פי כבא אלמחצר פי גאנב אלמסכן
 אלשמאל² כארג אלסנף: 23 וצפף עליהא צפי² כבו בין ידי אללה כמא
 אמרה אללה: 24 תם ציר אלמנארה פי כבא אלמחצר חדא אלמאידה
 פי גאנב אלמסכן אלגנובי: 25 ואסרג אלסרג בין ידי אללה כמא
 15 אמרה אללה: 26 תם ציר אלמדבה אלהב פי כבא אלמחצר בין ידי
 ידי אלסנף: 27 ובכר עליה מן כזור אלצמוג כמא אמרה אללה: 28 תם
 עלק סתר אלבאב עלי אלמסכן: 29 וציר מדבה אלקראבין עלי כבא
 כבא אלמחצר וקרב עליה אלצעידה ואלהדיה כמא אמרה אללה:
 30 תם ציר אלהויץ בין כבא אלמחצר ואלמדבה וגעל פיה מאא לגסל:
 31 20 פיגסל מנה מוסי והרון ובנוה אידיהם וארגלהם: 32 פי דכולהם
 אלי כבא אלמחצר ופי תקדמהם אלי אלמדבה וגסלוהא כמא אמרה
 אללה: 33 תם צרב אלצראדק חואלי אלמסכן ואלמדבה ועלק סתר באבה
 פאכמל מוסי גמיע אלצנעה: 34 תם גטא אלגמאם כבא אלמחצר
 ונור אללה מלא אלמסכן: 35 ולם יטק מוסי אן ידכל אלי כבא
 25 אלמחצר ממא סכן עליה אלגמאם ונור אללה מלא אלמסכן: 36 וכאן
 אלגמאם אדא ארופע ען אלמסכן ירחל בנו אסראיל אלי גמיע
 מראחלהם: 37 ואן לם ירתפע לם ירחלו אלי יום אערתפאעה: 38 לאן
 גמאמא מן ענד אללה עלי אלמסכן נהארא ונאר תבון פיה לילא בחצרה
 בני אסראיל פי גמיע מראחלהם:

(1) "והדבר הראשון אשר תקים משה."

(2) עיין למעלה הערתנו פסוק ד'.

דהב כאלין וכתבו עליה כתאבה כנקיש אלגאתם קדסא ללה: 31 וגעלו
 עליה אלסמאנגון ליגעל עלי אלעמאמה מן פוקי¹ כמא קאל אללה
 למוסי: 32 כבמל גמיע עמל אלמסכן כבא אלמחצר ולמא צנע בנו
 אסראיל כגמיע מא אמר אללה מוסי: 33 אתו² באלמסכן אלי מוסי
 ואלכבא וגמיע אניתה שטטה ותלאתגה ואמהאגה ועמדה וקואעדה: 5
 34 ואלגטא אלגלוד אלכבאש אלאדים ואלגטא אלגלוד אלדאריש ואלסנג
 אלמסתור³: 35 וצנדוק אלשהאדה ודהוקה וגשאה: 36 ואלמאידה
 וגמיע אניתהא ואלכבו אלמוגה: 37 ואלמנארה אלגאלצה וסרגהא
 סרג אלנצוד וגמיע אניתהא ודהן אלצאה: 38 ואלמדבא אלדהב
 ודהן אלמסה ובבור אלצמוג וסתר כאב אלכבא: 39 ואלמדבא אלנהאם
 ואלסרד אלנהאם אלדי לה ודהוקה וגמיע אניתה ואלחויץ ומקעדה:
 40 וקלוע אלצראדק ועמדה וקואעדה וסתר כאבה ואטנאבה ואותאדה
 וסאיר אניה עמל אלמסכן לכבא אלמחצר: 41 ותיאב אלושי ללגדמה פי
 אלקדם ותיאב אלקדם להרון אלמאם ותיאב כניה ללאמאמה: 42 כגמיע
 מא אמר אללה כה מוסי כדאך צנעו בנו אסראיל גמיע אלעמל: 15
 43 פלמא ראי מוסי גמיע אלצנעה פאדא כהם צנעוהא כמא אמר אללה
 בארך עליהם מוסי:

מ

1 תם כלם אללה מוסי תבלימא: 2 פי אלשהר אלאלו פי אול
 יום מנה אנצב מסכן כבא אלמחצר: 3 וציר פיה צנדוק אלשהאדה
 20 ואסתר עליה אלסנג: 4 תם אדבל אלמאידה וגף צפיהא¹ תם אדבל
 אלמנארה ואסרג סרגהא: 5 תם אגעל מדבא אלדהב ללכבור בין ידי
 צנדוק אלשהאדה וציר אלסתר לכאב אלמסכן: 6 ואגעל מדבא
 אלקראבין² בין ידי כבא אלמחצר: 7 תם אגעל אלחויץ בין כבא אלמחצר
 25 ואלמדבא ואגעל פיה מאא: 8 תם אצרב אלצראדק מסתדירא ועלק
 סתר כאבה: 9 תם בל מן דהן אלמסה ואמסה אלמסכן וגמיע מא
 פיה וקדסה וגמיע אניתה פיציר קדסא: 10 ואמסה איצא מדבא אלצעידה
 וגמיע אניתה וקדסה פיציר מן כואץ אלאקדאס: 11 ואמסה איצא
 אלחויץ ומקעדה וקדסהמא: 12 וקדס הרון וכניה אלי כאב כבא

(1) כ"ו י': פוק אלגבה" = למעלה מן המצח.

(2) "וכאשר עשו בני ישראל וכו' הביאו".

(3) ק': אלסתר עיון למעלה ל"ה ו"ב.

(4) ר"ל שתי מערכות של להם הפנים.

(5) "ונתת את מובח הקרבנות לפני אהל מועד" ולא העתיק סתת מושכן.

עליהם נקש אלצאתם אסמא בני אסראל: 7 וצירוחם פי גיבי
 אלצדרה חגרי דבר לבני אסראל כמא אמר אללה מוסי: 8 וצנע
 אלבדנה צנעה חאדק כצנעה אלצדרה מן דהב ואסמאנגון וארגואן
 וצבג קרמו ועשר משזור: 9 ובאנת אל צנעוהא מרבעה מטייה⁽¹⁾ שבר
 5 מולהא ושבר ערצהא: 10 ונטמו פיהא ארבעה סטור חגארה גוהר
 אלסטור אלאל אלקות אחמר וזמרד ואצפר: 11 ואלסטור אללתאני בחלי
 ומהא וברהמאן: 12 ואלסטור אללתאלת גזע וסבג ופירווג: 13 ואלסטור
 אלראבע אלזורק ובלור ויסף ויחוט בהא עיון דהב פי נטאמהא: 14 ועלי
 אלחגארה אסמא בני אסראל לאנהא אלתנא עשר באזא אסמאיהם
 10 נקש אלצאתם אסם כל ואחד בדאך עלי חגרה לאתני עשר סבטא:⁽²⁾
 15 וצנעו פי אלבדנה סלסלתין מעתדלתין צנעה אלצפר מן דהב כאלין:
 16 וצנעו עיון אלדהב פגעלו אלחלקתין פי טרפי אלבדנה: 17 ועלקו
 אלצפירתין אלדהב פי אלחלקתין פי טרפי אלבדנה: 18 וטרפי
 אלצפירתין אלאברתין⁽³⁾ עלקוהמא פי אלעיון אלתי געלוהא עלי גיבי
 15 אלצדרה מן מקדמהא: 19 וצנעו איצא חלקתין מן דהב פצירוחמא פי
 חאשיתהא אלתי אלי גאנב אלצדרה מן דאבל: 20 וצנעו איצא חלקתין
 מן דהב פגעלוהמא באזא גיבי אלצדרה מן אספל מן מקדמהא אמאם
 תאליפהא פוק שפגהא: 21 וחלבו אלבדנה מן חלקהא אלי חלק
 אלצדרה בסלך אסמאנגון לתכון פוק שפגהא ולא יזול ענהא כמא
 20 אמר אללה מוסי: 22 וצנע ממטר אלצדרה צנעה חאך גמלתה מן
 אסמאנגון: 23 וראסה פי וסטה כפם אלדדע וחאשיה תחיט כפיה
 לילא יתברק: 24 וצנעו פי דילה רמאמין⁽⁴⁾ מן אסמאנגון וארגואן וצבג
 קרמו משזור: 25 וצנעו גלאגיל מן דהב כאלין וגעלו אלגלאגיל פי
 מא בין אלרמאמין פי דיל אלממטר מסתדירא: 26 גלאגל ורמאנה גלאגל
 25 ורמאנה פי דילה מסתדירא ליכדם כמא אמר אללה מוסי: 27 וצנעו
 אלתואניא מן עשר צנעה חאך לחרון ולבניה: 28 ואלעמאמה מן
 עשר ואלקלאנס אלפאברה מן עשר ואלסראויל מן עשר משזור:
 29 ואלזנאר מן עשר משזור ואסמאנגון וארגואן וצבג קרמו צנעה
 ראקם כמא אמר אללה מוסי: 30 וצנעו עצאבה תאג אלקדם מן

(1) "והיה ארכו זרת ורחבו זרת מפני שעשוהו רבוע כפול". נ"א: מרבעה מצאעשה צנעו אלבדנה.

(2) "ועל האבנים שבות בני ישראל לפי שהן שתיים עשרה כנגד שמותם כפתוחי חותם שם כל אחד היה כן על אבן לשנים עשר שבט" ועיון למעלה כ"ח ב"א.

(3) "האחרות".

(4) נ"א: גנבראח.

עַד בֹּאמֶר מוֹסִי וְחָמַל אֱלֹדִיוֹאֲנִין עָלַי יָד אִיתְמַר בֶּן הָרוֹן אֲלֵאמָאם¹:
 22 אֱלֹדִי צִנְעָה בְּצִלְאֵל בֶּן אֹרִי בֶן חוֹר מִן סִבְט יְהוּדָה עָלַי גָּמִיעַ מֵא
 אִמֶּר אֱלֹלָה בַּה מוֹסִי: 23 וּמַעַה אֲחֵלִיאֵב בֶּן אֲחִיסָמֶךְ מִן סִבְט דִּן אֲסִתְאֹד
 הָאֹדֶק וְרֵאקֶס פִּי אֲלֵאסְמַנְגֹן וְאֲלֵאֲרִגְוָאן וְצִבְג קֶרְמוֹ וְאַלְעֶשֶׁר: 24 אִמָּא
 כָּל אֲלֵדְהָב אֱלֹדִי עָמַל פִּי אֲלֵצִנְאָעָה לְגָמִיעַ צִנְאִיעַ אֲלֵקֶדֶס פִּכְאָן גְּמִלָּה 5
 דְּהָב אֲלֵרְפִיעָה תִּסַּע וְעֶשְׂרִין בְּדִרְהָ וּסְבַע מֵאִהּ וְתִלְתִּין מִתְקָאֵלָא בְּמִתְקָאֵל
 אֲלֵקֶדֶס: 25 וְאִמָּא אֲלֵפְצָה פִּכְאָן מֵא חֲצַל מִן מַעְדוּדִי² אֲלֵגְמֵאָעָה מֵאִהּ
 בְּדִרְהָ וְאַלְף וּסְבַע מֵאִהּ וְכִמְסָה וּסְבַעִין מִתְקָאֵלָא בְּמִתְקָאֵל אֲלֵקֶדֶס:
 26 מִן שְׁקָה לְכָל גְּמִמָּה וְזִנְהָא נִצַּף מִתְקָאֵל בְּמִתְקָאֵל אֲלֵקֶדֶס מִן כָּל מִן
 גָּאֹז עֲלִיהּ אֲלֵעֲדֵד מִן אֲבָן עֶשְׂרִין סֵנָה פְּצֵאֲעֵדָא לִסְת מֵאִהּ אֲלֵף וְתִלְתָּה 10
 אֲלֵף וְכִמְסָה מֵאִהּ וְכִמְסִין: 27 פִּכְאָן מִן אֲלֵמֵאִהּ בְּדִרְהָ אֲלֹרֶק מֵא יִצְאָג
 מִנְהָא קוֹאֲעֵד אֲלֵקֶדֶס וְקוֹאֲעֵד אֲלֵסִנְף וְדִלְךְ מֵאִהּ קֵאֲעֵדָה מִן מֵאִהּ
 בְּדִרְהָ כָּל קֵאֲעֵדָה מִן בְּדִרְהָ: 28 וְאַלְאֵלָף וְאַלְסִבַּע מֵאִהּ וְאַלְכִּמְסָה
 וְאַלְסִבַּעִין מִתְקָאֵלָא צִנַּע מִנְהָא וְרֵאפִין אֲלֵאֲעֵמְדָהּ וְגִשָּׁא רוּסְהָא 15
 וְטִלְאָהָא: 29 וְאִמָּא נִחָאס אֲלֵעוֹל פִּכְלָג סְבַעִין קֶנְטֵאֲרָא וְאַלְפִין וְאַרְבַּע
 מֵאִהּ מִתְקָאֵלָא: 30 פְּצֵנַע מִנָּה קוֹאֲעֵד בָּאָב כָּבָא אֲלֵמַחְצֵר וּמִדְּבַח
 אֲלֵנִחָאס וְסֹרֵד אֲלֵנִחָאס אֱלֹדִי לָהּ וְגָמִיעַ אֲנִיתָה: 31 וְקוֹאֲעֵד אֲלֵצִרְאֲרֶק
 מִסְתִּדִּירָא וְקוֹאֲעֵד בָּאָבָה וְגָמִיעַ אֲוִתְאֹד אֲלֵמִסְכָן וְאֲוִתְאֹד אֲלֵצִרְאֲרֶק
 מִסְתִּדִּירָא:

20

למ

1 וּמִן אֲלֵאסְמַנְגֹן וְאֲלֵאֲרִגְוָאן וְאַלְצִבְג קֶרְמוֹ צִנְעוּ תִּיאֵב וְשִׁי לְלִבְדִּמָּה
 פִּי אֲלֵקֶדֶס וְצִנְעוּ תִּיאֵב אֲלֵקֶדֶס אֱלֹדִי לְהָרוֹן כִּמָּא אִמֶּר אֱלֹלָה מוֹסִי:
 2 וְצִנַּע אֲלֵצִדְרָה מִן דְּהָב וְאַסְמַנְגֹן וְאַרְגֹּוֹאן וְצִבְג קֶרְמוֹ וְעֶשֶׂר מִשְׁוֹר:
 3 וְדִלְךְ³ כֵּאֵן אֲרִקֵּן צִפְאִיָּה אֲלֵדְהָב תָּם קִצְוָהָא סְלוּכָא וְגִזְלוּה מַע 25
 אֲלֵאסְמַנְגֹן וְאֲלֵאֲרִגְוָאן וְצִבְג אֲלֵקֶרְמוֹ וְאַלְעֶשֶׁר צִנְעָה הָאֹדֶק: 4 וְצִנְעוּ
 לָהּ גִּבִּין מִבִּיטִין⁴ בָּאִטְוִחָמָא פִּי טִרְפִּיָּה: 5 וְשִׁפְשִׁג⁵ אֱלֹדִי עֲלִיהּ מִתְלָה
 בְּצִנְעָתָה מִן דְּהָב וְאַסְמַנְגֹן וְאַרְגֹּוֹאן וְצִבְג קֶרְמוֹ וְעֶשֶׂר מִשְׁוֹר כִּמָּא
 אִמֶּר אֱלֹלָה מוֹסִי: 6 וְצִנְעוּ חֲגָרִי אֲלֵבְלוֹר יָחִיט בְּחָמָא עִיּוֹן אֲלֵדְהָב מִנְקִישׁ

(1) נִיא: כִּדְמָה וְכִכִּי אֱלֹדִי יִחְמִלוּה וְכִכִּי: וְהַעֲנִין אַחֵר הוּא רִל וְזֶה מִנִּין
 הַכִּלִּים אֲשֶׁר בָּאוּ אֶל הַמִּשְׁכָּן וְנִמְנוּ עַל פִּי מֹשֶׁה וְאֲשֶׁר יִנְשְׂאוּ עַל יְרֵי הַלִּוִּים בַּפְּקוּדֹת אִיתְמַר.

(2) „וסכוב הכסף הבא ממנין העדה“.

(3) „וזה רִל שִׁמְנוֹ בֶּן הוֹחֵב עִם הַתְּכֵלֶת וכו“.

(4) נִיא: מִעֲתִדְלִין.

(5) נִיא: וְשִׁפְשִׁג סְרָאוּל.

יָשַׁב אֶלְסַנֵּט וְגִשְׂאָהָא בְּדָחַב: ²⁹ וְצִנֵּעַ דְּהֵן אֶלְמַסְחָא מִקְדָּסָא וּבְכוֹר
אֶלְצִמּוֹג מִטְהֵרָא צִנֵּעָה עֵטָאר:

לח

1 וְצִנֵּעַ מִדְּבַח אֶלְעִידָהּ מִן יָשַׁב אֶלְסַנֵּט טוֹלָה זִמַּס אֲדָרַע
5 וְעִרְצָה זִמַּס אֲדָרַע מִרְבָּעָא וּסְמִכָּה תְּלַת אֲדָרַע: ² וְצִנֵּעַ אֶרְכָּאנָה
פִּי אַרְבַּע זְוֹאִיָּא מִנָּה כֹּאנֵת אֶרְכָּאנָה וְגִשְׂאָה בְּנַחָס: ⁸ וְצִנֵּעַ גְּמִיעַ
אֲנִיתָה אֶלְצִנָּאן וְאֶלְמַגְאָרִף וְאֶלְבְּרָאנִיב וְאֶלְמַנָּאשֵׁל וְאֶלְמַגְאָמֵר גְּמִיעַ
דְּלֶךְ מִן נַחָס: ⁴ וְצִנֵּעַ לְלַמְדָּב סִרְדָּא עֲלֵי צִנֵּעָה יִשְׁבָּכָה מִן נַחָס דוֹן
יִשְׂרָגְבָה מִן אֶסְפֵּל אֲלֵי נִצְפָּה: ⁵ וְצִנֵּעַ אֶרְבַּע חֶלֶק פִּי אֶלְאַרְבַּעָה אֶטְרָאָה
10 לְסִרְדֵּי אֶלְנַחָס מִכֹּאנָא לְלִדְהוֹק: ⁶ וְצִנֵּעַ אֶלְדְּהוֹק מִן יָשַׁב אֶלְסַנֵּט
וְגִשְׂאָהָא בְּנַחָס: ⁷ וְאֶדְלָהָא פִּי אֶלְחֶלֶק עֲלֵי גֵאנְבִי אֶלְמִדְּבַח לִיחַמֵּל
בְּהָא אֶלְוֹאֲחָא מְגוּפָה צִנֵּעָה: ⁸ וְצִנֵּעַ אֶלְחוּץ וּמִקְעָדָה מִן נַחָס מִן
מִרְאִיא אֶלְנִסָּא אֶלְמִתְגִּישָׁא(1) אֲלֵי בֹאב זִבָּא אֶלְמַחְצֵר: ⁹ וְצִנֵּעַ צִרְאָדֶק
אֶלְמַסְכֵּן מִן גְּהָה מַהֲב אֶלְגִּנוֹב קְלוּעַ אֶלְצִרְאָדֶק מִן עִשֵּׁר מִשְׁזוֹר מֵאִיָּה
15 דְּרֹאֲעָא: ¹⁰ וְעַמְדָּהָא עִשְׁרוֹן וְקוֹאֲעָדָהָא עִשְׁרוֹן מִן נַחָס וּרְפִין אֶלְעַמְד
וּטְלָהָא פְּצָה: ¹¹ וּמִן גְּהָה אֶלְיִשְׁמָאֵל מֵאִיָּה דְּרֹאֲעָא וְעַמְדָּהָא עִשְׁרוֹן
וְקוֹאֲעָדָהָא עִשְׁרוֹן מִן נַחָס וּרְאָפִין אֶלְעַמְד וּטְלָהָא פְּצָה: ¹² וּמִן
גְּהָה אֶלְגִּרְבִּי קְלוּעַ טוֹלָהָא זִמַּסוֹן דְּרֹאֲעָא וְעַמְדָּהָא עִשְׁרָה וְקוֹאֲעָדָהָא
עִשֵּׁר וּרְאָפִין אֶלְעַמְד וּטְלָהָא פְּצָה: ¹³ וּמִן גְּהָה אֶלְיִשְׁרָק זִמַּסוֹן
20 דְּרֹאֲעָא: ¹⁴ מִנְהָא קְלוּעַ זִמַּס עִשְׁרָה דְּרֹאֲעָא לִלְבָּס וְעַמְדָּהָא תְּלָאֲתָה
וְקוֹאֲעָדָהָא תְּלַת: ¹⁵ וּלְלִבָּס אֶלְתָּאנִי פִּיצִיר(2) יִמְנָה וּיִסְרָה לְבֹאב
אֶלְצִרְאָדֶק קְלוּעַ טוֹלָהָא זִמַּסָּה עִשֵּׁר דְּרֹאֲעָא וְעַמְדָּהָא תְּלָתָה וְקוֹאֲעָדָהָא
תְּלַת: ¹⁶ וְגְמִיעַ קְלוּעַ אֶלְצִרְאָדֶק מִסְתְּדִירָא מִן עִשֵּׁר מִשְׁזוֹר: ¹⁷ וְגְמִיעַ
קוֹאֲעָדָהָא עַמְדָּהָא מִן נַחָס וּרְאָפִין אֶלְעַמְד וּטְלָהָא פְּצָה וְגִשְׂאָה רְוּסְהָא
אִיצָא פְּצָה כִּמָּא אֵן גְּמִיעָהָא מְטִילָה פְּצָה: ¹⁸ וּסְתֵר בֹּאב אֶלְצִרְאָדֶק
25 צִנֵּעָה רֹאקֵס מִן אֶסְמָאֲגִנוֹן וְאַרְגִּזָּאן וְצִבְגִּי קִרְמִז וְעִשֵּׁר מִשְׁזוֹר טוֹלָה עִשְׁרוֹן
דְּרֹאֲעָא וּרְפַעָה אֶלְדִּי הוּ עִרְצָה(3) זִמַּס אֲדָרַע בֹּאזֵא קְלוּעַ אֶלְצִרְאָדֶק:
19 וְעַמְדָּהָא אֶרְבַּעָה וְקוֹאֲעָדָהָא אֶרְבַּע מִן נַחָס וּרְפִינְהָא פְּצָה וְגִשְׂאָה
רְוּסְהָא וּטְלָהָא פְּצָה: ²⁰ וְגְמִיעַ אוֹתָאֵד אֶלְמַסְכֵּן וְאֶלְצִרְאָדֶק מִסְתְּדִירָא
מִן נַחָס: ²¹ וְהִדָּא עֲדָד מָא דְּכָל פִּי אֶלְמַסְכֵּן מִסְכֵּן אֶלְיִשְׁהָאֲדָה אֶלְדִּי

(1) „מִמְרָאוֹת הַנְּשִׁים הַצּוֹכָאוֹת“ רֹאבִיעַ: וְכִי בְּמִרְאוֹת תַּחַת מִ”ס.

(2) גִּיָּא: חֲתִי צֹאֵר.

(3) „וְקִימְתוּ שְׁהוּ רַחְבּוֹ“.

- דאָל וּמִן זאַרז וַעֲנֵע לֹה וַיָּגֵא מִן דֶּהב מִסְתְּדִירָא: ³ וַיֵּאָג לֹה אַרְבַּע חֶלֶק מִן דֶּהב וַיַּעֲלֶהָ פִי אַרְבַּע גְּהֵאֲתָה חֶלְקִתִּין פִּי גֵאנְבָה אַלּוֹאֲחֵד וְחֶלְקִתִּין פִּי גֵאנְבָה אֱלֹתָאנִי: ⁴ וַיֵּנַע דְּהוּקָא מִן זֶשֶׁב אַלְסֵנְט וּגְשָׁאָהָ בְּדֶהב: ⁵ וְאֶדְגַּל אֱלֹדְהוּקָא פִּי אֱלֶחֶלֶק עַלִי גֵאנְבִי אֱלֵעֲנֶדְהוּק לִיחְמֵל בְּהָא: ⁶ וַיֵּנַע אֱלִגְשָׁא מִן דֶּהב זְאֵלִין דְּרֵאעָאן וַנֶּפֶךְ טוֹלָה וְדֵרֵאעַ וַנֶּפֶךְ עֲרֻצָּה: ⁷ וַיֵּנַע כְּרוּבִין מִן דֶּהב מַעֲמִתִּין צִנְעָהמָא מִן טְרַפִּי אֱלִגְשָׁא: ⁸ כְּרוּב וְאַחַד מִן הָאָא אֱלִטְרֶךְ וְכְרוּב וְאַחַד מִן הָאָא אֱלִטְרֶךְ מִן אֱלִגְשָׁא צִנְעָהמָא עֲנַד טְרַפִּיָּה: ⁹ וּכְאֵן אֱלִכְרוּבָאן כְּאִסְטִי אֲגִנְחַתְהֵמָא אֱלִי פּוֹק מִטְּלָלִין בְּהָא עַלִי אֱלִגְשָׁא וַיְגֻהֶהמָא אַלּוֹאֲחֵד אֱלִי אֱלֵאכְרִי וְאֱלִי אֱלִגְשָׁא כְּאֵנִת וַיְגֻהֶהמָא: ¹⁰ וַיֵּנַע אֱלִמְאִידָהּ מִן זֶשֶׁב אַלְסֵנְט דְּרֵאעָאן טוֹלָהָ וְדֵרֵאעַ עֲרֻצָּהָ וְדֵרֵאעַ וַנֶּפֶךְ סַמְבָּחָא: ¹¹ וּגְשָׁאָהָ בְּדֶהב זְאֵלִין וַיֵּנַע לֹהָ וַיָּגֵא מִן דֶּהב מִסְתְּדִירָא: ¹² וַיֵּנַע לֹהָ חֵאפָהּ מִקְדָּרָר קְבֻצָּה מִסְתְּדִירָא וַיֵּנַע מִן דֶּהב לִחֶאפְתָּהָ מִסְתְּדִירָא: ¹³ וַיֵּאָג לֹהָ אַרְבַּע חֶלֶק פִּי אֱלֵאֲרַבַּע גְּהֵאֲתָה אֱלִתִּי כְּאֹזָא אַרְבַּע אַרְגָּלָהָ: ¹⁴ אִמָּאס אֱלֵחֵאפָה כְּאֵנִת אֱלֶחֶלֶק מְכֵאנָא לְלִדְהוּק לִתְחַמֵּל בְּהָא אֱלִמְאִידָהּ: ¹⁵ וַיֵּנַע אֱלֹדְהוּק מִן זֶשֶׁב אַלְסֵנְט וּגְשָׁאָהָ בְּדֶהב לִתְחַמֵּל בְּהָא אֱלִמְאִידָהּ: ¹⁶ וַיֵּנַע אֱלֵאנִיָּה אֱלִתִּי עַלִיָּהָ אֱלִקְצָאעַ וְאֱלֹדְרוּגַּ וְאֱלִמְלָאעֶק וְאֱלִמְדֵּרֶאָן אֱלִתִּי תִגְשָׁא²) בְּהָא מִן דֶּהב זְאֵלִין: ¹⁷ וַיֵּנַע אֱלִמְנֵאֲרָהּ מִן דֶּהב זְאֵלִין מַעֲמִתָּהּ צִנְעָהָ אַרְגָּלָהָ וּקְצַבֵּאֲתָהָ וַיִּגְאֲמֵאֲתָהָ וְתַפְאִי־חָהָ וּסְוֵאסְנָהָ מְנָהָ כְּאֵנִת: ¹⁸ וּסְת קְצַבֵּאֲתָה זְאֲרָגָאֲתָה מִן גֵּאנְבִיָּהָ תֵּלֵת קְצַבֵּאֲתָה מִן גֵּאנְבָּהָ אֱלֵאִי־סֵר: וְתֵּלֵת גֵּאֲמֵאֲתָה מְלוּזָאֲתָה פִּי כָּל קְצַבָּהּ וְתַפְאִי־חָהּ וּסְוֵאסְנָהּ כְּדֹאָךְ צִנְעַ לִסְת אֱלִקְצַבֵּאֲתָה אֱלִזְאֲרָגָאֲתָה מְנָהָ: ²⁰ וּפִי נַפֶּס אֱלִמְנֵאֲרָהּ אַרְבַּע גֵּאֲמֵאֲתָה מְלוּזָאֲתָה וְתַפְאִי־חָהּ וּסְוֵאסְנָהָ: ²¹ וְתַפְאִי־חָהּ תַּחַת כָּל קְצַבֵּתִין מְנָהָ לִסְת אֱלִקְצַבֵּאֲתָה אֱלִזְאֲרָגָאֲתָה מְנָהָ: ²² תַּפְאִי־חָהּ וּקְצַבֵּאֲתָהָ מְנָהָ כְּאֵנִת וּכְלָהָ מַעֲמִתָּהּ וְאַחֲרָהּ מִן דֶּהב זְאֵלִין: ²³ וַיֵּנַע לֹהָ סְבַעֲהָ סָרְגַּ וּכְלִבֵּאֲתָהָ וּמֵאֲמֵרָהָ מִן דֶּהב זְאֵלִין: ²⁴ מִן בְּדֵרָהּ דֶּהב זְאֵלִין צִנְעָהָ וַיְמִיעַ אֲנִיתָהָ: ²⁵ וַיֵּנַע מִלְּבָה אֱלִכְכּוֹר מִן זֶשֶׁב אַלְסֵנְט טוֹלָה דְּרֵאעַ וְעֲרֻצָּה דְּרֵאעַ מְרַבָּעָא וּסְמַכָּה דְּרֵאעַ וְאַרְבָּאנָה מְנָה: ²⁶ וּגְשָׁאָה בְּדֶהב זְאֵלִין סְטָחָה וְחִיטָאנָה מִסְתְּדִירָא וְאַרְכָּאנָה וַיֵּנַע לֹהָ וַיָּגֵא מִן דֶּהב מִסְתְּדִירָא: ²⁷ וְחֶלְקִתָּאן מִן דֶּהב צִנְעָהמָא לֹה תַּחַת וַיָּגֵא פִּי גְהֵתִיָּה כְּדֹאָךְ עַלִי גֵאנְבִיָּה מְכֵאנָא לְלִדְהוּק לִיחְמֵל בְּהָא: ²⁸ וַיֵּנַע אֱלֹדְהוּק מִן

(¹) פִּי: צוֹרֵתִין וְכֵן תִּרְגַּם כְּרוּב בַּסִּסּוֹק שְׁלֹאֲהֵרִיו. וְכִי פִי: אֶחָד מִיּוֹמִין וְאַחַד מִשְׁמָאֵל.

(²) מְלִשׁוֹן סִבְךָ וְיִי רִשִׁי. וְכִי: תַּנְעָה מְלִשׁוֹן נֶפֶךְ. וְלִמְעַלָּה כִּיָּה כִּי טַחְטָּה בְּהָא וּבְנֵאִי תוּיָן.

וערצהא ארבע אדרע מסאחה ואחדה לאחד עשר שקה: 16 ולִיט אלמס
 אשקאק עלי חדה ואלסת שקאק עלי חדה: 17 וצנע זמסין ערוה פי האישיה
 אלשקה אלואחדה אלטרפיה אלמולפה ואיצא זמסין ערוה פי טרף אלשקה
 אלמולפה אללתאניה: 18 וצנע זמסין שמה מן נהאס ליוסף אלזבא
 5 ויציר ואחדא: 19 וצנע גטאא ללזבא מן גלוד בבאש אדים וגטאא מן
 גלוד דארש מן פוקה: 20 וצנע אללתאנתג ללמסכן מן זשב אלסנט
 קאימה 21 עשר אדרע טול כל תכתגה ודראע ונצף ערצהא:
 22 ולהא ציראן מלסנאן אחדהמא באוא אלאר בדאך צנע בזמיע
 תכאתג אלמסכן: 23 פצנע אללתאנתג ללמסכן עשרין תכתגה מן גהה
 10 מהב אלגנוב: 24 וארבעין קאעדה מן פצה צנעהא תחת אלעשרין
 תכתגה קאעדתאן תחת כל תכתגה לציריהא וקאעדתאן תחת כל
 תכתגה לציריהא: 25 ולגאנב אלמסכן אללתאני מן גהה מהב אלשמאל
 צנע עשרין תכתגה: 26 וארבעין קאעדה מן פצה קאעדתאן תחת כל
 תכתגה: 27 ולמוזר אלמסכן פי אלגרוב צנע סת תכאתג: 28 ותכתגתאן
 15 צנעהמא לרבי אלמסכן פי אלואויתין: 29 פצארת מעתדלה מן אספל
 וגמיעא צארת מעתדלה מן פוקה בחלקה ואחדה בדאך צנע ללואויתין
 בלתימהא: 30 פצארת תמאן תכאתג וקאעדהא מן פצה סת עשרה
 קאעדה קאעדתאן תחת כל תכתגה: 31 וצנע אמחאהא מן זשב אלסנט
 זמסה לתכאתג גאנב אלמסכן אלואחד: 32 וזמסה אמחאה לתכאתג
 20 גאנב אלמסכן אללתאני וזמסה אמחאה לתכאתג גאנב אלמסכן פי
 מוזרה גרבא: 33 וצנע אלמהג אלואסט מנהא נאפדא פיגוף אללתכאתג
 מן אלטרף אלי אלטרף: 34 וגטאא אללתכאתג בדחב וצנע חלקהא מן
 דחב מכאנא ללאמחאהא וגטאא אלאמחאהא איצא בדחב: 35 וצנע אלסגף
 מן אסמאנגון וארגואן וגבג קרמו ועשר משוור צנעהא חאדק צורא
 25 צנעהא: 36 וצנע לה ארבעה עמד מן סנט וגטאאה בדחב וזראפינהא
 מן דחב וצאג להא ארבע קואעד מן פצה: 37 וצנע סתרא לבאב
 אלזבא מן אסמאנגון וארגואן וגבג קרמו ועשר משוור צנעהא ראקס:
 38 ועמדה זמסה וזראפינהא וגטאא רוסהא וטלאהא דחבא וקועדהא
 זמס מן נהאס:

ל

30

1 וצנע בצלאל אלצנדוק מן זשב אלסנט דרעאן ונצף טולה
 ודראע ונצף ערצה ודראע ונצף סמכה: 2 וגטאאה בדחב זאלץ מן

(1) "עשה אותה צורות".

אן יצנעא כל צנעה אסתאד⁽¹⁾ וחאדק וראקס פי אלאסמאנגון ואלארגואן
ואלצבג אלקרמו ואלעשר והאיך פהמא צאנעא כל צנעה וחאדקאן
באלמהן⁽²⁾:

לו

- 1 פליצנעא בעלאל ואחליאב וכל רגל חכים קלב אלדי געל אללה 5
פיהם חכמה ופהמא אן יערפו ויעמלו גמיע צנעה עמל אלקדם כמא
אמר בה אללה: 2 תם נאדי בהמא ובסאיר אלחכמא אלדין געל
אללה אלחכמה פי קלובחם כל מן ראי ראיא אן יתקדם אלי אלצנאעה
ליעמלחה: 3 פקבצו מן בין ידי מוסי גמיע אלרפיעה אלתי גאו בהא בנו
אסראיל לצנעה עמל אלקדם לתעמל מנהא ועאר אלקום יאתונה 10
בבראעה פי כל גראה: 4 חתי אתי גמיע אלחכמא אלצאנעין גמיע
צנעה אלקדם כל רגל מן פן צנעתה אלדין יצנעוהא: 5 פקאלו למוסי
הודא אלקום מכתרון אן יאתו באפצל מן כפאיה עמל ואלצנעה אלתי
אמר אללה אן תעמל: 6 פאמר מוסי פנודי בצות פי אלעסבר יקול
כל רגל ומראה לא יאת בשי⁽³⁾ בעד הדא מן רפיעה אלקדם פאנקטע 15
אלקום מן אלמגי בשי: 7 ובאן מא אתי בה כפאיה לגמיע אלצנעה⁽⁴⁾ אן
תעמל מנהא ופצלא: 8 פצנע כל חכים מן אלצנאע נפס אלמסבן
עשר אשקאק מן עשר משזור ואסמאנגון וארגואן וצבג קרמו צורא⁽⁵⁾
צנעה חאדק צנעהא: 9 טול כל שקה תמאן ועשרון דראעא וערצהא
ארבע אדרע מסאחה ואחדה לגמיע אלישקאק: 10 וליט כמס אשקאק 20
ואחדה מע אצרי וכמס אשקאק ואחדה מע אצרי: 11 וצנע ערי מן
אסמנגון פי האשיה אלישקה אלואחדה פי אלטרף אלמולף וכדלך צנע
פי האשיה אלשקה אלטרפיה אלמולפה אלתאנייה: 12 כמסון ערוה
צנעהא פי אלשקה אלואחדה וכמסון ערוה צנעהא פי טרף אלשקה
אלמולפה אלתאנייה ואלערי מתקאבלה ואחדה באזא אלצארי: 25
13 וצנע כמסין יטפה מן דהב וולף אלשאקאק ואחדה אלי אצרי
כאלשטט פצאר אלמסבן ואחדה: 14 וצנע אשקאק מן מרעיו כבאא
עלי אלמסבן אחדי עשר שקה צנעהא: 15 טול כל שקה תלתון דראעא

(1) נ א: מאהר.

(2) נא: וכמא חס צנעו כל צנעה כדאך חס מחדקו אלחראק = וכאשר חס (ר"ל החרש
והחשב והרקס והארג) עושים כל מלאכה כן היו מלמידים את חושבי מחשבות.

(3) לא יבאו עוד דבר.

(4) ומה שהביאו היה די לכל המלאכה ועי' רש"י. נא: וכאנת אלחואיג אלתי חצרת

(5) עשה אותה צורות ועיון למעלה הערתנו כ"ו א'.

וסרָגָהּ ודהָן אלאצָאָהּ: 15 ומדבַּח אלבָּכּוֹר ודהוֹקָה ודהָן אלמסַח
 ובכּוֹר אלצִמּוֹג וסתר באב אלמסבִּן: 16 ומדבַּח אלצִעִידָהּ ואלסרִד
 אלנחאס אלדִי לה ודהוֹקָה וגְמִיעַ אַנִּיתָה ואלחֹיץ ומקעֵדָה: 17 וקלוע
 אלצִרָאֶדֶק ועמֵדָה וקואעֵדָה וסתר באבָּה: 18 ואותֵאֶד אלמסבִּן
 5 ואלצִרָאֶדֶק ואטנאבָּהָא: 19 ותיֹאבְּ אלוֹשִׁי ללָבֶדְמָהּ פִּי אלקֶדס ותיֹאבְּ
 אלקֶדס להָרוֹן אלאמאס ותיֹאבְּ בִּנְיָה ללאמאמָהּ: 20 תָּם בָּרָג גְּמאעָה
 בְּנֵי אסְרָאֵל מִן בֵּין יְדֵי מוֹסִי: 21 ואתוּ בל רָגֵל בְּמֹא רֹאִי רֹאִיָּה⁽¹⁾ וכל מִן
 סבֹת נפסָה אתוּ ברפִיעָה אלהּ לצנעָה כבֹּא אלמחצֵר וגְמִיעַ עמֵלָה ותיֹאבְּ
 אלקֶדס: 22 אֲתִי בִדְלָךְ אֶלְרָגָאֵל מַעַ אַלנֶסֶא וּמִן באַן סבֹת נפסָה⁽²⁾
 10 מנֶהָס אֲתִי חֲתִי בִדְסִינֶאֶק וּשְׁנָף וּכְאֶתָם וּחְקָאֵב⁽³⁾ וסֹאִיר אַנִּיָּה אֶלְדֶּהֶב
 וכל מִן עוֹל עוֹלָה מִן דֶּהֶב ללֶהָ⁽⁴⁾: 23 וכל רָגֵל אֵן וגֵּד עֵנְדָה אַסְמַנְגֹן
 ואֶרְגָּוָן וצִבְגִּי קֶרְמִז וְעֶשֶׂר וּמִרְעָן וגִּלּוֹד כְּבֹאִשׁ אֲדִים וגִּלּוֹד דֹּארֶשׁ אֲתִי
 בָּהָא: 24 וכל מִן רַפַּע רַפִּיעָה פִּצָּה ונחאס אֲתִי ברפִיעָה ללֶהָ וכל מִן
 וגֵּד עֵנְדָה כִּשֵּׁב אַלסֶנֶט לְגְמִיעַ צִנְעָה אֶלְעַמֵּל אֲתִי כֹה: 25 וכל אֶמְרָאָהּ
 15 בְּעִירָהּ באַן תַּגּוֹל בִּידֶהָ⁽⁵⁾ אֲתִין מַגּוּזֹלָא בֹּאֶלְאֶסְמַנְגֹן ואלצִבְגִּי קֶרְמִז
 ואלְעֶשֶׂר: 26 וכל אֶמְרָאָהּ בִּלְגִּי מִן בְּצִרָהָ גוֹלָן אֶלְמִרְעִיָּה⁽⁶⁾:
 27 ואלֵאִשְׁרָאֶף אֲתוּ בַחֲגֵר אֶלְבִּלּוֹר וּחֶגְרָאָהּ אֶלְנִטָּאס ללִצְדִּרָהּ ואלבִּרְנָה:
 28 ואלֵאִשְׁיֹאבְּ ואלִדְהָן ללאצָאָהּ ודהָן אלמסַח ובכּוֹר אלצִמּוֹג: 29 בִּדְאֶךְ
 בל רָגֵל וּמִרָאָהּ סבֹת אַנְפֶּסֶהָס אֵן יֵאֲתוּ כִּשִׁי לְגְמִיעַ אֶלְצִנְאֶעָה אֲלִתִּי
 20 אֶמֶר אֶלְלֶהָ אֵן תַּצְנַע בִּיד מוֹסִי אֲתוּ כֹה בְּנֵי אַסְרָאֵל⁽⁷⁾ תְּבִרְעָא ללֶהָ:
 30 תָּם קֹאֵל מוֹסִי לְבִנֵי אַסְרָאֵל אַנְטִירוֹ אֵן אֶלְלֶהָ קֵד שְׂרָף אַסֶּס בְּצִלָּאֵל
 בֵּן אֹוִרִי בֵּן חוֹר מִן סבֹת יְהוּדָה: 41 ואַבְמֵל פִּיהַ עֵלְמָא מִן עֵנְד אֶלְלֶהָ
 בַּחֲכֵמָהּ ופֶהָס וּמִעֶרְפָּה כְּגְמִיעַ אֶלְצִנְאִיעַ: 32 וּחְדָּקָא בֹּאֶלְמֶהָן בְּצִנְאֶעָה
 אֶלְדֶּהֶב ואלפִצָּה ואלנחאס: 33 וזֶרֶט חֶגְרָאָהּ אֶלְגֹּוֹהֶר ללִנְטָאס וּגְרָ
 25 אֶלְכִּשֵׁב וְעַמֵּל סֹאִיר צִנְאִיעַ אֶלְמֶהָן: 34 ואלתֵּעִלִּים⁽⁸⁾ גְּעֵל פִּי קִלְכָּה
 הוּ וּאֶהֱלִיֹאבְּ בֵּן אֲחִיסֶמֶךְ מִן סבֹת דִּין: 35 אַבְמֵל פִּי קִלּוֹבְחָמָא אֶלְחַכְמָהּ

(1) תִּא: אַתְרֵיעִי לְבַח. זִיא: כָּל מִן תְּבִרְעַ.

(2) פִּי: וְכָל מִן באַן סִכִּיא.

(3) סִי: תְּרִכִּיָּה.

(4) ״וְכָל מִי שֶׁהִפְרִישׁ שׁוֹם דְּבַר מִזֶּה״.

(5) ״לִטְוֹת בִּידֵיהָ״.

(6) הַבְּדִיל בֵּין הַנְּשִׁימוֹת הַמְּתוּרוֹת בַּמִּלֻּכֶת יִידִיָּה וּבֵין הַנְּשִׁימוֹת שֶׁהִיתָה לָהֶן מַעֲלָה יִתִּירָה

לְעִשׂוֹת עֲבוֹדָתָן בְּדַעַת וּבַחֲכֵמָה. וְנוֹסַחַת כִּי ״וּמִסְכַּמַּת עֵם נִסְכַּחְתִּינוּ וּבְנִיאָ״: וְכָל אֶמְרָאָהּ מִתִּירָהּ

בִּידֶהָ תַּגּוֹל דִּלְךָ... וּסֹאִיר אֶלְנֶסֶא אֲלִתִּי שְׁעָרָן מִן נְפֹסְהָן בַּחֲדָקָהּ וכו'.

(7) כִּכִּי ״וּבִפִּי לֹא נִעְתָּקוּ מִלּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהֶם אֵךְ לִטְוֹת״.

(8) פִּי: ואלעֵלֶס בֹּאֶלְתֵּעִלִּים = וּלְדַעַת לַחֲוֹרוֹת.

26 ואואיל בכור ארצך תאתי בהא אלי בית אללה רבך ולא תאכל¹
 לחמא מע לבן: 27 תם קאל למוסי אכתב לך הדה אלכלמאת לאני
 כסבבה עהדת מעך עהדא ומע בני אסראיל: 28 פאקאם תם ענד
 אללה ארבעין יומא וארבעין לילה לם יאכל טעאמא ולם ישרב מאא
 וכתב לה² עלי אללוחין בלאם אלעהד אלעשרה בלמאת: 29 פלמא⁵
 נזל מוסי מן אלגבל ולוחא אלשהאדה פי ידיה פי נזולה מן אלגבל
 ומוסי לם יעלם אן קד בל³ וגהה חין בלמא אללה: 30 פראה הרון
 וסאיר בני אסראיל פאדא קד ביין וגהה פכאפו אן יתקדמו אליה:
 31 תם דעא בהם מוסי פרע אליה הרון וגמיע אשראף אלגמאעה
 פכלמהם: 32 ובעד דלך תקדם סאיר בני אסראיל פאמרם בגמיע מא¹⁰
 קאל לה אללה פי גבל סיני: 33 פלמא פרע מן בלאמהם געל עלי
 וגהה ברקעא: 34 ובאן אדא דכל מוסי בין ידי אללה ליבאטבה ינוע
 אלברקע אלי גרוגה תם יכרג ויכלם בגמיע מא יומר בה: 35 חתי ינטר
 גמיעהם וגהה אנה קד בל חתי ירד אלברקע עלי וגהה אלי וקת דכולה
 ליבאטבה:

לה

15

1 תם גלך מוסי גמעה בני אסראיל וקאל להם הדה אלאמור
 אלתי אמר אללה אן תצנעוהא: 2 פי סתה איאם תצנע אלצנאיע ופי
 אליום אלסאבע יבון לבם קדסא עטלה הי סבת ללה מן עמל פיהא
 עמלא יקתל: 3 לא תשעלו אלנאר פי גמיע מסאכנכם פי יום אלסבת⁴:
 4 תם קאל מוסי לגמאעה בני אסראיל קאילא הדא אלאמר אלדי אמר²⁰
 אללה קאילא: 5 גדו מן ענדכם ברפיעה ללה כל מן סבת נפסה יאתי
 ברפיעה מן דהב ופצה ונחאם: 6 ואסמגון וארגואן וצבג קרמו ועשר ומרעו:
 7 וגלוד כבאש אדים וגלוד דארש ובישב אלסנט: 8 ודהן ללאצאה ואטיאב
 לדהן אלמסה ולבכור אלצמוג: 9 וחגארה אלבלור וחגארה אלנטאם
 ללצדה ואלבדנה: 10 וכל חכים קלב פים יגו ויצנעו גמיע מא אמר אללה²⁵
 בה: 11 אלמסכן ובכאה וגטאה ושטטה ותכאתגה ואמהאגה ועמדה
 וקואעדה: 12 ואלצנדוק ודהוקה ואלגשא ואלסגף⁸: 13 ואלמאידה
 ודהוקהא וגמיע אניתהא ואלבכו אלמוגה: 14 ומנארה אלאצאה ואניתהא

(1) נמא: לא תטכך ולפי דבר הכתוב כאן באיסור ביטול ולמעלה כ"ג י"ט באיסור אכילה.

(2) ר"ל השם כתב למשה ועיין פירושו בליקוטיו.

(3) נ"א וכפ': בל סתה וגהה = הזהיר שטח פניו.

(4) ראב"ע: והגאון רב סעדיה חבר ספר נכבד תשובות על החולקים על קדמונו על נר שבת.

(5) נ"א: ואלסגף אלמסתר: פ': ואלחגלה. רש"י: פרבת המהיצה שהיא לפני הארון.

ואלאחסאן: 7 האפט אלפעל לאלוף גאפר אלדנב ואלגרם ואלכטיה
ויברי ולא יברי⁽¹⁾ ומטאלב בדנוב אלאבא מע⁽²⁾ אלבנין ובני אלבנין
ואלתואלת ואלדואבע: 8 פאסרע מוסי וכד עלי אלארץ וסד: 9 וקאל
אן וגדת חטאא ענדך יא רב אז יסיר נורך פי מא ביננא והם קום צעאב
אלרקאב פאגפר⁽³⁾ דנבנא וכטיתנא ואצטפנא⁽⁴⁾: 10 קאל האנא עאהד
עהדא חדא גמיע קומך אצנע אעגובאט מא לס ילך מתלהא פי גמיע
אלעאלם פי מא בין אלאמם פינטר גמיע אלקום אלדי אנת פי מא
בינחם צנע אללה אנה מכוף אלדי אנא צאנעה מעד: 11 פאחפט
מא אנא אמרך בה אליום האנא טאדד מן בין ידיך אלאמוריין
ואלכנעאניין ואלחתיין ואלפרוויין ואלחויין ואליוסויין: 12 ואחדר אן
תעהד עהדא לאהל אלבלד אלדי אנת דאבל אליה כילא יכנו והקא
פי מא בינד: 13 כל מדאבהחם תנקצו דכבהם תכסרו וסואדיהם
תגדעו: 14 ולא תסגד למעבוד אחר לאן אללה אסמה אלמעאקב והו
יקרר עלי אן יעאקב⁽⁵⁾: 15 כילא תעהד עהדא מע אהל אלבלד פטגון
פי תבע מעבודאתהם וידבחון להא וידעו כך פתאבל מן דבחה: 16
ותווג בניך מן בנאתה פתטנא בנאתה פי תבע מעבודאתהן ותמגי
בניך איצא: 17 ומעבודא מסבוכא לא תצנע לך: 18 וחג אלפטיר
פאחפטא סבעה איאם כל פטירא כמא אמרתך פי וקת שהר אלפרך
לאנך כרגת מן בלד מצר פי שהר אלפרך: 19 וכל אויל בטן פהו לי
מא דברתה מן גמיע מאשיתך⁽⁶⁾ מן אויל אלבקר ואלגנס: 20 ובכר
אלחמיר פאפדה כשאה ואן לס תפדה פאקפה וגמיע בכור בניך אפדהם
ולא תחצרו בין ידי פארגא: 21 ופי סתה איאם אדרם ופי אלסאבע
אסבת חתי פי וקת אלהרת ואלחצאר⁽⁷⁾ תסבת: 22 וחג אלאסבוע תצנעה
לך בכור חצאר אלהנטה וחג אלגמע פי נהאיח אלסנה: 23 תלת מראר
פי אלסנה יחצר גמיע רגאלך בין ידי אלסיד אללה אלאה אסראיל: 24
פאני אקריץ אלאמם מן בין ידיך ואוסע תכמך ולא יתמני⁽⁸⁾ אחד
ארץ אדא צעדת לתחצר בין ידי אללה רבך תלת מראר פי אלסנה:
25 לא תדבח פסחי עלי זמיר ולא תבית שחומה אלי אלגדאח⁽⁹⁾:

(1) עיין רש"י.

(2) וכן העתיק מלת על למעלה כ' ה'.

(3) "אם נא מצאתי חן בעיניך ד' כאשר ילך אורך בינינו והם עם קשה עורף תסלח וכו'".

(4) ראב"ע בפירושו הקצר: תשימו נחלה לך כמו והם עמך ונחלתך (דברים ט' כ"ו)

ועיין שם העתקת הגאון.

(5) "כי ד' שמו הוא העונש ויכולתו לענש".

(6) "כל זכר אשר יולד לך מן בהמתך". — (7) "אף בעת החריש והקציר".

(8) בבב"י ו' ובס': יגצב = יגול.

(9) רש"י: אמוריו. ועיין למעלה כ"ג י"ח. ובנ"א: דבח חג אלפסת.

בך לבי אנך הטאא ענדך⁽¹⁾ ואנטר לשעבך הדה אלאמה⁽²⁾: 14 קאל
לה נורי יסיר מעך⁽³⁾ אלי אן אקרך⁽⁴⁾: 15 קאל לה אן לס יסר נורך
מענא מן אלאן פלא תצעדנא מן ההנא: 16 במא דא יערך באני קד
וגדת הטאא ענדך אנא וקומך אליס במצי נורך מענא פנכון אנא וקומך
מתשרפין אכתר⁽⁵⁾ מן גמיע אלקום אלדין עלי וגה אלארין: 17 קאל
אללה למוסי הדי אלכלאם אלדי קלת אצנעה איצא לאנך וגדת הטאא
ענדי ושרפת אסמך: 18 קאל ארני אלאן וקארך: 19 קאל לה אנא
אמר בגמיע נורי⁽⁶⁾ בין ידיך ואנאדי באסמי⁽⁷⁾ בחצרתך וארוף עלי מן
ארוף וארחם למן ארחם: 20 וקאל לה איצא לא תסתטע אן תנטר אול
נורי⁽⁸⁾ לאנה לא יראה אנסאן פיהי: 21 קאל לה אללה פהודא מוצע
ענדי אנתעב עלי אלצואן: 22 פאדא מר בך נורי צירתך פי נקור
אלצואן וטללת בסחאבי עליך התי יגוז אולה⁽⁹⁾: 23 תם אויל סחאבי
התי תנטר אואכר נורי ואואילה לא תרא⁽¹⁰⁾:

לד

1 תם קאל אללה למוסי אנתח לך לוחי גוהר כאלאולין אכתב
עליהמא אלכלמאת אלתי באנת עלי אללוחין אלאולין אללדין בסרתהמא:
2 וכן מהיא ללגראה ואצעד פי אלגראה אלי גבל סיני וקף לי תם עלי
ראם אלגבל: 3 ורגל לא יצעד מעך ולא ירא אנסאן פי שי מן אלגבל
התי אלגנם ואלבקר לא ירעון מקאבלה: 4 פנחת מוסי לוחי אלגוהר
כאלאולין ואדלג באלגראה וצעד אלי גבל סיני במא אמרה אללה
20 ואבד מעה אללוחין: 5 פתגלי אללה פי אלגמאם ואוקף נורה מעה
תם ונאדא באסם אללה⁽¹⁾: 6 ולמא מר אללה בנורה בין ידיה נאדאה
אללה⁽²⁾ אללה אלטאיק אלרחים אלרוף טויל אלמהל בתיר אלפצל

(1) ג"א: התי אערף אלקום בך ואודאר וגור הטא ענדך = ואורייע אל העם ואוסף
למצא הן בעונך.

(2) "והשתדל בעד עמך הגוי הזה" ואפשר שר"ל השגה על הגוי הזה שהוא עמך.

(3) "אורי ילך עמך עד שאנייה" ר"ל עד שאתן לכם מנוחה בארצכם.

(4) ג"א: אדא אקררתך = כאשר תנוחותיך והשיב משה "אם אין אורך הולך עמנו

מעתה" ומה שהביא הראב"ע בשם הגאון לא נמצא אתנו.

(5) ג"א ובכ"י "ובפ': ובין וכן תרגם אונקלוס.

(6) "כל אורי".

(7) בכ"י "ובפ': באסם אללה.

(8) "תחלת אורי".

(9) "והיה בעבור אורי וכו' ושכתי בענני ע"ך עד עבור תחלת אורי".

(10) "והסרתיו את ענני עד שתראה אחרית אורי ולא תראה תחלתו".

(11) "ויתיצב אורו עמו יש ויקרא בשם ד'" והשם הוא הקורא בשם ד'.

(12) ראב"ע: אמר הגאון כי השם הראשון דבק עם ויקרא. ועיין בלקטוים.

אלמוצע אלדי קלתה לך והודא מלאכי יציר בין ידיהם ופי יום מטאלבתי
אטאלבהם בנטייתהם: ³⁵ פצדם אללה מן אלקום¹ עלי מא אצטנעו
אלעגל אלדי צנעה הרון:

לג

5 1 תם קאל אללה למוסי אמין אצעד מן ההונא אנת ואלקום
אלדין אצעדתהם מן בלד מצר אלי אלבלד אלדי אקסמת לאברהים
ואסחק ויעקוב קאילא לנסלכם אעטיה: ² ואבעת בין ירך מלאכא
אטרד בה אלכנעאנין ואלאמורין ואלהתיין ואלפרזיין ואלהויין
ואליבוסיין: ³ אלי בלד יפיין אללבן ואלעסל פאני לא אצעד נורי פי
10 מא בינכם לאנכם קום צעאב אלרקאב בילא אפניכם פי אלטריק:
4 למא סמע אלקום הדא אלצבר אלסו פחזנו ולם יגעל כל רגל זיה
עליה: ⁵ קאל אללה למוסי קל לבני אסראיל אנכם קום צעאב
אלרקאב פלו אני אצעד נורי פי מא בינכם טרפה ואחדה לאפניתכם
ואלאן אדימו נוע זיכם² ענכם חתי אערפכם מא אצנע בכם: ⁶ פדאם
15 בנו אסראיל עלי נוע זיהם פי גבל חריב: ⁷ ובאן מוסי יאזר אלצבא
פיצרכה כארג אלעסבר בעידא מנה ויסמיה צבא אלמחצר ובאן כל
מן טלב אללה³ יכרג אלי צבא אלמחצר אלדי כארג אלעסבר:
8 ובאן מוסי אדא כרג אלי אלצבא יקום גמיע אלנאם וינתצב כל רגל
עלי באב צבאה וילתפתון ורא מוסי אלי דזולה אלצבא: ⁹ ובאן מוסי
20 אדא דכל אלצבא ינול עמוד אלגמאם ויקף עלי באב אלצבא ויכלם
אללה מוסי: ¹⁰ פאדא ראי גמיע אלקום עמוד אלגמאם ואקפא עלי
באב אלצבא קאמו אנמעין פסגד כל רגל עלי באב צבאה: ¹¹ ויתכלם
אללה מע מוסי (שפאהא⁴) במא יכלם אלמר צאחבה וירגע אלי אלעסבר
ובאן כאדמה יהושע בן נון שאבא לא יזול מן אלצבא: ¹² תם קאל
25 מוסי ללה אנת עאלם באנך קלת לי⁵ אצעד האולי אלקום ואנת פלם
תערפני במין תבעת מעי ואנת פקד קלת לי אני קד שרפת אסמך ווגדת
הטאא ענדי: ¹³ פאלאן אן וגדת הטאא ענך ערפני סירך חתי אערף

(1) פ': גמאעה מן אלקום ונ"א: אלקום.

(2) "הורידו עדיכם תמיד" ר"ל לא תשובו עוד לשום את עדיכם וכן בפסוק שלאחריו
העתיק וחורידו בני ישראל את עדים תמיד ועיין ראב"ע.

(3) בב"י י': עולא מן ענר אללה = דעת מאת ד'.

(4) פ': בגיר ואסטה = בלא אמצעי.

(5) "אתה יודע כי אמרת לי וכו' כי הגדלתי את שמך" וכן תרגם למשה פסוק י"ז.

יהוֹשִׁעַ צוֹת אֱלֹקִים פִּי תִגְלִיכֶם⁽¹⁾ פִּקֹּאל לְמוֹסִי צוֹת הָרֵב פִּי אֲלַעסְכֶּר:
 18 תָּם קֹאֵל לִים צוֹת יִדֹּל עַל־טֶפֶר וְלֹא צוֹת יִדֹּל עַל־הוֹמָה בִּל צוֹת צוֹצֵא
 אֲנִי סֵאמֵעַ: 19 פִּלְמֵא קֶרֶב מִן אֲלַעסְכֶּר רֹאִי אֲלַעֲגֹל וְאַלְטִכּוֹל פֹּאשְׁתֶּךָ גִּצֵּב
 מוֹסִי פִטְרָה אֲלֻלּוֹחִין מִן יוֹדִיהָ וּבִסְרֵהָמָא תַּחַת אֲלֻגְבֹּל: 20 תָּם אֲבָדִי אֲלַעֲגֹל
 אֲלֹדִי צִנְעוּהָ פִּאֲחֶרְקָה בֹּאֲלֵנֶאָר וּבִרְדָּה בֹּאֲלִמְבֶּרֶד אֲלִי אֵן דֶּךְ וּדְרֵאָה 5
 עַל־יָגָה אֲלֵמֵא וּסְקֵא בְּנֵי אִסְרָאֵל אֲבֹאֲחֵהָ⁽²⁾: 21 וְקֹאֵל מוֹסִי לְהִרּוֹן
 מֵא צִנֵּעַ בֶּךְ הָאוּלִי אֲלֵמוֹס אִד גִּלְבַּת עֲלֵיהֶם בְּטִיָּה עֲטִימָה: 22 קֹאֵל
 לֹא יִשְׁתֶּךָ גִּצֵּב סִדִּי אַנְתָּ עֲאֶרְפָּה בֹּאֲלֵקוֹס אֲנֵהֶם שְׁרִירוֹן⁽³⁾: 23 פִּקֹּאֵלוֹ
 לִי אֲצִנֵּעַ לֵנֵא מַעְבּוּדֵא יִסִּיר בִּין יִדִּנֵּא פֶאֵן דִּלְךָ אֲלֻגְלֵל מוֹסִי אֲלֹדִי
 אֲצַעֲדֵנֵא מִן בִּלְדִּי מַצֵּר לִם נַעֲלִם מֵא בֵּאֵן מִן אֲמֵרָה: 24 פִּקֹּלֶת לֵהֶם 10
 אֲנִשְׁרִי לְמֵן דִּהֵב פִּפְסָוָה וְאֲתוּנִי בֵּה פִטְרַחְתָּה פִּי אֲלֵנֶאָר פִּכְרָג הָדֵא
 אֲלַעֲגֹל: 25 פִּלְמֵא רֹאִי מוֹסִי אֱלֹקִים אֲנֵהֶם מִכְשׁוּפּוֹן אִד בִּשְׁפָה הָרוֹן דִּוִּי
 אֲלִישִׁין מִן מְקֹאֲמֵיהֶם⁽⁴⁾: 26 וּוּקָה מוֹסִי בִּבֵּאֵב אֲלַעסְכֶּר פִּקֹּאֵל מִן לֵלָה
 יִקְבֹּל אֲלֵי פִּאֲתַמֵּעַ אֲלִיָּה גִמִּיעַ בְּנֵי לוֹי: 27 פִּקֹּאֵל לֵהֶם בִּדֵּא קֹאֵל
 אֲלֵלָה אֲלֵאָה אִסְרָאֵל יִתְקַלֵּד בִּל רִגֵּל מִנְבֵּס סִיפָה עַל־יָרֵכָה וְאֲמַצּוֹ 15
 וְאֲרִגְעוּ מִן בֵּאֵב אֲלִי בֵּאֵב פִּי אֲלַעסְכֶּר וּיִקְתֹּל בִּל רִגֵּל חֲתִי אֲבֹאֲהָ⁽⁵⁾
 וְצֹאֲחֵבָה וְקֹאֲרֵבָה: 28 פִּצִּנֵּעַ בְּנֵי לוֹי כִּמֵּא אֲמֵרָהֶם מוֹסִי פּוֹקַע מִן אֱלֹקִים
 פִּי דִלְךָ אֲלִיּוֹם שְׂבִיָּה בְּתִלְתָּהָ אֲלֵאָפָה רִגֵּל: 29 וְקֹאֵל מוֹסִי אֲבִמְלוֹ אֲלִיּוֹם
 וְאֲבִבְכֶם לֵלָה בִּל רִגֵּל חֲתִי בֹאֲבֵנָה וְאֲבִיָּה וְתַחֲלֵל עֲלֵיכֶם אֲלִיּוֹם בִּרְבֵּהָ:
 30 וְלִמֵּא בֵּאֵן מִן גֵּד קֹאֵל מוֹסִי לֵלְקוֹם אַנְתֶּם אֲבִטֵּאֲתֶם בְּטִיָּה עֲטִימָה⁽⁶⁾ 20
 וְאַלְאֵן אֲצַעֲדֵ אֲלִי אֲלֵלָה לַעֲלֵל אֲסֵתִגְפֶּרָה עֵן בְּטִיִּתְבְּכֶם: 31 וְרִגְעַי מוֹסִי
 אֲלִי אֲלֵלָה וְקֹאֵל יֹא רֵב קֵד אֲבִטֵּא הָאוּלִי אֱלֹקִים בְּטִיָּה כְּבִירוֹהָ וְצִנְעוּ
 לֵהֶם מַעְבּוּדֵא מִן דִּהֵב: 32 וְאַלְאֵן אֵן גִּפְרֵת בְּטִיִּתְהֶם וְאַלֵּא פִּאֲמַחְנִי⁽⁷⁾
 מִן דִּיוֹאֲנֵךְ אֲלֹדִי כְּתַבְתָּה פִּאֲסֵתִרִיחָ⁽⁸⁾: 33 פִּקֹּאֵל אֲלֵלָה לְמוֹסִי אֲלֹדִי
 אֲבִטֵּא לִי אֲמַחְזֶה מִן דִּיוֹאֲנִי⁽⁹⁾: 34 וְאַלְאֵן אֲמִיץ סִיר אֱלֹקִים אֲלִי 25

(1) בהרעם.

(2) 'בחותר' ר"ל שאף על פי שעגל היה אסור בהנאה שהוא עבודה זרה התיר להם לשנות מן המים אשר בהם יצר הוזהב לפי שנתפור במים.

(3) נ"א: אן פִּיֵּהֶם שְׁרִירוֹן = שיש בהם אנשים רעים.

(4) ר"ל ספני שאחרון גלה המטונים והכזוים מהם והכדיל ביניהם ובין הקמים נגדם.

(5) פ"י: מן עֵבֶר אֲלַעֲגֹל וְאֵן בֵּאֵן אֲבֹאֲהָ = מי שעבד את העגל אף על פי שהוא אחיו.

(6) בנ"א נוסף מעתה = עתה.

(7) 'אמחה'.

(8) נ"א: קד אֲבִיבְךָ אֵלֵּא אֵן אֲמַחְזֶה מִן סִפְרִי אֲלֹדִי אֲבִטֵּא לִי קֶטַם = כבר עניתך אבל אמחה בספרי רק מי שחטא לי ועיון ראב"ע בסירושו הקצר. ומה שהביא בשם הגאון בסירושו הארוך לא מצאתי בסוואריו.

מוסי חין פרג מן מִזְאֲטִבְתָּה עֲלֵי גִבֹּל סִינִי לוחִי אֱלֹשֶׁה־אֲדָה לוחִין
אלגוהר מכתובין בקדרה אללה⁽¹⁾:

לב.

1 ולמא ראי אלקום אן מוסי קד אבטא אן ינול מן אלגבל תגֹּן
5 עֲלֵי הָרֹן וקאלו לה קם אצנע לנא מעבודא יסיר בין ידינא פאן דלך
אלרגל מוסי אלדי אצעדנא מן בלד מצר לס נעלם מא כאן מן אמרה:
2 פקאל להם הרון פבו אישנאף אלדהב אלתי פי אדאן נסאיכס ובניכס
ובנאתכס ואתוני: ³ (ופִּכֶךְ) גִּמֵּעַ אלקום אישנאף אלדהב אלתי באדאנהס
ואתו בהא אלי הרון: ⁴ פאגדהא מנהס ואמר מן גִּדְרָהָא⁽²⁾ בקאלב
10 פצנעהא עגלא מסבוכא וקאלו הדא רבך יא אל אסראיל אלדי
אצעדך מן בלד מצר: ⁵ פלמא דאי דלך הרון בנא מדבחה בין ידיה
ונאדי וקאל ללה חג גרא: ⁶ תם אדלגו מן גר פקרכו צואעד ודבחו
סלאמה וגלסו אלקום ליאכלו וישרבו וקאמו לילעבו: ⁷ פקאל אללה
למוסי אמיץ אנול פאן קד אפסד קומך אלדי אצערתהם מן בלד מצר:
15 8 וואלו סרועא מן אלטרוק אלדי אמרתהם בה וצנעו להם עגלא
מסבוכא פסגרו לה ודבחו וקאלו הדא רבך יא אל אסראיל אלדי אצעדך
מן בלד מצר: ⁹ תם קאל לה קד עלמת אן האולי אלקום הודא הם
קום צעאב אלרקאב: ¹⁰ ואלאן פאן תרכתני⁽³⁾ אשתד גצבי עליהם
פאפניתהם וצנעת מנך אמֶה עִימָה: ¹¹ פאבתהל מוסי אלי אללה
20 רבה וקאל יא רב לא ישתד⁽⁴⁾ גצבך עלי קומך אלדי אצגתהם מן
בלד מצר בקוֹה עִימָה ויד ישרדה: ¹² ולא יקולו אלמצרין קאילין
בשר אצגתהם ליקתלהם פי מא בין אלגבל ויפניהם ען וגה אלארין
ארגע מן ישרה גצבך ואצפה ען אלבליה לקומך⁽⁵⁾: ¹³ ואדכר לאברהים
ואסחק ואסראיל עבדך אלדין אקסמת להם באסמך וקלת אבתר
25 נסלכם כבואכב אלסמא וגמיע אלבלד אלדי קלת אעטיה לנסלכם
ויחווה אלי אלדהר: ¹⁴ פצפה אללה ען אלבליה אלתי קאל אן יחלהא
בקומה: ¹⁵ תם ולי מוסי ונול מן אלגבל ולוחא אלשהאדה פי ידה
לוחאן מכתובאן מן גאנביהמא מן דאבל ומן בארג: ¹⁶ ואללוהאן המא
צנעה אללה ואלכתאב הו כתאב אללה מהפור עליהמא: ¹⁷ פסמע

⁽¹⁾ „בגבורת אלחיס“.

⁽²⁾ ר"ל הסירתו את נשיהם שיפרקו.

⁽³⁾ וצוה למו שיעזר את הזמנים בחרט.

⁽⁴⁾ וכן ראב"ע בפירושו הקצר: אם תניח ותעזוב ולא תחשול בעדם.

⁽⁵⁾ העתיק למה כאלו היה כתוב לא יחרה ולא יאמרו.

⁽⁶⁾ ג"א: ען סרעה עקאבתהם ר"ל אל תמהר להענישם וכן למטה פסוק י"ד.

ולבאן דכי גז בגז יכון¹: 35 ותצנעהא בכור עמר צנעה עמאר מטריא²
טאהרא מקדסא: 36 ותסחק מנהא דקיקא ותגל מנהא חדא³
אלשהאדה פי לבא אלמהצר חיל אחצרך תס לואין אלאקדאס יכון
לכס: 37 ובכור אלדי תצנעה בהיאתה לא תצנעו לכס קדסא יכון
ללה: 38 אי אנסאן צנע במתלהא ליתבכר⁴ בה פינקטע מן קומה: 5

לא

1 תס כלס אללה מוסי תכלימא: 2 אנטר קד שרפת אסס⁵
בעלאל בן אורי בן חור מן סבט יהודה: 3 ואבמלת פיה עלמא מן
ענר אללה בחכמה ופהם ובמערפה בגמיע אלצנאיע: 4 וחדקא באלמהן
בצנעה⁶ אלהב ואלפצה ואלנחאס: 5 ובכרט אלגוחר ללנטאס ונגר
אלשיב וינע סאיר אלצנאיע: 6 ואנא פקד צממת מעה אהליאב בן
אחיסמך מן סבט דן ופי קלוב סאיר אלחכמא קד געלת אלחכמה
פינענו גמיע מא אמרתך: 7 לבא אלמהצר ואלצנדוק ללשהאדה ואלגשא
אלדי עליה וסאיר אנה אלזבא: 8 ואלמאידה וגמיע אניתהא ואלמנארה
אלזאלצה וגמיע אניתהא ומדבא אלכבור: 9 ומדבא אלצעידה וגמיע
אניתהא ואלחויץ ומקערה: 10 ותיאב אלוישי ותיאב אלקדס להרון
אלאמאס ותיאב בניה ללאמאמה: 11 ודהן אלמסה ובכור אלצמוג
ללקדס בגמיע מא אמרתך ינעוהא: 12 תס קאל אללה למוסי קאילא:
13 ואנת פמר בנו אסראיל וקל להם אמא סבותי פאחפטוהא לאנהא
עלאמה בני ובינכם לאגיאלכס לתעלמו אני אללה מקדסכם: 14 ואחפטו
אלסבת פאנהא לכס מקדסה ובאללהא יקתל קתלא וכל מן עמל פיהא
עמלא ינקטע דלך אלאנסאן מן בין קומה: 15 ודאך אן תצנע אלצנאיע
פי סתה איאם ופי אליוס אלסאבע עטלה הי סבת מקדסה ללה כל מן
עמל עמלא פי יום אלסבת יקתל קתלא: 16 ובדאך יחפט בנו אסראיל
אלסבת ויקימו בהא⁷ לאגיאלהם עהר אלהר: 17 פי מא בני ובין בני
אסראיל הי עלאמה ללהר לאן פי סתה איאם צנע אללה אלסמאואת
ואלארין ופי אליוס אלסאבע עטלהא ואראחהא⁸: 18 תס דפע אלי

(1) בן הוא בקי אבל בניא ובכ"י י' ובפ': אגוז מתסאוייה תכון = לחלקים שוים.

(2) בניא בכ"י י' ובפ': מטרא וענינו מעורב היטב וכן תרגם אונקלוס.

(3) בכ"י ובפ': בין ידי.

(4) ר"ל כדו שיהיה לו ריה טוב וזהו ג"כ ענין מלת אשר ירקח כמות בפסוק לג.

(5) ת"א: רבותי בשם.

(6) נ"א: ואלחראקה בסא ינענה פ': וחדק בצנאיעה.

(7) בפ': ואגבתהא = מצותיה.

(8) ענין הערתנו למעלה כי י"א.

נצפה רפיעה ללה: 14 כל מן גאו עלי אלעדר והו אבן עשרין סנה
 פצאעדא יעטי רפיעה ללה: 15 אלמוסר לא יכתר ואלפקיר לא יקלל
 מן נצף מתקאל פאעטו רפיעה ללה וכפרו ען אנפסכם: 16 וגד פצה
 אלגפראן מן בני אסראיל ואצרפה פי דמיה כבא אלמחצר ויבון לבני
 אסראיל דכרא בין ידי אללה ליסתגפר⁽¹⁾ ען אנפסכם: 17 וכלם אללה
 מוסי תכלימא: 18 אצנע הוצא מן נחאס ומקעדה מן נחאס ללגסל
 ואזעלה בין כבא אלמחצר ואלמדבח ואזעל פיה מאא: 19 ויגסל הרון
 ובנוה מנה אידיהם וארגלהם: 20 פי דכולהם אלי כבא אלמחצר
 יגתסלו באלמא ולא יהלבו ופי תקדמהם אלי אלמדבח ליכדמו ויקתרו
 קרבאנא ללה: 21 יגסלון⁽²⁾ איצא אידיהם וארגלהם ולא יהלבו ויבון
 להם רסס אלדהר לה ולבניה לאגזאלהם: 22 תם כלם אללה מוסי
 תכלימא: 23 ואנת פכד לך מן רוס אלטיב מן אלמסך אלכאלין כמס
 מאיה מתקאל ומן עוד אלטיב מתל נצפה מאיתין וכמסין מתקאלא ומן
 קצבה⁽³⁾ דרירה מאיתין וכמסין איצא: 24 ומן אלקסט כמס מאיה מתקאל
 במתקאל אלקדם ומן דהן אלזיתון מל⁽⁴⁾ קסט: 25 ואצנע דלך דהן
 מסח אלקדם עטרא מעטרא צנעה עטאר בדאך יבון דהן מסח אלקדם:
 26 ואמסח מנה כבא אלמחצר וענדוק אלישהאדה: 27 ואלמאידה וגמיע
 אניתהא ואלמנארה ואניתהא ומדבח אלבכור: 28 ומדבח אלצעידה
 וגמיע אניתה ואלחוץ ומקעדה: 29 וקדסם יבנו מן כואץ ואלאקדאס
 כל מן דנא בהם⁽⁵⁾ תקדס: 30 והרון ובנוה תמסחהם וקדסם ליאמו
 לי: 31 ומר בני אסראיל קאילא יבון הדא דהן מסח אלקדם לי⁽⁶⁾
 לאגזאלכם: 32 עלי כדן אנסאן לא ידהן מנה ובהיאתה לא תצנעו
 מתלה וכמא הו קדם בדאך קדסא יבון לכם⁽⁷⁾: 33 אי אנסאן תעטר
 במתלה או געל מנה עלי אגנב ינקטע מן קומה: 34 וקאל אללה
 25 למוסי כד לך אצמאגא מנהא מצטכי⁽⁸⁾ ולאדן⁽⁹⁾ ולבנא⁽¹⁰⁾ אלצמוג

(1) ככ"ו י' ובפ': כפארה. מן השרש אשר השתמש בו בפסוק הקודם

(2) פסוק זה דבק עם מה שלפניו ר"ל וגם בגשתם אל המזבח ירחצו יריהם וגו'.

(3) כ"א: אלטיב.

(4) ת"א: מלא הינא ובכ"א: קסט.

(5) כ"א: כלמא מסהא ועיין לקוטים.

(6) כ"א: באמרי = בצוויי.

(7) כ"א: כמא הו מקדס עגרי. ותרגמו כאשר הוא קדש לי כן יהיה קדש לכם.

(8) כ"א: אסטראק ועיין שרשי אבן גנאח בשרש נטף.

(9) כ"א ובכ"ו י': ואטפאר עיין אבן גנאח.

(10) כ"א ובכ"ו י' ומויעה.

40 ועשר מן אלסמיד מלתות ברבע קסט מן דהן זיתון מדקוק ומזאגה
רבע קסט זמר מע כל חמל: 41 ואדא קרבת אלתאני בין אלגרוכין
פכהדיה אלגדאה ומזאגה תצנע בה פיציר מקבולא מרצא קרבאנא
ללה: 42 צעידה דאימא לאגיאלבם ענד באב זבא אלמחצר בין ידי
אללה אלדי אחצרך ואזאטבך תם: 43 ואחצר הנאך לבני אסראיל 5
ויתקדס² בוקארי: 44 ואקדס בה³ זבא אלמחצר ואלמדבך ואקדס
הרון ובניה ליאמו לי: 45 ואסכן נורי פי מא בין בני אסראיל ואכון להם
אלאהא: 46 ויעלמון אנני אללה רבהם אלדי אברגתהם מן ארץ מצר
לאסכן נורי פי מא בינהם אנא אללה אפי בדלך⁴:

10

ל

1 ואצנע מדכחא לתבכיר אלככור מן זשב אלסנט תצנעה:
2 דראע טולה ודראע ערצה מרבעא יכון ודראעאן סמכה מנה ארכאנה:
3 וגשה בדהב זאלין סטחה וחיטאנה מסתדירא וארכאנה ואצנע לה זגא
מן דהב מסתדירא: 4 וחלקתאן מן דהב תצנעהמא לה מן דון זיגה פי
גהתיה כדאך עלי גאנביה תכון מבאנא ללדהוק⁵ ליחמל בהא: 5 ותצנע 15
אלדהוק מן זשב אלסנט וגשהא בדהב: 6 ואגעלה בין ידי
אלסגף אלדי עלי צנדוק אלשהאדה בין ידי אלגשא אלדי אחצרך
הנאך: 7 ויבכר עליה הרון מן בכור אלצמוג פי כל גדאה אדא אצלה
אלסרג בכר בה: 8 בדלך אדא אסרג אלסרג בין אלגרוכין
בכר בה בכורא דאימא בין ידי אללה לאגיאלבם: 9 לא תבכרו עליה 20
בכורא גריבא ולא צעידה ולא הדיה ומזאגא לא תרשו עליה:
10 ויסתגפר הרון ענד ארכאנה מרה ואחדה פי אלסנה מן דס דכוח יום
אלגרפאן⁶ מרה פי אלסנה יסתגפר ענה לאגיאלבם מן כואין אלאקדאס
ללה: 11 תם כלם אללה מוסי תבלימא: 12 אדא הצרת גמלה בני
אסראיל⁷ עלי ערדהם פליעט כל רגל פדא נפסה ללה אדא 25
אחציתתם ולא יהל בהם ובא ענד דלך: 13 והוא יעטי כל מן גאו
עליה אלעדד נצף מתקאל במתקאל אלקדס עשרון דאנקא אלמתקאל

(1) ואם תקריב הכבש השני בין הערבים כמנחת וכו'.

(2) בקי אתקדס כלשון התרגום: ואתקדש ביקרי ובכ"י: פאדא חצרת תם לבני אסראיל
תקדס אלבית בגורי = וכאשר אראה שם לבני ישראל ונקדש הבית כאורי ועיין ראב"ע.

(3) קי: בו: ר"ל בכבודי.

(4) אקיים זה.

(5) ר"ל וזוה האופן השתי הטבעות אשר בשני צדיו יהיו לבתים לבדים.

(6) "מדם חטאת יום הכסורים" ועיין רש"י ורשב"ס.

(7) רש"י: כשתחפון לקבל סכום מנינם לדעת כמה הם. ובכ"י י: אדא חצלת.

ואֶעֱלֶה עָלַי יְשַׁחמָדָה אֲדֹן הָרוֹן אֲלִימִנִי וְעָלַי שַׁחמָת אֲדָאן בְּנִיה
 אֲלֵאִיאִמָּן וְעָלַי אֲבֵהֶאם אִידִיהֶם אֲלֵאִיאִמָּן וְאֲבֵהֶאם אֲרַגְלָהֶם אֲלֵאִיאִמָּן וְרִשְׁ
 בִּאֲקִיהָ עָלַי אֲלִמְדִּבָּה מִסְתֵּדְרָא: 21 חָם כֹּד מִן אֲלֵדֶם אֲלֵדִי עָלַי
 אֲלִמְדִּבָּה וּמִן דָּהֵן אֲלִמְסָה וְאֲנַצָּה עָלַי הָרוֹן וְתִיאֲבָה וְעָלַי בְּנִיה וְתִיאֲבָ
 5 בְּנִיה מַעָה פִּתְקָדָם הוּא וְתִיאֲבָה וּבְנוֹה וְתִיאֲבָה בְּנִיה מַעָה: 22 וְכֹד מִן
 אֲלִכְבִּישׁ אֲלִתְרַב וְאֲלֵאִלִּיָּה וְגַמְיַע אֲלִשְׁחָם אֲלִמְגִטִּי אֲלִגְזָה וְיִיאֲדָה אֲלִכְבֵּר
 וְאֲלִכְלִיתִין וְאֲלִשְׁחָם אֲלֵדִי עֲלִיהֶמָּא וְאֲלִסְאִק אֲלֵאִימָן לֵאנָה כְּבִישׁ
 אֲלִכְמָאֵל: 23 וְרִגְנָא וְאַחְדָּא מִן כָּל נְעִיָּה מִן אֲלִכְבֵּר וְגִדְקָה וְאַחְדָּה
 מִמְסוּחָה בְּדָהֵן וּרְקִאָה וְאַחְדָּה מִן סִלָּה אֲלִפְטִיר אֲלִתִּי בִין יְדֵי אֲלִלָּה:
 10 24 וְצִיר אֲלִגְמִיעַ עָלַי כְּפִי הָרוֹן וְעָלַי כְּפִי בְּנִיה וְחִרְךָ דִּלְךָ תַּחֲרִיבָא בִין יְדֵי
 אֲלִלָּה: 25 חָם כֹּדָה מִן אִידִיהֶם וּקְתָרָה עָלַי אֲלִמְדִּבָּה פּוֹק אֲלִצְעִידָה
 מִקְבּוֹל מְרִצִּי בִין יְדֵי אֲלִלָּה קִרְבָּאן הוּא לִלָּה: 26 חָם כֹּד אֲלִקְיָן מִן כְּבִישׁ
 אֲלִכְמָאֵל אֲלֵדִי לְהָרוֹן וְחִרְבָּה תַּחֲרִיבָא בִין יְדֵי אֲלִלָּה וַיְכּוֹן לָךְ נְצִיבָא:
 27 וְקָדָם קִיץ אֲלִתְחִרִּיק אֲלֵדִי חִרְךָ וְסִאִק אֲלִרְפִיעָה אֲלִתִּי רַפְעָה מִן
 15 כְּבִישׁ אֲלִכְמָאֵל אֲלֵדִי לְהָרוֹן וּבְנִיה: 28 פִּצְרָא לְהָרוֹן וּבְנִיה רִסֶּם
 אֲלִדְהֵר מִן בְּנֵי אִסְרָאֵל כְּמָא אֲנַהֲמָא רְפִיעָה כְּדֹאֵךְ יִכּוֹנָא רְפִיעָה:
 מִן עֵנֶד בְּנֵי אִסְרָאֵל מִן דְּבִאִיָּה סְלֵאֲמִתְהֶם הֵמָּא רְפִיעָה לִלָּה: 29 וְתִיאֲבָ
 אֲלִקְדָם אֲלִתִּי לְהָרוֹן תְּכּוֹן לְבְנִיה מִן כַּעֲדָה יִמְסַחֲוִן פִּיהָ וַיְכַמְלוּן בָּהּ
 וְאֲגָבָהֶם: 30 סְבַעָה אִיאִם יִלְכְּסָהָ אֲלֵאֲמָאם כַּעֲדָה מִן בְּנִיה פִּצְלָח
 20 אֵן יִדְבָּלִי אֵלַי כְּבִישׁ אֲלִמְחִצֵּר אֵן יִכְדָם פִּי אֲלִקְדָם: 31 וְכְבִישׁ
 אֲלִכְמָאֵל תֹּאבֵד וְתִנְצֵג לַחֲמָה פִּי מִכָּאן מִקְדָם: 32 וַיֹּאכֵל הָרוֹן וּבְנוֹה לַחֵם
 אֲלִכְבִּישׁ מִעַ אֲלִכְבֵּר אֲלֵדִי פִי אֲלִסְל עֵנֶד כְּבִישׁ אֲלִמְחִצֵּר: 33 וַיֹּאכֵלוּן
 דִּלְךָ אֲלִדִּין אֲסַתְגַּפֵּר עֲנָהֶם לִאֲכִמָּאֵל וְאֲגָבָהֶם וְתִקְדִּיסָהֶם וְאִי אֲגָבִי
 לֹא יֹאכֵל מִנָּה אִדּ הוּא קָדָם: 34 וְאֵן תְּכִי מִן לַחֵם אֲלִכְמָאֵל וּמִן
 25 אֲלִכְבֵּר אֵלַי אֲלִגְדָּאָה פֹּאחֶרֶק אֲלִפֹּאֲצֵל לֹא יֹכֵל אִדּ הוּא קָדָם: 35 וְאִנְעֵה
 לְהָרוֹן וּבְנִיה כְּדֹא כְּגַמְיַע מָא אֲמַרְתֵּךְ סְבַעָה אִיאִם תְּכַמֵּל וְאֲגָבָהֶם:
 36 וְרָתָה לְלִדְכוּהָ תִצְנַעָה כָּל יוֹם לְלִגְפִרָאן פְּתִדְכִי אֲלִמְדִּבָּה
 וְתִסְתַּגְפֵּר עֲנָה וְתִמְסַחָה וְתִקְדָּסָה: 37 סְבַעָה אִיאִם תִּסְתַּגְפֵּר עָלַי
 אֲלִמְדִּבָּה פְּתִקְדָּסָה וְיִצִּיר מִן בּוֹאֵץ אֲלֵאֲקִדָּאִם כָּל מִן דְּנָא בַּה תִּקְדָם:
 38 30 וְהָדָא מָא תִקְרָבָה עָלַי אֲלִמְדִּבָּה חֲמִלִין אֲבִנִי סְנָה פִי כָּל יוֹם דֹּאִימָא:
 39 וְאֲלִחֲמֵל אֲלוֹאֲחֵד תִּצְנַעַב בֹּאֲלִגְדָּאָה וְאֲלֵאֲכֵר בִּין אֲלִגְרוֹבִין:

(1) ראב"ע: והגאון אמר הדרך הדבק בעגול האוון. נ"א גצרוף = סחוס.

(2) "מכל מי".

(3) "ובאשר המה (החזה והשוק) תרומה כן יהיו תרומה" וכו'.

(4) "ויהיה ראוי שיבוא".

מן עשר לתגטי מן אבדאנהם אלסואה⁽¹⁾ מן אלחקין אלי אלרכבתין תבון: 48 ותבון עלי הרון ובניה פי דבולהם אלי זבא אלמחצר ופי תקדמהם אלי אלמדבה לזדמו פי אלקדם ולא יחמלו וזרא פיהלכו רסם אלהר לה ולנסלה מן בעדה:

5

כט

- 1 והוא אלאמר אלדי תצנעה להם לתקדסהם ויאמו לי בד
רתא מן אלכקר וכבשין צחחין: 2 וזבו פטיר וגראדק פטיר מלתותה
בדהן ורקאק פטיר ממסוחה בדהן מן סמיד אלחנטה תצנעהא:
3 ואגעלהא פי סלה ואחדה וקדמהא פיהא מע אלת ואלכבשין:
10 4 וקדם הרון ובניה אלי כאב⁽²⁾ זבא אלמחצר ואגסלהם כאלמא:
5 וזד אלתיאב ואלכס הרון אנאך אלתוניה ואלממטר ואלצדרה
ואלבנה ואשדדה כשפשגהא: 6 וציד אלעמאמה עלי ראסה ואגעל
תאג אלקדם הון אלעמאמה: 7 וזד מן דהן אלמסח וצבה עלי ראסה
ואמסחה כה: 8 תם קדם בניה ואלכסחם תואניא: 9 ואשדדהם
15 בזנאני הרון ובניה ואלכסחם קאלנים פתציר לחם אמאמה רסם
אלדהר ואכמל ואגב הרון וזאגב בניה: 10 תם קדם אלת בין ידי זבא
אלמחצר ויסנד הרון ובניה אידיהם עלי ראסה: 11 ואדבה אלת בין
ידי אלה ענד כאב זבא אלמחצר: 12 וזד מן דמה ואגעלה עלי
ארכאן⁽³⁾ אלמדבה כאצבעך וצב כאקי אדם עלי אסאם אלמדבה:
20 13 וזד גמיע אלשחם⁽⁴⁾ אלמגטי אלגוף וזיאדה אלכבר ואלכליתין
ואלשחם אלדי עליהמא וקתר דלך עלי אלמדבה: 14 ולחם אלת וגלדה
ופרתה תחרקה כאלנאר בארג⁽⁵⁾ אלעסבר לאנה דבוח: 15 תם קדם
אחד אלכבשין ויסנד הרון ובניה אידיהם עלי ראסה: 16 ואדבה וזד
מן דמה ורשה עלי אלמדבה מסתדירא: 17 ועצה לאעצאיה ואגסל
25 גופה ואכאדעה ואצפהא אלי⁽⁶⁾ אעצאיה וראסה: 18 וקתרה עלי אלמדבה
לאנה צעידה ללה מרצי מקבול קרבאן ללה: 19 תם קדם אלכביש
אלתאני ויסנד הרון ובניה אידיהם עלי ראסה: 20 ואדבה וזד מן דמה

(1) לבסות מגופיהם את הערוה.

(2) נ"א: עלי כאב.

(3) נ"א: ידך פי: שרפאת.

(4) ככ"י י: אלתרב וגמיע אלשחם וזהו בלשון התלמוד "תרבא וכל שומן ואפשר

שהכבול בין הלב המותר ללב האסור.

(5) נ"א: כנארה.

(6) "תוסף אותן אל נהניו וראשו עין רש"י.

אסם כל ואחד עלי חגרה תבין לאתני עשר סבטא: 22 ואצנע ללבדנה
 סלאסל מעתדלה צנעה צפר מן דהב כאלין: 23 ואצנע להא חלקתין
 מן דהב ואגעלהמא פי טרפיהא: 24 ועלק אלצפירתין אלהב עלי
 אלהלקתין אלתו פי טרפי אלבדנה: 25 וטרפא אלצפירתין אלאצרתין⁽¹⁾
 5 תעלקהמא עלי אלעזין פתציר עלי גיבי אלצדרה מן מקדמהא:
 26 ואצנע איצא חלקתין מן דהב ואגעלהמא פי טרפי אלבדנה פי
 האשיתהא אלתו אלי גאנב אלצדרה מן דאכל: 27 ואיצא אצנע
 חלקתין מן דהב ואגעלהמא באזא גיבי אלצדרה מן אספל פי מקדמהא
 אמאס תאלופהא פוק שפישגהא: 28 ויחבבו אלבדנה מן חלקהא אלי
 10 חלק אלצדרה בסלך מן אסמאנגון חתי תציר פוק שפישגהא ולא תזול
 ענהא: 29 ויחמל הרון אסמא בני אסראיל פי אלבדנה אלמהיאה עלי
 קלבה ענד דבולה אלי אלקדם דברא בין ידי אללה דאימא: 30 ותגעל
 עלי אלבדנה אלמהיאה אלאנואר ואלצחאח ותבנו עלי צדר הרון פי
 דבולה בין ידי אללה ויחמל הרון היאה בני אסראיל עלי קלבה בין
 15 ידי אללה דאימא: 31 ואצנע ממטר אלצדרה צנעה חאיך⁽²⁾ גמלתה
 מן אסמאנגון: 32 ויבין פוה אלדי [הו] ראסה⁽³⁾ מן וסמה וחאשיה תחיט
 כפיה מסתדירא צנעה חאיך כפס אלדרע⁽⁴⁾ תציר לה לילא יתכרך:
 33 ואצנע פי דילה רמאמין מן אסמאנגון וארגואן ועבג קרמו פי דילה
 מסתדירא וגלאגל מן דהב פי מא בינהא מסתדירא: 34 גלגל מן דהב
 20 ורמאנה גלגל מן דהב ורמאנה פי דיל אלממטר מסתדירא: 35 ויבין
 עלי הרון אדא כדם ויסמע צותה פי דבולה אלי אלקדם בין ידי אללה
 ופי כרוגה ולא ימות: 36 ואצנע עצאבה מן דהב כאלין ואנקש עליהא
 בנקש אלכאתם קדסא ללה: 37 וישהא בסלך מן אסמאנגון ותבין
 דון אלעמאמה⁽⁵⁾ מן מקדמהא: 38 ותבין עלי גבהה הרון אדא אסתגפר
 25 ען דנוב אלאקדאס אלתו יקדשהא בנו אסריל לגמיע עטאיהם
 ואקדאסהם⁽⁶⁾ פתבון עלי גבהתה דאימא לירצא ענהם בין ידי אללה:
 39 ויש אלתוניה אלעשר ואצנע אלעמאמה מן עשר ואלזנאר תצנעה
 צנעה ראקס: 40 ולבני הרון תצנע תואניא ואצנע להם זנאנר וקלאנס
 תצנעהא להם לבראמה ופזר: 41 ואלבסהא הרון אכאך ובניה מעה
 30 ואמסחהם ואכמל ואגבהם וקדשהם פיאמו לי: 42 ואצנע להם סראויל

(1) "אחרות".

(2) "מעשה אורג" אלו שתי המלות לקוחות מן פסוק ל"ב.

(3) "ויהיה פיו שהוא ראשו" ועיי' מה שהביא הראב"ע בשם הגאון.

(4) ת"א: כפוס שרין.

(5) "תחת המצנפת וכן למטה כ"ט ו' עיין רש"י.

(6) "לכל מתנותם וקדושתם".

כח

- 1 ואנת איצא פקרב אליך הרון אבאך ובניה מעה מן בין גמיע בני אסראיל ליאמנו לי הרון ונדב ואביהוא ואלעזר ואיתמר בניה:
 2 ואצנע תיאב אלקדם להרון אבך לבראמה ופזר: 3 ואנת פכלם כל חבים קלב אכמלת פיה רוח אלחכמה אן יצנעו תיאב הרון לתקדיסה 5 ליאם לי: 4 והזה אלתיאב אלתי יצנעוהא ברנה וצדרה ומטרא ותוניא מושאה ועמאמה ונארא ויצנעו תיאב אלקדם להרון אבך ובניה ליאמנו לי: 5 והם יאבדו אלדחב ואלאסמאנגון ואלארגואן וצבג אלקרמו ואלעשר: 6 פיצנעו אלצדרה מן דחב ואסמאנגון וארגואן וצבג קרמו ועשר משוור צנעה האדק: 7 וגיבאן מציטאן תבון להא תבליט עלי 10 טרפיהא: 8 וישפיש אלצדרה אלתי עליהא בצנעתהא יבון מתלהא מן דחב ואסמאנגון וצבג קרמו ועשר משוור: 9 ובד חגרי כלור ואנקש עליהא אסמא בני אסראיל: 10 סתה מן אסמאיהם עלי אלחגר אלוואחד ואלאסמא אלסתה אלבאקיה עלי אלחגר אלתאני בתאלידהם:
 11 צנעה בארט אלגוהר בנקש אלבאתם תנקש עלי אלחגרין אסמא בני 15 אסראיל מחטת מענה מן דחב תצנעהא: 12 ויצר אלחגרין פי גיביא אלצדרה הגארה דבר לבני אסראיל ויהמל הרון אסמאיהם בין ידי אללה עלי כתפיה דכרא: 13 ואצנע עיונא מן דחב: 14 וסלסלתין מן דחב גאלין מעתדלתין תצנעהא צנעה אלצפר ועלק אלסלסלתין אלמצפורתין עלי אלעיון: 15 ואצנע ברנה מהאיה צנעה האדק בצנעה 20 אלצדרה מן דחב ואסמאנגון וארגואן וצבג קרמו ועשר משוור תצנעהא: 16 ותבון מרבעה מצאעפה טולחא ישר וערצהא ישר: 17 ואנטם פיהא נטאם גוהר ארבעה סטור מן אלגוהר אלסטור אללוול יאקות אחמד ומרד ואצפר: 18 ואלסטור אלתאני כחלי ומחא ובהרמאן: 19 ואלסטור אללתלת גזע וסבג ופירוז: 20 ואלסטור אלראבע אורק 25 וכלור ויסף תבון מענה בדהב פי נטאמהא: 21 ותבן עלי אלגארה אסמא בני אסראיל אד הי אלתי עשרה נטור אסמאיהם בנקש אלבאתם

(1) לא היתקן מלת וחבר כי היא למותר.

(2) ר"ל עשה את השמות שיהיו סובבים את שתי האבנים בתוך גומות קטנות של זהב הדומות לעינים ובניא: ויהיו כהא עיון אלדחב ובכ"י י: ואצנעהא תחיש כהא עיון.

(3) נ"א: כתפי.

(4) כוונן ומתקן נ"א ופ: היתהא = מושפטו ר"ל תקונו.

(5) ואטר הראב"ע כי אין לנו דרך בבירור לדעת אבני המלואים כי הגאון תרגם כרצונו כי אין לו קבלה שיסמוך עליה ע"י שם.

(6) נראה שצריך להיות אתנא עשרה ופירושו מופני שהאבנים הן ששים עשרה כמו שמותם פתחי הותם שם כל אחד על אבן אחת תהיון לשני עשר שש.

כז

1 ואצנע מלכה אלקראבין⁽¹⁾ מן כשב אלסנט זמס אדרע טולה
 זמס אדרע ערצה מרבעא יבון אלמדכה תלת אדרע סמכה: 2 ואצנע
 ארבענה עלי ארבע וואיאה⁽²⁾ מנה תבון ארבענה וגשה בנחאס: 3 ואצנע
 5 צנאנה לרמאדה ומגארפה ובראניכה ומנאשלה ומנאמרה גמיע אניחה
 תצנעהא מן נחאס: 4 ואצנע לה סרדא עלי צנעה אלשבכה מן
 נחאס ואצנע פי אלשבכה ארבע חלק מן נחאס פי ארבעה אטראפהא:
 5 ואגעלהא תחת ירגב⁽³⁾ אלמדכה מן אספל פתכלג אלי נצפה:
 6 ואצנע דחוקא ללמדכה מן כשב אלסנט וגשהא בנחאס: 7 ואדבל
 10 אלהוק פי אלהק ותבון עלי גאנבי אלמדכה אדא חמל: 8 אלוואהא
 מנפפה⁽⁴⁾ תצנעה במא אורית פי אלגבל בדאך יצנעו: 9 ואצנע צראדק
 אלמסכן מן גהה מהב אלגנוב קלוע לצראדק מן עשר משוור
 מאיה דראעא טולהא פי אלגהה אלוואדה: 10 ועמדהא עשרון וקואעדהא
 עשרון מן נחאס ווראפין אלעמד וטלאהא פצה: 11 ובדאך פי גהה
 15 אלשמאל פי אלטול קלוע טולהא מאיה דראעא ועמדהא עשרון
 וקואעדהא עשרון מן נחאס ווראפין אלעמד וטלאהא פצה: 12 וערין
 אלצראדק מן גהה אלגרב קלוע זמסון דראעא ועמדהא עשרה וקואעדהא
 עשר: 13 וערין אלצראדק מן גהה אלשרק זמסון דראעא: 14 מנהא
 זמס עשרה דראעא קלוע ללכס ועמדהא תלתה וקואעדהא תלת: 15 וללכס
 20 אלתאני זמס עשרה דראעא ועמדהא תלתה וקואעדהא תלת: 16 ולבאב
 אלצראדק סתר טולה עשרון דראעא מן אסמאנגון וארגאון וצבג קרמו
 ועשר משוור צנעה ראקס ולה עמד ארבעה וקואעדהא ארבע: 17 כל
 עמד אלצראדק מסתדירא תבון מטליה פצה ווראפנהא מן פצה
 וקואעדהא מן נחאס: 18 טול אלצראדק מאיה דראעא וערצה זמסון
 25 באלזמסין וסמכה זמס אדרע מן עשר משוור וקואעדהא מן נחאס:
 19 וסאיר אניה אלמסכן אלתי פי גמיע זדמתה וגמיע אותאדה ואותאד
 אלצראדק מן נחאס: 20 ואת פמר בני אסראיל אן יאתוך בדהן ויתון
 צאף מדקוק ללאצאה לתסרג בה אלסרג דאיטא: 21 פי זבא אלמחצר
 צארג אלסרג אלדי עלי אלישהאדה יצדה⁽⁵⁾ הרון ובנוה מן אלעשי אלי
 30 אליצבב בין ידי אללה רסם אלהר לאגיאלכס מן בני אסראיל:

(1) "מוזב הקרבנות" — בנ"א: מלכה אלציערה = מוזב העולה.

(2) בנ"א: שרפה על ארבע ארמנות. בפ': שרפאתה עלי ד' וואיאה.

(3) ע"י אבן גנאח שרש כרכב.

(4) "לחת חלולות".

(5) תרגם בלשון יחיד לפי הכתוב אע"פ שהעתיק נר כמו נרות בלשון רבים.

אשקאק אלבא יכון מסבלא עלי גאנב אלמסכן מן ימנה ויסרה
 לגטיה: 14 ואצנע גטאא ללמסכן מן גלוד כבאש אדים וגטאא מן
 גלוד דארש מן פוק: 15 ואצנע אלתאנת ללמסכן מן לישב אלסנט
 קאימה: 16 עשר אדרע טול כל תתגה ודראע ונצף ערצהא: 17 ולהא
 ציראן מלסנאן אחדהמא באוא אלאר בדאך תצנע בזמיע תאנתג 5
 אלמסכן: 18 ואצנע אלתאנתג ללמסכן עשרין תתגה פי גהה מהב
 אלגנוב: 19 וארבעון קאעדג מן פצה תצנעהא תחת אלעשרין תתגה
 קאעדתאן תחת כל תתגה לציריהא: 20 ולגאנב אלמסכן אלתאני
 מן גהה מהב אלשמאל עשרין תתגה: 21 ולהא ארבעון קאעדג מן
 פצה קאעדתאן תחת כל תתגה: 22 ופי מוזר אלמסכן מן אלגרוב 10
 תצנע סת תאנתג: 23 ותתגתאן תצנעהמא פי רכני אלמסכן פי
 אלזאותין: 24 ותבון מעתדלה מן אספל וגמיעא תבון מעתדלה⁽¹⁾ מן
 פוק בחלקה ואחדה בדאך יכון ללרבינן בליחמא: 25 פתציר תמאן
 תאנתג וקואעדהא מן פצה סת עשרה קאעדג קאעדתאן תחת כל
 תתגה: 26 ואצנע אמהא⁽²⁾ מן לישב אלסנט למסה לתאנתג 15
 גאנב אלמסכן אלאחד: 27 ולמסה אמהא לתאנתג גאנב אלמסכן
 אלתאני ולמסה אמהא לתאנתג גאנב אלמסכן ללזאותין פי אלגרוב:
 28 ואלמהא אלאוסט פי גוף אלתאנתג נאפד מן אלטרף אלי אלטרף:
 29 וגש אלתאנתג בדהב ואצנע להא חלקהא מן דהב מכאנא ללאמהא
 וגש אלאמהא איצא בדהב: 30 ואנצב אלמסכן בהיאתה אלתו 20
 אוריתהא פי אלגבל: 31 ואצנע סגפא מן אסמאנגון וארגואן וצבג קרמו
 ועישר משזור צנעה האדק תצנעהא צורא⁽³⁾: 32 ואגעה עלי ארבעה
 עמד מן סנט מגשא דהבא וזראפינהא דהבא על ארבע קואעד מן
 פצה: 33 ועלק אלסגף תחת אלשטט ואדבל הנאך מן דאבל אלסגף
 צנדוק אלישהארה פיפצל לבס אלסגף בין אלקדם ובין צואין אלאמדהא: 25
 34 ואגעה אלגטא עלי צנדוק אלישהארה פי צואין אלאקדם: 35 וציר
 אלמאידה בארג אלסגף ואלמנארה בהיאלהא אלי גאנב אלמסכן אלגנוב
 ואלמאידה אגעהא אלי גאנב אלשמאל: 36 ואצנע סתרא לבאב
 אלבאב מן אסמאנגון וארגואן וצבג קרמו ועישר משזור צנעה ראקס:
 37 ואצנע ללסתר למסה עמד מן סנט וגשהא בדהב וזראפינהא
 בדהב וצג להא למס קואעד נחאס:

(1) וכן תרגם אונקלוס שתי פעמים מכונין וכן פירש רש"י: תמים כמו תואמים.

(2) כס': עזארוץ.

(3) כן הוא בנ"א (רצוננו כזה הנוסחה הראשונה המחוברת עם הביאור) ובכ"י ובס' ועי' רש"י
 שאמר כרובין ציורין של בריות ובק' נוספה בטעות מלת כרובין ע"פ לשון הכתוב ע"י למעלה 112 הי' 1.

מנהא תבון: ³² וסת קצבאת בארגאת מן גאנביהא תלת קצבאת מן גאנביהא אלו אחד ותלת קצבאת מן גאנביהא אלתאני: ³³ תלת גאמאת מלוזאת פי כל קצבה תפאחה וסוסנה בדאך ללסת אלקצבאת אלבארגאת מנהא: ³⁴ ופי אלמנארה ארבע גאמאת מלוזאת ותפאפיהא וסואסנהא: ³⁵ ותפאחה תחת כל קצבתין מנהא¹ בדאך ללסת אלקצבאת אלבארגאת מן אלמנארה: ³⁶ תפאפיהא וקצבאתהא מנהא תבון בלהא מצמתה ואחיה מן דהב באלין: ³⁷ ואצנע להא סבעה סרג פאדא אסרג סרגהא תצי אלי גהה וגההא: ³⁸ בלבאתהא ומגאמראתהא מן דהב באלין: ³⁹ בדרה מן דהב באלין יצנעהא וגמיע הדה אלאניה: ⁴⁰ ואנטר דלך ואעמל בשכלה אלדי אנת מראה פי אלגבל:

כו

¹ ואצנע דאת אלמסכן עשר שקק מן עשר משזור ואסמאנגון וארגאון וצבג קרמו צורה ברובין² צנעה חאדק תצנעהא: ² טול כל שקה תמאן ועשרין דראעא וערצהא ארבע אדרע מסאחה ואחיה ¹⁵ לגמיע אלאשקאק: ³ זמס שקק תבון מלטה ואחיה מע אברי זמס אשקאק תבון מלטה ואחיה מע אברי: ⁴ ואצנע ערי מן אסמאנגון פי האישה אלשקה אלו אחיה אלטרפיה אלמולפה ובדאך תצנע פי האישה אלשקה אלטרפיה אלמולפה אלתאניה: ⁵ זמסין ערוה תצנעהא פי אלשקה אלו אחיה זמסין ערוה תצנעהא פי טרף אלשקה אלמולפה אלתאניה תבון אלערי מתקאבלה אלו אחיה אלי אלאברי: ⁶ ואצנע זמסין שטטא מן דהב וולף אלשקק אלו אחיה מע אלאברי באלשטט פיציר אלמסכן ואחיה: ⁷ ואצנע שקאקא מן מרעו זבאא עלי אלמסכן אחדי עשר שקה תצנעהא: ⁸ טול כל שקה תלתין דראעא וערצהא ארבע אדרע מסאחה ואחיה לאחדי עשר שקה: ⁹ וזיט אלזמס שקאק עלי חדה ואלסת שקאק עלי חדה ואתן אלשקה ²⁵ אלסאדסה אלי מא ילי וגה אלזבא: ¹⁰ ואצנע זמסין ערוה פי האישה אלשקה אלטרפיה אלמולפה אלו אחיה זמסין ערוה פי האישה אלשקה אלטרפיה אלמולפה אלתאניה: ¹¹ ואצנע זמסין שטטא מן נחאס ואדבל אלשטט פי אלערי וולף אלזבא פיציר ואחיה: ¹² ואסבל³ אלפאצל מן שקאק אלזבא וננף אלשקה אלפאצל תסבלהא עלי מוכר אלמסכן: ¹³ ודראע מן ההנא ודראע מן ההנא אלפאצל מן טול

⁽¹⁾ קצר כאן הגאון בתרגומו.

⁽²⁾ "צורת כרובים" עיין רש"י ובכ"ז י' ובפ': צורא ר"ל צורות סתם ועיין למטה פסוק ל"א.

⁽³⁾ בלשון צווי ר"ל תסרה הערף.

מן גמיע דלך⁽¹⁾ מקדסא אסכן נורי פי מא ביניהם: ³ בגמיע מא אנא מריך
 מן שכל אלמסכן ושכל גמיע אניתה כדאך תצנעו: ¹⁰ ויצנעו צנדוקא מן
 ששב אלסנט דראעאן ונצף טולה ודראע ונצף ערצה ודראע ונצף סמכה:
¹¹ וגשה בדהב כאלין מן דאכל ומן בארג ואצנע עליה ויגא מן דהב
 מסתדירא: ¹² וצג לה ארבע חלק מן דהב ואגלהא עלי ארבע גהאתה: ⁵
 חלקתין⁽²⁾ פי גאנבה אלו אחד וחלקתין פי גאנבה אלתאני: ¹³ ואצנע
 דהוקא מן ששב אלסנט וגשהא בדהב: ¹⁴ ואדגל אלדהוק פי אלחלק
 עלי גאנבי אלצנדוק ליחמל בהא: ¹⁵ ותקיס אלדהוק פי חלק אלצנדוק
 לא תזול מנה: ¹⁶ ואגל פי אלצנדוק אלשהאדה אלתאני אעטיבהא:
¹⁷ ואצנע גשאא מן דהב כאלין דראעאן ונצף טולה ודראע ונצף ערצה: ¹⁰
¹⁸ ואצנע כרובין מן דהב מצמתין תצנעהמא מן טרפי אלגשא:
¹⁹ ואצנע כרובא ואחדא מן הדא אלטרף וכרובא ואחדא מן הדא
 אלטרף מן נפס אלגשא⁽³⁾ תצנע אלכרובין מן טרפיה: ²⁰ ויכון
 אלכרובאן באסטין אנחחמא אלי פוק ומטללין בהא עלי אלגשא
 וגוההמא אלו אחד אלי אלאחד ואלי אלגשא תבון וגוההמא: ²¹ ואגל ¹⁵
 אלגשא עלי אלצנדוק מן פוק בעד מא תגל⁽⁴⁾ פי אלצנדוק אלשהאדה
 אלתאני אעטיבהא: ²² פאחצך תם ואצטכך מן פוק אלגשא אלדי
 עלי סנדוק אלשהאדה מן בין אלכרובין בגמיע מא אמרך אלי בני
 אסראיל: ²³ ואצנע מאדה מן ששב אלסנט דראעאן טולה ודראע
 ערצה ודראע ונצף סמכהא: ²⁴ וגשהא בדהב כאלין ואצנע להא ויגא ²⁰
 מן דהב מסתדירא: ²⁵ ואצנע להא חאפה מקדאר קבצה מסתדירא
 ואצנע ויגא מן דהב לחאפתהא מסתדירא: ²⁶ ואצנע להא ארבע חלק
 מן דהב ואגל אלחלק פי אלארבע וזאיא אלתאני באזא ארבע אדגלהא⁽⁵⁾:
²⁷ אמאם אלהאפה תבון אלחלק מבאנא ללדהוק לתחמל בהא:
²⁸ ואצנע אלדהוק מן ששב אלסנט וגשהא בדהב לתחמל בהא ²⁵
 אלמאידה: ²⁹ ואצנע קצאעהא ודרגהא ומדאהנא ומלאעקהא אלתאני
 תגטא בהא⁽⁶⁾ מן דהב כאלין תצנעהא: ³⁰ ואגל עלי אלמאידה כזוא
 מנהא בין ידי דאימא: ³¹ ואצנע מנארה מן דהב כאלין מצמתה
 תצנעהא ואדגלהא וקצבתהא וגאמאתהא⁽⁷⁾ ותפאפחהא וסואסנהא

(1) "שכל אלה" ובכ"י י' חסרה זאת ההוספה.

(2) "גנת אתם על ארבעה צדיו שתי טבעות וכו'".

(3) "סחפרת עצמה" עיין רש"י.

(4) "אחרי אשר תתן".

(5) "אשר מצד ארבע רגליו".

(6) רש"י: אשר יכובה בהן.

(7) נ"א: וכוואסיהא.

נצנעהא: 4 פכתב מוסי בלאם אללה ואדלג באלגדאח ובנא
 מדכחא תחת אלגבל ונצב אתנתי עישרה דבה באוא אתני עשר אסכאט
 אסראיל: 5 ובעת בככור בני אסריל¹ פקרבו צואעד ודבחו דבאיה
 סלאמה ללה מן אלבקר: 6 פאכד מוסי בעין אלדס וגעלה פי אגאגין
 5 ובאקיה רשה עלי אלמדכח²: 7 תם אכד כתאב אלעהר פקראה עלי
 אלקום וקאלו גמיע מא אמר אללה בה נקבלה ונצנעה: 8 פאכד מוסי
 אלדס ורשה עלי אלקום וקאל הודא דס אלעהר אלדו עהר אללה
 מעכס עלי גמיע הדא אלכלמאת: 9 תם צעד מוסי והרון ונדב ואביהוא
 וסבעון מן שיוף אסראיל: 10 פנטרו נור אללה אסראיל ומן דונה
 10 כצנעה ביאין אלמהא ובדאת אלסמא פי אלנקא: 11 ועלי נקבא בני
 אסראיל לס יבעת באפה פנטרו נור אללה ועאשו פאכלו ושרבו³:
 12 תם קאל אללה למוסי אצעד אלי אלי אלגבל וקם תם אעטיך לוחי
 אלגוהר⁴ ואלשראיע ואלוצאיא אלתי כתבתהא לאדלהם כהא:
 13 פקאם מוסי ויהושע בארמה וצעד מוסי אלי גבל אללה: 14 וקאל
 15 ללשיוף אלסלו לנא ההנא אלי אן נרגע אליכס והודא הרון וחור מעכס
 מן לה אמר יתקדם אליהמא: 15 ולמא צעד מוסי אלי אלגבל גטא
 אלגמאם אלגבל: 16 וסבן נור אללה עלי אלגבל וגטאה אלגמאם
 סתה איאם תם דעא במוסי פי אליום אלסאבע מן וסט אלגמאם:
 17 ובאן ריא נור אללה כנאר אכלה פי ראסאלגבל בהצרה בני אסראיל:
 18 20 פדבל מוסי פי וסט אלגמאם אד צעד אלי אלגבל ואקאם פיה
 ארבעין יומא וארבעין לילה:

כה

1 וכלם אללה מוסי תכלימא: 2 מר בני אסראיל אן יאכדו לי
 רפיעה⁵ מן ענד כל רגל תסכזה נפסה תאכדו רפיעתי: 3 והדה
 25 אלרפיעה אלתי תאכדוהא מנהם דהב ופצה ונחאס: 4 ואסמאגגין
 וארגואן וצבג קרמו ועשר⁶ ומרען: 5 וגלוד כבאש אדים וגלוד דארש
 וזשב אלסנט: 6 דהן ללאצאה ואטיאב לדהן אלמסה ולבכור אלצמוג:
 7 וחגארה אלבלור וחגארה אלנטאם ללצדרה וללכדנה: 8 פיצנעו לי

⁽¹⁾ "בכורי בני ישראל" וכן תרגם אונקלוס.

⁽²⁾ הגאון לא פירש מלת חצי חצי ממש כי אם חלק מן הדם שם באגנות והנשאר ורק על המזבח.

⁽³⁾ "ואת אצילי בני ישראל לא הכה ויראו את אור השם ויחיו ויאכלו וישתו" ע"ר אב"ע.

⁽⁴⁾ "שני לוחות מאבן טובה"

⁽⁵⁾ פ': בכל מקום פריחה.

⁽⁶⁾ ראביע: והגאון תרגמו כלשון ערבי עשר והוא ידוע ער היום.

מן אלצהרהא: 17 תלת מראת פי כל סנה יחצר גמיע רגאלך בין ידי אלסיד אללה: 18 ולא תדבח פסחי עלי גמיר⁽¹⁾ ולא תבית שחום חגי אלי אלגדאה: 19 ואואיל בכור ארצך תאתי בהא אלי בית אללה רבך ולא תאכל לחמא בלבן⁽²⁾: 20 האנא באעת במלאך בין ידיך יהפטך פי אלטריק ויאתי כך אלי אלמוצע אלדי אצלחתה לך: 21 פאחדרה 5 ואקבל אמרה ולא תזאלפה פאנה לא יצפה גרמכס ועלי אן אסמי מעה⁽³⁾: 22 פאנך אן קבלת אמרה וצנעת גמיע מא אקולה עאדית אעדאך ואצרת מצאריך: 23 ואדא סאר מלאכי בין ידיך אדלך אלי אלמורין ואלבנעאנין ואלחתיין ואלפרזין ואלחויין ואלבוסיין ואגהדתהם⁽⁴⁾: 24 לא תסגד למעבודאתהם ולא תעבדהא ולא תעמל 19 באעמאלהם כל אהדמהא הדמא וכסר מדאבההם⁽⁵⁾ תכסירא: 25 ואעבדו אללה רבכם יבארך פי טעאמך ופי שראבך ויזיל אלאמראין ענך: 26 לא תכון מתבל ועאקר פך ואחצא איאמך אכמלהא⁽⁶⁾: 27 ואבעת בהיבתי בין ידיך ואחים גמיע אלקום אלדין תציר אליהם ואגל גמיע אעדאך בין ידיך מסתדברין: 28 ואבעת באלעאהה בין ידיך פתטרד 15 אלחויין ואלבנעאניין ואלחתיין מן בין ידיך: 29 לא אטרדהם מן בין ידיך פי סנה ואחדה בלא יציר אלבלד וחשא פיתר עליך חיואן אלצהרהא: 30 לבן קלילא קלילא אטרדהם מן בין ידיך אלי אן תנמו פתהזו אלארין: 31 פאגל תבמך מן בחר אלקלום אלי בחר אלפלסטין ומן אלבר אלי אלפראת כאן אסלם פי ידיכם סכאן אלבלד ותטרדהם 20 מן בין ידיך: 32 לא תעהד מעהם ולא מע מעבודאתהם עהדא: 33 ולא יקימו פי בלדך בלא יכסיוך לי כאן תעבד מעבודאתהם פיוכן לך והקא:

כד

1 תם קאל למוסי אצעד אלי אללה אנת והרון וגרב ואביהוא יסבעון מן שיוך בני אסראיל ואסגדו מן בעיד: 2 תם יתקדם מוסי 25 והדה אלי אללה והם לא יתקדמו ואלקום לא יצעדו מעה: 3 תם גא מוסי וקיין עלי אלקום גמיע בלאם אללה וגמיע אלאהבאם פאגאבה גמיע אלקום בצות ואחד וקאלו גמיע אלאמור אלתי אמר אללה

(1) רש"י: לא תשחט את הסבה ביד בנין עד שתבער את החמץ.

(2) "לא תאכל בשר בחלב".

(3) "ומפני ששמו עמו" ר"ל עם המלאך.

(4) עיין הערתנו למעלה ט' ב"ה.

(5) "מזבחותם" העתיק בן במקום מזבחות אע"פ שלפי דעתו התייחס תאמר למזבח

שהוא מאבנים רבות והשכירה למעבה שהוא טאבן אחת.

(6) בן הוא בן ובכ"ו י"י ובס': אכמלה.

ולא תצִירוּ עליה עִינֶה: ²⁵ אֵן אִסְתַּרְהֶנֶת תּוֹב צֹאחֶבֶק פֶּעַנְד מְגִיב
 אִלְשֶׁמֶס רִדָּה אִלִּיה: ²⁵ אֵן כֹּאנֶתֶהּ כְּסוּתָהּ וְחִדְהָא אִוּ הִי תּוֹב בְּדִנָּה⁽¹⁾
 פִּכִיף דָּא יִנְצָגַע פֶּאן הוּ צִרְךְ אִלֵּי סְמַעַת לָהּ אִנִּי רֹאפֶ: ²⁷ אִלְחֹאכֶס
 לֹא תִשְׁתֵּם וּשְׂרִיף פִּי קוֹמֶךְ לֹא תִלְעֶנָּה: ²⁸ וּסְלֹאפֶךְ וּרִישְׁחֶךְ⁽²⁾ לֹא
 5 תוֹלְרֶחֱמָא וּבְכוֹר בְּנִיךְ תַּעֲטִי לִי: ²⁹ וּבִדְאֶךְ תַּצְנַע בְּבִקְרָךְ וּגְנִמֶךְ סְבַעָּה
 אִיאֵם יִכּוֹן מַעַ אִמָּה וּפִי אִלִּיּוֹם אִלְתֵּאמֶן תַּעֲטִיָּה לִי: ³⁰ וְאִנֵּאסָא מְקַדְסִין
 תְּכוּנוּ לִי וְחִיּוּאֵן מִפְתָּרֶם פִּי אִלְצַהֲרָא לֹא תֹאכְלוּהָ בִלְלִכְלֹב אִטְרַחוּהָ:

כג

10 1 לא תִקְבֵּל כְּבִרָא זוּרָא וְלֹא תִכְאֲלִטֵן יֶדְךָ מַעַ אִלְטֹאֲלֵם פִּתְכוֹן
 לָהּ יִשְׁאֲהֵד טִלְס: ² וְלֹא תִכֵּן פִּי תִבַּע כְּתִיר לִשְׂרָ וְלֹא תִגְבּ פִּי צִעוּמָה
 לְתִמְלִילָהּ בִל וְרָא אִלְאִכְתֵּר פִּמְלָה⁽³⁾: ³ וְלֹא תַחֲאֵב אִלְפִקִיר פִּי צִעוּמָתָה:
 4 וְאִדָּא פִּאגִּית תּוֹר עֲרֹךְ אִוּ חִמָּאֲרָה צֹאֲלָא פִּאֲרֻדְדָּה עֲלִיהָ: ⁵ וְאִדָּא
 רֵאִית חִמָּאֲרָ יִשְׁאֲנִיךְ רֹאכְצָא תַחַת חִמְלָה פִּאנְתָה עֵן תִּרְכָּה בִל חִטָּא
 15 תַּחֲטָה מַעָּה⁽⁴⁾: ⁶ לֹא תִמַּל חֶכֶם מִסְכִּינֶךְ פִּי צִעוּמָתָה: ⁷ וּמִן בִּלְאֵם
 אִלְבֹּאֲטִל פִּאכְעֵד וְאִלְבְּרִי וְאִלְזִכִּי לֹא תִקְתִּלְחֶמָא פִּאנִי לֹא אִזְכִּי טֹאֲלֵמָא:
 8 וְלֹא תִאכְדִּי רִשׁוּהָ פֶאן אִלְרִשׁוּהָ תַעֲמִי אִלְבְּצֵרָא⁽⁵⁾ וְיִזְיָף אִלְאִמּוֹר
 אִלְעֹאֲדִלָּה: ⁹ וְלֹא תַצְנִט אִלְגְּרִיב לֵאנְכֶם עֲאֲרֹפּוֹן בְּנַפֶּס אִלְגְּרִיב אִד טֹאֲלֵמָא
 בְּנַתֶּם גְּרִבָּא פִּי בִלְד מַצֵּר: ¹⁰ סַת סִנִּין אִזְרַע אִרְצֶךְ וְאִגְמַע גִּלְתֵּהָ:
 11 20 וּפִי אִלְסֹאכְעָה תִסִּיבָהָ וְתִזְרָהָא יֹאכֵל מְנַהָּ מִסֵּאכֵן קוֹמֶךְ וּפִצִּלָּהָ
 יֹאכֵלָה חִיּוּאֵן אִלְצַהֲרָא כִדְאֶךְ תַּצְנַע בְּכִרְמֶךְ וּזִיתוֹנֶךְ: ¹² סַתָּהּ אִיאֵם
 אַעֲמַל אַעֲמַלְךָ פִּיהָ וּפִי אִלִּיּוֹם אִלְסֹאכְעָה תִסְבַּת לְכִי יִסְתְּרִיָּה תּוֹרְךָ
 וְחִמָּאֲרָ וּיִקְרֵךְ אִכֵּן אַמְתֶּךְ וְאִלְגְּרִיב עֲנֹדֶךְ: ¹³ וּבְגִמִּיעַ מֹא קִלְתָּהּ לְכֶם
 אַחֲפִטּוּ וְאַסֶּם אִלְמַעְבוֹדָאֵת אִלְאֲכֵר לֹא תִדְכְּרוּהָ וְלֹא יִסְמַע מִן פִּיךָ:
 14 תִלֵּת מִרְאֵת תַּחֲלֵי לִי פִי אִלְסִנָּה: ¹⁵ חֲגֵל אִלְפִטִיר פִּאֲחַפְטָּה סְבַעָּה
 25 אִיאֵם תֹּאכֵל פִּטִירָא כִמָּא אִמְרִתְךָ פִּי וְקַת יִשְׁהַר אִלְפִרִיךְ לֹאנֶךְ פִּיהָ
 כְּרִגְתָּ מִן מַצֵּר וְלֹא תַחֲצִרוּ בֵין יָדֵי פִרְגָּא: ¹⁶ וְחֲגֵל אִלְחֻצָּאֵד בְּכוֹר עֲמִלְךָ
 אִלְדִּי תִזְרַעָה פִּי אִלְצַהֲרָא וְחֲגֵל אִלְגְּמַע עֲנֹד כְּרוֹג אִלְסִנָּה וְגִמְעֶךְ אַעֲמַלְךָ⁽⁶⁾

(1) „אם היא כסותה לבדה או בגד עורו“ ר"ל החלוק.

(2) ר"ל ראשית תירוץ ויצחק ויע"י מה שהביא הראב"ע בשם הגאון.

(3) לא תענה על ריב להטותו אבל נטה אחר הרבים ויע"י מה שהביא הראב"ע בשם הגאון.

(4) ר"ל חדל מלעזוב אותו אבל פרק המשא מעל הכהמה בחברת שונאך ועיין ספרי

דברים סימן רכ"ה.

(5) בכ"י י': אלעלמא ען אלחך = תחבכים מראות האמת.

(6) נראה שהגאון העתיק בתחילה מעשיו בלשון יחיד מפני שאינו מדבר אלא במעשה

הזריעה ובסוף העתיק בלשון רבים מפני שענינו כל מעשי השנה.

ואהרקת בדיסא או סנבלא קאימא או סאיר מא פי אלציאע⁽¹⁾ פליגרם
 מא יגב פיה אלמשעאל אלאשתעאל⁽²⁾: 6 ואן דפע אנסאן אלי צאחבה
 ורקא או אנז' ליחפט' לה פסרק דלך מן בית אלרגל פאן וגד אלסארק
 פליגרם אלתין: 7 ואן לס יגד אלסארק תקד'ם צאחב אלמנול' אלי
 אלהאבם וחלף אנה לס ימד' ידה אלי מלך צאחבה⁽³⁾: 8 ועלי כל אמר
 יגדה מן תור אלי המאר ואלי יסא' ואלי טוב ואלי כל צאל' אן יקול
 הדא הו ל⁽⁴⁾ פאלי אלהאבם דפע אמרהמא פמן טלמה אלהאבם גרם
 אלתין לצאחבה: 9 ואן דפע אנסאן אלי צאחבה המאר או תורא או
 יסא' או סאיר אלבהאים ליחפט' פמאת או אנבסר או סבי בגיר
 בנ'ה⁽⁵⁾: 10 פימין אללה תפצל⁽⁶⁾ פי מא בינהמא אנה לס ימד' ידה
 אלי מלך צאחבה פיקבלהא צאחבה ולא גרם⁽⁷⁾: 11 ואן סרק מן ענדה
 גרם לצאחבה: 12 פאן אפתרם פליאת בשאדה ולא גרם אלפריס'ה:
 13 ואדא אסתעארד אלנאסאן יסא' מן צאחבה פאנבסר או מאת וליס
 צאחבה מעה פליגרמה: 14 ואן באן צאחבה מעה פלא גרמה ואן באן
 אגרא פקד מצי באגרתה: 15 ואן דדע רגל גארה' כברא לס תמלך
 פצאגעהא פלימחרהא לה וזג'ה: 16 פאן אבא אבוהאאן יוגהא מנה פליון
 לה מן אלוך במהר אלבכאר: 17 ואלסאהר⁽⁸⁾ פלא תסתבקה: 18 פבל
 מן צאג' יסא' מן אלבהאים פליקתל קתלא: 19 ומן דבה ללמעבודא
 פליתלף חאשא ללה וחדה: 20 ואלגריב לא תגבנה⁽⁹⁾ ולא תצגטה
 פטאלמא⁽¹⁰⁾ כנתם גרבה פי ארין מער: 21 ובל ארמלה ויתים פלא
 תטלמה: 22 פאן באן טלמתה וצדף אלי אגבתה ען צראכה: 23 באן
 ישתד גצבי ואקתלבם באלסיף פתציר נסאבם אראמל ובנבם יתאמא:
 24 ואן אקרצת בעין קומי ורקא לצעיק מעך פלא תכן לה באלגרים

(1) או כל תה שהוא ששדה.

(2) המכעיר את הכערה ושלם כל מה שהוא חייב בו.

(3) וגשבע שלא ידו באשר לרעהו.

(4) המלה הזאת נמצאת בפ' וחפרה בקי וכבי ו' ור"ל על כל דבר שהשוטר כחש ואמר
 זהו שלי יובא הדבר לפני הדיון וכו'. וזה לשון בעל העשור: אשר יאמר בעל הפקדון לבעל
 הכות כי הוא פקדוני עריך ובעל הכות אומר לא כי שלך נגב ואני אשבע וזה אומר כי הוא
 לי ואני מכירו. עיין במכילהא.

(5) ר' לא נחמת תוכר בעדים.

(6) "וכרית".

(7) וקבל את השבועה ולא יהיה לו תשלומין.

(8) מוכשף בין זכר בין נקבה עיין רש"י. וכן לפי דעת אבן גאט בספרו אללמע צד

71 כי ההא נוספת.

(9) בפ' לא תעניה.

(10) כי זמן ארך והנאון הוסף זאת המלה תמיד בהזכירו מושב בני ישראל במצרים.

פליגרם אלצאדם כמא ילומה בעלחה ויעטיה באנצאף⁽¹⁾: 23 ואן
 כאנת מניח פאזעל נפסא בדל נפס: 24 ודיה⁽²⁾ עין בדל עין וסן בדל
 סן ויד בדל יד ורגל בדל רגל: 25 וכי בדל כי וישגה בדל ישגה וגראחה
 בדל גראחה: 26 ואן צרב אנסאן עין עבדה או עין אמתה פאזהבה
 5 פליטלקה חרא בדל עינה: 27 ואן טרה סן עבדה או סן אמתה
 פליטלקה חרא בדל סנה: 28 ואן נטה תור רגלא או מראה פקתלה
 פלירגס אלחור ולא יוכל מן לחמה ורב אלחור ברי: 29 ואן כאן תורא
 נטאחא מן אמס ומא קבלה פנויט צאחבה ולס יחפטה וקתל רגלא או
 מראה פלירגס אלחור ואיצא צאחבה יקתל: 30 ואן אלום דיה פליעט
 10 פדא נפסה גמיע מא ילומה: 31 ואן נטה אכנא או אכנה פליענע בה
 מתל הדא אלחבס: 32 פאן נטה עבדא או אמה פליעט מולאה תלתין
 מתקאלא מן אלפצה וירגס אלחור: 33 ואן כיש אנסאן בירא או כרא
 בירא פלס גיטהא פוקע תס תור או חמאר: 34 פליגרם תמנה צאחב
 אלכיר וירדה אלי צאחבה ואלמית יכון לה: 35 ואן צאדם תור אנסאן
 15 תור צאחבה פמאת פליביעו⁽³⁾ אלחור אלחי ויקתסמא תמנה ובדלך
 אלמית יקתסמאנה: 36 פאן ערף אנה תור נטאח מן אמס ומא קבלה
 ולס יחפטה צאחבה פליגרם תורא בדל אלחור ואלמית יכון לה: 37 ואן
 סרק אנסאן תורא או שאה פדבחה או באעה פליגרם בדל תור למסה
 ובדל אלשאה ארבעה:

כב

20

1 ואן וגד אלסארק פי אלנקב פצרב ומאת פליס לה דיה⁽⁴⁾:
 2 ואן אישרקת אלשמס עליה פלה דיה פליגרם מא סרק ואן לס יכן
 מעה פליבע עלי סרקה: 3 ואן וגדת פי ידה אלסרקא מן תור אלי
 חמאר אלי שאה אחיא פליגרם בדל אלואחד אלתנין: 4 אדא ארעי
 25 אלאנסאן ציעה או כרמא לה פאטלק בהומתה או רעת⁽⁵⁾ פי ציעה
 אכרי אגור ציעתה או כרמה יגרם: 5 ואן ברנת נאר פוגדת שוכא

(1) בק' נוספה כאן בטעות מלת כפר והיא אך למותר ועיין במדבר כ"ה ו'. ועיין
 באנצאף = בצדק.

(2) עונש ממון ועי' בליקוטים.

(3) אפשר שר"ל שהמכירה תהיה בבית דין.

(4) "אין לו עונש ממון" בכ"י ו': פלא תכל לה = לא תקום ואלה שתי הנוסחאות
 נמצאות ג"כ בסוסק ב'.

(5) "או כער" והביעור רק הם שני מיני נזקין כמו שמבואר בבבא קמא ב' ב' ובכ"י
 "ובס': ורעת.

וּזְגָתָהּ מֵעַתָּה: 4 וְאֵן זֹלָגָה מוֹלֵאָה בְּמֵרָאָה פּוֹלְדַת לָהּ בְּנִין אוֹ בְּנֹת
 אִלְמֵרָאָה וְאוֹלֵאדָהָא יִבְנוּ לְמוֹלֵאָהָּ וְהוּ יִכְרֵג עֲזוֹבָא: 5 וְאֵן קָאֵל
 אֲלַעְבַּד קֵד אַחֲבַבְת מוֹלֵאִי וּזְגָתִי וּבְנִי לֹא אֶזְרֵג חֲרָא: 6 פְּלִיקְדָּמָה
 מוֹלֵאָה אֵלִי אֲלַחֲאִבְס יִקְדָּמָה אֵלִי מִצְרָעֵ אֲלַבָּאֵב אוֹ כְּדָה וְיוֹסֵס מוֹלֵאָה
 אֲדָנָה בְּמִיסְמָה⁽¹⁾ וְיִכְדָּמָה לְלִדְהָר: 7 וְאֵן בָּאֵע רָגֵל בְּנִתָּה לֵאמָה פִּלָּא 5
 תִּכְרֵג בְּאֲלַעְבִּיד⁽²⁾: 8 אֵן קִבְּחַת עֵנֵד מוֹלֵאָהָּ אֵן יִתְזֹלֵג בְּהָא⁽³⁾ פְּלִיפְדָּהָ
 וּלְבַעֲיָן קוֹם גְּרִיב⁽⁴⁾ לֹא יִתְסַלֵּט אֵן יִבְעִיָּה אֵד גִּדֵּר בְּהָא: 9 וְאֵן זֹזְגָהָ
 לֵאבְנָה פִּכְסִירָהּ אֲלַבְנָת יִצְנַע בְּהָא: 10 וְאֵן תְּזֹלֵג בְּאֲדְרִי פִּטְעָמָהָ
 וּבְסוֹתָהָּ וְאוֹקָתָהָ⁽⁵⁾ לֹא יִנְקֻצָּהָ: 11 פִּאֵן לֹם יִצְנַע בְּהָא וְאַחֲרָהּ מֵן
 הִדָּה אֲלַתְלָה⁽⁶⁾ פִּלְתִּכְרֵג מִזָּאֵנָא בְּלֹא תִּמֵּן: 12 וּמֵן עֲרֵב אֲנַסְאָנָא וּמֵאֵת
 פְּלִיקְתֵּל קִתְּלָא: 13 וְאֵן לֹם יִתְעַמְדָּה⁽⁷⁾ וְאַלְלָה סִבֵּב לָהּ עֲלִי יִדָּה⁽⁸⁾
 פִּאֲצִידֵּר לֶךְ מוֹצֵעָא יִהְיֶה אֵלִי תִּם: 14 וְאֵן אֲתִקַּח אֲנַסָּאֵן עֲלִי צֹאחֲבָה
 וּקִתְּלָה בְּמִכְר פִּמֵּן עֵנֵד מִדְּבָחִי תִּאֲכֹדָה לִיקְתָּל⁽⁹⁾: 15 וּמֵן עֲרֵב אֲבָאָה
 וְאַמָּה פְּלִיקְתֵּל קִתְּלָא: 16 וּמֵן סִרְק אֲנַסְאָנָא פִּבְאָעָה אוֹ זִגְד פִּי יִדָּה
 פְּלִיקְתֵּל קִתְּלָא⁽¹⁰⁾: 17 וּמֵן יִשְׁתֵּם אֲבָאָה וְאַמָּה פְּלִיקְתֵּל קִתְּלָא: 18 וְאֵדָא 15
 תִּלְאָעִס אֲנַסֵּם פִּצְרֵב אֲהִדְהֵמָּא צֹאחֲבָה בְּהִגֵּר אוֹ בִּשְׂאֲדֵךְ⁽¹¹⁾ פִּלֵּם יִמֵּת
 בֵּל וְקַע עֲלִי פִּרְאִישׁ: 19 פִּאֵן קָאֵם וּמִשָּׂא פִי אֲלַסוֹק עֲלִי וְכֹאִידָהּ לִנְפִסָּה⁽¹²⁾
 פִּקְד בְּרָא אֲלַצָּאֵרֵב עֵדָא עִמְלָתָהּ⁽¹³⁾ יַעֲטִיָּה וְעֵלָאָנָא יַעֲלָלָה: 20 וְאֵן
 עֲרֵב אֲנַסָּאֵן עֲבָדָה אוֹ אֲמָתָה בְּקִצִּיב פִּמֵּאֵת תַּחַת יִדָּה פְּלִיקְדָּבָה⁽¹⁴⁾:
 21 וְאַמָּא אֵן קָאֵם יוֹמָא אוֹ יוֹמִין פִּלָּא יִקְדָּב בָּהּ לֵאנָה מוֹלֵאָה⁽¹⁵⁾: 22 וְאֵן 20
 תִּנְאָצָא אֲנַסֵּם פִּצְדָּמוּ מֵרָאָה הָאֲמֵלָא פִּכְרֵג אוֹלֵאדָהָּ וְלֹם תִּכֵּן מִנִּידָה⁽¹⁶⁾

(1) ר'ל שיעשה לו' אדוניו סימן ככלי מתכת.

(2) ק': לא תקום מקום אלעביר.

(3) משישא אותה אישה, ועיין בליקוטיוס.

(4) ולאחד מנעם נכרז ע"י ראב"ע.

(5) ועונותיה, וזה מלשון חכמים.

(6) אהת מילש' אהת עיין ראב"ע.

(7) ר'ל אם לא עשהו כמור, וכן תרגם בצדוה במדבר ל"ה כ"ה.

(8) בכ"י י': ואן אללה אוצל פי אמרה, והענין אחר הוא.

(9) נראה שהגאון הילק בין שלשה רוצחים, הראשון המכה איש בתכאה של מיתה.

והשני שהמית שלא ברצונו שהשם סיכב עלילות שימות זה ושיגלה זה, והשלישי שהרג כמור.

ובערמה.

10. או נמצא ביד, עיין אבן גנאח בספרו אללמיע 26,52.

11. כמו זה תרגם מלת אגרופ ישיעה נ"ה ד', ועי' אבן גנאח בשורש גרף.

12. ס': מתכיה לנפסה, והענין אחר, ר'ל שהוא נשען על מקלו מבלי שישארו אחר.

13. ראב"ע: מגורת שביטה.

14. יעניש כמותה, עי' רש"י.

15. מפני שהוא עבדו, ר'ל מקנת כספו וככ"י י': מאלה.

16. ת"א: מותא.

גִּמְעֵה צִנְאֵי־עֶד: ¹⁰ וְאִלּוּם אִלְסַאבַּע סַבַּת תַּסְבַּת פִּיהָ⁽¹⁾ לֵלֶה רִבְךָ לֹא
 תַּצְנַע שִׂיא מִן אֲלֻצְנָאִיעַ אַנְתָּ וְאִבְנֶךָ וְאִבְנֶתְךָ וְעִבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְכֹהֲאִימְךָ
 וְצִיפְךָ אֱלֹדִי פִי מִחֲאֲלֶךְ: ¹¹ לֹאֵן אֱלֹלֶה כָּלֶךְ פִּי סַתָּהּ אִיאַם אִלְסַמָּא
 וְאִלְאֲרִינֵן וְאִלְבַּחֲרֵךְ וְגִמְעֵה מָא פִּיהָ וְאִרְאֲחֶהָ⁽²⁾ פִּי אִלּוּם אִלְסַאבַּע
⁵ וְלִדְלֶךְ בֶּאֱרֶךְ אֱלֹלֶה פִּי אִלּוּם אִלְסַאבַּע וְקִדְסָה: ¹² אִכְרַם אִבְכֶּךָ וְאִמְךָ
 לְכִי יִטּוֹל עִמְךָ פִּי אֱלֹבֶלֶד אֱלֹדִי אֱלֹלֶה רִבְךָ מַעֲטִיָּה לְךָ: ¹³ לֹא תִקְתֵּל
 אִלְנַפְסָ⁽³⁾ לֹא תִזֵּן לֹא תִסְרַק לֹא תִשְׁהַד עָלִי אִכֶּיךָ שֶׁהָאֲדָהּ
 בִּאֲטֻלָּהָ⁽⁴⁾: ¹⁴ לֹא תִתְמַן מְנוֹל צֶאֱחֶכְךָ לֹא תִתְמַן זִוְגָתָהּ וְעִבְדָּהּ וְאִמְתָּהּ
 וְתוֹרָהּ וְחִמְאָרָהּ וְגִמְעֵה מָא לָהּ: ¹⁵ וְגִמְעֵה אִלְקוּם יִנְטְרוֹן אִלְאֻצְוֹת
¹⁰ וְאִלְפִּלְאִיל וִיצוֹת אִלְבּוֹק וְאִלְגִּבֵּל מִתְדַבְּנָא פִּלְמָא רֹאִי אִלְקוּם דְּלֶךְ זַעְגוּ
 וּוְקִפּוּ מִן בַּעֲיִד: ¹⁶ וְקֹאֲלוּ לְמוֹסִי כְּלִמְנָא אַנְתָּ נִסְמַע מִנֶּךָ וְלֹא יִכְלִמְנָא
 אֱלֹלֶה כִּילָא נְהִלְךָ: ¹⁷ קֹאֵל מוֹסִי לְלִקּוּם לֹא תִבְאִפּוּ פִּינָה לְכִי יִמְתַּחֲנַכֶּם
 תְּגָלִי לְכֶם אֱלֹלֶה וְלְכִי תִכּוֹן תִּקּוּתָהּ פִּי קְלוּבְכֶם לִילָא תִכְטָּאוּ: ¹⁸ פּוֹקֶה
 אִלְקוּם מִן בַּעֲיִד וְתִקְדֶּם מוֹסִי אֱלִי אֲלֻצְבָּאֵב אֱלֹדִי תָם נֹור אֱלֹלֶה:
¹⁵ ¹⁹ פִּקְאֵל אֱלֹלֶה לְמוֹסִי בְּדֹא קֵל לְבִנֵי אִסְרָאִיל אַנְתֶּם שֶׁאֲהַדְתֶּם אֲנִי מִן
 אִלְסַמָּא כֹּאֲטַבְתֶּכֶם: ²⁰ פִּלָּא⁽⁵⁾ תַּצְנַעוּ מַעֲי מַעֲבֹדָתָהּ מִן פִּצְחָהּ וּמַעֲבֹדָתָהּ
 מִן אֲלֹדֶהֶב לֹא תַצְנַעוּ לְכֶם: ²¹ מִדְּבַחָא עָלִי אִלְאֲרִינֵן⁽⁶⁾ אַצְנַע לִי
 וְאִדְבַּח עָלֶיהָ צֹואֶדֶךְ וְדִבְאִיחַ סִלְמָאֲתְךָ מִן גִּנְמֶךָ וּבִקְרָךְ וּפִי כָל מוֹצֵעַ
 אֲדִכֵּר אִסְמִי⁽⁷⁾ אֲתִגְלִי לְךָ וְאִבְרַךְ פִּיךָ: ²² וְאֵן צַנְעַת לִי מִדְּבַחָא מִן חֲזָאֲרָהּ
²⁰ פִּלָּא תִבְנֶהָ מִהַנְדִּמָּה פִּינֶךָ אֵן חֲרַבַּת חֲדִידָא עָלֶיהָ בְּדִלְתָהָ⁽⁸⁾:
²³ וְלֹא תַצְעֵד בְּדַרְגָּ עָלִי מִדְּבַחִי לִילָא תִנְכַּשֶּׁף סוּאֲתְךָ עָלֶיהָ:

כא

1 וְהָיָה אֱלֹאֲחִכְאֵם אֱלֹתִי תִתְלוּהָ בֵּין יְדֵיהֶם: ² קֵל לְהֵם⁽⁹⁾ אֲדָא
 אֲבַתְעַת עֲבָדָא עֲבֵרָאֲנִי פִּלְיִכְדִּמְךָ סַת סִנִּין וּפִי אִלְסַאבַּע⁽¹⁰⁾ יִכְרַג חֲרָא⁽¹¹⁾
 25 מִגִּנְאָא: ³ אֵן דְּכָל עֲזוּבָא פִּלְיִכְרַג עֲזוּבָא⁽¹²⁾ וְאֵן כֹּאֵן דִּוּ זִוְגָהּ כִּרְגָתָהּ

(1) "שבת השבות כו".

(2) "ונתן להם מנוחה" ר"ל למה שברא.

(3) וכן תרגם אוגוסט: לא תקטל נפש.

(4) פ': שהאדה זור וכן ת"א: סהודות דשקרא.

(5) לפיכך אל תעשו.

(6) "על הארמזה" ר"ל שלא יהיה במקום גבוה.

(7) פ': באסמי. נראה שר"ל בכל מקום אשר אתן לכם רשות להזכיר את שמי שם. ועיין רש"י.

(8) "לפי שאם הנפת ברזל עליהן חללת אותן".

(9) "ואמרת אליהם".

(10) ת"א: לבר חורין.

(11) רש"י: שלא היה נשוי.

12 בתלם אלקים הואליה וקל להם אחריו מן אלעזר אלי אלגבל
ואלדנו מן טרפה וכל מן דנא בה פליקתל קתלא: 13 מן חית לא תמסֶה
יד אלא ירגם רגמא או ינשב פיהא נשבא בחימֶה כאן אם אנסאנא לא
יחיא ואדא צרב באלבוק גאיז להם אן יצעדו אלגבל: 14 פנול מוסי
אלי אלקים פטהרהם וגסלו תיאבהם: 15 וקאל להם בוני מסתעדין 5
לתלאתה איאם ולא תקארכו אמראה: 16 פלמא כאן אליוס אלתאלת
באלגדאה כאנת אצואת וברוק וגמאם עטים עלי אלגבל וצות בוק
ישדוד גדא חתי ועג גמיע אלקים אלדי פי אלעסבר: 17 פאצרג מוסי
אלקים ליתלקי אמר אללה מן אלעסבר פוקפו אספל אלגבל:
18 וגבל סיני מתדקן בלה מן קבל מא תגלי אללה עליה באלגאר וצעד 10
דכאנה בדכאן אלאותון ותזעזע אלגבל גדא: 19 ובאן צות אלבוק בלמא
מר אשתד גדא ומוסי יתכלם ואללה יגיבה בצות: 20 אד תגלי אללה
עלי גבל סיני פי ראם אלגבל ונאדי אללה מוסי מן ראסה פצעד:
21 פקאל לה אנול נאשד אלקים בילא והגמו אלי נור אללה פינטרו
פיקע מנהם בחר: 22 ואיצא אלאימֶה אלמקרבון אלי אללה יתקדסון 15
לילא יתלם אללה מנהם: 23 קאל לה מוסי לא יטיק אלקים אלעזר
אלי גבל סיני לאנד נאשדתנא וקלת לנא תלם אלגבל וקדסה: 24 קאל
לה אללה אמין אנול תם אצעד אנת וחרון מעך ואלאימֶה וסאיר אלקים
לא יהגמו עלי אלעזר אלי נור אללה לילא יתלם מנהם: 25 פנול
20 מוסי אלי אלקים וקאל להם דלך:

ב

1 תם בלמהם אללה בגמיע הדא אלכלאם קאילא: 2 אנא אללה
רבך אלדי אצרגתך מן בלד מצר מן בית אלעבוריה: 3 לא יבון לך
מעבוד אצר מן דוני: 4 לא תצנע לך פסלא ולא שבהא ממא פי
אלסמא פי אלעלו וממא פי אלארין פי אלספלי וממא פי אלמא תחת 25
אלארין: 5 לא תסגד להם ולא תעבדהם לאני אללה רבך אלטאיק
אלגור אלמטאלב בלמוב אלאבא מע אלבנין⁽¹⁾ ואלתואלת ואלרואבע
לשאני: 6 וצאנע אלאחסאן לאלוף למחבי וחאפטי וצאיאי: 7 לא
תחלף⁽²⁾ באם אללה רבך באטלא לאן אללה לא יכרי מן יחלף באסמה
כאטלא: 8 אדבר יום אלסבת וקדסה: 9 סתה איאם תעמל ותצנע 30

(1) תיא: בר מני.

(2) עים הבנים. עין ראם ע וביאור הגאון למטה ליד ד בלקושים.

(3) לא תשבע.

אללה אנאסא דוי אלחק שאניי אלטמע וול עליהם רווסא אלוף ומאיין ובמסין ועשראת: ²² פיהבמו אלקום פי כל וקת ויבון כל אמר עטים ירפעונה אליך וכל אמר צנור יחבמון פיה הם ולפף ען נפסך ויחתמלון מעך: ²³ פאן אנת צנעת הדא אלמאר ואמרך אללה בה) 5 אסתטעת אלקיאם ואיצא גמיע הדא אלקום אלי מוצעה יסיר בסלאם: 24 וקבל מוסי מן חמיה וצנע גמיע מא קאל לה: ²⁵ פאחתאר מוסי אנאסא דוי חיל מן בני אסראיל פולאהם רווסא עליהם רווסא אלוף ומאיין ובמסין ועשראת: ²⁶ פצאר יחבמון אלקום פי כל וקת אלמאר אלצעב ירפעונה אלי מוסי ואלמאר אלצנור יחבמון פיה הם: ²⁷ תם 10 אטלק מוסי חמאה ומצי אלי בלדה:

יט

1 פי אליטהר אלתאלת מן כרוג בני אסראיל מן בלד מצר פי דלך אליוס גאו אלי ברירה סיני: ² אד רחלו מן רפידים) פגאו אלי ברירה סיני וגולו פי אלבר וגול תם אל אסראיל הדא אלגבל: ³ ומוסי צעד אלי אללה פנאדאה אללה מן אלגבל קאילא בדא קל לאל יעקוב 15 ואבר בני אסראיל: ⁴ אנתם שאהדתם מא צנעתה באלמצרין וחמלתם יטביהא³) עלי אגנהא אלנסור ואתית בבם אלי גבלי הדא: ⁵ ואלאן אן קבלתם אמרי וחפשתם עהדי בנתם לי באצף מן גמיע אלשעיב עלי אן לי גמיע אלעאלם³): ⁶ ואנתם תבונן לי מלך אמאמה⁶) ושעבא 20 מקדסא הדא אלכלאם אלדי תקולה לבני אסראיל: ⁷ פגא מוסי פדעי באטיאך אלקום ותלא עליהם גמיע הדא אלכלאם אלדי אמרה אללה בה: ⁸ פאזאבוה אמצעין וקאלו גמיע מא קאל אללה נצנעה פרד מוסי בלאמהם אלי אללה: ⁹ חן קאל אללה למוסי⁷) האנא מתגל לך פי גמאם אלסחאב לבי יסמע אלקום מכאטבתי לך וליומו כך איצא אלי 25 אדדהר וקיץ מוסי בכלאם אלקום ללה: ¹⁰ פקאל אללה למוסי אמין אלי אלקום וטהרהם אליוס וגדא ויגסלו תיאבהם: ¹¹ ויבנו מסתעדין אלי אליוס אלתאלת פאן פיה יתגלי אללה בהצרתהם עלי גבל סיני:

(¹) ואם יצוך אלהים וכן פירש הראב"ע.

(²) ר"ל וזה שנשענו כבר מרפידים. ועיין ראב"ע.

(³) "כמו" וכו': שבות אלמחמול = כמו הנשיא.

(⁴) "אל תרו וזה".

(⁵) "אף על פי שכל העולם שליו עין ראב"ע שהזכיר זה בשם אבן גנאת.

(⁶) כהונה" בב"י י: איס"ה = כהנים.

(⁷) "בעת שאמר האל למושה" ולפי דעת הגאון לא השיב משה את דברי העם אל ה' אלא אחר שאמר לו ה' הנה בא אליך בעב הענק. עיין בלקטיס.

אלגרבֹּה: 4 ואסם אלאמר אליעזר לאנה קאל⁽¹⁾ אלאה אבי כאן פי עוני
 וכלעני מן סוף פרעון: 5 וגא יתרו חמו מוסי ואבנאה וווגתה אליה אלי
 אלבר אלדי הו נאזל תם אלי גבל אללה: 6 ובעת במן קאל למוסי
 ענה⁽²⁾ אנא חמוך יתרו גא אליך וווגתך ואבנאהא מעהא: 7 פברג
 מוסי תלקא חמאה פסגד תם קבלה וסאל כל ואחד עין סלאמה צאחבה 5
 בעד מא דבלא אלי אלגבא⁽³⁾: 8 וקיץ מוסי עלי חמיה גמיע מא ענע
 אללה בפרעון ואלמצריין בסבב בני אסראיל וגמיע אלמצאויב אלתי
 נאלתהם פי אלטריק וכלצהם אללה: 9 פסר יתרו חמו גמיע אלבר אלדי
 ענעה אללה לבני אסראיל וכלצהם מן יד אלמצריין: 10 וקאל יתרו
 תבארך אללה אלדי כלעבם מן יד אלמצריין ומן יד פרעון אלדי כלץ 10
 אלקום מן תחת נקל אלמצריין⁽⁴⁾: 11 אלאן עלמת אן אללה אכבר
 מן גמיע אלמעבודאט אד עאקבהם באלאמר אלדי אתקחו בה עליהם⁽⁵⁾:
 12 תם קדם יתרו חמו מוסי צואעד ודבאיה ללה וגא הרון וגמיע שיוך
 בני אסראיל ליאכלו טעאמא מע חמי מוסי בין ידי אללה: 13 פלמא
 כאן מן גר גלם מוסי ליחבם ללקום פוקף אלקום אמאם מוסי מן 15
 אלגדאה אלי אלעשי: 14 וראי חמו מוסי גמיע מא הו צאנע
 באלקום וקאל לה מא הוא אלאמר אלדי אנת צאנע באלקום
 מא באלך אנת גאלם וחדך וגמיע אלקום ואקף אמאמך מן אלגדאה
 אלי אלעשי: 15 קאל מוסי לה אדא גאני אלקום יסלבון אמר אללה⁽⁶⁾:
 16 אן כאן להם בצומה⁽⁷⁾ פגאו אלי חכמת בין אלרגל וצאחבה 20
 וערפתהם רסום אללה ושראיעה: 17 קאל חמו מוסי לה לים
 יצלה הוא אלאמר אלדי אנת צאנעה: 18 כלאלא תכל⁽⁸⁾ אנת
 ואלקום אלדין מעך איצא לאן הוא אלאמר תקיל עליך ולא תטיק אן
 תצנעה וחדך: 19 אלאן אקבל מני מא אשיר עליך בראי ויבון אללה מעך
 בן אנת ללקום מן גהה אללה תרפע אמורהם אליה⁽⁹⁾: 20 ותגדרהם עלי 25
 אלרסום ואלשראיע ותערפהם אלטריק אלדי יסלבון פיה ואלעמל אלדי
 יעמלוגה: 21 ואנת פאנטר מן גמיע אלקום אנאסא דוי חיל אתקיא

(1) כי אשר.

(2) וישלח מי שאמר לטשת בשטור עני רשוי וראכיע.

(3) אחרי כואם אל האהל ובכיו ובס: וכלא = ויבוא.

(4) מתחת סבלות מצרים.

(5) כי הענישם בדבר אשר זרו בו עליהם וכן תרגם אונקלוס ועי' סוטה י"א א.

(6) עיין ת"א.

(7) ריב.

(8) ת"א: מלאה תלעה.

(9) הוה אתה לעם מצר השם ר"ל היה מליצם אצל השם כלומר אם תהיה בליץ

העם אצל השם תבוא אליו את דבריהם.

תמתחנן אללה: ³ ולמא עמיש תם אלקום אלי אלמא תדמרו עלי מוסי וקאלו לה לס אצעדתנא מן מצר לתקתלנא ואטפאלנא ומואשינא באלעמיש: ⁴ פערך מוסי אלי אללה קאילא מא אצנע בהאולי אלקום ען קליל וירגומני: ⁵ פקאל אללה למוסי סר בין ידי אלקום וכד מעך מן שיאבהם ועצאך אלתי צרבת בהא אלניל גדהא בידך ואמיץ: ⁶ האנא מוקף דלילא¹ בין ירך הנאך עלי אלצואן פי חריב פאצרב אלצואן יברג מנה מא ישרבה אלקום פצנע מוסי כדאך בהצרה משאיך בני אסראיל: ⁷ פסמא אסם דלך אלמוצע דא אלמחנה ואלכצומה עלי מא כאצם בנו אסראיל ואמתחננו אללה קאילין הל מוגור נור אללה ¹⁰ פי מא ביננא אס לא: ⁸ תם גא עמלק פחארב בני אסראיל פי רפידים: ⁹ פקאל מוסי ליהושע אבתר לנא רגאלא ואברג חארב עמלק גדא אנא ואקף עלי ראם אליפאע ואלעצא אלתי אמר אללה בהא² פי ידי: ¹⁰ פצנע יהושע כמא קאל לה מוסי אן יחארב אלעמאלקה ומוסי והרון וחור צעדו אלי ראם אליפאע: ¹¹ פכאן מוסי כמא ורפע ידה יגלב בנו אסראיל וכמא יחטהא יגלב אל עמלק: ¹² ולמא תקלת ידא מוסי אבדו חגרא וציורה תחתה וגלם עליה והרון וחור אסנדא ידיה אחרהמא ימנה ואלאבר יסרה פכאנת ידאה מחצונתין³ אלי מגיב אלשמם: ¹³ חתי ברד יהושע עמלק וקומה בהד אלסיף: ¹⁴ וקאל אללה למוסי אכתב הדא דברא פי כתאב ואתלה⁴ עלי יהושע פאני סאמחו דבר עמלק מן תחת אלסמא: ¹⁵ ובנא מוסי מדבחא וסמאה אללה עלמי: ¹⁶ קאל אן אלאולי אקסם באלברס⁵ אן יכון ללה חרב פי אל עמלק גילא בעד גיל⁶):

יח

¹ תם סמע יתרו אמאם מדין חמו מוסי גמיע מא צנעה אללה ²⁵ במוסי ובאל אסראיל קומה אד אברג אללה בני אסראיל מן מצר: ² פאכד יתרו חמו מוסי צפורה ווגתה בעד מא בעת בהא אליה⁶: ³ ואבניהא אללדין אסם אחרהמא גרשם לאנה קאל צרת גריבא פי

⁽¹⁾ "הנני מקים אות".

⁽²⁾ בפ': כאתכאדה ר"ל אשר צות אלהים לאהזו בו.

⁽³⁾ ענינו כמה שהוכיח הראב"ע בשם יש אומרים שהוא מוגרת ויחי אומן את הדסה כאלו הם אומנים שישאו וידו.

⁽⁴⁾ "וקרא אותה".

⁽⁵⁾ "נשבע ית בכסאו שיהיה לאל מלחמה עם עמלק מדור דור". עיין ת"א וראב"ע.

⁽⁶⁾ "אחר ששלח אותה אליו" ר"ל אל אביה.

- אחצא נפוסהם וכל רגל יאבד למן פי ביתה: 17 פצנע כדאך בנו
 אסראיל ולקטו מן כתר ומן קלל: 18 תם כאלוה באלמרוכאן פלם
 יפצל מן כתר ומן קלל לם ינקצה כל רגל עלי קדר עיאלה לקטו:
 19 וקאל להם מוסי לא יבן אנסאן מנה ישיא אלי אלגדאָה: 20 פלם
 יקבל אנאם מן מוסי ובקן מנה אלי אלגדאָה ונגל דודא ונתן פסבט
 עליהם מוסי: 21 וכאנו ילקטונה פי כל גדאָה כל רגל עלי קדר עיאלה
 פאדא חמית אלשמם תמאסי: 22 ולמא כאן פי אליוס אלסאדס לקטו
 מן אלטעאם צעמא מרובאנין לכל ואחד פגא גמיע איטראף אלגמאעה
 פאלברו מוסי: 23 פקאל להם מוסי הו מא קאל אללה הי סבת עטלה
 מקדם ללה גרא מא תרדון אן תלכוזה פאלכוזה ומא תרדון אן
 תטכלוזה פאטכלוזה ומא פצל דעוה לבם מחפוטא אלי אלגדאָה:
 24 פודעוה אלי אלגדאָה כמא אמרהם מוסי פלם ינתן ורמה לם תבן
 פיה: 25 פקאל מוסי בלוה אליוס לאן אליוס סבת ללה ואליוס לא
 תגדונה פי אלצהרא: 26 וכדלך סתא איאם תלקטונה ואליוס אלסאבע
 סבת לא יבון פיה: 27 ולמא כאן פי אליוס אלסאבע ברג אנאם מן
 אלקום לילתקטו פלם יגדו ישיא: 28 פקאל אללה למוסי אלי כם קד
 אביתם אן תחפטו וצאיאי ויטראיעי: 29 אנטרו אן אללה קד אעטאכם
 ישריעה אלסבת ולדלך הו מעטיכם פי אליוס אלסאדס טעאם יומין
 פליגלם כל אמר מכאנה ולא יברג אחד מן מוצעה פי אליוס אלסאבע:
 30 פאסבת אלקום פי אליוס אלסאבע: 31 וסמי אסראיל אסמה מן
 והו כבור אלכוברה אביין וטעמה כקטאף בעסל: 32 תם קאל
 מוסי הדא אלאמר אלדי אמר אללה כה מל מרובאן מנה יבן מחפוטא
 לאגיאלבם לכי ינטרו אלטעאם אלדי אטעמתכם פי אלבר חין אגרתכם
 מן בלד מעד: 33 וקאל מוסי להרון בדי ברניא ואחדה ואגל פיהא מל
 מרובאן מנה וצעה בין ידי אללה מחפוטא לאגיאלבם: 34 פכמא אמר
 25 אללה מוסי וצעה הרון בין ידי אלשהאדה מחפוטא: 35 ובנו אסראיל
 אכלו אלמן ארבעין סנה אלי דבולהם אלי בלד עאמר אכלו אלמן אלי
 דבולהם אלי טרף בלד בנעאן: 36 וכאן אלמרובאן עשר אלויה:

30

יז

1 תם רחלו בנו אסראיל מן בריה סין פי מראחלהם עלי אמר
 אללה ונולו פי רפידים ולם יבן מא ישרבה אלקום: 2 פאצם אלקום
 מוסי וקאלו אעטנא מאא נשרבה פקאל להם מוסי מא תבאצמוני ומא

מז

1 תם רחלו מן אלים וגאת גמאעה בני אסראיל אלי בריה סין
 אלתי בין אלים וסיני פי אליום אלכאמס עשר מן אלשהר אלחאני
 לברוגהם מן בלד מצר: 2 שתדמר גמאעה בני אסראיל עלי מוסי והרון
 5 פי תלך אלבריה: 8 וקאלו להמא בנו אסראיל ליתנא מתנא כאמר
 אללה פי בלד מצר פי גלוסנא עלי קדור אללחם ואכלנא אלטעאם
 חתי שבענא אד אכרגתמאנא אלי הדה אלבריה לתקתלא גמיע הדיא
 אלגוק באלגוע: 4 וקאל אללה למוסי האנא מגול לבם טעאמא מן
 אלסמא יכר אלקום פילקטונה אמר יום ביום לקבל אן אמתחנהם הל
 10 יסירון פי שראיעי אם לא: 5 פאדא כאן אליום אלסאדס יצלחון
 מא יאתון בה פאנה יכון צעפא עלי מא ילקטונה פי כל יום: 6 פקאל
 מוסי והרון לגמיע בני אסראיל באלעישא תעלמון אן אללה אכרגבם
 מן בלד מצר: 7 ובאלגדאה תנטרון נור אללה אד סמע תדמרכם
 עליה ונחן מן חתי תתדמרו עלינא: 8 תם קאל מוסי דאך: באן יעטיכם
 15 אללה באלעישא לחמא תאכלונה וטעאמא באלגדאה תשבועון מנה אד
 סמע תדמרכם אלדיי אנתם מתדמרון עליה ונחן מן לים עלינא תדמרכם
 בל עלי אללה: 9 תם קאל מוסי להרון קל לגמאעה בני אסראיל
 תקדמו בין ידי אללה פאנה קד סמע תדמרכם: 10 פלמא בלם הרון
 בדלך אלי גמאעה בני אסראיל אלחפתו פי אלבריה פאדא בנור אללה
 20 קד טהר פי אלגמאם: 11 וכלם אללה מוסי קאילא: 12 קד סמעת תדמר
 בני אסראיל קל להם בין אלגרובין תאכלון לחמא ובאלגדאה תשבועון
 טעאמא ותעלמון אנני אללה רכבם: 13 פלמא כאן באלעשי צעד
 אלסלוי פגטא אלעסכר ובאלגדאה כאן סבב אלטל חואלי אלעסכר:
 14 ולמא צעד סבב אלטל פאדא בה עלי וגה אלבריה דק מדחרג:
 25 דק כאלדמק עלי אלארץ: 15 פנטרה בנו אסראיל וקאל בעצהם
 לבעץ הו מן לאננהם לס יעלמו מא הו פקאל מוסי להם הו אלטעאם
 אלדיי אעטאה אללה לבם מאכלא: 16 הדיא אלאמר אלדיי אמר אללה
 בה ילקט מנה כל רגל עלי קדר עיאלה: מרובאן לכל גמגמה עלי

(1) תרגום אונקלוס: יתקינו.

(2) ר"ל בזה תראו כי הוא הוציא אתכם.

(3) ר"ל מה שהזכיר בשני הפסוקים הקודמים.

(4) כן תרגם רבינו יונה בשרשיו וענינו עגול. עיי ראב"ע.

(5) ר"ל האוכל הצריך לאשתו ולבניו ולמי שהוא חייב במוזנו וכן בפסוק י"ח.

אֶתְדָּאֵךְ תִּהְיֶה מִקְאוּמֶיךָ תִּבְעַת בְּסִטֶּךָ פִּיאֲכֻלֵּהֶם בְּאֶלְקִשׁ׃ 8 וּבְרִיחַ
 גִּצְבֶּךָ תִּעְרַמַּת אֱלֹאֲמִיָּא וּזְקַפַּת כְּאֱלֹאֲטוֹאֵד אֱלֹהֵאֲטִיל אֲנִגְמַדַּת אֲלִגְמוֹר
 פִּי קֶלֶב אֲלִכְחַד׃ 9 וְאֵד קָאֵל אֲלַעֲדֹ אֲכֻלְבָּהֶם פֶּאֱלַחְקֵהֶם וְאֶקְסֵם
 סִלְבָּהֶם וְתִשְׁתַּפִּי מִנְּהֶם נַפְסִי וְאֶזְרֵד סִיפִי פִתְקַרְצָהֶם יָדִי׃ 10 אֶהֱבֵבֵת
 רִיחֶךָ פִּגְטֵאֵהֶם אֲלִכְחַד וְרִסְבוּ כְּאֶלְרֵצֵאִין פִּי אֱלִמָּא אֲלִגְוִיר׃ 11 מִן 5
 מִתְלַךְ מִן אֲלִמְעִבֻדָּאֵת יָא רַב מִן מִתְלַךְ אֲלִגְלִיל אֲלִמְקֵדִם מְזֻוּף
 אֲלִמְדֹּאִיחַ¹ צִאֲנַע אֲלֵאֲעִזְבֻּאֵת׃ 12 מִדְּרַת יִמִּינֶךָ פֶּאֱכַתְלַעְתָּהֶם אֲלֵאֲרִין׃
 13 וְסִירַת בְּפִצְלֶךָ אֲלִשְׁעֵב אֲלֵדִי פִכְכְּתָהֶם פִּסְקַתָּהֶם בַּעֲזֶךָ אֵלִי מֵאוֹ
 קֶרְסֶךָ׃ 14 פִּסְמַעַת אֲלֵאֲמֵם פִּרְזֻת וְאֵדִי אֲלִטְלַק סְכָאן פִּלְסִטִּין׃
 15 חִינִידִי דְּהֵשׁ צִנְאִידִי אֲדוּם וְאִגְלָא מוֹאֵב אֲזַדְתָּהֶם אֲלִרְעֵדָהּ וּמֵאֲנִי 10
 גְּמִיעַ סְכָאן בְּנַעְאִין׃ 16 תִּקַּע עֲלֵיהֶם אֲלִחֻיבָהּ וְאֲלִפּוּעַ בַּעֲשִׂים קִדְרַתְךָ
 יִסְכְּתוּן כְּאֲלֵהֲזֹאֲרָה אֵלִי אֵן יִגְזוּ שַׁעֲבֶךָ יָא רַב אֵלִי אֵן יִגְזוּ אֲלִשְׁעֵב אֲלֵדִי
 מִלְּבַתָּהֶם חוּזָא׃ 17 תֵּאֲתִי בָּהֶם פִּתְגֵּרְסָהֶם פִּי גִבֹּל נַחֲלַתְךָ מִדֹּיָא לִסְבִּינַתְךָ
 צִנְעַתָּה יָא רַב מִקְדָּסָא יָא רַב אֲעִלְחַתָּה יִדְךָ²׃ 18 אֲלֵלָה מֶלֶךְ אֲלִדְהָר
 וְאֲלֵאֲבָד׃ 19 אֵד דְּכֹל³ לִיל פִּרְעוֹן וּמִרְאֲבָהּ וּפִרְסָאֵנָה פִּי אֲלִכְחַד פִּרְדִּי 15
 אֲלֵלָה עֲלֵיהֶם מָא אֲלִכְחַד וּבְנֵי אֲסֵרָאִיל סֵאֲרוּ פִּי אֲלִיבִסְפִי וּסִט אֲלִכְחַד׃
 20 תָּם אֲזַלַּת מֵרִים אֲלִנְבִיָּה אֲבַת הָרוֹן אֲלִדְרָךְ פִּי יִדְהָא וּכְרָג גְּמִיעַ
 אֲלִנְסָא וְרֵאחָא בְּדַפְּךָ וְטִנְאִבִּיר׃ 21 פֶּאֲגִאֲבַתָּהֶם⁴ מֵרִים סִכְחוּ לֵלָה
 אֵד אֶקְתַּדֵּר אֶקְתַּדֵּרָא אֲלִגְלִיל וּרְכַאֲבָהָא רִמָּא בָּהֶם פִּי אֲלִכְחַד׃
 22 וְהִלֵּל מוֹסִי בְּנֵי אֲסֵרָאִיל מִן בְּחַד אֲלִקְלוּם וּכְרָגוּ אֵלִי בְּרִיָּה שׁוֹר פִּסְאֲרוּ 20
 תִּלְתָּהּ אִיָּאִם פִּי אֲלִכְרִיָּה וְלִם יִגְדוּ מֵאָא׃ 23 פִּגְזוּ אֵלִי אֲלִמְדִּירָהּ וְלִם
 יִטְקוּן אֵן יִשְׁרְבוּ מִנְּהָא מֵאָא לֵאנָה מֶרְ וְלִדְלַךְ סְמִית אֲלִמְדִּירָהּ׃
 24 פִּתְדִמֶר אֲלִקּוּם עֲלִי מוֹסִי קִאִילִין מָא נִשְׁרַב׃ 25 פִּדְעִי אֵלִי אֲלֵלָה
 פִּדְלָה עֲלִי יִגְדֵּה טִרְהָ מִנְּהָא פִּי אֱלִמָּא פֶּחֱלָא אֱלִמָּא תָּם צִיר לֵה רִסוּמָא
 וְאֶהֱבֵאֲמָא וְתָם אֲמַתְחַנְהָ׃ 26 וְקָאֵל אֵן קִבְלַת אֲמֵר אֲלֵלָה רַבֵּךְ וְצִנְעַת 25
 אֲלִמְסַתְקִים עֲנֵהָ וְאֲנִצַּת אֵלִי וְצִאֲיָהּ וְהַפְּטַת גְּמִיעַ רִסוּמָהּ פִּגְמִיעַ
 אֲלֵאֲמִדֹּאִין אֲלֵתִי אֲחִלְלַתְהָא כְּאֲלִמְצִרִין לֹא אֲחִלְהָא כִּךְ לֵאנִי אֲלֵלָה
 מַעֲאֲפִיךְ׃ 27 תָּם גָּזוּ אֵלִי אֵלִים וּכְאֵן תָּם אֲתַנְתָּא עֵשֶׂר עֵין מָא וּסְבַעוֹן
 נִבְלָה וְנִזְלוּ תָּם׃

¹ רַב יַע בְּפִירוּשׁוֹ הַקָּצֵר : שִׁירָא הָאֲדָם לִסְפֵּר תַּחֲלוּתוֹ כִּי נִשְׁכְּנוּ מִהֶבֶל, פ' ד' אֲלִמְדֹּאִיחַ.

² מִזְכֵּן לִשְׁבִּינַתְךָ פִּעֻלַּת אוֹתוֹ (אֵת הָהָר) לְמִקְדָּשׁ כּוֹנְנֻהוּ יִדְךָ.

³ עֵינִין רַמְבַּן.

⁴ כִּכ' י' : פֶּגְמוֹבַתְהוֹן וְלִפִּי זֶה לָהֶם תַּחַת לַהֵן.

יתקדם אחדהמא אלי אלאזר טול אלליל: 21 פמד מוסי ידה עלי אלבחר וסאק אללה אלבחר בריה אלקבול צעבה טול אלליל חתי צירה גפאפא בעד מא אנשק אלמא¹: 22 ודלל בנו אסראיל פי וסט אלבחר פי אליבס וצאר אלמא להם אסוארא ען ימינהם וען יסארהם: 23 וכלבהם אלמצריון ודללו וראהם גמיע ליל פרעון ומראכבה ופרסאנה אלי וסט אלבחר: 24 ולמא כאן פי נובה אלגדאה אטלע אללה אלי עסכר אלמצריון בעמוד מן נאר וגמאם פאהאמה: 25 ואזאל לואלב מראכבהם וסאקהם בענף חין קאל אלמצריון² נהרב מן בן ידי בני אסראיל לאן אללה יחארב ענהם אלמצריון: 10 26 תם קאל אללה למוסי מד ידך עלי אלבחר רגע אלמא עלי אלמצריון ועלי מראכבהם ופרסאנהם: 27 פמד מוסי ידה עלי אלבחר פרגע אלבחר ענד אתגאה אלגדאה אלי צעובתה ואלמצריון הארבון תלקאה פגרקהם אללה פי וסט אלבחר: 28 כאן רגע אלמא פגטא אלמראכב ואלפרסאן וסאיר גיש פרעון אלדאזליון וראהם פי אלבחר ולם יתבך מנהם ולא ואחד: 29 ובנו אסראיל סארו פי אליבס פי וסט אלבחר ואלמא להם אסואר ען ימינהם וען יסארהם: 30 ואגאת אללה פי דלך אלוקת בני אסראיל מן יד אלמצריון וראי בנו אסראיל אלמצריון אמואתא עלי שאמי אלבחר: 31 וראי בנו אסראיל אלאפה אלעטימה³ אתתי צנעהא אללה באלמצריון פכאף אלקום אללה ואמנו 20 באללה ובמוסי רסולה:

מו

1 חנינד סכח¹ מוסי ובנו אסראיל בהדא אלתסכיה ללה וקאלו אגמעין נסכח ללה אד אקתדר אקתדארא אלכיל ורכאבהא רמא בהם פי אלבחר: 2 עזי ומגדי אלאולי אלדי צאר לי גיתא הדא טאיקי 25 אוי⁵ אליה אלאה אבי ארפעה: 3 אללה דו אלמלאחם אללה אסמה: 4 מראכב פרעון וגנדה רמי בהא פי אלבחר וכיאר קואדה גרקו פי בחר אלקלום: 5 אלגמור גטתהם נולו פי אלקער באלגזארה: 6 ימינד יא רב גלילה⁶ פי אלקוה ימינד יא רב תרהב אלאעדא: 7 ובכרתה

⁽¹⁾ "אחר שנבקעו המים".

⁽²⁾ רוצה לומר שחשם הסיר אופני מרכבותיהם וינהג את המצרים כהנהגה שהיתה קשה להם כאשר אמרו המצרים. ובכ"י י: חתי קאל = עד שאמרו ועי' מכלילא.

⁽³⁾ "את המכה הגדולה" וע' ראב"ע.

⁽⁴⁾ ת"א: בכ"י שבת.

⁽⁵⁾ כן הוא בכ"י י ובס': ונגזר מלשון נוה, ועיין פירושו למשלי י"ח י' ובק': אהוי.

⁽⁶⁾ בס': גלילה.

יד

- 1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר בני אסראיל אן ידעו וינולו בין ידי פם אלחידות⁽¹⁾ בין אלמגדל ואלבחר בין ידי צנס צפון חואלה תנולון עלי אלבחר: 3 חתי יקול פרעון ען בני אסראיל אנהם מתחזין פי אלבלר ואן אלבר קד אנגלס עליהם: 4 פאשדד קלבה 5 ויבלבהם ואתעטם בה וגמיע גדה ויעלם אלמצריון אנני אללה פצענו כדלך: 5 ולמא אזבר מלך מצר אן אלקום קד הרבו אנקלב קלבה וקלוב קואדה אליהם וקאלו מא דא צנענא אד אטלקנא בני אסראיל מן דרמתנא: 6 פאסרג מרכבה ואזר קומה מעה: 7 ואזר סת מאיז מרכב מתאר וסאיר מראכב אלמצריון⁽²⁾ וקואד עלי גמיעהם: 8 ושווד 10 אללה קלב פרעון מלך מצר ובלב בני אסראיל ובנו אסראיל צארגון ביד רפיעז: 9 ובלבהם אלמצריון ולחקוהם נאולין עלי אלבחר גמיע ליל פרעון ופרסאנה וגדה אלי פם אלחידות בין ידי צנס צפון: 10 ולמא קרב פרעון שאל בנו אסראיל עיונהם פאדא באלמצריון ראחלון וראהם פצאפו גדא וצרבו אלי אללה: 11 וקאלו למוסי אמן עדם 15 אלקבור במצר אברגתנא לנמות פי אלבר מא דא צנעת בנא אד אברגתנא מן מצר: 12 אלום הדא אלקול אלדי קלנא לך במצר דענא נגדם אלמצריון פאן דרמתנא לחם אצלח לנא מן מותנא פי אלבר: 13 קאל מוסי ללקום לא תצאפו קפו ואנטרו מגותה אללה אלת יצנעהא לבם אליום פאנכם במא ראיתם אלמצריון אליום לים תעודון אן 20 תרוהם אבדא אלי אדהר: 14 אללה יחארב ענכם ואנתם פאמסכו: 15 תם קאל אללה למוסי מא תצרך אלי מר בני אסראיל אן ירחלו: 16 ואנת ארפע עצאך ומר ירך אלי אלבחר פישקה פידגל בנו אסראיל פי וסטה פי אליבם: 17 והאנא משדר קלב אלמצריון פידגלון וראהם ואתעטם כפרעון ובגמיע גדה ומראכבה ופרסאנה: 18 ויעלם אלמצריון 25 אנני אללה אדא תעטמת בפרעון ומראכבה ופרסאנה: 19 פרחל מלאך אללה אלסאיר בין ידי עסבר בני אסראיל וצאר וראהם ורחל עמוד אלגמאם מן בין ידיהם ויקה וראהם: 20 פדכל בין עסבר אלמצריון ובין עסבר אלסאירליין ובאן אלגמאם ואלטלאם פגשיא⁽³⁾ אלליל ולם

(1) פ : אלגבלאת ובן פסוק ט' ועינו פה הסלעים ועיון מילתא בראש פרשת בשלח.

(2) כבי י : אלדין בראך = ישהיו גם כן (בחורים).

(3) החשיכו ובן העתים מלה אור תהלים קל ט א . והראב"ע הזכיר את הפירוש הזה

כסס ר יונה ונמצא בפרשים בשורש אור.

לאן ביד שדידה אברגכם אללה מן הנא ולא יוכל זמיר: 4 אליוס אתנם
 זארגון פי יטהר אלפרך: 5 ואדא¹ אדגלך אללה אלי בלד אלבנעאנין
 ואלחתנין ואלאמוריין ואלחויין ואליוסין אלדי קסם אללה לאבאך אן
 יעטי לך בלד יפיץ אללבן ואלעסל פאננע הדה אלצנעא פי הדה
 5 אלשהר: 6 סבעא איאם תאכל פטירא ופי אליוס אלסאבע הג ללה:
 7 ואדא אכל פטיר פי הדה אלסבעא איאם לא ירא לך זמיר ולא מזמר
 פי גמיע תזמך: 8 ואזבר אבנך פי דלך אליוס קאילא הדה בסבב מא
 צנע² אללה לי פי זרוגי מן מצר: 9 ויכן איז לך עלי ירך ודברא בין
 עינד לבי תכון שריעה אללה פי פיך לאן ביד שדידה אברגך אללה
 10 מן מצר: 10 ואחפט הדה אלדסם פי וקתה מן חול אלי חול³:
 11 בדאך⁴ אדא אדגלך אללה אלי בלד אלבנעאנין כמא קסם לך
 ולאבאך ואעטאה לך: 12 פאעול⁵ כל פאתה בטן ללה וכל אול
 נתאג אלבהאים אלדי יכון לך מן אלדבור ללה: 13 ובבור אלהמיר
 אפדה בשאף ואן לס תפדה פאקפה וכל בכר דכר מן בניך פאפדה:
 14 15 ואדא סאלך אבנך גדא קאילא מא הדה פקל לה בשדה יד אברגנא
 אללה מן מצר מן בית אלעבודי⁶: 15 ולמא תצעב פרעון ליטלקנא
 קתל אללה כל בכר פי בלד מצר מן בכור אלנאם אלי בכור אלבהאים
 ולדלך אנא דאבה ללה כל פאתה בטן מן בכור אלבהאים וכל בכור
 בני אפדיהם: 16 פתכון איז עלי ירך ומנשורא⁷ בין עינד לאן ביד
 20 ישידיה אברגנא אללה מן מצר: 17 ובאן למא אטלק פרעון אלקום
 לס יסדרה אללה טריק בלד אלפלסטינין לאנה קריב ולאן קאל אללה
 כילא ינדם אלקום אדא ראו אלהרב פירגעון אלי מצר: 18 פאדארהם
 אללה טריק אלבר אלי בחר אלקלזם ומתעבין⁸ צעדו בנו אסראיל
 מן בלד מצר: 19 ואבד מוסי עטאם יוסף מעה לאנה אחלף בני אסראיל
 25 וקאל להם אדא דברכם אללה פאצעדו עטאמי מן האחנא מעכם:
 20 תם רחלו מן סכות וגולו פי איתם פי טרף אלבר: 21 ואללה סאיר
 בין ידיהם נהארא בעמוד מן גמאם לידלהם עלי אלטריק ופי אלליל
 בעמוד מן נאר ליצי להם פיסירו נהארא ולילא: 22 לא יזול עמוד
 אלגמאם נהארא ועמוד אלנאר לילא מן בין ידי אלקום:

(1) ק' ובכ"י י: כמא.

(2) „זה בעבור כזה שעשה” ועי' ראב"ע שהזכיר זה הפירוש בשם ר' יונה.

(3) „משנה לשנה”.

(4) „וכמו זה” דבוק עם פסוק י"ב.

(5) רש"י: לשון הפרשה.

(6) „מתפשט” ואפשר שכיון אל מאמר ר' אבהו (שבת נ"ז ב') שנקפת מאזן אל און.

(7) וכן תרגם אונקלוס: מזרוין.

עלי אענאקהם: 35 ובנו אסראיל צנעו חנינד כמא אמר מוסי פאסתוהבו
 מן אלמצריין אניה פצה ואניה דהב ותיאבא: 36 ואללה אעטא אלקום
 חטאא ענד אלמצריין פוהבואא להם ואנתספו: 37 תם רחל
 בנו אסראיל מן עין אלשמש אלי סבות: 38 יביה בסת מאיה אלף רגל
 אלהגאל ללא אלאטפאל: 38 ואיצא ללט כחיר צעד מעהם וגנס ובקר 5
 מואשי עטימה גרא: 39 פאבתבוו אלעגין אלדי אהרגוה מן מצר מלילא
 פטירא אד לס יבתמר למא טרדו מן מצר ולם יטיקו אן יתלבתו וחתו
 ואדא לס יצנעו להם: 40 ובאן מקאם אהל אסראיל אלדי אקאמוה פי
 עמל: 41 מצר ארבע מאיה ותלתין סנה: 41 פלמא באן בעד ארבע
 מאיה ותלתין סנה פי דאת דלך אליוס כרג גמיע גיוש אללה מן בלד 10
 מצר: 42 כמא באן הדה אללילה מחפוטת ללה ליכרגהם מן בלד מצר
 כדאך הדא אלליל ללה מחפוט לבני אסראיל לאגיאלהם: 43 תם
 קאל אללה למוסי והרון הדא רסם אלפסח כל אנכב לא יאכל מנה:
 44 וכל עבד לאנסאן משתרי בתמן פאבתנה חנינד יאכל מנה:
 45 ואלצין ואלאגיר לא יאכלא מנה: 46 ופי בית ואחד ויבל לא יכרג 15
 מן אלבית מן אללהם אהרגא ועטמא לא תכסרו מנה: 47 כדאך
 גמאעה בני אסראיל יצנעוה: 48 ואדא דלל מעבם גריב ואראד אן
 יצנע פסחא ללה פליבתתן כל דבר פי נאחיתת: 49 פחנינד יתקדם
 פיצנעה אד יציר כצריח אלבלד וכל אקלף לא יאכל מנה: 49 שריעה
 ואחדת תבון ללצריח וללגריב אלהגיל פי מא בינבם: 50 פצנע בנו 20
 אסראיל כמא אמר אללה מוסי והרון כדאך צנעו: 51 ולמא: 51 באן פי
 דאת הדא אליוס אלדי אהרג אללה בני אסראיל מן בלד מצר עלי
 גיושם:

יג

1 תם כלם אללה מוסי תבלימא: 2 קדם לי כל בכר פאתה כל 25
 בטן מן בני אסראיל מן אלנאם ואלבהאים לי הם: 3 פקאל מוסי
 ללקום אדברו הדא אליוס אלדי כרגתם פיה מן מצר מן בית אלעבודיה

(1) המלה כתובה פה בשיון (שמאלית) ועי' למעלה ג' כ ב.

(2) ס: אלערוש וכן למטה יג כ.

(3) ככ"י י: אעמאל = מדינות.

(4) עי' בראשית ס"ו יג ומה שהעירו שם.

(5) בסו שהלילה הזה היתה שמורה לה' להוציאם מארץ מצרים כן תהיה שמורה לה'.

לבני ישראל לדורותי ועי' ראב"ע.

(6) במשפחתו.

(7) הפסוק הזה דבק עם שלאחריו. ועי' ראב"ע ואפשר שצריך למחוק מלת תם.

רסם אלהה: 18 ופי אלשהר אלאִל פי אליום אלהרבע עשר מנה
 באלעשי כלו פטירא אלי אליום אלאחד ועשרין מן אלשהר באלעשי:
 19 סבעה איאם לא יוגד כמיר פי ביותכם וכל מן אבל מזמרא נקטע
 דלך אלאנסאן מן גמאעה בני אסראיל מן אלגריב אלי צריה אלבלד:
 20 5 שיא מן אלמזמר לא תאכלו ופי גמיע מסאבנכם כלו פטירא:
 21 פדעי מוסי בגמיע שיוך אסראיל וקאל להם אגדכו¹ וכדו לכם
 גנמא לעשארכם ואדבחו אלפסח: 22 וכדו באקה מן צעתר ואגמסוהא
 פי אדם אלדי פי אלטסת ואדנו אלי אלמטל וכדי אלבאב מן דלך
 אדם אלדי פי אלטסת ולא יכרג אנסאן מנכם מן באב מזולה אלי
 10 אלגראה: 23 פיתגלי אללה² ליצדם אלמצרין וינטר אדם עלי אלמטל
 ועלי כדי אלבאב פירתי למן דאכלה³ ולא ידע אלמהלך אן ידבל אלי
 ביותכם פיהלככם: 24 ואחפטו הדא אלאמר רסמא לכם ולבניכם אלי
 אלהה: 25 ואדא דלתם אלי אלבלד אלדי יעטיכם אללה כמא קאל
 פאחפטו הדא אלצנעה⁴: 26 פאדא קאל לכם בנוכם מא הדא אלצנעה
 15 לכם: 27 קולו הו דבח רתא⁵ ללה כמא רתי לביות בני אסראיל אד
 צדם אלמצרין וכלין ביותנא פלד אלקום וסגדו: 28 ומצו בנו אסראיל
 וצנעו בגמיע מא אמר אללה מוסי והרון כדאך צנעו: 29 פלמא כאן
 נצח אלליל קתל אללה כל בכר פי גמיע בלד מצר מן בכר פרעון
 אלגאלס עלי כרסיה אלי בכר אלסבי אלדי פי אלחכם וגמיע בכור
 20 אלבהאים: 30 פקאם פרעון לילא הו וגמיע קואדה וסאיר אלמצרין
 פכאן צראך עטים במצר אד לים בית אלא ופיה מית: 31 פדעי
 במוסי והרון לילא וקאל קומא אכרגא מן בין קומי אנתמא ובנו אסראיל
 ואמצו ואדבחו ללה כמא קלתם: 31 ואיצא גנמכם ובקרכם כדוהא כמא
 קלתם ואמצו ואגללוני פי הל⁶: 33 ושרד אלמצרין עלי אלקום ליסרעו
 25 יטלקוניהם מן אלבלד לאנהם קאלו כלנא מאיתון: 34 פחמל אלקום
 עגינהם קבל אן יכתמר פכאנת מעאגנהם⁷ משדודה⁸ פי תיאבהם

(1) וכן תרגם אונקלוס: גגידו. ובס': אנהצו = קומו. ובכ"י: אמתדו ר"ל שלחו יריכם.

(2) ס': ויגזו מלאך אללה = ועבר מלאך ה'.

(3) „ויחמול על אשר בבית“.

(4) ס': אלעבאדה.

(5) „זבח החמלה“.

(6) נראה שפירוש המלות האלה: שימוני בתוך הברכה שתברכו בהקריבכם את צאנכם.

וזה לשון המבחר בשם יש אומרים: וכאשר תברכו למקריבי הקרבנות ברכו גם אותי, וכן כתב הרמב"ע בפירושו הקצר: שתתפללו עלי בעת זבחהם.

(7) עריבות שהבעק ינתן בהן, עי' למעלה ד' כ"ח.

(8) בכ"י: מצרורה.

פֶּדִיק רֹאסָא לִבְיוֹת אֲבָאֵיהֶם דְּאֵךְ רֹאס לְכָל בֵּית⁽¹⁾: 4 פֶּאן קָל אַהֵל
 בֵּית מִן אֱלֹהֵאֲנָה אֵלֵי רֹאס⁽²⁾ פֶּלִיאֲבֹד הוּ וְגִאֲרָה אֱלֹאֲקֶרֶב אֵלֵי מְנוּלָה
 בְּמוֹאסָאֵה מִן אֲלֻנָּפִים כֹּל רִגְלֵי עָלֵי קֶדֶר טַעֲמָה תִּתּוֹאסוּה: 5 וְלִיכֹן
 לִבְס רֹאסָא צְחִיחָא דְּכִרָא מִן סַנְתָה⁽³⁾ מִן אֲלֻצָּאן וְאַלְמָעֵן תִּאֲכֹדוּה:
 6 יִכּוֹן עֲנִדְכֶם מִחֻפּוּטָא אֵלֵי אֲלִיִּים אֲלֶרֶאֱבַע עֶשֶׂר מִן הָדָא אֲלִישְׁהֶר 5
 פִּידְכִּחָה גֹּזֵק גְּמָאעָה בְּנֵי אִסְרָאֵל בֵּין אֲלֶגְרוֹבִין⁽⁴⁾: 7 וְיֹאֲבֹדוּ מִן דְּמָה
 וְיִגְעִלוּ עָלֵי גְדֵי אֲלִכְאָב וְאַלְמָטָל⁽⁵⁾ עָלֵי אֲלִבְיוֹת אֲלֵדִי יֹאֲבֹלוּנָה פִּיהָ:
 8 וְיֹאֲבֹלוּ לַחֲמָה פִּי תֵלֶךְ אֲלִלְיָלָה שׁוּא נָאֵר וּפְטִיר מַע מְרָאֵר יֹאֲבֹלוּה:
 9 לֹא תֹאֲכֹלוּ שׁוּא מִנָּה נִיָּא וְלֹא טְבִיכָא מִנְצָנָא בְּמָא אֲלֹא מִשׁוּיָא בְּנָאֵר
 רֹאסָה וְאַכְאֲרַעָה וְגוֹפָה: 10 וְלֹא תִבְקִי מִנָּה אֵלֵי אֲלֶגְדָּאֵה פֶּאן בִּקִּין 10
 מִנָּה שִׁי אֵלֵי אֲלֶגְדָּאֵה פִּאֲחֶרְקוּה בְּאַלְנָאֵר: 11 וְכִדָּא פְּכֹלוּה תְּכֹן
 אַחְקָאִיכֶם מִשְׁדוּדָה וְנַעֲלֹכֶם פִּי אֲרִגְלֶכֶם וְעֵצֵיכֶם פִּי אִידִיכֶם וְתֹאֲכֹלוּה
 פִּי חֲפֹז הוּ פִּסְחָ לֵּלָה: 12 וְאַתְגְּלִי⁽⁶⁾ פִּי כִלְד מַצֵּר פִּי הָדָא אֲלִלְיָלָה
 וְאַקְתֵּל כֹּל בְּכֹר פִּיה מִן אֲנָסָאן אֵלֵי בְּהָאִים וּבְגָמִיעַ מַעְבֻּדָּתָא אֲלִמְצֻרִין
 אֲצַנַע אַחְבָּאֲמָא אֲנָא אֱלֹהֵי⁽⁷⁾: 13 פִּצִּיר אֲלֶדֶם לִבְס עֲלֹאמָה עָלֵי אֲלִבְיוֹת 15
 אֲלֹתֵי אַנְתֶּם פִּיהָ וְאַנְטִיר אֲלֶדֶם וְאַרְתִּי⁽⁸⁾ עָלֵיכֶם וְלֹא יִכּוֹן בְּכֶם וְכֹא
 מַהֲלֵךְ אֲדָא צְרִכְתָּ אַהֵל כִּלְד מַצֵּר: 14 פִּצִּיר הָדָא אֲלִיִּים לִבְס דְּכִרָא
 וְתַחֲגֹן פִּיה הִנָּא לֵלָה לֹאֲגִיֹּאֲלֶכֶם רֶסֶם אֲלֶדְהֶר תַּחֲגֹנוּת: 15 סְבַעָה אִיאִם
 תֹּאֲכֹלוּ פְטִירָא לִבֵּן פִּי אֲלִיִּים אֲלֹאֲלִי תַעֲטִלוּ כְּמִירָא מִן מִנְאֻלֶּכֶם וְכֹל
 מִן אֲכֹל כְּמִירָא יִנְקֻטַּע דְּלֶךְ אֲלֹאֲנָסָאן מִן בְּנֵי אִסְרָאֵל מִן אֲלִיִּים אֲלֹאֲלִי 20
 אֲלִי⁽⁹⁾ אֲלִיִּים אֲלִסְאֲבַע: 16 וְאַלִיִּים אֲלֹאֲלִי אֲסִם מִקְדָּם⁽¹⁰⁾ וְאַלִיִּים אֲלִסְאֲבַע
 אֲסִם מִקְדָּם יִכּוֹנָא לִבְס וְלֹא יִצְנַע פִּיהֶמָא שִׁי מִן אֲלֻצְנָאִיעַ אֲלֹא מָא יִכּוֹל
 לְכָל נֶפֶשׁ הוּ וְהָדָא יִצְנַע לִבְס: 17 וְאַחֲפִטוּ אֲלִפְטִיר לֹאֲנִי פִּי דָאֵת הָדָא
 אֲלִיִּים אֲכֶרְגָּת גְּיוּשְׁכֶם מִן כִּלְד מַצֵּר וְאַחֲפִטוּ הָדָא אֲלִיִּים לֹאֲגִיֹּאֲלֶכֶם

(1) כֹּל חֲבוּרָה וְחֲבוּרָה רֹאשׁ (ר' ל' כְּתִמָּת אַחַת) לְבֵית אֲבוֹתָם. וְזֶה הוּא רֹאשׁ לְכָל בֵּית⁽¹⁾,
 וְכֹס הוֹסִיף לְכֹאֵר: מִן אֲלֻנָּפִים = מִן הַצֶּאֱזָן. וְעָלֵי לְמַעְלָה הִעֲרַתְנוּ לְבִרְאשֵׁית לֵי לִבְ.

(2) וְאִם יִמְעֻטוּ אֲנִשֵּׁי הַבָּיִת מִחַיִּית צְרוּכִים לְבִהֲמַת אַחֵת.

(3) ר' ל' בִּשְׁנָה יִשְׁנוּלֵךְ בָּהּ.

(4) עֵינֵי מַה שֶּׁחֲבִיבָה הָרֹאשׁ י' בִּשְׁשׁ הַגִּאֹן כְּדִבֵּר זְמַן שְׁחִיטַת הַפֶּסַח.

(5) עֵינֵי בִּשְׁרֻשׁ לֹאֲבֵן גִּנְאָה יִרְשֵׁשׁ שִׁקָּף וּפִירוּשׁוֹ מִצָּעָה וְכֵן הִעֲתִיק מִלֵּת וְהַמְצָעָה
 (בְּרֹאשִׁית ל"א מ"ט). וְעֵינֵי גִבִּי תְּרֻגְמוּ דְּבָרִים כִּי' ט"ו.

(6) פ': וְאַגְלִי מִלֹּאֲבֵי ר' ל' וְאַשְׁלַח אֶת מִלֹּאֲבֵי.

(7) בְּכִי י' וְכֹס הוֹסִיפוּ אֲלֹאֲהֶר = תֹּאֲחֶר.

(8) וְאַחֲפִטוּ, וְכֵן תִּרְגֵּם אֲנִקְלוֹס וְאַיְהוֹס. — וְכֹס: פִּירָאֵה מִלֹּאֲבֵי וִירְתִּי לִבְס = וִירָאֵהוּ
 מִלֹּאֲבֵי וִיהוּס עָלֵיכֶם.

(9) פ': אֵלֵי אֲכֹר אֲלִיִּים אֲלִסְאֲבַע = עַד סוֹף הַיּוֹם הַשְּׁמִינִי.

(10) שֵׁשׁ מִקְדָּשֵׁי, ר' ל' קִרָּא אוֹתוֹ קִדְשׁ עֵינֵי רִשְׁי.

אטלאקהם: 28 תם קאל פרעון אמין ע"י אהדר אן תעאוד תרא וג'ה
פאנך יום תרא וג'ה תסתחך אן תמות: 29 תם קאל לה מוסי נעמא
קלת לסת אעאוד אן ארי וג'הך:

יא

1 פקאל אללה למוסי קד בקי בלא ואחד אתי בה עלי פרעון
ועלי אלמצריין בעד דלך יטלקם מן ההנא פענד אטלאקה גמלה?
יטרכם מן ההנא: 2 מר אלקום אן יסתובב³ אלרגל מן צאחבה
ואלמראה מן צאחבתהא אניה פצה ואניה דהב: 3 פאעטא אללה
אלקום חטאא ענד אלמצריין ואמא מוסי אלרסול⁴ פעטים גרא פי גמיע
10 בלד מצר ענד קואד פרעון וענד אלקום: 4 פקאל מוסי כדא קאל
אללה פי נצף אללילי⁵ אנא מתגלי⁶ פי בלד מצר: 5 פימות כל
בכר פיה מן בכר פרעון אלגאלס עלי ברסיה אלי בכר אלאמה אלתי
ורא אלרחא וסאיר בכור אלבהאים: 6 ויבון צראף עטים פי גמיע בלד
מצר מא לס יבן מתלה ולא יעוד מתלה: 7 ולגמיע בני אסראיל לא
15 ינבח בלב בפיה פמא פוקה מן אלאדא מן נאסחם אלי בהאימה⁷ לבי
תעלמו מא יבין אללה בין אלמצריין ובין אלאסראילין: 8 פינחדר
גמיע קואדך האולי אלי ויסגדון לי קאילין אברג אנת וגמיע אלקום
אלדי מעך ובעד דלך אברג פברג מן ענד פרעון בשדה גצב: 9 תם
קאל אללה אלי מוסי לא יקבל מנבמא פרעון לבי תכתר בראהיני פי
20 בלד מצר: 10 ומוסי והרון צנעא גמיע הדה אלבראהין בחצרתה פשרד
אללה קלבה ולם יטלק בני אסראיל מן בלדה:

יב

1 תם קאל אללה למוסי והרון פי בלד מצר קאילא: 2 הדיא
אלישהר הו לבם אול אלישהור יבון לבם אולא לשהור אלסנה: 3 ובלמא
25 גמאעה בני אסראיל וקולא להם⁸ פי אלעאשר מנה אן יתגדו להם כל

(1) ראב"ע: אתה תחיה חייב מיתה.

(2) ת"א: גמירא.

(3) עיין למעלה ג' כ"ב.

(4) "מושה הנביא" ובכ"י י: אלרגל.

(5) ובכ"י י: פי שביה [נצף] מן אלליל = בכמו חצות הלילה. וזה דרוש רבותינו ז"ל

עיין רש"י.

(6) ת"א: מתגלי, ובפ': מסיר מלאכי = שולח מלאכי.

(7) ר"ל ולכל בני ישראל בין לאנשיהם בין לבהמותיהם לא ינבח כלב בפיו להפחידם

ולא יהיה להם רעה יותר גדולה מזה. עיין ראב"ע.

(8) ר"ל דברו בעשור לחדש שיקחו וזה דעת בעל הטעמים.

פארד' מוסי והרון אלי פרעון וקאל להמא אמצו ואעבדו אללה רבכם
 מן ומן אלמאצ'ין: 9 קאל מוסי בעצ'אננא ויש'אננא נמצי ובבנינא
 ובנאחנא וגנמנא ובקרנא נמצי לאן חג' אללה לנא: 10 קאל להמא
 בדאך יבון אללה מעכם כמא אטלקכם ואטפאלכם הודא ארי אלש'ר
 חדי וגוהכם: 11 לים בדאך ימצי אלרגאל מנכם יעבדון אללה פאנכם 5
 אנמא תטלבוהא וטרדהמא מן ענד פרעון: 12 תם קאל אללה למוסי
 מד' ידך עלי בלד מצר בסבב אלגראד פיעעד עלי בלד מצר ויאבל
 גמיע עשב אלבלד גמיע מא בקאה אלברד: 13 פמד' מוסי עזאה עלי
 בלד מצר וסאק אללה ריה אלקבול טול דלך אליום וטול אלליל פלמא
 כאנת אלגראד' חמלת ריה אלקבול אלגראד: 14 פצעד אלגראד עלי 10
 גמיע בלד מצר ואסתק'ר פי גמיע תלמהא עטימא גרא מא לס יבן קבלה
 גראד מתלה ובעדה לא יבון בדאך: 15 פגטא טהר גמיע אלבלד חתי
 אטלם אלבלד ואבל גמיע עשבה וגמיע תמר אלשגר אלדי בקאה
 אלברד ולם יבן י' מן אלצ'רה פי אלשגר ופי עשב אלעחרא פי גמיע
 בלד מצר: 16 פאסרע פרעון פדעי במוסי והרון וקאל קד אטאאת ללה 15
 רבכמא ולכמא: 17 ואלאן פאחתמלא דנבי הדה אלמרה' ואשפעא אלי
 אללה רבכמא ליזיל עני הדה אלמות אלמחין⁽¹⁾: 18 פלמא כרג' מן ענדה
 שפע אלי אללה: 19 פקלב אללה ריהא גרביה' שדידה' גרא פחמלת
 אלגראד וצכ'ת⁽²⁾ בה בחר אלקלום ולם תבן גראדה' ואהדה' פי בלד
 מצר: 20 ושרד אללה קלב פרעון ולם יטלק בני אסראיל: 21 תם 20
 קאל אללה למוסי מד' ידך נחו אלסמא ויבון טלאם עלי גמיע בלד מצר
 בעד וואל טלאם אלליל⁽³⁾: 22 פמד' מוסי ידה נחו אלסמא פכאן
 טלאם אפל פי גמיע בלד מצר תלת'ת' איאם: 23 לס יר אנסאן צאחבה
 ולם יקם אנסאן מן מכאנה תלת'ת' איאם ולגמיע בני אסראיל כאן נור
 פי מסאכנהם: 24 פדעי פדעין כמוסי וקאל אמצו אעבדו אללה לבן 25
 גנמכם ובקרכם דעוהא ואמא אטפאלכם פתמצי מעכם: 25 קאל לה
 מוסי כל אנת תעטינא דבאיה וצואעד נק'רבהא ללה רבנא: 26 ומואשינא
 איצא תמצי מענא לא יבא מנהא טלף לאנא מנהא נאבד מא נעבד
 בה אללה רבנא ונחן לא נעלם כם מקדאר מא נעבד⁽⁴⁾ אללה בה
 מנהא אלי אן נציר אלי תם: 27 פשרד אללה קלבה ולם ישא

(1) המות המוחלט, ואפשר שענינו שאחר מכת הברד והארבה לא נשאר מאומה

למחות האדם ועיניו בחיי על המורה.

(2) כפי י' ובה ובק: סבת, ר"ל הכה את הים בחזק וטבע בו את הארבה.

(3) אחר שמישה אפלת הלילה, וכן תרגם אונקלוס.

(4) במה שיעור מה שנקריב.

במוסי' והרון וקאל להמא קד אכטאת הדא אלמרה אללה אלעאדל
 ואנא וקומי אלמאלמון: ²⁸ אשפעא אלי אללה וחסבנא¹ אן תבון
 אצואת אללה וברד עלינא חתי אטלקבם ולא תעאדו אן תקפו: ²⁹ קאל
 לה מוסי' אדא חרגת מן אלקררה אכסט ידי אלי אללה פתנתהי אלאצואת
 5 ואלברד לא יבון אבדא² לבי תעלם אן אלארין ללה: ³⁰ ואנת
 וקואדך פאעלמו אנכם קבל אן³ תכאפו מן בין ידי אללה: ³¹ אן
 אלכתאן ואלשעיר קד עטבא לאן אלשעיר כאן פריכא ואלבתאן
 משלפא: ³² ואלחנטה ואלברסנה לס יעטבא לאנהמא אפלתאן⁴:
³³ ולמא חרג מוסי' מן ענד פרעון מן קריתה בסט ידיה בין ידי אללה
 10 פאנתהת אלאצואת ואלברד ולם ינחל מטר עלי אלארין: ³⁴ ולמא
 ראי פרעון אן קד אנתחי אלמטר ואלברד ואלאצואת עאור אלכטא
 פתקל קלבה הו ועיבדה: ³⁵ ושרד אללה קלב פרעון⁵ ולם יטלקהם
 כמא קאל אללה למוסי':

¶

1 תם קאל אללה למוסי' אדכל אלי פרעון פאני קד קוית קלבה
 15 וקלב קואדה לבי אהל אפאתי הדא בהם: ² ולבי תקין עלי אבנד
 ואבן אבנד מא בטשת באלמצרין ואפאתי אלתי אחללתהא בהם
 ותעלמו אנני אללה: ³ פדכל מוסי' והרון אלי פרעון וקאלא לה כדא
 קאל אללה אלאה אלעבראנין אלי כם אבית אן תדען מן בין ידי
 20 אטלק קומי יעברוני: ⁴ פאנד אן אבית אן תטלק קומי הא אנא אתי
 באלגראד גדא פי תכמד: ⁵ פיגטי טהר אלארין ולא יטיק אחד⁶ אן
 ינטר אליהא ויאכל באקי אלפליטה אלתי תבקת לבם מן אלברד ויאכל
 גמיע אלשגר אלנאבת לבם מן אלצחרא: ⁶ ותמתלי מנה בזותך
 וביות קואדך וביות סאיר אלמצרין מא לס יד מתלה אבאוך ואבא
 25 אבאוך מד כונהם עלי אלארין אלי הדא אליום תם ולי וכרג מן ענד
 פרעון: ⁷ פקאל קואד פרעון לה אלי כם יבון הדא לנא והקא אטלק
 אלקום יעבדו אללה רבהם קבל אן תשאחד מצר קד באדת⁸:

(1) "ודי לנו".

(2) "לעולם" ובכ"י י: איצא.

(3) "ואתח ועבדיך דעו כי קודם שתיראו מפני ה' כבר נכתה הפשטה והשעורה וגו' והחטה והכסמת לא נכו וגו' ועי' ראב"ע שהביא פירוש הגאון, וכן הביא בשמו רבנו בחיי בפירושו.

(4) ראב"ע: שהיו עוד תחת הארץ ולא נראו, ועי' אבן גנאח בפרש אפל.

(5) העתיק כאלו היה כתוב: ויחוק ה' את לב פרעה ובכ"י י: פאשתד קלב.

(6) ראב"ע: תחסר מלת איש והגאון הוסיף מלת אחר.

(7) "שלח את העם... בטרם תראה כי אבדה מצרים", לא העתיק ה' השאלה ותרגם

לפי הענין.

פי אלנאם ואלכהאים: 11 ולם יטיקו אלעלמא אן יקפו בין ידי מוסי מן
 קבל אלקרה אלדי כאן פיהם ופי סאיר אלמצרין. 12 ושרד אללה
 קלב פרעון ולם יקבל מנהמא כמא קאל אללה אלי מוסי: 13 תם קאל
 אללה למוסי אדלג באלגדאף וקף בין ידי פרעון וקל לה בדא קאל
 אללה אלאה אלעבדאנין אטלק קומי יעבדוני: 14 לאני פי הדא אלמרה 5
 אנא באעת בכחיר מן אפאתי פי קלבך וקואדך וקומך לבי תעלם אן
 לים מחלי פי גמיע אלעאלם: 15 לאני אלאן לו אטלקת ידי לקתלתך
 וקומך באלובא ואגתהדת מן אלבלד: 16 ולכן בסבב גלג אבקיתך
 לבי אורדך קוית לבי יקיץ באסמי פי גמיע אלעאלם: 17 ועאדך מתרבין 3
 בקומי לילא תטלקהם: 18 הא אנא ממטר פי מתל הדא אלוקת מן 10
 גר ברדא עטימא גדא מא לם יכן מתלה פי מצר מן יום אססת אלי
 אלאן: 19 ואלאן אבעת פצם¹ מאשיתך וגמיע מא לך פי אלצהרא
 פאנה אי אנסאן או בהימה וגר פי אלצהרא ולם יצם אלי אלמנאזל
 ינול עליהם אלכרד פימותון: 20 פמן כאף בלאם אללה מן קואד פרעון
 אחרב עבדה ומאשיתה אלי אלבוית: 21 ומן לם ירד באלה אלי בלאם 15
 אללה תרך עבדה ומאשיתה פי אלצהרא: 22 תם קאל אללה למוסי
 מד ידך נהו אלסמא פיכון אלכרד פי גמיע בלד מצר עלי אלנאם ועלי
 אלכהאים וגמיע עשב אלצהרא פי בלד מצר: 23 פמד מוסי עצאה
 נהו אלסמא פאעלן אללה אצואתא וברדא וסארת אלנאר עלי אלארין
 ואמטר אללה ברדא עלי בלד מצר: 24 פכאן אלכרד ואלנאר 20
 אלמתלכדה² פי וסטה עטימא גדא מא לם יכן מתלה פי בלד מצר
 מד צארת לאמה: 25 פצרב אלכרד פי גמיע בלד מצר מא פי אלצהרא
 מן אנסאן אלי בהימה וצרב גמיע עשבהא ובסר גמיע שגרהא: 26 עדא
 פי בלד אלסדיר אלת תם בנו אסראיל לם יכן ברד: 27 פבעת פרעון

(¹) "ככל העולם" ר"ל בשמים ובארץ, ועי' מה שכתב בפירושו לתהלים סוף מזמור ח'.

(²) "לו שלחתי את ידי הרגתי אותך ואת עמך בדבר ותבחר מן הארץ" השתמש כאן
 ולמטה בג' ב' ג במלה ערבות אגתהד להעתיק הכתוב בטעם "חברות" מפני שהשתי מלות דומות
 זו לזו אע"פ שאין זה הוראת המלה בערבות, ובפ' ובק: אגתחית = נאכדת, ובתרגום ר' סעדיה
 איוב ד' ד' למדת נבחר יש ג"כ שתי נוסחאות אגתהד ואגתהו ובתהלים מזמור פ"ג ח' העתיק
 ובתהלים ונכתרמהם.

(³) ההעתיקה הזאת נמצאת גם בשרשים לאבן גנאח בהערה 60 לשרש סלל, ועינינו
 עורר טבקש תהבולות.

(⁴) וכן תרגם אונקלוס כגוש, ובכ"י ובפ': צון = ושמור, וכן העתיק הגאון העיון
 (ישעיה ו' ל"א).

(⁵) המלה הזאת נמצאת ג"כ בשרשים לאבן גנאח ש' לקח בהערה, ופירושה ישהאש
 והכרד היו דמוקים זה בזה ועי' רש"י, ובפ': מתהדה = מתאחרת.

אללה מסלט¹ עלי אלארין: 19 ואציר פדאא לקומי ממא יחל בקומך²
 גדא תכון הדה אלאיה: 20 פצנע אללה בדאך ודכל וחש בתיר אלי
 בית פרעון ובית קואדה וגמיע בלד מצר אנפסד מן קבל אלוחש:
 21 פדעי פרעון במוסי והרון וקאל אמצו אדכחו לרבעם פי אלבלד:
 22 קאל מוסי לא נטיק אן נצנע דלך לאן מא יכרהה אלמצריון נדכחה
 5 ללה רבנא פהל נדבה מא יכרהונה בחצרתהם ולא ירגמונא: 23 לכן
 מסאפה תלתא איאם נסיר פי אלבר נדכח ללה רבנא במא יאמרנא:
 24 קאל פרעון אטלקבם תדכחון ללה רבעם עדא פאכעאדא לא תבערו
 פי אלמסיר ואשפעא עני: 25 קאל מוסי הא אנא בארג מן ענדך ואשפע
 10 אלי אללה פיזול אלוחש ען פרעון וקואדה וקומה עדא לא יעאוד פרעון
 אלסגרויה³ לילא יטלק אלקום ידכחון ללה: 26 ולמא ברז מן ענדה
 שפע אלי אללה: 27 פצנע אללה במא קאל מוסי פואל אלוחש ען
 פרעון וען קואדה וסאיר קומה לס יבק ואחד: 28 ותקל פרעון קלבה
 הדה אלמרה איצא ולם יטלק אלקום:

ט

15

1 תם קאל אללה למוסי אדכל אלי פרעון וקל לה בדא קאל
 אללה אלאה אלעבראנין אטלק קומי יעבדוני: 2 פאנך אן אבית אן
 תטלקהם ועאדך מתמסך בהם: 3 פאן אפה אללה כאניה פי מואשיך
 אלתי פי אלצחרא פי אלגיל ואלחמיר ואלגמאל ואלנגם ואלבקר ובא
 20 עטים גרא: 4 ויבין אללה בין מואשי בני אסראיל ומואשי אלמצריון
 ולא ימות שי מן גמיע מא הו לבני אסראיל: 5 וציר אללה וקתא
 קאילא גרא יצנע אללה הדא אלאמר פי אלבלד: 6 פצנע אללה הדא
 אלאמר מן אלגד ומאת גמיע¹ מואשי אלמצריון ומן מואשי בני אסראיל
 לס ימת ואחדה: 7 ובעת פרעון פאדא לס ימת מן מואשי בני אסראיל
 25 ואחדה פתקל קלבה ולם יטלקהם: 8 תם קאל אללה למוסי והרון גרא
 מלא חפניבמא מן פיה אלאתון ויהוי בה מוסי פי אלחוא² בחצרה
 פרעון: 9 פיציר גבארא פי גמיע בלד מצר ויציר פי אלנאם ואלבהאים
 קרחא נאבתא מתנפטא פי גמיע בלד מצר: 10 פאגדא מן פיה אלאתון
 ווקפא בין די פרעון והוי בה מוסי פי אלחוא פצאר קרח מתנפט נאבת

⁽¹⁾ "כיו אני מושל על הארץ".

⁽²⁾ ונתתי כפר עמי מה שיחול על עמך, ר"ל במכת הערוב, וקרוב לזה ת"א.

⁽³⁾ וכן הרגם בראשית ל"א ז' מלת החל.

⁽⁴⁾ בכ"ו י': אבחר = רוב

⁽⁵⁾ "וישליכוהו משה באויר" וכן בפסוק י'. פ': וירשע מוסי אלו אלסמא, וכן בפסוק י'

וזה העתקת וורק כמשמעו.

ח

- 1 תם קאל אללה למוסי קל להרון מד ידך בעצאך עלי אלאנהאר
 ואלבלגאן ואלאנאם ואצער אלצפאדע עלי בלד מצר: 2 פמד הרון
 ידה עלי מיאה מצר פצעד אלצפאדע וגטא בלד מצר: 3 וצנע בדאך
 אלעלמא בפיהם ואצער אלצפאדע עלי בלד מצר: 4 פדעא פרעון 5
 במוסי וחרון וקאל אישפעא אלי אללה וייל אלצפאדע עני וען קומי
 חתי אטלק אלקום ידבחו ללה: 5 קאל מוסי לפרעון אקתרה עלי
 מתי תשא אן אישפע לך ולקואדך וקומך פינקטע אלצפאדע ענך וען
 מנאולך ותבקא פי אלניל פקט: 6 וקאל גרא קאל במא קלת לבי
 תעלם אנה לים מתל אללה רבנא: 7 אד תזיל אלצפאדע ענך וען 10
 קומך וקואדך ותבקא פי אלניל פקט: 8 ולמא ברג מוסי וחרון מן ענד
 פרעון דעא מוסי אלי אללה בסבב אלצפאדע אלתי אהלחא בפרעון:
 9 פצנע אללה במא קאל מוסי ותמאות¹ אלצפאדע מן אלבויות ומן
 אלהוד ומן אלצאע: 10 חתי גמעוהא אנבארא אנבארא ונתנת אלארץ
 מנהא: 11 ולמא ראי פרעון אן אלפרגה קד באנת תקל קלבה ולם 15
 יקבל מנהמא במא קאל אללה: 12 תם קאל אללה למוסי קל להרון
 מד עצאך ואצרב תראב אלארץ יציר קמלא פי גמיע בלד מצר:
 13 פצנעא בדאך ומד הרון ידה בעצאה פצרב תראב אלארץ פצאר
 קמלא פי אלאנסאן ואלבהימה גמיע תראב אלארץ צאר קמלא פי גמיע
 בלד מצר: 14 וצנע בדלך אלעלמא בפיהם ליברגו אלקמל פלם יטיקו 20
 פתבת³ אלקמל פי אלנאם ואלבהאים: 15 פקאלו אלעלמא לפרעון
 הדה גראחה מן ענד אללה פאיטת קלבה ולם יקבל מנהמא במא
 קאל אללה: 16 תם קאל אללה למוסי אדלג באלגראד וקף בין ידי
 פרעון הודא הו גארג אלי אלבא וקל לה בדא קאל אללה אטלק קומי
 ויעבדוני: 17 לאנך אן אבית אן תטלק קומי הא אנא כאעת עלך ועלי 25
 קואדך וסאיד קומך ומנאולך בלט אלוהוים⁴ חתי תמתלי מנה ביות
 אלמצריין ואלארץ אלתי הם עליהא: 18 ואבין פי דלך אליום בלד
 אלסדיר אלדי קומי מקום בה לילא יכון תם וחס לבי תעלם אנני

(1) רשעים: התנשא עלי לבקש הפעך ואעשה.

(2) עיי בראשית ל"ג, י"ג.

(3) "והעמוד".

(4) "הבורה מאת אלהים" וכן ת"א מ"א מן קדם ה' הוא. ועיי ראש"ע.

(5) ראש"ע: היות רעות טעורבות וכו'.

באלחכמא ואלסחרה פצנע כדאך איצא עלמא מצר בכפיהם⁽¹⁾: 12 פטרח
 כל רגל עצאה פצארת כתנאנין⁽²⁾ פאבתלעת עצא הרון עציהם:
 13 פאשתד קלב פרעון ולם יקבל מנהמא כמא קאל אללה: 14 תם
 קאל למוסי קד תקל קלב פרעון ואבא אן יטלק אלקום: 15 אמין אליה
 5 באלגדאח הודא הו בארג אלי אלמא פקף תלקאה עלי שאמי אלניל
 ואלעצא אלתי אנקלבת חיה בדהא בידך: 16 וקל לה אללה אלאה
 אלעבראנין בעתני אליך קאילא אטלק קומי יעבדני פי אלבר והודא
 אנת לס תקבל אלי אלמן: 17 בדא קאל אללה בדהא אלגלה תעלם
 אנני אללה⁽³⁾ הא אנא צארב באלעצא אלתי בדי אלמא אלדי פי אלניל
 10 פינקלב דמא: 18 ואלסמך אלדי פי אלניל ימות פינתן אלניל ויעגו
 אלמצריון ען אן ישרבו מאא מן אלניל: 19 תם קאל אללה למוסי קל
 להרון בד עצאך ומד ידך עלי מיאה אלמצריון ונאהארהם וכלגאנהם
 ואגאמהם וסאיר מלאם מיאההם פתציר דמא ויבון דם פי גמיע בלד מצר
 ופי אואני אלכשב ואלהגארה⁽⁴⁾: 20 פצנע כדאך מוסי והרון כמא
 15 אמר אללה ורפע אלעצא וצרב אלמא אלדי פי אלניל בחרצה פרעון
 ובחרצה קואדה פאנקלב גמיע אלמא אלדי פי אלניל דמא: 21 ואלסמך
 אלדי פי אלניל מאת ונתן אלניל פעגו אלמצריון אן ישרבו מאא מן
 אלניל וצאר אלדם פי גמיע בלד מצר: 22 פצנע כדאך עלמא מצר
 בכפיהם ואשתד קלב פרעון ולם יקבל מנהמא כמא קאל אללה:
 20 23 תם ולי פרעון ודבל מנולה ולם ירד באלה אלי הדה איצא: 24 ואחתפר
 גמיע אלמצריון חואלי אלניל אבארא ליישרבו מנהא מאא אד לס יטיקו
 אן ישרבו מן מא אלניל: 25 ולמא במלת סבעה איאם בעד מא צרב
 אללה אלניל: 26 קאל אללה למוסי⁽⁵⁾ אדבל אלי פרעון וקל לה בדא
 קאל אללה אטלק קומי יעבדוני: 27 פאנך אן אבית אן תטלקהם הא
 25 28 אנא צאדם תלמך באלצפאדע: 28 פתסעי מן אלניל אלצפאדע פתצעד
 ותדבל פי ביתך ופי בדר מצגעך ועלי סרידך ופי ביות קואדך וסאיר
 קומך ופי תנאנידך ומעאגך: 29 ופי⁽⁶⁾ גסמך וגסם קומך וקואדך
 תצעד אלצפאדע:

(1) נראה שענינו כמו שתרגם אוגלוס: בלחשיון.

(2) "כמו תנינים", עיין בחיי על התורה שכתב: לא אמר ויהיו תנינים אלא לתנינים בא
 ללמד שלא היה כח בחרטומים לעשותם תנינים ממש רק שנדמו לתנינים בחכמות הכשפים
 ואחיות עינים.

(3) בכ"ו ו' חוסף "אלמואקב" = המעניש.

(4) "בכלי עץ ואבן" עיין ראב"ע.

(5) חבר את שני הפסוקים ותרגם: אחר שנמלאו שבעת ימים וכו' אמר ד' אל משה וכו'.

(6) "ובגופך ובגופך עמך ועבדיך" עיין רש"י.

ובנו חיותה מיאֵה ותלת ותלתין סנה: 19 ובנו מררי מחלי ומושי האולי
 עשאר אללואנין עלי תאלידהם: 20 פתוֹג עמרם בזבכר עֲבֹתָה קבל
 אן תחטרי פולדת לה הרון ומוסי ובאן סנו חיותה מיאֵה וסבע
 ותלתין סנה: 21 ובנו יצהר קרה ונפג וזברי: 22 ובנו עזאל מישאל
 ואלצפן וסתר: 23 פתוֹג הרון באלִי־סבע בנת עמינדב אבת נחשון 5
 פולדת לה נדב ואביהוא ואלעזר ואיתמר: 24 ובנו קרה אסיר ואלקנה
 ואביאסף הלה עשאר אלקרהיין: 25 ואלעזר אבן הרון תוֹג במראה
 מן בנאת פוֹטִיאל פולדת לה פינחס האולי רוסא אבא אללואנין
 לעשאידהם: 26 המא הרון ומוסי אללואן קאל להמא אללה אברגא
 בני אסראיל מן בלד מצר עלי גיזשהם: 27 המא אלמלאטבאן פרעון
 מלך מצר ליברגא בני אסראיל מן בלד מצר המא מוסי והרון: 28 ולמא
 כאן זום לאטב אללה מוסי פי בלד מצר: 29 וקאל אללה למוסי קאילא
 אנא אללה כלם פרעון מלך מצר בגמיע מא אמרך בה: 30 וקאל מוסי
 בין ידי אללה הודא אנא אלתי אלפס וכיף יסמע מני פרעון: 31

15

ז

1 קאל אללה למוסי אנטר קד געלתיך אסתאדא פי אמר פרעון
 והרון אבך יבון תרגמאנק: 2 אנת תכלם הרון אבך 4 בגמיע מא
 אמרך בה והו יכלם פרעון ליטלק בני אסראיל מן בלדה: 3 ואנא
 אעֲנֶב קלב פרעון ואבחר איתני ובראחיני פי בלד מצר: 4 ולא יקבל
 מנכמא פרעון חתי אהל אפאתי באלמצרין ואברג גיזשי וקומי בני 20
 אסראיל מן בלד מצר באהבאם עטימם: 5 ויעלמין אלמצרין אני אללה
 אדא מדדת ידי עלי אלמצרין ואברגת בני אסראיל מן ביניהם:
 6 פצנע מוסי והרון במא אמרהמא אללה בלאך צנעא: 7 ובאן מוסי
 אבן תמנין סנה והרון אבן תלת ותמנין סנה חין כלמא פרעון: 8 תם
 קאל אללה למוסי והרון קאילא: 9 אדא כלמכמא פרעון וקאל אעטוני
 ברהאנא פקל להרון בך עצאך פאטרההא בין ידי פרעון ותציר תנינא: 25
 10 פדבל מוסי והרון אלי פרעון וצנעא במא קאל אללה וטרה הרון
 עצאה בין ידי פרעון וקואדה פצארת תנינא: 11 תם דעא פרעון

(1) "הודתו מן תאב קודם ש'נאסרה'", עיין סנהדרין נ"ח ע"ב.

(2) "שילשת הפסוקים מן כ"ה עד ל' רבוקים יחד ומספרים מה שזכרנו למעלה בפסוק

"ב' ובמקום הזה הוסף שמוס אשור דבר משה בן לפני ה' השיבוהו: ראה נתתיך וגו'."

(3) עיין למעלה ד' ט"ז.

(4) "אל אהרן אחיך."

(5) כפי י: אטלקתי אפאתי = שילחתי את מכותי.

יא רב לם אבלית חולאי אלקום ולם דא בעתת בני: ²³ ומן חית דבלת אלי פרעון פלאטבתה באסמך אסא אליהם ולם תכלצהם מן דלך:

ו

1 קאל אללה למוסי אלן תנטר מא אננע לפרעון אנה סימלקהם
⁵ ביד שדידה ויטרדהם מן בלדה ביד שדידה: ² תם כלם אללה מוסי
 וקאל לה אנא אללה: ³ אלדי תגלית¹ לאברהים ואסחק ויעקוב
 באלטאיק אלכאפי² ואסמי אללה פקט³ לם אערפהם: ⁴ ואיצא
 תבת עהדי מעהם לאעטיהם בלד בנעאן בלד סבנאהם אלדי סבנה:
⁵ ואיצא אני קד סמעת שדיק בני אסראיל ממא אלמצריון יסחדמונהם
¹⁰ פדכרת עהדי: ⁶ לדלך קל לבני אסראיל אנא אללה לאכרגבם מן נקל
 אלמצריון ואכלצבם מן דממתהם ואפלבם בדראע ממדודה ובאהבאם
 עטימא: ⁷ ואתלדכם לי אמא ואבן לבם אלאהא ותעלמון אנני אללה
 רבבם אלמצרגבם מן נקל אלמצריון: ⁸ ואדלכם אלי אלבלד אלדי
 אקסמת באמרי¹ אן אעטיה לאברהים ואסחק ויעקוב פאעטיה לבם
¹⁵ חווא אנא אללה אפי בדלך⁵: ⁹ פכלם מוסי בדלך בני אסראיל ולם
 יקבלו מנה מן ציק ארואחהם ומן דממתהם אלצעבא: ¹⁰ תם כלם
 אללה מוסי תכלימא: ¹¹ אדכל כלם פרעון מלך מצר פי אן יטלק בני
 אסראיל מן בלדה: ¹² וכלם מוסי בין ידי אללה⁶ קאילא הודא בנו
 אסראיל לם יקבלו מני פביך יסמע מני פרעון ואנא אלתא אלפם:
¹³ ²⁰ פכלם אללה מוסי והרון ויצאהמא בסבב בני אסראיל ופרעון מלך
 מצר⁷ אן ירגא בני אסראיל מן בלד מצר: ¹⁴ האולי רוסא ביות אבאיהם
 בנו ראובן כבר אסראיל חנוך ופלוא חצרן וברמי האולי עשאר ראובן:
¹⁵ ובנו שמעון ימואל וימן ואהר ויבין וצחר ושאול אבן אלבנעאניה
 האולי עשאר שמעון: ¹⁶ והדה אסמא בני לוי עלי תאלידהם גרשון
²⁵ וקהת ומררי וסנו חיוה לוי מיאא וסבע ותלתון סנא: ¹⁷ ובנו גרשון
 לבני ושמעי לעישאיריהם: ¹⁸ ובנו קהת עמרם ויצחר וחברון ועזיאל

(¹) "אשר נגליתו".

(²) עיין מה שכתב כאן הראב"ע בשם הגאון בפתרון מלת שדי.

(³) ראב"ע: אמר רב סעדיה הגאון כי תחסר באחרונה מלת לבדו כאלו אמר ובשמי ה' לבדו לא נודעתי להם רק פעם באל שדי ופעם בשם ה' וכמוהו לפי דעתו לא יעקב לבדו יאמר עוד ישמך כ"א ישראל משהתק עמו (עיין העתקת הגאון בראשית ל"ב כ"ט)

(⁴) וכן תרגם אונקלוס: די קיימית ביימורי.

(⁵) ראב"ע: ומעם אני ה' שאקיים זה.

(⁶) "לפני ד'". נראה שכוונת הגאון שמשך דבר בן בלבו לפני ה' מפני שכבר התאנק ה' בו פעם ראשונה. עיין לזעזלה ד' י"ד. ובכ"י י' ובפ': יארב אבל בפסוק ל' לא שינו נוסחתנו.

(⁷) "אדות בני ישראל ופרעה מלך מצרים".

חתי אקבל מנה ואטלק בני אסראיל לא אערך אללה ולא אטלק בני
 אסראיל איצא: ⁸ קאלא אלאה אלעבראנין ואפאנא אמרה נמצי מסיר
 תלתה איאם פי אלבר ונקרב ללה רבנא כלא יפאניא בזבא או בסין:
⁴ קאל להמא מלך מער לס יא מוסי והרון תגדבאן אלקום ען אעמאלהם
 אמצו אלי נקלכם: ⁵ הם קאל אמן בתרה אהל אלבלד חתי תעטלאהם
 מן נקלהם⁽¹⁾: ⁶ ואמר פרעון פי דלך אלזים גלאוזה אלקום וערפאהם
 קאילא: ⁷ לא תעודו אן תעטו תבנא לילבנו אללבן מתל אמס ומא
 קבלה כל הם ימצון ויקמשון⁽²⁾ להם תבנא: ⁸ וצראיב אללבן אלתי
 כאנו יצנעוהא אמסא ומא קבלה צירוהא עליהם ולא תנקצון מנהא
 לאנהם מרפהון ולדלך יצרפון ויקולון נמצי נקרב לרבנא: ⁹ יתקל
 אלעמל עלי אלקום פישתגלו בה ולא ישתגל⁽³⁾ באמור באטלה:
¹⁰ פגג גלאוזה אלקום וערפאהם וקאלו להם כדא קאל פרעון לים
 אעטיכם תבנא: ¹¹ אתם אמצו וגדו לכם תבנא חית מא תגדון ואעלמו
 אן לא ינקין מן עמלכם שי: ¹² ותבדד אלקום פי גמיע בלד מער
 ליקמשו קשא ללתבן: ¹³ ואלגלאוזה מלהון קאילון אבמלו עמלכם
 אמר יום ביום כמא כאן פי וקת אעטא אללתבן⁽⁴⁾: ¹⁴ פצרב ערפא בני
 אסראיל אלדין ולוהם עליהם גלאוזה פרעון וקאלו להם מא באלכם
 לס תבמלו צראיבכם אן תלבנו מתל אמס ומא קבלה איצא אמס
 ואלזים: ¹⁵ וגא ערפא בני אסראיל ואסתגאלו אלי פרעון קאילון לס
 תצנע כדא בעבידך: ¹⁶ תבן לס ידפע אלינא ויקולון לנא אצרבו לבנא
 הודא עבידך מצרובן ממא יבטי עליהם קומך⁽⁵⁾: ¹⁷ קאל אתם מרפהון
 ולדלך תקולון נמצי נקרב לרבנא: ¹⁸ ואלאן אמצו אעמלו ותבן לא
 יעטי לכם וצראיבכם תופין: ¹⁹ פנטר ערפא בני אסראיל אנהם⁽⁶⁾ בשר
 וקאלו לא תנקצו מן לבנכם אמר יום ביום: ²⁰ ופאגו מוסי והרון ואקפון
 תלקאהם ענד גרוגהם מן ענד פרעון⁽⁷⁾: ²¹ פקאלו להמא ינטר
 אללה ויהבם עליכם כמא אפסדתמא האלנא ענד פרעון וענד קואדה
 חתי לו אן סיפא פי ידהם לקתלונא⁽⁸⁾: ²² פרגע מוסי אלי אללה וקאל

(1) אפשר שכוונתו: האם רבים הם עם הארץ, עד שתשביטו אותם סבכלם? כלומר שכלם הם נצרכים לעבוד את עבודתם.

(2) פי: ויקשו, וכן למטה פסוק י"ב.

(3) ראביעי: אמר הגאון כי אל ישעו כמא אל ישענו והנוץ חסר כחסרוננו במלת תת פהך וכו'. ולא נמצא זה בהטובתה שלפנינו המסכתא עם הרגום אונקלוס: ולא יתעסקון.

(4) "בעת אשר נתן התבן".

(5) "מפני שהטא עמד נגדו ומלת עם כאן בלשון נקבה כמא שאמר הראב"ע.

(6) פי: נפוסהם וכצ"ל, וכן אמר הראב"ע: כי ראו נפושם בצרה.

(7) כפי הוסף: וענד עבידה = ועבדו.

(8) "כאשר השתתם את מצבתו בעיני פריה ושריו, עד שלא היה חרב בידם הרטנו".

פיה פאנא אבון מע קולך וקולך ואדלכמא עלי מא תצנעון: 16 פִּיבִלֵם
 הוּ לֶךְ אֱלֹקִים ויבִין לֶךְ תִּרְגְּמָנָא⁽¹⁾ ואנת תבון לה אסתאדא⁽²⁾: 17 וכד
 הדה אלעצא בידך תצנע בהא אלמעגזא⁽³⁾: 18 פִּמְצִי מוֹסִי ורגע אלי
 יתר חמיה וקאל לה אִמְצִי וארגע אלי אִבְוִי אִלְדִּין במצר ואנמח הל
 5 הם באקין קאל לה אִמִּין בסלאם: 19 תִּם קאל אללה למוֹסִי במדין
 אִמִּין ארגע אלי מצר פִּאן קד מאת גִּמִּיע אלקום אלטאלבין נפסך:
 20 פִּאֲבֵד מוֹסִי ווגתה וולדיה וארבעהם עלי חמאר ובעל בהסוהגע אלי
 בלד מצר ואבד אלעצא אלדי אמרה אללה בהא⁽⁴⁾ פי ידה: 21 תִּם
 קאל אללה לה פי מִצְרַיִם לתרגע אלי מצר אנפִּר גִּמִּיע אלבראהין אלתי
 10 צִירְתָּהּא פי ידך ואצנעהא בין ידי פרעון ואנא אישדד קלבה ולא יטלק
 אלקום: 22 פִּקֵּל לה בדא קאל אללה מִשְׁרָפֵא⁽⁵⁾ אבני בברי אסראיל:
 23 פִּקֵּלֶת לֶךְ אטלך אבני יעברני פִּאן אבית אן תטלקה הא אנא קאתל
 אבנך בברך: 24 ולמא כאן פי אלמריק פי אלמכית פִּאֲבֵד ולדה מלאך
 אללה⁽⁶⁾ פִּטְלֵב קטלה: 25 פִּאֲבֵדֶת צפורה צוֹאֵנָא פִּקְטַעַת קלפִּה אבנהא
 15 וקדמתה בין ידיה וקאלת באר אלערום אן יבין מקטולא⁽⁷⁾: 26 פִּבְרֵי
 ענה חִינִיד קאלת צאר אלערום אלמקטול מכתונא⁽⁸⁾: 27 תִּם קאל
 אללה להרון אִמִּין תלקא מוֹסִי פי אלבר פִּמְצֵא פואפאה פי גִּבֵּל אללה
 פִּקְבֵּלֶה: 28 פִּאֲבֵרֶה מוֹסִי בִּגִּמִּיע בלאם אללה אלדי בעתה בה גִּמִּיע
 אלאִיאת אלתי אמרה אללה⁽⁹⁾: 29 פִּמְצֵא מוֹסִי וחרון גִּמִּיע גִּמִּיע
 20 יִשׁוּרְךָ בני אסראיל: 30 ובלמהם הרון בִּגִּמִּיע אלבלאם אלדי בלאם אללה
 מוֹסִי וצנע אלמעגזא⁽¹⁰⁾ בחצרה אלקום: 31 פִּאֲמִין אלקום אד סמעו אן
 אללה קד דבר בני אסראיל וגפִּר צעפִּהם וברו וסגדו:

ה

1 ובעד דלך דכל מוֹסִי וחרון וקאלא לפרעון בדא קאל אללה
 25 אלאה אסראיל אטלק קומי יחֲזִין לי פי אלבר: 2 קאל פרעון מן אללה

(1) ת"א: למתרגמן.

(2) ת"א: לרב. ועיין למטה ד' א'.

(3) "אִשֶׁר צוּחַ אֱלֹהִים לִקְחָתוּ".

(4) "לכבוד (ישראל)" ובפ' הוסיף: עלי סביל אלמגאזי = על דרך ההעברה: וכל זה לפרש למה קרא את ישראל בני בבורי, והפירוש הזה הובא מאת רבנו בחיי בשם רבנו הגנאל.

(5) "ויפגוש את בני מלאך האלהים, וזאת ג"כ דעת ר' שמואל בן חפני לפי מה שהביא הראב"ע בשמו.

(6) "ותקריבוהו (את בנה) לפניו (לפני משה) ותאמר כמעט היה נהרג החתן".

(7) "והחתן הנהרג (כמעט) עתה הוא גמול".

(8) בפ' הוסיף: באקאמתהא = לעשותם.

אלמערין במיע אענכאתי אלתי אענעהא פי מא בינהם וכעד דלך
 יטלקם: ²¹ ואעמי אלקום חטאא ענד אלמערין פאדא מציתם לא
 תמצו פרגא: ²² כל תסתובב¹ אלמרא² מן מסאכנתהא וגארתהא
 אניה פצה ודחב ותיאכא תצירוניהא עלי בניכם ובנאתכם ותנתצפון
 מן אלמערין³:

5

ד

- 1 פאגאב מוסי וקאל לעלהם לא יומנון בי ולא יקבלון מני כל
 יקולון לס יתגלי לך אללה: ² פקאל אללה לה מנכהא³ מא דא בידך
 קאל עצא: ³ קאל אטרההא עלי אלארין פטרההא פצארת תעבאנא
 פהרב מוסי מן בין ידיה: ⁴ קאל אללה לה מד ידך ואמסך דנכה פלמא
 10 מד ידה פאמסכה פצאר עצא פי ידה: ⁵ לבי יומנו אן קד תגלי לך
 אללה אלאהא אכאיהם אכרהים ואסחק ויעקוב: ⁶ וקאל לה איצא אדכל
 ידך אלי כמך⁴ פאדכלהא תם אכרנהא פאדא בהא ביצא⁵ כאלתלג:
 7 וקאל לה איצא אררד ידך אלי כמך ורדהא תם אכרנהא וקד עאדת
 כסאיר בדנה⁶: ⁸ קאל פאן לס יומנו כך ולם יקבלו אלאיה אלאולי
 15 פיומנון כאלאיה אלתאניה: ⁹ קאל פאן לס יומנו כהאתין אלאתין ולם
 יקבלו מנד כד מן מא אלניל ואעכבה עלי אליבם פאנה ינקלב ויצייר
 דמא⁷ פי אליבם: ¹⁰ קאל מוסי לרבה יא רב לים אנא דו נטק מן
 אמם ומא קבלה ולא מן חין גאטבת עבדך אני תקיל אלפם ואללסאן
 גמיעא⁸: ¹¹ קאל לה אללה מן כלק נטקא ללאנסאן או מן יכלק אלאכרם
 או אלאעם או אלכעיר או אלאעמי אלים אנא אללה: ¹² פאמין אלאן
 פאנא אכון מע קולך ואדלך עלי מא תתכלם בה: ¹³ קאל יא רבי
 אבעת מן אנת באעתה: ¹⁴ ואשתד גצב⁹ אללה עלי מוסי וקאל
 אלים הרון אבך אליואני אנא אעלם אנה מתכלם והודא הו כארג
 תלקאך פינטר אליך ויסר פי נפסה: ¹⁵ פכלמה וציר הדא אלכלאם פי
 25

(¹) "תבקש להגות לה כמתנה" ור' בחיי הביא הפירוש הזה כשם ר' חננאל.

(²) "ותשיגו מאת המצרים את המגיע לכם בצדק", ר"ל תחת העבודה שעבדתם אותם
 הנם. ובפ' והתנספון אלמערין = ותשרשו המצרים מן לשון ושרשך מארץ החיים ועיין למטה
 י"ב ל'.

(³) "לעוררו" ר"ל ישר לא היה צריך לשאול אותו מה בידו.

(⁴) ראב"ע: הגאון אמר כי ההיק הוא בית הורוע

(⁵) ת"א: תורא.

(⁶) כשאר גופו.

(⁷) "ויהפכו ויהיו לדם"

(⁸) נראה ישרל שאינו רגיל לדבר לפני מלכים ועוד ישהיה טגמגם בלשונו.

(⁹) כבי י: וגר ר"ל ויתאנק ה' במשה מאד.

6 תם קאל אנא אלאה אביך אברהים ואסחק ויעקוב פסתר מוסי וגהה
 אד כאף אן ינטר אלי נור אללה: 7 תם קאל אללה נטרת לצעף:¹
 קומי אלדי במצר וסמעת צראכם מן קבל גלאזותהם ועלמת באוגאעם:
 8 פתגלית² לאצלצם מן יד אלמצריין ואצעדהם מן דלך אלבלד אלי
 5 בלד גיד ואסע בלד יפיץ אללבן ואלעסל אלי מוצע אלבנעין ואלחתין
 ואלאמורין ואלפרזין ואלחויין וליבוסין: 9 ואלאן הודא צראך בני
 אסראיל קד ועל אלף וראית אלצגט אלדי אלמצריין יצאגטוהם:
 10 פתעאל אלאן אבעת כך אלי פרעון ואברג קומי בני אסראיל מן בלד
 מצר: 11 קאל מוסי ללה מן אנא חתי אמצי אלי פרעון ואברג בני
 10 אסראיל מן בלד מצר: 12 קאל אנא אבון מעך והדה אייה לך אנִי בעלת
 כך³ וודא אברגת אלקום מן מצר תעבדון אללה עלי הדא אלגבל:
 13 וקאל מוסי ללה הא אנא סאיר אלי בני אסראיל פאקול להם אלאה
 אבאיכם בעתני אליכם פאן קאלו לי מא אסמה מא אקול להם: 14 קאל
 לה אלאולי אלדי לא יוול⁴ קאל בדא קל לבני אסראיל אלאולי בעתני
 15 אליכם: 15 וקאל לה איצא בדא קל לבני אסראיל אללה אלאה
 אבאיכם אלאה אברהים ואסחק ויעקוב בעתני אליכם הדא אסמי אלי
 אלדהר והדא דכרי אלי גיל ואגיאל: 16 אמין פאגמע שיוף בני אסראיל
 וקל להם אללה אלאה אבאיכם תגלי אלי אלאה אברהים ואסחק
 ויעקוב קאילא קד דברתכם ומה צנע בכם במצר: 17 פקלת אצעדכם
 20 מן עדאב אלמצריין אלי מוצע אלבנעאניין ואלחתין ואלאמורין ואלפרזין
 ואלחויין וליבוסין אלי בלד יפיץ אללבן ואלעסל: 18 פאדא קבלו
 מנך אדבל אנת ושוף בני אסראיל אלי מלך מצר וקולו לה אללה
 אלאה אלעבראניין ואפאנא אמרה⁵ פאלאן נסיר אלאן מסיר תלתת איאם
 פי אלבר ונקרב ללה רבנא: 19 ואנא אעלם אן מלך מצר לא ידעכם
 25 אן תמצו ולא ביד ואהדה שדידה⁶: 20 חתי אבעת באפתי⁷ פאצרב

(1) "שמתי לב אל עני".

(2) וכן ת"א: אתגלית.

(3) נראה שלפי דעת הגאון באור הכתוב הוא: אחרי שאמר משה מי אנכי וגו' ויורא ללכת אל פרעה השיבוהו ה' אנכי אהיה עמך ואחזקך והאות ע"ז הוא כי אנכי שלחתיך אל פרעה ואחרי ששלחתיך לא אעזבך, וע' אללמע לאבן גנאח צד 351, 352, ולכן תרגם "בהוציאך" כאלו היה כתוב וכאשר תוציא.

(4) "שהוא מעולם ושואן לו אהרית".

(5) "צווי הגיעני".

(6) ראב"ע: והגאון אמר ולא ביד חזקה בפעם אחת, ורבנו בהוי הביא הפירוש הזה בשם ר' חננאל.

(7) פירוש הקצר: ידי, מכתה, כי המכה ביד היא. ובכ"ז י: בגמיע ופאתי = בכל מכותי.

אלמאדי פפוע מוסי וקאל אדן¹ קד ערף אלמאר: 15 ולמא סמע
 פרעין כהלא אלכבר טלב אן יקתל מוסי פהרב מוסי מן בין ידיה וצאר
 אלי בלד מדין וגלם עלי ביד² מא: 16 וכאן לאמאם מדין סבע כנאת
 פגאת ודלת ומלאת אלאהואין לתסקי גנס אביהן: 17 ולמא גאו
 אלדעא³ פטרדוזן קאם מוסי פאגאתהן וסקי גנמהן: 18 ולמא גין אלי 5
 דעואל אביהן קאל מא באלכן אסרעתן באלמגי אליוס: 19 קלן רגל
 מערי בלענא מן יד אלדעא⁴ ואיצא דלא לנא וסקי אלגנס: 20 קאל
 להן ואין הו לש תרבתן אלרגל אדעין בה יאכל טעאמא: 21 פלמא
 אמען מוסי פי אלמקאם ענד אלרגל וגלם כעפורה אכנתה: 22 פולדת
 אכנא וסמאה גרשם לאנה קאל צרת גריבא פי בלד אלגרבה⁵: 10
 23 וכאן איצא פי תלך אלאיאם אלטויל⁶ ואנברין⁷ מאת מלך מער
 פתנהדו בני אסראיל מן צדמתהם וצדבו פצעד שהיקהם⁸ אלי אללה
 מן אלדדמח: 24 פסמע אללה שהיקהם ולכר עהדה אלדי מע אברהים
 ואסחק ויעקוב: 25 ונטר אללה אלי בני אסראיל ורחמהם⁹:

15

ג

1 וכאן מוסי ידעא גנס ותרז חמיה אמאם מדין פסאקהא אלי
 טרף אלבריה¹ חתי גא אלי גבל אללה אלי הרוב: 2 פתגלי לה מלאך
 אללה בצד² נאר מן אלסנא³ צראי אלסנא משתעל באלנאר והו
 לים יחתרק: 3 פקאל מוסי אמיל אלאן ואנטר הדא אלמנטר אלעגוב
 מא באל אלסנא לא יחתרק: 4 פעלם אללה אנה קד מאל לינטר פנאדאה 20
 מן אלסנא וקאל יא מוסי יא מוסי קאל לכך: 5 קאל לא תתקדם אלי
 הנא אנזע נעליך ען רגליך פאן אלמוצע אלדי אנת ואקף עליה מקדם:

(1) בב"י י': איקנא = כודאי.

(2) "באר מוסי" בב"י: אלכיר.

(3) פ': פי ארץ גריבתה. בפ' נוסף תרגום פסוק אחד הנמצא למטה י"ח ד'.

(4) "הארובים", מפני שהיו ימים של צער נראו להם בארובים, וע' שמות רבה פ"א ס' ל"ד.

(5) "נצפרע", וכן במדרש רבה שם ולא היה לו להוסיף מלת "מאת" = ויסת, ונראה

שסלה "אנברין" היה כתוב בגלותי הספר לפרש מלת מאת הנמצאת לברה בפ' ובפ"ב ובכ"י י'.

(6) בב"י י' ובפ' תנאותהם = צעקתם לעזרה.

(7) "ויהרס עליהם".

(8) "אל קצה המדבר" ולא במדבר עצמו שהוא מקום הרב ויבש.

(9) בהבזרו שבטים שמות נפידים אבר הגאון: בלבת אש, וכא אחר ולבה (ב"ק פ"ו

ס"ד), וע' תשובות דונש ס' קנ"ב ובשפת יתר ס' ק"ס.

(10) ראב"ע: אבר הגאון כי זה סין קוץ ורצון שובני סנה שמים והארץ בזה בסויושו

הקצר ואמר בשם הגאון, כי מנה תהלק לשיני הלקים האחד קוץ והשני שמים.

להן מלך מצר פאסתבקון אלבנין⁽¹⁾: 18 פדעי בהן מלך מצר וקאל להן
 מא באלכן צנעתן הדא אלמאר ואסתבקיתן אלבנין: 19 קלתא לה לים
 כאלנסא אלמצריאט אלעבראניאט כל הן בציראת⁽²⁾ וקבל אן תדכל
 אליהן אלקאבלה ילדן: 20 פאחסן אללה אלי אלקואבל פכתר אלקום
 5 ועטמו גדא: 21 ולמא באך אלקואבל אללה צנע להן ביותא חגבהן⁽³⁾:
 22 תם אמר פרעון גמיע קומה קאילא כל אבן יולד להן אטרהזה פי
 אלניל וכל אבנה אסתבקוהא:

ב

1 תם מצי רגל מן אל לוי פתווג באבנה לוי: 2 פחמלת וולדת
 10 אבנא ולמא ראתה חסנא⁽⁴⁾ אצפתה תלתה שחור: 3 ולם תטק אן
 תכפיה ויארדה פאצדת לה תאבותא מן כרדי וקפדתה כאלקפר ואלופת
 וצירת פיה אלצבי וצירתה באלדים עלי שאטי אלניל: 4 ווקפת אלתה
 מן בעיד לתנטר מה יצנע בה: 5 פנולת אבנה פרעון לתגתסל פי
 אלניל ובאן גואריהא ימשין עלי שאטיה פראת אלתאבות פי וסט
 15 אלדים פמדת ידהא⁽⁵⁾ פאצדתה: 6 ופתחתה פראת בצבי יבבי
 פשפקת עליה וקאלת הדא מן אולאד אלעבראנין: 7 קאלת להא אלתה
 אאמצי ואדעי לך במראה מרצע מן אלעבראניאט תרצעה לך: 8 קאלת
 להא אבנת פרעון אמין פמצת אלגאריה ודעת באם אלצבי: 9 קאלת
 להא אבנה פרעון הא לך⁽⁶⁾ הדא אלצבי ארצעה לי ואנא אעטיך
 20 אגרתך פאצדת אלמראה אלצבי וארצעתה: 10 ולמא כבר אלצבי גאת
 בה אלי אבנה פרעון וצאר להא באבן וסמתה מוסי קאלת לאני נשלחה
 מן אלמא: 11 ובאן פי תלך אלאיאם אן מוסי כבר וברג אלי אבותה
 ונטר פי נמלהם פאדא ברגל מצרי יצרם רגלא עבראניא מן אבותה:
 12 פאלתפת ימנה ויסרה⁽⁷⁾ פראי אנה לים אנסאן פצרב אלמצרי
 25 פמאת⁽⁸⁾ ודפנה פי אלרמל: 13 תם ברג פי אליום אלתאני פאדא
 ברגלין עבראנין יתאנצאן פקאל ללטאלם לס תצרב צאחקך: 14 פקאל
 מן צירך רגלא רייסא והאבמא עלינא אתריד אן תקתלני במא קתלת

(1) „את הבנים“.

(2) „מסקחות“ וכן תרגם אוגוסטוס: הכיזון.

(3) הראב״ע בפירוש הקצר: ויאמר הגאון כי עשה להם בתים שהסתירם שם ולא נמצאו.

(4) ראב״ע בפירוש הקצר: יפה מראה.

(5) „ותשלח את ידה“, עי מזה שהשיב עי״ז דוגש בתשובותיו סי׳ א׳ ומזה שהשיב לו

הראב״ע בשפת יתר סי׳א.

(6) „והא לך“ ראב״ע: אמר הגאון כי הילוכי הם שתי מלות.

(7) „יכין ושמאל“.

(8) „ויריבות“.

ספר ואלה שמות

א

- 1 ה'ה אסמא בני אסראיל אלאאלין אלי מצר מע יעקוב רגל ואלה דכלי: 2 ראובן שמעון לוי ויהודה: 3 יששכר זבולן ובנימן: 4 דן ונפתלי גד ואשר: 5 וכאן גמלה אלנפוס אללארגה מן צלב יעקוב סבעין נפסא מע יוסף אלדי כאן במצר⁽¹⁾: 6 תם מאת יוסף וגמיע אלותה⁵ וגמיע אהל דלך אלגיל: 7 ובנו אסראיל אתמרו וסעו ובתרו ועטמו גדא גדא ואמתלי דלך אלבלד⁽²⁾ מנהם: 8 וקאם מלך גדיד עלי מצר מן לם ישאחד יוסף⁽³⁾: 9 וקאל לקומה הודא קום בני אסראיל אכתר ואעטם מנא: 10 תעאלו נחתאל להם כילא יכתרון פיוכין אדא ואפאנא⁽⁴⁾ הרב אנצאפו הם איצא אלי אעדאנא פחארבונא ואהרבונא⁽⁵⁾ מן אלבלד: 11 פצירו עליהם רוסא דמה לקבל אן יעדבוהם בנקלהם פכנו קרי מבאון לפרעון פי אלפיוס ופי עין אלשמס⁽⁶⁾: 12 וכלמא עדבוהם כדאך יכתרון ויודאדון⁽⁷⁾ חתי צגרו מן קבל בני אסראיל: 13 ואסתבדם אלמצרון בבני אסראיל באקמא⁽⁸⁾: 14 ואמר ה'אתהם בלדמה צעבה באלטין ואללכין וסאיר אעמאל אלצהרא וגמיע בלדמהם אלתי¹⁵ אסתבדמהם באקמא: 16 תם קאל מלך מצר ללקואבל אלעברניא אתי אסם אהדהאמא שפרה ואלאברי פועה: 16 קאל אדא קבלתן אלעבראניא פאנטרן ענד אלמחבר אן כאן אבנא פאקתלנה ואן כאנת אבנה פאסתבקינהא: 17 פזאפת אלקואבל אללה ולם יצנען מא קאל

(1) "עם יוסף אשר היה במצרים".

(2) ראביע: "הארץ הזאת" ארץ גשן.

(3) "אשר לא ראה את יוסף".

(4) תרגם באלו היה כתוב תקראנו. וכן ת"א יערענא.

(5) "ויניסונו" וקרוב לזה מה שהביא הראב"ע בשם ר' מריוס כי טעם ועלה כמו ועלינו.

(6) "עין שמים".

(7) בב"י י ובפי' ויודאדון.

(8) וכן העתיק בפרק וקרא כ"ה, ט"ג.

נדבא כבירא עטימא גֵּדָא וצנע לאביה חזנא סכעָה איאם: ¹¹ פרא
 סאבן אלבלד אלכנעאני אלחון פי אנדר אלעוסג פקאלו הֵדָא חון עטים
 ללמעציון ולדלך סמי חון אלמצריון אלדי פי עבר אלארדן: ¹² וצנע
 בה בנוה בגמיע מא אוצאהם: ¹³ וחמלה אלי בלד בנעאן ודפנוה פי
 מגארה אלציעָה אלמצאעפָה אלתי אשתראהא אברהים אלציעָה לחון ⁵
 קבר מן עפרון אלחתי בחצרה ממרא: ¹⁴ תם רגע יוסף אלי מער הו
 ואלותה וסאיר מן כאן צעד מעה לידפן אבאה בעד מא דפנה: ¹⁵ פלמא
 ראו אלוֹה יוסף אן מאת אבוהם קאלו בילא יחקדנא¹ יוסף ויכאפינא
 בגמיע אלשר אלדי אולינאה: ¹⁶ פאמרו מן קאל ליוסף² אן אבאך
 אוצאנא קבל מותה קאילא: ¹⁷ בדא קולו ליוסף יא יוסף אנפר דנב
 אלותך וטִיתתהם פקד אולוך שרָא פאלאן נסאלך³ אן תצפה דנב
 עביר אלאה אביך פכבא יוסף חין כלמוה בדלך: ¹⁸ ונָאו אלותה איצא
 ווקעו בין ידיה וקאלו הוֹדָא נחן עביר לך: ¹⁹ וקאל להם יוסף לא
 תכאפו אנני אצאָה אללה⁴: ²⁰ אנתם קדרתם עלִי שרָא ואללה קדר
 לירא לקבל אן יצנע מא תרוהא אליוס⁵ ויחיי מנבם קומא כתיירא: ¹⁵
 פאלאן לא תכאפו אנא אמונבם ואטפאלבם פעזאהם ודאדאהם:
²¹ תם אקאם במצר הו ואל אביה ועאש יוסף מיאָה ועשר סנין:
²² חתי ראי לאפרים בנין תואלתא ואיצא בנו מכיר אבן מנשה ולדו פי
 חגרה: ²³ תם קאל לאלותה אנא מאית ואללה סידברבם ויצעדבם מן
²⁴ הֵדָא אלבלד אלי אלבלד אלדי אקסם לאברהים ואסחק ויעקוב:
²⁵ פאחלף יוסף בני אסראיל וקאל להם אדא דברבם אללה פאנערו
 בעטאמי מעבם: ²⁶ פמאת יוסף אבן מיאָה ועשר סנין וחנטוה וציִר פי
 צנדוק במצר:

(¹) פ': לית יוסף לא יתהדרנא.

(²) רש"י: ויצונו אל ישלחם להיוות שלוח אל יוסף לומר לו בן.

(³) "נבקש ממך".

(⁴) בכ"ו ו': אתקיי וכן ת"א: ארי דחלא דה' אנא, והראב"ע הזכיר בשם הגאון פירוש אחר

(⁵) "מה שאתם רואים תיוס".

(⁶) "אתכם", והמלה זאת נמצאת בשמות ו"ג, ו"ב.

תם רעא דאת אסראל⁽¹⁾: ²⁵ אסאל⁽²⁾ מן אלטאיק אלאה אביך אן יעניך ומן אלכאפי אן יבארך פיך ברכאת אלסמא מן אלעלו ברכאת אלגמר אלדאבצ'ה ספלא ברכאת אלתדאיו ואלבטון: ²⁶ וברכאת אביך תנצאף אלי ברכאת אסלאפי ואלי מא אשתהי יפאע אלדהר⁽³⁾ ויכון גמיע דלך עלי ראס יוסף והאמה נאסך אלותה: ²⁷ בנימן כאלדיב ⁵ יפתרם כאלגדאף יאבל נהבא ובאלעשי יקסם סלבא: ²⁸ האולי גמיע אסכאט אסראל אתני עשר והדא מא קאל להם אבוהם ובארך פיהם כל רגל הסב אסתחקאקה⁽⁴⁾ בארך עליהם: ²⁹ תם אוצאהם וקאל להם אנא מנצ'ם אלי קומי אדפנוני מע אבאי פי אלמגאר'ה אלתי פי ציע'ה עפרון אלחתי: ³⁰ הי אלמגאר'ה אלתי פי אלציע'ה אלמצאעפ'ה בהצר'ה ¹⁰ ממרא פי בלד בנעאן אלתי אשתראהא אברהים מן עפרון אלחתי חוז קבר: ³¹ תם דפנו אברהים וסארה זוגתה ותם דפנו אסחק ורבקה זוגתה ותם דפנת לאה: ³² שרא אלציע'ה ואלמגאר'ה אלתי פיהא מן בני חת: ³³ פלמא פרג יעקוב מן וציתה לבניה צ'ם רגליה אלי אלסריר ותופי וצאר אלי קומה: ¹⁵

נ

1 פאנכב יוסף עלי וג'ה אביה פכבא עליה וקבל'ה: ² ואמר יוסף עבודה אלטאט'א אן יחנוטו אבאה פחנטת אלטאט'א אסראל: ³ אלי אן כמל לה⁽⁵⁾ ארבעון זימא לאן כדאך כאנת תכמל איאם אלמחנוטין ובכא עליה אלמצעדין סבעין זימא: ⁴ ולמא גאזת איאם בבאיה כל'ם ²⁰ יוסף אל פרעון וקאל להם אן וג'ת חטאא ענדכם כל'מו פרעון וקולו לה: ⁵ אן אבי כאן אסתחלפני וקאל לי הא אנא מאית אדפני פי קברי אלדי כריתה לי פי בלד בנעאן ואלאן אצעד אדפן אבי וארגע: ⁶ קאל אצעד אדפן אבאך כמא אחלפך: ⁷ פצעד יוסף לידפן אבאה פצעד מעה גמיע קואד פרעון ושינך אלה וגמיע שינך בלד מצר: ⁸ וגמיע אל יוסף ²⁵ ואלותה ואל אביה עדא אן אטפאלהם וגנמהם ובקרהם תרכוהא פי בלד אלסדיר: ⁹ וצעד מעה איצא אלכיל ואלפרסאן פכאן אלעסכר עטימא גרא: ¹⁰ וגאו אלי אנדר אלעוסג אלדי פי עבר אלארדן פנרכוה תם

(1) ר"ל בעת אשר אחיו בחרו את חיו וישנאוהו, נשאר יוסף חזק ולא רפו זרעותיו מפני ששמע לקול ה' והוא אביר יעקב ולכן היה יכול לכלכל את משפחתו.

(2) ראב"ע: והגאון פירש אסאל כמל אביך.

(3) וכן תרגם אונקלוס: ברכתא דאבוכ יתוספון על ברכתא דילי בריכו אבתתי דחמידו לחון רבכיא דמן עלמא.

(4) כפי הראוי לו.

(5) עקד אשר בלאו ר"ל.

יוול אלקציב מן אל יהודה ואלראסם מן תחת אמרה⁽¹⁾ אלי אן יגי אלדי
 הו להו⁽²⁾ ואליה תגתמע אלשעוב⁽³⁾: 11 ראבטא ללגפן גחאשה
 וללסריק בני אתניה גאסלא באלזמר לבאסה ובדם אלענב כסותה⁽⁴⁾:
 12 מוזר⁽⁵⁾ אלעינין אכתר מן אלזמר ואביין אלאסנאן אכתר מן אללכין⁽⁶⁾:
 13 זבולון פי סאחל אלבהר יסכן ופי סאחלה ספן וטרף תלמה⁽⁷⁾ אלי
 14 יישכר בגסם מגפרד ראבין בין אלצפין⁽⁸⁾: 15 תם ראי
 אלדאהה מא אגודהא ואלארין מא אנעמהא פימד ענקה ללנקל ויציר
 באלדמה צאדמא⁽⁹⁾: 16 דן יחכם לקומה בגמלה סבט מן בני אסראיל:
 17 ויבין דן באלתעבאן עלי אלטריק ובאלמעיון⁽¹⁰⁾ עלי אלסכה אללאסע
 10 עקב אלפרס פוקע ראכבה אלי ורא: 18 יקול⁽¹¹⁾ רגות גותך יא רבי:
 19 גר אי כרדוס תכרדם עליה פהו יגר אעקאבה⁽¹²⁾: 20 ואשר⁽¹³⁾ טעאמה
 סמין והו יעטי מלאך אלמלוך: 21 נפתלי באילה מרסלה תרד אקואל
 אלחסני⁽¹⁴⁾: 22 ויוסף אבן מתמר כגצן מתמר עלי עין מא לה ערוק
 קד אמתדת עלי סור⁽¹⁵⁾: 23 אמרה פכרתו ותהדרה אצחאב אלסהאם⁽¹⁶⁾:
 15 24 פתבתת קוסה פי צלאבה ופאזא דראעאה מן טאעה גליל יעקוב ומן

(1) המבחר: מחוקק זה סופר, מבין הגלוי, מתוך ממשלתו.

(2) "אשר לו", כונתו בתרגום אונקלוס: "עד דיהי משיחא דדילה הוא מלכותא, ודונש הכוא זאת בס' ס"א וטען עליו כמה טענות.

(3) דונש בתשובותיו ס' קמ"ו בשם הגאון: יתקהל עמוס.

(4) דונש בתשובותיו ס' קמ"ב: מנה סותה בין המלות החסרות לפי דעת הגאון והביא בשמו סותה כמו בסותו.

(5) אבן גנאה בשרשים שלו תרגם חבילות (משלי כ"ג, כ"ט) בערבית "אזוראר" וע' בפירוש הגאון למשלי כ"ג, כ"ט.

(6) ראב"ע: ואבר הגאון ז"ל חבילי עינים יותר מחיין וכן אמר מחלב.

(7) "וקצה גבולו".

(8) "יישכר כגוף נפרד הרובין בין שתי המערכות" ר"ל בין מהנה ישראל ובין מהנה האויב. העתקת מלת חמר כגוף נזכרת בשם הגאון בתשובות דונש ס' קמ"ה, וענין זה לא ימצא כ"א בלשון הפילוסופים ומה יתרגם גרם כנפרד הוא מלשון ארמית.

(9) ר"ל שאהב יותר לסבול ולתן מס בעבד מלצאת למלחמה. ועיין ראב"ע.

(10) לא ידעתי לפרש המלה הזאת, ואונקלוס תרגם: כחיוי חורמן.

(11) "ויאמר (הרוב) ויהראב"ע מזכיר הפירוש הזה בשם הנגיד.

(12) כל מהנה אשר יתנה עליו הוא יכרות את עקביו" ובמבחר: וטעמו שישמר בדרכוס ובכל מקום שיראה משרידי חרב ממהנה האויב יתרגמו.

(13) ראב"ע: יש אומרים כי חמ"ס נוסף.

(14) "המבשר אמרו-נצחון", המשוב אמרים נעים וזה רמז לנצחון ישראל על כוסרא או לשירת דבורה וברק (במלחמה).

(15) "ויוסף הוא בן פורה כענף הפורה על פלג מים, אשר לו נטישות העולות על התומה", ועי' ראב"ע והגאון העתיק בן הראשון במשמעו.

(16) "וימדרו את היו ויריבו (אתו) ויקנאו בו בעלי חציו.

אסר'איל קאילין בעין לבעין⁽¹⁾ יצרך אללה מתל אפרים ומנשה פקדם אפרים עלי מנשה: ²¹ תם קאל אסר'איל ליוסף אנא מאית ויכון אללה מעכס וידרכם אלי בלד אבאכס: ²² ואנא קד אעטיתך הטאא זאידא עלי אלותך⁽²⁾ אלדי אגדתה מן ידי אלאמורין בסיפי וקוסי:

5

מט

1 תם דעא יעקוב כבניה וקאל אגתמעו⁽³⁾ אגברכם במא ינאלכם פי אגד אלאימס: ² אגתמעו ואסמעו דלך יא בנו יעקוב ואקבלו מן אסר'איל אביכס: ³ ראובן אנת בכדי וקותי ואול נילי מפצל פי אלשרף מפצל פי אלעז: ⁴ ואלאן בנהלה מן אלמא לא תפצל אד צעדת אלי מצגע אביך הינד ממא תבדלת פראשי תבלץ⁽⁵⁾: ⁵ שמעון ולוי אגואן פי אללה אלטלם פרצתהמא⁽⁶⁾: ⁶ ופי עצבתהמא לא תדבל נפסי ופי תלוקהמא לא תגתמע דאתי לאן בגצבתהמא קתלא אמא וברצאהמא קלעא סורחא⁽⁷⁾: ⁷ פמלמוס⁽⁸⁾ גצבהמא מא אעזא והמיתתהמא מא אגעבהא אקסמהמא פי אל יעקב ואבדרהמא פי אל אסר'איל: ⁸ ואנת יא יהודה יסדונך⁽⁹⁾ אלותך וידך פי אקפא אעדאדך ויצעע לך בנו אביך: ¹⁵ ⁹ תכון יא יהודה כשביל אלאסד פי אלקוד⁽¹⁰⁾ לאנך בלצת אבני מן אלקתל⁽¹¹⁾ אלדי אדא גתא ורביץ באסד ולבוז מן דא יתירה⁽¹²⁾: ¹⁰ ולא

(1) "ויאמרו איש לרעהו".

(2) "החלך אחד ביותר על אחיו" וכן ח"א.

(3) בפי נוסף: אבאדך פכס = ואבדך אתכם, וזאת דעת האומרים שהביא הראב"ע ואמר

עליהם שתעו.

(4) בפי ובפ"ב הנוסחה: הנה אלאימס, כלומר באחרית הימים האלה, וז"ל תמכרו:

והמפרש שאמר הימים כעבור ימי השעבוד שהם ימים נודעים אין טעם לדבריו וכו'.

(5) "ועתה (אף) בגמיות מים לא יהיה לך יתרון יען כי ילית על משכב אביך, אז תשחללה (כבודך) ויצונו נסתלק". וז"ל הראב"ע: והגאון אמר אפילו דבר רק כמים לא יהיה לך יתרון וזהו מגזרת אנשים רקים ופוחזים. אז הללת מיום שחללת נסתלק ויצונו כאלו אמר עלה מעלי וכו', וכן כתב בעל המכר: אבל ריקות המים לא יהיה לך יתרון ורוממות מפני שעלית משכב אביך נסתלק ויצונו מוטע, וזה הפתרון נזכר ג"כ בפי העושר ליעקב בן ראובן, ור' אברהם בן הרמב"ם בפירושו אמר: ר"ס דל פי שרחה מא מעגאת אל תותר על אחיו ולו בפחו מים יעני גרעה מא אלהי הי אקל אלמקאדיר, ר"ל גמיות מים שהוא הפחותה שבמדות, ועיי' פירושו הרמב"ן למעלה ל"ה, כ"ב.

(6) ובפי: פרצתהם ר"ל שגורלם וחלקם בכלי המס.

(7) דונש בתשובותיו ס' קנ"ד: ואמר. . . שור חומה, כמו אדלג שור, וכן דעת הראב"ע

בשפת יתר (ס' קמ"ו) ובפירושו והפסוק מוסב על אנשי שבט.

(8) "דבר מגונה".

(9) ר"ל יתנו לך הוד מלכות, עיי' רש"בים, ובפי: ונשרך = ישבחוך, ואת הפירוש הזה

השב הרשבים לשמות.

(10) "בגבורה".

(11) "הצלת את בני (יוסף) שלא יהרגו", ועיי' תשובות דונש ס' קנ"ג, ובפי הראב"ע.

(12) "והירדנו ממקומנו", ובפי: יקימה.

הדא אלבלד לנסלך בערך חזו אלדהר: ⁵ פאלאן¹ אבנאך אללדין
ולדא לך פי בלד מצר אלי אן אתיתך אלי מצר המא ינסבאן אלי
אפרים ומנשה מתל ראובן ושמעון יכונא לי: ⁶ ותאלידך אלדי תלד
בעדהמא אליך ינסבון ואלי אסמא אזויהם יצאפון פי נחלתהם: ⁷ ואמא
⁵ אנא פפי מגי מן פדן מאתת עני רחל פי בלד בנעאן פי אלטריק וקד
בקו מיל² מן אלמסאפה אלי דכול אלי אפרת פדפנתהא תם פי טריק
אפרת הי בית להם פלם יולד לי בעד דלך: ⁸ ולמא רא אסראיל אבני
יוסף קאל מן האולי: ⁹ קאל יוסף אלי אביה אבנא אללדין רוקניהמא
אללה ההנא קאל קדמהמא אלי ואבארך פיהמא: ¹⁰ ועינא אסראיל קד
¹⁰ תקלתא מן אלישיכובה לם ישק אן ינטר פקדמהמא אליה פקבלהמא
ועאנקהמא: ¹¹ וקאל אסראיל ליוסף אלנטר אלי וגהך לם אטף³ בה
והודא קד אראני אללה איצא נסלך: ¹² תם אברגהמא מן ענר הגרה
וסגד יוסף עלי וגהה עלי אלארץ: ¹³ תם אזד יוסף בליהמא אפרים
מן ימינה מן יסאר אסראיל ומנשה ביסארה מן ימין אסראיל וקדמהמא
¹⁵ אליה: ¹⁴ פמד אסראיל ימינה פגעלהא עלי ראם אפרים והו אלעצנר
ויסארה עלי ראם מנשה אחכם ידיה בדאך עלי אן מנשה אלבכר⁴:
¹⁵ ובארך פי יוסף וקאל לה אללה אלדי סלבו אבאי פי טאעתה אברהים
ואסחק הו אללה אלדי רעאני מד בנת אלי הדא אליום: ¹⁶ באלמלאך⁵
אלדי פכני מן כל שר הו יבארך פי הדין אלגלאמין ויסמיאן באסמי
²⁰ ואסם אבאי אברהים ואסחק וינמיאן בתרה פי אלארץ: ¹⁷ פלמא ראי
יוסף אן אבאה קד געל ידה אלימיני עלי ראם אפרים סאה דלך ענדה
פאסנדהא ליזילהא ען ראם אפרים אלי ראם מנשה: ¹⁸ וקאל יוסף
לאביה לים בדא⁶ יא אבי כל הדא אלבכר אגעל ימינך עלי ראסה:
¹⁹ פאבא אבזה וקאל קד עלמת יא בני אן הדא יכתר איצא ותבון מנה
²⁵ אמר ולכני אעלם אן אבאה אלעצנר יכתר מנה ויבון נסלה מל אלמאם
שבהא⁷: ²⁰ פלמא ברך פיהמא פי דלך אליום קאל כך יתבארך בנו

(¹) "לכן עתה" וכסוף פסוק ז' חוסוף ולם יולד לי בעד דלך = ולא נולד לי בן אחר
זה וזה מבואר לפי מה שכתב הראב"ע: על דעת הגאון ישאמר לי השם הנני מפרך וכן לא
נולד לי רק בנות רחל ועתה ידעתי כי בעבור בנך הנולדים לך אמר הנני מפרך.

(²) עיי' הערתנו למעלה ל"ה ט"ז.

(³) כן צ"ל במקום אדון אשר בקי. בב"י י' ובפ"ב: אמל וכן נמצא בשרשים לאבן גנאח
ש' פלל בהערה.

(⁴) "נתן שכל יוריו לעשות כן אף כי מנשה היה הבכור".

(⁵) "הוא האלהים הרועה אותי מועדי עד היום הזה עיי' המלאך".

(⁶) פ': לים הדא צואבא = אין זה ישר.

(⁷) "וזרעו יהיה דומה למלא הגוים".

חתי נציר עבדא וריאצנא מלכא לפרעון¹ ואעטנא חבא נחיא בה ולא נמות ואלארין לא תגל: ²⁰ פאשתרי יוסף גמיע ריאין אלמצרין לפרעון לאנחם כאעו כל רגל ציעתה ממא אשתד עליהם אלגוע פצארת אלציאע לפרעון: ²¹ ונקל אלקום מן קראהם² מן טרף תלם מצר אלי טרפה: ²² עדא ריאין אימתהם פאנה לם ושתרהא לאן אלרוק כאן להם ⁵ מן פרעון פכאנו יאכלון רוק פרעון ולדלך לם וחתאגו אנ יביעו³ ריאצחם: ²³ חם קאל יוסף ללקום הודא קד אשתרית אליום אנתם⁴ וריאצכם לפרעון הא לכם חבא תזרעה פי אלארין: ²⁴ פאדא דללת אלגלאת פאעטו אלכמס לפרעון ואלארבע אגזא תכון לכם לבדר אלציאע ומאכלכם ומן פי מנאזלכם ואטפאלכם: ²⁵ קאלו קד אחייתנא נגד ¹⁰ חטאא ענד סידנא ונכון⁵ עבדא לפרעון: ²⁶ פצירה יוסף רסמא אלי הודא אליום עלי בלד מצר אנ יעטו אלכמס לפרעון עדא ריאין אימתה וחדהם לם תצר לפרעון: ²⁷ ולמא אקאם אסראיל פי בלד מצר פי בלד אלסריר האוהא ואתמרו ובתרו גדא: ²⁸ ועאש יעקוב פי בלד מצר סבע עשרה סנה פצאר גמיע עמרה סני חיותה מאיה וסכעא ¹⁵ וארבעין סנה: ²⁹ ולמא קרב אגל אסראיל ללמות דעא באבנה יוסף וקאל לה אנ וגדת חטאא ענדך אום אלן בידך אלי עהדי⁶ ואנע מעי פצלא ואחסאנא כאן לא תדפנני במצר: ³⁰ כל אדא צרת אלי אבאי אחמלני מן מצר ואדפני פי מקברתהם קאל אנא אנע במא קלת: ³¹ קאל לה אחלק לי פחלק לה וסגד אסראיל שברא⁷ עלי ²⁰ טרף אלסריר:

מה

¹ וכאן בעד הדה אלאמור קיל ליוסף אנ אכאך מריץ פאגד אכניה מעה מנישה ואפרים: ² חם אבבר יעקוב וקיל לה הודא אכנך יוסף דאכל אליך פתקוי אסראיל וגלם עלי אלסריר: ³ פקאל יעקוב ²⁵ ליוסף אעלם אנ אלטאיק אלבאפי תגלא לי פי לוז פי בלד כנעאן וכארך פי: ⁴ וקאל לי האנא מתמרד ומבחרך ואנעל מנד גוק אמם ואעטי

⁽¹⁾ ינחיה אנתו עבדים ואדמתו אחזה .

⁽²⁾ "ביעיתם" . ת"א : מקרי לקרי .

⁽³⁾ "לא תוצרכו למכור" .

⁽⁴⁾ "אתם" במקום איאכם = "אתכם" .

⁽⁵⁾ כן : הוסף בדאך = כן .

⁽⁶⁾ ראה הערתנו למעלה כ"ד , ב' .

⁽⁷⁾ "לתודה" , אם להודות ליוסף על טובו או לתת שבה לה .

3 וקאל פרעון לאבֹהֶּ יוסף מא צנעתבם קאלו לפרעון רעא גנם עבֹידֶךְ נחן ואבֹאננא: 4 תם קאלו לפרעון גִּנֵּא נסבֹון בלדך אד לִים מרעי לגנם עבֹידֶךְ ממא אשתדֹ אלגוע פי בלד אלשאם ואלאן פִּלֹקם עבֹידֶךְ פי בלד אלסדיר: 5 פקאל פרעון ליוסף אד אתאך אבֹידֶךְ ואבֹותך: 6 5 הודא בלד מצר בין ידך פי אגֹוד אלבלד סבֹן אבֹאך ואבֹותך ודלך אן יקימו פי בלד אלסדיר ואן בנת תעלם אן פיהם דִּוּוּ חיל פצִירֶהם רוסא ובלא עלי מאשיתִי¹: 7 ואדלל יוסף יעקוב אבֹאה פאוקפה בין ידי פרעון פסלם עליה: 8 וקאל פרעון ליעקוב כם איאם סני היותך: 9 וקאל יעקוב לפרעון איאם סני עמרי מאיִה ותלתֹון סנֵה ובאנת קלילֵה 10 ורדיִה ולם תלחק בסני היות אבֹאי חסב איאם סבֹנאהם²: 10 תם סלם³ יעקוב עלי פרעון וברגֹ מן בין ידיה: 11 ואסבֹן יוסף אבֹאה ואבֹותה ואעטאהם חווא פי בלד מצר פי אגֹודה והו בלד עין שמס כמא אמר פרעון: 12 ומאן יוסף אבֹאה ואבֹותה וסאיר אלה טעאמא עלי קדר אטפאלהם: 13 וטעאם לִים פי גִּמִיע אלבלד ממא אשתדֹ אלגוע גֹדא 15 חתי בלֵ⁴ אחל בלד מצר ובלד כנעאן מן קבל אלגוע: 14 וגִּמִיע יוסף גִּמִיע אלורק אלדי כאן מוגֹדא פי בלד מצר ובלד כנעאן כאלמירֵה אלתי כאנו ימתארונהא ואדללה יוסף אלי בית מאל⁶ פרעון: 15 חתי פני אלורק מן בלד מצר ובלד כנעאן תם גֹאֹו גִּמִיע אלמצרִין אלי יוסף קאילין אעטנא טעאמא ולא נמות הדאך אד פני אלורק: 16 קאל להם 20 האתו מאשיתכם אביעכם כהא אד פני אלורק: 17 פאתוה במאשיתכם פאעטאהם טעאמא באלליל ומאשיִה אלגנם ואלבקר ואלחמיר וגֹזאהם באלטעאם תלך אלסנֵה: 18 פלמא פנית תלך אלסנֵה גֹאֹוה פי אלסנֵה אלתיאניִה וקאלו לה לא נבתם מן סידנא אן אלורק קד פני ואלמואשי מן אלבהאים ענד סידנא ולם יבק בין ידי סידנא אלא אבֹדאננא וריאצנא: 25 19 פלם נמות בהצִרתך נחן וריאצנא אשתרנא וריאצנא באלטעאם

¹ "ראשי שרי כנען".

² "שאל בשלובנו" בבואו וכן בפסוק י' בצאתו.

³ "ביהם אל חִימֹו אשר ישבו (שקטים)".

⁴ פ': דעא לה.

⁵ "גלגל". וההצגה הזאת הובאה בתשובות דונש ס' צ"ח וו"ל: ותלה ארץ מצרים פירשו (הגאון) ותלא, ואמר בספר צחות לשון הקדש שחבר בשער החילופים כי ותלה ותלא הוא במות תבוא אלך ותלא (איוב ד' ה') שעקרו — למד אלף והוציא התא בדיבור. ודונש השיג עליו אבל הראב"ע בשפת יתר ס' פ"א מסכים לדעת הגאון ואמר שיתכן שפ"י הגאון אינו בחלוק (ה' בא') רק בשעס כאדם גלגל לא ידע מה יעשה וכן כתב בפירושו ע"י ת"א וישרשים לאבן גנאה ש' לתה.

⁶ "בית אוצר".

ויזב ושמרון: 14 ובנו זבולן סרד ואלון ויחלאל: 15 האולי בנו לאה אלדין ולדתהם ליעקוב פי פדאן ארם ודינה בנתהם גמיעהם תלאת ותלאתין נפסא: 16 ובנו גד צפיון וחגי ושוני ואזבון ערי וארודי ואראלי: 17 ובנו אשר ימנה וישוה וישוי ובריעה וסרה אלתהם ובנו בריעה חבר ומלכיאל: 18 האולי בנו ולפה אלתי אעטאהא לבן ללאה אבנתה גמיע 5 מא ולדת ליעקוב סת עשרה נפסא: 19 בנו רחל וזגה יעקוב ויוסף ובנימן: 20 פולד ליוסף פי בלד מצר מא ולדת לה אסנת אבנת פוטיפרע אמאס און מנשה ואפרים: ובנו בנימן בלע ובכר ואשבל וגרא ונעמן ואחי וראש ומפים וחפים וארד: 22 האולי בנו רחל אלדין ולדו ליעקוב גמיעהם ארבע עשרה נפסא: 23 ובנו דן חושים: 24 ובנו נפתלי יחצאל 10 וגוני ויצר ושלם: 25 האולי בנו בלהה אלתי אעטאהא לבן לרחל אבנתה וגמיע מא ולדתה ליעקוב סבע נפוס: 26 גמיע אלנפוס אלגאיה מן אל יעקוב אלי מצר מא כרג מן צלבה ודלך סוי נסוה בני יעקוב סת וסתין נפסא: 27 ויוסף ואבנאה¹ אלדאן ולדא לה במצר נפסאן גמלה 15 אלנפוס אלדין דלת מן אל יעקוב אלי מצר סבעין: 28 תם בעת יעקוב ביהודה בין ידיה אלי יוסף לידלה עלי בלד אלסדיר תם גאו אליה: 29 ואסרג יוסף דאבתה² וצעד יתלקא אסראיל אבאה אלי אלסדיר פלמא טהר לה אנכב עלי ענקה ובכא עליה הויא³): 30 וקאל לה אמות אלן בעד מא ראית וגהך אן עאדך באק: 31 תם קאל יוסף לאלותה וסאיר אל אביה אצעד אלי פרעון פאכברה ואקול לה אלותי ואל אבי 20 אלדין פי בלד כנעאן קד גאו אלי: 32 ואלקום רעא גנס לאנהם כאנו דוי מאשיה וגנמהם ובקרהם וגמיע מא להם אתו בה: 33 פאדא דעא בכס פרעון וקאל להם מא צנעתבם: 34 קולו באן עבירך דוי מאשיה מן צננא אלי אלן ובדלך אבאונא לקבל אן תקימו פי בלד אלסדיר לאן אלמצרין וברוהן כל ראעי גנס:

25

מז

1 תם דל יוסף אלי פרעון פאכברה וקאל אבי ואלותי וגנמהם ובקרהם וגמיע מא להם קד גאו מן בלד כנעאן והודא הם פי בלד אלסדיר: 2 ואבד למסה אנאס מן אלותה ואוקפהם בין ידי פרעון:

(1) "יוסף ושני בניו". מנה בתחלה יעקב עם בני לאה והיו שלשים ושלש נפשות ואח"כ יצא מחשבון ויצאו יחד יעקב ובן יצאו יוסף ושני בניו שהיו במצרים והיו כלם יחד עם יעקב שלשים ושבעה, ובפסוק הזה חשב ג' ב' יוסף ושני בניו והיו שבעים.

(2) רש"י: הוא כעצמו אשר את הסוסים למרכבה.

(3) "מאבהה".

וסקן דואבכם ואמצו ורדוהא⁽¹⁾ אלי בלד בנעאן: 18 ואחמלו⁽²⁾ אבאכם
ואלכם וצירו אלי אעטיכם ביר בלד מצר ותאכלו אגוד מא פהא:
19 ואנת מאמור אן תקול להם אצנעו בלה בלו לבס מן בלד מצר
עגלא לאטפאלכם ונסאיכם ואחמלו אבאכם ותעאלו: 20 ועיונכם לא
5 תשפקו עלי אניתכם אן ביר גמיע בלד מצר הו לבס: 21 פצנעו בראך
בנו אסראיל ואעטאהם יוסף עגלא באמר פרעון וואדא ללטריוק:
22 ואעטי לבל רגל מנהם בלעה⁽³⁾ ואעטי בנימין תלאת מאיה דרהם
ובסם בלעאת: 23 ובעת לאביה בעשרה חמיר מחמלה מן ביר מצר
ובעשר אתאן מחמלה ברא וטעאמא וגדאא לאביה ללטריוק: 24 תם
10 בעת באכותה וקאל להם לא תרגזו פי אלטריוק: 25 וצערו מן מצר
וגזו אלי בלד בנעאן אלי יעקוב אביהם: 26 פאזכרוה וקאלו עאר יוסף
באק ואיצא הו סלטאן עלי גמיע בלד מצר פשך קלבה ולם יתק
בהם: 27 תם בלמוה בגמיע בלאם יוסף אלדי בלמהם וראי אלעגלאת
אלתי בעת בהא לתחמלה פעאשת רוח יעקוב אביהם: 28 וקאל אסראיל
15 חסבי אן עאר יוסף אבני באק אמצו ואראה קבל אן אמות:

מז

1 פרחל אסראיל וגמיע מא לה חתי גא אלי ביר סבע פדכח
דבאיח לאלה אביה אסחק: 2 פקאל אללה לה פי רויא אלליל יא יעקוב
יא יעקוב קאל לבך: 3 קאל אנא אללה אלאה אביך לא תתף מן
20 אללהדור אלי מצר פאני אציר מנך תם אמח עטימח: 4 אנא אנול מעך
אלי מצר ואנא אצעדך ויוסף וגמץ⁽¹⁾: 5 פקאם יעקוב מן ביר סבע
וחמלו בנו אסראיל יעקוב אבאדם ואטפאלהם ונסאיהם עלי אלעגל אלתי
בעת בהא פרעון לתחמלה: 6 ואזלו מאשיתיהם וסרחהם אלדי מלכוה
פי בלד בנעאן וגזו אלי מצר וגמיע נסלה מעה: 7 בנוה ובנו בניה
25 ובנאתה ובנאת בניה וסאיר נסלה גא בהם מעה אלי מצר: 8 והלה
אסמא בני אסראיל אלדאזלין אלי מצר יעקוב ובנוה בכרה ראובן:
9 ובנו ראובן חנוך ופלוא חצרן וזרמי: 10 ובנו שמעון ימואל וימין
ואהר ויבין וצחר ושואל אבן אלבנעאניח: 11 ובנו לוי גרשון וקהת
ומררי: 12 ובנו יהודה ער ואונן ושלח ופרץ וזרח ומאת ער ואונן פי
35 בלד בנעאן ובאן בנו פרץ חצרן וחמול: 13 ובנו יששכר תולע ופוח

(1) "והביאו את בעורכם" (עם השכר אשר עליהם).

(2) "שאו".

(3) ר"ל בגדי יקר לכבוד ולתפארת.

(4) "ויסתוב את עינוך". ראב"ע: כמותך.

אביה קאילא אן לם את בה אליך פאכונ זטיא לך טול אלומאן:
 33 ואלאן יגלם עבדך מכאן אלגלאם עבדא לסידי ויצעד אלגלאם מע
 אבותה: 34 פאני אפכר⁽¹⁾ כף אצעד אלי אבי ואלגלאם לים הו מעי
 כילא אשאד אלבלא אלדי ינאלה:

5

מה

1 פלם יטק יוסף אן יתרפֿק⁽²⁾ לדלך מן בתרֿה אלוקוף בין ידיה
 פנאדא אזרגו כל רגל מן בין ידי ולם יקף אנסאן מעה חין תערֿה
 יוסף באבותה: 2 פרפע צותה בכבא חתי סמעה אלמצריון וסמעה
 אל פרעון: 3 תם קאל יוסף לאבותה אנא יוסף הל עאד אבי באק פלם
 יטיקו אן יגיבוה ממא דהשו בין ידיה: 4 קאל להם תקדמו אלי פתקדמו
 פקאל אנא יוסף אזוכם אלדי בעתמוני אלי מצר: 5 ואלאן לא תגתמו
 ולא ישתד עליכם אד בעתמוני האהנא פאן אללה בעתני בין ידיכם
 ללמעשה: 6 ודלך אן הדה סנתא גוע⁽³⁾ קד מצתא פי אלבלד ובקי
 זמס סנין לים פיהא זרע⁽⁴⁾ ולא חצאר: 7 פבעתני אללה בין ידיכם
 ליציֿד לכם בקאא פי אלבלד ויחיי לכם פליטה עטימה⁽⁵⁾: 8 פאלאן לים
 15 אנתם בעתתמוני האהנא אלא אללה פציֿרני אסתאדא לפרעון וסידא
 לגמיע אלה וסלטאנא עלי גמיע בלד מצר: 9 אסרעו ואצעדו אלי אבי
 וקולו לה בדא קאל אבנך יוסף ציֿרני אללה סידא לגמיע אלמצריון
 אנהדר אלי לא תקף: 10 פקם⁽⁷⁾ פי בלד אלסדיר ותבון קריבא מני
 20 אנת ובנוך ובני ובנוך ובנוך ובקרך וגמיע מא לך: 11 ואמונך תם לאן
 קד בקי זמס סני גוע כילא תפתקר אנת ואלך וגמיע מא לך: 12 והודא
 עיונכם נאטרה ועינא אלי בנימין אן פאֿ יבאטבכם: 13 פאזכרו אבי
 בגמיע בראמתי במצר וגמיע מא ראיתמוה ואסרעו ואחדרוה אלי ההנא:
 14 תם אנכב עלי ענק בנימן אביה פכבא ובנימן איצא בכא עלי ענקה:
 15 וקבל סאיר אבותה ובכא עליהם ובעד דלך כלֿמוה: 16 וארתפע
 25 אלצות אלי בית פרעון וקיל לה קד גאו אבוה יוסף פחסן דלך ענדה
 וענד גמיע עבדה: 17 תם קאל פרעון ליוסף קל לאבותך אצנעו כלֿה

(1) "אני הושב".

(2) בבני י ו' ופס': ותהרֿך ור"ל ולא יכול יוסף להראות את חמלתו על אחיו.

(3) כפ' טוסף: ללמנהדין = לזורזם.

(4) פ': האתין סנתא גוע.

(5) פ': הרת = חרוש.

(6) "כדי שיעשה לכם (האל) שארית בארץ ויחיה לכם פליטה גדולה".

(7) פ': פתקים.

נכון לסודי עבדא: ¹⁰ קאל אלאן במא קלתם בדאך הו' מן וגד מעה
 כאן לי עבדא ואנתם תבינון אבריא: ¹¹ פאסרעו וחת כל רגל ועאה
 עלי אלארץ ופתח כל רגל ועאה: ¹² פפתש בדא כאלאכבר ואנתהו
 אלי אלעצער פוגד אלגאם פי ועא בנימן: ¹³ פגדקו תיאבהם ושאל
 כל רגל עלי המארה ורגעו אלי אלקרית: ¹⁴ פדבל יהודה ואבותה אלי
 בית יוסף ועאדה תם פוקעו בין ידה עלי אלארץ: ¹⁵ קאל יוסף מא
 הלא אלענע אלדי צנעתם אמא עלמתם אנה ימתחן רגל מתלי:
 קאל יהודה מא נקול לסודי ומא נתבלם ובמא נחתג אללה אוקע:
 עבידך בדנבהם הא נחן עבד לסודי נחן ומן וגד אלגאם פי ידה:
 קאל אנה מעאד מן אן אענע הלא אלרגל אלדי וגד אלגאם פי ידה
 הו יבון לי עבדא ואנתם אעזרו בסלאם אלי אביכם: ¹⁸ פתקדם אליה
 יהודה וקאל יא סודי יתבלם עבדך בחצרה מולאי ולא ישתד גצבך עלי
 עבדך פאנך מתל פרעון: ¹⁹ כאן סידנא סאל עבידה קאילא הל מוגד
 לבס אב או אף: ²⁰ פקלנא לה מוגד לנא אב שיך ואבן שיכובה צגיר
 ואבוה קד מאת פבקי הו וחדה לאמה ואבוה יחבה: ²¹ פקלת לעבידך
 אחרהוה אלי אעל ענאיתו כה': ²² פקלנא לסידנא לא יטיק אלגלאם
 אן יתרך אבאה פאן הו תרבה מאת: ²³ וקלת לעבידך אן לס יחדר
 אבובם אלעצער מעכס פלא תעאודו אן תרו וגה: ²⁴ פלמא צעדנא
 אלי עבדך אבינא אברנאה בבלאם סידנא: ²⁵ ולמא קאל אבונא
 ארגעו אשתרו לנא קלילא מן אלטעאם: ²⁶ קלנא לא נטיק אן ננחדר
 אן כאן אבונא אלעציר מענא אנחדרנא לאנא לא נטיק נרא וגה אלרגל
 ואבונא אלעציר לים הו מענא: ²⁷ פקאל עבדך אבונא לנא אנתם
 תעלמון אן אתנין ולדת לי ווגתי: ²⁸ פגרג אחרהמא מן ענדי וקלת
 לעלה קד אפתרס ולם ארה אלי אלאן: ²⁹ פאן אדלתם הלא איצא מן
 ענדי וואפתה אלמניה אנולתם שיבתי בחסרה אלי אלטרא: ³⁰ ואלאן
 אן צרת אלי עבדך אבי ואלגלאם לים הו מענא ונפסה מעקודה בנפסה:
 פכמא ירי אנה לים מענא ימות ויבנו עבידך קד אנולו שיבה עבדך
 אבינא בחסרה אלי אלטרא: ³² ואעלם³ אן עבדך צמן אלגלאם מן

(¹) אבן שעינס בדרשותיו: והנכון פירש ר' סעדיה וז'ל גם עתה חוזר לאמונתם ושאמרו
 הן חכמה גוי ואמר להם גם עתה בדרכים בן הוא שאתם נאמנים ועל זה אעשה עמוס חסד
 אשר ימוצא אתו וכו'.

(²) "העניש", עיי' בפורנו.

(³) פ' איתכלם בל' שאלה.

(⁴) "ואשמרהו", מבחר: לא היה המאמר ראית עינים כי אם לשמרו כמובן קחנו ושום

עינך עליו (ירמיה ל"ט ו"א).

(⁵) "ורע",

- 24 ולמא אדגל אדגל אלקום אלי בית יוסף אעטאיהם מאא פגסלו
ארגלהם וטרה קתא לחמיריהם: 25 והיו אלהיהם אלי אן גא יוסף פי
אלטהיהם לאנהם סמעו אן תם יאכלון טעאמא: 26 ולמא גא יוסף אלי
מנולה אדגלו אלהיהם אלתי מעהם אלי מנולה וסגדו לה עלי אלארק:
27 פסאלהם ען סלאמתהם וקאל הל עאד אבוכם אלשיך אלדי קלתם 5
באק והל הו סאלם: 28 קאלו עאד עבדך אבונא באק והו סאלם וברו
וסגדו: 29 תם רפע עיניה ונטר בנימין אכאה אבן אמה פקאל אהדא
אבוכם אלאצגרא אלדי קלתם⁽¹⁾ לי פקאל אללה ידוף עליך יא בני:
30 פאסרע יוסף ממא האת רחמיה עלי אגיה פטלב אן יבכי פדבל
אלי אלצדר ובכא תם: 31 תם גסל וגהה וברג ותרפֶק⁽²⁾ וקאל קדמו 10
אלטעאם: 32 פגעלו לה וחדה ולהם וחדהם וללמערין אלדין יאכלון
מעה וחדהם ממא אלמצריון לא יסתגיוון אן יאכלו מע אלעבראנין
טעאמא פאנה⁽³⁾ מכורה ענדחם: 33 ואגלסחם בין ידיה אלבכר בכבורתה
ואלצגיר פי מרתכתה ואכחת אלקום בעצהם לבעי⁽⁴⁾: 34 פארסל בזלאת⁽⁵⁾
מן ענדה אליהם פכאנת זלה בנימין אבחר מן ולאנתהם במסה אצעאף 15
וישרבו מעה חתי סברו:

מד

- 1 תם אמר יוסף וכילה וקאל לה אמלא אועיה אלקום טעאמא
כמא יטיקון חמלה וציר פצה כל רגל פי ועאיה: 2 וגאמי גאם אלפצה
ציר פי פס ועא אלאצגרא מע פצה מירתה פצנע כמא קאל לה יוסף:
3 פלמא אצא אלצבה אטלק אלקום הם וחמיריהם: 4 פהם קד ברגו 20
מן אלקרדיה ולם ובעדו אד קאל יוסף לובילה קם פאכלבהם פאדא
להקתהם קל להם לם באפיתם שרא בדל ציר: 5 אליס הדא אלדי
ישרב פיה מולאי והו אנמא אמתחנכם כה⁽¹⁾ אסיתם פימא ענעתם:
6 פלהקהם וכלמהם בלדך: 7 פקאלו לה לא יקל סידי הדא אלכלאם
עבידך מעאדיון מן אן יענעו מתל הדא אלאמר: 8 הודא פצה וגדנאהא 25
פי פואה אועיתא רדנאהא עליך מן בלד בנעאן פביך נסרק מן בית
מולאך פצה⁽²⁾ או דהבא: 9 ומן מוגד מעה מן עבידך פליקתל ונחן איצא

(1) כפ' נוסף: קאלו נעם קאל = ויאמרו הן ויאמר.

(2) ויעורר החמיו, וכן תרגם למטה מזה א' וישעיה מ"ב טו.

(3) כפי י' ובס': לאן טעאמחם ר' ל מפני שמאכל העכרים הועבה היא למצרים וכן
שירוש הכתוב לפי הרגום אנקלוס שהעכרים אוכלים הכהמות אשר המצרים עובדים אותן.

(4) ראבי"ע: דורן

(5) ויהא רק נסה אתכם כו', לרעת אם אתם גנבים עי' ת"א וראבי"ע.

(6) כפי י': אניה פצה = כלי כסף.

אֲלֵא וּאֲכֹכֶם מֵעַבְדֵּם: 4 פֶּאן כַּעֲתֹת אֲכֹנֵא מַעֲנֵא אֲנַחְדֵּרְנֵא וְאֲמַתֵּרְנֵא
 לָךְ טַעֲמֵא: 5 וְאֵן לֹם תִּבְעֵתָה לֹא נִנְחָדֵר לֵאן אֲלֵרְגֵל קֹאֵל לֹנֵא לֹא
 תֵּרוּ וְגַהִי אֲלֵא וּאֲכֹכֶם מֵעַבְדֵּם: 6 קֹאֵל אֲסֵרְאִיל וְלֹם אֲסֵאֲתֶם אֲלִי
 פֶּאֲבִרְתֶּם אֲלֵרְגֵל אֵן קֵד בְּקִי לִבִּם אֵךְ: 7 קֹאֵלוּ אֲנֵה סֵאלֵנֵא אֲלֵרְגֵל
 עֲנֵא וְעֵן תֵּאֲלִידֵנֵא וְקֹאֵל הֵל עֵאֵד אֲבֹכֶם בֹּאֵךְ וְהֵל בְּקִי לִבִּם אֵךְ
 5 פֶּאֲבִרְנֵאָה עֲלִי סְבִיל הֵדֵא אֲלִבְלֵאֵם הֵל עֲלֵמֵנֵא אֲנֵה סִיקוֹל אֲחֵדֵרוּ
 אֲכֹכֶם: 8 תֵּם קֹאֵל יְהוּדָה לֵאֲסֵרְאִיל אֲבִיהֵא אֲבַעֲת בֹּאֲלֵגֵלֵאֵם מַעֲנֵא
 וְנִמְצִי וְנִחֵא וְלֹא נִמוֹת נַחֵן וְאֲנֹת וְאֲטַפֵּאלֵנֵא: 9 אֲנֵא אֲעֲמֵנֵה וּמֵן
 יְדֵי תִטְלַבָּה פֶּאן לֹם אֲגֵבָה אֲלִיךְ וְאֲעֲזֵה בֵין יָדֶיךְ פֶּאנֵא מִכְּטִי לָךְ טוֹל
 10 אֲלֹמֵאן: 10 לֹולֵא אֲנֵא תִלְבֵּתֵנֵא לִכְנֵא קֵד רִגְעֵנֵא מֵרֵתִין: 11 קֹאֵל לֹהֵם
 אֲסֵרְאִיל אֲבֹהֶם אֵן כֹּאן כְּדֹאךְ פֶּאֲעֲנֵעוּ כְּלֵה כְּדוּ מֵן פֶּאֲבִהֵה אֲלִבְלֵד פִּי
 אוֹעִיתֶכֶם וְאֲחֵדֵרוּהֵא לֵלְרְגֵל הֵדִיהֵ קִלִּיל תֵּרִיאֵךְ וְקִלִּיל עֶסֶל וְכִרְנוֹב
 וְשֹׂאָה כְּלוֹט וְכֵטֶם וְלוֹז: 12 וְעֲעֵפֵא מֵן אֲלִפְצֵה כְּדוּ מֵעַבְדֵּם וְאֲלִפְצֵה
 אֲלִמְרֹדֹדֵה פִי פֹוֵאָה אוֹעִיתֶכֶם רִדְוֵהֵא מֵעַבְדֵּם לַעֲל כֹּאן סְחֹוֹא: 13 וְכְדוּ
 15 אֲכֹכֶם וְקוֹמוּ וְאֲרַגְעוּ אֲלִי אֲלֵרְגֵל: 14 וְאֲלִמְאִיק אֲלִכֹאֲפִי יַעֲטִיכֶם רַחֲמֵהּ
 בֵין יְדֵיהֵ וְיִטְלַךְ לִבִּם אֲכֹכֶם אֲלֵאֲכֵר וּבְנִימִין וְאֵנֵא אֲכֹאֲךְ אֵן אֲתִכֵּל כִּמֵּא
 תִבְלֵת⁽¹⁾: 15 פֶּאֲכֵד אֲלִקּוֹם אֲלֵהֵדִיהֵ וְעֲעֵפֵא מֵן אֲלִפְצֵה אֲכִדוּהֵ מַעֲהֵם
 וּבְנִימִין פִּקֵּאֵמוּ וְאֲנַחְדֵּרוּ אֲלִי מַצֵּד וּוֹקֶפּוּ בֵין יְדֵי יוֹסֵף: 16 פִּלְמֵא רֹאִי יוֹסֵף
 אֵן בְּנִימִין מַעֲהֵם קֹאֵל לְחֵאֲגֵבָה אֲדַכֵּל אֲלִקּוֹם אֲלִי אֲלִמְנוֹל וְאֲדַכֵּה דִּכְחֵא
 וְאֲעִלַּחֵה פֶּאן מַעִי יֹאֲכִלוֹן אֲלִקּוֹם פִּי אֲלִטְהִירֵה: 17 פֶּעֲנַע אֲלֵרְגֵל כִּמֵּא קֹאֵל
 20 לֵה יוֹסֵף פֶּאֲדַכֵּלֵהֵם אֲלִי מְנוֹלָה: 18 וְלִמֵּא רֹאִי⁽²⁾ אֲלִקּוֹם אֲנֵהֵם אֲדַכֵּלוּ אֲלִי
 מְנוֹל יוֹסֵף וְקֹאֵלוּ כִּסְבֵּב אֲלִפְצֵה אֲלִמְרֹדֹדֵה פִי אוֹעִיתֵנֵא פִי אֲלֵאֲבִתֵּדֵא
 נַחֵן מִדְּבֹלוֹן לִיתִּסְכֵּב⁽³⁾ עֲלִינֵא וְיִתְגֵּנֵא עֲלִינֵא וְיִכְדֵּנֵא עֲבִידֵא וְחִמִּירֵנֵא
 מִלְכֵּא⁽⁴⁾: 19 פִּתְקֵדְמוּ אֲלִי חֵאֲגֵב יוֹסֵף וְכִלְמוּהֵ עֲנֵד בֹּאֵב אֲלִבִּית:
 20 וְקֹאֵלוּ יֹא סִידִי אֲנֵא אֲנַחְדֵּרְנֵא פִי אֲלֵאֲבִתֵּדֵא נִמְתֵּאֵר טַעֲמֵא:
 21 פִּלְמֵא צֵרְנֵא אֲלִי אֲלִמְבִּית פִּתְחֵנֵא אוֹעִיתֵנֵא פֶּאֲדֵא בְּפִצֵּה כֹל רִגֵּל
 פִי וְעֹאִיהֵ פִצְתֵּנֵא כּוֹזְנֵהֵא פִרְדֵּנֵאָה מַעֲנֵא: 22 וְפִצֵּה אֲכֵרִי אֲחֵדֵרְנֵאָהֵא
 מַעֲנֵא לְנִמְתֵּאֵר טַעֲמֵא וְלֹם נַעֲלֵם מֵן צִיד פִּצְתֵּנֵא פִי אוֹעִיתֵנֵא: 23 קֹאֵל
 לֹהֵם סֵלֵאֵם לִבִּם לֹא תִכֹּאֲפוּ אֲלֵאֲהֶכֶם וְאֵלֵאָה אֲבִיכֶם רֹוקֶכֶם כִּנּוֹז פִּי
 30 אוֹעִיתֶכֶם וְאֵמֵא פִצְתֶּכֶם פִּקֵּד צֹאֲרֵת אֲלִי תֵם אֲכֵרְגֵ אֲלִיהֶם שְׁמַעוֹן:

(1) "וַאֲנִי יֹרָא שֶׁן אִשְׁכֵּל (בְּנִימִין) כִּאֲשֶׁר יִשְׁכַּלְתִּי (יוֹסֵף וְשִׁמְעוֹן)" עֵינֵן רִשְׁ"י.

(2) הַעֲתִיק מִלְשׁוֹן רֹאִיהֵ כֹאֵלוּ הִיָּה כְּתוּב "וַיִּרְאֵהוּ" בְּיוֹד אַחַת, בְּכ"י י' וּבִסְפִי: פִּכֹּאֲפוּ מִלְשׁוֹן יִרְאֵה.

(3) ר"ל לִבְקֵשׁ סִבָּה וְעִלְיוֹת דְּבָרִים עֲלִיתוּ מִלְשׁוֹן כִּגְלָל.

(4) "לֵאחֲזוּהָ".

- 21 תם קאלו בעצֶהם לבעיץ באלחקיקה¹ אתִּמון נחן פי אבינא אד ראינא נפסה פי ישרה וצרעה אלינא ולם נקבלה לדלך נאלתנא הדה אלישרה:
- 22 פאגאבהם דאובן קאילא אלם אקל לכם לא תזטו עליה פלם תקבלו ואלאן פהודאנא² מטאלבון בדמה: 23 והם לם יעלמו אן יוסף יפהם דלך לאנה אוקף תרגמאנא בינה וביניהם: 24 פאסתדאר ענהם ובכא 5 תם רגע אליהם פזאטבהם ואכל מן בינהם שמעון פחבסה בחצרתהם:
- 25 תם אמר יוסף פמלית אועיתהם ברא ורדת פצצֶהם כל רגל אלי גולקה ואעטי להם זאדא ללטרדיק פלמא צנע בהם כדאך: 26 חמלו³ מידתהם עלי חמידהם וסארו מן תם: 27 ופתח אלואחד גולקה ליעטי עלפא להמאדה פי אלמביח פראי פצתה פאדא בהא פי ועאיה: 28 פקאל 10 לאבותה קד רדת פצתי והודא די פי ועאי פנפרת קלובהם וועג כל ואחד מע אביה קאילין מא דא צנע אללה בנא: 29 תם גאו אלי יעקוב אביהם אלי בלד כנעאן פקצו עליה גמיע מא נאלהם קאילין: 30 זאטבנא אלרגל סיד אלבלד בצעובה ואתהמנא בגסאסה אלבלד: 31 פקלנא לה נחן תקאת לם נכן קט גואסים: 32 ונחן אתנא עשר אכא בנו אבינא 15 אלואחד מפקוד ואלאכר ענד אבינא אליום פי בלד כנעאן: 33 פקאל לנא אלרגל סיד אלבלד בכלה אעלם אנכם תקאת אכאכם אלואחד דעו ענדי וקות מנאזלכם ברו ואמצו: 34 ואתוני באזיכם אלאצגר חתי אעלם אנכם לסתם בגואסים ואנתם תקאת ואכאכם אעטי לכם ותתגרון פי אלבלד: 35 פבינאם יפרגון אועיתהם פאדא בצרה פצה כל רגל 20 פי ועאיה פלמא ראו צהר פצצֶהם הם ואכזהם פפועו: 36 תם קאל להם יעקוב אבוהם מד אתכלתמוני יוסף מפקוד ושמעון מחבוס ובנימן מטלוב עלי אנתמעת הדה בלהא: 37 קאל לה ראובן אתכל³ אבני אן לם אגבה אליך אעטניה ואנא ארדה אליך: 38 קאל לא ינחדר אבני מעבם לאן אכאה קד מאת והו וחדה קד בקי פאן ואפתה אלמניה פי 25 אלטרדיק אלדי תמצון פיה אנולתם שיכתי בחסרה אלי אלתרי:

בג

- 1 ואלגוע ישריך פי אלבלד: 2 פלמא פרג מן אכל אלמידה אלתי אתו בהא מן מצר קאל להם אבוהם ארגעו אמתארו לנא קלילא מן טעאם: 3 קאל לה יהודה אן אלרגל נאישדנא וקאל לנא לא תרו וגחי 80

(1) פהודא נחן

(2) זאטבנא עשה להם בן גשאו ובני

(3) אשכל יעני בגי

אלבלדאין⁽¹⁾ גאו אלי מצר אן ימתארו מן יוסף אד אשתד אלגוע פי בלדאנהם:

מב

1 פסמע⁽²⁾ יעקוב אן אלמירד מוגודד במצר פקאל יעקוב לבניה
5 לא תתואנו⁽³⁾: 2 קאל הודא קד סמעת אן מירד מוגודד במצר אנחדרו אליהא ואמתארו לנא מנהא ונחיא ולא נמות: 8 פאנחדרו עשרה אכזה יוסף לימתארו ברא מן מצר: 4 ובנימין אבו יוסף לס יבעתה יעקוב מע אכותה קאל כילא תלחקה אלמניה⁽⁴⁾: 5 פלמא דכלו בנו אסראיל לימתארו פי וסט אלדאכלין אד כאן אלגוע פי בלד כנעאן: 6 ויוסף 10 הו סלטאן אלבלד והו ממיר לגמיע קומה פגאו אכותה וסגדו לה עלי וגוהם עלי אלארין: 7 פראי יוסף אכותה פאתבתהם ותנכר אליהם וכלמהם בצעובד פקאל להם מן אין גיתם קאלו מן בלד כנעאן נמתאר טעאמא: 8 פאתבת יוסף אכותה מחקקא⁽⁵⁾ והם לס יתבתוה: 9 ולמא דכר אלאחלאם אלתי ראהא להם קאל להם גואסים אנתם אנמא גיתם 15 לתנטרו כבר אלבלד⁽⁶⁾: 10 קאלו לה לא יא סירי אנמא גאו עבידך ימתארו טעאמא: 11 ונחן כלנא בנו רגל ואחד ונחן תקאת מא כאן קט עבידך גואסים: 12 קאל להם לא בל אנמא גיתם לתנטרו כבר אלבלד: 13 קאלו נחן עבידך אתנא עשר אכא בנו רגל ואחד פי בלד כנעאן ואלאצגר אליום ענד אבינא ואלואחד מפקוד: 14 קאל להם 20 יוסף הו מא קלת לכם אנכם גואסים: 15 בהדה אלכלה תמתחנן וחיוה פרעון לא כרתם מן ההנא אלא במגי אכיתם אלאצגר ההנא: 16 אבעתו בואחד מנכם ויאד אכאכם⁽⁷⁾ ואנתם תחכסון חתי ימתחן בלאמכם הל אלחק מעכם ואם לא וחיוה פרעון אנכם גואסים: 17 פצמהם אלי אלחפט תלתה איום: 18 תם קאל להם פי אליום אלתאלת אצנעו בלה 25 תחיו בהא פאני אתקי אללה: 19 אן כנתם תקאת פואחד מנכם יחכם פי בית הפטכם ואנתם אמצו ואדו מירד קות מנאזלכם: 20 ואתו באכיתם אלאצגר אלי ויתחקק בלאמכם ולא תחלכו פצנעו כדא:

(1) "ורבים מיושבי הארצות".

(2) "וישמע".

(3) "אל תאחרו".

(4) "הרעה אשר נגורה עליו", וירא יעקב פן יקראנו האסון בדרך מפני שכל הדרכים בחזקת סכנה, וערש".

(5) ראב"ע: הסתכל בכל אחד והכירו.

(6) ר"ל לראות עיני הארץ ומצבה.

(7) פ': ישכצה = יבאנו.

הדה אלאמור לא פהם חכים מתלך: 40 אנת תבון עלי ביתי ואלי
 אמרך 'נקאד גמיע קומי לא אשרף עליך אלא באלברסי' פקט: 41 תם
 קאל פרעון ליוסף אנטר קד וליתך גמיע בלד מצר: 42 תם נזע פרעון
 באתמה מן ידה וגעלה פי יד יוסף ואלבסה תיאב עשר וציר טוקא מן
 דהב פי ענקח: 43 וארכבה פי גניבתה⁽¹⁾ ונודי בין ידיה אלטריקי⁽²⁾ 5
 וולאה עלי בלד מצר: 44 תם קאל לה ועלי אני פרעון פמן גיר ראך
 לא ימד רגל ידה אלי ענן ולא רגלה אלי רבאב עלי גמיע מצר⁽³⁾: 45 וסמי
 פרעון אסם 'וסף מוצה אלפאאי'⁽⁴⁾ ווזה באסנת בנת פוטיפרע אמאם
 אלאסבנדרה⁽⁵⁾ וברג יוסף ואליא⁽⁶⁾ עלי גמיע בלד מצר: 46 ובאן יוסף
 אבן תלאתין סנה חן וקק בין ידי פרעון מלך מצר ולמא ברג מן בין 10
 ידיה טאף פי גמיע בלד מצר: 47 תם אנכתת אלארץ פי סבע סני
 אלשבע מלו אלזואין⁽⁷⁾: 48 פגמע באקי טעאם אלסבע סנין אלתי
 באנת פי בלד מצר וגעל טעאמהא פי קראהא וגעל טעאם כל ציעה פי
 אלקרי אלתי חואליהא: 49 פגמע יוסף מן אלבר שביהא ברמל אלבחר
 בתרה גרא התי אנתהי ען אחצאיה ממא לא אחצא לה: 50 וולד ליוסף 15
 אבנאן קבל אן תדבל סנה אלגוע ולדתהמא לה אסנת בנת פוטיפרע
 אמאם אין: 51 פסמי אלבכר מנשה קאל אן אללה קד נסאני גמיע
 שקאי ומא באן מנה פי בית אבי⁽⁸⁾: 52 וסמי אלתיאני אפרים קאל
 אן אללה אנמאני פי בלד צעפי: 53 תם פנית סבע סני אלשבע
 אלדי באן פי בלד מצר: 54 ובדאת סבע סני אלגוע אן תאתי במא 20
 קאל יוסף פבאן גוע פי גמיע אלבלדאן⁽⁹⁾ ופי גמיע בלד מצר באן
 טעאם: 55 פלמא גאע אהל מצר צרך אלקום אלי פרעון בסבב
 אלטעאם וקאל להם אמצו אלי יוסף מא יקול לכם אצנעהו: 56 ולמא
 אנבסט אלגוע עלי וזה אלבלד פתח יוסף גמיע מא פיה אלטעאם⁽⁹⁾
 פאמאר אלמצריין ואשתר אלגוע פי בלד מצר: 57 ובחיר מן אהל 25

⁽¹⁾ נראה כי הוראת הטלה הזאת אחר טסוסי הטלך אשר דרכם ללכת אחרי רכבו.

⁽²⁾ "פנו דרך" ולא ידענו באין באה לו ההעתקה הזאת, ובלי ספק תרגם לפי הענין.

⁽³⁾ "אף בי אני פרעה כלי דעתך לא ידום איש את ידו (לאחוו) ברכן ואת רגלו לרכוב על הסוס בכל ארץ מצרים". הטלות אלעין ואלרבאב נוספות בקי (ושם גרסם אלעין, אלראב). ובכ"י י: ויה פי קלם = יהו בקולמס. ועי' ת"א.

⁽⁴⁾ "מגלה צפונות", עי' ת"א.

⁽⁵⁾ ת"א: שליט.

⁽⁶⁾ "מלא האצרות" ת"א: לאוצרין.

⁽⁷⁾ "זאת (העמל) אשר היה בבית אבי".

⁽⁸⁾ בקי: פבאן גאע גמיע אהל אלבלדאן, והנוסחה הזאת איננה נכונה.

⁽⁹⁾ ת"א: די בחון עיבורא.

אלגיל סבע בקראת צַממאת אללהם חסנאת אלחלי פרעת פי אלקרט:
 19 ובאן סבע בקראת אבר קד צערות וראחן עֶגֶאף קביהאת אלחלי
 גרא ודקיקאת אללהם לס אד מתלהא פי גִמִיע בלד מצר פי אלסבע:
 20 פאכלת אלבקראת אלדקאק אלקביהה אלסבע אלבקראת אלאואיל
 5 אלצממאת: 21 פדללת אלי אַגואפּהא ולס יתבין אנהא קד דללת
 ומנטרהא קביה כמא באן אולא תם אסתקטת: 22 תם ראית באן
 סבע סנבלאת נבתת פי קצבה ואחרה מלא גִיִאד: 23 ובאן סבע
 סנבלאת צִאִוִיִאת רקאק משובה בריה אלקבול קד נבתת וראחן:
 24 פבלעת אלסנבלאת אלדקאק אלסבע סנבלאת אלגִיִאד וקלת דלך
 10 ללעלמא ולס יזברוני בשיי: 25 אַגאבה יוסף וקאל רויא פרעון ואחד אלדי
 סיננעה אללה אבר פרעון: 26 אלסבע אלבקראת אלגִיִאד ואלסבע
 סנבלאת אלגִיִאד הי סבע סנין זִיד הדא חלם ואחר: 27 ואלסבע בקראת
 אלדקאק אלקביהה אלצאעדה וראחן ואלסבע סנבלאת אלפארהגה
 אלמשובה בריה אלקבול תבון סבע סנין גִוִיע: 28 הו אלקול אלדי
 15 קלתה לפרעון אלדי סיננעה אללה אראה לפרעון: 29 סתאיתכס סבע סנין
 יבון שבע כתיר פי גִמִיע בלד מצר: 30 תם תואפִיכס סבע סנין גִוִיע מן
 בעדהא פינסא גִמִיע אלסבע אלדי באן פי בלד מצר חתי [כאד] אן
 אלגִוִיע יפני אהל אלבלד: 31 ולא יתבין אחר דלך אלשבע פי אלבלד
 מן קבל אלגִוִיע אלאתי⁽¹⁾ בעדה לאנה עטִים גִדא: 32 ואמא תכריר אלרויִא
 20 עלי פרעון מרתן פלאן אלאמר תאבת ענד אללה והו מסרע אן יצנעה:
 33 ואלאן ינטר פרעון רגלא פחימא חכימא יוליה עלי בלד מצר:
 34 יטלק לה אן יוכל⁽²⁾ ובלא עלי אלבלד חתי יעבו⁽³⁾ גלח בלד מצר פי
 סבע סנין אלשבע: 35 ויגמעון טעאם הדח סני אלגִיד אלאתיאת
 ויכנוון⁽⁴⁾ ברהא תחת יד ובלא פרעון ויחפטון טעאמהא פי קראחא:
 25 36 יבון אלטעאם ודיעה פיהא לסבע סני אלגִוִיע אלתו תבון פי בלד
 מצר ולא ינקטע אהל אלבלד באלגִוִיע: 37 פחסן בלאמה ענד פרעון
 וגִמִיע קואדה: 38 תם קאל פרעון לקואדה חל נגד מתל הדא רגלא
 פיה רוח אללה עלמא⁽⁵⁾: 39 תם קאל לה בעד מא ערפך אללה גִמִיע

(1) עי' מה שכתב הגאון על שלשת הפסוקים האלה בבאורו למשלו א' ו' על מלת מליצה.

(2) "וכלה הרעב כמעט את יושבי הארץ".

(3) "אשר יבוא".

(4) "ותן לו רשות להפקיד".

(5) וכן ת"א: ויורון נגזר מלשון וחמושים (שמות י"ג, י"ח) שתרוממו מזרזין.

(6) פ': ויכנוון.

(7) "בכבחה".

פיה מִלֶּסֶא לְגַמִּיעַ קוֹאֲדָה פִּדְכֵר רִיִּים אֶלְסִקְאָה וְרִיִּים אֶלְכַּבְּאוֹזִין פִּי מֵא בִּינָהִם: ²¹ פֵּאֲמֵר בְּרִדְ רִיִּים אֶלְסִקְאָה עֲלֵי סִקִּיה וְנִאוּלָה כֹּאסָה: ²² וְצִלְב רִיִּים אֶלְכַּבְּאוֹזִין כִּמָּא פִּסֵּר לֵהֲמָא יוֹסֵף: ²³ הֵם נָסִי רִיִּים אֶלְסִקְאָה יוֹסֵף וְלֵם יִדְבְּרָה: ¹

5

מא

- 1 פִּלְמָא מִצֵּת סִנְתָאן חֹאוֹלְתָאן¹ רֹאֵי פִרְעוֹן בֹּאנָה וְאִקְפֵּי עֲלֵי שְׂאִטִּי אֲלִנִּיל: ² וּבֹאֵן קִד צֵעֵד מִנָּה סִבַּע בִּקְרָאֵת חֲסִנָּאֵת אֶלְמִנְטֵר וְצִמְמָאֵת אֶלְלָחִם וְרֵעֵת פִּי אֶלְקִרְטִי²: ³ וּבֹאֵן סִבַּע בִּקְרָאֵת אֶלְרֵת קִד צֵעֵדִין וְרֹאֲהֵן מִן אֲלִנִּיל קִבְּיָהֵת אֶלְמִנְטֵר וְרִקְיָקָאֵת אֶלְלָחִם וּוְקִפֵּת אֲלִי גִאֲנִבְהֵן עֲלֵי שְׂאִטִּי אֲלִנִּיל: ⁴ הֵם אֲכָלָת אֶלְבִּקְרָאֵת אֶלְקִבְּיָהֵת אֶלְמִנְטֵר אֶלְרִקְיָקָאֵת אֶלְלָחִם אֶלְסִבַּע אֶלְבִּקְרָאֵת אֶלְחֲסִנָּאֵת אֶלְצִמְמָאֵת הֵם אֲסִתִּיקֵט פִּרְעוֹן: ⁵ הֵם נָאֵם פִּרְאֵי תֹאנִיָּה בֹאֵן סִבַּעָה סִנְכִלָּאֵת קִד נִבְתָּן פִּי קִצְבָּהּ וְאֶחְדָּהּ מִלָּא גִיאֵד: ⁶ וּבֹאֵן סִבַּע סִנְכִלָּאֵת אֶלְרֵת דִּקְאֵק מִשׁוֹבָהּ בְּרִיחַ אֶלְקִבּוּל קִד נִבְתָּן וְרֹאֲהֵן: ⁷ הֵם בִּלְעֵת אֶלְסִנְכִלָּאֵת אֶלְדִּקְאֵק אֶלְסִבַּע סִנְכִלָּאֵת אֶלְסִמָּאֵן אֶלְמִלָּא הֵם אֲסִתִּיקֵט פִּרְעוֹן פֵּאֲדָא בֵּה חֵלֶם: ⁸ פִּלְמָא כֹּאֲנֵת ¹⁵ אֶלְגִּדָּאָהּ כִּרְבֵּת רוּחָהּ פִּבְעֵת פִּדְעָא בְּגַמִּיעַ עֲלֵמָא מִצֵּר וְחִכְמָאָהּ פִּקִּץ עֲלֵיהֶם רוּיָאָה פִּלֵּם יִבֵּן מִן פִּסְרָהָ לָח: ⁹ פִּתְכֵלֶם רִיִּים אֶלְסִקְאָה אֲלִי פִרְעוֹן וְקָאֵל אֲנִי אֶדְבֵּר אֲלֵיהֶם כְּטֹאִי: ¹⁰ וְדִלֵּךְ אֵן פִּרְעוֹן בֹּאֵן קִד סִכֵּט עֲלֵי עֲבָדֵיהּ פּוֹצְעֵהֶםא פִּי חִפֵּט בֵּית רִיִּים אֶלְסִיאֲפִין אֲנֹא וְרִיִּים אֶלְכַּבְּאוֹזִין: ¹¹ פִּרְאִינָא חֵלְמָא פִּי לִילָהּ וְאֶחְדָּהּ אֲנֹא וְהִוּוּ וּכֹאֲנֵת רוּיָא כֹּל וְאֶחָד חֲסִב תִּפְסִידָה: ¹² וּבֹאֵן הֵם מַעֲיָא גִלָּאֵם עֲבֵרָאֵי עֲבָדָא לְרִיִּים אֶלְסִיאֲפִין פִּקְצִנָּאָהּ עֲלֵיהּ וּפִסְרָהָ לֵנָא פִּסֵּר לִכֹּל וְאֶחָד חֲסִב רוּיָאָה: ¹³ כִּמָּא פִּסֵּר לֵנָא כִּדָּאךְ בֹּאֵן רִדְנִי אֶלְמִלֵּךְ¹ עֲלֵי מִרְתַּבְתִּי וְצִלְב דָּאךְ: ¹⁴ פִּבְעֵת פִּרְעוֹן פִּדְעִי בְּיוֹסֵף פִּהֲאֲצֵרוּ כֵּה מִן אֶלְחִבְסִי וְתִקְצִין² שְׁעֵרָה וְאֶבְדֵּל תִּיאֻכָּה וְדִבֵּל אֲלִי פִרְעוֹן: ¹⁵ וְקָאֵל פִּרְעוֹן לְיוֹסֵף קִד רֹאִית רוּיָא וְלִיִּים לֵהָא ²⁵ מִפִּסֵּר וְקִד סִמְעֵת עֵינֵךְ אֲנִי אֶדָּא סִמְעֵת אֶלְרוּיָא פִּסְרָתָהָ³: ¹⁶ אֲגִאֲבָה יוֹסֵף וְקָאֵל מִן גִּיר עֲלִמִי⁴ אֶלְלָה יִגִּיב פִּרְעוֹן בֹּאֶלְסִלָּאֵם: ¹⁷ הֵם כִּלְמָה וְקָאֵל לָה רֹאִית בֹּאֲנִי וְאִקְפֵּי עֲלֵי שְׂאִטִּי אֲלִנִּיל: ¹⁸ וּבֹאֵן קִד צֵעֵדֵת מִן

¹ "אֲחֵר זֶה יֵשֶׁב וְזֶה יֵשֶׁב וְזֶה יֵשֶׁב".

² "שְׂתֵי שְׁנֵים תְּמִימוֹת", ע"י רִשְׁבִּים.

³ בֵּין עֵשֶׂב.

⁴ "הַמִּלֵּךְ".

⁵ בֵּין: וְאֶתְקִצִּין בְּכִי י' וּבִפִּי: וְחִלֵּק וּבֵן נִמְצָא גַם בֵּין בִּשְׂאֵר הַמִּקְוִימוֹת.

⁶ "בִּשְׂאֵר תְּשֻׁמֶת הַלֵּוֹם תִּפְתָּרוּהוּ" וְזֹאת דִּעַת ר' יְהוּדָה בְּבִר' פ' פ"ט.

⁷ וּבֵן תִּרְגֵּם אֶתְקִרִיס בֵּר מִן הַכִּמְתִּי.

מ

1 ובאן בער הרה אלמור אדנבא סאקי מלך מער ואלבאז
 לסידהמא מלך מער: 2 פסגט פרעון עלי באדמיה רייס אלסקאה ורייס
 אלבאזין: 3 וגעלהמא פי אלהפט פי מנזל רייס אלסיאפין פי אלסגן
 5 אלדי כאן יוסף מחבוסא פיה: 4 פוכל רייס אלסיאפין יוסף עליהמא
 ליבדמהמא ואקאמא מדה פי אלהפט: 5 אלי אן ראיא גמיעא רויא כל
 רגל עלי חדתה פי לילה ואחדה ובאן חלם כל ואחד הסב תפסירה
 אלסאקי ואלבאז אלדאן למלך מער אלמאסוראן פי אלסגן: 6 פדבל
 אליהמא יוסף באלגדאה וראי וגוההמא באלחין: 7 פסאל באדמי פרעון
 10 אלדאן מעה פי חפט בית מולאה וקאל להמא מא באל וגוהמא מתגדה
 אליוס: 8 קאלא לה ראינא רויא וליס להא מפסר קאל להמא יוסף אן
 ללה אלתפאסיד קצוהא עלי: 9 פקיץ רייס אלסקאה רויאה עלי יוסף וקאל
 ראית כאן גפנא בין ידי: 10 ופי אלגפן תלאתה קצבאן ודי כמא פרעתי
 צעד: 11 נוארהא ונצגת ענאקידהא וצארת ענבא: 12 ובאן כאס פרעון
 15 פי ידי פאבדת אלענב ועצרתה פיה ונאולתה באסה: 12 קאל לה יוסף
 הדיא תפסירה אלתלאתה קצבאן תלאתה איאס: 13 אלי תלאתה איאס
 ידברך: 14 פרעון וידרך אלי מרתבתך ותנאולה באסה באלסירה אלואלי
 אלתי בנת סאקיה: 14 אלאן אדברני: 15 מעך אדא גאד אמרך ואצנע אלי
 פצלא ואדברני אלי פרעון ואדברני מן הדיא אלבית: 15 לאני סרקת מן
 20 בלד אלעבראנין וההנא איצא לס אצנע שיא אסתחקקת בסבכה: 16 אן
 יגעלוני פי אלהבס: 16 ולמא ראי רייס אלבאזין אנה קד פסרהא לה
 ללכיר קאל לה ראית אנא איצא כאן תלת סלאל הווארי: 17 עלי ראסי:
 17 ופי אלסלה אלעליא מן גמיע טעאס פרעון ממא יענעה אלבאז
 ובאן אלטאיר יאכל מנהא פי אלסל פוק ראסי: 18 פאגאבה יוסף וקאל
 25 הדיא תפסירה אלתלת סלאל תלתה איאס: 19 אלי תלתה איאס ינוע
 פרעון ראסך ען גסדך ויעלבך עלי בשבה פיאכל אלטאיר מן להמד:
 20 פלמא כאן פי אליוס אלתאלת והו מתל יום ולד פיה פרעון: 20 צנע

(1) "אהר ישפרחו".

(2) ק': צאר.

(3) "יזכרך", וכן העתיק למטה בפסוק ב' וקרוב לזה ה"א.

(4) בב' י': אלא אן תדברני.

(5) "דבר אשר בעבורו הייתי ראוי".

(6) ראב"ע: אמר הגאון שהוא לחם לבן כמו חורי יהודה.

(7) "כיום שנולד בו פרעה".

- גַּעְלָהּ פִּי יִדְחָהּ: 5 וּלְמֹא כֹאן מִן חֵין וְכָלָה עָלֵי מְנוּלָה וְגִמְיע מֹא לֹה
בֹּאֲרֵךְ אֱלֹהִים פִּי בֵית אֱלִמְעָרִי בְּיָדֶיהָ יוֹסֵף וּבִאֲנַת בִּרְכָּהּ אֱלֹהִים פִּי גִמְיע
מֹא לֹה פִי אֱלִמְנַאֲוִיל וְאַלְצִיָּאֵעִ: 6 תֵּרֵךְ גִּמְיע מֹא לֹה בִיד יוֹסֵף וְלֹם
יִמְנַע⁽¹⁾ מִמֶּה מַעַה שִׂיא אֱלֹא אֱלִטְעֵאִם אֱלֹדִי יֹאכְלָה וּבֹאן יוֹסֵף חֶסֶן
אֱלֹהִיָּהּ וְאַלְמִנְמִר גִּמְיעֹא: 7 וּלְמֹא כֹאן בַּעַד הִדָּה אֱלֹאמִר מִדַּת מִרְאָה⁽²⁾ 5
מִוִּלְאָה עֵינֵיהָ אֱלִי יוֹסֵף וְקֹאֶלֶת צֹאגְעִי: 8 פֹּאכֹא וְקֹאֶל לֹהֹא הִוְדֹא
מִוִּלְאִי לֹם יִמְנַע מִנִּי⁽³⁾ כִּמֹּא פִי אֱלִמְנוּל וְגִמְיע מֹא לֹה קֵךְ גַּעְלָהּ פִּי יִדִּי:
9 וְלֹם הִוּ פִי הִדָּא אֱלִכִית בֹּאכְבֵּר מִנִּי וְלֹם יִצְרֵ עֵי שִׂיא אֱלֹא אֲנַת
לֹאנֵךְ וְהִגְתָּה בְּכִיף אֲנִנַע הִדָּה אֱלִכִיָּה⁽⁴⁾ אֱלַעֲטִימָהּ וְאַבְטֹא לִלָּה⁽⁵⁾:
10 פִּלְמֹא בִלְמַתָּה יוֹמֹא בַּעַד יוֹם וְלֹם יִקְבֵּל מִנְהָא אֵן יֵאֵם לְצִקְהָא⁽⁶⁾ 10
אֵן יִכּוֹן מַעְהָא: 11 כֹּאן פִּי בַעֲיָן אֱלֹאִיָּם דְּכָל יוֹסֵף אֱלִי אֱלִכִית לְיִצְנַע
צִנְאֵעִי לֹה וְלֹם יִכּוֹן דְּכָל מִן אַהֵל אֱלִכִית פִּיהָ: 12 פִּתְעֻלְקַת בְּקִמְיָצָה
קֹאֶלֶה צֹאגְעִי פִּתְרֵךְ קִמְיָצָה פִּי יִדְחָא וְהִרְבּ וּבִרְגֵּ אֱלִי אֱלִסּוֹק: 13 פִּלְמֹא
דֹּאֵת אֲנָה קֵךְ תֵּרֵךְ קִמְיָצָה פִּי יִדְחָא וּבִרְגֵּ אֱלִי אֱלִסּוֹק: 14 דַּעַת בֹּאֲהֵל
בִּיתָהָ וְקֹאֶלֶת לֹהִם אֲנִטְרוּ בִיף גֹּאנֹא בִּרְגֵּל עִבְרָאִי לִיתְלַעֵב בִּנֹא
אַתָּא אֱלִי לְיִצְאָגְעִי פִּנְאדִית בְּצוֹת עֹאֵל: 15 פִּלְמֹא סִמְעֵי קֵךְ רַפְעַת
צוֹתִי פִּנְאדִית תֵּרֵךְ קִמְיָצָה בִידִי וְהִרְבּ וּבִרְגֵּ אֱלִי אֱלִסּוֹק: 16 וּוּדַעַת
קִמְיָצָה עִנְדָּהָ אֱלִי אֵן דְּכָל מִוִּלְאָה אֱלִי מְנוּלָה: 17 פִּקֹּאֶלֶת לֹה מִתֵּל
הִדָּא אֱלִקּוֹל אַתָּאִי אֱלַעֲבֵד אֱלַעֲבֵרָאִי אֱלֹדִי גִיתָנֹא בֵּה לִיתְלַעֵב בִּי:
18 פִּלְמֹא רַפְעַת צוֹתִי פִּנְאדִית תֵּרֵךְ קִמְיָצָה פִּי יִדִּי וְהִרְבּ אֱלִי אֱלִסּוֹק: 20
19 פִּלְמֹא סִמַּע בִּלְאֲמַהָּ אֲלֹתִי קֹאֶלֶת לֹה כֹּדֹא צִנַּע בִּי עִבְדֵּךְ אִישְׁתֵּר
גִּצְבָּה עֲלִיהָ: 20 פֹּאכְלָה וּוּדַעַה פִּי אֱלִסְגֵּן מוֹצֵעִ⁽⁷⁾ אֲסֹאֲרִי אֱלִמְלֵךְ מַחְבּוּסִין
פֹּאקֵאִם תָּם פִּי אֱלִסְגֵּן: 21 וּבֹאן אֱלֹהִים מַעַה אִיִּצְאָ⁽⁸⁾ וּמוֹל אֱלִיָּהּ פִּצְלָה
וְרוֹקָה הִטָּאָא עִנְדִּי רִיִּים בֵּית אֱלִסְגֵּן: 22 חֲתִי גַּעֲלִרִיִים בֵּית אֱלִסְגֵּן בִּידָה
גִּמְיע אֱלֹאֲסֹאֲרִי אֱלֹדִין פִּי אֱלִסְגֵּן וְגִמְיע מֹא כֹאֵן יִצְנַעוֹן תָּם הִוּ כֹּאן
יִדְבָּרָהּ⁽⁹⁾: 23 וְלֹם רִיִּים בֵּית אֱלִסְגֵּן יִדָּא שִׂיא מְכֹוֹרֹא⁽⁹⁾ מִמֹּא אֱלֹהִים
מַעַה וּמֹא יַעֲמִלָה אֱלֹהִים מִנְגַּחָה:

(1) כִּבִּי י' וּבִפִּי: יִפְתָּךְ = שֵׁם לְבוֹ.

(2) כִּבִּי י' וּבִפִּי: יִעֲרָךְ מַעֲי.

(3) כִּבִּי י' וּבִפִּי: אֱלִסְוִיָּהּ.

(4) פִּי: וְאִעֲצִי אֱלֹהִים.

(5) פִּי: כִּנְאִנְכָהָ.

(6) פִּי: אֱלֹדִי פִּיהּ = אִשְׁרֵי כּוֹ.

(7) רִיִּל גַּם בְּמִקּוֹם הַזֶּה.

(8) תִּ"א: בְּמִסְתָּרָה הַזֶּה מִתְעַבֵּד. וְדֹאכִי: הוּא הִיָּה פִקִּיד עֲלֵיהֶם.

(9) מַעֲשֵׂה עֵיִל וּבֵן תִּ"א.

תבעתה: 18 קאל מא אלרען אלדי אעטיך קאלת באמתך ומפתולך ועצאך אלתי פי ירך ואעטאהא דלך ודכל אליהא וחמלת מנה: 19 תם קאמת ומצת פנועת למארהא ענהא ולבסת תיאב חונהא: 20 ובעת יהודה באלגרי מע צאחבה אלעדלמי ליפתך⁽¹⁾ אלרען מן יד אלמראה פלם יגדהא: 21 פסאל אהל מוצעהא וקאל להם אין אלממתעה אהי⁽²⁾ 5 פי אלמנטרה עלי אלטריק קאלו מא באנת קט ההנא ממתעה: 22 פרצע אלי יהודה וקאל לה מגדהא ואיצא אהל אלמוצע קאלו מא באנת ההנא קט ממתעה: 23 וקאל יהודה תאכל דלך⁽³⁾ כילא נכון אורא קד ארסלת גדיא מן אלמאעו ואנת לם תגדהא: 24 פלמא מצת תלתה אישהר אכבר יהודה וקיל לה זנת תמר בנתך והא הי האמל מן אלונא קאל יהודה 10 אברגוהא פתחרק: 25 בינאהא תלרג פבעתת להמיהא וקאלת מן אלרגל אלדי לה הדה אלעלאק⁽⁴⁾ מנה אנא האמל תם קאלת אתבת למן הדא אלבאתם ואלמפתולה ואלעצא: 26 פאתבת יהודה וקאל קד צדקת דלך מני⁽⁵⁾ ולדלך⁽⁶⁾ לם אוגהא בשלה אבני ולם יעד איצא 15 אן יואקעהא: 27 ולמא כאן פי וקת ולאדהא פאדא בתומין פי בטנהא: 28 פלמא ולדת אברג אחדהמא ידה⁽⁷⁾ פאצדת אלקאבלה קרמוא פעקרתה עלי ידה וקאלת הדא ברג אולא: 29 פלמא רד ידה ברג אלוה פקאלת מא אחסן נמוך יא נאמי⁽⁸⁾ ואסמתה⁽⁹⁾ פריין: 30 ובעד דלך ברג אלוה אלדי עלי ידה אלקרמו ואסמתה זרה:

לט

20

1 ויוסף הבט בה מצר פאשתראה פוטיפר באדם פרעון רייס אלסיאפין רגל מצרי מן יד אלעאראב אלדין אחדרוה אלי תם: 2 פכאן אללה מע יוסף וכאן רגלא מנגחא ואקאם פי בית מולאה אלמצרי: 3 פלמא דאי מולאה אן אללה מעה וגמיע מא יעמלה אללה מנגחא פי ידה: 4 וגד יוסף הטאא ענדה פדדמה וכללה עלי מנולה וגמיע מא לא 25

(1) מלשון פדיון.

(2) "האם היא", בלשון שאלה.

(3) בכ"י "חוספו כולת מעואדא ואפשר שצ"ל מעואצא ר"ל יהיה לה מה שבירה תחת הגדי

(4) "המחמרים האלה".

(5) "האמת עמה וזה מננו" ר"ל המהמדים האלה או ההריון.

(6) "ובשכול זה" ר"ל כי לא נתתיה.

(7) "הוציא אחד מהם את ידו".

(8) תרגם מה פרצת עליך פריץ מלשון יופרוץ לרוב (ל' ל') ושעם הכתוב: מה יפית לפרוץ, אתה הפורץ. ואפשר שרמזו אל דוד שיצא מפרץ עי' ב"ר פ' פ"ה. ולפי מה שהביא הראב"ע בשם הגאון תרגם מה פרצת מלשון פריץ גדר ועליך פריץ מלשון יופרוץ לרוב.

(9) "ותקרא" וכן בפסוק שאח"כ, כלומר המולדת, ולפי צורך לפרש "ויקרא" כמו ויקרא הקורא.

לִיעֹזֶה פֶּאֶבָּא אֵן יִתְעֹזִי וְקָאָל בַּל אֲנֹל אֵלִי אֶלְתֵּרָא וְאֵנָּה חֲזִין עָלַי
אֲבִי¹ תָּם כִּבָּא עֲלֵיהָ גִדָּא: ³⁶ וְאַלְמִדִּינִין בִּאֵעֻזָּה פִּי מִצֵּר לְפִוְסִיפֵר
בְּאֵדָם פִּרְעִין דִּיִּים אֶלְסִיפִין:

6

לח

- 1 וּבִאֵן פִּי דְלֶךְ אִלּוּקָת אִיִּצָּא הִבֵּט יְהוּדָה עַן אֲזוּתָה פִּמְאֵל אֵלִי
רְגֵל עֲדִלְמִי אִסְמָה דִּירָה: ² תָּם רָאִי יְהוּדָה בִּנְת רְגֵל תִּאֲגֵר² אִסְמָה
שׁוּע פִּתּוּגְהָא וְדָבֵל אִלֵּיהָ: ³ פִּחְמֵלַת וּוְלִדְת אֲבִנָּא וְאִסְמָתָה עֵר:
4 וְחִמְלַת אִיִּצָּא וּוְלִדְת אֲבִנָּא וְאִסְמָתָה אוּנָן: ⁵ וְעֵאֻדֹת וּוְלִדְת אֲבִנָּא
וְאִסְמָתָה שְׁלָה וּבִאֵן יְהוּדָה פִּי כְזִיב חִין וְלִדְתָּה: ⁶ תָּם אֲתֵבֵד יְהוּדָה
¹⁰ וּזְגָה לַעֲר כְּבִרָה אִסְמָהָ תִּמְר: ⁷ וּבִאֵן עֵר כְּבִר יְהוּדָה רִדִּיא עֵנֵד אִלְלָה
פִּאֲהֻלְבָּה: ⁸ פִּקָּאֵל יְהוּדָה לְאוּנָן אֲדָבֵל אֵלִי וּזְגָה אֲבִיךָ וְאֲבָתָן בְּהָא³
וְאִקְס נִסְלָא לְאֲבִיךָ: ⁹ פִּעֵלִם אוּנָן אֵנָּה לִים אִלֵּיהָ יִנְסֵב אֲלִנְסֵל פִּכָּאֵן
אֲדָא דָּבֵל אֵלִי וּזְגָה אֲבִיהָ אִפְסֵד סְבִילָה עָלִי אֲלֵאֲרִיקִי⁴ לִילָא יִגְעֵל נִסְלָא
לְאֲבִיהָ: ¹⁰ פִּסָּא עֵנֵד אִלְלָה מָא פִּעֵל וְאֲהֻלְבָּה אִיִּצָּא: ¹¹ פִּקָּאֵל יְהוּדָה
¹⁵ לְתִמְר כְּנֵתָה אֲגֵלְסִי אֲדִמְלֵה פִי בֵית אֲבִיךָ אֵלִי אֵן יִכְבֵּר שְׁלָה אֲבִי
לְאֵנָּה קָאֵל כִּילָא יָמוּת הוּא אִיִּצָּא בְּאֲזוּתָה פִּמְצֵת וְגִלְסַת פִּי בֵית אֲבִיהָ:
¹² תָּם טֹאֵלַת אֲלִמְדָּה וּמֵאֲתַת אֲבִנָּה שׁוּע וּזְגָה יְהוּדָה וְתִעֲזִי כַעֲדָהָ
יְהוּדָה וְצִעֵד אֵלִי גִאֲזִי גִנְמָה הוּא וְחִירָה צֹאחֻבָּה אֲלַעֲדִלְמִי אֵלִי תִמְנַת:
¹³ פִּאֲבִכְרַת תִּמְר וְקִיל לְהָא הוּדָא חֲמוּךְ צֹאעֵד אֵלִי תִמְנַת לִיגֹז גִּנְמָה: ²⁰
¹⁴ פִּנְזֻעַת תִּיאֵב חוּנְהָא עֵנָּה וְתִגְטָת בְּאֲלִזְמָר וְתִנְקֵבַת בָּה וְגִלְסַת פִּי
מִנְּפִרָה⁵ עָלִי טִרִיק תִּמְנַת לְמָא רֵאֲת אֵן קֵד כְּבִר שְׁלָה וְהִי לָם תַּעֲמַ
לָה לְתִבּוֹן לָה וּזְגָה: ¹⁵ פִּרְאֵהָא יְהוּדָה וְחִסְבָּהָ מִמְּתַעָה⁶ לְאֵנָּהָ
כֹּאֲנַת תִּגְטִי וְגִהָהָ: ¹⁶ פִּמְאֵל אִלֵּיהָ עֵן אֲלִטְרִיק וְקָאֵל אֵן יִשִּׁית⁷
²⁵ אֲדָבֵל אֲלִיךָ לְאֵנָּה לָם יַעֲלֵם אֵנָּה כְּנֵתָה קֹאֵלַת מָא תַעֲטִינִי חֲתִי תִדְבֵּל
אֵלִי: ¹⁷ קָאֵל אֵנָּה אֲכַעַת בְּגִדִי מִן אֲלִגְנִם קֹאֵלַת אַעֲטִי רֵהֲנָא אֵלִי אֵן

(1) „אֲרִד שְׁאוּלָּה וְאֵנִי אֲבֵל עַל בְּנִי.”

(2) תִּיא: תִּגְרָא וּבְכִי י וּבְכִי: כְּנִעָאֵי וְשֵׁנִי תִפְרוּשִׁים הָאֵלֶּה תִּבְיָא תִּרְאִיִּי.

(3) „בִּעֻל אִתְּחָ.”

(4) „חֲשִׁהוּת דְּרִכּוּ עַל הָאֲרִיק” וְכֵן תִּיא: וּמִחְבֵּל אֲרִחָה עַל אִיִּצָּא. וּבְכִי: אִפְסֵד דְּלֶךְ עָלִי

אֲלֵאֲרִיקִי = חֲשִׁהוּת זֶה (תִּזְרַע) עַל הָאֲרִיק.

(5) מִכְחָר: בְּמִקּוֹם שֶׁכָּל עוֹבֵר יִכּוֹס אֵלָיו.

(6) וְכֵן הִתְחִיק הַגָּאון מֵלֶח קִדְשָׁה לְמִטָּה וְכֵן בְּדִבְרֵים כִּיג י”ט, וְרָצָה לְאֲנוֹר כִּי לֹא

חֲשַׁבָה יְהוּדָה לְזוֹנָה מִמֶּשׁ בִּי אִם לְקִדְשָׁה.

(7) „אִם תִּרְצִי.”

קאל לה נעם: ¹⁴ קאל אמין אעלם סלאמא אבותך וסלאמא אלגנס ורד עליו אלגואב פבעת בה מן עמק חברא פאתי נאבלם: ¹⁵ פוגדה רגל צאלא פי אלצחרא פסאלה מא תטלב: ¹⁶ קאל אנא אבותי אטלב אכברני אלאן אין הם ירעון: ¹⁷ קאל אלרגל קד רחלו מן הנא וסמעתהם יקולון נמצי אלי דתן פמצי יוסף ורא אבותה פוגדהם בדתן: ⁵ ¹⁸ פראוה מן בעיד וקבל אן יקרב אליהם אנתאלוה ליקתלוה: ¹⁹ פקאלו בעצהם לבעץ חודא צאחב תלך אלאחלאם¹ קד גא: ²⁰ אלאן פתעאלו נקתלה ונטרחה פי אחד אלאכאר ונקול וחש רדי אכלה חתי נריה² מא יבון מן אחלאמה: ²¹ פסמעהם ראובן וטלב אן ילצה³ מן אידיהם וקאל לא נקתל נפסא: ²² תם קאל להם ראובן לא תספכו דמא אטרחוה פי הלא אלביר אלדי פי אלכר ולא תמרו ידכם אליה לקבל אן ילצה מן ידהם לירדה אלי אביה: ²³ פלמא גא יוסף אלי אבותה סלבוה תונייה תונייה אלדיבאג אלתי עליה: ²⁴ פאכלוה וטרחוה פי אלגב וכאן אלגב פארגא לים פיה מא: ²⁵ תם גלסו ואכלו טעאמא פרפעו עיוניהם פנטרו פאדא בקאפלה אעראב גאיה מן אלגרש וגמאלהם מחמלה ברטובא ותריאקא⁴ ושאהבלוט⁵ מארין ליחדרו דלך אלי מצר: ²⁶ פקאל יהודה לאבותה מא אלנפע⁶ אן נקתל אצאנא וגמי דמה: ²⁷ תעאלו נביעה ללאעראב וידנא לא תבטש פיה לאנה אצונא כלחמנא פקבלו מנה אבותה: ²⁸ ²⁰ פלמא גאזו אלרגאל אלמדיעון אלתגאר גדבו יוסף ואצעדוה מן אלגב ובאעוה להם בעשרין דרחמא ואתי בה אלי מצר: ²⁹ תם רגע ראובן אלי אלגב ואדא לים פיה יוסף פזרק תיאבה: ³⁰ ורגע אלי אבותה וקאל אלגלאם לים הו פאנא אלי אין אמצי: ³¹ תם אכלו תונייה יוסף פזכחו עתודא מן אלמאעו וגמסוהא פי דמה: ³² ובעתו בהא מע ²⁵ מן אתא בהא אלי אביהם⁷ וקאלו הדה וגדנא אתבתהא אלאן הל הי תונייה אבנך אם לא: ³³ פאתבתהא וקאל הי תונייה אבני וחש רדי אכלה פריסה אפתרם יוסף: ³⁴ פזרק יעקוב תיאבה ויטד מסחא פי חקויה וחון עלי אבנה איאמא בתיריה: ³⁵ וקאם גמיע בניה ובנאתה

(¹) „בעל החלומות האלה“.

(²) „נראהו“ מכנין הפעיל.

(³) „ויבקש להצילו“.

(⁴) ראביע: הגאון פי אותו כי הוא הנעשה משבעים וחמשה עקים

(⁵) ראביע: אמר הגאון שהוא הפרי הנקרא כן בלשון ישמעל בתוספת כו"ח ועיון בשרשים לאבן גנאח ש' לוט.

(⁶) „תוניית“ ובכ"י י' ובס': אלטמע = רות. ועי' ראביע.

(⁷) „וישלחה עם איש אשר הביא אותה אל אביהם“ עי' רמב"ן.

אלמאביין ואסם קריתה עוית: ³⁶ תם מאת הדרד ומלך בעדה שמלה
מן משרקה: ³⁷ תם מאת שמלה ומלך בעדה שאול מן רחבת אלואדי: ³⁸
תם מאת שאול ומלך בעדה בעל חנן בן עכבור: ³⁹ תם מאת בעל
חנן בן עכבור ומלך בעדה הדרד ואסם קריתה פעו ואסם ווגתה מהוטבאל
אבנה מטוד אבנה סאכך אלדהב: ⁴⁰ האולי אסמא צנאדיד עשו ⁵
לעשאויהם פי מואצעהם באסמאיהם תמנע צנדיד ועלזה צנדיד ויתת
צנדיד: ⁴¹ ואהליבמה צנדיד ואלה צנדיד ופינ צנדיד: ⁴² קנו צנדיד
ותימן צנדיד ומבער צנדיד: ⁴³ ומגדיאל צנדיד ועירם צנדיד האולי
צנאדיד אלאחמדיין פי מסאבנהם פי בלד הוזהם הו עשו אבו אלאחמדיין:

לו

10

¹ וסבן יעקוב פי בלד סבנא אביה פי בלד כנעאן: ² והלא ישרח
תאליד יעקוב למא כאן יוסף אבן סבע עשרה סנה ובאן ירעי מע
אזותה אלגנס ובאן נאשיא מע בני בלהה ³ ומע בני זלפה נסוה אביה
אתי יוסף כשנאעלה רדיה ⁴ ענהם אלי אביהם: ⁵ ובאן אסראיל יחב
יוסף אכתר מן גמיע בניה לאנה אבן שיזובה לה פננע לה תוניה ⁶
דיבאנ: ⁷ ולמא דאו אזותה אן אבאהם יחבה אכתר מן גמיעהם
שונה ולם יטיון אן יסלמו עליה ⁸: ⁹ תם אן יוסף ראי רויא פאכבר
אזותה כהא פאודאדו איצא שנאה לה: ¹⁰ אד קאל להם ¹¹ אסמעו אלן
הדה אלרויא אלתי ראיתהא: ¹² כאנא נגרו גרוא פי אלצחרא ובאן
גרותי וקפת תם אנתעבת ובאן גרוכס תחיט כהא ותסגד להא: ¹³
¹⁴ וקאלו לה אזותה אמלכא תמלך עלינא או סלטאנא תתסלט עלינא
ואודאדו איצא שנאה לה עלי אהלאמה ועלי בלאמה: ¹⁵ וראי איצא
רויא אברי פקעהא עלי אזותה פקאל הודא ראית רויא ובאן אלשמם
ואלקמר ואחד עשר כובכ תסגד לי: ¹⁶ פקיין עלי אביה ועלי אזותה
פוגר בה אבוה וקאל לה מא הדה אלרויא אלתי ראיתהא הל נני אנא ¹⁷
ואמך ואזותך פנסגד לך עלי אלדריין: ¹⁸ והסדה אזותה ואבוהה הפט
בלאמה: ¹⁹ תם מצו אזותה לירעו גנס אביהם פי נאבלס: ²⁰ פקאל
אסראיל ליוסף הודא אזותך ירעון פי נאבלס תעאל אבעת כך אליהם

(1) פ: אלסראת.

(2) ראביע: והגאון אטר צורף וזב וי כמשמעו: מא אלדהב.

(3) "הוא גדל עם בני בלהה".

(4) ר"ל בעשיהם הרעים.

(5) כס': בכל הפרשה נכח.

(6) לשאול בשלומי.

(7) "מפני שאמר להם".

מלכה אלדי מלך פי בלד כנעאן פמצי אלי בלד גזרה¹ מן קבל יעקוב
 אליה: 7 לאן סרחהם כאן אכחד מן אן יקמא גמיעא ולם יטק בלד
 סבנאחמא אן יחמלחמא מן קבל מואשיחמא: 8 פסכן עשו אלדי הו
 אלאחמר² פי גבל שער: 9 והלא ישרה תאלד עשו אבו אלאחמרין
 5 פי גבל שער: 10 הדה אסמא בני עשו אליפו אבן עדה וזגתה ורעואל
 אבן בשמת וזגתה: 11 ובאן בני אליפו תמן אומד צפו וגעתם וקנו:
 12 ובאן תמנע אמה לאליפו בן עשו פולדת לה עמלק האולי בני עדה
 וזגה עשו: 13 והאולי בני רעואל נחת וזרה ישמה ומוה האולי כאנו
 בני בשמת וזגה עשו: 14 והאולי כאנו בני אהליבמה אבנה ענה
 10 אבנה צבעון וזגה עשו וולדת לה יעיש ויעלם וקרחה: 15 והאולי צנאדוד
 בני עשו בני אליפו בכרה תימן צנוד ואומר צנוד וצפו צנוד וקנו
 צנוד: 16 וקרחה צנוד וגעתם צנוד ועמלק צנוד האולי צנאדוד
 אליפו פי בלד אדום האולי בני עדה: 17 והאולי צנאדוד רעואל בן
 עשו נחת צנוד וזרה צנוד ושמח צנוד ומוה צנוד האולי צנאדוד
 15 רעואל פי בלד אדום והם בני בשמת וזגה עשו: 18 והאולי בני אהליבמה
 וזגה עשו יעיש צנוד ויעלם צנוד וקרחה צנוד האולא צנאדוד
 אהליבמה אבנה ענה וזגה עשו: 19 האולי אלכמסה בני עשו והאולי
 אלאבר צנאדוד² והם אלאחמרין: 20 והאולי בני שער אלהורין
 סכאן אלכלד לוטן ושובל וצבעון וענה: 21 ודישון ועצר ודישן האולי
 20 צנאדוד אלהורין בני שער פי בלד אדום: 22 ובאנו בני לוטן חרי
 וחימם ואבתה תמנע: 23 והאולי בני שובל אלון ומנחת ועיבל שפו
 ואונם: 24 והאולי בני צבעון ואיה ואנה הו ענה אלדי רכב אלכמאל³
 פי אלכר חין כאן דעא חמיד צבעון אביה: 25 האולי בני ענה דישן
 ואהליבמה אבנה ענה: 26 האולי בני דישן חמדן ואשבן ויתרן וברן:
 25 27 האולי בני אצר בלהן וועון ועקן: 28 האולי בני דישן עון וארן:
 29 והאולי צנאדוד אלהורין לוטן צנוד שובל צנוד צבעון צנוד ענה
 צנוד: 30 ודישון צנוד ואצר צנוד ודישן צנוד האולי צנאדוד
 אלהורין פי בלד שער: 31 והאולי אלמלק אלדין מלכו פי בלד אדום
 קבל אן ימלך מלך לבני אסראיל: 32 ומלך באדום בלע בן בעור
 30 ואסם קריתה דנהבה: 33 תם מאת בלע ומלך בדלה יובב אבן ורח מן
 בצרה: 34 תם מאת יובב ומלך בעדה חויש מן ארץ אלימן: 35 תם
 מאת חויש ומלך בעדה הדר בן כרד אלצארב אלמדינין פי ציעה

(1) „אל ארץ אחרת“ וכן ת"א.

(2) „אלה חמשת בני עשו ואלה האחרים אלופיהם“.

(3) רמב"ע: ויאמר הגאון שהם פרדים ופי' מצא הרכיב.

יעקוב לא יסמי אבדא יעקוב פקט¹ אלא אסראיל פסמאה איצא אסראיל: 11 תם קאל אללה לה אנא אלמאיק אלכאפי אנם ואכתר אמא מן בעד גוק אלמס תבון מנד² ומלוך מן צלבך יפרגון: 12 ואלבלד אלדי אעטיתה לאברהים ואסחק לך אעמיה ולנסלך מן בעדך: 13 תם ארתפע ענה נור אללה פי אלמוצע אלדי כאטבה: 14 פנצב יעקוב 5 נצבה פי אלמוצע אלדי כאטבה אללה נצבה הגארה ורש עליה מואנא וצב עליה דהנא: 15 וסמא יעקוב דלך אלמוצע אלדי כאטבה אללה תם בית אל: 16 תם רחלו מן בית אל ובקי להם מיל³ מן אלמריק לידכלו אלי אפרת פולדת רחל וצעב ולאדהא: 17 פלמא צעב ולאדהא קאלת להא אלקאבלה לא תכאפי פאן הדא לך אבן: 18 פענד כרוג 10 נפסחא ודי מיתה אסמתה אבן תרחי ואבוה אסמאה בנימין: 19 תם מאתת רחל ודפנת פי טריק אפרת הי בית להם: 20 ונצב יעקוב דכה עלי קברהא הי תסמי נצבה קבר רחל אלי אליום: 21 תם רחל אסראיל ומד כבאה מן הנאך מן מגדל עדר: 22 פלמא סבן דלך אלבלד מצי ראובן פצאנע בלהא אמא אביה פסמע אסראיל פצארו בנו יעקוב 15 בבנימין⁴ אתני עשר: 23 בנו לאה בכר יעקוב ראובן ושמעון ולוי ויהודה ויששכר וזבולון: 24 בנו רחל יוסף ובנימין: 25 ובנו בלהא אמא רחל דן ונפתלי: 26 ובנו זלפה אמא לאה גד ואשר האולי בנו יעקוב אלדין ולדו לה פי פדן אדם: 27 תם גא יעקוב אלי אסחק אביה ממרא קריה ארבע הי חברא אלתי סבן פיהא אברהים ואסחק: 20 28 פכאן עמר אסחק מאיה סנה ותמאנין סנה: 29 תם תופי אסחק ומאת ואנצם אלי קומה שיך קד שבע מן אלעמר ודפנה עישו ויעקוב אבנאה:

לו

1 והדא ישרה תאליד עישו הו אדום: 2 עישו קד תווג כנסא מן כנעת כנעאן עדה אבנא אלון אלחת¹ ואהליבמה בנת ענה אבנא 25 צבעון אלחה: 3 ובשמת אבנא אסמאעיל אלת נביות: 4 פולדת עדה לעשו אלום ובשמת ולדת רעואל: 5 ואהליבמה ולדת יעיש ויעלם וקרה האולי בנו עשו אלדין ולדו פי בלד כנעאן: 6 תם אבד עשו נסאה ובניה ובנאתה וכל נפם מן אלה ומאשיתה וסאיר בהאימה וסאיר

(1) עיין למעלה צד 51 הערה 8.

(2) "גוי יצא מסך אחרי קהל הגוים", מוסב על בנימין שגולד אחרי יתר השבטים.

(3) עיין כ"ר פ' ט"ב.

(4) עי' תשובות דגש סימן 93 ושפת יתר סימן 79 שכתבו בשם הגאון כי כ"ף מלת

"כברת" הוא ב' הדמיון ולפי זה צ"ל "במיל" במקום "מיל" ועיין ראב"ע

(4) "ע"י בנימין".

אלקום עלי אן יקימו מענא ונציר אמר ואחדה באן נכתתן כל רגל
כמא הם מכתנן: ²³ (ומואשיהם) ובהאימהם וסאיר מלכהם אנמא הי
לנא עדא אן נטאבקהם עלי הדא ויקימון מענא: ²⁴ פקבל מן חמור
ומן שכס אבנה כל מן כרג מן באב קריתה פאכתתן כל רגל מנהם:
²⁵ 5 פלמא כאן פי אליוס אלתאלת והם ואנעון אבדלשמעון ולוי אבוא
דינה כל רגל סיפה פדכלא עליהם והם מטמאנן פקתלא כל דבר:
²⁶ וחמור ושכס אבנה קתלהמא בחד אלסיף ואבדא דינה מן בית שכס
וכרגא: ²⁷ ובנו יעקוב דכלו עלי אלצרעי וגנמו מא פי אלקריה במא
נגסו אתהם: ²⁸ גנמהם ובקרהם וחמידהם ומא פי אלקריה ומא פי
¹⁰ אלציאע אבדוה: ²⁹ וגמיע אתאתהא ואטפאלהם וגסאיהם סבוהא
וגנמוהא וסאיר מא פי אלמנאזל: ³⁰ פקאל יעקוב לשמעון ולוי קד
פצחתמאני ואפסדתמא חאלי מע אהל אלבלד ואלכנעאניין ואלפריוזין
ואנא פי רהט די אחצא פיגתמעון עלי ויקתלוני פאנפד אנא ואלוי:
³¹ קאלא אבואניה יצנע אכתנא:

לה

15

¹ תם קאל אללה ליעקוב קם פאצעד אלי בית אל וקם תם ואצנע
תם מדבחה ללטאיק אלמתגלי לך פי הרבך מן ידי עשו אנכי: ² פקאל
יעקוב לאלה ולמן מעה אנועו מעבודאת אלגרבא אלתי פי מא בינכם
ותטהרו ואבדלו תיאבכם: ³ ונקום ונצעד אלי בית אל ונצנע תם
²⁰ מדבחה ללטאיק אלמגיבי פי יום שדתי ובאן מעי פי אלטריק אלדי
סלכתה: ⁴ פאעטו יעקוב גמיע מעבודאת אלגרבא אלתי כאנת מעהם
ואלאשנפה אלתי פי אדאנהם פדפנהא יעקוב תחת אלבטמה אלתי
ענד² נאבלם: ⁵ תם רחלו פכאן רעד אללה עלי אהל אלקריה אלתי
חואליהם ולם יכלבו ורא בני יעקוב: ⁶ חתי גאי יעקוב אלי לוז אלתי
²⁵ פי בלד כנעאן הי בית אל הו ואלקום אלדי מעה: ⁷ ובנא תם מדבחה
ודעי פי אלמוצע בית אל אלי אלטאיק³ לאן תם תגלא לה אללה פי
הרבה מן בין ידי אביה: ⁸ תם מאתת דבורה דאיה רבקה פדפנת
אספל מן בית אל תחת אלמרג פסמאה מרג אלבבא: ⁹ תם תגלי
אללה ליעקוב איצא פי מגייה מן פדן ארם פבארבה: ¹⁰ וקאל לה אסמך

(¹) בכ"י י: סרחתם מואשיהם = רכושם ומקניהם.

(²) בכ"י י ובפ': בחצרת.

(³) "יושבי הערים".

(⁴) "עד אשר בא".

(⁵) "וקרא במקום (והוא) בית אל אל האל".

סאלמא אלי קריה נאבלם אלתי פי בלד בנעאן פי מגיה מן פדן ארם
פגול קבאלה אלקריה: 19 פאבתאע חדיקה אלציעה אלתי צרב תם
בבאה מן ידי בני חמור אבי שבם במאיה נעגה: 20 ונצב תם מדבחה
ורעא אמאמה באסם אלטאיק אלאה אסראיל²:

5

לד

- 1 תם כרגת דינה אבנה לאה אלתי ולדתהא ליעקוב לתנמר אלי
בנאת אהל אלבלאד: 2 פראהא שבם בן חמור אלחוי שריף אלבלד
פאלדהא וצאנעהא ואתאהא: 3 ותעלקת נפסה בדינה בנת יעקוב
ואחבהא ודארהא: 4 וקאל שבם לחמור אביה בדהא לי זוגה:
5 וסמע יעקוב אנה קד נגם דינה בנתה וכן בנה מע מאשיתה פי 10
אלצהרא פאמסך יעקוב אלי מגיהם: 6 תם כרג חמור אבו שבם אלי
יעקוב ליכלמה פי דלך: 7 ובנו יעקוב גאו מן אלצהרא כמא סמעו
פאנתם אלקום ואשתד עליהם גדא לאנה קד צנע כסאסה באסראיל
אד צאנע בנת יעקוב וכדאך לא יצנע: 8 פכלמהם חמור קאילא שבם
אבני קד ינפת נפסה באבנתכם פאעטוהא לה זוגה: 9 וצאהרונא 15
אעטנא בנאתכם ולדו בנאתנא: 10 ואקימו מענא הודא אלבלד בין
ידיכם אגלסו ואתגרו פיה וחווזה: 11 וקאל שבם איצא לאביהא
ולאבותהא אגד חטא ענדכם ומא תקולון לי אעטיכם: 12 בלתו עלי
גדא מן אלמחר ואלאעטא אעטיכם כמא תקולון לי ואעטוני אלגאריה
וזגה: 13 פאגאבוהמא בנו יעקוב במכר קאילין כמא נגם דינה אבתהם: 20
14 וקאלו להמא לא נטיק אן נצנע הדא אלאמר אן נעטי אבתנא לרגל
לה קלפה לאנה עאר עלינא: 15 לבנא בלה נטאבקם³ אן צרתם
מתלנא ואבתתן מנכם כל רגל: 16 נעטיכם בנאתנא ותזגנא בנאתכם
ואקמנא ענדכם וצרנא אמר ואחדה: 17 ואן לם תקבלו מנא אן
תבתננו אגלנא אבתנא ומצינא: 18 וחסן כלאמהם ענד חמור ושבם 25
אבנה: 19 ולם יזכר אגלאם אן יצנע דלך אלאמר לאנה מרד אבנה
יעקוב והו אכרם מן גמיע בית אביה: 20 פלמא דכל חמור ושבם אבנה
אלי קריתהמא כאטבא אהלחא קאילין: 21 האולי אלקום מסאלמון
לנא אן יגלסו פי אלבלד ויתגרין פיה והודא הו ואסע אלאמאבן⁴ בין
ידיהם ואן נתוג אבנאתהם ונזוגהם בנאתנא: 22 לכן בלה יטאבקונא 30

(1) «במאה טלאים» וכן ת"א.

(2) «ויקרא לפני המוכר בשם אל אלהי ישראל», הביא הראב"ע בשם הגאון שקרא אל השם.

(3) פ': טאחוכם.

(4) ר"ל והארץ יש לו הרבה מקומות, עיין ראב"ע.

פניאל קאילא אני ראית מלאך אללה מואגהה ותללצת נפסי: 32 פלמא עבר פניאל אשרקת לה אלשמם וכאן¹ יטלע מן ורבה: 33 ולדלך לא יאכלו בנו אסראיל ערק אלנסא אלדי מע חק אלזוך אלי הדא אליום למא דנא מן חק ורך יעקוב בערק אלנסא:

לג

5

1 תם רפע יעקוב עיניה פנטר פאדא בעשו מקבל ומעה ארבע מאיה רגל פפרקאלאולאד עלי לאה ועלי רחל ועלי אלאמתין: 2 וציר אלאמתין ואולאדהמא אולא תם לאה ואולאדהא בעדהם תם רחל ויוסף בעדהם: 3 והו תקדמהם פסגד עלי אלארץ סבע מראת אלי אן דנא 10 מן אביה: 4 פחאצר עשו תלקאה פעאנקה ואנכב עלי ענקה פקבלה ובכיא: 5 פרפע עיניה פנטר אלנסא ואולאולאד פקאל מן הולא מנך קאל אולאדי אלדין רזקהם אללה לעבדך: 6 פתקדמתא אלאמתאן ואולאדהמא וסגדו: 7 תם תקדם לאה ואולאדהא פסגדו ובעד דלך תקדם יוסף ורחל פסגדא: 8 תם קאל למא² לך גמיע אלעסכר אלדי 16 פאניתה קאל לאגד חטא ענד סיד: 9 קאל עשו מוגוד לי אכתר מן דלך³ יא אבי יכן לך מא לך: 10 קאל יעקוב לא יא סיד: אן וגדת חטא ענדך אקבל הדיתי מן ידי פאני קד ראית וגהך כנטר וגה אלאשראף⁴ פארץ עלי: 11 ואקבל ברבתי אלתי גבת לך פאן אללה קד ראפני ומוגוד לי אכתר מן דלך⁵ פאלה עליה חתי קבלהא: 20 12 תם קאל נרחל ונמץ ואסיר מעך: 13 קאל לה סיד: יעלם אן אלאולאד רכצה ואלגנס ואלבקר מרצעאת ענדי פאן כדדתהא יומא ואחדא תמאות כתיר מנהא⁶: 14 יתקדם סיד: בין ידי עבדה ואנא אסוקהם ריודא לאגל אלמלך⁷ אלדי מעי ומן אגל אלאולאד אלי אן אני אלי סיד: אלי אלשראה: 15 קאל עשו אכלף מעך מן אלקום אלדי 25 מעי קאל למא דא וגדת חטא ענד סיד: 16 פרצע עשו פי דלך אליום אלי טריקה אלי אלשראה: 17 ורחל יעקוב אלי סכות פכנא לה ביתא ולמאשיתה צנע ערשא ולדלך אסמי אלמוצע סכות: 18 תם דכל יעקוב

(1) בכ"י י' ובס' נוסף פה: אלי וקתה דאך = עד היום ההוא.

(2) תרגם מי כמו למח.

(3) "רב מזה".

(4) ת"א: אפי רברביא.

(5) תרגם פה מלת כל כמו מלת רב בפסוק ט'.

(6) "אם אכביר עליהם יום אחד רובם יהיו כמתים".

(7) "בגלל המקנה".

צאָר לי עסכראַן⁽¹⁾: 12 פֿלֶצני מן יד אָני מן יד עשו פּאנני אַזאפּה
 בילא יאָתי פֿיקתלני⁽²⁾ אלאם מע אלבנין קסאווֹ⁽³⁾: 13 ואנת קלת אני
 אַחסן אליך ואציר נסלך ברמל אלבחר אלדי לא יחצא מן כתרֶה:
 14 תם באת תם תלך אללילה ועול ממא גא בה מעה הדיה לעשו
 אִיה: 15 מאיתי ענו עשרין תיסא ומאיתי רכלֶה עשרין כבשא: 5
 16 תלתין נאקֶה מרצֶה מע אולאדהא ארבעין בקרֶה עשרֶה תיראן
 עשרין אתאנא עשרֶה גחאיש: 17 ואעטי דלך ביד עבודה קטיעא
 קטיעא עלי הדיה וקאל להם תקדמוני ועירו פרגֶה בין קטיע וקטיע:
 18 ואמר אלאול קאילא אן פאגאך עשו אָני וסאלך קאילא למן אנת
 ואלי אין תמצי ולמן הדא אלדי בין ידיך: 19 פקל לעבדך ליעקוב הי
 הדיה מבעותֶה לסדי עשו והודא הו איצא וראנא: 20 ואמר אלתאני
 ואיצא אלתאלת ואיצא סאיר אלמאציין מע אלקטוע קאילא מתל הדא
 אלקול תקולון לעשו אדא ואפיתמוה: 21 וקולו איצא הודא עבדך יעקוב
 וראנא לאנה קאל אתרצאה אולא באלהדיה אלמתקדמֶה בין ידֶי ובעד
 דלך אנטר אלי וגהה לעלה ישפעני: 22 פתקדמת אלהדיה בין ידיה 15
 ובאת הו תלך אללילה פי אלעסכר: 23 וקאם תלך אללילה פאכֶד
 וזגתיה ואמתיה ואחד עישר אבנא לה פעבר מעבר⁽⁴⁾ יבק: 24 תם
 אַזדהם פעבר בהם אלוואדי ועבר בגמיע מא לה: 25 ובקי יעקוב פי דלך
 אלגאנב⁽⁵⁾ וחדה פצארעה אלמלאך⁽⁶⁾ אלי מטלע אלפגֶר: 26 פלמא ראי
 אנה לם יטקה דנא מן חֶק ורבה פזאל חק ורך יעקוב פי מצארעתה 20
 מעה: 27 ולמא טלע אלפגֶר⁽⁷⁾ קאל לה אטלקני קאל לא אטלקך דון
 אן תבארכני: 28 קאל לה מה אסמך קאל יעקוב: 29 קאל לא יסמי
 אסמך אבדא יעקוב פקט⁽⁸⁾ אלא אסראיל לאנך תרֶאסת⁽⁹⁾ ענד אללה
 וענד אלנאם וטקת דלך: 30 תם סאלה יעקוב פקאל לה אַזברני אסמך
 קאל וסא סואלך ען אסמי ולמא בארבה תם: 31 סמי⁽¹⁰⁾ יעקוב אלמוצע 25

(1) בקי: צארת לי אסכרין ר"ל חמקל נהית לי לשתי מחנות.

(2) פי: פיקתל מן טעי מן אלאמחא = ויכה את אישר עמי מן האמות.

(3) "באכוריות".

(4) פי: גִּזְה.

(5) "בעבר הזה".

(6) כבי י: רגל עיין בלקוטים.

(7) "וכאשר ילה השחר".

(8) "בלבד" ר"ל שיקרא יעקב וישראל ועיין לטטה שמות ו', ג', ורכנו בחיי מביא

הפירוש הזה בשם רבינו חננאל.

(9) עיין תרגום אונקלוס.

(10) "ואחרי אשר ברך אותו יש קרא" וגו'.

אָנְמְעוּ הַגָּאֲרָה פִּנְמְעוּ הַגָּאֲרָה וְנַעֲבֹהָא רָגְמָא וְאִכְלוּ תָם טַעֲמָא פּוֹקְהָא:
 47 וּסְמָאָה לִבְנֵי רָגִם אִלְשֵׁה־אֲדָהּ וַיַּעֲקֹב סְמָאָה בְּאִלְעִבְרָאֲנִיהּ גִּלְעָד:
 48 וְקָאָל לָהּ לִבְנֵי הָדָא אֲלִרְגָם שְׁאֲהֵד בִּינִי וּבִינְךָ אֲלִיּוֹם וּלְדִלְךָ סְמָאָה
 אֲלִרְגָם אִלְשֵׁה־אֵהָ: 49 (וּסְמָא אִלְהֲגֵר) אֲלִמְטִלַּע אֲדָ קָאָל יִטְלַע אִלְלָהּ בִּינִי
 5 וּבִינְךָ פִּאֲנָא נִנְסֹתֵר כָּל אֲמֵר מִן צִאֲחֻבָּהָ⁽²⁾: 50 אֵלָא תַעֲדֹב בְּנִאֲתִי⁽³⁾
 וְלֹא תִתְכַּד עֲלִיהֶן נִסָּאָא לִים מַעֲנָא אֲנִסָּאָן גְּרִיב⁽⁴⁾ אֲנִטֵּר אִלְלָהּ שְׁאֲהֵד
 בִּינִי וּבִינְךָ: 51 וְקָאָל לִבְנֵי לִיעֻקֹּב הָדָא אֲלִרְגָם וְהָדָא אֲלִנְצִבָּהּ אֲלִתִּי
 סְדוּתִי⁽⁵⁾ בְּהָא בִּינִי וּבִינְךָ: 52 הָדָא אֲלִרְגָם שְׁאֲהֵד וְאֲלִנְצִבָּהּ שְׁאֲהֵדָהּ עֲלִי
 אֵלָא אֲגֻזְהֵמָא אֲלִיךָ וְעֲלִיךָ אֵלָא תִּגְזַחֲמָא אֲלִי לִשְׂרִי: 53 אֵלָאָה אֲבֵרְהִים
 10 וְאֵלָאָה נַחֲוֹר יַחֲבֵם פִּי מָא בִּינָנָא הוּא אֵלָאָה אֲבִי־הֵמָּא⁽⁶⁾ וְחִלְףָּ יַעֲקֹב בַּפּוּעַ
 אֲבִיָּה אֲסַחֲקָ: 54 תָם דִּבַּח יַעֲקֹב דִּבַּחָא פִּי אֲלִגְבֵּל וְדַעִי בִּאֲצַחֲבָהּ אֵן
 יֵאֲכָלוּ טַעֲמָא פִּאֲכָלוּ טַעֲמָא וּבָאֲתוּ פִּי אֲלִגְבֵּל:

לב

1 פִּאֲדִלְגֵּ לִבְנֵי בְּאִלְגִּדָּאָה פִּקְבֵּל בְּנִיָּה וּבְנִאֲתָהּ וְדַעִי לָהֶם תָם מִצָּא
 15 לִבְנֵי וְרָגַע אֲלִי מוֹצְעָה: 2 וַיַּעֲקֹב מִצָּא אֲלִי טְרִיקָה וּפִאֲגִאֲתָהּ מִלֵּאִיבָהּ
 אִלְלָהּ: 3 פִּקְאָל יַעֲקֹב לְמָא רֵאֲהֵם הָדָא עֲסִבֵּר אִלְלָהּ וּסְמָא דִּלְךָ
 אֲלִמוֹצֵעַ דָּא אֲלַעֲסִבְרִין: 4 תָם בַּעֲלִי יַעֲקֹב בְּרַסֵּל בִּין יִדִּיָּה אֲלִי עִשׂוֹ
 אֲזִיָּה אֲלִי בִלְדִי אִלְשֵׁרָאָה בִלְדִי אֲדוּם: 5 וְאִוִּצִּאֲהֶם קִאִילָא כְּדָא קִוְלוֹ
 לִסִּידִי לַעֲשׂוֹ כְּדָא קָאָל עֲבָדְךָ יַעֲקֹב מַעַ לִבְנֵי סִבְנַת פִּתְאֲבִרַת אֲלִי
 20 אֲלֵאָן: 6 וְצִאֵר לִי בִקֵּר וְחִמִּיר וְגִנֵּם וְעִבִּיד וְאִמָּא וּבַעֲתָת אֲכֹבֵר סִידִי לֵאגִד
 חֲטָא עֲנִדְךָ: 7 פִּרְגֵּעַ אֲלִרְסֵל אֲלִי יַעֲקֹב קִאִילִין צִרְנָא אֲלִי אֲכִיךָ עִשׂוֹ
 פִּאֲדָא בְּהַ מֵאִין תִּלְקֹאךָ וּמַעָּה אֲרַבַּע מֵאִיָּה רִגְלִי: 8 פִּצְאָף יַעֲקֹב גִּדָּא
 וְצִאֲקָ בְּהַ אֲלֵאֲמֵר פִּקְסִם אֲלִקוּם אֲלִדִּין מַעָּה וְאֲלִגְנִם וְאֲלִבְקֵר וְאֲלִגְמָאָל
 עֲלִי עֲסִבְרִין: 9 קָאָל אֵן גָּא עִשׂוֹ אֲלִי אֲלַעֲסִבֵּר אֲלִוֹאֲחֵד פִּאֲהִלְכָּהּ כֹּאֵן
 25 אֲלַעֲסִבֵּר אֲלִבְאָקִי פִּלִּיתָא: 10 תָם קָאָל יַעֲקֹב יֵאֵ אֲלֵאָה גִדִּי אֲבֵרְהִים
 וְאֲלֵאָה אֲבִי אֲסַחֲקָ אִלְלָהּ אֲלִדִּי קָאָל לִי אֲרָגַע אֲלִי בִלְדִיךָ וְאֲלִי מוֹלִדְךָ
 וְאֲחִסֵּן אֲלִיךָ: 11 אֲנָא אֲקָל מִן אֲסַתְחַקֵּאָק גְּמִיעַ אֲלִפְצָל וְאֲלֵאֲחִסָּאָן
 אֲלִדִּי צִנְעָתָהּ מַעַ עֲבָדְךָ לֵאנִי בַּעֲצֵאִי עֲבֵרַת הָדָא אֲלֵאֲרִדֵּן וְאֲלֵאָן פִּקֵּר

⁽¹⁾ "ויקרא את האבן" ובכ"ו חסרות אלו המלות.

⁽²⁾ עיין רצ"ב ע.

⁽³⁾ ר"ל אחר שנסתר איש מרעהו יצף ה' שלא תענה. ראב"ע: אמר הגאון פירושו אם לא תשכב עם נשיך וכדאי ראה זאת בבאור הגאון. ועי' יומא ע"ז ע"א.

⁽⁴⁾ "איש נכרי".

⁽⁵⁾ בכ"ו י: ודוּת.

⁽⁶⁾ "הוא אלהי אבי שניהם", כלומר אלהי תרח.

- בנאתי כאלסביאת באלסיף: 27 ולם אלתפית פאנערפת וכתמתני ולם תלברני פכנת אשיעך בפרח וגנא ודפוף וטנאכור: 28 ולם תדעני⁽¹⁾ אן אקבל בני ובנאתי אלאן קד גהלת פי מא צנעת: 29 ומיגוד טאקה פי ידי אן אצנע בכס ידא לולא אן אלאה אביכס אלכארהה קאל לי אהדר לך אן תכלם ליעקוב מן ביר אלי שר: 30 ואלאן מצית מציא 5 אד אשתקת אלי בית איך פלם סרקת מעבודי: 31 פאזאב יעקוב וקאל ללכן לאני תלופת וקלת בלא תנצבני עלי בנאתך: 32 וענר מן יוגד מעבודך לא יחי חדא אצחאכנא אלתת מא לך ענרי וזדה ולם יעלם יעקוב אן רחל אצפתה: 33 פדבל לבן זבא יעקוב וזבא לאה וזבא אלאמתין ולם יגד שיא תם זרג מן זבא לאה פדבל אלי זבא רחל: 10 34 ורחל קד אגדת אלתמתאל וציירתה פי קתב אלזמל וגלסת פוקה פלם לבן גמיע אלזבא ולם יגד שיא: 35 פקאלת לה לא ישתד עלי סידי פאני לא אטיק אן אקום מן בין ידיך אד סביל אלנאס קד ערץ לי פפתיש ולם יגד אלתמתאל: 36 פאשתד דלך עלי יעקוב וזאנא לבן ואזאבה וקאל לה מא גרמי ומא זטאי אד רהקתני: 37 וקר גססת גמיע 15 אנתי מא וגדת מן גמיע אניה ביתך צירה ההנא חדא אצחאבי ואצחאבך ויזכונא בה עלי אלבדל⁽²⁾: 38 חדא לי עשרון סנה מעך רזאלך וענווך⁽³⁾ לם תתכל ומן כבאש גנמך לם אכל: 39 ופריסה לם אדפע אליך ומא אסתהלכתהא מן ידי תטלכהא⁽⁴⁾ בדרת נהארא ולילא⁽⁵⁾: 40 ובנת 20 פי אלנהאר תחרקני אלסמוס ואלגלד פי אלליל ונפר נומי ען עיני: 41 חדא לי עשרון סנה פי מנולך זרמתך מנהא ארבע עשרה סנה בבנותי וסת סנין פי גנמך פדלת אגרת עשרה אעדאד: 42 לולא אלאה אבי אברהים ופוע אסחק כאן לי עונא⁽⁶⁾ לקד בנת אטלקתני פארגא לצעפי ולתעב כפי נטר אללה וובכך אלכארהה: 43 פאזאבה לבן וקאל אלזילאד אולאדי ואלבנאת בנאתי ואלגנס גנמי וגמיע מה תראה 25 פהו לי פמא עסי אן אצנע אלזום בבנאתי או באולאדהן אלדין ולדן: 44 ואלאן תעאל נעהד עהדא אנא ואנת יכון שאהדא ביני ובינך: 45 פאזד יעקוב חגרא ורפעה נצבה: 46 תם קאל יעקוב לאצחאבה

(1) פי: הרני.

(2) ר"ל יוכיחו כזה אותי או אותך.

(3) פי: ומואעך.

(4) "מה שאבדתי מן הצאן תבקשני מירי" וקרוב לזה תרגום אונקלוס: רחוק שגיא

למנינא בני את בני לז.

(5) "עשיתי ביום ובלילה", וקרוב לזה תרגום אונקלוס: נטרות ביטמא ונטרות כלילא.

והנש בתשובותיו כי 13 השיג על הגאון.

(6) "לעונתה".

אני כדמתה בזמיע קֹותי: 7 ואבוכן סבר בי וכדל אגרת עשרה אעדאד
 ולם ידעה אללה אנ יסי בי: 8 אנ קאל כדא יבון אגרך מנקטִה ולד
 גמיע אלגנס כדאך ואן קאל מהגלה ולד גמיע אלגנס כדאך:
 9 פאפאד⁽¹⁾ אללה מן גנס אביבן ואעטאני: 10 ולמא כאן וקת והאם
 5 אלגנס רפעת עיני פראית פי אלמנאם פכאן אלתיוס אלצאעדה
 עלי אלגנס מהגלה ומנקטִה וכלנגִיה⁽²⁾: 11 תם קאל לי מלאך
 אללה פי אלחלם יא יעקוב פקלת לביך: 12 קאל ארפע עיניך
 ואנטר גמיע אלתיוס אלצאעדה עלי אלגנס מהגלה ומנקטִה וכלנגִיה
 פאני קד ראת גמיע מא לבן צאנע לך: 13 אנא אלטאיק אלמבשרך⁽³⁾
 10 פי בית אל אלדי מסחת תם אלנעבה ונדרת לי תם אלנדר ואלאן קם
 פאברג מן הדא אלבלד וארגע אלי בלד מולדך: 14 פאגבתא רחל ולאה
 וקאלתא לה הל בקי לנא נציב או נחלה פי בית אבינא: 15 אלא אנ
 כאלגרבא חסבנא ענדה ובאנה באענא ואכל תמננא⁽⁴⁾: 16 אמא גמיע
 אלגנא אלדי אפאדה אללה⁽⁵⁾ מן קבל אבינא הו לנא ולבנינא ואלאן
 15 גמיע מא קאל אללה לך אצנעה: 17 פקאם יעקוב וחמל בניה ונסאה
 עלי אלגמל: 18 וסאק גמיע מאשיתה וגמיע סרהה אלדי מלכה ומע
 מאשיתה סאיר מלכה אלדי מלכה⁽⁶⁾ פי פדן ארם ליגי אלי אסחק אביה
 אלי בלד כנעאן: 19 ובאן לבן קד מצא ליגי גנמה פאצפת⁽⁷⁾ רחל
 אלתמתאל⁽⁸⁾ אלדי לאביהא: 20 וכתם יעקוב סדה ען לבן אלארמני אד
 20 לם יזברה באנה מנצרף⁽⁹⁾: 21 פאנצרף הו וגמיע מאלה וקאם ועבר
 אלפראת וגעל קצדה גבל גרש: 22 פאזבר לבן פי אליוס אלתאלת
 אן אנצרף יעקוב: 23 פאזד אצהאבה מעה וכלבה מסיר סבעה איאם
 ולחקה פי גבל גרש: 24 פגא מלאד אללה אלי לבן אלארמני פי חלם
 אלליל וקאל לה אהדר לך אן תבלם יעקוב מן ביר אלי ישר: 25 תם
 25 לחק לבן יעקוב ובאן יעקוב קד צרב זבאה פי אלגבל ולבן אנול אלותה
 פי גבל גרש: 26 פקאל לבן ליעקוב מא דא צנעת אד בתמתני וסקת

(1) פ': פאפאדיו וכן ת"א: ואפרש.

(2) עיין שרשים לאבן גנאח ש' ברד.

(3) וכן תרגם אונקלוס: דאתגלי לך.

(4) "כאלו מכרנו ואכל מחירנו", כלומר דמי שכר פעולתך כפרש"ו.

(5) פ': אפאדך אללה איאה, = "אשר נתן לך ה'".

(6) "ועם מקנהו כל קנינו אשר קנה".

(7) "החביאה".

(8) "הצלם", "כן הוא בכל הנוסחאות כל"ו ובס' השרשים לאבן גנאח ש' תרף

אלתמתל = הצלמים

(9) "ויסתר יעקב את סודו מלבן הארמי שהוא הולך לו".

איצא פהו מסרוק ענדי: 34 קאל לבן נעם לית יכון במא קלת:
 35 פעול פי דלך אליוס אלתיוס אלמחגלה⁽¹⁾ ואלבלק וגמיע אלענו
 אלמנקטה ואלבלק⁽²⁾ כל מא פיה ביאיץ וכל חמא מן אלצאן איצא ודפע דלך
 ביד בניה: 36 וציר מסיר תלתה איאס בינה ובין יעקוב ורעא יעקוב גנס
 לבן אלבאקיה: 37 תם אבד יעקוב עצי לבנא רטב וחור⁽³⁾ ודלב 5
 וקשרהא אלקשר אלאביץ חתי קשט אלביאיץ אלדי עליהא⁽⁴⁾: 38 ווצע
 אלעצי אלתי קשרהא פי אלאחואיץ מסאקי אלמא חתי תגי אלגנס
 לתשרב היאלהא⁽⁵⁾ פתתיחם פיהא ענד דלך: 39 פאדא תוחמת⁽⁶⁾
 באלעצי ולדת מהגלה ומנקטה ובלקא: 40 ולמא אפרד יעקוב אלצאן
 געל פי אול אלגנס כל מהגל⁽⁷⁾ וחמא פי צאן לבן וגעל לה קטועא וחדהא 10
 ולם יצפהא אלי גנס לבן: 41 ובאן יעקוב פי כל וקת וחאם אלגנס
 אלרביעה⁽⁸⁾ יציר אלעצי חזאהא פי אלאחואיץ לתתוחם עליהא:
 42 ואדא ברפת לא יציר דלך פתציר אלגריפה⁽⁹⁾ ללבן ואלרביעה
 ליעקוב: 43 פאנמי⁽¹⁰⁾ אלרגל גרא וצאר לה גנס כתיר ואמא
 ועבד וגמאל וחמיר:

15

לא

1 וסמע בלאם בני לבן יקולון קד אבד יעקוב מא לאבינא ומן
 מאלה אצטנע גמיע הדא אליסאר: 2 וראי יעקוב איצא⁽¹⁾ וגה לבן
 פאדא לים הו מעה מתל אמם ומא קבלה: 3 וקאל אללה לה ארגע
 אלי ארין אבאך ומולדך אבן מעד: 4 פבעת יעקוב ורעא ברחל ולאה 20
 אלי אלעחדא אלי גנמה: 5 פקאל להן הודא ארא וגה אביכן לים הו
 מעי מתל אמם ומא קבלה ואלאה אבי לם יול מעי⁽²⁾: 6 ואנתן תערפן

(1) עיון ספר השרשים לאבן גנאח ישרש עקד.

(2) ר"ל מלכד הנקוד והטלוא בכשבים.

(3) ראביע: והגאון אמר כי לזו שקדים כעבור שנקרא כן בלשון ושמעאל כי הב' לשונות והארמית ממשפחה אחת היו. ונראה שבזמן פה אל רבנו האי. כי ר"ס לא העתיק כן כ"א העתקתו מוסכמת עם דעת אבן גנאח בשרשים שלו.

(4) "לגלות חלבן אשר עליהן" ועיון העתקתו לישעיה נ"ב ו'.

(5) פ': ותכון היאלהא ר"ל שיתיו המקלות לנוכח הצאן.

(6) בב"י פתוחמת.

(7) "ויתן בראש הצאן כל עקוד".

(8) ראביע: בימי ניסן.

(9) ראביע: בימי תשרי.

(10) בב"י ו' ובפ': ואיסר.

(11) "גם" כלומר לא לבר שמע את דברי בני לבן כ"א ראה גם את פני לבן וגו'.

(12) "לא חדל להיות עמדי".

זלפה אמה לאה אבנא תאניא: 13 פקאלת לאה בוצפי אן יצפני אלנסא¹
 פאסמתה אשר: 14 תם מצא ראובן פי איאם חצאר אלחנטה פוגד לפאחא
 פי אלצחרא פאתי בהא אלי לאה אמה פקאלת להא רחל אעטיני מנהא:
 15 קאלת להא אמא כפאך אן אכדת זוגי חתי תאכדי לפאחא אבני איצא
 5 קאלת רחל לכנה ינאם ענדך אללילה בדל דלך: 16 פלמא גא יעקוב מן
 אלצחרא פי אלעשא כרגת לאה תלקאה פקאלת אדבל אלף לאני
 אסתחקקתך² בלפאח אבני פנאם ענדהא תלך אללילה: 17 פסמע
 אללה לאה פחמלת וולדת לה אבנא כאמסא: 18 וקאלת לאה קד
 אעטאני אללה אנרי כמא זוגת אמתי לרגלי פאסמתה יששכר: 19 פחמלת
 10 וולדת לה אבנא סאדסא: 20 קאלת קד פוצני³ אללה תפויץ ביר
 והדה אלמרה יסאכנני רגלי אד וולדת לה סתה בנין פאסמתה זבולון:
 21 ובעד דלך וולדת אבנה פאסמתהא דינה: 22 תם דבר אללה רחל
 וסמע להא פרזקהא וולדת: 23 פחמלת וולדת אבנא וקאלת קד צם
 אללה עני אלעאר: 24 ואסמתה יוסף קאילה ייזני אללה אבנא אחר:
 25 פלמא וולדת רחל יוסף קאל יעקוב ללבן אטלקני אמין אלי מוצעי
 15 ובלדי: 26 ואעטני נסאי ואולאדי אלדין כדמתך בהם חתי אמצי פאנך
 תעלם כדמתי אלתי כדמתך: 27 קאל לה לבן אן וגדת חטא ענדך
 קד גרבתך⁵ פבארבני אללה בגרירתך: 28 וקאל ביין לי אגרתך חתי
 אעטיך: 29 קאל לה אנת תעלם כיך כדמתך וכיך כאנת מאשיתך
 ענדי: 30 פאנהא כאנת קלילה ונמת כתררה ובארך אללה לך כסבכי
 20 ואלאן מתי אצנע אנא איצא לביתי: 31 קאל מא דא אעטיך קאל יעקוב
 לא תעטיני שיא לבן אצנע בי הלא אלאמר בה ארגע ארעא גנמך
 ואחפטהא: 32 אן אמר אליום פי גנמך ואעזל מנהא כל שא מנקט
 ואבלק וכל שא חמא פי אלצאן⁶ ואבלק ומנקט פי אלמאעז ויבון דלך
 אגרתיו: 33 פישדה לי עדלי גדא אדא חצרת אן אטלב אגרתיו בין
 25 ידיך⁷ באן כל מא לים הו מנקט ואבלק מן אלמאעז וחמא מן אלצאן

(1) ת"א, תושבחה . . . ושבחונני וכן תרגם הגאון מושלי ל"א כ"ה.

(2) „זכיתי בך“.

(3) רונש בתשובתו ס' ב"א, והראב"ע בשפת יתר ס' ב', הביאו בשם הגאון שפירוש
 זכר מגורת זכת חלב ודבש וכן בעל המבחר כתב: ויש מי שהוציאו מלשון זכת, ונראה שמצאו

בנוסחת הגאון פיצני תפיון, אבל בנוסחתנו נמצא פוין שהוראתו הפקיד.

(4) „ויתן לה בן“.

(5) „נסיתך“, וכן תרגום אונקלוס.

(6) בכ"ו י' מלת שא חסרה שתי פעמים ונראה שלפי דעת הגאון נקוד ושלוא וחום
 כולם מוסבים על הכשבים ועיון שמות י"ב ג' ד' ה' ודברים י"ד ר' ששם גם כן לא תרגם מלת שה.

(7) אפשר שבנותנו, אם תבא לראות את העדרים תעיר עלי צדקתי כשאבקש ממך את
 שכרי, שכל שאיננו נקוד ושלוא בעיזם הוא גנוב.

אעטני וזגתי אד קד במלת איאמי אדבל אליהא: ²² פאזמע לבן גמיע
 אהל אלמיצע וצנע להם מגלסא: ²³ פלמא כאן באלעשי אד לאה אבנתה
 פופהא אליה ודבל אליהא: ²⁴ ואעטאהא לבן ולפה אמתה לתבון להא
 אמא: ²⁵ פלמא כאן באלגדאז פאדא בהא לאה פקאל ללבן מה דא
 צנעת בי אלים ברחל כדמתך ולם וארבתני: ²⁶ קאל לא יצנע כדא פי ⁵
 בלדנא אן תווג אלעגרי קבל אלכברי: ²⁷ לבן אכמל אסבוע הדה
 אעטיך הדה איצא כדמא תלדמני סבע סנין אבר: ²⁸ פצנע יעקוב
 כדאך ואכמל אסבוע לאה תם אעטאה רחל אבנתה וזגה: ²⁹ ואעטאהא
 לבן בלהה אמתה לתבון להא אמא: ³⁰ פלמא דבל אלי רחל אחבהא
 אבתר מן לאה תם כדמה סבע סנין אבר: ³¹ ועלם אללה אן לאה ¹⁰
 מיטניה פרזקהא ולדא ורחל עאקרי: ³² פחמלת לאה וולדת אבנא
 ואסמתה ראובן לאנהא קאלת קד נטר אללה לצעפי ואלאן יחבני רגלי:
³³ וחמלת איצא וולדת אבנא וקאלת קד סמע אללה אני מיטניה ורוקני
 איצא הדה ואסמתה שמעון: ³⁴ וחמלת וולדת אבנא וקאלת הדה
 אלמרה יעטק אל רגלי לאני קד וולדת לה תלתא אולאד ועלי דלך ¹⁵
 סמי אסמה לוי: ³⁵ וחמלת איצא וולדת אבנא וקאלת הדה אלמרה
 אישבר אללה ולדלד אסמתה יהודה תם וקפת ען אלולאדה:

ל

1 ולמא ראת רחל אנהא לם תלד ליעקוב חסדת אבתהא וקאלת
 לה אסתרוק לי ולדא: ² ואלא פאנא מיתה: ² פאשתד גצבה עליהא ²⁰
 וקאל אמן דין אללה אנא אלדי מנעך תמר אלכטן: ³ קאלת הוידא
 אמתי בלהה אדבל אליהא תלד פי חגרי ויבני ביתי אנא איצא מנהא:
⁴ פאעטתה בלהה אמתהא לה וזגה פדבל עליהא: ⁵ פחמלת וולדת
 לה אבנא: ⁶ פקאלת רחל קד חכם אללה לי ואיצא סמע צותי פרזקני
 הדה ואסמתה דין: ⁷ וחמלת איצא בלהה אמא רחל וולדת אבנא תאניא ²⁵
 ליעקוב: ⁸ פקאלת רחל עטפה מן ענד אללה אנעטפת ² מע אבתי וטקת
 דלך פאסמתה נפתי: ⁹ ולמא ראת לאה איצא אנהא קד וקפת ען
 אלולאדה אדלת ולפה אמתהא ואעטתהא ליעקוב וזגה: ¹⁰ פולדת
 לה אבנא: ¹¹ פקאלת לאה קד צה אלכבר ³ ואסמתה גד: ¹² וולדת לה

(1) "שאל (מה) בעדי בך, עי' רש"י וראב"ע.

(2) רש"י בשם מנחם בן סרוק: חבורים מאת המקום נתחברתי.

(3) תשובות רונש סימן 14: ועוד פתר (הגאון) כאה התגדה ונתבררה ע"ש וכשפת

יתר סי' י"ג, והסתבר כוון ג"כ אל הגאון כאסרו והספרש מגזרת הגיר שקר הגיר.

יעקוב נדרא קאילא אן כאן אללה מעי וחפטי פי הדא אלטריק אלדי
אנא סאלכה ורוקני כזוא אכלה ותובא אלכסה: ²¹ וארגע סאלמא
אלי בית אבי ובאן אללה לי וליא¹: ²² פאן הדא אלחגר אלדי געלחה
דכה יכון לי בית אללה וגמיע מא תרוקני עשרא אעשרה לך:

כט

5

1 תם רפע יעקוב רגליה ומצי אלי בלד אהל אלישרק: ² פראי
פאדא בכיר פי אלזחרא ואדא בתלתא קטוע מן אלגנס ראכצא עליהא
לאן מנהא יסקון³ אלקטוע וצורה עטימה עלי פהא: ³ ובאן אדא
אגתמע תם רעא אלקטוע⁴ דחרגו אלחגר ען פם אלכיר וסקו אלגנס
10 תם רדוה אלי מוצעה: ⁴ פקאל להם יעקוב יא אבותי מן אין אנתם
פקאלו נחן מן חרין: ⁵ קאל להם אתערפון לבן בן נחור קאלו נעם:
6 קאל אסאלם הו קאלו נעם והודא רחל בנתה גאיה מע אלגנס: ⁷ תם
קאל להם הודא אלנהאר עאדה בכיר וליס הו וקת אנצמאם אלמאשיה
אסקו אלגנס ואמצו ארעוהא: ⁸ קאלו לא נטיק דלך אלי אן יגתמע
15 רעא אלקטוע ודחרגו אלחגר ען פם אלכיר ונסקי אלגנס: ⁹ בינאה
יכאטבהם אד גאת רחל מע גנס אביהא לאנהא ראעיה: ¹⁰ פכמא
ראי יעקוב רחל בנת לבן זאלה וגנס לבן זאלה תקדם פדחרג אלחגר
ען פם אלכיר וסקי גנמה: ¹¹ תם קבל יעקוב רחל ורפע צותה ובכי:
12 ואזברהה אנה אבן עמיתהא¹ אבן רבקה פחאצרת ואזברת אבאהא:
13 20 פלמא סמע לבן זכר יעקוב בן אלתה האציר תלקאה פעאנקה וקבלה
ואדבלה אלי מנולה פקיץ עלי לבן גמיע הדא אלמאמור: ¹⁴ קאל לה
לבן אנת⁵ עטמי ולחמי פאקאם ענדה ישרא: ¹⁵ תם קאל לבן ליעקוב
ואן אנת קריבי פתכדמני⁶ מגנא אזברני מא הי אגרתך: ¹⁶ ובאן
ללבן אבנתאן אסם אלכברי לאה ואסם אלצגרי רחל: ¹⁷ ועינא לאה
25 חסנתאן⁷ ובאנת רחל חסנה אלחליה ואלמנטר: ¹⁸ פאחב יעקוב רחל
וקאל אכדמך סבע סנין ברחל אבנתך אלצגרי: ¹⁹ קאל לבן אצלח אן
אעטיהא לך מן אן אעטיהא לרגל אבר קם ענדי: ²⁰ פכדמה יעקוב ברחל
סבע סנין ובאנת ענדה כאיאם יסירה מן מחבתה לאה: ²¹ תם קאל לה

(1) "ויהיה השם אותי".

(2) כפ' הוסיף אלרעאה = הרועים.

(3) "רויני העדרים".

(4) ת"א: בר אחת דאכות.

(5) פ': אבא אנת פעטמי, עיין למעלה דף 34 הערה 1.

(6) פ': אכדמני בל' תמיתה ועיין רש"י.

(7) וכן ת"א יאין.

כח

1 פדעא אסחק ביעקוב ובארבה ואוצאה וקאל לה לא תתלכ זוגה
 מן בנאת כנעאן: 2 פאמיץ אלי פדן ארם בית בתואל גרד ותוזג מן תם
 במראה מן בנאת לבן זאלך: 3 ואלטאיק אלכאפי יבארך עליך וינמיד
 ויכתרך ויבון מנך גוק אמם: 4 ויעמיד ברבא אברהים לך ולנסלך בערך 5
 אן תחוז בלד סכנאך⁽¹⁾ אלדי אעטאה אללה לאברהים: 5 וארסל ביעקוב
 פמצי אלי פדן ארם אלי לבן בן בתואל אלארמני אזי רבקה אם יעקוב
 ועשו: 6 פעלם עשו אן אסחק קד בארך יעקוב ובעת בה אלי פדן ארם
 ליתלכ לה מן תם זוגה ואז בארבה ואמרה וקאל לה לא תתוזג במראה
 מן בנאת אלכנעאנין: 7 וקבל יעקוב מן אביה ואמה ומצא אלי פדן 10
 ארם: 8 ולמא ראי עשו אן בנאת כנעאן אשראר ענד אסחק אביה:
 9 מצא עשו אלי אסמעיל פתוזג במחלת אכנא אסמעיל בן אברהים
 אבת נביות לתבון לה זוגה מע נסאיה: 10 תם זוגה יעקוב מן ביר סבע
 לימצי אלי הראן⁽²⁾: 11 פואפי אלי מוצע אלכאץ⁽³⁾ ובאת תם אז
 גאבת אליסמם ואכד מן הגאר אלמוצע פצירהא מתוסדה ונאם פיה: 15
 12 פראי חלמא כאן סלמא מנתצבא עלי אלארין וראסה מדאן אלסמא
 ומלאכה אללה תצעד ותגול פיה: 13 ואזא בנור אללה ואקא אאמאה⁽⁴⁾
 פקאל לה אנא אללה אלאה אברהים אביך ואלאה אסחק אלארין
 אלתי אנת נאים עליהא לך אעטיהא ולנסלך: 14 ויבון נסלך בתראב
 אלארין ותנמו גרבא ושרקא ושמאלא וגנובא ויתבארך כך גמיע עישאיר 20
 אלארין ובנסלך: 15 והאנא מעך אחפטך אינמא סלבת וארדך אלי
 הדא אלבלד ולא אתרבך אלי אן אפי לך במא ועדתך: 16 פאסתיקט
 יעקוב מן נומה וקאל איקינא⁽⁵⁾ נור אללה פי הדא אלמוצע ואנא לס
 אעלם: 17 פכאך וקאל מא אכוף הדא אלמוצע ומא הדא אלא בית
 אללה והדא באב אלסמא: 18 תם אדלג יעקוב באלגדאה פאכד אלחגר 25
 אלדי געלה מתוסדה ואנצבה דכא וצב דהנא עלי ראסה: 19 וסמא
 דלך אלמוצע בית אל ואנמא אסם אלקריה אולא לזו: 20 תם נדר

(1) פ: בארתך ארין מנארתך = ברשתך הארין אשר גרת בה, ר"ל שהיית יש
 רק גר. התרגום הזה נמצא רק במקום הזה, ובשאר מקומות נמצא כמו לפנינו.

(2) ראב"ע: אמר הגאון כי וילך הרנה ללכת ואיננו כמישמינו (כן נוסחת מקור חיים)
 ושב לבאר מה ישפיע בדרך וכו'.

(3) "במקום המיוחד", ע' רש"י.

(4) "לפניו", ר"ל לפני יעקב ונראה שהיתה כן דעת רש"י באמרו לשמרו.

(5) ת"א: בקושטא והגאון הוסיף א' לסמן התמיהה. ככ"י ו' ובפ' ארן = אם כן.

אנא הו: 25 קאל קדם לי חתי אבל מן צידך לבי תבארבך נפסי' פקדם
 לה פאכל ואתאה בזמר פשרב: 26 תם קאל לה תקדם קבלני יא בני:
 27 פתקדם וקבלה ושם ראיחה תיאבה פבארבה וקאל אנטר ראיחה
 אבני בראיחה רוצה קד בארבהא אללה: 28 יעמד אללה מן טל
 אלסמא ודסם אלארץ ובתררה אלבר ואלעציר: 29 ויזדמוך אלסמם
 5 ותצע לך אלסמא ובן מולא עלי אבותך ויצע לך בנו אמך לאענד
 מלעון ומבארבך מבארך: 30 פלמא פרג אסחק מן תברך יעקוב כאן
 כמא כרג מן בין ידיה אד אקבל עשו אבוה מן צידה: 31 וצנע הו
 איצא אלואנא אתא בהא אלי אביה פקאל לה יקם אבי ויאכל מן ציד
 10 אבנה לקבל אן תבארבני נפסד: 32 קאל לה מן אנת קאל אנא אבנד
 בכרך עשו: 33 פועז אסחק זעגז עטימה גרא וקאל פמן דאך אלדי
 צאד צידא פאתאני בה ואכלת מנה קבל אן תגי פבארבתה וליבן איצא
 מבארבא: 34 ולמא סמע עשו כלאם אביה צרך צרבה עטימה מרה
 גרא וקאל לאביה בארבני אנא איצא יא אבת: 35 קאל גא אבך במבר
 15 ואד ברבתך: 36 קאל נעמא אסמי יעקוב לאנה תעקבני מרתין אולא
 אד בכורתי ואלאן אד ברבתי תם קאל אלא אבקות לי ברבה:
 37 אנאב אסחק פקאל הודא קד צירתה מולאך וגמיע אבותה געלתהם
 לה עבדא ואלבר ואלעציר אסנדתה⁽¹⁾ אלאן מא דא אצנע יא ולדי:
 38 קאל עשו אברבה ואחדה הי לך יא אבת בארבני אנא איצא ורפע
 20 צותה ובני: 39 פאגאבה וקאל הודא מן דסם אלארץ סיבון מסכנד
 ומן טל אלסמא מן עלו: 40 ועלי סיפך תחיי ואבאך תזרם פיבון אדא
 אסתולית פכבת אצרה ען ענקך: 41 וחקד עשו עלי יעקוב בסבב
 אלברבה אלדי בארבה אבוה⁽²⁾ וקאל עשו פי נפסה סתקרב איאם חזן
 אבי ואקתל יעקוב אזי: 42 פאזברת רבקה ככלאם עשו אבנהא אלאבבר
 25 פבעתת ודעת ביעקוב אבנהא אלאצנר וקאלת לה הודא עשו אבך
 מתואעד⁽³⁾ ליקתלך: 43 ואלאן יא בני אקבל מני וקם פאמץ אלי לבן
 אזי אלי חרן: 44 וקם ענדה איאמא יסירה אלי אן תרגע חמיה אבך:
 45 אלי אן ירגע גצבה ענד פינסי מא צנעת בה פאבעת אבך מן תם
 לילא אתכלבמא גמיעא פי יום ואחד: 46 תם קאלת רבקה לאסחק
 30 צגרת פי חיותי מן קבל כנאת חת פאן תוזג יעקוב במראה מנהן מתל
 האולי או מן כנאת סאיר אהל הדא אלבלד פלמא דא לי חיוה:

(1) "חלקתי לוי".

(2) "מה שברכו אביו" ובפ': אלחי.

(3) "עין ראביע" ולמעלה דף 12 הערה 5.

כז

1 תם למא שאך אסחק קאמתא¹ עינאה מן אן ינטר פדעא בעשו
 אבנה אלאבבר פקאל לה יא בני קאל לביך: 2 קאל הודא קד שבת
 ולם אעלם יום מותי: 3 ואלאן אחמל אלתך סלאחך וקוסך ואזרג אלי
 אלצהרא ועד לי צידא: 4 ואצלחה לי אלואנא במא אחב ואתני בה 5
 אבל מנה לבי תבארבך נפסי קבל אן אמות: 5 פסמעת רבקה חין כלם
 יצחק בדלך עשו אבנה פלמא מצא עשו אלי אלצהרא ליעוד צידא
 יאתני בה. 6 קאלת² ליעקוב אבנהא קד סמעת אבאך יכלם עשו ואבאך
 קאילא: 7 אתני בעיד ואצלחה לי אלואנא אבל מנה חתי אבארבך
 בין ידי אללה קבל מותי: 8 ואלאן יא בני אקבל מני מא אמרך בה: 10
 9 אמין אלי אלגנס וד לי מנהא גדין מן אלמאעו גדין אצלחהמא
 אלואנא לאביך במא יחב: 10 פתדלחהמא אלי אביך ויאכל מנהא לבי
 ובארבך קבל מותה: 11 קאל להא הודא עשו אזי רגל שער ואנא רגל
 אגוד: 12 לעל יגסני אבי פאבון ענדה כאללאעב בה³ פאגלב עלי
 נפסי לענה ולא ברכה: 13 קאלת לה אמה על אסתדפאע לענתך⁴ יא 15
 בני לבן אקבל מני ואמין וד לי דלך: 14 פמצא ואבד ואתני בה אלי
 אמה פאצלחת אמה אלואנא במא אחב אבוה: 15 תם אבדת רבקה תיאב
 עשו אבנהא אלאבבר אלפאזרה אלתי מעהא פי אלבית פאלבסתהא
 יעקוב אבנהא אלאצגור: 16 וגלוד אלגדיין אלבסתהא עלי ידיה ועלי
 מלוסה חלקה: 17 ואעטתה אלאלואן מע אלבזו אלדי צנעתה⁵: 18 פדבל 20
 אלי אביה וקאל יא אבי קאל לביך מן אנת יא בני: 19 קאל יעקוב לאביה
 אנא עשו בכרך צנעת במא אמרתני קם פאגלם וכל מן צידי לבי
 תבארבני נפסך: 20 קאל מא דא אסרעת אלוגוד יא בני קאל לאן
 אללה רבך ופך בין ידי: 21 קאל אסחק תקדם חתי אגבך יא בני הל
 אנת אבני עשו אם לא: 22 פתקדם יעקוב לאסחק פגסה וקאל אלצות 25
 צות יעקוב ואלידאן ידא עשו: 23 ולם יתבתה אד כאנתא ידאה בידי
 עשו ישעדאניתין פבארבה: 24 כל קאל לה⁶ אנת אבני עשו קאל

(1) פ: 'עפת.

(2) מיתני כאשר הלך עשו... אמרה רבקה

(3) "במצחק עליו", וכן ת"א כמתלעב, ועיין תשובת דונש ס' 79.

(4) ראב"ע: ותגאון פירש עלי לחסור קללתה.

(5) בב"י: וגעלת אלאלואן ואלבזו אלדי צנעת ביד יעקוב אבנהא.

(6) מיותר מזה אמר לו.

לה מאשיה גנם ובקר וחשם כחיר⁽¹⁾ חתי חסדוה אלפלסטיניון: 15 וגמיע
 אלאבאר אלתי חפרהא עביר אביה עלי עהד אברהים אביה כאן קד
 סדהא אלפלסטיניון ומלוהא תראבא: 16 תם קאל אבימלך לאסחק
 אמין מן ענדנא פאנך קד עטמת מנא גרא: 17 פמצא אסחק מן תם
 5 ונול פי ואדי אלכלוין ואקאם תם: 18 תם עאד פחפר אבאר אלמא אלתי
 כאנת חפרת פי איאם אברהים אביה וסדהא אלפלסטיניון בעד מותה
 וסמאהא באסמא כמא סמאהא אברהים אבוה: 19 ולמא חפרו עביר
 אסחק פי אלואדי וגרו תם ביר מא נאבע: 20 פכאצם רעאף אלכלוין
 מע רעאף אסחק קאילין לנא אלמא פסמי אלכיר שגלא למא אשתגלו
 10 מעה?⁽²⁾: 21 וחפרו בירא אדרי פכאצמוה עליהא פסמאהא דאת אלענאד:
 22 תם אנתקל מן תם וחפר בירא אדרי ולם יכאצמוה עליהא פסמאהא
 דאת אלסעה וקאל אלן יוסע⁽³⁾ אללה לנא וינמינא פי אלבלאד: 23 תם
 צעד מן תם אלי ביר סבע: 24 ותגלא לה אללה פי תלך אללילה וקאל
 אנא אלאה אברהים אביך לא תכף פאני מעך אבארך עריך ואכתר
 15 נסלך בסבב אברהים עבדי: 25 ובנא תם מדכחא ודעא באסם אללה
 ומד תם כבאה וברו תם עביר אסחק בירא: 26 ואבימלך צאר אליה מן
 אלכלוין ואחזת⁽⁴⁾ נדימה ופיכל ריים גישה: 27 פקאל להם אסחק מא
 באלכם גיתם אלד ואנתם שניתמוני וטרדתמוני מן ענדכם: 28 קאלו
 אנא ראינא אנ אללה מעך פקלנא יכון אלן חרג ביננא ובינך ונעאהרך
 20 עהדא: 29 אלא תצנע בנא שרא כמא לס נודך וכמא צנענא מעך
 בירא מחצא ואטלקנאך בסלאם פאנת אלן מבארך אללה: 30 פצנע
 להם מגלסא אכלו פיה ושרבו: 31 ואדלגו באלגדאף פחלף כל אמר
 לאביה פאטלקהם אסחק ומצו מן ענדה בסלאם: 32 ולמא כאן פי דלך
 אליום גאו עביר אסחק פאלכרוה בסבב אלכיר אלדי חפרוה וקאלו לה
 25 קד וגדנא מאא: 33 פסמאהא סבעה ולדלך אסם אלקריה ביר סבע
 אלי הדא אליום: 34 ולמא כאן עישו אבן ארבעין סנה תווג באמראף
 אסמאה יהודית בנת בארי אלהתי ובשמת בנת אלן אלהתי: 35 פכאנתא
 מכאלפתי ראי אסחק ורבקה⁽⁵⁾:

(1) ר"ל עם רב ובפ' ופלאחא עטימה = פלחנא סגיא של ת"א.

(2) כתרגום אונקלוס.

(3) "עתה ירחיב".

(4) שם עצם פרטי כדעת ר' יהודה בב"ר פ' ס"ד.

(5) "ותהיין ממרות את דעת יצחק ורבקה" ובק' מע רבקה = עם רבקה.

הגלגל סאדגא⁽¹⁾ מקימא פי אלאזביה: 28 פאחב אסחק עשו למערפתה
 באלציד⁽²⁾ ורבקה אחבת יעקוב: 29 תם טבך יעקוב טביא פדגל עשו
 מן אלצחרא והו לגב: 30 פקאל ליעקוב אטעמני אלאן מן הדא
 אלאחמר אלמחמר פאני לגב ולדלך אסמי עשו אלאחמרי: 31 קאל
 יעקוב בעני אליום בכורתך: 32 קאל עשו הודא אנא סאלך אלי מות⁵
 ולמא דא לי בכורה: 33 קאל אחלף לי פחלף לה ובאעה בכורתה:
 34 ואעטאה יעקוב לבוא וטביא מן עדס פאכל ושרב וקאם פמצי
 ואודרי עשו באלבכורה:

כו

- 1 תם כאן גוע פי אלבלד סוי אלגוע אלאול אלדי כאן עלי עהר¹⁰
 אברהים ומצא אסחק אלי אבימלך מלך פלסטין אלי אלבלוין: 2 פתגלא
 לה אללה פקאל לא תנול אלי מצר אקם פי⁽³⁾ אלבלד אלדי אקול לך:
 3 (ובאלעאגל⁽⁴⁾) אסכן הדא אלבלד ואכון מעך ואבארך עליך פאני לך
 ולנסלך אעמי הדא אלבלדאן ואפי באלקסם אלדי אקסמת לאברהים
 אביך: 4 ואכתר נסלך כבואכב אלסמא ואעטיהם גמיע הדא אלבלדאן¹⁵
 ויתבארך בהם גמיע אמם אלארין: 5 גזא מא קבל אברהים קולי והפט מא
 אסתחפטה מן רסומי ווצאיאי ושראיעי: 6 פאקאם אסחק פי אלבלוין:
 7 תם סאלה אהל אלמוצע ען ווגתה פקאל הי אצתי לאנה תגוף אן
 יקול הי ווגתי קאילא בלא יקתלני אהל אלבלד עליהא אד הי חסנה
 אלמנטר: 8 פלמא טאלת לה איאם מקאמה תם⁽⁵⁾ אטלע אבימלך מלך²⁰
 פלסטין מן כוה לה פנטר פאדא אסחק ילאעב רבקה ווגתה: 9 פדעא
 בה וקאל אד הי ווגתך לס קלת הי אצתי קאל אני תכופת אן אקתל
 בסכבהא: 10 קאל אבימלך מא דא צנעת בנא ען קליל לו צאגע אחד
 קומנא ווגתך לגלבת עלינא אתמא: 11 פנאדי פי גמיע אלקום קאילא
 מן אדא הדא אלרגל או ווגתה פליקתל קתלא: 12 תם זרע אסחק פי²⁵
 תלך אלארין פוגד פי תלך אלסנה מאיה באלחזר⁽⁶⁾ ובארך אללה לה:
 13 פכתר⁽⁷⁾ אלרגל ובאן כל מא מר כתר אלי אן עטם גדא: 14 פצארת

(1) י"י רש"י.

(2) "טפני שידע (עשו) לצור".

(3) ככ"ו י' אסכן.

(4) "ולעת עתה". עיין רמב"ן.

(5) "ומי טגוריו שם".

(6) "ממא בשיעור". ר"ל כפי שיעור מה שזרע ועיין תרגום.

(7) כפ': פעטם שאן אלרגל = ויגדל כבוד האיש.

אברהים ומאת בשיבה צאלחה שיבא קד שבע¹ מן אלעמר וצאר אלי קומה: ⁹ ודפנה אסחק ואסמאעיל אבנאח פי מגארה אלציעה אלמצאעפה פי ציעה עפרון בן צחר אלחתי אלדי בהצרה ממרא: ¹⁰ אלציעה אלתי אשתראהא אברהים מן בני חת תם דפן אברהים וסארה וזגתה: ¹¹ ולמא כאן בעד מות אברהים בארך אללה פי אסחק אבנא ואקאם אסחק ענד אלכיר ללחי אלנאטר: ¹² והוא שרה תאליד אסמאעיל בן אברהים אלדי ולדתה הגר אלמצריה אמה סארה לאברהים: ¹³ הלה אסמא בני אסמאעיל באסמאיהם לתאלידהם בכר אסמאעיל נביות וקדר ואדבאל ומבשם: ¹⁴ ומשמע ודומה ומשא: ¹⁵ חדר ותימא יטור נפיש וקרמה: ¹⁶ האולי הם בנו אסמאעיל והלה אסמאחם פי ארבאצחם וקצורהם אלתי עשר שריפא לאממחם: ¹⁷ והלה סנו היוה אסמאעיל אלתי עאש מאיה וסבע ותלתין סנה ותופי ומאת וצאר אלי קומה: ¹⁸ וסכנו מן ווילה אלי גפאר אלדי בהצרה מצר אלי אן תגי אלי אלמוצל בהצרה גמיע אבותה סכן: ¹⁹ והוא שרה תאליד אסחק בן אברהים בעד מא לין אברהים מן אולאדה אסחק²: ²⁰ למא כאן אסחק אבן ארבעין סנה תווג ברבקה אבנה בתואל אלארמני מן פדן ארם אלת לבן אלארמני פכאנת לה וזגה: ²¹ תם ישע אסחק אלי אללה חאל וזגתה אד כאנת עאקרא פשעיה אללה פחמלת רבקה וזגתה: ²² תם אודהם אלאולאר פי בטנהא פקאלת לו עלמת אן אלארמר הכדא לס ²⁰ אטלבה³ ומצת לתלתמס עלמא מן ענד אללה: ²³ פקאל אללה להא אן אבוי אמתן פי בטנך וחובין יתפרקאן מנהמא⁴ יתאיד אחדהמא מן אלאגר⁵ ואלכביר יחדם אלצגיר: ²⁴ ולמא כמלת איאם ולאדתהא פאדא בתאמין פי בטנהא: ²⁵ פגרג אלאול אחמריו כלח⁶ ככסא מן ישער פאסמוה עשו: ²⁶ ובעד דלך גרג אבוה וידה מאסכה פי עקב עשו ואסמי יעקוב וכאן אסחק אבן סתין סנה אד ולדא: ²⁷ תם בכר אלגלאמאן פכאן עשו גלא עאלמא באלציר גלא צחרהא ויעקוב

(¹) "שבע ימים".

(²) "אחרי אשר נתן אברהם ליעצק יתרון על בניו", כמו שכתוב למעלה וישלחם מעל יצחק בנו.

(³) "ותאמר לו ידעתי כי הדבר בן לא שאלתיהו", ע' רש"י.

(⁴) "שני אבות של שתי אומות בכמך ושני גוים מהם יפרדו" בן הוא בק' ובאחד מבי' "ובי' י' אחר מן אמצאיק ובפ' ממין פי אחשאיק = ממי שהם במיעד.

(⁵) פ': אבטר מן אלאגר = יותר מן חשני, ואפשר שלפי נוסחתנו יש להעתיק: האחד יאמץ על ידי חשני, ר"ל שאם האחד יקום יפול חשני, וע' רש"י.

(⁶) פ': כל בדנה = כל גופו.

סמך עבד אברהים כלאמהם סגד עלי אלארין ללה: 58 ואברג אלעבד
 אניה פצה ואניה דהב ותיאבא פאעטא רבקה ופואכה אעטא אלאהא
 ואמהא: 54 ואכלו ושרבו הו ואלקום אלדין מעה ובאתו פלמא קאמו
 באלגראה קאל אטלקוני אלי מולאי: 55 וקאל אלוהא ואמהא תקים
 אלגאריה ענדנא חולא או עשרה¹ ובעד דלך תמצי: 56 קאל להם לא
 תוברוני ואללה קד אנגה טריקי אטלקוני אמין אלי מולאי: 57 קאלו נדעו
 באלגאריה ונסאלהא ען קולהא: 58 פדעו ברבקה וקאלו להא אתמציין
 מע הדא אלרגל קאלת נעם: 59 פאטלקו רבקה אלתהם ודאיתהא²
 ועבד אברהים ורגאלה: 60 ובארבו לרבקה וקאלו להא יא אלתנא
 יבן מנד אלוק ורבואת ויחונו בנוך קרי שאניהם: 61 פקאמת רבקה
 וגואריהא פרבבן אלגמאל ומציין מע אלרגל פאבד אלעבד רבקה ומצי:
 62 ובאן אסחק קד גא פי מגיה מן אלביר אלתי ללחי אלנאטר והו
 מקים פי בלד אלקבלה: 63 פברג אסחק ליצלי³ פי אלצחרא ענד
 תולי אלליל פרפע עיניה פנטר פאדא באלגמאל מקבלה: 64 ולמא
 רפעת רבקה עיניה וראת אסחק באדת תסקט⁴ ען אלגמל: 65 וקאלת
 15 ללעבד מן הדא אלרגל אלסאיר פי אלצחרא תלקאנא קאל אלעבד הו
 מולאי פאכדת אלקנאע ותגטת בה: 66 תם קין אלעבד עלי אסחק
 בגמיע אלאמור אלתי צנעהא: 67 פאדללהא אסחק אלי זבא סארה
 אמה ואבד רבקה וצארת לה זוגה ואחבהא ותעזא אסחק בעד מות
 אמה⁵:

כה

1 תם עאד אברהים ואתגל זוגה ואסמה קטורה: 2 וולדת לה
 זמרן ויקשן ומדן ומדין וישבק וישוח: 3 ויקשן אולד שבא ורדן ובנו
 דרן באנו אישורים ולטושים ולאמים: 4 ובנו מדן עיפה ועפר וחנוך
 ואבידע ואלדעה כל האולי בנו קטורה: 5 ואעטא אברהים גמיע מא לה
 25 לאסחק: 6 ולבני אלאמא אלתי לאברהים והב אברהים הבאת ואטלקהם
 ען אסחק אבנה ועאדה באק ירקא אלי בלד אלישרק: 7 הדא איאם
 סנן חיזה אברהים אלתי עאש מאיה וכמס וסבעין סנה: 8 תם תופי

¹ כפ' נוסף אשהר = חדשים.

² ק': וראבתהא, צל ורבתהא = ואומנתה.

³ "להתפלל", ע' תרגום ורש"י.

⁴ "כמעט נפלה", ע' רש"י.

⁵ "אחרי מות אמה".

כדא קאל לי אלרגל צאר אליה פאדא הו ואקף עלי אלגמאל עלי אלעין:
 31 פקאלגאדכל יא מבארך אללה לם תקף ברא ואנא קד נגלת אלבית
 ואצלחת¹ מוצעא לגמאל: 32 פדכל אלרגל אלמנול וחל ען אלגמאל
 וטרח להא תבנא וקתא ואעטאה² מאא ליגסל רגליה וארגל אלקום
 5 אלדין מעה: 33 תם ציר בין ידיה ליאכל פקאל לא אבל חתי אקול
 כלאמי קאל תכלם: 34 קאל אנא עבר אברהים: 35 ואללה בארך
 למולאי גדא פעטם ואעטאה גנמא ובקרא ופצה ודהבא ועבדא ואמא
 וגמאלא וחמירא: 36 תם ולדת סארה זוגה מולאי אבנא לה בעד
 שיכובתהא פאעטאה גמיע מא לה: 37 פחלפני מולאי קאילא לא תאכד
 10 זוגה לאבני מן בנאת אלכנעאניין אלדין אנא סאבן פי בלדהם: 38 אלא
 אלי בית אבי תמצי ואלי עשירתי ותאכד זוגה לאבני: 39 פקלת
 למולאי פלעל לא תתבעני אלאמראה: 40 פקאל לי אללה אלדי סלכת
 פי טאעתה יבעת במלאכה בין ידיך וינגח טריקך חתי תאכד זוגה לאבני
 מן עשירתי ומן בית אבי: 41 חנינד תברו מן חרגי אדא צרת אלי
 15 עשירתי ואן הם לא יעטוך³ בנת בריא מן חרגי: 42 פזית אליום אלי
 אלעין פקלת יא אללה אלאה מולאי אברהים אן בנת תנגח טריקי אלדי
 אנא סאיר פיה: 43 פהודא אנא ואקף עלי עין אלמא פאיח גאריה אלתי
 תברג לתסתקי פאקול להא אסקיני קליל מא מן גרתך: 44 פתקול לי
 אשרב אנת ואיצא לגמאלך אסתקי הי אלאמראה אלתי ופקהא אללה
 20 לאבן מולאי: 45 אנא קבל אן אפרג מן אלכלאם פי נפסי פאדא
 ברבקה בארגה וגרתהא עלי כתפהא פנולת אלי אלעין ואסתקת פקלת
 להא אסקיני אלאן: 46 פאסרעת ואנולת גרתהא ענהא וקאלת אשרב
 ואיצא גמאלך אסקי פשרבת וסקת אלגמאל: 47 תם סאלתהא וקלת
 להא בנת מאן אנת קאלת בנת בתואל בן נחור אלדי ולדתה לה
 25 מלכה פצירת אלשנף עלי אנפהא ואלסוארין עלי ידיהא: 48 ובררת
 וסגרת ללה ובארבת אללה אלאה מולאי אברהים אלדי סירני פי טריק
 אלחק לאכה אבנה אבי מולאי לאבנה: 49 ואלאן אן בנתם צאנעין
 פצלא ואחסאנא מע מולאי אברהוני ואלא פאכברוני חתי אולי ימנה
 או יסרה: 50 פאגאבה לבן ובתואל וקאלא מן ענד אללה ברג הדא
 30 אלאמר מא נטיק נכלמך פיה בשך ולא בזיר: 51 הודא רבקה בין
 ידיך כדהא ואמץ תבן זוגה לאבן מולאך כמא ופק אללה: 52 פלמא

(1) "הכינותי".

(2) שלשת הפעלים האלה מוסכים על לבן שהוא פתח את הגמלים ונתן לפניהם תבן ומספוא והביא לאליעזר מים לרחוץ רגליו ורגליו אנשיו, וזה ג"כ דעת הרמב"ן.

(3) ב' נוסף פה לבאר: אמראה לאבני = אשה לבני.

מן גמאל מולאה ומצא וכל ביר מולאה מעה וקאם ומצא אלי ארם
נהרים אלי קריה נחור: 11 פאנאך אלגמאל בארג אלקרירה עלי ביר
אלמא וקת אלעשא וקת ברג אלנסא יסתקין: 12 פקאל אללהם יא
אלאה מולאי אברהים ופק בן ידי אליום האגתי⁽¹⁾ ואחסן בדלך אלי מולאי
אברהים: 13 האנא ואקף עלי עין אלמא ובנאת אהל אלקרירה יברגן⁵
ליסתקין מאא: 14 פאיה גאריה אקול להא מילי גרתך חתי אשרב
פתקול אשרב ואיצא גמאלך אסקי פקד ופקתהא לעבדך לאסחק ובהא
אעלם אנך קד אחסנת אלי מולאי: 15 פחו קבל אן יפרג מן בלאמה
פאדא ברבקה קד ברגת אלתי ולדת לבתואל בן מלכה ווגה נחור אבי
אברהים וגרתהא עלי כתפהא: 16 ואלגאריה חסנה אלמנטר גרא בכר¹⁰
ורגל לס יעדפהא פנולת אלי אלעין ומלאת גרתהא וצעדת: 17 פחאצר
אלעבד תלקאהא וקאל אגרעיני אלאן קלילא מן גרתך: 18 קאלת אשרב
יא סירי ואסרעת ואנולת גרתהא עלי ידהא ואסקתה: 19 ולמא פרגת
מן סקיה קאלת איצא לגמאלך אסתקי אלי אן יבמל שרבהם: 20 פאסרעת
ופרגת⁽²⁾ גרתהא פי אלסאקיה וחאצרת איצא אלי אלביר לתסתקי חתי¹⁵
אסתקת לבל גמאלה: 21 ואלרגל מסתסק להא⁽³⁾ ממסך ליעלם הל אנגה
אללה טריקה אם לא: 22 פלמא פרג אלגמאל מן שרבהם אבד אלרגל
שנף דהב וזנה נצף מתקאל פאעטאהא וגעל סוארין עלי ידיהא וזנהמא
עשרה מתאקיל דהב: 23 בעד מא קאל להא⁽⁴⁾ אביריני אבנה מן
אנת הל אגד פי בית אביך מוצעא לנא נבית פיה: 24 פקאלת לה אנא²⁰
אבנה בתואל בן מלכה אלדי ולדתה לנחור: 25 תם קאלת אלתבן
ואלקת כתיר ענדנא ואיצא מוצע ללמבית: 26 תם בר אלרגל וסגד
ללה: 27 וקאל תבארך אללה אלאה מולאי אברהים אלדי לס יכל פצלה
ואחסאנה מן מולאי אנא פי טריק מסתקים⁽⁵⁾ סירני אללה אלי בית אבי
מולאי: 28 תם האצרת אלגאריה ואבברת פי מנול אמהא בהדה אלמאמור: 25
29 ולרבקה אך אסמה לבן פחאצר אלי אלרגל אלי ברא אלי אלעין:
30 ולמא ראי⁽⁶⁾ אלשנף ואלסוארין פי ידי אלתה וסמע בלאמהא קאילה

(1) "הפצו" עין ראביע.

(2) ק: ונפצת וכן ת"א ונפצת ובב"י ואכפ"ת = והקלה ר"ל הריקה.

(3) "האיש בקש ממנה שתשקה ר"ל את הגמלוס, ע"י רשב"ם: והמפרש לשון שתיח

אי אפשר וכו', ובפ' הקטן את המעות והעתיקו: ובקי אלרגל מתאמלא להא = והאיש נשאר
מתכוון עליה, וכן תרגם אונקלוס, ועיין בליקוטיוס.

(4) "אהרי אמרו לה", כלומר שלא נתן לה את הנזם והעמידים כ"א אחרי ידעו את
משפחתה, ראה למטה פסוק מ"ז.

(5) "בדרך ישר"

(6) פ': ובאן דלך בעד נטרחה... ובעד סמאעת = והיו זה אחרי ראותו... ואחרי

שמעו, כלומר רק התוודע אחרי ראותו הנזם והעמידים וכו', עיין רש"י.

כלם עפרון בחצרתהם קאילא אמא אן אנת¹ ליתך תסמע מני
 ואעטיך תמן אלציעה אקבלהא מני חתי אדפן מיתי תם: 14 פאגאבה
 עפרון וקאל לה: 15 יא סידי אסמע מני רוצה תסאוי ארבע מאיה מתקאל
 פצה מא הי ביני ובינך אדפן פיהא מיתך: 16 פלמא סמע אברהים דלך
 מנה וון לה אלפצה אלתי דברהא בחצרה בני חת ארבע מאיה מתקאל
 5 פצה גאיוזה פי אלתגאראת: 17 פוגבת ציעה עפרון אלמערופה
 באלמצאעפה אלתי בחצרה ממרא אלציעה ואלמגארה אלתי פיהא וגמיע
 אלשגר אלתי פיהא ופי גמיע תלמאה מסתדירא: 18 שראא לאברהים
 בחצרה בני חת וסאיר מן דל מן באב קריתיהם: 19 בעד דלך דפן
 אברהים סארה וזגתה פי מגארה אלציעה אלמצאעפה בחצרה ממרא הי
 10 חברא פי בלד כנעאן: 20 פוגבת אלציעה ואלמגארה אלתי פיהא
 לאברהים חוז קבר מן בני חת.

כד

1 ולמא שאך אברהים וטען פי אלסן ובארכה אללה פי כל
 15 שי: 2 קאל אברהים לעבדה שיך מגולה אלמסלט עלי גמיע מא לה אום
 אלסן בידך אלי עהדי²: 3 ואחלפך באללה רב אלסמאואת ואלארין
 אלא תאבד וזגה לאבני מן בנאת אלכנעאנין אדוין אנא מקים פי מא
 ביניהם: 4 אלא אלי בלדי ומולדי תמצי ותאבד וזגה לאבני אסחק:
 5 פקאל לה אלעבד לעל לא תשא אלאמראה אן תתבעני אלי הדא
 20 אלבלד הל ארד אבנך אלי אלבלד אלדי כרגת מנה: 6 קאל לה אברהים
 אחרד אן תרד אבני אלי תם: 7 אללה רב אלסמא אלדי אפרגני מן
 בית אבי ומן ארץ מולדי אלדי קאל לי ואקסם לי קאילא לנסלך אעטי
 הדא אלבלד הו יבעת במלאכה בין ידיך פתאבד וזגה לאבני מן תם:
 8 ואן לס תואפק אלאמראה אלמגי כלפך³ פתברו מן דלך אלימין
 25 עדא אנך לא תרגע אבני תם: 9 פאומי אלעבד בידה אלי עהד אברהים
 מולאה וחלף לה עלי הדא אלאמר: 10 תם אבד אלעבד עשרה גמאל

(1) פ: לים חאגתי אלא ענדך = אין לי עסק כי אם עמך, ואפשר שהנוסחא הזאת מבארת
 את נוסחתנו, והמקרא הוא מקרא קצר, כלומר אם אתה תרצה להשתרל בדבר הזה הלאוי שתשמעני
 ושאתן לך מחיר השרה, וכן כל המפרשים חשבו את הכתוב למקרא קצר. — בכ"י י: אמא אנת כל
 30 ליתך, ודע שהגאון מתרגם ברוב המקומות מלת אך במ' אמא = quoad, והותם את המאמר
 בש"א רפה = הנה, כמו אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא (ויקרא כ"ג, כ"ז)
 תרגומו: אמא אלעאשר מן הלא אלשחר אלסאבע פהו יום אלגפראן = מה שנגע אל העשירי
 לחדש השביעי הזה, הנה הוא יום הכפורים.

(2) "רמוז בידך אל ברית", "ל מילתי שהמילה נקראת ברית, עיין רש"י.

(3) פ' ובכ"י י: ואן לא תשא אלאמראה אן תתבעך.

תאני' מן אלסמא: 16 וקאל באסמי קסמת יקול אללה אנך לאגל מא
 צנעת הדא אלסמא ולס תצדד אבנך וחידך עני: 17 לאבארנן פיך ואכתרן
 נסלך בכואבב אלסמא ובאלרמל אלדי עלי שאמי אלבחר ויחזו נסלך
 קרי אעדאיה: 18 ויתבארך בנסלך גמיע אמס אלארץ גזא מא קבלת
 קולי: 19 תס רגע אברהים אלי גלאמיה פקאמו ומצו אגמעין אלי ביר 5
 סבע ואקאם תס: 20 פלמא כאן בעד הדא אלסמא אבבר אברהים
 וקיל לה הודא קד ולדת מלכה הי איצא בנין לנחור אביך: 21 עויץ
 בברה ובזו אצאה וקמואל אבא ארס: 22 וכשד וחזו ופלדש וידלף
 ובתואל: 23 ובתואל אולד רבקה האולי אלחמאני' ולדתהם מלכה
 לנחור אבי אברהים: 24 ואמתה אסמהא ראומה וולדת איצא הי טבח 10
 וגהם ותחש ומעבה:

כג

1 ובאן עמר סארה מאיה וסבע ועשרין סנה סני חיותהא: 2 ומאתת
 סארה פי קרי' ארבע הי חברי פי בלד כנעאן פאקבל אברהים ינדבהא
 ויבכיהא: 3 תס קאם אברהים מן חצרה מיתת וכלס בני חת קאילא:
 4 אנא גריב וציר' מעבס אעטוני חזו קבר מעבס ואדפן מיתי מן בין ידי: 15
 5 פאגאבו בנו חת לאברהים וקאלו לה: 6 אסמע מנא יא סידנא אנת שריף
 אללה פי מא ביננא פי ביר קבורנא אדפן מיתך וכל רגל מנא לא
 יבכל' עליך בקבר לה אן תדפן פיה מיתך: 7 פקאם אברהים וסגד
 ישברא' לאהל אלבלד בני חת: 8 תס כלמהם וקאל להם אן שאת
 אנפסכם אן אדפן מיתי מן בין ידי אסמעו מני ואשפעו לי ענד עפרון בן 20
 צחר: 6 פי אן יעטיני אלמגארה' אלמצאעפה' אלתי לה אלתי פי טרף
 ציעתה בתמן כאמל יעיטיהא פי מא בינכם חזו קבר: 10 ועפרון גאלס
 פי מא בין בני חת פאגאב עפרון אלחתי לאברהים בחצרה בני חת וסאיר
 מן דכל פי באב קריתת קאילא: 11 לא יא' סירי אסמע מני אלציעה
 קד אעטיהא לך ואלמגארה' אלתי פיהא בחצרה בני קומי אעטיהא 25
 לך אדפן מיתך: 12 פסגד אברהים שברא' בחצרה אהל אלבלד: 13 תס

אלמוע' מכאן ירחם אללה זאירה כמא וקאל פי הדא אלום פי גבל אללה יגב אן יתראי
 אלנאם = וקרא אברהם ישם המקום הזה מקום אשר ירחם האל על מני שהולך לראותו, כאשר
 יאמר היום בחר ה' הייבים בני האדם להראות, ולפי' הכונה למצות ראייה; ועי' מבחר: יהי
 רצון שיהי מקום לבני ושם יראה כל זכורך.

(1) ביי י: או צוף ועיין רש"י.

(2) הג' גור יכלה מלשון כלי.

(3) "להודות להם".

(4) פ': לא תזכר תנא = אל תזכור המחיר, עי' רש"י.

(5) עי' הערה 8.

ביר סבע לאנהמא תם חלפא גמיעא: 82 פלמא קטעו עהדא¹ פי ביר סבע קאם אבימלך ופיכל רים גישה ורגעו אלי בלד אלפלסטין: 33 וגרם גרסא² פי ביר סבע ודעי תם באסם אללה רב אלעאלם: 34 וסבן אברהים פי בלד פלסטין איאמא בתירה:

כב

5

1 פלמא כאן בעד הדה אלאמור אמתחן אללה אברהים וקאל לה יא אברהים קאל לבך: 2 קאל גז אבנך וחיך אלדי תחבה הו אסחק ואמין בה אלי בלד אלעבאדה³ ואצעדה תם קרבאנא עלי אחר אלגבאל אלדי אקול לך: 3 ואדלג אברהים באלגדאה ואסרג חמארה ואדג גלאמיה מעה ואסחק אבנה וישק חטבא ללקרבאן וקאם ומציא אלי אלמוצע אלדי קאל לה אללה: 4 ולמא כאן פי אליום אלתאלת רפע אברהים עיניה וראי אלמוצע מן בעיד: 5 פקאל אברהים לגלאמיה אגלסא הנא מע אלחמאר ואנא ואלגלאם נמצי אלי ההנא ונסגד ונרגע אליבמא: 6 פאגד אברהים חטב אלקרבאן וצירה עלי אסחק אבנה ואגד בידיה אלנאר ואלסכין ומציא גמיעא: 7 וקאל אסחק לאברהים אביה וקאל לה יא אבתאה קאל לבך יא בני קאל הודא אלנאר ואלחטב ואין אלחמל ללקרבאן: 8 קאל אברהים אללה יסהר⁴ אלחמל ללקרבאן יא בני ומציא גמיעא: 9 חתי גאו אלי אלמוצע אלדי קאל לה אללה פבנא תם אברהים אלמדבה ונטם אלחטב ובתף אסחק אבנה וצירה עלי אלמדבה פוק אלחטב: 10 ומד אברהים ידיה ואגד אלסכין לידבה אבנה: 11 פנאדאה מלאך אללה מן אלסמא וקאל יא אברהים יא אברהים קאל לבך: 12 פקאל לא תמד ידך אלי אלגלאם ולא תצנע בה שיא פאני אלאן ערפת אלנאם⁵ אנך תקי אללה ולם תעד אבנך וחיך עני: 13 תם רפע אברהים עיניה בעד דלך⁶ פאדא בכבש 25 מלתחמה פי שעב אלשגרה קרנאה פמצי פאגדה פקרבה קרבאנא בדל אבנה: 14 וסמי אברהים דלך אלמוצע אללה יתגלא כמא יקאל אליום פי הדא אלגבל⁷ אללה יתגלא⁸: 15 תם נאדא מלאך אללה באברהים

(1) כ"י תעאחדו.

(2) פי וכ"י י: וצב נצבה, וכן בתרגום: וצב נצבא.

(3) אונקלוס: לארעא פולחנא, ר"ל אל הארץ אשר יעבדו שם אלהים.

(4) כאלו כתוב יראה בפתח.

(5) //הודעתי לבני אדס"י, ע"י רשב"ם.

(6) אונקלוס: בחר אלין. וזה הוא מה שחביוא הראב"ע בשם //יו"ש מפרש"י.

(7) אונקלוס: בטורא הדין.

(8) אפשר שרמזו על בהמ"ק ששם ישרת ה' שיננתו, ובפ': וסמי אברהים אסם דלך

קד צנע אללה לי סרורא כל מן סמע פרה לי⁽¹⁾: 7 תם קאלת מן קאל
 לאברהים אן סארה תרצע אבנא אד ולרת אבנא פי שיכזותה: 8 תם
 כבר אלצבי ופטם פצנע אברהים מגלסא עטימא פי ווס פטם אסחק: 9 תם
 ראת סארה אבן הגר אלמצריה אלדי ולרתה לאברהים לאעבא: 10 פקאלת
 לה אטרד הדה אלאמה ואבנהא פאנה לא ירת מע אבני אסחק: 11 פישק⁵
 אלאמר גרא עלי אברהים בסבב אבנה: 12 וקאל לה אללה לא יישק
 עליך אמר אלצבי ואמר אמתך כל מא תקולה לך סארה אקבל מנהא
 פאן מן אסחק ידעי לך אלנסל: 13 ואבן אלאמה איצא אציר מנה
 אמה פאנה נסלך: 14 ואדלג אברהים באלגדאח ואבד טעאמא וקרבה
 מא פרפעמהא אלי הגר וציר עלי ענקהא ואעטאהא אלצבי ואטלקהא¹⁰
 ומצת פצלת פי בריה ביר סבע: 15 ופני אלמא מן אלקרבה פטרחת
 אלצבי תחת בעין אלשגר: 16 ומצת פגלסת חדאה בעידא בגלוח קוס
 לאנהא קאלת לא ארא מותה פגלסת חדאה ורפעת צותהא ובכת: 17 פסמע
 אללה צות אלצבי ונארא מלאך בהגר מן אלסמא וקאל להא מא לך יא
 הגר לא תאפי אן אללה קד סמע צות אלצבי חית הו תם: 18 קומי¹⁵
 פאחמליה ואמסכי⁽²⁾ ידך עליה פאני אציר מנה אמה כבורה: 19 פכשף
 אללה ען בצרהא וראת ביר מא ומצת ומלאת אלקרבה מאא ואסקת
 אלצבי: 20 ובאן אללה מעה חתי כבר פאקאם פי אלבריה ובאן ראמי
 קוס⁽³⁾: 21 ואקאם פי בריה פארן ואתגדת לה אמה וזגה מן בלד
 מצר: 22 פלמא באן פי דלך אלוקת קאל אבימלך ופובל רייס גישה²⁰
 לאברהים קאילא אללה מעך פי גמיע מא תצנעה: 23 ואלאן אחלף
 לי באללה ההנא אנך לא תגדר בי ובנסלי ובעקבי באלאחסאן אלדי
 צנעתי מעך תצנעה מעי ומע אלבלד אלדי סבנתה: 24 וקאל אברהים
 אנא אחלף: 25 וזבד⁽⁴⁾ אברהים אבימלך בסבב ביר אלמא אלתי
 גצבוהא עבדה: 26 וקאל אבימלך לס אעלם מן צנע הדי אלאמר²⁵
 ואנת לס תזברני ואנא איצא לס אסמע אלא אליוס: 27 תם אבד
 אברהים גנמא ובקרא ואעטי אבימלך ועהדא גמיעא עהדא: 28 פאוקר
 אברהים סבע נעאז מן אלגנס וחדהן: 29 וקאל אבימלך לאברהים מא
 הדי אלסבע נעאז אלתי אוקפת וחדהן: 30 וקאל אן תאבדהא מן ידי
 לקבל אן תבון לי שאהדה אני חפרת הדי אלכיר: 31 ולדלך סמי אלמוצע

(1) וכן ת"א: בחרוא . . . יחדי לי.

(2) כ"י י' ופ': ואשרדי.

(3) פ' וב' גלאמא ראמיא = נער קשט וכן ת"א רביא קשחא.

(4) פ': וועט.

וצדדתך באלתעריף⁽¹⁾ ען אן תבטי לי ולדלך לם אדעך אן תדנו
 מנחא: 7 ואלאן ארדד זוגה אלרגל אנה נבי וידעו לך פתחא ואן לם
 תרדאא אעלם אנך האלך אנת וגמיע מא לך: 8 ואדלג אבימלך
 באלגדאא ודעא בגמיע קאדא וכלמהם בגמיע הדא אלכלאם פפוע
 5 אלקום גרא: 9 תם דעא אבימלך באברהים וקאל לה מא צנעת בנא
 ומא אבטיית לך אד גלבת עלוי ועלי ממלכתי בטייה עטימה אעמאל לם
 יצנע מתלהא צנעתהא מעי: 10 וקאל אבימלך לאברהים מא ראית
 אד⁽²⁾ צנעת הדא אלאמר: 11 וקאל אברהים אני קלת לעל לים כוף
 אללה פי הדא אלמוצע פיקתלוני⁽³⁾ בסבב זוגתי: 12 ועלי אלהקיקה
 10 הי קריבתי מן אבי לבן לים מן אמי⁽⁴⁾ פצארת לי זוגה: 13 פלמא
 אבתלעני אללה מן בית אבי קלת להא הדא פצלך אלדי תצנענה מעי
 פי כל מוצע נדבל אליה קולי עני הו אבי: 14 פאבד אבימלך גנמא
 ובקרא עבידא ואמאא ואעטי אברהים ורד אליה שרה זוגתה: 15 וקאל
 אבימלך הודא בלדי בין ידיך אין מא צלה לך אקם פיה: 16 ולשרה
 15 קאל קד אעטיית אלף דרהם פצה אכאך תכון לך כסוה חסנה לכל מן
 מעך והודא אלכל חיאלך⁽⁵⁾: 17 תם דעא אברהים אלי אללה פאעפי
 אללה אבימלך וזוגתה ואמאא פולדן: 18 לאן אללה כאן קד תואעד⁽⁶⁾
 בחבם כל בטן מן אל אבימלך בסבב שרה זוגה אברהים:

כא

20 1 תם דבר אללה סארה כמא קאל וצנע אללה לסארה כמא ועד:
 2 פחמלת וולדת סארה לאברהים אבנא פי שיכותה פי אלוקת אלדי
 קאל לה אללה⁽⁷⁾: 3 פסמא אברהים אבנה אלמולוד לה אלדי ולדתה לה
 סארה אסחק: 4 וכתן אברהים אבנה אבן תמניה איאם כמא אמרה אללה:
 5 וכאן אברהים אבן מאיה סנה חין ולד לה אסחק אבנה: 6 וקאלת סארה

25

(1) מלה זאת נוספת וענינה בהודיעך.

(2) פ': מה ראית מני חתי ר"ל מה מצאת בי וכו'.

(3) פ': פיקתלני אהלה ר"ל יושבי המקום.

(4) "ובאמת היא קרובתי מצד אבי ולא מצד אמי".

(5) הלשון קשה מאד וכ"י פ': כסוה פי ופ' הוסיף אחרי תכון לך את המלות מצרופא
 פי, וגראה שכן כונתו: נחתני לאחר אלף כסף לקנות בהם מלבוש ופה שיחיה תאוה לעיני כל
 אשר אתך, והנה הכל נגדך לעשות בו כרצונך וזה הוא קצת מה שהביא ראב"ע בשם ר"א; ועי'
 מה שהביא הראב"ע בשם הגאון בענין מלת ונוכחת.

(6) ר"ל הפחידוהו והזהירוהו בעצירת רחם ועיין למעלה צד 20 הערה 1. ועי' על כל
 הפרשה הזאת אלאמאנא צד 109.

(7) פ' הוסיף: אנהא חלד בה = שתלד בו.

אלמרג וגמיע סכאנהא חתי נכאת אלארין: ²⁶ פאלתפתת ווגתה וראה
פצארת ננבה מלה: ²⁷ פארלג אברהים באלגדאה אלי אלמוצע אלדי
וקה תם בין ידי אללה: ²⁸ פאשרק עלי וגה סדם ועמרה וסאור ארין
אלמרג פנטר פאדא קד צעד דאנהא בקתאר אלאותון: ²⁹ ולמא
5 אהלך אללה קרי אלמרג דבר אללה אברהים פאטלק ללוט מן וסט
אלמקלב בעד מא קלב אלקרי אלתי כאן יסכנהא לוט: ³⁰ פצעד לוט
מן וגר ואקאם פי אלגבל ואכנתאה מעה אד תאף אן יקם פי וגר
פקאם פי אלמגארה הו ואכנתאה: ³¹ וקאלת אלכברי ללגרי אבונא
שיך ולים רגל פי אלכלד ידכל אלינא כסביל אלנאם: ³² תעאלי
נסקי אבנא זמרא ונצאעה ונסתבקי מן אבנא נסלא: ³³ פסקתא
10 אבהמא זמרא פי תלך אללילה וגאת אלכברי פצאעעה ולם יעלם
בניאמהא וקיאמהא: ³⁴ פלמא כאן מן גר קאלת אלכברי ללגרי
הודא צאעית אמם אבי פנסקיה זמרא אללילה איצא ותעאלי צאעיה
ואסתבקי מנה נסלא איצא: ³⁵ פסקתא פי תלך אללילה אבהמא זמרא
וקאמת אלגרי פצאעעה ולם יעלם בניאמהא ולא בקיאמהא: ³⁶
15 פחמלתא אכנתא לוט מן אביהמא: ³⁷ וולדת אלכברי אבנא
ואסמתה מאב הו אבו אלמואכין אלי אליום: ³⁸ ואלגרי איצא ולדת
אבנא ואסמתה בן עמי והו אבו בני עמאן אלי אליום:

20

ב

1 תם רהל מן תם אברהים אלי כלד אלקבלה ואקאם בין רקים
ובין גפאר: ² וסכן פי אלגליון: ³ ולמא קאל אברהים ען סארה ווגתה
הי אגתי בעת אבימלך מלך אלגליון: ⁴ פאגדהא: ⁵ פגא מלאך אללה
אלי אבימלך פי חלם אלליל פקאל לה אנך מית בסכב אלאמראה אלתי
25 אגדתהא והי דאת בעל: ⁶ ואבימלך לם ידן מנהא פקאל יא רב
אאנסאנא: ⁷ צאלהא תקתל: ⁸ אליים הו קאל לי אגתי הי והי איצא
קאלת הו אזי כעה קלבי וכנקא כפי צנעת דלך: ⁹ פקאל לה מלאך
אללה פי אלחלם אנא איצא קד עלמת אן כעה קלכך צנעת דלך

(1) "ברך בני האדם".

(2) מלת השלילה חסרה כאן ונמצאת למטה פסוק ל"ח. ואפשר שהגאון רמז בזה למנה
שאמרו רבותנו דל (צור כ"ג א') שכלילה הראשונה ידע בקומת.

(3) למעלה (ט"ז ז) העתיק מלת שור: הגר אלחוגאז.

(4) פ: פלסטין.

(5) "האיש צדיק" וכן דעת אבן גנאה בספרו אללמיע צד 294 שורה 9, ואל זה כוון
הראב"ע בדבריו לא תשטע אל דברי חולם החלום וכו'.

לוט אלי אלבאב וסד אלמצראע וראה: 7 קאל יא אבותי לא תסיו אליהם: 8 הודא לי אבנתאן למ יערפא רגלא אברגהמא אליבם ואצנעו בהמא מא חסן ענדבם עדא להאולי אלקום לא תצנעו שיא לאנהם דכלו תחת טל סקפי: 9 פקאלו תקדם אלי ההנא תם קאלו (ואחד)⁵ גא ליסכן מענא וצאר יחבם עלינא אלאן נסי אליך אבתר מנהם פאלחו עלי לוט גרא ותקדמו ליבסרו אלמצראע: 10 פמד אלקום אידהם ואדכלו לוט אליהם אלי אלבית וגלקו אלמצראע: 11 ואלקום אלדי בבאב אלבית צרבוהם באלעשא² מן שאב אלי שיך פעגצו ען וגוד אלבאב: 12 וקאלו אלקום ללוט מן לך ההנא איצא מן צהר³ ובניך 10 ובנאתך וגמיע מא לך פי אלכלד אברגה מן הדא אלמוצע: 13 לאנא מהלכון הדא אלמוצע למא עטם צראהם בין ידי אללה פבעתנא לנהלכיהם: 14 פכרג לוט וכלם אצהארה אלמתווגין בבנאתיה וקאל להם קומו אברגו מן הדא אלמוצע לאן אללה מהלכה פכאן ענדהם באללאעב: 15 פלמא כאן ענד טלוע אלפגר אללה אלמלאיכה עלי לוט 15 קאילין קם כד ווגתך ואבנתך אלמוגודתין כילא תנסאף בדנוב אהל אלבלד: 16 פתלכת ואמסך אלקום בידה וביד ווגתה ויד אבנתיה בשפקה אללה עליה פאכרגוה וודעוה כארג אלקריה: 17 פלמא אברגהם אלי ברא קאל לה אנג בנפסך לא תלתפת וראך ולא תקף פי שי מן אלמרג ותללין אלי אלגבל כילא תנסאף: 18 פקאל לוט להמא 20 ברגבה לא יא רסולי אללה: 19 הודא קד וגד עבדך הטא ענדך ובתרת פצלך אלדי צנאעתה מעי לתחי נפסי ואנא לא אטיק אלתללין אלי אלגבל כילא תלחקני אלבליה פאמות: 20 הודא הדה אלקריה קריבה אן יחרב אליהא וחי צגריה פאתללין אליהא עלי אנהא צגריה⁴ ותחיא נפסי: 21 קאל לה הודא קד שפעתך פי הדא אלאמר איצא לילא אקלב אלקריה 25 אלתי סאלת פיהא⁵: 22 אסרע תללין אלי תם פאני לים אטיקאן אצנע שיא אלי אן תדכלהא אלי תם לדלך סמית אלקריה וגר: 23 אלישמס כרגת עלי אלארץ ולוט דכל אלי וגר: 24 ואללה אמטר עלי סדום ועלי עמרה בכריתא ונארא מן ענדה מן אלסמא: 25 פקלב תלך אלקרי וסאיר⁶

(1) פ' ובכ"י: אואחר כאלו תהי' של האחר היתה ה' השאלה.

(2) כן הוא בכ"י י' אבל בפ' וק': כאלגשא וזה אחר מן החלופים אשר מקורם בצורות האותיות הערביות.

(3) "מן המתחתנים כך".

(4) פ': לאהלאך הדה אלמרינה = לשחת את העיר הזאת.

(5) "אם גם היא קטנה".

(6) תרגום: רבעותא עליה.

(7) כן הוא בכ"י י' וחסר בפ' ובק'.

אלואצל אלי צנע גמלתהם⁽¹⁾ אם לא⁽²⁾: 22 תם ולי מן תם אלקום
ומצו אלי סדום ואברהם עאדה ואקף בין ידי אללה: 23 פתקדם
אברהם וקאל איקינא תסיף אלצאלה מע אלטאלה: 24 לעל יוגד זמסון
צאלהא פי אלקריה איקינא תסיפהם ולא תצפה ענהם בסבב אלזמסין
צאלהא אלדין פי מא בינהם: 25 ואנת מעאד מן אן תצנע מתל הדא 5
אלאמר אן תסיף אלצאלה מע אלטאלה פיוון אלצאלה כאלטאלה אנת
מעאד אחאכם גמיע אלעאלם לא יעמל באלחכם: 26 פקאל אללה אן
וגדת פי סדם זמסין צאלהא פי מא בינהם צפחת ען גמיע אהל אלמוצע
בסבבהם: 27 פאגאבה אברהם פקאל הודא קד אמענת פי אלבלאם
בין ידי אללה ואנא תראב או רמאד⁽³⁾: 28 לעל ינקצון מן אלזמסין 10
צאלהא זמסה אתהלך בסבב אלזמסה גמיע אלבלד קאל לא אהלבהם
אן וגדת זמסה וארבעין: 29 ועאוד איצא בכלמה פקאל לעל יוגד תם
ארבעין קאל לא אצנע שיא בסבב אלארבעין: 30 קאל לא יצעב בין
ידי אללה אן אתבלם לעל יוגד תם תלתון קאל לא אצנע שיא אן
וגדת תם תלתין: 31 קאל הודא קד אמענת פי אלבלאם בין ידי אללה 15
לעל יוגד תם עשרון קאל לא אהלבהם בסבב אלעשרין: 32 קאל לא
יצעב בין ידי אללה חתי אתבלם הדה אלמרה פקט לעל יוגד תם
עשרה קאל לא אהלבהם בסבב אלעשרה: 33 וארתפע נור⁽⁴⁾ אללה
כמא פרג מן סלאטבה אברהם ואברהם רגע אלי מוצעה:

20

יח

1 תם דבל אלמלכאן אלי סדום וקת אלעשא ולוט גאלם עלי באב
סדם פלמא ראהמא קאם תלקאהמא וסגד עלי וגהה עלי אלארין:
2 וקאל ברגבה יה סדי מילא אלאן אלי בית עבדכמא וביתא ואגסלא
ארזלכמא ותדלגאן ותמצאן פי טריקכמא קאלא לא אלא פי אלרחבה
נבית: 3 חתי אלה עליהמא גרא פמאלא אליה ודבלא מזולה פצנע 25
לחם מגלסא וזבו פטירא פאכלו: 4 קבל אן יצגעו פאדא באהל
אלקריה אהל סדום קד אחאטו באלמזול מן שאב אלי שיף וגמיע
אלקום אלדי פי נאחיתה: 5 פדעו בלוט וקאלו לה אין אלקום אלדין
דבלו אליך אלילה אברהם אלינא חתי נואקעהם⁽⁵⁾: 6 פברג אליהם

(1) ראביע: אראה אם עשו בלם כרעה הזאת.

(2) הגאון לא העתיק מלת וארעה, ואפשר שחשב שבלת ואראה כוללת השגת ידיעתו

ועיין למעלה דף ה' הערה 4.

(3) עיין ראביע: עפר חתי ואל אפר אשוב.

(4) עיין אלמאנאאת צד 104.

(5) ראביע כונו לשכובה.

פלמא ראהם האַר תלקאָהם מן באב אלזבא וסגד אלי אלארין:
 3 וקאל ברגבא⁽¹⁾ יא ולי' אללה⁽²⁾ אן וגדת חטאא ענדך פלא תגו ען
 עבדך: 4 יקדם לבם קליל מן מא ואגסלו ארגלם ואסתנדו תחת
 אלשגרה: 5 ואקדם כסרה מן נבו ואסנדו קלובכם בעד דלך תמצון
 6 פאנכם עלי דלך⁽³⁾ עברתם ען עבדכם קאלו בדלך אצנע במא קלת:
 7 פסרע אברהים אלי אלזבא אלי סארה פקאל אסרעי בתלת אצנע מן
 דקיק אלסמיד אעגני ואצנעיה מלילא: 7 ואלי אלבקר האַר אברהים
 פאבד עגלא מן אלבקר רבצא וטיבא ודפעה אלי אלגלאם ואסתעגלה
 באצלאתה: 8 תם אבד סמנא ולבנא ואלעגל אלדי אצלחה וגעל בין
 10 אידיהם והו ואקף אמאמהם תחת אלשגר פאכלו: 9 תם קאלו לה אין
 סארה ווגתך קאל הודא הי פי אלזבא: 10 קאל⁽⁴⁾ סארגע אליך פי מתל
 הדא אלוקת מן קאבל והודא אבן לסארה ווגתך וסארה תסמע ענד באב
 אלזבא והו וראח: 11 ואברהים וסארה שאבא וטענא פי אלסן ואנתהי
 אן יכון לסארה סביל כאלנסא: 12 פצחבת סארה פי נפסהא קאילה בעד
 15 מא בלית יכון לי זי וסירי שיך: 13 פקאל אללה לאברהים לס צחבת
 סארה קאילה איקינא אלד וקד ישת: 14 הל יצפי ענד אללה שי
 סארגע אליך פי מתל הדא אלוקת מן קאבל ולסארה אבן: 15 פגחדת
 סארה פי נפסהא קאילה לס אצחק אד לאפת פקאל לא כל קד צחבת:
 16 תם קאם אלקום מן תם ואשרפו קבאלה סדום ואברהים מעהם
 20 לישעיהם: 17 פקאל אללה הל אצפי אנא ען אברהים מא אנא צאנעה:
 18 ואברהים סיבון מנה אמא כבירה עשימה ויתבארך בה גמיע אמם
 אלארין: 19 ואנא אעלם באנה סיאמר⁽⁵⁾ בניה ואלה בעדה ויחפסון
 טריק אללה לעמלו באלעדל ואלחכם בסבב אן יופי אללה לאברהים
 במא ועדה: 20 פקאל אללה צראך⁽⁶⁾ סדום ועמורה קד כתר ולטיתהם
 25 קד עטמת גדא: 21 אורד אלאן אמרא מוגלא ואנטרו⁽⁷⁾ אבעראבאם

(1) "בתשוקה", ר"ל בחפצו להכניסו לביתו.

(2) "ידיד חי", כן קרא למלאך. ועיין אלאמאנאט צד 90 והשתמש בלשון יחיד מפני שדבר להגדול שבהם ואחרים עמרו עמו וזה דעת רש"י או מפני שאברהם היה מדבר בפרט עם המלאך הבא לבשר את שרה. ועיין בבא מציעא פ"ו ע"ב.

(3) מבחר: על זה הפת שגורמן עבשו עברתם על בית עבדכם.

(4) פ': קאל אלמבעות מנחם אליהא = השלוח מהם אליה עיין למעלה הערה 2.

(5) "אני יודע שיצוה" ולא תרגם מלת למען.

(6) פ': הוסף מלות אלמפלומין פי. ר"ל זעקת העשוקים בסדום ועמורה. ראב"ע: זעקת החמס והו הפירוש השני של ראב"ע.

(7) פ': פאחרר אליהא נדירא ינטרו = אוריד אליהן מוכנית למען יראה וכו'.

תִּתֶּנְנִי קִלְפָּה אֶחָלָלְכֶם¹ תִּבּוֹן עֲלֵאמָהּ עֵהְדִי בִּינִי וּבִינְכֶם: ¹² וְאִבְנִי
 תִּמְנֶה אִיִּם יִתְּתֶנּוּ כָּל דָּבָר מִנְכֶם לְאֶגְיָלְכֶם אֶלְמוּלֹד פִּי מִנְאֻלְכֶם
 וְאֶלְמִשְׁתָּרִי בְּתָמֶן מִן כָּל גְּרִיב אֶלְדִּי לִים הוּ מִן נִסְלֶךְ: ¹³ כָּל תִּתֶּנּוּ
 אֶלְמוּלֹד פִּי בִיתְךָ וְאֶלְמִשְׁתָּרִי לְךָ בְּתָמֶן וִיבּוֹן עֵהְדִי פִּי אֶבְרָאֲנֶכֶם עֵהְדִי
 אֶלְדָּהְרִ: ¹⁴ וְאִי רִגְלִי אֶקְלֶף לֹא יִתֵּן אֶלְקִלְפָּה מִן בְּדִנָּה יִנְקָטַע דִּלְךָ ⁵
 אֶלְדָּגֵל מִן קוֹמָה לְמֵא פֶסֶךְ עֵהְדִי: ¹⁵ תָּם קָאֵל אֶלְלָה לְאֶבְרָהִים שְׂרִי
 וּזְגָתְךָ לֹא תִסְמָהּ שְׂרִי כָּל סָמָהּ שְׂרָה: ¹⁶ פֶּאֱנִי אֶבְאָרְךָ פִּיֶּהָ
 וְאֶרְזַקְךָ מִנְהָ אֶבְנָא וְאֶבְאָרְךָ פִּיֶּהָ וִיבּוֹן מִנְהָ אִמָּה² וּמְלוֹךְ אֶלְשִׁעוּב
 מִנְהָ יִבְרָגוֹן: ¹⁷ פּוֹקַע אֶבְרָהִים עָלֵי וְגָהָה וְצַחֶךְ³ וְקָאֵל פִּי נִפְסָה
 אֶלְאֲבָן⁴ מֵאִיָּה סָנָה יוֹלֵד וְסָאֲרָה בְּנַת תִּסְעִין סָנָה תִּלְדִּ: ¹⁸ פִּקָּאֵל ¹⁰
 אֶבְרָהִים בֶּן יִדִּי⁵ אֶלְלָה לִית יִסְמַעִיל יִחִיא בֶּן יִדִּי: ¹⁹ קָאֵל אֶלְלָה
 לָהּ לִבֶּן סָאֲרָה וּזְגָתְךָ סָתִלְדִּ לְךָ אֶבְנָא וְתִסְמִיָּה אֶסְחָק וְאַתְבַּת עֵהְדִי מַעָּה
 עֵהְדִי אֶלְדָּהְרִ וְלִנְסָלָה⁶ בְּעֵדָה: ²⁰ וְפִי אֶסְמַאֲעִיל קֵד סִמְעֶתְךָ הָא אֲנִי קֵד
 כֶּאֱרַבְתָּהּ לְאַתְמָרָה וְאַתְבָּרָה גְּדָא גְדָא וְאַתְנִי עִשָּׂר שְׂרִיפָא יוֹלֵד וְאַגְעֵל
 מִנְהָ אִמָּה עֲטִימָה: ²¹ וְעֵהְדִי אֶתְבַּתָּה מַעָּה אֶסְחָק אֶלְדִּי תִלְדִּ לְךָ סָאֲרָה ¹⁵
 פִּי מִתֵּל הָדָא אֶלּוֹקֶת פִּי אֶלְסָנָהּ אֶלְאֲבָרִי⁷: ²² פִּלְמָא פֶּרַג מִן מִלְּאֲטַבְתָּה
 אֶרְתַּפֵּעַ נֹרָה⁸ אֶלְלָה עֵן אֶבְרָהִם: ²³ פֶּאֱבָד אֶבְרָהִים אֶסְמַאֲעִיל אֶבְנָה
 וְגִמִּיעַ אֶלְמוּלֹדִין פִּי מִנּוּלָה וְאֶלְמִשְׁתָּרִין בְּתָמֶן כָּל רִגְלִי מִן אֶהֱלִי בֵּית
 אֶבְרָהִים פִּתֵּן אֶלְקִלְפָּה מִן אֶבְדָּאֲנָהּ פִּי דָּאֵת דִּלְךָ אֶלּוֹים כִּמָּא אִמְרָה
 אֶלְלָה: ²⁴ וְכִאֵּן אֶבְרָהִים אֶבֶן תִּסְעִין וְתִסְעִין סָנָה חֵין בֵּיתֵן אֶלְקִלְפָּה מִן ²⁰
 בְּדִנָּה: ²⁵ וְאֶסְמַאֲעִיל אֶבְנָה אֶבֶן תִּלְאֵת עִשָּׂר סָנָה חֵין בֵּיתֵן אֶלְקִלְפָּה
 מִן בְּדִנָּה: ²⁶ פִּי דָּאֵת דִּלְךָ אֶלּוֹים אֶתְתֵּן אֶבְרָהִים וְאֶסְמַעִיל אֶבְנָה:
²⁷ וְכָל רִגְלִי פִּי מִנּוּלָה אֶלְמוּלֹד פִּיֶּה וְאֶלְמִשְׁתָּרִי בְּתָמֶן כָּל גְּרִיב
 אֶתְתֵּנוּ מַעָּה:

1 וְתִגְלִי לָהּ אֶלְלָה פִּי מִרְגָּ מִמְרָא וְהוּ גְאֵלְס פִּי כִאֵּב אֶלְכָּבָא עֵנְד
 חִמָּא אֶלְנָהְאֵר: ² וְרַפֵּעַ עֵינֵיהָ פִּנְטֵר פֶּאֱדָא בְּתִלְתָּהּ נִפְר וְקוֹף אִמָּאִמָּה

(¹) פִּי: מִן אֶבְדָּאֲנֶכֶם = מִנּוּפּוֹתִיִּם.

(²) תִּרְגֵּם כָּלִי יִחִיד כִּי חִבְרָנָה מוֹסֶבֶת רַק עַל יִשְׂרָאֵל וְלֹא עַל אֲרוֹם.

(³) בְּסִי: וְצַחֶךְ סָרּוּרָא = וְיִצְחָק שְׂמִיחָה עֵינֵי רִשְׁוִי.

(⁴) בֶּן־הַכֹּהֵן אִי־הַשְּׂאֵלָה.

(⁵) תִּרְגֵּם: קִדְם.

(⁶) פִּי: וְסִמְעָה = וְאֵת זִרְעוֹ.

(⁷) פִּי: אֶלְאֲבָרִי = הַבָּאָה.

(⁸) פִּי: מִלְּאֵךְ.

שרי חתי הרבת מן בין ידיהא: 7 ווגדהא מלאך אללה עלי עין מא פי אלבריה עלי אלעין פי טרוק הגר אלחגאז¹: 8 קאל יא הגר אמא שרי מן אין תני ואלו אין תמצי קאלת מן בין ידי שרי סידתי אנא הארבה: 9 וקאל להא מלאך אללה ארגעי אלי סידתך ואסתבדמי תחת ידיהא: 10 תם קאל להא מלאך אללה כתר אבחר נסלך חתי לא יחצי מן אלכתר: 11 תם קאל להא הא אנת האמל תלדין אבנא ותסמיה אסמעאל אד סמע אללה לצעפך²: 12 והו יכון וחשיא מן אלנאם ידה פי אלכל ויד אלכל פיה ובחצרה גמיע אלותה יסכן: 13 פסמת אסם אללה אלמתגלי אליהא אנת אלטאיק אלנאטר לאנהא קאלת אני 10 ראת ההנא רחמתך בעד ראוי אלשקא³: 14 ולדלך סמית אלכיר בור ללחי אלנאטר⁴ הודא היא בין רקים ובין ברד: 15 תם ולדת הגר לאברם אבנא פסמא אברם אבנה אלדי ולדתה הגר אסמאעיל: 16 וכאן אברם אבן סת ותמאנין סנה הין ולדת הגר לאברם אסמאעיל:

יז

15 פלמא צאר אברם אבן תסע ותסעין סנה תגלא לה אללה⁵ וקאל לה אנא אלטאיק אלכאפי אסלך פי טאעתי וכן צחיהא: 2 ואגעל עהדי ביני ובינך ואכתרך גרא גרא: 3 פוקע אברם עלי וגהה וכאטבה אללה קאילא: 4 האנא גאעל עהדי מעך ותכון אבא גמהור אלאמם: 5 ולא יסמי איצא אסמך אברם בל יכון אסמך אברהם לאני געלתך אבא גמהור אלאמם: 6 ואנמך⁶ גרא גרא ואגעל מנך אממא ומלוך מנך יכרגון: 7 ואתבת עהדי ביני ובינך ונסלך בערך לאגיאלהם עהד אלדחר לאבון לך אלאהא ולנסלך בערך: 8 ואעטיך ונסלך בערך בלד סבנאך גמיע בלד כנען חוז אלדחר ואבון להם אלאהא: 9 תם קאל אללה לאברהם ואנת פאחפט עהדי אנת ונסלך בערך לאגיאלהם: 10 הודא עהדי אלדי 25 תחפטזה ביני ובינכם ונסלך בערך יבתתן מנכם כל רגל⁶: 11 פאדא

(1) "בדרך חגר חגאז" וכן תרגם אונקלוס חגרא וזהו ארץ הערב האמצעית אשר בה עיר מכה הקדושה לישראלים ובכ"י: "פי טרוק גפאר וכן תרגם מלת שור למטה כ"י. א"י. ובפ"י: פי טרוק הגר אלחגאז = בדרך ארץ חגאז. והחלוקה הזו יצא מושגו האותיות ר' ו' בערב.

(2) פ"י: רעאך אליה מן שקאך = תפלתך אליו בצרתך.

(3) "ראיתי פה רחמך אחרי רואי את עיני".

(4) פ"י: אלדחים = המרחם.

(5) פ"י: תראי לה מלאך אללה = וירא אליו מלאך ה'.

(6) פ"י: ואתמך.

(7) פ"י: רכר.

והִרְכָּהָא אַבְרָם פִּתְחֵרְכַּת⁽¹⁾: 12 וּלְמָא כֵּאֵן עֵנַד מַגִּיב אֶלְשֶׁמֶס וְקַע
 סְבֵאת עַלִי אַבְרָם פִּאֲדָא בְּחִיבָה טְלִמָּה עֵטִימָה⁽²⁾ קֶדְד וְקַעַת עֲלִיהּ:
 13 פִּקְאָל לְאַבְרָם אַעֲלֵם עֲלִמָּא אֵן סִיכּוֹן נִסְלָךְ גְּרִיבָא פִי בְלַד לִים
 לֶחֶם וַיִּסְתַּעְבְּדוּהֶם וַיַּעֲלִבוּנָהֶם⁽³⁾ אַרְבַּע מֵאֹה סָנָה: 14 וַאֲיֵצָא אֶלְקוּם
 אֲלֵדִין יִסְתַּבְּדִמוּנָהֶם פִּאֲחֶבֶם עֲלִיהֶם וּבַעַד דְּלָךְ יִרְגֹּזוּן בִּסְרַח עֵטִים: 5
 15 וְאַנְתָּ תַצִּיר אֱלִי אַבְאִיךְ בִּסְלָאִם וְתִדְפֵן בְּשִׁיבָה צֹאֲלַחָה: 16 וְאַלְגִּיל
 אֲלֵרֵאבֶע יִרְגֵעַ אֱלִי הַחֹנָא אֲדִלָם יִכְמֹל דְּנֵב אֲלֵאֲמֹרִין אֱלִי אֲלֵאֵן:
 17 פִּלְמָא גֵאבַת אֶלְשֶׁמֶס וּבֵאֲנַת אֲלֵדְהֶמָּה⁽⁴⁾ פִּאֲדָא בְּשִׁבְיָה⁽⁵⁾ תִּנּוֹר דְּכֵאֵן
 וּפְלִילִי⁽⁶⁾ נֶאֱדָר גֵּאָזוּ בֵין תֵּלָךְ אֲלֵאֲשִׁטָּאֵר: 18 פִי דְלָךְ אֵל יוֹם עֵהָד אֲלֵלָהּ
 מֵעַ אַבְרָם עֵהָדָא קֵאִילָא לְנִסְלָךְ אַעֲטִי הִדָּא אֲבִלְבַד מִן נֶהָר מִצֵּר אֱלִי 10
 אֲלֵנָהָר אֲלִכְבִּיד נֶהָר אֲלִפְרָאֵת: 19 אֲלִקְיִין וְאַלְקִיזִין וְאַלְקִדְמוֹנִין:
 20 וְאַלְהִיתִין וְאַלְפְּרִזִין וְאַלְשִׁנְעָא: 21 וְאַלְאֲמֹרִין וְאַלְבַּנְעֲאִין
 וְאַלְגִּרְשִׁין וְאַלִּיבֹסִין:

טז

1 וַיְהִי וּזְגָה אַבְרָם לֵם תִּלְדָּ לָהּ וּכְאֵן לֵהָא אִמָּהּ מִצְרָיִם אִסְמָהָ 15
 הָגֵר: 2 פִּקְאָלָת לְאַבְרָם הִוְדָא קֶדְד מִנְעֵנִי אֲלֵלָהּ מִן אֲלֹלָאֲדָה אֲדַכָּל אֱלִי
 אִמְתִּי לְעֵל יִבְנָא בִיתִי⁽¹⁾ מִנָּהָא פִקְבֵּל אַבְרָם קוֹל שְׂרִי: 3 פִּאֲדָת שְׂרִי
 וּזְגָה אַבְרָם הָגֵר אֲלִמְצֵרָיִם אִמְתַּחָּה בַּעַד עִישָׁר סָנִין מִן מְקָאִם אַבְרָם פִּי
 בְּלַד כְּנַעַן פִּאֲעֵטַתְהָא לְאַבְרָם זְגָהָא לְתִכּוֹן לָהּ זְגָהָּ: 4 פִּדְכָל אֱלִי
 הָגֵר פִּחְמֵלֵת פִּלְמָא רֵאֲתָא אִנָּהָא כִּד חִמְלַת הָאֲנַת סִידְתַּחָּה עֵנְדָהָא: 20
 5 פִּקְאָלָת שְׂרִי אֱלִי אַבְרָם טְלִמִי עֲלִיךְ אַעֲטִיִךְ אִמְתִּי בַּחֲגָד פִּלְמָא
 רֵאֲתָא אִנָּהָא קֶדְד חִמְלַת הֵנַת עֵנְדָהָא יִחְכֵּם אֲלֵלָהּ בִּינִי וּבִינְךָ: 6 קֵאל
 אַבְרָם לְיִשְׂרִי הִוְדָא אִמְתִּיךְ פִי יֶדְךְ אֲצַנְעִי בְּהָא מָא חֶסֶן עֵנְדְךָ פַּעֲדִבְתַּחָּה

(1) „אחרי כן הניח את הצפור על הסגרים והניע אותם ויתנועעו“ פירוש התרגום הקשה
 הוזה נמצא בתשובות רונש ס' 7 והוא שאחרי שחיתתם ונתוחם נשב אברהם עליהם ויהיו ורונש
 הוסיף עוד בפירוש ר"ס כי אילולי החיס תקב"ה אחר שחיתתם ונתוחם באי זו אות הוזה
 טאמין שיעשה מה שצבע לו רהיטו שיעצו מתחת שעבוד סגרים לחירות ושעצו ברכוש גדול.
 וי' שפת יתר סימן ז' ובכרס המד מחברת חמישית דף 180 מה שאמר ה' אברהם גיגר
 ודבריו נכוחים.

(2) בפ' הוסיף מה טלת תמאס = השלמת. ר"ל להשלים מספר ארבע מאות שנה
 הסתחיל מלידת יצחק. י' רש"י ומה שהביא הראב"ע בשם הגאון בפירושו תקצר לשמות י"ב ו'
 ועיין עוד אלאטאנאט צד 237.

(3) וכן בשרשים לאכן גנאה צד 528 הערה 21. ובפ' וכן בפ' „אלדחטה“.

(4) הראב"ע: „ברמות הנור העולה עיני ממנו“.

(5) כן תרגם טלת לפיר בכל מקום ובפ': „משעל“.

(6) „יבנה ביתי“ י' דברים כ"ה ט'.

ותמאניה עשר וכלבהם אלי באניאם: 15 ותפרק עליהם לילא הו
ועבדה פקתלהם וכלבהם אלי חובה אלתי ען יסאר דמישק: 16 פרד
גמיע אלסרח ואיצא לוט קריבה וסרחה רדהמא ואלנסא וסאיר אלקום:
17 תם כרג מלך סדום תלקאה בעד רגועה מן הרב בדרלעמר ואלמלוך
אלדין מעה אלי עמק שוה⁽¹⁾ הו מלעב⁽²⁾ אלמלך: 18 ומלכי צדק מלך
ירושלם⁽³⁾ אכרג לה טעאמא ושראבא והו אמאם ללטאיק אלעאלי:
19 פבארך עליה וקאל יכון אברם מבארבא ללטאיק אלעאלי מאלך
אלסמאואת ואלאריץ: 20 ותבארך אלטאיק אלעאלי אלדי אסלם אעדאך
פי ידיך פאעטאה אלעשר מן אלכל: 21 פקאל מלך סדום לאברם
אעטני אלנפוס ואלסרח כדה לך: 22 קאל לה אברם רפעת ידו
10 האלפא⁽⁴⁾ באללה אלטאיק אלעאלי מאלך אלסמאואת ואלאריץ: 23 מן
כיש אלי שסע נעל אן אכדת מן גמיע מאלך ולא תקול אנא אנגית
אברם: 24 גיר מא אכלה אלגלמאן ונציב אלקום אלדין מצו מעי ענר
ואשכול וממרא הם יאכדון נציבהם:

מז

15

1 בעד הדא אלאמור כאן קול אללה לאברם בוחי קאילא
לא תכף אברם אנא תרסך אגרך עטים גדא: 2 קאל אללהם יא רב
מא תעטיני ואנא מנצרך עקימא ודו קיאד מנולי⁽⁵⁾ אליעזר אדממשק:
3 פקאל אד לס תרוקני נסלא פאן אלאבן אלדי פי מנולי ורתני:
4 פאדא בקול אללה קאילא לה לא ירתך הדא אלא מן יכרג מן צלבך
20 הו ירתך: 5 תם אכרגה אלי כארג וקאל לה אלתפת אלי אלסמא ואלתמם
אחצא אלכואכב הל תטיק תחציהא תם קאל לה כדא יכון נסלך:
6 פאמן באללה וכתבהא לה חסנה: 7 וקאל לה אנא אללה אלדי
אכרגתך מן אתון אלכסדאניין לאעטיך הדא אלבלד לתחוזה: 8 קאל
25 אללהם יא רב במא דא אעלם אני אחוזה: 9 קאל לה קדם לי עגלא
מתלתא וענזא מתלתא וכבשא מתלתא ושפנינא ופרך חמאם⁽⁶⁾:
10 פקדם לה גמיע דלך ושטרהא פי אוסאטהא תם געל כל שטר
תלקא צאחבה ואלטאיר לס ישטרה: 11 תם וצע אלטאיר עלי אלאגסאד

(1) ע' דף 21 הערה 6.

(2) תרגום: אחר בית ריסא, והוא מקום מרוצת הסוסים.

(3) כן הוא גם בתרגום ובפירוש הראב"ע.

(4) "בשבועה".

(5) ר"ל הממונה והשווקד על ביתי וכן תרגם ישק (בראשית מ"א, מ), וכן תרגם כמשק

גבים שקק בו (ישעיה ל"ג ד).

(7) תרגום: ושפנינא ובר יונה.

טולחא וערצהא פאנִי לך אעטיהא: 18 פלִים אברם וגא פאקאם פי מרג
ממרא אלדי פי חברא וכנא תם מדבחה ללה:

יד

- 1 תם כאן פי איאם אמרפל מלך אלישנור ואריוך מלך אלסר
בדרלעמר מלך זווסתאן ותדעל מלך אלאמם: 2 פצנעו חרבא מע בלע 5
מלך סדום וברשע מלך עמורה שנאב מלך אדמה ושמאבר מלך צבויים ומלך
בלע הי זגר: 3 וגמיע האולי אצטחבו פי מרג אלסדין⁽¹⁾ הו אלכחורִה
אלמאלחה: 4 אתנתי עשר סנה אטאעו בדרלעמר ופי אלתאלתה עשרה
עצוה: 5 ופי אלסנה אלארבעה עשר אקבל בדרלעמר ואלמלוך אלדין
מעה פקתלו אלשנעא⁽²⁾ אלדין פי עשתרות קרנים⁽³⁾ ואלדהאקין⁽⁴⁾ אלדין 10
פי הם ואלהובין⁽⁵⁾ אלדין פי שוה קריתים⁽⁶⁾: 6 ואלחורין אלדין פי
גבאל שראה אלי מרג פארן אלדי פי טרף אלכרִיה: 7 תם רגעו וגאו
אלי עין אלחכם הי רקים⁽⁷⁾ פקתלו כל מן כאן פי ציעה אלעמאלקה
ואיצא אלאמורין אלמקמין פי אלתפאך אלגבל⁽⁸⁾: 8 תם כרג מלך סדום
ומלך עמרה ומלך אדמה ומלך צבויים ומלך בלע הי זגר פצאפֿוהם⁽⁹⁾ אלחרב 15
פי עמק אלסדין⁽¹⁰⁾: 9 מע בדרלעמר מלך זווסתאן ותדעל מלך אלאמם
ואמרפל מלך אלישנור ואריוך מלך אלסר ארבעה מלוך מע אלזמסֿה:
10 ועמק אלסדין פיהא אכאר תרג חמרא פהרב מלך סדום ועמורה ווקעא
תם ואלבאקין הרבו אלי אלגבל: 11 פאזדו גמיע סרח סדום ועמורה וגמיע
טעאמהם ומצו: 12 ואזדו לוט אבן אזי אברם וסרחח ומצו והו מקים 20
פי סדום: 13 תם גא אלפלית ואזכר לאברם אלעבראנִי והו מקים פי
מרג ממרא אלאמורִי אזי אישכול וענר והם דוו עהד⁽¹¹⁾ אברם: 14 פלמא
סמע אן קד סבי קריבה גרד נצחאה אלמולודין פי מגולה תלת מאיה

(1) ס: אלהקול וכן בחרגום הקליא = ידות.

(2) וכן בחרגום „גברוא“.

(3) ס: פי אלצנמין = שני הצלמים.

(4) „ראשי הנשרים“ ובחרגום תקיפא.

(5) הגאון תרגם מלת אימים מלשון אימה שהוא בערבית הויכח. ובס' „אלטהוין“ וצ"ל

„אלטהובין“ עי רברים. ב' י"א. ועמנו „המאימים“.

(6) ס: פי מסתוי קראוא ואפשר צ"ל קראוי (ע' שישים לאבן גנאח 647 הערה 47)

והוא העתקת שוה קריתים.

(7) וכן בחרגום אונקלוס רקם.

(8) „בסבך-החמרים“ ולא ידעתי מאין באה לו ההעתקה הזאת למלת חצצן.

(9) כן הוא ברוב הנוסחאות ונראה שצריך להיות פצאפֿו מעהם וכי פצאפֿוהם ללחרב.

(10) עי הערה 1.

(11) ס: אצדקא.

אלי מצר פראו אלמצריון אלמראה אנהא חסנה גִּדָּא: 15 וראוהא רוסא
פרעון ומדחואה אליה פאזלת אלמראה אלי קצר פרעון: 16 ואחסן
לאברם בסכבהא פצאר לה גנם ובקר וחמיר ועביר ואמא ואתאן וגמאל:
17 (פתואעד¹) אללה פרעון בכלאיא עִימָה ואלה בסבב ישרי זוגה
5 אברם: 18 פדעא פרעון באברם וקאל מה דא צנעת בי ולם תזברני
אנהא זוגתך: 19 ולם קלת לי הי אצתי חתי אתגדתהא לתבון לי זוגה?²
ואלאן הודא זוגתך גִּדָּהא ואמץ: 20 פוכל עליה פרעון ברזאל פבדרקו
בה זוגתה וגמיע מא לה:

יג

10 1 פצעד אברם מן מצר הו זוגתה וגמיע מא לה ולוט מעה
אלי אלקבלה: 2 ואברם עִימָם גִּדָּא באלמאשיה ואלפצה ואלדהב:
3 ומצא פי מראחלה מן אלקבלה אלי בית אל אלי אלמוצע אלדי כאן
תם זבאה פי אלאבתדא בין בית אל ובין אלעי: 4 אלי מוצע אלמדבה
אלדי צנעה תם פי אלאבתדא פדעא תם אברם באסם אללה: 5 ואיצא
15 ללוט אלסאלך מע אברם כאן גנם ובקר ואזביה: 6 ולם יחמלהמא
אלבלד אן יקימא פיה גמיעא אד כאן סרהמהמא כתירא ולם יטיקא אן יקימא
גמיעא: 7 פכאנת זצומה בין רעאה מאשיה אברם ובין רעא מאשיה
לוט ואלבנעאנין ואלפריון היניד מקימן פי אלבלד: 8 חתי קאל
אברם ללוט לא תבן זצומה ביני ובינך ובין רעאי ורעאך פאננא קום
20 דו קראבה: 9 אלים גמיע אלארץ בין ירך אנפרד מני אמא יסרה
פאתיאמן ואמא ימנה פאתיאסר: 10 פרפע לוט עיניה וראי גמיע מרג
אלארדן אן כלל סקי קבל אן יהלך אללה סדום ועמורה כגנאן אללה
בארץ מצר אלי אן תגזי אלי זגר: 11 פאזתאר לה לוט גמיע מרג
אלארדן ורחל מן אלמישרק ואנפרד כל אמר ען אליה: 12 אברם אקאם פי
25 בלד אלבנעאן ולוט אקאם פי קרי אלמרג וזים אלי סדום: 13 ואהל
סדום אשראר וכאטיון ללה גִּדָּא: 14 תם קאל אללה לאברם בעד מא
פארקה לוט ארפע עיניך ואנטר מן אלמוצע אלדי אנת תם שמאלא וגנובא
וישרקא וגרבא: 15 פאן גמיע אלארץ אלדי תראהא לך אעטיהא ולנסלך
אלי אדהר: 16 ואציר נסלך כתראב אלארץ חתי אן אמכן אלאנסאן
80 אן יחצי תראב אלארץ פנסלך איצא יחצא: 17 קם פאמש פי אלארץ

(1) ר"ל הפחידו והזהירו שיכחגו. נראה שכונת חג' בפירושו הזה למען לא יענוש ה'
את פרעה שלא בצדק. ובפ' פבלא אללה = ויננע.
(2) "כדי שתהיה לי לאשה".

מולדה פי אתון אלכסדניין: 29 ואתלד אברם ונחור להמא נסאא אסם זוגה אברם שרי ואסם זוגה נחור מלכה בנת הרן אבי מלכה ואבי יסבה: 30 ובאנת שרי עאקרא לים להא ולד: 31 ואבד תרח אברם אבנה ולוט אבן הרן אבן אבנה ושרי בנתה זוגה אברם אבנה וזרגו מעהם¹ מן אתון אלכסדאניין לימצו אלי בלד כנעאן פגאו חראן⁵ פאקאמו תם: 32 וכאן עמר תרח מאיתין סנה וכמס סנין ומאת תרח פי חראן:

יב

1 אד² קאל אללה אלי אברם אמין לך מן ארצך ומולדך ומן בית אביך אלי אלבלד אלדי אריך: 2 ואננע מנך אמא כבירה ואבארך פיך ואעטם אסמך ותכון ברכה: 3 ואבארך מבארריך ושאתמך אלען¹⁰ ויתברך³ כך גמיע עשאר אלארץ: 4 פמצא אברם כמא אמרה אללה ומצא מעה לוט וכאן אברם אבן זמס וסבעין סנה חין ברג מן חראן: 5 פאבד אברם שרי זוגתה ולוט קריבה⁴ וגמיע סרחתם אלדי מלכיה ואלנפוס אלתי אכתסכו פי חראן וזרגו לימצו אלי בלד כנעאן וגאו אליה: 6 פטאק אברם פי אלבלד אלי מוצע נאבלוס ואלי מרג⁵ ממרא ואלכנעאני חניד באן מקימא פי אלבלד: 7 תם תגלי לה אללה⁶ וקאל לנסלך אעטי הדא אלבלד ובנא תם מדבחה ללה אלמתגלי לה: 8 תם אנתקל מן תם אלי אלגבל מן שרקי בית אל ומד תם בבאה בית אל מן אלגרב ואלעי מן אלשרק ובנא תם מדבחה ללה ודעא באסמה⁷: 9 תם רחל אברם כלמא מר רחל אלי אלקבלה: 10 תם באן גוע פי אלבלד פאנחדר אברם אלי מצר ליסכן תם אד אשתד אלגוע פי אלבלד: 11 פלמא קרב מן אלדבול אלי מצר קאל לשרי²⁰ זוגתה אנא אעלם אנך מראה גמילה אלמנטר: 12 אנאק אנ ראוך אלמצעריין וקאלו הדה זוגתה קתלוני ואסתבקוך: 13 קולי עני אנת אבתי לבי יחסן אלי בסכבך באן תחיא נפסי בגרירתך: 14 ולמא דכל אברם

(1) ר"ל גס אנשים אחרים יצאו עמם. ובנוסח פ' פברג מעהם קום = ויצאו אתם אנשים.

(2) זה הפסוק דבוק עם הפסוק הקודם מפני שצווי השם היה קודם מיתת תרח ובכ"ו פקאל.

(3) רש"י: אדם אומר לבנו תהא כאברהם.

(4) פ' ובי' אבן אביה.

(5) ר"ל שדה וכן תרגם אונקלוס מיושר ובנוסחת פ' בלוט = אלה. וחס ב' הפירושים

שהביא הראב"ע.

(6) פ' מלאך אללה וכן בסוף הפסוק: ללה אלדי געל מלאכה מתגליא אליה וזה ההפך

בין פ' וק' וי' נמצא במקומות הרבה.

(7) ר"ל קרא בני אדם לעבודת האל. פ' ודעא באסמה" ר"ל התפלל לה. ושני

הפירושים האלו נמצאים בראב"ע.

יא

1 ובאן גמיע אהל אלארין אהל לגה ואחדה וכלאם ואחד:
 2 ולמא רחלו מן אלמשרק וגדו בקיעא פי בלד אלשינור פאקאמו תם:
 3 וקאל בעצהם לבעין תעאלו נלבן לבנא וגנצה טבכא פכאן להם
 4 אללבן כאלחגארה ואלקפר כאן להם כאלמלאט⁽¹⁾: 4 וקאלו תעאלו
 5 נבני לנא קריה ומגדלא ראסה ידאני אלסמא וננע לנא אסמא כילא
 נתבדד עלי וגה גמיע אלארין: 5 פאורד אללה אמרא מוגלא⁽²⁾ לירי
 אלקרית ואלמגדל אלדין בנו בנו אדם: 6 וקאל אללה הודא הם שעבואחד
 ולגה ואחדה לגמיעהם והדא מא אבתדו אן יפעלו ואלאן לא יפותהם
 7 גמיע מא המו בה אן ינעוה: 7 תעאל אורד אמרא מוגלא אישתת בה
 8 לגתהם חתי לא יסמע כל אמר לגה צאחבה: 8 פבדדהם אללה מן
 תם עלי וגה גמיע אלארין ואנתהו ען בנא אלקרית: 9 ולדלך אסמחא
 באבל לאן תם שתת⁽³⁾ אללה לגה אהל אלארין ומן תם בדדהם אללה
 עלי גמיע וגההא: 10 הלא שרה תאליד שם חין כאן אבן מאיה סנה
 15 אולד ארפכשד שנתין בעד אלטופאן: 11 ועאש שם בעד דלך כמס
 מאיה סנה אולד פיהא בנין ובנאת: 12 ולמא עאש ארפכשד כמס
 ותלתין סנה אולד שלה: 13 ועאש בעד דלך ארבע מאיה סנה ותלת
 סנין אולד פיהא בנין ובנאת: 14 ולמא עאש שלח תלתין סנה אולד
 עבר: 15 ועאש בעד דלך ארבע מאיה סנה ותלת סנין אולד פיהא בנין
 ובנאת: 16 ולמא עאש עבר תלתין וארבע סנין אולד פלג: 17 ועאש
 20 בעד דלך ארבע מאיה ותלתין סנה אולד פיהא בנין ובנאת: 18 ולמא
 עאש פלג תלתין סנה אולד רעו: 19 ועאש בעד דלך מאיתין סנה ותסע
 סנין אולד פיהא בנין ובנאת: 20 ולמא עאש רעו אתנתין ותלתין סנה
 אולד שרוג: 21 ועאש בעד דלך מאיתין סנה וסבע סנין אולד פיהא
 25 בנין ובנאת: 22 ולמא עאש שרוג תלתין סנה אולד נחור: 23 ועאש
 בעד דלך מאיתין סנה אולד פיהא בנין ובנאת: 24 ולמא עאש נחור
 תסע ועשרין סנה אולד תרח: 25 ועאש בעד דלך מאיה סנה ותסע
 עשרה סנה אולד פיהא בנין ובנאת: 26 ולמא עאש תרח סבעין סנה
 אולד אברם ונחור והרן: 27 והלא שרה תאליד תרח תרח אולד אברם
 30 ונחור והרן אולד לוט: 28 ומאת הרן בחצרה תרח אביה פי בלד

(1) כן הוא בק' ובפ' וב"י.

(2) "וירד ה' דבר אשר לא ישוב" וכן למטה בפסוק ד'. ותרגם כן להרחיק הגשמויות.

(3) פ' בלבל.

- 1 והלא ישרה תאליד בני נוח שם והם ויפת אד ולדו להם בני
 בעד אלטופאן: 2 בני יפת תרך⁽¹⁾ ויאגג ומאהאת ואליזנאניה ואלצין
 ואלזראסאן ופארס: 3 בני גמר אלצקאלבה ופרנגה ואלברגאן:
 4 ובנו יין אלמציצה וטרסוס וקברוס ואדנה: 5 מן האולי תפרקת
 גואור אלמם פי בלדאנהם כל פרוק ללגתה לעשאיריהם ואממהם:
 6 ובנו הם אלהבשה ומצר ותפת ובנעאן: 7 ובנו כוש סבא וזוילה
 וזגאוו ואלקאקו ואלדמס ובנו רעמה אלסנר ואלהנד: 8 וכוש אולד
 נמרוד הו אבתדו אן יכון גבארא פי אלבלד: 9 והו כאן גבארא
 מזופא⁽²⁾ בין ידי אללה ולדלך יקאל כנמרוד גבאר מזופ בין ידי אללה:
 10 ובאן איל מלכה באביל ואלברס ואבד ובלנה פי בלד אלשינור:
 11 ומן דלך אלבלד ברג אלמוצל פבנא נינוה ורחבה אלקריה ואלאבלה:
 12 ואלמראין בין נינוה ובין אלאבלה והי אלקריה אלעטימה: 13 ומצר
 אולד אלחנסיין ואלאסכנדראניין ואלבהנאסיין ואלפרמיין: 14 ואלבימין
 15 ואלעציריין אלדי ברג מנהם אלפלסטייין ואלדמיאטיין: 15 ובנעאן
 אולד צידן בכרה וחת: 16 ואליוסיין ואלאמורדיין ואלגרגשיין:
 17 ואלחזיין ואלערקין ואלטראבלסיין: 18 ואלארודיין ואלחמציין
 ואלחמאטיין ובעד דלך תפרקת עשאר אלבנעאניין: 19 ובאן תלם
 אלבנעאניין מן צידא אלי אן תגי אלי בלוי ואלי גוה ואלי אן תגי אלי
 סרוס ועמוחה וארמה וצבויים אלי לשע: 20 האולי בנו הם לעשאיריהם
 ולגאתהם פי בלדאנהם לאממהם: 21 ולשם ולד הו איצא אבי גמיע
 בני עבר אזי יפת אלאככר: 22 ובנו שם כוזסתאן ואלמוצל וארפכשד
 ולור וארמיין: 23 ובנו ארם אלגוטא ואלהוילה ואלגראמקה ומשי:
 24 וארפכשד אולד שלח ושלח אולד עבר: 25 ולעבר ולד אבנאן
 אסם אהדהמא פלג לאן פי איאמה אנקסמת אלארין ואסם אזיה קחטאן:
 25 וקחטאן אולד אלמורד וסלף וחצרמות וירח: 27 והדורם ואוול
 ודקלה: 28 ועיבל ואבימאל וסבא: 29 ואופיר והוילה ויובב כל
 האלוי בנו קחטאן: 30 ובאן מסכנהם מן מכה אלי אן תגי אלי אלמדניה
 אלי אלזבל אלשרק: 31 האולי בנו שם לעשאיריהם ולגאתהם פי
 בלדאנהם ואממהם: 32 האולי עשאר בני נוח לתאלידיהם ואממהם
 ומנהם תפרקת אלמם פי אלארין בעד אלטופאן:

(1) כל שמות האומות והמדינות הנזכרים בפרשה הזו יבוארו במאמר מיוחד.

(2) "גבור נורא" ואונקלוס תרגם גבר תקוף.

6 אן יבן סאפך דס אלנאסאן באנסאן מתלה⁽¹⁾ דמה יספך לאן בעורה
 שריפה מסלמא ענעה: 7 ואנתם אלמרו ואבתרו ואסעו פי אלארין
 ואבתרו פיהא: 8 תם קאל אללה לנוה ולבניה מעה קאילא: 9 האנא
 מתבת עהדי מעבם ומע נסלכם בערבם: 10 ומע כל נפס חייה אלתי
 5 מעבם מן אלטארד ואלמכחאם וחזאן אלארין אלדין מעבם כל מן
 לרג מן אלתאבות מן גמיע חזאן אלארין: 11 ואתבת עהדי מעבם
 ולא ינקטע כל בשרי איצא מן מא אלטופאן ולא יבן אבדא
 טופאן ליהלך אלארין: 12 וקאל אללה הדה עלאמה אלעדה אלתי
 אנא גאעלהא בני ובינכם ובין כל נפס חייה אלתי מעבם לאציל
 10 אלדהר: 13 וחי קוסי קד תבתהא⁽²⁾ פי אלגמאם ותציר עלאמה עדה
 בני ובין אהל אלארין⁽³⁾. 14 ויבן אלא גימת גמאמא עלי אלארין
 טהר אלקום פי אלגמאם: 15 ודברת עהדי אלדי בני ובינכם ובין כל
 נפס חייה לכל בשרי ולא יציר איצא אלמא טופאנא ליהלך כל בשרי:
 16 בתציר אלקום פי אלגמאם אטהרהא דברא לאמאן אלדהר מן אללה
 15 לכל נפס חייה פי כל בשרי אלדי עלי אלארין: 17 וקאל אללה לנוה
 הדה עלאמה אלעדה אלתי תבתהא בני ובין כל בשרי אלדי עלי אלארין:
 18 ובאן בנו נוה אלצארגון מן אלתאבות שם וחס ויפת ובאן חס יבנא
 אבא בנעאן⁽⁵⁾: 19 האלי אלתלתה בנו נוה ומנחם תפרק אלנאם פי
 אלארין: 20 ואד אבתרו נוה בפלאהיה אלארין פגרים ברמא: 21 ושרב
 20 מן אלמרו וסבר ותבטף פי לבאיה: 22 וראי חס אבו בנעאן עורה
 אביה ואביר אביה וחמא פי אלסוק: 23 פאבד שם ויפת תובא
 געלאה עלי מנכביהמא ומציא מסתדברין פגטוא עורה אביהמא ונגוזהמא
 מסתדברה ועורה אביהמא לס יריא: 24 ולמא אפאק נוה מן סברה
 פעלם מא ענע בה אבנה אלציר: 25 וקאל מלעון אבו בנעאן עברה
 25 מסתעבדא⁽⁶⁾ יבן לאביה: 26 תם קאל תבארך אללה אלה שם ויבן
 אבו בנעאן עבדא לה: 27 יחסן אללה ליפת ויסבן אביה שם ויבן
 אבו בנעאן עבדא לה: 28 תם עאש נוה בעד אלטופאן תלת
 מאיה ולמסין סנה: 29 פצאר גמיע עמרה תסע מאיה ולמסין סנה
 תם מאת:

(1) "בארם כמותו".

(2) "כבר נתתי" ועיין ראב"ע אמר חזאן כי בתחלה היתה עיין עד ד' תערה א'.

(3) "וישבו הארץ" וכן תרגם בכל מקום מלת "הארץ" כאשר יוסב הענין אל הדרים עליה.

(4) ר"ל אראה את הקשת לזכרון שלום-עולם שהבטיח ה' לכל נפש חיה.

(5) "ובנו חס היות: אבו בנען", ולפי דעת חזאן השם "בנען" אשר בפסוקים הבאים הוא

במקום "אבו בנען" והוא חס בעצמו וכן תרגומה ועיין ראב"ע בפסוק כ"ו.

(6) "עבד עולם".

- אלתאבות: 11 פגאת אליה וקת עשא ואדא בורקה ויתון מקטועה⁽¹⁾
 פי פיהא פעלם נוח אן אלמא קד גף ען אלארין: 12 ועבר איצא
 סבעה איאם אבר תם אטלקהא ולם תעאוד אלרגוע אליה איצא:
 13 ולמא באן פי סנה אחדי וסת מאיה פי אליום אלאל מן אלשהר
 אלאל גף אלמא ען אלארין פנוע נוח גטא אלתאבות ונטר פאדא קד 5
 גף וגה אלארין: 14 ופי אלשהר אלתאני פי אליום אלסאבע ועישרין
 מנה גפת אלארין: 15 וקאל אללה לנוח קאילא: 16 אברג מן
 אלתאבות אנת וזוגתך ובנוך ונסא בנוך מעך: 17 וגמיע אלוחויש אלדין
 מעך מן כל בשר ומן אלטאיר ואלבהאים וסאיר אלדביב אלסאעי עלי
 אלארין אברגהם מעך ליתואלדו פי אלארין ויתמרו ויבתרו עליהא: 10
 18 פברג נוח ובנוה וזוגתה ונסא בנוה מעה: 19 וגמיע אלוחויש
 ואלטיר וסאיר אלדביב⁽²⁾ אלדאב עלי אלארין לאגנאסיהם ברגו מן
 אלתאבות: 20 ובנא נוח מדבחה ללה ואבד מן בעין אלבהאים
 אלטאהרה ובעין אלטאיר אלטאהר וקרב צואעד עלי אלמדבחה:
 21 פקבל אללה אלקרובאן אלמרצי⁽³⁾ וקאל אללה מן דאתה⁽⁴⁾ לא 15
 אעוד אבדא אלען אלארין איצא בסבב אלאנסאן עלי אן באטר קלב
 אלאנסאן רדי מן צגרה ולא אעוד ויאדה אקתל כל חי במא צנעת:
 22 אבדא טול עמר אלארין אלודע ואלחצאד ואלקרף ואלחמא ואלקיט
 ואלגדיף ואלנהאר ואלליל לא תעטל:

20

מ

- 1 ובארך אללה פי נוח ופי בנוה וקאל להם אתמרו ואבתרו ועמרו
 אלארין: 2 ולפכם ודערכם ובוטאן עלי גמיע וחיש אלארין וגמיע טאיר
 אלסמא וכל מא ידב עלי אלארין וגמיע סמך אלבהר פי ידיכם מסלמון:
 3 כל דביב טאהר⁽⁵⁾ חי יבון לבם מאבלא ובצד אלעשב קד אעטיתכם
 אלכל⁽⁶⁾: 4 ואמא אללהם פלא תאכלוה בדמה פאנה נפסה⁽⁷⁾: 25
 5 ואמא דמאכם מן אנפסכם פאטלכחא באלמנע⁽⁸⁾ מן כל וחיש
 אטלכחא ומן יד אלאנסאן אי אנסאן קתל אצאה טאלכתה בנפסה:

(1) "התקד", ע' תשובות דונש ס' 32.

(2) הגאון העתק כאילו כתוב וכל רמש הרומש.

(3) וכן בתרגום: וקביל חי ברעוא ית קרבניה.

(4) פ': ליבות = לנביא. וע' למעלה צד ו"ב הערה ז'.

(5) "טהור". ע' ראב"ע.

(6) אחר המבול התיר לאדם אכילת בשר ע' צד ו' הערה ז'.

(7) ע' ראב"ע.

(8) ר"ל אטנע אתכם מלישפך את דמכם. — ראב"ע: והמפרש דמכם לנפשותיכם זה

התורג נפשו תוא רחוק בעיני וע' אלאמאנאת צד 305.

לאענאפה כל טאיר די גנאח⁽¹⁾: 15 ודללו אלי נוח אלי אלתאבות
 אוואגא אוואגא מן כל בשר פיה רוח אלהיה: 16 ואלדאזלון דבור
 ואנאת מן כל בשר דללו כמא אמרה אללה בה וחגב אללה רונה:
 17 ולמא אקאם אלטופאן ארבעין יומא עלי אלארין בחד אלמא פחמל
 5 אלתאבות וארתפעת ען אלארין: 18 ולמא בחד אלמא ועטם גרא
 עלי אלארין סארת אלתאבות עלי וגה אלמא: 19 ולמא עטם אלמא
 גרא גרא עלי אלארין תגטי גמיע אלגבאל אלשאמבה אלתי תחת
 אלסמא: 20 במסה עשר דראע מן אלעלז צעד אלמא עלי אלארין
 ותגטת אלגבאל: 21 ותופי כל בשר דאב עלי אלארין מן טאיר
 10 אלי בהימה אלי וחש וסאיר אלהבים אלהב עלי אלארין וכל אלנאם:
 22 כל מן נסמה חיה⁽²⁾ פי אנפה מן כל מן פי אלגאפה מאתו:
 23 ומחא אלמא כל אלנאם אלהין עלי וגה אלארין מן אנסאן אלי
 בהימה אלי דבים אלי טאיר אלסמא ואמתחו מן אלארין ותבקא
 נוח פקט ומן מעה פי אלתאבות: 24 ולמא עטם אלמא עלי אלארין
 15 מאיה ולמסין יומא.

ח

1 דבר אללה נוחא⁽³⁾ וגמיע אלוהש ואלבהאים אלהין מעה פי
 אלתאבות פאמר אללה בריח עלי אלארין סבן בהא אלמא: 2 ואנסדת
 עיון אלגמר ורואון אלסמא ואנחבם אלמטר מן אלסמא: 3 ותראגע אלמא
 20 ען אלארין כלמא מר רגע ונקין אלמא בעד מאיה ולמסין יומא: 4 ואסתקרת
 אלתאבות פי אלישהר אלסאבע פי אליום אלסאבע עשר מנה עלי
 גבאל קרדא: 5 ובאן אלמא כלמא מר נקין אלי אלישהר אלעאשר
 ופי אלואחד מנה טהרת רום אלגבאל: 6 ולמא באן בעד ארבעין
 יומא פתח נוח כוה אלתאבות אלתי צנעהא: 7 ואטלק אלגראב
 25 פאקאם יכר ורגע עלי אן יכס אלמא ען אלארין: 8 תם אטלק
 אלחמאמה מן ענדה לינטר הל כה אלמא ען וגה אלארין: 9 פלם
 תגד אלחמאמה מסתקרא לרגלהא פרעת אליה אלי אלתאבות אד
 באן אלמא עלי גמיע וגה אלארין פמר ירה ואגדהא ואדלהא אליה
 אלי אלתאבות: 10 וצבר איצא סבעה איאם אבר ועאוד אטלקהא מן

(1) "בעל בנה".

(2) תגאון לא העתיק מלת רוח מפני שלפי דעתו נשמה ורוח ענין אחד להן ונשמח
 חיים תאמר על האדם ועל חבהמה.(3) הפסוק הזה מחובר לפסוק האחרון שבפרק ז' כלומר: כאשר גברו המים עוד ובר
 ה' את נח וכו'. וע' אלאמאנאח צד 105.

טלמא מן קבלהם והאנא מהלכהם מנהא: 14 אצנע לך תאבותא מן
 זשב אלשמיטאר ואצנעהא טבקותא וקפדהא מן דאכל ומן בארג
 באלקפר: 15 והלא מקדאר מא תצנעהא תלת מאיה דראע טולהא וכמסין
 ערצהא ותלתין סמכהא: 16 ואצנע להא ציאה ואלי דראע תכמלהא
 מן אלעלה וציר להא באבא פי גנבהא אסאפל ותואני ותואלת תצנעהא: 5
 17 והא אנא אתי בטופאן אלמא עלי אלארין לאהלך כל בשרי פיה
 רוח אלחיה מן תחת אלסמא כל מן פי אלארין יתופי: 18 ואתבת
 עהדי מעך ותדבל אלי אלתאבות אנת ובנוך וזוגתך ונסא בנוך מעך:
 19 ומן כל חי מן גמיע אלבשר אוואגא מן אלכל תדבלהם אלי אלתאבות
 ליהיו מעך דבור ואנאת יכונן: 20 מן אלטאיר לאצנאפה ומן אלבהאים
 לאצנאפהא ומן סאיר דביב אלארין לאצנאפה אוואגא מן אלכל ידבלון
 אליך ליהיו: 21 ואנת פגד לך מן כל טעאס יוכל וצמה אליך ויבון לך
 ולאה מאכלא: 22 ועמל נוח בגמיע מא אמרה אללה בה:

ז

1 וקאל לה אללה אדבל אנת וגמיע אלך אלי אלתאבות פאני 15
 ראיתך צאלאה בין ידי פי הדא אלגיל: 2 מן גמיע אלבהאים אלטאהרה
 תאבד סבעה סבעה דבורא ואנאתא ומן אלבהאים אלתי ליסת בטאהרה
 זוגין דבורא ואנאתא: 3 ואיצא מן סאיר אלסמא סבעה סבעה דבורא
 ואנאתא ליהיא נסלהם עלי גמיע וזה אלארין: 4 פאן בעד אלסבעה איום
 אנא ממטר עלי אלארין ארבעין יומא וארבעין לילה ואמחו גמיע אלנאם 20
 אלדין צנעתהם ען וזה אלארין: 5 ועמל נוח בגמיע מא אמרה אללה
 בה: 6 וכאן נוח אבן סת מאיה סנה חין כאן מא אלטופאן עלי אלארין:
 7 פדבל נוח וכוונה וזוגתה ונסא בניה מעה אלי אלתאבות מן קבל מא
 אלטופאן: 8 מן אלבהאים אלטאהרה ומן אלבהאים אלתי ליסת בטאהרה
 ומן אלטאיר וסאיר אלדאב עלי אלארין: 9 אוואגא אוואגא דבלו אלי 25
 נוח אלי אלתאבות דבור ואנאת כמא אמרה אללה בה: 10 ולמא כאן
 בעד סבעה איום כאן מא אלטופאן עלי אלארין: 11 פי סנה סת מאיה מן
 עמר נוח פי אלטהר אלתאני פי אליום אלסאבע עשר מנה פי דלך
 אליום תשקקת עינן אלגמר אלעטים ורואון אלסמא תפתחת: 12 ואקאם
 אלמטר עלי אלארין ארבעין יומא וארבעין לילה: 13 פי דאת דלך 30
 אליום דבל נוח וסם וסם וסם ופנת בניה וזוגתה ותלת נסא בניה מעהם
 אלי אלתאבות: 14 הם וגמיע אלוהוי לאצנאפהא וגמיע אלבהאים
 לאצנאפהא וסאיר אלדביב אלדאב עלי אלארין לאצנאפהא וגמיע אלטאיר

קא'לא ה'דא יע'זנא מן אעמאלנא ומן משק'ה אדינא פי אלארץ אלתי לענהא אללה: ³⁰ ועאש בעד דלך כמס מאיה וכמס ותסעין סנה אולד פיהא בנין ובנאת: ³¹ פצאר גמיע עמדה סבע מאיה סנה וסבע וסבעין סנה תם מאת: ³² ולמא צאר נח אבן כמס מאיה סנה אולד ישם וחס ויפת: 5

ך

1 ולמא אבתדא אלנאס אן יכתרו עלי וג'ה אלארץ וולד להם בנאת: ² ראו בני אלאשראף בנאת אלעאמ'ה אנהן חסאן פאתכדו להם נסא מן גמיע מא אבתארוה: ³ פקאל אללה לא יגמד דאתי' פי הולא אלנאס אלי אלהר אד הם בשר'ון ותכון מ'דתהם' מאיה ¹⁰ ועשרין סנה: ⁴ ובאן אלגבאברה פי אלארץ פי דלך אלומאן ובעד דלך איצא באנו ידכלון בני אלאשראף אלי בנאת אלעאמ'ה הראמא' פילון להם הם אלגבאברה אלדון מן אלהר דו אלסמא: ⁵ פלמא ראי אללה אן קד בחר ישר' אלנאס פי אלארץ וגמיע לאטר אפבאר קלובהם ¹⁵ רדי מחין מול אלומאן: ⁶ תואעדהם' אללה במא ענקהם פי אלארץ ואוצל אלמשק'ה אלי קלובהם: ⁷ באן קאל אללה אמהו אלנאס אלדון בלקתהם ען וג'ה אלארץ מן אנסאן אלי בהימ'ה אלי דביב ולי טאר אלסמא אד תואעדהם במא בלקתהם: ⁸ ונח וג'ה חמאא ענד אללה: ⁹ ה'דא שר'ח תאלד נח ובאן נח רג'לא צאלחא צחיהא פי אג'אלה פי טאעה אללה סלך נח: ¹⁰ ואולד נח תלת' בנין ישם וחס ויפת: ¹¹ ואנפסדת אלארץ בין ידי אללה ואמתלת אלארץ טלמא: ¹² ולמא ראהא אללה אד אנפסדת באן אפסד כל בשר' פ'ריקה עליהא: ¹³ קאל אללה לנוח קד דנא אג'ל כל בשר' בין ידי אד אמתלת אלארץ

(1) "וראו בני הנשיאים את בנות המן העם".

(2) ראביע: "ויא שהוא כמו וישב הרבו אל נדנה (מלכים א' כ"א כ"ו) כי הגוף לרוח כנף, פולגלוטא: לא תחל רוחו ר"ל לא תרד רוחו.

(3) פול: "ויכון אדמהל בני להם. ר"ל אארץ להם אפוס. ולפי תחשבון לא היה המבול כ"א אחרו מות מתושלת ובעת שהודיע ה' בואת המבול היה עוד ק"ב שנה לפני מות מתושלת.

(4) "באבור" — פול: לאן בני אלוהים דב'ו עלי בנאת קין. ע' ראביע לפסוק ב'.

(5) הגאון העתיק בן המלה הזאת בפסוק הזה ובפסוק שלאחריו וכן תרגם למטה ב"ה מ"ב מלת "מתנחם" ע' מה שכתב הגאון בפירושו לשמות ל"ב י"ד וע' עוד ראביע ובגליון ספר השרשים לאבן גבאי ש' נחם. ופי' שינה העתקת הפסוק הזה והפסוקים שלאחריו ע"ש.

(6) "הבוא העצבון בלבביתם" ותפך הענין למוען הרחוק הגשמות. ומה שהביא הראביע כי לבו הוא הנביא תמצאהו באגרת ר' יהודה אבן קריש עד 38.

(7) "בן התריותי כחם כאשר יצרתם" ואפשר שר"ל שבבר הוזכר ר' את האדם כבניסותו לגן עדן כאשר צוהו לבלתי אכל מעץ הדעת.

(8) פ': אתמא ופגורא ר"ל בעשק ובנאוף.

ה

- 1 הלא כתאב ישרה תאליד¹ אדם פי יום בלקה אללה בשכחה מסלמא צנעה²: 2 דברא ואנתא בלקהמא ובארך פיהמא ודעא אסמהמא אדם³ פי יום בלקהמא: 3 בואך למא עאש אדם מאיה ותלתין סנה אולד אבנא בשכחה בצורתה וסמאה ישת: 4 פעאש בעד 5 דלך תמאן מאיה סנה אולד פיהא בנין ובנאת: 5 פצאר גמיע עמרה תסע מאיה ותלתין סנה תם מאת: 6 ולמא עאש ישת מאיה ובמס סנין אולד אנוש: 7 ועאש בעד דלך תמאן מאיה סנה וסבע סנין אולד פיהא בנין ובנאת: 8 פצאר גמיע עמרה תסע מאיה ואלתני עשרה סנה תם מאת: 9 ולמא עאש אנוש תסעין סנה אולד קינ: 10 ועאש אנוש בעד 10 דלך תמאן מאיה סנה ובמס עשרה סנה אולד פיהא בנין ובנאת: 11 פצאר גמיע עמרה תסע מאיה סנה ובמס סנין תם מאת: 12 ולמא עאש קינ סבעין סנה אולד מהללאל: 13 ועאש קינ בעד דלך תמאן מאיה וארבעין סנה אולד פיהא בנין ובנאת: 14 פצאר גמיע עמרה תסע מאיה סנה ועשר סנין תם מאת: 15 ולמא עאש מהללאל במס וסתין סנה אולד ירד: 16 ועאש בעד דלך תמאן מאיה סנה ותלתין סנה אולד פיהא בנין ובנאת: 17 פצאר גמיע עמרה תמאן מאיה סנה ובמס ותסעין סנה תם מאת: 18 ולמא עאש ירד מאיה ואלתנין וסתין סנה אולד חנוך: 19 ועאש בעד דלך תמאן מאיה סנה אולד פיהא בנין ובנאת: 20 פצאר גמיע עמרה תסע מאיה ואלתנין וסתין סנה תם מאת: 21 ולמא עאש חנוך במס וסתין סנה אולד מתושלח: 22 וסלך חנוך פי טאעה אללה בעד מא אולד מתושלח תלת מאיה סנה אולד פיהא בנין ובנאת: 23 פצאר גמיע עמרה תלת מאיה סנה ובמס וסתין סנה: 24 ולמא סלך חנוך פי טאעה אללה תופי⁴ וקבצה אללה: 25 ולמא עאש מתושלח מאיה וסבעה ותמאנין סנה אולד למך: 26 ועאש בעד 25 דלך סבע מאיה ואלתנין ותמאנין סנה אולד פיהא בנין ובנאת: 27 פצאר גמיע עמרה תסע מאיה סנה ותסע וסתין סנה תם מאת: 28 ולמא עאש למך מאיה אלתנין ותמאנין סנה אולד אבנא: 29 וסמאה נוחא

(1) במקום תואליד והוא רבוי תוליד.

(2) כפי: הלא ישרה אעמאר אולד אדם אלדי צנעה אללה פי יום בלקה איאה בצורה אלה.

(3) כפי: וסמאהמא אדמיין.

(4) גנע ואכף אותו אלוהים ואולי שגה פה הנאמן את הלשון לרבו אל דעת האומר יסחטק לא טעם טעם מיתת.

פאנימא אַתְּגַהֵת⁽¹⁾ זַטאךְ ראבֿיץ ואלֿיךְ קיאדה ואנת אלמסלט עליה
 באלאזבֿתֿיאֲרִי⁽²⁾: 8 תם קאול קין הבל⁽³⁾ אַזָּה פלמא כאנא פי אלזחרא
 קאם קין אלי הבל אַזָּה פקתלה: 9 פקאל אללה מקֿרֿא⁽⁴⁾ אין הבל
 אַזֿךְ קאל לא אעלם אחאפט אַזֿי אנא: 10 פקאל לה מא דא צנעת
 5 צות דם אַזֿיךְ צארךְ אַלֿי מן אלארֿיץ: 11 ואלאן אנת מלעון מן אלארֿיץ
 אלתי פתחת פאזא וקבלת דם אַזֿיךְ מן יֿדֿךְ: 12 באן תפלה אלארֿיץ
 ולא תעוד אן תעטיך קֿואזא נאיעא ונאידא תכון פי אלארֿיץ: 13 קאל
 קין ללה דנבי אעטם מן אן גֿפר⁽⁵⁾: 14 פאן טרדתני אליוס ען וגֿה
 אלארֿיץ הל מן בין יֿדֿךְ אנסתר⁽⁶⁾ ואן בנת נאיעא ונאידא פי אלארֿיץ
 10 באן כל מן וגֿהי יקתלני: 15 קאל אללה לדלךְ כל מן קתל קין יקאד
 בה בתיֿרא⁽⁷⁾ פֿגעל אללה לקין אַזָּה לילא יקתלה כל מן וגֿה:
 16 פֿברֿגֿ קין מן בין יֿדֿי אללה פאקאם בבלד נוד שרֿקֿי עדן: 17 וואקע
 קין זוגתה פחמלת וולדת חנוך תם אנה בנא קדיֿה פסמאזא באסם
 אבנה חנוך: 18 תם ולד לחנוך עירד ועירד אולד מחויאל ומחויאל
 15 אולד מתויסאל ומתויסאל אולד למך: 19 ואתֿבֿד לה למך זוגתן
 אסם אחדאזמא עדה ואלאזרי צלה: 20 פולדת עדה יֿבל והו
 באן אֿול מן סבן אלאזבֿיֿה ומלך מאיֿיֿה⁽⁸⁾: 21 ואסם אַזָּה יֿבל והו
 באן אֿול מן חמל אלטנבור ואלקיתאר: 22 וצלה הי איצא ולדת תובל
 קין והו באן אֿול ציקל לגמיע צנעה אלנחאם ואלחדיד ובאנת אַתָּה
 20 נעמה: 23 פקאל למך לנסאה ואתקא⁽⁹⁾ יא עדה ויא צלה אסמעא קולי
 יא נסא למך אנצתא מקאלתי אתריאני קתלת רגֿלא בישגֿתי או צביֿא
 בגראחתֿי⁽¹⁰⁾: 24 פאן באן בתיֿרא יקאד בקין פבלמך אַבֿתר ואַבֿתר⁽¹¹⁾:
 25 ואן אדם ואקע איצא זוגתה פולדת אבנא ואסמתה יֿשת קאלת קד
 רוקני אללה נסלא אַבֿר בדל הבל אד קתלה קין: 26 ולשת הו איצא
 25 אולד אבן וסמאזא אנוש חינוך תבֿללת⁽¹²⁾ אלדעוֿה באסם אללה:

(1) „בבל מקום שתישים פניך” כן העתיק מלת לפתח.

(2) „ברצונך ובבחירתך”.

(3) „דבר קין עם הבל”.

(4) „למעלה צד ח' הערה י"ב. — (5) „משיבופר”.

(6) „בלשון המזבח. ר"ל ובי אוכל להסתיר מפניך”.

(7) „הרבה”. לדעת הגאון כל שמות המספר כמו מאה ואֿלף אינם מורים אלא על

הרכיב דרך כלל.

(8) „הראשון שיושב באהלים והיה בעל מקנה”.

(9) „בהשקט ובכסח” ר"ל לפי שנפרשו גשון ממנו מפני שהיו מילידי קין כמו שנמצא במדרש.

(10) „החושבות אתן כי הרגתי איש בפעמי או ילד בחבורתי”.

(11) „צד י' הערה ד”.

(12) „מלשון חלול, ע"י ת"א ובפולוגלוטא „אבֿתרי באלדעא”, מלשון התחלה, וזה תיקון

איוה מעתיק אחרון.

- אלגנאן פאטקית אד אנא עדיאן פאזתבית: 11 קאל מן אזכרך אִנְךָ
 עדיאן אמן אלשגור אלתי אמרתך לא תאכל מנהא אכלת: 12 קאל
 אדם אלזמראה אלתי געלתהא מעי הי אעטתני מן אלשגור פאכלת:
 13 קאל אללה ללזמראה מא דא צנעת קאלת אלזעבאן אנואני פאכלת:
 14 קאל אללה ללזעבאן אד צנעת הדא בעלם⁽¹⁾ פאנת מלעון מן גמיע⁵
 אלבהאים וגמיע וחש אלזחרא ועלי צדך⁽²⁾ תסלך ותראבא תאכל
 טול איאם חיותך: 15 ועדאווה אגעלהא בינך ובין אלזמראה ובין נסלך
 ובין נסלהא וזו יישרך אלראם ואנת תלדנה אלעקב: 16 וקאל ללזמרה
 לאבתין מן משיקתך וחמלתך במשיקה תלדין אלזולאד ואלו בעלך
 יבין קיארך וזו אלמתסלט עליך באלזבתיאר⁽³⁾: 17 וקאל לאדם אד
 קבלת קול ונתך פאכלת מן אלשגור אלתי אמרתך קאילא לא תאכל
 מנהא מלעונה אלזאריך בסבך במשיקה תאכל מנהא טול איאם חיותך:
 18 ושיבא וררדא תנבת לך ותאכל עשב אלזחרא: 19 בערך וגהך
 תאכל אלזעאם אלי רגועך אלי אלזאריך אלתי אבדת מנהא לאנך
 תראב ואלו אלזראב תעיד: 20 וסמי אדם אסם ונתה חוה לאנהא¹⁵
 באנת אה כל הי נאטק מאית⁽⁴⁾: 21 ונע אללה לאדם ולוונתה תיאב
 בון⁽⁵⁾ ואלבסחמא: 22 תם קאל אללה הולא אדם קד צאר בואחד מנא
 פי מערפה אלזר ואליטה ואלאן בילא ימד ידה פיאכר מן שגור אלחיוה
 אינא ויאכל ויהא אלי אלזחור: 23 פטרדה אללה מן גנאן עדן ליפלה
 אלזאריך אלתי אבד מנהא: 24 ולמא מרד אדם אסבן מן שרקי גנאן עדן²⁰
 אלמלאיכה ולמע סוף מתקלב ליחפמו טרוק שגור אלחיוה:

ד

- ואן אדם ואקע חוה ונתה פחמלת וולדת קין פקאלת קד רוקת
 גילא מן ענר אללה: 2 תם עאודת וולדת אנהא הבל ובאן הבל
 ראעי גנם וקין באן יפלה אלזאריך: 3 פלמא באן בעד איאם אתי קין²⁵
 מן תמר אלזאריך בחריה ללה: 4 והבל אתי הו אינא מן כבוד גנמה ומן
 סמאנהא פקבל אללה הבל והדיתה: 5 וקין והדיתה לם יקבלחמא
 ואיטת עלי קין גדא וקע ונתה תיאא⁽⁶⁾: 6 וקאל אללה לקין לם
 איטת עליך ולם וקע וגהך: 7 אלא אן גזדת קבלת ואד לם תגור

(1) בדעת: כי ללא בן לא היה נעטש.

(2) ראביע: על החזקה.

(3) ראביע: כפי רצוני.

(4) הי מדבר וסופו לימות: וני אלזמאנא עד 219.

(5) בגדו הנזק: וכן העתיק לערו (ישמות ב ב ו).

(6) מפני הבושה.

מִן הָאָרֶץ גִּמְעַ וְחָשׁ אֶלְעֶזְרָא וְטָאִיר אֶלְסָמָא וְאִתִּי כְּהָא אֱלִי אָדָם
 לִירָא מָא יִסְמִיחָא כָּל מָא סְמָחָא אָדָם מִן נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא אִסְמָחָא אֱלִי
 אֲלֵאן⁽¹⁾: 20 פִּסְמָא אָדָם אִסְמָא לְגִמְעַ אֶלְכֶּהָאִים וְטָאִיר אֶלְסָמָא וְגִמְעַ
 וְחָשׁ אֶלְעֶזְרָא וְלֹם יָגֵד אָדָם עֹנָא חֲדָחָה⁽²⁾: 21 פִּאוּקֶע אֱלֵלָה סְכָאֲתָא
 5 עֲלִי אָדָם לִילָא יִחֶם⁽³⁾ פִּנָּאם וְאִסְתֵּל אַחְדִּי אֶצְלָאֶעָה וְסִדֵּר מְכָאנָה בִּלְחָם:
 22 וּבִנָּא אֱלֵלָה אֶלְעֶזֶר אֱלִתִּי אֶבֶד אִמְרָאָה פִּאֲתִי כְּהָא אֱלִי אָדָם:
 23 פִּקָּאל אָדָם חֲדָה אֶלְמֶרֶה יִשְׁאֲהֲדִת⁽⁴⁾ עֶטְמָא מִן עֶטְמִי וְלֶחְמָא מִן
 לֶחְמִי וְיִנְבְּגִי אֵן תִּסְמָא אִמְרָאָה לֵאנְהָא מִן אִמְרָא אֶבְדִּת: 24 לְדִלְךָ יִתְרֹךְ
 אֶלְגֵּל אֲבָהָא וְאִמָּה וְלֹם וּזְגָתָה פִּיצִירָאן כְּגֵסֵד וְאֲחָד: 25 וּבִאֲנָא
 10 גִּמְעַ עֲרִיאֲנִין אָדָם וּזְגָתָה וְלֹא יִחְתַּשְׁמָאן מִן דִּלְךָ:

ג

1 וְאֶלְעֶזְבָּאן צָאֵר חֲכִימָא מִן גִּמְעַ חֲזָאן אֶלְעֶזְרָא אֱלִדִּי בִּלְקָה
 אֱלֵלָה פִּקָּאל לִלְאִמְרָאָה אִיקִּינָא קָאל אֱלֵלָה לֹא תֵאכְלָא מִן גִּמְעַ
 יִשְׁגֵּר אֶלְגֵּנָאן: 2 קָאלִת אִמְרָאָה לְלֶתְעֶבָאן מִן גִּמְעַ תִּמְר יִשְׁגֵּר אֶלְגֵּנָאן
 15 נֵאכֵל: 3 לֵבֵן מִן תִּמְר אִלְיִשְׁגֵּרָה אֱלִתִּי פִי וְסִטָּה קָאל אֱלֵלָה לֹא תֵאכְלָא
 מִנְהָא וְלֹא תִדְנוּא כְּהָא בִּילָא תִּמּוּתָא: 4 וְקָאל לְהָא לִסְתִּמָּא תִּמּוּתָאן:
 5 אֵן אֱלֵלָה עָאֵלִם אִנְבָּמָא פִי יִזֵּם תֵּאכְלָאן מִנְהָא תִּנְפִין עִינְבָּמָא וְתִצִּירָאן
 כֹּאֶלְמִלְאִיכָה⁽⁵⁾ עֲאֲרִפִּין אֶלְבִּיר וְאֶלְשֶׁר: 6 פִּלְמָא רָאִת אִלְאִמְרָאָה אֵן
 אִלְיִשְׁגֵּרָה טִיבָהָ אֶלְמָאכְלִי שִׁיחָהָ לִלְמִנְטֵר⁽⁶⁾ מִנָּאֵלְלֶעֱקֵל⁽⁷⁾ אֶבְדִּת מִן תִּמְרָהָ
 20 פִּאכֵלִת וְאֶעֱטָת כַּעֲלָהָ וְאֶכֵּל מַעְהָ⁽⁸⁾: 7 פִּאנְפִּצֵּת עִינְבָּמָא פִּעֲלָמָא
 אִנְהָמָא עֲרִיאֲנָאן פִּלְיָטָא מִן וֶרֶק אֱלִתִּין מָא צִנְעָא מָה מִיֹּאזֵר: 8 פִּסְמָעָא
 צוּת אֱלֵלָה מִאֲרָא פִי אֶלְגֵּנָאן כִּרְפֵּק כִּחְרַבָּה אֶלְנֶהָאֵר⁽⁹⁾ פִּאסְתִּכָּבֵא אָדָם
 וּזְגָתָה חִיאָא⁽¹⁰⁾ מִן בֵּין יָדֵי אֱלֵלָה⁽¹¹⁾ פִּימָא בֵּין יִשְׁגֵּר אֶלְגֵּנָאן: 9 פִּנָּאֲדָא
 אֱלֵלָה אָדָם וְקָאל לָהּ מִקְרָאָה⁽¹²⁾ אֵין אֲנִת: 10 קָאל אֱלִי סְמַעַת צוּתְךָ פִי
 וְהֶעֱתִיק בֵּן מִפְּנֵי שְׂאֵלֵי הָיָה וְיִצֵּר מִלְשׁוֹן יִצִּירָה הָיָה רָאִי לְחִבְתֵּךְ בִּשְׁנֵי יוֹדֶיךָ וְעֵינֶיךָ מִפְּנֵי
 שֶׁהֶעֱתִיק נִכְרָא מִן חֲמִיס וְלֹא מִן הָאֲדָמָה: ע' רִאבִיעַ.

(1) "עַד עַתָּה".

(2) "פִּי אַחֲרֵי לְחִיבּוֹר טַבַּע כָּל הַבְּחִמּוֹת וְהַחַיּוֹת אֲשֶׁר נָתַן לָהֶן שְׁמוֹת רָאִה שְׂכִינָתָהּ לֹא יִצְאָה לִי בֶן זֶה ע' רִשִּׁי".

(3) "לִמְעַן לֹא יִרְגֹּשׁ (אֵת הַבָּאב)".

(4) "זֹאת הַפֶּסֶם רִאֲתִי".

(5) רִאבִיעַ: כִּמְלָאכִים.

(6) מִכְלָל יוֹפִי: יֵשׁ מוֹפְרָשִׁים כְּמוֹ לְמִרְאָה. (7) "לְשִׁכֵּל" עֵינֵי רִאבִיעַ.

(8) רִאבִיעַ: וְטִעַם עֵמָה שִׁיחַד אֲבִלְהֹת.

(9) "בְּנִחַת כְּפִי תִּנְעֶת הַיּוֹם" ע' בִּלְקוּשִׁים פִּי רִשִּׁי לְשִׁמּוֹת ג'.
 (10) "מִפְּנֵי הַבוֹשֶׁח".

(11) פִּי: מִן קֶבֶל צוּת אֱלֵלָה = מִפְּנֵי קוֹל ד'.
 (12) פִּי "לִמְעַן יוֹדֶה עַל עֲוֹנוֹ".

ב

- 1 במלת אלסמא ואלארץ וגמיע גיושהם: 2 ואבמל אללה פי
 אליוס אלסאבע זלקה אלדו צנעה ועטל פיה אן יזלק שיא מן מתל
 זלקה אלדו צנעה: 3 ובארך פיה וקדסה אד עטל פיה אן יזלק
 שיא מן מתל זלקה אלדו צנעה: 4 הלא שרה נואשי אלסמאואת
 ואלארץ אד זלקתא? פי וקת צנע אללה אלארץ ואלסמא: 5 ואן
 גמיע יגד אלצהרא קבל אן יבון פי אלארץ וגמיע עשבהא קבל אן
 ינבת אד לם ימטר אללה עליהא ולא אנסאן באן יפלחהא: 6 ולא
 בזאר באן יצעד מנהא? פיסקי גמיע וזההא: 7 ואן אללה זלק אדם
 תראבא מן אלארץ ונפך פי אנפה נסמח אלחיוה פצאר אדם נפסא
 נאטקת? 8 וגרס אללה גנאנא פי עדן ישרקיא וציזר תם אדם אלדו
 זלקה: 9 ואנבת אללה מן אלארץ כל יגרה חסן מנטרהא וטיב
 מאבלהא ויגרה אלחיוה פי וסט אלגנאן ויגרה מערפה אלזיר ואלשר:
 10 ונהר יברג מן עדן יסקי אלגנאן ומן תם יפתרק ויציזר לארבעה
 רוס: 11 אסם אהדהא אלגל? והו מחיט בגמיע בלד ויילא אלדו תם
 אלהב: 12 וזהב דלך אלבלד גיד תם אללול? והגארה אלבלור? 15
 13 ואסם אלנהר אלתאני גיחון והו מחיט בגמיע בלד אלחבישה:
 14 ואסם אלנהר אלתאלת אלהגלה והו יסור פי שרקי אלמוצל ואלנהר
 אלראבע הו אלפראת: 15 ואזל אללה אדם ואמלה פי גנאן עדן
 ליפלחהא וליחפטהא: 16 ואמר אללה אדם קאילא מן גמיע יגד
 אלגנאן גאיז אן תאכל: 17 ומן יגד מערפה אלזיר ואלשר לא תאכל
 פאנך פי יום תאכל מנהא תסתחך אן תמות? 18 וקאל אללה לא
 זיר פי בקא אדם וזהה אצנע לה עינא חלאה: 19 פחור? אללה

(1) "כי הדל בו מכרוא דבר הוומה לברואתו אשר עשה" שאחר יום הששי לא ברא עוד יש מאין.

(2) "זה באור וספור מה שהולידו השמים והארץ בהברא". כי לדעת הגאון הפרשה הבאה תבאר ותרחיב דבריו הפרשה הראשונה.

(3) ראביעי: והגאון אמר כי פירושו ולא אד יעלה מן הארץ. מכלול יופי: פירש רבינו סעדיה ולא אד וסלת אין עומדת במקום שטום וכן פירושו כי לא היה בתחלת העולם לא אדם שיוצר ולא אד שיעלה אלא ברא הקב"ה בגזרותיו הכל מתוקן.

(4) תיא: לרוח ממללא.

(5) ראב י: אמר הגאון כי פישון הוא יאור מצרים וכו'.

(6) "מרגליות". ראביעי: אמר הגאון כי הברולה הם האבנים הקטנים עגולים היוצאים מהמים שהם "דקיס".

(7) תיא: ואבני בורלא. ראביעי: ואמר כי השם אבן יקרה לבנה והוא צחה.

(8) תהיה ראוי למות. פי ראביעי ג' ח'.

(9) "ואסתר". מכלול יופי: יש מפרשים אותו עיני אסופה כמו יוצר טובי (עמוס ד' א').

אלסמא לתצי עלי אלארץ פכאן בדאך: 16 פננע אללה אלנורין
 אלעטימין אלנור אלאכבר ללאצאה בי אלנהאר ואלנור אלאצאר
 ללאצאה בי אלליל ואלכואבב: 17 וגעלחם אללה בי גלד אלסמא ליצו
 עלי אלארץ: 18 וללאצאה⁽¹⁾ בי אלנהאר ובי אלליל ואלתפדר בין אלנור
 5 ואלטלאם פעלם אללה אן דלך גיד: 19 ולמא מצי מן אלליל ואלנהאר
 יום ראבע. 20 שא אללה אן יסעי מן אלמא סאע דו נפס חיה וטאיר
 יטיר עלי אלארץ קבאלה⁽²⁾ גלד אלסמא: 21 פבלק אללה אלתנאנן
 אלעטאם וסאיר אלנפוס אלחיה אלתאכא אלתי סעת מן אלמא לאצנאפחא
 וכל טאיר די גנאך לאצנאפחא פעלם אללה אן דלך גיד: 22 ובארך
 10 אללה פיהם וקאל להם חבמא⁽³⁾ אתמרו ואכתרו ועמזו אלמא פי אלבהאר
 ואלטאיר יכתר פי אלארץ: 23 ולמא מצי מן אלליל ואלנהאר יום
 גאמם. 24 שא אללה אן תכרג אלארץ נפוס חיה לאצנאפחא
 בהאים ודביבא וחוש אלארץ לאצנאפחא ובאן בדאך: 25 וצנע אללה
 וחש אלארץ לאצנאפחא ואלבהאים לאצנאפחא וסאיר דביב אלארץ
 15 לאצנאפחא פעלם אללה אן דלך גיד: 26 וקאל⁽⁴⁾ אללה נצנע אנסאנא
 בצורתא כשבחנא מסלטא⁽⁵⁾ יסתולון עלי סמך אלבהר וטאיר אלסמא
 ואלבהאים וגמיע אלארץ וסאיר אלדביב אלתאכא עליהא: 27 פבלק
 אללה אדם בצורתה כצורה ישריפה מסלטא⁽⁶⁾ בלקה דברא ואנתי
 בלקהמא: 28 ובארך פיהמא אללה וקאל להמא אתמרו ואכתרו ועמזו
 20 אלארץ ואמלכוהא ואסתולו עלי סמך אלבהר וטאיר אלסמא וסאיר
 אלחיואן אלתאכא עלי אלארץ: 29 וקאל אללה הודא קד אעטיבתם
 כל עשב די חב אלדי עלי וגה גמיע אלארץ וכל ישגד פיה תמר דו
 חב יכון לכם טעאמא: 30 ולגמיע וחש אלארץ וגמיע טאיר אלסמא
 וסאיר מא דב עלי אלארץ אלדי פיה נפס חיה אלי אן⁽⁷⁾ גמיע תצר
 25 אלעשב מאכלא פכאן בדאך: 31 ולמא עלם אללה אן גמיע מא צנעה
 גיד גרא ולמא מצי מן אלליל ואלנהאר יום סאדם.

(1) „ולאציר“.

(2) „על פני, מעטו לפני. הראשון: ואמר הגאון על פני הוא עם פני וכו“.

(3) „בנורח“ לפי שכתובות אין להן דעת שיוצא להם הוסף את המלה הזאת.

(4) „ע דף ה' הערה ג“.

(5) הראשון: ואמר הגאון כי פ' בעלמנו בדמותנו כממשלה.

(6) „בצורה נשגבה לתיות מושל“ ובפוליגלוטא הנוסחא בצורה ישריפה אללה מסלטא

ענינו בצורה אשר נשאה ד' לממשלה. ע' אלאמאנא צד 94.

(7) „עד זמן מוגבל“ רש"י: השוה להם בחמות וחות למאכל ולא חרשה לאדם ולאשתו

לחיות ברוח ולאכול בשר וכו'. ע' סנהדרין נ"ט:

ספר בראשית

א

- 1 אול מא⁽¹⁾ בלך אללה אלסמאואת ואלארץ: 2 ואלארץ באנת גאמרה⁽²⁾ ומסתבהרה וטלאם עלי וגה אלגמר ורה אללה תהב עלי וגה אלמא: 3 ושא⁽³⁾ אללה אן יבון נור פבאן נור: 4 פלמא עלם⁽⁴⁾ אללה אן אלנור גיד בעל אללה בן אלנור ובן אלטלאם: 5 וסמא אללה אוקאת אלנור נהארא ואוקאת אלטלאם סמאחא לילא ולמא מצי מן אלליל 5 ואלנהאר יום ואחד⁽⁵⁾. 6 ישא אללה אן יבון גלד פי וסט אלמא ויבון פאעלא בן מאין: 7 פנע אללה אלגלד ופעל בן אלמא אלדי מן דונה ובן אלמא אלדי מן פוקה פבאן בדאך: 8 וסמא אללה אלגלד סמאא ולמא מצי מן אלליל ואלנהאר יום תאן. 9 ישא אללה אן תגמע אלמא מן תחת אלסמא אלי מוצע ואחד ויטהר אליבם פבאן 10 בדאך: 10 פסמא אללה אליבם ארצא ומלאם אלמא סמאחא בחארא פעלם אללה אן דלך גיד: 11 ושא אללה אן תכלא אלארץ בלאא ועשבא דא חב ויגרא דא תמר מברג תמר לאענאפה מא גרסה מנה עלי אלארץ⁽⁶⁾ ובאן בדאך: 12 ואברגת אלארץ בלאא ועשבא דא חב לאענאפה ויגרא מברג תמר מא גרסה מנה לאענאפה פעלם אללה 15 אן דלך גיד: 13 ולמא מצי מן אלליל ואלנהאר יום תאלת. 14 ישא אללה אן תבון אנואר פי גלד אלסמא ותפרזו בן אלנהאר ואלליל פיבונאן איאת ואוקאתא ואימא וסנין⁽⁷⁾: 15 ותבון אלאנואר פי גלד

(1) הגאון משתמש בלשון אול מא במקום אולא = בראשונה.

(2) ראב ע: אמר הגאון תתו ישחא מתחום.

(3) ראב ע: אמר הגאון כי פי ויאמר כמו וירעה. והעתוק בן כל ויאמר בפרשה הזאת עד פסוק כ' כי עד העת ההיא לא היתה עוד כל ברירה בעולם שידבר ה' עמו אבל בברואת האדם נמלך ה' במלאכים בדאואת במדרש.

(4) וטעם הראיה על השם ית' השנת ידועה.

(5) הגאון מחבר בששת ימי הברואת את הפסוק ויהי ערב וגו' עם הפסוק שלאחריו.

ר' אהר שניכרן הלילה והיום של היום הראשון רעה אלהים וכו'.

(6) אשר הגמע שלו מן העין על הארץ. לפי שהעצים נטיעים ואינם נורעים.

(7) עיון בליקשים.

שרעהא עלי אלעבד יגוון אן יכון פלמא אתת בהא אלרסל צארת ואנבה אלא אן כמיתהא וביפיתהא גיר מנצוה פי אלכתאב מתל כמיה אלצלוה וכמיה אלזוה וכיפיה אלעמל פי אלסבת וסאיר מא כאן מפרוצא מן עלם אלסמע. ואכתצר איצא אן אישרה שיה מן דלך פי כתאבי הדא לאני לס ארסמה בסכבה ואיצא לאני קר שרחה האתין אלמערפתין אעני ממה פי אלאתאר פי כתאב תפסיר אלתורה אלכביר שרחה ואסעא.

ואנמא ארסמת הדא אלכתאב לאן בעין אלראנכין סאלני אן אפרד כסיט נין אלתורה פי כתאב מפרד לא ישובה שי מן אלכלאם פי אללגה מצרפהא ומכדלהא ומקלובהא ומסתעארהא ולא ידבל פיה קול מן מסאיל אלמלהדין ולא מן אלרד עליהם ולא מן פרוע אלשראיע אלעקליה ולא כף תעמל אלסמיעה אלא אצראג מעאני נין אלתורה פקט פראית אן אלדי סאלה מן דלך פיה צלאה ליסמע אלסאמעון מעאני אלתורה מן כבר ואמר ונזא עלי נסק ונטאם מכתצר ולא יטול שגל מן טלב מנהא קצה מא במא יצאלטה מן אקאמה אלחנה עלי כל פן פיתקל עליה. [ואן] באן הו אראד בעד דלך אלוקף עלי תשריע אלשראיע אלעקליה וכיפיה צנאעה אלסמיעה ובמא דא יזול טען כל טאען עלי קצין פי אלכתאב טלב דלך מן אלכתאב אלאבר אד הדא אלמכתצר ינבהה עלי דלך ויקתציה קצרה. ולמא ראית דלך רסמת הדא אלכתאב תפסיר בסיט נין אלתורה פקט מחדרא במערפה אלעקל ואלנקל ואדא אמכניני אן אודע איזה כלמה או הרפא יכשף בה אלמעני ואלמרעד למן יקנעה אלתלויה מן אלקול פעלת דלך ובאללה אסתעין עלי כל מצלחה אקצדהא מן אמר דין ורניא.

הנביאים המשפטים האלה מוכרחים הם ועם כל זה הכמות והאיכות אינן נכתבות בפירוש בספר התורה ולא נרע למשל כמה פעמים יתפלל האדם בכל יום וכמה היא הצרקה אשר יעשה ואיזה גדר המלאכה בשבת וכל אשר נצטוונו בעל פה. ואמנע עוד מלתת פשר דבר מה מזה בזה הספר כי לא כשביטל זה כתבתיו וכבר דברתי ברחבה על שתי הידיעות האלה רצוני לומר קבלת הנביאים בסי פתרון התורה הגדול.

ולא חברתי זה הספר כי אם לבקשת קצת אנשים ששאלו ממני כי אכתוב להם ספר מיוחד שאפרש בו פשט מלות התורה בלי התערב בו דבר מן שימוש הלשון מתמורתה משינויה ומהעברתה ולא אביא בו שאלות הכופרים ולא תשובותי עליהן ולא ענפי המצוות השכליות ולא הלכות מצוות השמעיות וכי אעתיק להם רק עניני התורה בלבד. וראיתי כי טוב הדבר אשר בקשוני למען יעשמו ויבינו השומעים עניני התורה ר"ל הספור והצווי והגמול על הסדר הנאות להם ובקצור, ולא תארך מלאכת המבקש לירע איזה ספור מן התורה כמה שתתערב בו העמדות המופת על כל דבר ודבר פן תכבד עליו. ואחר זה אם יש בנפשו לראות סדר המצוות השכליות ומהות מעשה השמעיות וכמה יסרו טענות הלוחמים על ספורי התורה יבקש כל זה בספרי האחר כי זה הספר תקצר יעירנהו על זה ויוליכנהו אל מבוקשו. ואחרי ראותי כל זה חברתי זה הספר, והוא איננו כי אם פתרון פשוט התורה מדוקדק על פי ידיעתנו בשכל ובקבלה ואם אוכל להוסיף בו איזה מלה או אות אשר בו יגולה הענין והגרצה לאיש מבין אשר תספיק לו הרמוזה תחת הדבור אעשה זאת. ותאלהים יעזר לי בכל מה שאבקשהו מן הצלחת העולם הזה והעולם הבא.

סיאנהא דאך קולה על שדה איש עצל עברתי וגו', ועלי וצף אלנטאם ואלתרתוב פאלאחק אן יקדם אלזמר תם אלעאקבה תם אלזבר ולכן למא כאן תנויל אלהורה לים הו פי איל אלזמאן לכון אלחכמה אוזבת אן יכון תנוילה פי אלוקה אלדי בלג אלנאם פיה אלעדר אלזמאן אלדי עלי שביה במלה יבקון אוזב אלזליל תבארך ותעאלי אן יערפחם עיון אלזמבאר אלח תקדמתהם לימתללו במא חמדה למן סבקהם מן פעלה וינתחו ען מא דמה מן פעל מן כאן קבלהם. ואן ינשם דלך וינסקה מן אול מא אהרת אלזשיא אלי וקת אלזנויל תם יאמר וינהי יער ויתואעד אלתבאלא עלי אנה יחאטב דוי אלעקול אלצחיהה אלסלימה מן אלזפאת.

ואעלם יא נאטר פי הדא אלזכתאב אנה עלי גלאלה קדרה ושרף מרתבתה ואלא תקאם [בה] סאיר כתב אלזכוה ועלי פציה לפטה יספר מא אסתנלק ואעתאין מנה לא יגו ללעבאר אן יעתקרו אנה לא חנה לה עז וגל עליהם סואה כל ינב עליהם אן יעלמו אן לה עליהם חנתין אברתין. אהרהאמא מקדמה קבלה וחי חנה אלעקל אלתי בהא יעלמון אן נמיע אלזעיאן אלמראיה וסאיר אלמחוססה מהרתה ואן מהרתהא אולי לס יול ולא יוול ואנה ואהר ואנה לא ישבההא ולא הי תשבהה ואנה אלחכים עאלם מא יכון קבל כונה ואנה אלזאלק יבלק מא יריד בלא מארה ואנה אלעדל לא יבלק עבארה מא לא ישיקון וסאיר מא תזרנה אלזבראין אלעקליה מן אצול אלזמאנא נחו אלזראיע אלעקליה כאלחק ואלעדל ואשתצר אן אלת שיא מן אלחנה עלי שי מן דלך פי הדא אלזכתאב או לים להרה אלזפנון תבתה, ואלחנה אלזארי מוכרה בערה וחי מערפה אהר אלזנביא כף כאנו יחכמון פי כל הארתה תהרה פי מא בין אלנאם וכף כאנו יצנעון אלזראיע אלזמיעה אלתי לים הרפע אלעקול אן תפרין ולא תונב דלך כל

ונהרסה משובתו וזה אמרו על שדה איש עצל עברתי וגו' (שם כ"ה ל'). ולפי הסדר השלם בתכלית השלמות מן הראוי שיתחיל בצווי ושיודיע אחר זה פרי הצווי ושיגמור בספור אך התורה לא תנה בתחלת הזמן כי רצתה חכמתו ית' כי לא תרד מן השמים אלא בעת אשר יהיו בה בני אדם על המספר השלם אשר ישארו עליו ולכן הוכרח האל ית' ללמד להם גופי המעשים אשר נעשו לפני היותם בעבור וקרבן אל מה ישבת מן מועשי הקדמונים וירחקו מכל מה שגנה בהם. והוכרח עוד לספר על הסדר הנאות כל הדברים מן תחלת היצירה עד עת ירידת התורה מן השמים ואח"כ צוה ותזכיר הכתיב והוכיח מפני שהתאמת לו כי בוא יבוא דברו אל אנשיו כינה מהורה ושלמה מכל נגיע.

ודע אהה המעיין בספר התורה הזה כי אע"י שערכו יקר מאוד ומרגתו נשאה עד שלא ידמו אליו שאר ספרי הנבואה ואף על פי שישנו הצהה הפרש הסתומות והנסתרות ככל זאת אין רשות לעבדי האלהים להאמין כי אין לו יתבי ויתבי עליהם מופת אחר וולחו אבל צריכים שידעו כי יש להם עליהם שני מופתים אחרים. הראשון הוא קודם לתורה והוא מופת השכל אשר בו ידע האדם כי כל העצמים הנראים והמוחשים מהורשים והמורשים אותם הוא נצחי ואין לו תחלה ואין לו סוף וכי הוא אחר לא ידמה לוולחו וולחו לא ידמה לו וכי הוא חכם וודע מה שיהיה לפני היותו וכי הוא תכורא ברא מה שרצה בלא חומר וכי הוא צדיק לא שם על שכם עבריו משא אשר לא יוכלו לסבול אותו ושאר שרישי האמונות הנולדות על ידי הראיות השכליות כמו המצוות השכליות כמו העדק והיושר ואמנע מלהביא דבר מן המופת הזה עליהם בספר הזה כי לא חברתו לפנים האלה. והמופת השני מאוחר למופת התורה והוא ידיעת קבלת הנביאים איך הורו על כל דבר הדש אשר יקרה בין בני אדם, ואיזה הדרך הלכו בו בעשיית המצוות המקובלות. כי השכל לא ימנע ולא יכריח המושפטים האלה רק אפשר לאדם לעשותם אכן אחרי שהורו

נר אן יכשף לה עאקבה מא אמר ומא נהא מנולא אד קד וקע לה אנה יקרב
 מן אמרה בדרך אלפעל ויבעד ען נהיה בדרך אלפעל. ואלתאני אן יכשף ללמאמור
 ואלמנהי מע אלאמר ואלנהי תמרה מא יתארה פי פעלתמה והו אן יקאל לה
 אפעל כדא תנאוי בבדי ולא תפעל כדא תעאקב בבדי והוא אקוי מן אלאול
 לאנה יתצור לה בדרך מא ינאלה מן סעארה או שקא עלי כל פעל יתארה.
 ואלתאלת אן יכון מע תעריף אלמאמור ואלמנהי מא עלי טאעתה מן חסן אלזוא
 יכר בכבר קום אמתתלו חלך אלטאעה פאחסן גזאחס ואסעדו ומע אעלאמה
 מא עלי מעציתה מן שריר אלעקאב יכר בכבר קום אקתדפו חלך אלמעציה
 פעוקבו ושקו. שהא אלצרב אקוי מן אלצרבין אלאולין לאן אלמנה ואלתגרבא
 תהצל לסאמע דלך פיקום דלך ענדה מקאם אלמשארה. ראי אן ינול הדא
 אלכתאב אלמראד בה אעלאה אלעבאר נאמעא להדה אללתלה צרוב התי יכון
 פי נאיא אלאתקאן ונהאיא אלאהבאם. פאמר עבארה פיה באלבר ונהאחס ען
 אלאתם וועדה עלי מא יתונה מן עמל אעלאהא וותואעדה עלי אלסיות
 ואכברה ען קום קד תקדמוחס פאעלהו פי אלבלאר פאננהו וקום אפסדו
 פיה פהלכו התי לס יבק אצל מן אצול אלתאדיב אלא וקד אהאט בה כתאבה.
 ומתאל הדה אללתלה צרוב ממא פי אלתורה קול אלעיוז גל גלאלה להרון ולא
 תדבל פי בתיר מן אלאוקאט אלי אלקדם בקולה ואל יכא בכל עת אל הקדש תם
 כשף לה עאקבה דלך פקאל לילא תהלך דלך קולה ולא ימות ואזכרה מא לחק
 בניה חין פעלו מתל דלך בקולה אחרי מות שני בני אהרן. ומתאל דלך איצא
 מא קאל סלימאן והו ינהי ען אלכסל פי אמר אדרין ואלדניא בקולה אל תאהב
 שנה וגוי תם כין אן תמרה דלך קטע אלמהמודאט בקולה תאות עצל תמיתנו...
 והי קצה מן תכאסל פי אלענאיא בציעתה התי נבה פיהא אלשוך כל התי אנהרם

כזאת ואל תעשה כזאת מבלי הודיע אותו פרי הצוו והאזהרה וזה כי כבר ידע תחכם כי
 האיש הזה בעשרו מעשהו יקרב אל הצוו וירחק מן האזהרה. והדרך השני הוא שיגלה
 לאיש המצווה והמוזהר עם הצוו והאזהרה פרי המעשה אשר יבחר בו ויאמר לו עשה כזה
 כשביל גמול זה ואל תעשה כזה פן תענש כזה והדרך הזה חזק מהדרך הראשון, כי ידע
 האיש הזה בנפשו ההצלחה אשר תגיע לו, ותהפסד אשר ישיגהו בבחירת אחר מן המעשים.
 והדרך השלישי הוא שאחרי הודיעו את האדם המצווה והמוזהר גמולו הטוב בשמעו בקולו
 יספר לו מה שקרה לאנשים אשר שמעו בקול המצווה והמוזהר והצליחו ואחר אשר ייעד
 לו העונש החמור על רשעתו יגיד לו מה שנעשה לאנשי בליעל אשר מרו בו ונענשו ונענו
 והדרך הזה הוא חזק משני דרכים הראשונים כי הנסיון והבחנה יכנסו בלב השומע ויעמדו
 במקום הראיה. ולזה חשב תחכם ית' לתת לנו ספרו אשר רצה בו הצלחת עבדו אלהים
 וכלל בו שלשה הדרכים האלה למען אשר ישלם בו החינוך והיה קיים לעולם. וצוה את עבדו
 לעשות הצדק והזהיר מן הרשעה והבטיחם על הטוב אשר יעשו ותפחידם על המעשים
 הרעים וספר להם מה שקרה בזמנים הקודמים לאיוה אנשים שעשו הטוב כארץ והצליחו
 ולאנשים אחרים שהשחיתו דרכם ואבדו. ועל הדרך הזה ספרו לא יחסר בו מאומה משרשי
 הלימוד. והנה תמצא שלשה הדרכים האלה בתורתנו במה שאמר השם ית' לאהרן ואל יכא
 ככל עת אל הקדש (ויקרא ע"ז/ז). ואח"כ גלה לו היוצא מזה באמרו ולא יטות (פס) והוסיף
 והזהיר מה שקרה את בניו בעשותם כזה באמרו אחרי מות שני בני אהרן (פס ח'). והא לך עוד
 ממה שאמר שלמה כאשר הזהיר מן העצלות בדברי העולם והאמונה אל תאהב שנה וגוי
 (משלי כ/יג). אחר זה באר פרי העצלות והוא אכזר כל טוב באמרו תאות עצל תמיתנו.
 (פס כ"ט כ"ס)... וזה מקרה איש עצל אשר לא השגיח על שרתו עד שזעל בו שמיר ושיח

בשם ה' נעשה ונצליה

שרה אלתורה לראם אלמתיבה רב סעריה ז"ל

[וזהו] אצראג מעאני אלכתאב אלמקדס מן כתב אלנבוה אלמסמי
אלתורה מן אללגה אלקדיסה אלי אללגה אלגאלבה עלי זמאן
אלמכרג לה וזמנה

[צדר אלכתאב]

קאל למא באן חמד אללה גל גלאלה ושברה עלי מא בה אהסן גיר
סתנאחיין אד אלקדרה אלתי להא יחמד ואלפעל אלדי עליה ישכר לא הד להמא
באן אפצל אלחמד אלחעאלי ואשרף אלשכר אלמבאלגה פלגה אלחמר ותכארך
אלמוגור ונודא אוליא אלזאחר עלי הקיקה אלזחראניה אלחכים אלחממה אלמחצה
אלקאר קדרה תאמנה אלמחסן אחסאנא כאמלא אלעאלי עלי כל תסביה ומגד.
אמא בעד כאן אלחכים למא קצר בהדא אלכתאב תאדיב אלנאשקין
ואנהאם אלי טאענה ובאן אלחאדיב עלי תלת צרוב בעצהא אובר מן בעין.
אלאזל והו אצעהא אן יקאל ללמקצור תאדיבה אפעל הדא ולא תפעל הדא

פתרון התורה לראש הישיבה רב סעריה ז"ל

והוא העתקה עיני הספר הקדוש מספרי הנבואה הנקרא תורה מן לשון הקודש
אל הלשון הנזכרת על זמן המעתיק ועל ארץ מולדתו.

הקדמה

אמר המחבר: יתברך וישתבח האל הנמצא במציאות אשר אין לה תחלה, האחר
באחרות אמיתית החכם בחכמה ברה, הגבור בגבורה שלמה, המטיב בהטבה תמימה,
המרום על כל ברכה ותהלה. כי שבת האל והתודאה לו על כל מה שהטיב עמנו אין להם
סוף, כי גבורתו הנשגבה ומעשיו המבורכים אין להם קץ. לכן התחלה הנאותה לו מכל התהלות
היא ההתעלות והתודאה הנשאה על כל התודאות היא ההפלגה.

ואחר מה שפתחנו בו נאמר: כי רצה החכם ית' בספרו ללמד את בני דעת ולהנהיגם
אליו למען ישמעו בקולו, ותלימוד הזה יהיה על שלשה רבכים אשר אחר מהם חזק
מחברו, הדרך הראשון והוא הרפה שכלם הוא שיאמר לאיש אשר ירצה ללמדו עשה

בבתי עקד הספרים באוקספורד ובפעטערסבורג וכל אלו הלקוטים יאספו יחד ויצאו לאור בחלק מיוחד.

והעתקה השנית היא אשר אנחנו נותנים לפני קוראינו הנכבדים. בהערותי היתה מגמתי לבאר המלות והאותיות הנוספות אשר רמז בהם הגאון לפעמים לכונה מיוחדת ואקידה אשר ת"ל ינעתי ומצאתי.

והנה בזמן הגאון שרשי הלשון וכללי הדקדוק היו כמעט בלתי ידועים והיו אז בנוער ימיהם ובעבור זה מעתיק לפעמים את הפסוק רק כפי הענין ונגד חוקי הלשון, ולפעמים גם כן הוא מקשר ומחבר סוף הפסוק עם הפסוק הבא אחריו מבלי השגיח על פסקי הפסוקים אשר העמידו לנו הראשונים. ועוד לפעמים הוא משתמש במלות ערביות אשר באמת אין מובנים כן בלשון ההיא כי אם על צד הקירוב, ועשה זה מפני הרמות אלו המלות הערביות להמלות העבריות אשר תרגם בהם ועל כל אלו הדברים ידובר בהרחבה במאמר מיוחד אשר מקומו יהיה בחלק אחד מחלקים הבאים. ובסוף הוספתי כמה פרשיות מזה התרגום בהעתקה צרפתית כפי מובנם אשר נתן להם הגאון, ועשיתי זאת בעבור האנשים אשר אינם מבינים שפת לשוננו הקדושה ולא לשון ערבית למען ידעו ויכירו הדרך אשר דרך בה הגאון בתרגומו.

ועתה אביעה תודתי לכל נדיבי לב אשר נדבו רוחם להויל מכספם להוצאת הדפוס, כי אנכי וכל חברי אשר נתחברו עמי לעשות מלאכת הקדש עבודתם לשם שמים היתה למען הציב מצבת עולם לזכר רס"ג הגדול שבנאונים אשר לא קם אחריו כמותו.

פאריז, ערב פסח תרנ"ג לפ"ק.

הקטן נפתלי המכונה יוסף דירינבורג.

הקדמת המו"ל.

הנה אנכי נותן היום לפני דורשי תורה ואוהבי דברי חכמינו הראשונים החלק הראשון מספרי רבינו סעדיה ג'ל אשר יעדתי להוציא לאור לזכר ולכבוד הגאון המפורסד הנודע בשערים בפעולותיו הרבות על שדה חכמת ישראל בשנה זו אשר היא אלף שנה ליום הולדו והשנה הזאת היתה תרינ"ב לאלף החמישי, אך על ידי סבות שונות נתאחר זמן הדפסת זה החיבור עד היום. החלק הזה כולל חמישה חומשי תורה בהעתקתם מלשון עברית אל לשון ערבית עם הערות קצרות אשר ספחתי אליהן. וידידי הרב החכם ד"ר פערין מורה צדק לעדתו דק"ק לינניץ לקח חלק בעמל רוחניו ובטובו טרח ויגע בהעתקת הגאון לספר במדבר והוסיף עליה הערות מושכלות ונכבדות וזכרה לו ה' לטובה. להוצאתי הזאת השתמשתי בשלש נוסחאות שונות אשר האחת מהן היא דפוס קונסטנטינא משנת ה' אלפים שי' ליצירה והשנית היא הנמצאת בהפאליגלאטטא אשר יצאה לאור בעיר לונדון בשנת 1657 למספרם והשלישית כ"י מדויק מאד הנשלח לי מירושלים באמצעות ידידי הר"ח נסים בכר ראש המורים בבית הלימוד הנוסד שם על ידי חברת כ"ח. הכ"י הזה הוא לר' דוד הכהן אשר בא מארץ תימן לירושלים ויגר שם, ונחלק לשלישה חלקים לא ראי זה כראי זה. וידוע שהראב"ע בפירושו על התורה (בראשית ב' י"א) זכר את הגאון ואמר שתרגם את התורה בלשון ישמעאל ובכתובתה אם בעיני ראה כ"י הנכתב ערבית או אם קבלה זאת בידו נקבל. אך לא נוכל לבחור כי הדבר הזה זר בעינינו כי לא נמצא עד עתה עוד בלשון ערבי מאיזה מחבר יהודי רבני אשר לא נכתב באותיות עבריות ובפרט אם החיבור הוא פירוש לכתבי הקדש, ורק המוציא לאור את תרגום ר' סעדיה בהפאליגלאטטא הרפים אותו באותיות ערביות ומוזה נולדו שבושים רבים אין מספר בהחליפו אותיות הדומות זה לזה.

הגאון ר"ם בפתיחתו יגיד לנו שבתחלה העתיק התורה ללשון ערבי וצרף לו פירוש רחב ארוך מאד ואחרי כן חיבר העתקה שנית בלא ביאור לבקשת אנשים אשר שאלו זאת ממנו ואמר שם: ואחרי ראיתי כל זה חברתי זה הספר והוא איננו כי אם פתרון פשט התורה מדוקדק על פי ידיעותנו בשכל ובקבלה ואם אוכל להוסיף בו איזה מלה או אות אשר בו יגולה ענין הפסוק והנרצה בו לאיש מביין אשר תספיק לו הרמיהו תחת הדבור אעשה זאת. והנה העתקה הראשונה נאכרה בכללה ולא נשאר לנו ממנה רק מעט מועיר אצל מחברים שונים אשר זכרו את דבריו כמו ר' אברהם בן עזרא, ור' אברהם בן הרמב"ם ורבינו בחיי בן אשר, או באיזה כ"י הגנוזים

תפסיר אלתוריה באלערביה

תאליף

רבינו סעדיא גאון בן יוסף אלפיומי



אכרנה וצחחה ובינה בחואש באלעבראני

אלפקיר אלמפתקר אלי רחמ

נפתלי המכונה יוסף דירינבורג



יבאע ענר ארנסט לרו אלכתב

במדינה בארס אלמחרוס

סנה אי תתציג

תרגום חמשה חומשי תורה

בלשון ערבית

לרבינו סעדיה גאון בן יוסף הפיומי



הוציאו לאור וביארו בהערות עבריות

הקטן נפת לי המכונה יוסף דירינבורג



בבית האדון ארנסט לרו

פאריס שנת תרנ"ג לפ"ק

בדפוס צבי הירש ברי יצחק אימצקאווסקי בברלין

אלגז אלאֵל

מן אלתפאסיר ואלכתב ואלרסאיל

לרבינו סעדיא גאון בן יוסף אלפיומי

אברגהא וצחחהא צחבה גמאעה מן עלמא

אלפקיר אלמפתקר אלי רחמיה רבה

יוסף דירינבורג

ספרי רבינו סעדיה גאון בן יוסף הפיומי

הוציאם לאור

בחברת אנשים חכמים וידועים

הקטן נפתלי המכונה יוסף דירינבורג

חלק ראשון
